

ספר

ימי שמנה

שפתותיו שושנים
משנה הלכות

חידושים וביאורים ופולפולים
בשמעתתא בהלכה ובאגדה
בעניני חנוכה

הוצאה שלישית עם כמה תיקונים והוספות

אשר חנן ה' את עבדו מקים מעפר דל

מנשה הקטן

אבדק"ק אונגוואר וראש ישיבת בית שערים בברוקלין נוא יארק

בן לאאמור"ר הקדוש חסיד ועניו מרן ר' אליעזר זאב

שנהרג ונשרף עקה"ש, הי"ד

יוצא לאור ע"י

מכון משנה הלכות גדולות

חנוכה תשס"א לפ"ק

Published by

Mishne Halachoth Gedoloth Institute

Under the leadership of

Rabbi Menashe Klein

of Ungvar

Dean of Yeshiva Beth Shearim

1578 53rd Street

Brooklyn, NY 11219

לרכוש ספר זה או תקליטור תורני של כל הספרים

עם תוכנית חיפוש ובתבנית צילום, להתקשר:

To purchase printed copies of this volume or a Compact Disk
containing all the volumes in searchable text files & PDF format,
contact:

ארה"ב (888) 498-8642 Toll Free

ניו יורק (718) 851-0806 New York

ארץ ישראל (02) 587-0613 Israel

MishnaHalachos@mail.com

תרומתכם תאפשר לנו להמשיך בהפצת תורה בישראל

Your financial contribution is appreciated as it will help us continue to spread torah
through publishing seforim and making them available on computer.

נא לשלוח תרומתכם החשובה:

Please send your generous donations to:

Machon Mishne Halachos

3301 W. Strathmore Ave.

Baltimore, MD 21215

USA

כל הזכויות שמורות תשס"ד

Copyright © 2004

הקדמה

יהי ה' אלי עמנו כאשר הי' עם החשמנאים בעת צרתי
ממרום נלחמת עם היונים בימינך ה' נאדרי בכח מעוז צור ישועתי
ימינך ה' תרעץ אויב ובה שברת מבקשי רעתי

ששי ושמחי בת ציון בעת תכון בית תפלתי
מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי
נסים עשית להם בימי החשמונאים והיא תהלתי
ה קטן יהי' לאלף ארך ימים אשביעוהו ואראהו בישועתי

א"ר חייא בר אשי אמר רב המדליק נר של חנוכה צריך לברך ורב ירמיה אמר
הרואה נר של חנוכה צריך לברך אמר רב יהודה יום ראשון הרואה מברך ב'
ומדליק מברך ג' מכאן ואילך מדליק מברך שתיים ורואה מברך אחת מאי ממעט
ממעט זמן ונמעוט נס כל יומי איתיה (שבת כ"ג ע"א), ופרש"י שהרי כל שמונה
הדליקו מן הפך אבל זמן משהגיעו להתחלת זמן הגיענו, והב"ח סי' תרע"ו כתב
וז"ל ואיכא למידק מ"ש דאניסא מברך כל יומא ושהחיינו אינו מברך אלא חד
יומא וכו' ע"ש ועיין מש"כ בפנים ספר, ואני העני כמוסיף על דבריו למה מברכין
על הנס בכלל והרי בכל יום נעשים לנו נסים ואין מברכין ובתפלת שמ"ע בהודאה
ועל נסיד שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וכו' הרי דניסא בכל יומא איתיה, ולא נס
אחד אלא הרבה נסים נסיד לשון רבים, ואדרבה לימא דזה דריבוי הנס גריעותא
לגבי ברכה דכיון דבכל יומא איתיה אין מברכין, והאבודרה"ם הקשה אמאי אין
מברכין שהחיינו על קריאת הלל ר"ח ות"י שאינו בא משלשים יום לשלשים יום
דע"פ רוב ההלל של ר"ח פחות משלשים יום. וא"כ נס שבכל יום ויום עמנו כ"ש
שלא יברך וימעט נס מק"ו דזמן, וגם על המן לא שמענו שברכו בכל יום שהחיינו
ולא על הנס.

וי"ל דשאני ברכת הנס מברכת שהחיינו דשהחיינו תלוי בזמן כלשון הברכה
שהחיינו וקיימנו והגיענו שהוא זמן מרוצה ורצון ושמח בו שזכה לחיות
ולהגיע לזמן הזה וכל שאינו בא מזמן לזמן אלא בתקיפין זה אחר זה אין מברכין
שהחיינו ומהו זמן קצר עיין ריש מס' יומא ובתוס' שם מיתה לא שכיחא ופי' שם
לזמן קצר ועיין שעה"מ ה' סוכה ועוד אחרונים דעד שלשים יום מקרי זמן קצר
וי"ל דלכן אין מברכין שהחיינו פחות משלשים יום כיון דמיתה לא שכיחא ואין
מברכין שהחיינו על מילתא דלא שכיחא, אבל נס הברכה על הנס, שהוציאנו מצרה
לרוחה ולפעמים מנכין לו מזכותיו, ובכל יומי נמי היינו מברכין על הנס שהוציאנו
מצרה לרוחה, אלא דאין בעל הנס מכיר בניסו וי"ל דהכי קאמר ולימעט ניסא
ומשני ניסא בכל יומי איתיה והי' באמת מקום לברך בכל יום אלא דאין בעל הנס
מכיר בניסו והם נעשים כטבע שני ולכן אין מברכין אנשים של כל יום אלא כולל
בהודאה דמודים אנתו לך ועל כלם יתברך ויתרום וכו', ויש לרמז כעין רא"י מגמ'
שבת (י"ג ע"ב) חנניה וחזקיה וסייעתו שהיו מחבבין את הצרות. אמר רשב"ג אף אנו

מחבבין את הצרות אבל מה נעשה שאם באנו לכתוב אין אנו מספיקין, ד"א אין שוטה נפגע, ד"א אין בשר המת מרגיש באיזמל וכו'. ופרש"י מחבבין את הצרות שנגאלו מהן והנס חביב עליהן להזכירו לשבחו של הקב"ה וכותבין ימי הנס לעשותן יו"ט כגון אלן יומין דלא להתענאה בהון וכו'. אין אנו מספיקין, פרש"י לפי שהן תדירות, ל"א אין אנו מספיקין מלעשות יו"ט בכל יום, אין שוטה נפגע, אין פגע בא עליו כלומר אינו מכיר בפגעיו כך כמה נסים באים לנו ואין אנו מכירין בהם ע"ש. וחנוכה שאני שהי' ניכר הנס מברכין ואינו ממעט אלא שהחיינו שאינו מברך רק כשבא מזמן לזמן והבן.

ובס' צדה לדרך (תלמיד הרשב"א) הכלל השביעי בה' חנוכה ידבר בנסים שעושה השי"ת תמיד והוא מצוה לספר ולפרסם הנסים וז"ל ודע כי מן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים. שהם יסוד התורה כולה שאין לו לאדם חלק בתורה עד שיאמין שכל דברינו ומקרינו כולם נסים אין בהם כלל ממנהגו של עולם בין לרבים בין ליחיד, והנה כי כן הרי פרסומי ניסא הוא דאורייתא וא"כ גם נר חנוכה דאורייתא הוא ואמאי אמרו נר חנוכה דרבנן ודוחה קידוש דאורייתא. ומרן הח"ס ת"י דפרסומי ניסא נמי הוה דאורייתא מדין ק"ו ומה מעבדות לתרות איכא מ"ע לפרסם ממות לחיים לא כ"ש ומינה כתב דכל מי שנעשה לו נס איכא מצוה דאורייתא לפרסם. ועיין בית שערים א"ח סי' שע"ג ודו"ק.

ונראה דודאי עיקר הנס הוא דאורייתא וכמ"ש רבינו הבה"ג אבל זה אפשר בהלל והודאה דבהלל והודאה נמי כבר נתפרסם הנס וא"כ הדלקת נרות רק מדרבנן שהם תקנו לפרסם הנס בהדלקת נרות והו"ל כעין קידוש ולפי"ז אתי שפיר דקידוש היום דאורייתא וגם חנוכה דאורייתא וקידוש היום אפשר על הפת וחנוכה הרי תקנו הלל והודאה והדלקת נרות אינו אלא דרבנן ומ"מ מוטב להקדים נר חנוכה שיש בו זכרון הנס כמ"ש הרמב"ם והיינו פרסומי ניסא וזכרון הנס הוא ליתא דאורייתא.

ומה נמתקו דברי רשב"ג אף אנו מחבבין את הצרות אלא שאם באנו לכתוב אין אנו מספיקין ואלו דיירי ארעא ספרי ורקיע השמים יריעות אין מספיקין לכתוב את הצרות רבות שעלו על עם ישראל בדור הזה ועולות ומתרבות בכל יום ויום ואין שוטה נפגע, ועוד אין האיזמל וכו' ולפענ"ד שהני לשונות כולם איתנייהו אלא ר"ג נותן טעם לכל זמן שהוא משונה ובעונ"ה בזמן הזה כל שלשה הטעמים איתנייהו נסא בכל יומא איתא, ומיהו משונה מצוה זו שמברכין על הרא"י הרואה נר חנוכה מברך הגם שהמצוה הוא הדלקה, כי בזמן המתיונים אפילו אותם שקיימו מצות היו מתחפשים במקומות מכוסים שלא יראו אותם היונים מקיימי תורה ומצות עד שריחם ה' ונעשה להם ותקנו להדליק המנורה דוקא מפתח ביתו מבחוץ ובלילה בשעה שהנר יפה לבדיקה ויראו הכל הנס ולכן כאן המצוה הרואה נר חנוכה מברך שמצוה לראות נר חנוכה ואולי זה שאמר הפייטן אלא לראותם בלבד שהמצוה לראותם. וי"ל דמה"ט לא תקנו בעונ"ה כלל להודות ברבים על הנס

של יציאת בוכענוואלד וצ"ע, מ"מ כל יחיד ויחיד לעצמו חייב להודות ולפרסם נסו
עכ"פ לבניו וידידיו ומשפתו והנלוים והקרובים אליו ולכן.

מזמור שיר חנוכת הבית לדוד ארמימך ה' כי דלתנו ולא שמחת אויבי לי הנה מה
נאמר ובמה אקדם פני מלכי ואלקי על כל החסד אשר עשה עמדי והנסים
אשר עשה ועושה לי מיום הולדי ועד היום אני הגבר ראה עני בראשונה קודם
המלחמה והחורבן העולמי להציל עצמו יום יום לברוח מן הגוים ממקום למקום
ואח"כ לגעטטאס, ומשם לבירקעני, אושוויץ, מאנאוויטץ, גליעוויטץ, בוכענוואלד
מקומות השמדה ר"ל שבעונ"ה השמידו יותר מששת מיליאנים מאחינו בני ישראל
הקדושים הורי ומורי אנשים ונשים טף למה הן באין ליתן שכר למביאייהם לקדש
השם שנהרגו במיתות משונות ונשרפו על קידה"ש הי"ד. ומה נורא המקום הזה
המקומות האלו בעת זכרם נזדעזעו כל רמ"ח אברי ושס"ה גידי ופחדת יומם ולילה
ממש ממראה עיניך אשר ראינו בעונ"ה ומהצרות יסורי גיהנם שעברו עלינו יום
יום, אין רגע בלא פגע, ואתה הוא מלך א-ל חי וקים יושב על כסא דין וכביכול עמו
אנכי בצרה, ויורד מכסא דין לכסא רחמים מתנהג בחסידות עושה חסד לנלקטים
ומצוה מלאכים לשמרם נס בתוך נס ברוב רחמיו וחסדיו ממרום יצאו מלאכים
לשמרנו להשאר בחיים ולהיות לשארית הפליטה עם שאר אודים נצלים מאש.

והגם כי אין עת לחשות אבל אין פה לדבר ולא כח לכתוב ואנכי עפר ואפר משעה
שבאנו כלנו יחד למזבח הקרבנות עקידת יצחק צחוק עשו בכל העולם
ששחקו וצחקו על עם ישראל כשהביאו אותם להמיתם בתאי גז בתופים ומחולות
בשירה וזמרה ומברכים ומשבחים ומפארים את ע"ז שלהם ומבזין את כל אשר
קודש החל בביזוי קודש בתי כנסיות, שריפת ס"ת הקדושים עד שריפת גופים
במוקדם על מזבח הקרעמאטאריאמס משנת תרצ"ח עד תד"ש וחילול השם הנורא
שחירפו וגדפו כלפי מעלה ועדיין ידם ידי עשו תקיפה ונטי" על עצמן ח"ו לקעקע
ולשרש אחר עם קודש ואין בעל הנס מכיר בנסו בכל יום ויום עם כל הגוים סבבוני
סבבוני גם סבבוני דואכו כאש קוצים בשם ה' וא"א לפרט יותר ומה"ט יש לישב
מה שלא עשינו עדיין שום זכר להחורבן האחרון שעבר עלינו במים הזדונים ולא
כתבנו לא מגילה ולא תקנונו שום זכר ממשי לכל ישראל זכר על הנס שנעשה לכלל
ישראל שהשאיר לנו שריד ופליט מידי הרוצחים הנאצים, והנסים שבכל יום מאז
מפלת האויב עד היום הזה ושתיקה זו למה שלא נראה ח"ו כבועט ואינן מחבבין
הצרות, ועי"כ כרשב"ג ס"ל וכיון שראינו שבכל יום ויום הצרות מתרבין ואין אנתנו
מספיקים לכתוב, ולתקן על כל נס ונס ולעשותו י"ט וכו' ושפיר קצת התנצלות על
הדור השפל בעונ"ה שאפי" מחבבי הצרות נטלו מאתנו, וכיון שאין אתנו החרש
והמסגר לא נשארנו לנו.

לכן אתה אבינו תשמע מן השמים וראה את עמך את ישראל זרע אברהם יצחק
ויעקוב ושפוך חמתך אל הגוים אשר לא ידעוך ואל ממלכות אשר בשמך לא
קראו כי אכל את יעקב ואת נוהו השמו שפך עליהם זעמך וחרון אפך ישיגם
תרדוף באף ותשמידם מתחת שמי ה' ולשמך תן כבוד למה יאמרו הגוים איה
אל-הם.

והנה היות כי למצות חנוכה לא חברו מסכת בפני עצמה בסדר הש"ס בשביל המצוה כמו בשאר מצות דרבנן כעירובין ונט"י וכו' ולכן נהגו רבותינו לכבוד המצוה זו לפלפל קצת בעניני חנוכה ולהעלות על הכתב חילוקי דרבנן ועניני הנס כסיפור ופרסומי ניסא נס חנוכה ולפני כמה שנים יצאו כמה מתלמידי והוציאו קצת ענינים מה שמצאו בכת"י בעניני חנוכה והוציאו קונטרס בשם ימי שמנה, ומאז ספו תמו הראשונים וגם נתוספו קצת ענינים וברצות ה' רצונם לחזור ולהדפיס והנני בכמה מלים לפרסומי ניסא, והנני מבקש ממעיני בספר זה שלא לפסוק מדברים אלו שהם רק לפלפולא נאמרו ולהשתעשע בניסא בדרך חידוד וכמה פעמים לפי שיטה דחוי' ולא להלכה למעשה וכמ"ש בחז"ל ורבה נמי לחדודי דאב"י וה' הטוב יראנו נפלאות בתורתו תורת ה' תמימה וינחני במעגלי צדק למען שמו ויזכני לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ומצות לשמה ויפרוש סכת שלום עלינו ועל כל הנלויים אלנו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים.

החותם בברכה ובצפ"י לישועה ישועת ה' כהרף עין אסקופה הנדרסת בפני לומדי תורה בלב ונפש,

מנשה הקטן

ט' כסלו לסדר זה שער השמים התשס"א בני"י יצו"א.

מספר מצות המלך

הדלקת נר חנוכה

מצות עשה מדברי סופרים להדליק נר חנוכה מכ"ה בכסלו שמנה ימים, בכל שנה ושנה.

מצוה זו תקנו בבית שני בימי מתתיהו כהן גדול חשמונאי ובניו כשעמדה מלכות יון הרשעה על עם ישראל וגזרו עליהם גזירות להשכיחם תורה ומצות ולעבירם על דת ישראל ופשמו ידם בממונם ובבנותיהם וצר להם לישראל מאד מפניהם עד שריחם עליהם אלהי אבותינו והושיעם מידם וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מתאים שנה עד החורבן השני, והנצחון בהם בכ"ה בכסלו היה, וכשנכנסו הכהנים בהיכל לא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד ונעשה בו גם והדליקו ממנו נרות המערכה שמנה ימים, עד שהיה להם שמן טהור אחר להדליק, ומפני זה התקינו חכמים שבאותו דור שיהיו שמונת ימים האלו ימי שמחה והלל ומדליקין בהן נרות על פתחי הבתים לפרסם הנס ולגלותו לעין כל ובוה תתחוק האמונה הקדושה בו יתברך שמו המושיע לעמו ישראל בעת צרה ויתגדל ויתקדש שמו הגדול.

שבת כ"א ר"מ הלכות חנוכה, סה"מ שורש א' סמ"ג עשין דרבנן סי' ה' א"ח סימן תרע"א סמ"ק סי' רע"ט.

משנה הלכות

פרטי המצוה. מצוה להדליק בשמן זית, לא היה לו שמן זית מדליק בנר של שעוה או בשאר נרות אם אין לו. מי שאין לו שמן הרבה ליתן בכל נר כשיעור יתן באחת כפי השיעור ובשאר יתן מעט מעט. הרואה נר חנוכה ולא הדליק מכרך שעשה נסים (עיין סי' תרע"ו). מצוה להניח על פתח ביתו מבחוץ ובזמנינו שאנו דרים בין האומות מניח בטפח הסמוך לפתח מבפנים, ומניח על צד השמאל כדי שיהא מוקף במצות, מזוהה בימין ונר חנוכה בשמאל,

על פי חל החיוב. כל אחד מישראל אחד אנשים ואחד נשים ואפילו קטנים חייבים בנר חנוכה, ומצות נר חנוכה, מעיקר התקנה נר איש וביתו כלומר נר אחד לאיש וכל ביתו. והמהדרין נר לכל אחד ואחד מבני הבית, והמהדרין מן המהדרין יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והוליק, וראוי לחנך הבנים שידליקו כל אחד לעצמו וכמהדרין מן המהדרין, מיהו מעולם לא ראינו נשים שידליקו לעצמן אלא יוצאין בנר בעליהם וכן בתולות בנר אביהם.

זמן שבני ביתו נעורים, עברה הלילה ולא הדליק אף לו תשלומין ואבד המצווה. ואסור להשתמש לאורן. ולפיכך יש מתירין להדליק בשמן של איסורי הנאה דמצות לאו ליהנות ניתנו ויש חולקין, ובדיעבד יצא נ"ל, ונוהגים להדליק נרות בבתי כנסיות בשעת תפלה ואינו יוצא בהם אפילו המדליק אלא צריך לחזור ולהדליק בביתו ועיין ש"ע א"ח סי' תר"ע תרפ"ד פרטי דינים. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בכל אישי ישראל.

לא היה מזוהה בפתח יניח על הימין. ובירושלים עיה"ק גם היום נוהגין כעיקר התקנה מבחורין. ומצוה להניחם למטה מי' טפחים ולמעלה משלשה טפחים, ואם הניחם למעלה מי' עד עשרים אמה יצא. עיקר זמנן משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, והדלקה עושה מצוה, ולפיכך אם הדליק ואח"כ הניחן על מקומן צריך לכבותן ולחזור ולהדליקן. ושידלקו חצי שעה או יותר, ולדין שמדליקין בפנים אם לא הדליק בתחלת הלילה בדיעבד מדליק והולך כל

במדרש, הדודאים נתנו ריח זה ראובן שהציל את יוסף, ועל פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה, וצ"ב. וכעת נראה דלכאורה יוחנן כה"ג ובניו שיצאו למלחמה נגד היונים מעטים נגד רבים מי נתן להם רשות ליכנס בסכנה, הי' להם להתפלל לה' ולהתענות וה' יענה כמ"ש במרדכי ואסתר וצומו עלי שלשת ימים ולבטל הגזירה אבל ליכנס בסכנה ולהלחם מנין להם היתר להכניס עצמן וכלל ישראל בסכנה. ועיין ע"ז י"ח ע"א דא"ל ר' יוסי בן קסמא לרחב"ת אי אתה יודע שאומה זו מן השמים המליכוה ואני שמעתי עליך שאתה וכו' מקהיל קהילות ברבים א"ל מן השמים ירחמו א"ל אני אומר לך דברים של טעם ואתה אומר לי מן השמים ירחמו וכו'. האמנם אמנו רחל קודם שילדה וראובן הביא דודאים משדה שהם רפואה לעקרות, ביקשה מלאה תנו לי מדודאי בנך, ולכאורה כיון שאמר יעקב שמנע ממך פרי בטן וא"כ הוא הכל בידי שמים והי' לה רק להתפלל שיתן לה ה' בנים וכמו שבאמת בסוף כתיב נפתלי נפתלתי נתקבלה תפלתי, ואעפ"כ עשתה השתדלות בדודאים מה שנראה בטבע (ועיין א"ע ורמב"ן שלא ידעו סגולה זו) וע"כ שצריך השתדלות בדרך הטבע ברפואה ולהתפלל לה', גם כשחשבו אחיו להרגו אמר ראובן להשליכו לאחד הבורות עכ"פ אולי ינצל וצריך לעשות פעולות טבעיות. ולכן החשמונאים ערכו מלחמה וסמכו על הקב"ה שיעשה נס וכן הי' שנמצא פך שמן טבעי ונתרבה הנס. וד"ש הדודאים נתנו ריח זה ראובן שהציל את יוסף ועל פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה דבלאו הכי לא היו יוצאין להלחם.

ספר ימי שמנה

סימן א

כ"א ע"א

תני רמי בר חמא פתילות ושמונים שאמרו חכמים
אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן במקדש.

טמאה נמי איכא משמרת תרומתי
וממה ישמרנה ולמה ישמרנה שהרי
כבר נטמאה וע"כ היינו שישמור
אותה שלא ישרפנה בלי ליהנות בה
כהן א"כ אסור לשרפה באופן
שחאסר בהנאה דהו"ל עובר על
משמרת תרומותי וזה הדין למקדש
וכיון דנרות חנוכה נמי אסורות
בהנאה שפיר אסור להדליק בשמן
שרפה של תרומה משום משמרת.

שוב ראימי בפנ"י שהקשה קושיה
הגרע"א ומי' כעין מה שכתבנו
בס"ד שאין מדליקין בו במקדש
משום דאסור להציא תרומה לבית
הפסול להדליקו באופן שיהא אסור
בהנאה, וכ"כ לענין נר חנוכה
דקיי"ל (סי' תרע"ז ס"ד) מותר
השמן שזנר עושה לו מדורה בפנ"ע
ושורפו ע"ש, ושישו מעי שכוונתי
לדעת הגאון ז"ל. אלא דקצת צ"ע
למה כתב דוקא לענין מותר השמן
שזנר שעושה לו מדורה בפני עצמו

והקשה בגהש"ס למה נקט שמונים
הא במקדש אין מדליקין
אלא בשמן זית בלבד עכ"ל. ולפענ"ד
נראה דקאי אשמן זית של תרומה
שנטמאה דאע"ג דטומאה הותרה
בציבור מ"מ אין מדלקין בו במקדש
משום שאסור להציא קדשים לבית
הפסול ותרומה בכלל זה הוא, באופן
שיהא אסור בהנאה שהרי תרומה
טמאה כהן נהנה בה בשעת ציעורה
ובפ"י אמר רב (שם כ"ה ע"א) כשם
שמזוה לשרוף הקדשים שנטמאו כך
מזוה לשרוף את התרומה שנטמאה,
ואמרה תורה בשעת ציעורה תיהנה
ממנה היכן אמרה תורה מדרב נחמן
דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב
אמר קרא (במדבר י"ח) ואני הנה
נחתי לך את משמרת תרומותי בשתי
תרומות הכחוז מדבר אחת תרומה
טהורה ואחת תרומה טמאה ואמר
רחמנא לך שלך מהא להסיקה תחת
חבשילך ע"ש. וכיון דדרש לה מקרא
דמשמרת תרומותי נראה דבתרומה

ולכן אסור להדליקו והלא גם בהדלקת נר חנוכה נמי בכלל מציאו לבית הפסול שאסור ליהנות מנר חנוכה וכמ"ש אם לא שנאמר דרצה לישב גם לדעת צעה"מ והעיטור דצמחיה דרבנן מותר ליהנות וא"כ שפיר יש אופן שיכול ליהנות ולכן כתב דוקא על מותר השמן, אלא דא"כ צמותר השמן כ"ש הרי בידו להתנות שאינו מקדש רק כשיעור הדלקה ולא יותר שמן כלל לשרפה וי"ל כגון שנשאר משמן של שיעור הדלקה וקיי"ל דככתה אין זקוק לה והוא צמוך השיעור ושמן זה נאסר בהנאה ודו"ק.

ולפענ"ד נראה כיון דרב נחמן יליף לה מקרא דמשמרת תרומותי בשני תרומות הכתוב מדבר א"כ הוא בכלל משמרת שיהנה ממנה בשעת שריפתה ואם לא יהנה הרי הוא כשורף תרומה והגם שיש מצוה בשריפתה ולצדעה מן העולם מ"מ כמו כן יש מצוה בה צאותה שעה ליהנות ואם אינו נהנה ויכול ליהנות ממנה הו"ל כשורף תרומה טהורה ומציא קדשים לבית הפסול שליהנות נתנה. ואולי כמו בפסח הבא בטומאה שהגם שהבשר טמא כיון דניתן לאכילה אסור לאצדו והו"ל בכלל הפסד קדשים המאצדו והכ"נ בשמן טמא כיון שיש היסור להנאתו בשעת שריפה אם שרפו בלי הנאה הו"ל בכלל איסור.

וראיתי בס' יומי יוסף לכ"ק אדמו"ר מפאפא זללה"ה דף ל"ד שהציא מס' אהוון דאורייתא כלל ט"ו שחמה על הפני"י דמה שאמרה תורה בתרומה טמאה שלך תהא להסיקה תחת תבשילך היינו דמותר ליהנות ממנה בשעת הביעור אבל מהיכי תיתי שלא יהא רשאי לשרפה בלי הנאה כיון דמקיים מצוה בשריפתה והציא ראי' מתוס' שבת כ"ד ע"ב סוד"ה לפי, שכתבו דשריפת תרומה טמאה שלא לצורך לא שכיח משמע אבל איסורא ליכא.

איברא דעלם ההלכה אי שורף תרומה לריך דוקא שיהנה בשעת שריפתה ואם לא נהנה עובר עליו נראה דהא שמעתתא צמחוקת שנוי' דבגמ' שבת הנ"ל ר' נחמן יליף לה מקרא דואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי, ואיבעית אימא מדרבי אבוהו דאמר ר' אבוהו א"ר יוחנן ולא ציערתי ממנו בטמא ממנו אי אמה מצעיר אבל אמה מצעיר

משמרת תרומותי וע"כ אמר כה"ג
 שיהנה בשעת זיעור אבל אי ילפינן
 לה מקרא דולא זיערתי ממנו בטמא
 א"כ אין כאן רק לזער וליכא דין
 משמרת תרומותי זשרפה ושפיר
 מותר לשרפו אפילו אינו נהנה.

שמן של תרומה שנטמאת, וכו'
 ומעתה נראה דלמ"ד דיליף לה
 מקרא דמשמרת תרומותי א"כ ע"כ
 איכא גם צוה האופן ששורפין לשם
 מצוה נמי משום הפסד קדשים דעל
 שעת שריפה נמי אמרה תורה

סימן ב

תני רמי בר חמא פתילות ושמינים שאמרו חכמים
 אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן במקדש.

סיים ואפשר שאף שריפת תרומה
 מצוה עשה של תורה וכלל בקדש
 באש תשרף הוא וכ"ג צירושלמי
 דהוא עשה דאורייתא ע"ש. ומעתה
 נראה דצוהא לכאורה תלוי דאי נימא
 דהוא מצוה עשה דאורייתא א"כ כמו
 זשריפת קדשים ליכא דין משמרת
 הכ"ג אבל אי נימא דליכא מ"ע
 דאורייתא אלא משום תקלה וכיוצא
 בו א"כ לכאורה צריך עכ"פ ליהנות
 בכל מה דאפשר וצ"ע.

והשתא דאחית להכי נראה דעיקר
 המימרא דתני רמי בר חמא
 פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין
 מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן
 במקדש, נמי הא צוה תליא ואי

ונראה דהנה רש"י (דף כ"א ובדף
 כ"ה) פ"י מצוה לשרוף את
 התרומה שנטמאת דדמיא לקודש
 ועוד משום תקלה. וע"ש בחוס' ד"ה
 כך פ"י הקונט' משום דלא ליחי צוה
 לידי תקלה לפי טעם זה נראה דלאו
 דוקא שריפה אלא ה"ה שאר זיעור
 וכ"פ להדיא באלו עוברין ול"ג
 זשרפה דוקא וכו' דדמיא לקדש
 ומדרבנן א"ג מדאורייתא מדאיקרי
 קדש ע"ש. נראה דרש"י ס"ל שהוא
 רק דרבנן והחוס' מספקא להו או
 אולי אפילו לרש"י הוא בגדר ספק
 ולכן הביא ז' טעמים ע"ש. ומיהו
 צו' הרמב"ן ז"ל לאחר שהביא
 שיטות דלא הוי רק מדרבנן
 ואסמכוהו לשרפת קדשים שנטמאו

מרוצה א"כ אפשר שאסור להחזיקו
 לזמן מרוצה, אבל לזמן מועט לא
 חיישינן שמה יבא לידי תקלה כמבואר
 ביו"ד לעינן עוף טרפה דעד שלשים
 יום לא מקרי זמן רב ועיין יו"ד סי'
 נ"ז סי"ח ברמ"א ויש מחמירין דכל
 שצריכין להשהותו שנים עשר חדש
 חיישינן לתקלה ובש"ך סקמ"ז שם
 אבל היכי דאין צריך להשהות רק
 כ"א יום לא חיישינן לתקלה בזמן
 מיעוט כזה כ"כ בהגש"ד סי' ע"ג
 וד"מ ות"ח כלל ע"ג דין ד' ועיין
 יו"ד סי' פ"ו ס"ט, ואפשר דהכ"נ
 כן היכי שנטמא פחות מכ"א יום
 קודם חנוכה יהא מותר להשהות
 ולשרפו בחנוכה ולקיים מצות הדלקת
 נר חנוכה ודו"ק וז"ע.

מדליקין נר חנוכה משמן שריפה
 נראה דהא דהא חלי' דאי נימא
 דמה"מ צעי שרפה א"כ כיון שיש
 כאן מ"ע של שריפת קדשים אין
 עושין ממנו נ"ח, דהרי למצות
 שריפה עומדת וגם אין עושין מצות
 חבילות חבילות. אבל אי הוא מדרבנן
 שלא יבוא לידי תקלה א"כ כיון
 דהטעם דצעי לצער רק משום שלא
 יבא לידי תקלה וא"כ אפשר שיבערנו
 ויקיים צו מצות נר חנוכה ג"כ
 דלצוא לידי תקלה לא חיישינן שהרי
 נר חנוכה אסור בהנאה.

וי"ל היכי דצריך להחזיקו לזמן
 מרוצה לפ"מ דקיי"ל לזמן
 מועט לא חיישינן לתקלה ולזמן

סימן ג

גרסינן בירושלמי (פי"א דתרומות) מי שאין לו
 שמן של חולין מדליק בשמן שריפה בחנוכה.

כהן כיון דמצוה קעביד ומצות לאו
 ליהנות נתנו ואפי' מצוה דרבנן לא
 מקרי הנאה ומותר.

ותמהו עליו ללא מיבעיא לדעת
 העיטור וצעה"מ דלמצוה

'ופי' הפנ"מ בשמן תרומה שנטמא
 שמצוה ליתן לכהן והכהן
 שורפה תחת חבשילו ונהנה בשריפתה
 דקיי"ל שו"ע (יו"ד סי' של"א
 סי"ט), ואפ"ה מותר לישראל
 להדליק נר חנוכה אפילו שלא ברשות

בזמננו ולחזירו אין לו כלל מוטב
 שידליק בכל לילה אחד ויתן גם
 לחזירו דהא מדינא א"צ אלא נר
 אחד ולכן שפיר לא הוי גזל השבט
 שודאי מסכימין לזה כל השבט כולו
 והבן.

ולפ"ז י"ל דודאי לכתחילה אסור
 משום גזל השבט כשיש לו
 שמן אחר דודאי צריך לקיים מצות
 נתינתה לכהן ולא מיבעיא להרמב"ן
 והתוס' ונוצ"י ודעימיהו דבהפרשת
 תרומה יש ב' מצות, א) מצות
 הפרשה, ב) מצות נתינתה א"כ הרי
 זה מצטל מצות נתינתה אלא אפילו
 למ"ד דמצוה אחת הוא להפריש
 וליתן ואם לא נתן לא ציטל מצוה
 אלא מפני גזל השבט מ"מ ודאי חייב
 ליתן לכהן ככל מחנות כהונה ומיהו
 היכא דאין לו שמן אחר מותר לו
 להדליק דניחא ליה לשבט דליעבד
 ישראל מצוה. ולכן רק צדיעבד מותר
 ולא לכתחילה.

איברא דהרי הו"ל מצוה הבא
 בצעירה והרי מקרא מפורש
 הוא (ויקרא ב') אדם כי יקריב מה
 אדם הראשון לא הקריב מן הגזל
 שכל העולם שלו או מדרשא דמכס
 או מקרא דאני ה' שונא גזל צעולה

דרבנן ליהנות ניתנו אכתי יהא אסור
 אלא אפילו לפי מה דקיי"ל דאפילו
 למצוה דרבנן נמי אמרינן לאו ליהנות
 נתנו מ"מ כיון דשמן של תרומה
 כהן נהנה בה צשעת שריפתה הרי
 הוא גזל השבט שהרי הוא גזל
 ממונו של כהן, וגם לא קיים מצות
 נתינתה לכהן, והמל"מ (פ"ב
 דתרומות ה"ד) תמה עוד דאם
 מטעם דמצות ללה"כ אמאי אמרו
 צירושלמי דוקא כשאין לו שמן אחר
 התירו אפילו לכתחילה נמי מצות לאו
 ליהנות ניתנו.

ולבאורה ה"י נראה דקושיא חדא
 מתורגמת בחברתה דודאי
 מדין מללה"כ ה"י מותר אפילו
 לכתחילה אלא כיון דיש כאן גזל
 השבט ה"ל לאסור אלא דאנן
 אמרינן דמשום גזל השבט ליכא אלא
 כשגזל ליהנות בו לעצמו או שייך גזל
 אבל כשלוקה שמן לקיים מצות צורא
 לפרסם ניסא הרי ישראל ערבים זה
 לזה ולכל ישראל איכא מצוה שידליק
 ואם יש לו לאדם שמן ולחזירו ליכא
 שמן חייב ליתן לו שמן להדליק עיין
 ש"ע א"ח ס"י תרע"א ס"א עני
 המתפרנס מן הנדקה שואל או מוכר
 כסותו ולוקח שמן להדליק, ועיין
 מג"א שם ס"ק א' דמי שיש לו שמן

ועיין חוס' סוכה כ"ט מצוה הבא בעצירה אי יולא ואי הוי דאורייתא עכ"פ פשוט דאסור ליקח ממון חזירו ולקנות לעצמו אחרוג או תפילין וכיוצא בו ונ"ע.

וקצת יש לומר דהרי אמרו ניחא לאינש דליעבד מצוה בממוניה (פסחים ד' ע"ב וב"מ כ"ט ועיין חוס' פסחים י' ע"ב בממוניה, ועיין מח"א הל' נדקה ס"י י' ופי' הרע"ב שקלים פ"ג ופ"ט דזכורות מ"ה ובתו"ט שם וזכ"ל סוסי' ל"ג) והגם דביאור הדברים דהיינו דוקא במקום שאינו מכלה ממנו אלא שעושה מצוה ומחזיר לו ומיהו צכה"ג דליכא הנאה גמורה לכהן ולא ממנו הוא לגמרי אלא שיכול ליהנות בשעת שריפה שליכא רק הנאה של כליו וכיון דליכא גול מאדס פרטי רק גול השבט אמרינן דניחא ליה לשבט דליעבד מצוה בהנאה שלו שיכול ליהנות בשעת שריפה.

וגם אולי יש לדמותו להא דאמרו דמוחר להדליק במבואות האפלות בשמן שרפה דניחא להו לכהנים דגם ישראל נהנה (עיין רמב"ם פי"א מתרומות הי"ח) ועיין

מקראי קודש (סי' י"ט) דמה"ט מותר להדליק בשמן שריפה נר חנוכה צנתי כנסיות וצנתי מדרשות לכתחילה וכיון דדבר מיעוט הוא כאן כשאין לו ניחא ליה לשבט דישאל יולא בשמן שרפה ואין כאן גול ולכתחילה לא כיון שיש לו שמן אחר והבן.

ובב"ש נראה לפענ"ד לישב נמי דכבר אמרתי טעם עוד להירושלמי דרק בדיעבד מותר דלכאורה אסור להפסיד שמן של תרומה וכן ראיתי להפני"י שבת כ"א צ' שכתב ועוד טעם אחר דאין להדליק נר חנוכה בשמן של שריפה משום דתרומה טמאה אסור להפסידו או להביאו לבית הפסול וכיון דקיי"ל מותר השמן שבנר חנוכה עושה לו מדורה בפני עצמו ושורפו ואסור ליהנות ממנו א"כ הרי הוא גורם ומביא התרומה לבית הפסול ע"ש. ועיין ראש יוסף שבת כ"ו ביאר דבריו, וכונת דבריו לפ"ד הש"ע א"ח ס"י תרע"ג ס"ב ועיין ס"י תרע"ז ס"ד וסי' תרע"ח צנ"י בשם מהרי"א וצ"ס עץ הדעת טוב שבת כ"א תמה על פנ"י.

ולפ"מ"ש אחי שפיר דנלפענ"ד דהא

ובמקום מצוה כשאין לו שמן אחר
לא העמידו דבריהם, והאריכו צוה.

ולבאורה אי נימא דמצוה על
משמרת תרומותי אפי'
בתרומה טמאה א"כ מאי אהני לן
דנפל לו מצית אמו כהן מ"מ אכתי
אפילו הוא שלו אסור להדליק צו
מטעם דמצוה ליהנות צו בשעת
ציעור ונר חנוכה אסור בהנאה
ובשלמא כהן מותר להדליק הגם
שאסור ליהנות מנר חנוכה מ"מ
החורה לא אמרה צמה והיאך יהנה
בשעת שרפה הגם שאמרו ז"ל תחת
תבשילו אבל אם יש לו הנאה אחרת
נמי לכאורה בכלל וכמו לאורו והכ"נ
כיון דנהנה מנר חנוכה או שמשתרשי
ליה שלא צריך לקנות שמן לנר חנוכה
או משום שעושה צו לרכו והגם שאין
יכול ליהנות צו להאיר או שאר הנאה
של כילוי מ"מ גם הדלקת נרות
הנאותו הוא, אף דאסור להשתמש
לאורו.

איברא דנלפענ"ד, דתלוי במחלוקת
דבגמ' שבת הנ"ל ר' נחמן
יליף לה מקרא דואני הנה נתתי לך
את משמרת תרומותי, ואיבעית אימא
מדרכי אבותו דאמר ר' אבהו א"ר

דאמרו דהוקנה למצותו ונאסר כל
השמן אפילו אליבא דהמחמירין היינו
דוקא בשמן שלו שיכול להקדישו
ולהקצותו למצותו אבל מי שלקח שמן
שאינו שלו ולא נתן לו רשות אלא
לוקח ומדליק מטעם דאמרינן ניחא
ליה לכהן דליעבד ישראל מצוה בשמן
שריפה שלו ודאי לא אמרינן דניחא
ליה שיאסור שמו יוחר מהצריך ולכן
שפיר אמרינן דלא נאסר רק מה
שצריך להדלקה והשאר נשאר בהחירו
לכהן ליהנות צו בשעת ציאורו ולכן
מטעם הפסד דלאחר שנשאר ליכא
ושפיר מיושבת קושי' הפנ"י, אבל
מ"מ אסור מטעם גזל כהן ולהדליק
מותר ושפיר רק צדיעבד ולא
לכתחילה והבן.

ברם הפנ"י (שבת כ"ב) ביאר עוד
דהירושלמי מיירי בתרומה
שנפלה לו מצית אבי אמו כהן ושפיר
הוה תרומה שלו אלא שאסור לו
ליהנות בשרפתה שאינו כהן ורק כהן
נהנה בשרפתה ומיהו כיון דנר
חנוכה לאו ליהנות ליחאו א"כ מדליק
צו ישראל כשאין לו שמן אחר
להדליק ע"ש ואף דאסור לכלות
תרומה איסור הנאה של כילוי
לתרומה טמאה אינה אלא מדרבנן

וכ"פ להדיא באלו עוברין ול"ג דשרפה דוקא וכו' דדמיא לקדש ומדרבנן א"ג מדאורייתא מדאיקרי קדש ע"ש. נראה דרש"י ס"ל שהוא רק דרבנן והתוס' מספקא להו או אולי אפילו לרש"י הוא בגדר ספק ולכן הביא ב' טעמים ע"ש.

ומיהו בנ' הרמב"ן ז"ל לאחר שהביא שיטות דלא הוי רק מדרבנן ואסמכיהו לשרפת קדשים שנטמאו סיים ואפשר שאף שריפת תרומה מצות עשה של תורה ובכלל בקדש באש תשרף הוא וכ"ג בירושלמי דהוא עשה דאורייתא ע"ש. ומעתה נראה דבהא לכאורה תלוי דאי נימא דהוא מצות עשה דאורייתא א"כ כמו בשריפת קדשים ליכא דין משמרת הכ"ג אבל אי נימא דליכא מ"ע דאורייתא אלא משום תקלה וכיוצא בו א"כ לכאורה צריך עכ"פ ליהנות בכל מה דאפשר וצ"ע.

יזחנן ולא זיערתי ממנו בטמא ממנו אי אתה מצעיר אבל אתה מצעיר שמן של תרומה שנטמאת, וכו' ומעתה נראה דלמ"ד דיליף לה מקרא דמשמרת תרומותי א"כ ע"כ איכא גם בזה האופן ששורפין לשם מצוה נמי משום הפסד קדשים דעל שעת שריפה נמי אמרה תורה משמרת תרומותי וע"כ אמר כה"ג שיהנה בשעת ציעור אבל אי ילפינן לה מקרא דולא זיערתי ממנו בטמא א"כ אין כאן רק לצער וליכא משמרת בשרפה ושפיר מותר לשרפו אפילו אינו נהנה.

עוד נראה דהנה רש"י (דף כ"א ובדף כ"ה) פ"י מצוה לשרוף את התרומה שנטמאת דדמיא לקודש ועוד משום תקלה ע"ש, ובתוס' ד"ה כך פ"י הקונט' משום דלא יתתי צה לידי תקלה לפי טעם זה נראה דלאו דוקא שריפה אלא ה"ה שאר ציעור

סימן ד

גרסינן בירושלמי פ"א דתרומות מי שאין לו שמן של חולין מדליק בשמן שריפה בחנוכה.

וחקשו המפרשים דנימא מצות טמא מצותו בשריפה ויבטל מצות מצולות זו את זו ששמן הדלקת נר חנוכה, ובפרט כי זו

בדין מצוות מבטלות זו את זו

ומעתה יש לחקור בעושה מצוה אחת ומכוון בעשייתה לקיים עוד מצוה אחרת בעשי' זו כלומר העשי' אחת הוא לשתי המצוות אלא הכוונה אחרת בכל מצוה ולמשל שריפת חרומה טמאה שהוא מ"ע בפני עצמה וצריך לכוון למצוה ומדליקה לשם מצוה שריפת חרומה אלא שמכוון גם למצוה שני' כגון להדלקת נר חנוכה ומעשה הפעולה הוא אחת להדליק השמן אלא שהכוונות הם נפרדות אי נימא דהו"ל כדין שאין מדליקין מנר לנר דהולך ממצוה למצוה ומצוה מצוה ראשונה ומכחישה בכוונה עכ"פ שהכוונה היא עיקר המצוה וכמו שבנר חנוכה המדליק מנר לנר מכחיש נר אחד קצת הכ"נ מכחיש המצוה הראשונה במקצת ע"י הכוונה במצוה שנייה, ופטור מן המצוה השני', או דילמא שאני מדליק מנר לנר שבפעול מכחיש ומצוה המצוה אבל במכוין לשתי מצוות אין הכוונה לקיים ב' מצוות מצוה המצוה הראשונה ואפשר לכיון לשתיים ביחד או דילמא א"א לכיון שתי חונות ביחד דכל שמכוין לשתי מצוות כאחת ביטלו הכוונות זה את זה ויש כאן

מצוה לאורייחא והדלקת נר חנוכה מדרבנן. עוד הקשו שהרי אין עושין מצוות חבילות חבילות (ואפשר דדוקא לכחילה אבל היכא דא"א באופן אחר מותר ודו"ק).

טעם דעוסק במצוה פטור ממצוה

ואשר נראה דיש לחקור בטעם דעוסק במצוה פטור מן המצוה, דהרמב"ן ז"ל שכתב כ"א כתב דכל שאדם משמש ממצוה זו למצוה אחרת ביחוד מצוה הוא דמיחזי כמאן דלא חביבא ליה הך מצוה ועבד מצוה אחריתי וע"כ לא שרי אלא להדליק מנר לנר דתרוייהו חדא מצוה נינהו כלומר מצוה נר חנוכה ומין במינו אינו בטל אבל שאר מצוות נראות כמבטלות זו את זו ומסתייע הך סברא מדאמרינן בגמ' דמעבבא וכו' ע"ש. אמנם הריטב"א סוכה כ"ה פ"י דכיון שהלך מעוסקו במצוה שמחייב בה ומקיים מצוה אחרת אבל תרוייהו, דראשונה לא קיים שהרי הניחה באמצע לקיים השני' ומצוה שנייה לא קיים שהרי פטור הי' ממנה בעוסקו במצוה הראשונה, ונמצא מצוה מבטלות זו את זו ולא קיים כלום.

אחד, והסברתי הדברים במקום אחר שלפי שאשה משועבדת לבעלה בכל שעה ואין ביכלתה לקיים שתי דברים בפעם אחת שאין לה אלא לב אחד ולכן פטרחה התורה ממ"ע שהז"ג משעבדה לאביה שבשמים מפני השעבוד שנתן לה על בעלה (וכעין טעם זה כתבו החוס' בפטור נשים ממ"ע שהז"ג) אבל באנשים שיש להם שני לבבות חייב בכל, שהרי אפשר בפעם אחת על כמה ענינים, וכן שתי מצות נמי בכלל, ממילא י"ל דהכ"נ בידו לכוון שתי כוונות לשתי מצוות בבת אחת ולא ביטלו זה את זה, אלא די"ל דהקב"ה דורש לבבות ובקיום המצוה צריך לכוין בכל לבבו וכמ"ש ומנא את לבבו נאמן לפניך ובכל לבבך ובכל נפשך. ולפ"ז הי' אפשר לחלק דאיש יכול לכוון שתי כוונות בבת אחת ולא האשה.

איברא דיש לעיין שהרי באמת יש מצות שנוהגות בכל שעה וכגון שש מצות שחשב החרדים וכיוצא בהם וא"כ היאך מקיימין מצות אחרות באותה שעה ומכוין למצוה אחרת שנמצא מסיח דעתו משש מצות האמורות וכן המניח חפילין ונוטל אחרוג וכיוצא בו כמה מצות וא"כ ע"כ שאפשר לכוין בכמה

עירוב מחשבות דא"א לכוון שתי כוונות בבת אחת (ועיין זבחים. ל"א ע"ב רב המנונא אמר עירוב מחשבות והתם אפילו כיון למצוה אחת ויחזר ומכוין לשני' הרי זה עירוב מחשבות), ולא מיבעיא למ"ד מצות צריכות כוונה א"כ כל מצוה צריכה כוונה שלה לגמרי ומחייב לכוין לשם מצוה זו וי"ל דהמכוון לשניים לא קיים כלום אלא אפי' למ"ד מצות א"צ כוונה מ"מ סתמן לשמן לא מהני אלא כשאינו מכוין באחרת אבל אם מכוין לאחרת הו"ל כהיפך כונה לאותה מצוה והראשונה מחבטלת או שניהם נחבטלו.

וראיתי בילקוט שמעוני שמואל עה"פ וחנה היא מדברת על לבה, כתב טעם דנשים פטורות ממצות עשה שהז"ג דאנשים יש להם שני לבבות כמ"ש ומנא את לבבו על לבבכם לבב אנוש יסעד ועיין פייט בקדושה של מוסף ציוה"כ דששה קירות יש בלב אנוש. אבל נשים אין להם אלא לב אחד דכתיב וחנה היא מדברת על לב ואל על לבבה וכן במלאכים כתיב וסעדו לבכם אחר תעבדו ובאנשים לחם לבב אנוש יסעד ולכן אין מלאך עושה שתי שליחות שאין לו אלא לב

מלכה ובספרינו משנ"ה ח"ג סי'
רכ"ג הארבעתי קצת צביאור סתירה
רש"י הג"ל ע"ש.

נחזור לדידן דא"כ לכאורה חקירתנו
הוא מחלוקת הרמב"ם

והראב"ד ז"ל דאי נימא דאדם יכול
לכוין לשתי דברים צבת אחת הכ"נ
יכול לכוין בשריפת שמן לשתי מצות
ולהראב"ד כיון דאינו יכול לכוין א"כ
ליכא להדליק והבן. ולפ"ז י"ל
דבאמת זו מה שאמרו צירושלמי
דכיון שיש כאן שתי מצות וי"ל
דמבטלות זו אח זו דא"א לכוין שתי
כוונות צבת אחת ובפעולה אחת ולכן
אין מדליקין וכדעת הראב"ד אבל
י"ל דדדיעבד הרי אן נמי עושין
כמה מצות שא"א זולתם וכגון השש
מצות וכיוצא בו שכיון שא"א באופן
אחר מותר לקיים הכ"נ דדיעבד
מדליקין וינא ידי חובתו, אלא דלפ"ז
אשה שאין לה אלא לב אחד לא תוכל
להדליק בשמן שריפה שא"א לה
לכוין ב' דברים שאין לה אלא לב
אחד.

אלא די"ל דאשה נמי יכולה להדליק
לפמ"ש החוס' קידושין (ל"ד
ע"א) ד"ה מעקה בשם ר' יוסף
מא"י דאשה אינה מצוה על מ"ע

מצות בשעה אחת ולא מבטלות זו
אח זו ולא אמרינן צבה"ג העוסק
במצוה פטור מן המצוה ועיין חוס'
שמחלקין בין אפשר לקיים שניהם
ובין שא"א.

והעיר ה' עיני וראיתי דדבר זה הוא
מחלוקת מלאכי מעלה רבינו
הגדול הראב"ד והרמב"ם פ"ז מהל'
פרה אדומה ה"ג שכחז הממלא
באחת ידו ועושה מלאכה בידו
האחרת או הממלא לו ולאחר או
שמילא לשנים כאחת שניהם פסולין
שהמילוי מלאכה ונמצא כל מילוי
משניהם כאלו עשה עמו מלאכה
אחרת. וכחז עליו הראב"ד ז"ל א"א
דעתי בכל אלו לאו משום מלאכה
הוא נפקל אלא מפני היסח הדעת
וכו' וכללו של דבר אין אדם יכול
לכוין דעחו לב' דברים כאחד או
לשני בני אדם כאחד נפרדים
במעשיהם וא"א בלא היסח הדעת
כו' ע"ש. והנראה דבר חדש מחלוקת
הראשונים אי אדם אחד יכול לכוין
לשני דברים כאחד וה"ה לשני מצות
וכנ"ל ועיין רש"י חולין דף ט' ע"ב
וגיטין דף נ"ג והרא"ש בח' למס'
פרה פ"ט מ"ג דרש"י נמי מפרש
מטעם היסח הדעת ועיין חוס'
פסחים י"ח ע"א נפסלו המים משום

שמי מצות ולא היו חבילות חבילות
וי"ל. ועיין שו"ת צ"ש א"ח סי' נ"ג
באריכות צוה.

דיו"ט ושריפת קדשים שהוא מ"ע
שהז"ג א"כ אינה מצוה להדליק שמן
שריפה ואזלה הרי כשמדלקת לשם
נר חנוכה הרי היא כמצותה וליכא

סימן ה

גרסינן בירושלמי (פי"א דתרומות) מי שאין לו שמן
של חולין מדליק בשמן שרפה בחנוכה.

חבילות חבילות אלא הא דמצות
מבטלין זו את זו לכאורה ז"ע.

ובחי' על מס' פסחים דף קט"ז
כתבתי בסוגי' למ"ד מצות אין
מבטלות זו את זו, עיין תוס' זבחים
ע"ח ע"א ד"ה אלא בסופו דהטעם
דאחי חוזה המרירות דמרור ומבטל
טעם המצה אבל אורז אינו מבטל
ומשמע דבלאו הכי אינו מבטל ועיין
גהש"ס שניין לתוס' פסחים כאן
ד"ה אלא וכו' דאחי מצה דרשות
ומבטל למרור ומשמע דאפילו מצה
ומצה דליכא מרירות, אלא כיון שזה
רשות וזה מצוה מבטל והניח בצע"ק.

והנראה דהנה צירושלמי חלה פ"א
מקשה הא ר' יוחנן בעצמו
כורך מצה ומרור ומשני כאן בזמן
המקדש וכו' ואפי' תימא כאן וכאן

וראייתי מקשין במדליק בשמן שריפה
נימא דמצות מבטלות זו את
זו כיון דליכא מצות שריפת תרומה
טמאה ובלא לקיים צוה מצות נר
חנוכה נימא דמצות חנוכה מבטל
מצות שריפת תרומה, ובפרט
ששריפת תרומה הוא מצוה דאורייתא
ונר חנוכה הוא דרבנן והכי אמרינן
דמרור מבטל מצה עיין פסחים
קט"ז וכן הקשו מהא דאמרו אין
עושין מצות חבילות המבואר
בגמ' פסחים (ק"ב) דאפילו במצות
דרבנן כן, ולכאורה מהא דאין עושין
מח"ח יש לישב דהא אמרו דהא
דאין עושין מצות חבילות חבילות רק
לכחילה הוא אבל דדיעבד כשאין לו
עושין חבילות כמבואר בגמ' (פסחים
ק"ב ע"ב) א"כ הכי אחי שפיר כיון
שאין לו שמן אחר דדיעבד עושין

בזמן המקדש שני דברים רבין על א'
ומבטלין אותו וכו' מבואר דס"ל
להירושלמי דמזות מבטלין זה את זה
בעי תרי וחד לבטל כמו באיסורין
מבטלין זה את זה כן מזות מבטלות
זו את זו וכתבו בהגהות יפה עינים
על הש"ס דגם ש"ס צבלי ק"ל
כירושלמי ולכאורה מדברי החוס' לא
משמע הכי, שהרי כתבו דחזוק
המרירות מבטל טעם המזה ומשמע
אפילו ליכא רוב מרור. וקצת י"ל
לפ"ו היכי דליכא תרי לאוי דאין
עשה דוחה לתרי לאוי וכן להיפוך
היכא דליכא תרי עשין לגבי עשה
חמור עיין תמורה דף ד' ע"ב הוי
ליה תרי לאוי וחד עשה.

ואשר נראה די"ל דס"ל להחוס' נמי
כירושלמי דבעינן לביטול חד
בתרי ואי לאו הכי ליכא ביטול אלא
אעפ"כ ס"ל להחוס' דמרור שאני
דאגב מרורומיה מבטל טעם המזה
אפילו בפחות ובעין שכתבו האחרונים
למקדשין על יי"ש (עיין באה"ט א"ח
סי' ער"ב קוסק"ו ועיין שו"ת בית
שערים א"ח סי' צ"ה ועיין נחלת
שבעה סי' צ"ה ובהלק"ט ח"א סי'
יו"ד) וכתב הט"ו דחורפני דיין שרף
משוי' ליה שיעור. הכ"ג מרורומיה

דמרור שמבטל ליה לטעם מזה נמצא
דחסר ליה טעם מזה ואף דקיי"ל
בלע מזה יכא בלע מרור לא יכא ולא
בעי טעם מזה כלל א"כ מאי איכפת
לן שבטל ליה לטעם מזה מ"מ היכא
דאכל דרך אכילתן ולעם ונחערב
טעם מר גרע מבצע מזה דהתם לא
טעם טעם מזה אכל עצם טעם מזה
לא נפגם ולא נחבטל אכל כאן טעם
היפך מטעם מזה והו"ל כמזה
מבושלת שליכא טעם מזה כלל. ועיין
חוו"ד יו"ד סי' ק"ג סק"א חילוק
בין עירב צו דבר מר לנטלפ"ג והבן
מאד כי קצרתיו.

ונראה להוסיף דחוס' נמי מודי
להירושלמי שהרי סיימו בסוף
שם ועוד דהתם כשאוכל כזית מזה
דכי מבטל ליה מרור ליכא טעם כזית
מזה אכל אם אוכל הרבה שרי ע"כ.
והנראה דהוסיפו לטעם זה שאם
יאכל הרבה הגם שקצת טעם נחבטל
מ"מ נשאר עוד טעם מזה אלא
שהוא צריך שירגיש טעם מזה בזית
ולכן אם יאכל הרבה עד שידע שאכל
טעם מזה כזית יכא וע"כ דחלוי
ברבוי שאם נחבטל ברוב אז אינו
יכא ולכן במרור שהוא רק חד נחבטל
מבטל אכל יותר שרי.

מנות נר חנוכה אין זה גדר של מנות מבטלות זו את זו אלא גדר של מנות חבילות חבילות והבן זה. ולפ"ז י"ל דהירושלמי לשיטתו דלענין מנות מבטלות בעי חד בתרי ולכן אין כאן משום מנות מבטלות זו את זו ומיהו אעפ"כ לכתחילה אסור להדליק מדין אין עושין מנות חבילות חבילות וזה רק לכתחילה וכנ"ל. אלא דאכתי י"ל דתלוי במחלוקת הרמב"ם והראב"ד פ"ז מהל' פרה אי אדם יכול לכוין לב' מנות צבת אחת או שכוונת מבטלות זו את זו ע"ש והבן מאד.

וראיתי לאחרונים ז"ל שס"ל דגם בחדא מילתא אמרינן מנות מבטלות זו את זו וזה דלא כירושלמי הג"ל וז"ל דס"ל כמ"ש הריטב"א סוכה כ"ה דהעוסק במזוה פטור מן המזוה ואם הלך ומקיים מזוה אחרת אבד תרוייהו דמזוה ראשונה לא קיים שהרי הניחה לקיים מזוה שניה והשניה לא קיים שהרי פטור הי' ממנה, ולפ"ז י"ל דזה הטעם דמנות מבטלות זו את זו א"כ מיד שרצה לקיים מזוה אחת ואח"כ כיון לאחרת נמצא דבאותה רגע עזב מזוה הראשונה שעוסק בה והלך לכוין לקיים מזוה שניה והשניה הרי פטור

ובתוים' פסחים ל"ח ע"א ד"ה אחיא לחם ומי' ר"י אחרוג של טבל לא חשוב שלו, אבל מנה שאם אכל כ"כ שאם נתן תרו"מ אכתי אכל שיעור מנה וכו' ועיין עוד מג"ח מז' ו'. ובס' נועם ירושלמי מס' חלה פ"א, ועיין בהגהות ברוך טעם (א"ח סי' תע"א סק"ה) שכתב כעין זה לענין חמץ שנחערב במנה ונחבטל באופן שמוחר לאכלו ליל פסח מ"מ לא יאז ידי מנה דלענין קיום מ"ע דאכילת מנה לא שיך ביטול דאין החמץ נעשה מנה רק שאיסור החמץ נפקע ע"י הביטול ומ"מ לאו מנה הוא והמזוה שיאכל שיהיה כל הכזית מנה ומיהו אם אכל כ"כ שידע בצירור שהי' שם כזית מן המנה שמורה יאז ידי חובתו כליל פסח ודו"ק.

ולפ"ז במנה של רשות שצ"ן הגרע"א על התוס' מיירי שיש שם שתי זמים רשות ואחד של מזוה ונחבטל כשאר איסורים ורשות לגבי מזוה מבטל. ונראה מזה דדין ביטול במזוה הוא כדין ביטול איסורין וא"כ לא שיך אלא בשני מינים אבל בדבר אחד לא שיך לומר וכגון בהדלקת שמן שרפה שמקיים

עליה נמצא דתרווייהו ל"ל חזה מה
שאמרו מצות מצטלות זו את זו ולית
ליה כלום.

שוב העיר לי בני הרה"ג מוהר'
עמרם שליט"א דברמצ"ן שבת
כ"א ע"א ד"ה ודאמרינן אסור
להשתמש לאורה משמע כוחי בס"ד,
ועיינתי בדברי הרמב"ן וז"ל כל
תשמישין משמע צין למצוה כגון
סעודת שבת צין דרשות שהוא ענין
קל ואינו נראה כנהנה וכו' וא"ת
בסעודת שבת מאי ציוי מצוה איכא
והרי הוא עושה מצוה ולאו מילתא
הוא דכל שאדם משמש ממצוה זו
לאחרת ציוי מצוה הוא דמיחזי כמאן
דלא חביבא ליה הך מצוה ועבד
מצוה אחריחא וע"כ לא שרי אלא
להדליק מנר לנר דתרווייהו חדא
מצוה נינהו כלומר מצות נר חנוכה
ומין צמינו אינו בטל, אבל שאר
מצות נראות כמצטלות זו את זו
ומסחייי הך סברא מדאמרינן בגמ'
דבני מערבאי ועוד מן הדא דרב
תחליפא שאל לרב חסדא וכו' ע"ש.
והנה נראה נמי דמפרש דכל
שמשמש ממצוה זו למצוה אחרת
נראה כציוי מצוה ומצטלת זו את זו
והוא כעין שכתבתי מהריטב"א ז"ל
ויפה כיון.

ולברנו עוד מדברי רבינו הרמב"ן
דבר חדש דכל שהוא מנר
חנוכה לנר חנוכה מקרי חדא מצוה
דתרווייהו מצות נר חנוכה נינהו אבל
שאר מצות נראות כמצטלות זו את זו
אלא דקצת יש לדייק אי גם נר של
מהדרין מותר להדליק או רק נר
חנוכה הראשון שהוא לחיוב ממש
ולא נר מהדרין ועיין בש"ע (א"ח
סי' תרע"ד ס"א בהג"ה ונהגו
להחמיר בנ"ח שלא להדליק אפי'
מנר לנר דעיקר מצותו אינו אלא נר
אחד והשאר אינו למצוה כ"כ ועיין
שע"ת שם סק"א) שחילקו האחרונים
צין נר שהוא עיקר המצוה וצין נר
מהדרין ומלשון רבינו הרמב"ן שכתב
דתרווייהו חדא מצוה נינהו כלומר
מצות נר חנוכה משמע דהעיקר
שהוא ממצות נר חנוכה אפילו
מהדרין נמי וי"ל. ולשון מין צמינו
שכתב לאו דוקא דהרי עירב מצוה של
מצוה במצוה של רשות נמי מצטלין
אלא הכוונה מין צמינו כלומר מין
המצוה וז"ש דתרווייהו חדא מצוה
נינהו חזה הנקרא מין צמינו שתי
המצות ורשות ומצוה לא הוה מין
צמינו ודו"ק.

או יאמר לפמ"ש כבר בכמה
מקומות דהא דקיי"ל ציטול ברוב

מאיסור נקרא על שם הרוב ועיין
רמ"א יו"ד סי' ז"ח אי אזלינן בחר
שמה או בחר טעמא ולכאורה
תרוייהו אמת והארכתי בזה במקום
אחר.

ולפ"ז נראה נמי דחפץ אחד א"א לו
להיות שני שמות ולכן מיד
שקרא לו שם אחרוג ומקיים בו
מצוה זו אין לו שם אחר ואם קרא
לו שם שני של מצוה שניה מיד אזל
ליה שם הראשון וזה מצות מצטלות
זו אח זו ויש להאריך בזה.
ונחשוררתי על ירושלמי זו מחתני
כבני הגרמי' שליט"א שכתב בקונט'
מצות נר חנוכה ע"ש. וא"כ המדליק
נר חנוכה בשמן שריפה כיון דחייב
שריפה הרי מקיים מ"ע דשריפת
קדשים ואם יברך להדליק נר חנוכה
נמצא קורא לו שם מצות חנוכה ולא
שריפת קדשים ומ"מ בדיעבד יאל.

לא שהמציאות שהאיסור נחבטל
ונתהפך להיות היתר גמור והאיסור
כאילו אינו בעולם שהרי אדרבה אם
חזר ונתרבה מהאיסור אמרינן חוזר
וניעור ואי נימא דנחבטל לגמרי
ונתהפך להיות היתר הרי קיי"ל דאין
שחיטה נעשית נבלה, (ועיין רא"ש
חולין פגה"ג) דמקרא דאחרי רבים
להטות ילפינן ג"כ דאיסור שנפל
לחוך רוב היתר נתהפך להיות היתר
ולאו מטעם ספק אלא מגזה"כ ועיין
ב"י יו"ד סי' ק"ט הביאו ושהרשב"א
חולק על זה וס"ל דרוב מטעם ספק
הוא, והמחלוקת הראשונים ידוע בזה
אלא דמ"מ אזלינן בחר רוב כלומר
דכל שיש כאן רוב ממין אחד אז
נקרא המין על שם הרוב ואזל ליה
שם השני ולכן אם נתערב ברוב
היתר אזל לה שם איסור וקיבל שם
היתר וכן להיפך אם שוב נתערב
איסור חזר וניעור כיון שהרוב עכשיו

סימן ו

עוד ברין שמן שריפה לנ"ח ובענין אי בעי לכם בנ"ח

בשו"ת בית שערים א"ח סי' סס"א דשריפת תרומה עמאה הוא מה"ת
פלפל בקושית השואל א"כ בשבת כ"א דס"ל לרצ דפחילות
לפמ"ש החוס' שבת דף כ"ה ושמנים שאין מדליקין בשבת מדליקין

בהן בחנוכה וא"כ שמן שריפה נמי בכלל ולמה לא אמרינן כל דבר שבחובה אינה באה אלא מן החולין וא"כ בלא"ה צריך לשרפו, וכחז מרן ז"ל דלא קשיא לא מיבעיא למאן דיליף במנחות פ"ב ע"א מפסח להקיש כל הבא מן הנאן ומן הבקר לפסח מה פסח דבר שבחובה אף כל וכו' א"כ ל"ש האי דינא רק בדבר הבא מן הנאן ומן הבקר וכמ"ש החוס' שם דאפי' עופות ומנחות ולחמי תודה מנגן אלא אפי' למאן דיליף החס דפ"ג מחטאת מ"מ לא ילפינן מיניה רק קרבנות ולא שאר מצות וכ"כ הבה"ז ר"ל דכלהקרבנות מקיש לקמן לחטאת לענין זה.

ואי דקשיא הא נ"ח צעי' משלו כמבואר ס' תרע"ז וש"ש אסור בהנאה ואיה"נ אין לו בעלים לשיטת כמה ראשונים וא"כ ל"ז להאי דבר שבחובה, גם ל"ק לפמ"ש החוס' שבת כ"ז ע"א ד"ה אין דאינו אסור אלא בהנאה של כילוי אבל בשאר הנאות מותר וא"כ שפיר מקרי שלו ומותר להדליק בו.

ובשו"ת פני מבין ס' רכ"ג האריך בחקירת שו"מ מה"ג ח"א ס' שמ"ט אי יוצא נר חנוכה בשמן

של גניזה ונכנס בספק של מהצ"ע וכחז דלהרבה פוסקים במצוה דרבנן אמרינן מהצ"ע יצא ובסופו כתב אחר שכתבתי חפשי בספרים וראיתי בחש' בית שערים ס' שס"א שכתב דנ"ח צריך להיות שלו ופלפל שם בשמן שריפה וכו' ונפלאתי כי לפי דבריו שמן שאול פסול. ועוד דכתש' שער אפרים פלפל בהדליק נר חנוכה בבשר וחלב שהביא הפרמ"ג ופ"ח וכן הפרמ"ג פלפל בשמן של ערלה ולא העירו אחד מן האחרונים ז"ל שגר חנוכה צריך שיהי' שלו, ואסר"ג אין שלו להרבה פוסקים, וסיים אמנם לענ"ד ודאי בנר חנוכה יוצאין אף בשאינו שלו והא דאיחא בס' תרע"ז דאכסני' צריך להשתתף בפרוטה יען דלא עשה שום מעשה ולכך צריך להשתתף בפרוטה אבל זה המדליק יוצא אף שאינו שלו וגם בגזול יוצא להסוכרין דרבנן מהצ"ע יצא.

ודברי הגאון ז"ל נפלאו ממנו וראשונה מה שפי' דברי הש"ע דאכסנאי צריך להשתתף בפרוטה יען שלא עשה מעשה אבל המדליק יוצא אפי' בשמן גזול ודברים אלו אין להם מובן ויציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא האכסנאי

ישלם וישחחף צפרוטה על שמן גנוז
והרי אין לו מה להקנות ועל מה
נעשה שותף על הגניבה והרי ודאי
שהגניבה אין בידו להקנות.

איברא דבעלם ההנחה אישחמיטתיה
מיניה דהגאון ז"ל דהוא
מחלוקת הפוסקים והר"ן פסחים דף
ז' כתב ומיהו איכא למידק בהאי
כללא דהא הדלקת נר חנוכה שאפשר
לעשותה ע"י שליח ואפ"ה מצרכין
עליה להדליק ואיכא למימר כיון
דאמרינן צפ' במה מדליקין (דף
כ"ג) דצריך לאשתתופי צפרוטי כיון
שאינו יוצא אלא בשל עצמו הרי אין
מצוה זו יכולה להתקיים אלא ע"י
אחר ע"כ. וגם בתש' הרשב"א סי'
תקמ"ב כתב שישחחף וה"ה אם
הקנה לו בעה"ב חלק במחנה בשמן
שרי ע"ש ומשמע נמי דס"ל דבעי
עכ"פ להיות לו בשמן. ובס' האגודה
כתב נמי שצריך בעה"ב להוסיף מה
שיתן לחבירו, ופי' זו הב"ח דמשום
חשדא הוא, ומיהו הא"ר א"ח סי'
תרע"ז אות ב' חלק עליהם דהטעם
שהמדליק מחייב ליתן כשיעור שידליק
חצי שעה מממונו, ולכן צריך להוסיף
שיעור שידליק חצי שעה דאל"כ לא
נתן הוא כדי חיובו ע"ש.

ובתשובה אחת (משנה הלכות ח"ו
סי' קי"ח) הארכתי קצת
בישוב מ"ד דבעינן לכס מאי מועיל
שיחוף צפרוטה דאטו שותפות מקרי
לכס עיין סוכה כ"ז ע"ב בתוס' ד"ה
כל ולדעת הא"ר אחי שפיר דכל
אחד יש לו שמן שדולק חצי שעה
אבל שותף צפרוטה ז"ע, וקצת
אמרתי לפרש לפמ"ש המג"א והב"ח
סי' תרע"ו הנ"ל דדעת הב"ח
דמצות נ"ח יש בה ב' ענינים א'
חובת ממונו שהוטל על ממונו
לפרסם הנס חנוכה והשני חובת
הגוף (וזה איש, וביחו גוף וממון)
והמג"א שם חולק דתרוייהו חד
חיובא נינהו ולשיטת הב"ח דיש חיוב
מיוחד על ממונו ע"כ בעי לכס
דממון אחר אינו ממונו ואינו בכלל
התקנה, ולשיטת המג"א לא בעי
ממונו דוקא, וי"ל דהמג"א נמי
מודה דבעי להדליק מממונו אלא
החיוב על הגוף והבן.

ועיין מאירי שבת כ"ג ע"א חכמי
התוס' כתבו ששני בעלי בתים
הדרים בבית אחד וסמוכין על שלחן
אחד וכו' ומ"מ אף הם כתבו שצריך
ליזהר בשיחוף זה שלא ידליק זה לילה
אחת וזה לילה אחרת אלא יהא השמן

משחק בכל לילה ולילה או יתן לו פרוטה לזכות לו חלק שם בכל הלילות ואלו ודאי דברים ברורים עכ"ל, והנה פשיטא ליה נמי דבעי או שותפות או לזכות במחנה ובחנם והבן.

ואבתי פש לן לישב דברי הירושלמי דבירושלמי שלהי תרומה אימא ח"ל מהו להדליק שמן שריפה בחנוכה אמרי דבי ר' ינאי מדלקין בשמן שרפה בחנוכה ח"ר ניסא אנא לא חכים לאנא אימא הוה אמרו לי אבון הוה אמר מי שאין לו שמן של חולין מדליקין שמן שריפה בחנוכה. והרמב"ם פי"א דתרומות הי"ח כתב ח"ל ומי שאין לו חולין להדליק נר חנוכה מדליק שמן שריפה שלא ברשות כהן ועיין רדב"ז וכ"מ ומאה"פ שם דבישראל מיירי שלא ברשות כהן הוא הבעיא ופשט לה דמדליקין ע"ש. ולכאורה מבואר דמי שאין לו שמן חולין ויש לו שמן שריפה מדליק אפי' שלא ברשות כהן ולכאורה הא ח"ל שמן שאינו שלו לכ"ע וכ"ש שלא בידיעת הכהן ח"ל גם גזול וא"כ נפשט מינה כל הספיקות חדא דיוצא בשמן שאינו שלו ושמן גנב ואסיה"נ ולא בעי לכם.

לאחרי כתבי נחמתי די"ל דהירושלמי מיירי בישראל שיש לו שמן של תרומה טמאה בביתו שעדיין לא נתן לכהן או שנפלו מאזי אמו כהן ואין כאן גזל הכהן אלא גזל השבט אם לקחו לעצמו ואם נפלו לו מאזי אמו גם גזל השבט לימא וכיון שאינו גזול ממש ויש לו טובת הנאה לימן לכל כהן שירצה א"כ עדיין השמן ברשותו הוא ואף דקיי"ל טובת הנאה אינו ממון מ"מ ברשותו הוא ואסור ללקחו ממנו בע"כ ועיין ר"ן נדרים פ"ה וגמ' נדרים כ"ט ע"א בתרומה טמאה עד דלא אחי לידי כהן אי בעי מיחשל עלה והא דלא הוי דבר שיש לו מחירין משום דליכא מצוה לשאול עלה ועיין חש' הרשב"א סי' תשמ"ז.

והא דלא חיישינן שמא ישאל ולא הוי שמן שרפה צ"ל כתי' הישעו"י א"ח סי' תרע"ג דאם ישאל ישאר בטבל והו"ל אסור בהנאה של כילוי ע"ש. וא"כ י"ל דהכ"נ מיירי בישראל שיש לו שמן שריפה שלא נתנה ליד כהן או שנפל לו מבית אבי אמו שהוא שלו והא דאמר שלא ברשות כהן שהרי הגם שהוא שלו אסור לו ליהנות בלי רשות כהן, והא

והארכתי בזה במקום אחר עכ"פ
לדקו דברי רבינו ז"ל מקושיה הפ"מ
והבן כי קצתתי מאד.

ואשר נראה עוד דאמרתי בלחוד
השיעורים לומר דבר חדש
בדיוק דברי הירושלמי ולשון
הרמב"ם דבעי בירושלמי מהו
להדליק שמן שריפה בחנוכה אמרין
דבי ר' ינאי מדליקין בשמן שריפה
בחנוכה א"ר ניסא וכו' ויש לדייק
סמיכות הדברים בדמשה חנן שם
מדליקין שמן שריפה בבתי כנסיות
ובבתי מדרשות ובמבואות אפילין
וע"כ חולין שלא ברשות כהן ובגמ'
שקו"ט בבית האבל אמאי לא, ושוב
בעי ליה מהו להדליק בנר חנוכה
ואמרין דבי ר' ינאי מדליקין ומשמע
לכתחילה ובה ר' ניסאי ואמר קבלתי
מאמי רק מי שאין לו. והרמב"ם
סמך נמי הגי' חרי הלכתא בהי"ח
שם בקרו של כהן וכו' וכן מדליקין
שמן שריפה בבתי כנסיות וכו' שלא
ברשות כהן, ומי שאין לו שמן חולין
להדליק נר חנוכה מדליק שמן
שריפה שלא ברשות כהן.

ויש לדייק דהרי הני עניי מחולקין
הם להדליק בבתי כנסיות הוא
בשביל רבים והוא מצוה דרבים וכן

דמהני רשות כהן להדליק בו ישראל
יש לומר כמתני' פ"א דתרומות שם
ה"ה מדליקין שמן שריפה בבתי
כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות
אפילין ועל גבי חולין ברשות כהן,
שוב ראיתי במל"מ פ"ב מתרומות
הי"ד שהביא דברי הר"ש דאיסור
הנאה של כילוי בתרומה אינה אלא
מדרבנן ובמקום רבים לא גזרו וכן
לענין נ"ח היכא דא"א לקיים באופן
אחר לא גזרו ופי' להדיא דהא מתני'
דמדליקין שמן שריפה בבתי כנסיות
וכו' מיירי בתרומה של ישראל
שנפלה לו מבית אבי אמו כהן ואף
שהוא שלו לא הותר לו להדלקה,
ואע"ג דתרומה אינה איסורי הנאה
מ"מ הנאה של כילוי אסור בה ע"ש,
וא"כ שפיר י"ל דרבי ניסא נמי
מיירי בש"ש שנפל לו מיד אבי אמו
כהן ובעי לחנוכה דוקא שלו, ועיין
פנ"י שבת כ"ב הבאתי דבריו לעיל
(סי' י') עכ"פ לא תקשה על
הפוסקים דס"ל דבעינן שלו.

וגדולה מזו נסתפקו האחרונים ז"ל
המדליק בשמן של הפקר אי
יולא בו ידי הדלקה עיין שו"ת בית
ינחק יו"ד ח"א סי' קמ"ה ובספר
זכר יהוסף ועיין ס' בכורי יעקב סי'
חרמ"ט דהפקר מקרי נמי לכם

זרכי יחיד דוקא ברשות כהן, וא"כ חמה היאך ממשיך ומי שאין לו שמן חולין להדליק נר חנוכה מדליק שמן שריפה שלא ברשות כהן והרי הוא זרכי יחיד ועכ"פ מזה דחיד ואמאי מדליק שלא ברשות כהן.

וראיתי למראה הפנים שם שכתב מהו להדליק וכו' כדפרישית דבישראל שלא ברשות כהן היא הבעיה ופשוט לה דמליקין וכ"פ הרמב"ם שם הל' י"ח וכו' ניסא דמעשה רב כדאמר משמיה דאבוב מי שאין לו חולין להדליק לו נר חנוכה מדליק שמן שריפה שלא ברשות כהן, וכו' אבל אין לפרש הבעיה דזכהן קאי ומטעמא כיון דנר חנוכה צעי שיעורא והכא דלשריפה עומד כתיבא מיכחא שיעורי' דלא אמרינן הכי אלא באספ"ג, ודבריו תמוהין שהוסיף בדר' ניסא מי שאין לו וכו' מדליק שמן שריפה שלא ברשות כהן ובגירסת הספר דידן לימא לתיבת שלא ברשות כהן, גם מה שכתב ונקטינן טעמא דהאי דינא על כרחך משום דברשות מזה קעביד ומלות לאו ליהנות ניתנו ואף דגם דהנאה זו של שריפת תרומה אסורה לזרים וכדכתבו החוס' להדיא בפ"ב דשבת

מבואות האפילים שרבים מלוים שם והו"ל לורך הרבים ולכן שפיר מדליקין כיון דהנאה של כילוי בשמן טמא אינו אלא מדרבנן ובזורך רבים לא גזרו וכמ"ש המ"ל בשם הר"ש סוף תרומות (מ"ט) בשם ה"ר משה בר אברהם ולדעת החוס' דס"ל דהנאה כילוי דאורייתא כתבו דברשות כהן מיירי אבל להדליק נר חנוכה שהוא בשביל יחיד ומלות יחיד שלא ברשות כהן אמאי, ואפי' ברשות ז"ע.

גם הרדב"ז שם צפי' הקשה על הרמב"ם ז"ל שכתב וכן מדליקין שמן שריפה צבתי כנסיות וכו' שם במשנה חן מדליקין וכו' ברשות כהן וקשיא על רבינו שכתב שלא ברשות כהן בירושלמי תריזו לה א"ר שמעון בר אבא בשם ר' יוחנן כיני מתני' ע"ג חולין ברשות כהן הא קמיימא אפי' שלא ברשות כהן, וזהו שהשמיט רבינו ע"ג חולין וכתב בסמוך מדליקין בשמן שריפה ע"ג חולין ברשות כהן. וטעמא דהנך דהו זרכי רבים מדליקין שלא ברשות כהן אבל חולין דהו זרכי יחיד ברשות כהן אין שלא ברשות כהן לא. והנה לן חילוק רבינו הרדב"ז לזרכי רבים מדליקין אפי' שלא ברשות כהן אבל

מיציעיא ליה מהו להדליק בנר חנוכה
 אי נר חנוכה הו"ל יחיד ואסור
 כחולין דהו"ל כרכי יי ד ואסור
 להדליק או דהו"ל כרכי רבים
 ופשיט ליה דהו"ל כרכי רבים
 והטעם דנר חנוכה הו"ל פרסומי
 ניסא ומדליקן על פתח ביתו מבחוץ
 שיראו עובדים ושבים והו"ל כרכי
 רבים וכמדליק במבואות האפלים
 ושפיר מדליק, ואמי שפיר הקמיכות
 להני אהדי דבתי כנסיות וכו'
 ומבואות אפלים כרכי רבים הם וגם
 נר חנוכה פרסומי ניסא כרכי רבים
 הוא ומותר להדליק ומיהו מסיק ר'
 ניסא בשם אביו דרק מי שאין לו
 דלכתחילה לא ידליק דגם יש בו חיוב
 עצמי שצריך להדליק בשביל עצמו
 ובני ביתו.

שוב האיר ה' עיני ודקדקתי בדברי
 רבינו הרדב"ז ז"ל בד"ה ומי
 שאין לו חולין וכו' בירושלמי מהו
 וכו' א"ר ניסא אנא וכו' מי שאין לו
 שמן חולין מדליק בשמן שריפה
 בחנוכה. ובדל"א שלא ברשות כהן דאי
 ברשות כהן מאי למימרא. וטעמא
 משום פרסומי ניסא ע"כ. ושמחתי
 כעל כל הון שמאחתי להדיא ראי'
 לדברינו בס"ד שהטעם כאן משום
 פרסומי ניסא, והו"ל כרכי רבים

דף כ"ו ד"ה אין מדליקין בטבל
 טמא דבתרומה וי"א מינה להקשות
 על רבינו הגדול בעה"מ ז"ל בפ"ק
 דר"ה דס"ל דדדרבנן לא אמרינן
 מללה"ג אלא כהרמב"ם דס"ל
 דדדרבנן נמי אמרינן מצות לאו
 ליהנות ניתנו לכאורה עירב הדברים
 שהביא דברי המוס' ואדרבה הרי
 המוס' ס"ל דברשות כהן הוא ולא
 שלא ברשות כהן וכמו שכתבתי
 בסמוך. ועוד קשה לי דאי הכא
 טעמא משום דמצוה היא ומצות לאו
 ליהנות ניתנו וא"כ אמאי כתב
 הרמב"ם ז"ל דע"ג חולין מדליקין
 ברשות כהן אין שלא ברשות כהן לא
 והרי מצוה היא ומצות לאו ליהנות
 ניתנו.

והנראה בזה בס"ד דבר חדש דודאי
 מיירי כאן בשמן שריפה
 ושלא ברשות כהן והוא שמן שנפל לו
 ע"י אבי אמו כהן שהוא שמן שלו
 אלא אסור לו הנאה של כילוי אלא
 דמ"מ הרי אמרו במשנה שם דהגם
 דשריפת שמן טמא שלא ברשות כהן
 אסור מ"מ בבתי כנסיות ובבתי
 מדרשות ובמבואות האפלים מותר
 אפי' שלא ברשות כהן והטעם משום
 שהוא כרכי רבים וכמ"ש הרדב"ז
 ובמקום כרכי רבים לא גזרו ומעמה

ופשוט. ולפ"ז איפשיט איבעין ולא חקשה לזעה"מ כלל מכאן בדין מללה"נ וגם אין רא"י דדרבנן נמי

מזות ללה"נ ומיושבין דברי רבינו הדי"ש ז"ל צס"ד.

סימן ז

אמר רב הונא פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן בחנוכה בין בשבת בין בחול אמר רבא מ"ט דרב הונא קסבר כבתה זקוק לה ומותר להשתמש לאורה.

ומ"ש דרבנן מדאורייתא דדרבנן נמי עובר אלאו דאורייתא והמג"א ח"י דכך היתה מעיקר התקנה שלא תקנו ז"ל רק אודאי ולא על הספק ולפ"ז י"ל דלמ"ד דדרבנן יש בו איסור דאורייתא חיישינן שמא יפשע אבל למ"ד שאין בו ליחא דאיסור דאורייתא למה ניחוש דלא גרע מספיקא דרבנן שאמרו להקל כ"ש שלא ניחוש שמא יפשע.

ופרש"י זקוק לה לתקנה הלכך לריך לכחילה לעשות יפה דילמא פשע ולא מחקן לה, וכבר הקשו ואטו ברשיעי עסקינן שיפשע וא"כ לכחילה נמי לא ידליק וכיון שהלך והדליק לכחילה אמאי ניחוש ונחשוד אותו שיפשע ולא יחקן וגם כי לגזור בכגון זה שהוא לא גרע מספיקא דרבנן שאמרו להקל וכבר פירשתי.

והנה רש"י ברכות דף י"ט ע"ב אמר רב כהנא כל מילי דרבנן אסמכינהו על לאו דלא חסור ופרש"י והכי קאמר להו דבר שהוא מדברי סופרים נדחה מפני כבוד הבריות וקרי ליה ל"ת משום דכתיב לא חסור, ודקא קשיא לך דאורייתא

ובעת נראה דידוע מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן ז"ל באיסור מזות דרבנן דעת הרמב"ם דבכל איסור דרבנן איכא נמי לאו דלא חסור שהוא לאור דאורייתא והעובר אדרבנן עובר נמי אלאו דאורייתא והרמב"ן חמה עליו דא"כ אמאי אמרו ספיקא דרבנן לקולא

הוא רבנן אחלוהו ליקרייהו לעבוד
 על דצריהם היכי דאיכא כבוד
 הצריות כגון לטלטל בשבת אבנים של
 בית הכסא לקנוח (שבת דף פ"א) או
 מי שנפסקה ציצית טלימו צכרמלית
 לא הצריכו להניח טלימו שם וליכנס
 לביתו ערום (מנחות דף ל"ח).
 והמצואר דרש"י ס"ל דכל דרבנן יש
 בו ליחא דלא חסור שהוא איסור
 דאורייתא וכדעת הרמב"ם ושפיר
 כתב דחיישנן שמא יפגע ולא יתקן
 שהוא יחשוב שהו"ל ספיקא דרבנן
 ולא יחוש לה וכדעת הרמב"ן אבל
 האמת הוא דהעובר על דרבנן עובר
 גם בלא חסור.

עוד נלפענ"ד לפמ"ש המל"מ פ"ד
 דצכורות שלהי ה"א דלא
 אמרינן ספיקא דרבנן להקל אלא
 היכי דנעשה שום דבר המחירו ואין
 לנו יודעין אם נעשה בזמן המחירו
 או אם נעשה כשיעור המחירו אבל
 אם לנו מסתפקין אעיקרא דדינא
 אם נעשה לו דבר המחירו או לא
 נעשה בכה"ג לא אזלינן בספיקו
 לקולא ע"ש. ועיין מג"א א"ח סי'
 תקפ"ה סק"ג אם ספק לו ובחכמת
 שלמה מה שכתב שם ועיין חו"ד
 סי' ק"י בש"ך בדיני ס"ס אות כ'
 הא דלא קשה מספק צרכות ומספק

קרא ק"ש ספק לא קרא ועיין שו"ת
 בית שערים א"ח סי' ל"ז ודו"ק.

והנה כי כן לדעת המל"מ דהיכי
 דנעשה מעשה המצוה רק
 שאנו מסופקין אם דלק כשיעור או
 לא סמכינן אספיקא דרבנן לקולא
 וא"כ הכי נמי גזרינן שמא יפגע
 כיון שידליק יסמוך כיון שעשה
 מעשה הדלקה והכניס שמן כשיעור
 אפילו כבתה זקוק לה חיישינן יפגע
 ויסמוך שודאי עשה המצוה כיון
 שהוא ספד"ר והכא באמת אין
 לסמוך על סד"ר להקל כיון
 דמתחילה הדליק בשמינים ופחילות
 שאינן ראויים לדלוק הו"ל כמי
 שמספקין אעיקר דינא כנלפענ"ד
 כעת.

עוד רגע אדבר לפמ"ש בגמ' מנחות
 מ"ב ועיין חוס' סוכה מ"ז כל
 דעשייתה גמר מצוה אע"ג דכשר
 בנכרי בישראל מברכין עליו וכל שאין
 עשייתה גמר מצוה אע"ג דפסול
 בנכרי בישראל אין מברכין עליו ועיין
 בזה רמב"ם הל' ברכות פ"א ה"ח
 כל מצוה שיש אחר עשייתה צ"י אחר
 אינו מברך אלא בשעה שעושה הציוי
 האחרון ועיין א"ח (לוי"ל) הל'
 סוכות אות ל"ט ובספרינו משנ"ה

וחזר והדליקה חוזר ומנרך כיון
דעדיון לא עברה מצות הדלקה
ול"ע).

ואי נימא כבחה זקוק לה וחייב לתקן
ולחזור ולהדליק, אבל לנרך אינו
נריך דברכה ראשונה עלמה לו על
כל משך המצוה נמצא דאם אינו
מתקן הו"ל ברכה לבטלה למפרע
כיון דהברכה נמשכת על כל ההדלקה
וכל שלא יתקן ויחזור וידליק אם
כבחה נירך לבטלה ולא קיים המצוה.

ועיין רא"ש שנת כ"ג ע"א וכיון
דהדלקה עושה מצוה נריך
שיהא שמן זנר כדי שיעור קודם
הדלקה אבל אם נירך והדליק ואח"כ
הוסיף שמן כדי שיעור לא ינא ידי
חובתו עכ"ל ונ"ב דלכאורה אדרבה
כיון דהדלקה עושה מצוה השיעור
אינו מעכב ולפמ"ש דהברכה עולה
על כל ההדלקה אחי שפיר ודו"ק.
וידוע דעמ הרמב"ם דברכה לבטלה
יש בו משום לא תשא ושנועת שוא
ולכן שפיר כתב רש"י דחיישינן שמא
יפשע ולא יתקן דבאיסור חמור של
לא תשא חיישינן, ועיין הל' ניצית
לנריך לבדוק הניצית קודם העיעוף
משום לא תשא.

ח"ח סי' רל"ז, ומרן בני"ש א"ח סי'
שס"ב כתב מינה מדמנרכינן להדליק
נ"ח ש"מ הדלקה עושה גמר מצוה
וא"כ אם כבחה אין זקוק לה דאי
זקוק לה ל"ה הדלקה גמר מצוה
ול"ה מנרכינן וא"כ שפיר כתב
המחבר (א"ח סי' תרע"ג) דאי
הדלקה עושה מצוה א"ז לה היינו
לבתר דפשטה דהדלקה עושה מצוה
מדמנרכינן להדליק ע"ש.

וי"ל למ"ד כבחה זקוק לה אי
הברכה נמשכת עד סוף הזמן
ואם כבחה ומתקן לה אינו חוזר
ומנרך אלא סומך על הברכה שבירך
על כל הזמן משך המצוה או דילמא
אפי' למ"ד כבחה זקוק לה מ"מ
חוזר ומנרך דהדלקה ראשונה כבר
אזלה.

(ועיין ר"ן שכתב נשאל הרשב"א אם
לאחר שהדליק בא לתקנה
וכבה אותה בשוגג אם נריך לחזור
ולהדליק ואם מנרך פעם שנית
והשיב שאינו חייב להדליקה דהו"ל
כבחה שאינו זקוק לה דהדלקה
עושה מצוה וכבר הדליקה ואם בא
להדליקה אינו מנרך עליה דמצוה
הדלקה כבר עברה ע"ש ומשמע
קצת דאם כבחה זקוק לה וכבחה

ובמה שכתבתי הינלפענ"ד לומר
טעם נחמד על מה שכתב
השאלמות טעם להניח המנורה
בפחה בשמאל כדי שתהא מזוזה
בימין ומנורה בשמאל ובעל הבית
בטלית מזוינת באמצע וכולם תמהו
מה ענין של טלית מזוינת להדלקת

נרות ולהני"ל נראה דרמז רמז ליה
לדקדק ולא לפשע בהדלקה שלא
תהי' ברכה לבטלה ח"ו וראי' מטלית
מזוינת שבדקינן שלא יברך על צינית
פסולין ותהי' ברכה לבטלה והכ"נ
מזהרינן ליה שלא יפשע בהדלקה
ויהי' ברכה לבטלה.

סימן ח

אמר רב הונא פתילות ושמונים שאמרו חכמים אין
מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן בחנוכה בין
בשבת בין בחול אמר רבא מ"ט דרב הונא קסבר
בבתה זקוק לה ומותר להשתמש לאורה.

פשיעמו הוי כנותן שמן פחות
מכשיעור שמעיקרא לא עשה הדלקה
מעליא לכן זקוק לה כיון שלא קיים
מצות הדלקה כדבעי וז"ש רש"י
דילמא פשע, כוונתו שהכיבוי יהא על
ידי פשיעמו שאז זקוק לה לתקנה
וחיישינן שמא ישכח לחזור ולהדליק
או שיטעה ויסקור דאין זקוק לה
וכמ"ש הפנ"י ע"ש בדבריו
הקדושים.

ולפענ"ד נראה עוד בדיוק רישא מה
שכתב רש"י זקוק לה,
ופרש"י לתקנה הלכך צריך לכחלה

ופרש"י זקוק לה לתקנה הלכך צריך
לכחילה לעשות יפה דילמא
פשע ולא מתקן לה ע"כ, והאריכו
כל המפרשים למה כתב דילמא פשע
ואטו ברשיעא עסקינן והלא מתחילה
הלך והדליק ואמאי יפשע ולא ידליק
שנית, כיון שזקוק לה, וראיתי לכ"ק
אדמו"ר בשפע חיים נר א' שהעלה
דבר חדש דרש"י ז"ל ס"ל לאפי'
למ"ד ככתה זקוק לה היינו דוקא
בכתה ע"י פשיעמו אבל אם ככתה
באונס לכ"ע אין זקוק כיון דכבר
קיים המצוה בהדלקה עושה מצוה
ורק בכהאי גוונא שכתה ע"י

הפתולות ושמיים מתחלה קודם
הדלקתן באופן שלא יכזו באמצע
הדלקתן, והטעם דכיון דכבחה זקוק
לה א"כ צריכין לכחילה להדליק כל
הזמן של חצי שעה ואם כבחה הגם
שיחזור וידליקה מ"מ הרי חסר
קצת מזה בשעה שכבחה דנאומה
רגע הרי כבחה ואינו מאיר ולכן
צריך לכחילה לתקנה שמהא ראוי
להדליק חצי שעה ולא יכבה באמצע,
ו"ש זקוק לה לתקנה הלכך וכו'
כלומר דכיון דכבחה זקוק לה ע"כ
שמעינן מינה דלכחילה צריך לתקנה
שידליק כשיעור הזמן צלי הפסק
והלכך צריך לכחילה לעשות יפה
דילמא פשע ולא מתקן לה היינו
קודם ההדלקה ולכן צריך לכחילה
לעשות יפה הפחילות והשמן והבן.

לעשות יפה דילמא פשע ולא מתקן
לה, וי"ל שכבז זקוק לה לתקנה ולא
כבז זקוק לה לחזור ולהדליקה,
ובשפע חיים הנ"ל הקשה אסיפא
מדבריו שכבז דילמא פשע ולא
מתקן לה ולמה לא כבז דילמא פשע
ולא מדליק לה וכמו שנקטו שאר
ראשונים ולדידי ארישא מדבריו נמי
קשה.

ולולי דמספינא הינלפענ"ד דכיון
דייק רש"י לתקנה שהרי
פרש"י קאי אפחילות ושמיים
והפסול מכח הפחילות ושמיים ולכן
קאמר אלו לא היו זקוק לחזור
ולהדליק לא איכפת לן אם יתקן
הפתולות בטוב שיהו ראויים להדליק
כל הזמן שצריך אבל כיון דכבחה
זקוק לה א"כ לכחילה צריך לתקן

סימן ז

אמר רבא מאי טעמא דרב הונא קסבר כבחה זקוק לה.

ספירתה משום שמה תראה ותסתור
אין לה לזרז וכו"ג כבז החוס'
פסחים דף ז' דבכל הטבילות אין
לזרז רק אחר הטבילה משם דקודם
שירד למים יש לחוש משום ציעומא

בספר עזי חיים לחנוכה הקשה
למ"ד כבחה זקוק לה האין
מזכרין על הדלקת נר חנוכה לפ"מ
שכבזו החוס' כחובות ע"ב ד"ה
וספרה דזבה אין מזכרת על

דמיא מימנע ולא טביל וא"כ האריך
מזרכין על הדלקת גרות חנוכה כיון
דאם כבחה קודם שחדליק כשיעור
לא ינא לא יברך דניחוש שמא חככה
ולא ינא ידי מצוותו והעלה ב"ע.

ולפענ"ד לאחר הסליחה לא קשה
דהחוס' לא כחבו כן אלא
בגדה שאין צידה שלא תראה וכו'
נקיים הרי מקורה פתוח וכן בטבילה
שחיישין שמצעת ולא תוכל לטבול
ואין צידה שלא מצעת אבל בנר
חנוכה אם כבחה זקוק לה הרי יחזור
ודליק ויקיים המצוה דהרי צידו הוא
להדליק שנית אם חככה כמו שהדליק
בראשונה וזה פשוט מאד. ודמי
לשחיטה דלא אמרינן שיברך אחר
השחיטה דשמא לא יוכל לשחוט וכן
על המילה וכל מצוה שצידו לעשות
לא אמרינן שיברך לאחר עשייתה
אלא מזכר עובר לעשייתו ועיין
ירושלמי ברכות מחלוקת ר"י ור"ל
בשוחט דעת ר"ל דיברך לאחר
השחיטה שמא ימנא טרפה ודעת
ר"י למזכר עובר לעשייתו והרי
ק"י"ל וסמכין ארובא.

וברגע נפל בלבי לפמ"ש חוס' גיטין
דף ל"ג ד"ה ואפקעינהו
ועוד הקשה רבינו שמואל דהיכי

מחייבין לעולם מיחה בא"א שזינחה
והא הוי הת"ס ועוד יכולין ממזרים
לטהר, ואומר ר"ת דאוקמינן
אחוקמה שהיא עכשיו נשואה דאם
לא כן נזיר שהי' שוחה יין או מטמא
לממים אמאי לוקה והא הת"ס הוא
שמא ישאל על נזירותו ע"ש מצואר
דכל שהוא עכשיו מוקמינן אחוקמו
שלא יעשה מעשה נגדו והכ"נ
המדליק בשמן ראוי להדליק חזי
שעה סמכין שידליק ולא חיישין
שמא יככה ולא דמי לדמים שמזוים
דחיישן שתראה ותסתור.

וראיתי בפר הנ"ל שכתב לישב
דרב הונא הוא דס"ל כבחה
זקוק והא רב הונא ס"ל בירושלמי
סוכה פ"ג ה"ד דאין מזרכין על
מצוה דרבנן ולפענ"ד זה אינו חדא
דאפילו נימא דאכל מצוה דרבנן ס"ל
דאינו מזכר מ"מ אגר חנוכה אפשר
דמודה לברך, דבירושלמי התם
הגירסא רב חונה ולא רב הונא הן
אמת דראיתי בפנ"מ ובק"ע שגרסו
רב הונא ובשירי קרבן תמה עוד
דהא רב הונא תלמיד דרב הוי ורב
ס"ל נ"ח צריך לברך וכ"ש לולב ע"ש
שהעלה דנ"ל דרב הונא ס"ל דלא
אמר רב הכי והניח ב"ע. אמנם
לפמ"ש אחי שפיר שאין זה רב הונא

מרומו באורייתא וא"כ נר חנוכה
 עדיף והא דאמרו בגמ' שם יש לי שב
 למעיין שם ודו"ק. ועיין סדר
 הדורות אות רב חונה מצוי מאד
 בירושלמי ולא ידעתי אם אינו רב
 הונה בצבלי אך מצוי וכו' ועיין עוד
 ב"ב קי"א וסוטה ע"ז ושם רב הונא
 בר ביזנא ב"ב ס'.

אלא רב חונא ומה שרצה שם לומר
 די"ל דרב הונא ס"ל דלולב גרע
 מנ"ח ודחה לעצמו.

ולפענ"ד דחיתו חוזר ונראה לפמ"ש
 במקום אחר דהרוקח
 והבצה"ט עה"מ והרמזין ובראשם
 רבינו הגדול הבה"ג ס"ל דנר חנוכה

סימן י

תום' ר"ה ומותר להשתמש לאורה וכו' אין
 מדליקין בשבת משום דסבר כבתה זקוק לה ואין
 יכול להדליק בשבת.

פ' וח"ח סי' ל') שכל שהוא ראוי
 בשעת צרכה ואח"כ נתברר שלא הי'
 מצוה ליכא בזה משום צרכה לבטלה
 וצוה ישבתי במקום אחר קושית
 האחרונים נגר קטן דמלין ומטבילין
 אותו על דעת צ"ד (עיין כתובות
 י"א ע"א) ומצרכין עליו והרי קי"ל
 דהגדיל יכול למחות וכשימחה א"כ
 הוה צרכה לבטלה למפרע. ועיין
 שו"ת ח"ס יו"ד (סי' רנ"ג) ולפי
 שיטת הריטב"א ז"ל לא קשה מידי
 כיון דבשעת מעשה ראוי הי' לצרכה
 מה שעושה אח"כ למפרע אין צוה
 משום צרכה לבטלה.

וצ"ל דמיירי שודאי יכנה וכיון
 דזקוק לה לא יוכל להדליק
 ולכן אסור בשבת דאי לא הוה אלא
 ספיקא למה לן לאסור והא ספיקא
 דרבנן הוא ולקולא ואולי י"ל כמ"ש
 האחרונים דלענין מצוה צריך לקיים
 ודאי ולא ספק ולכן כל שיש
 להסתפק בו שמה יכנה בתוך הזמן
 נמצא דבשעת הדלקה לא הי' רק
 ספק שיקיים ואין מדליקין בו. אבל
 אין לומר משום צרכה לבטלה
 לפמ"ש הריטב"א ז"ל (חולין
 ובנמק"י נדרים דף ז' בשם
 הריטב"א ובספרינו משנ"ה ח"ז סי')

ובירושלמי ברכות (פ"ט ה"ג)
נחלקו רבי יוחנן ור"ל
השוחט אחתי מצדך ר"י אומר מצדך
עובר לעשייתן ולדעת ר"ל שוחט
ואח"כ מצדך שמא תמצא טרפה
ונמצא ברכה לבטלה ולר"י סומכין
ארוז בהמות כשרות ואף לאפשר
לברורי וקיי"ל היכי לאפשר לברורי
מצדריינן עיין מג"א א"ח סי' ח'
מ"מ לא מקרי כאן אפשר לברורי
כיון דנריך לצדך עובר לעשייתן.

איברא דלפ"מ שכתבו הפוסקים
בנהמה או עוף שנמצא בה
ריעותא קודם שחיטה ונריך בדיקה
ישחט בלא ברכה וכשימצא כשר יברך
(עיין יו"ד סי' י"ט ברמ"א בשם
א"י ובש"ך סק"ג) הביא מד"מ
דאפילו בשאר בהמות אם לא בירך
קודם שחיטה מצדך לאחר שחיטה,
ונחלקו בזה הראשונים ז"ל אם לא
בירך קודם עשיית המנה מצדך
לאחריו ואם הא דינא דכל הברכות
מצדך עובר לעשייתן הוא לעיכובא.
ועיין שם (יו"ד סי' ל"א) בנהמה
שמנדגדת בראשה שיש לה קאפ
שווינדעל וכיו"צ שיש להסתפק בספק
טרפות וי"ל אי נריך נמי שקודם
ישחוט וינדוק ואח"כ יברך משום
דאיחרע חזקתה וא"כ הכ"נ למה

בספק שידליק לא יחוש משום ברכה
לבטלה.

ויש לחלק לפמ"ש המעדני יו"ט
פ"ק דחולין והגרע"א בחשו'
סי' ק"ז דזה שאמרנו היכא דאיכא
לברורי מצדריינן ולא סמכינן על
הרוז זהו רק היכי שיש חזקה מנגדת
לרוז אבל היכא דליכא חזקה מנגדת
לרוז סמכינן ארוזא אפילו היכא
דאיכא לברורי, ולמשל בא"א שיש
חשש בקידושי ראשון אע"ג שהרוז
מורה שהיא א"א מ"מ צריכין לברר
משם דחזקת פנוי' מנגדת לרוז ע"ש
וא"כ הכ"נ י"ל דדוקא בשוחט אי
לאו דנעי עובר לעשייתן הו"א דנריך
לברר כיון דיש חזקה מנגדת היינו
חזקת איסור דבהמה בחייה בחזקת
איסור עומדת ורוז בהמות כשרות
ולכן כה"ג אם הי' אפשר היינו
צריכין לברר אבל הכא בהדלקת נרות
דליכא חזקה מנגדת כה"ג סמכינן
ארוזא שידליק כשיעור ולא יכבה,
ואכתי צ"ע די"ל כמו בטלית מצויינת
דקיי"ל נריך לצדוק קודם שלוש
משום ברכה לבטלה הגם שצדקו
מאחמול אפשר דהכ"נ כאן הגם כי
יש לחלק קצת דהתם צידו הוא לברר
קודם הברכה משא"כ כאן א"א
לברר קודם הברכה וסמכינן ארוז.

סימן יא

כ"א ע"ב

אמר רבי זירא אמר רב פתילות ושמינים שאמרו
 חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן
 בחנוכה בין בחול בין בשבת א"ר ירמיה מ"ט דרב
 קסבר כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש
 לאורה אמרוה רבנן קמי' דאביי משמי' דר' ירמיה
 ולא קיבלה כי אתא רבין אמרוה רבנן קמי' דאביי
 משמי' דר' יוחנן וקיבלה אמר אי זכאי גמירתיה
 לשמעתי מעיקרא והא גמרה נפ"ט לגירסא
 דינקותא.

שם ד"ה ר' ירמיה זבן פתא הקשו
 וא"ת הלא פת עו"כ אקורה וי"ל
 דמיירי במקום שאין פלטר ישראל
 וזירושלמי איחא דמשום חי נפש הי'
 עיין ר"ח שם.

והקושיא מפורסמת אס ההלכה
 מתקבלת לו קבל האמת
 ממי שאמרו ואס לא מתקבלת לפניו
 אמאי קבלה משמי' דר"י.

והנה גמ' שם (ל"ה ע"ב) והפת,
 א"ר כהנא א"ר יוחנן פת לא
 הותרה צב"ד מכלל דאיכא מאן דשרי
 אין דכי אחא רב דימי אמר פעם
 אחת יאל רבי לשדה וכו' כסבורין
 העם החיר רבי את הפת ולא היא
 רבי לא החיר את הפת וכו' א"ר
 חלבו אפי' למ"ד פלטר עו"כ לא
 אמרן אלא דליכא פלטר ישראל אבל
 במקום דאיכא פלטר ישראל לא ור'
 יוחנן אמר אפי' למ"ד פלטר עו"כ
 ה"מ בשדה אבל בעיר לא משום

ואשר נראה דגמ' ע"ז (י"ג ע"ב)
 ר' יעקב זבן סנדלא, פרש"י
 זבן סנדלא ביריד של עבודת כוכבים
 לקח סנדל מן העו"כ בשוק של
 עו"כ, ר' ירמיה זבן פיתא, אמר ליה
 חד לחבריה יתמא עבד רבך הכי א"ל
 אידך יתמי עביד רבך הכי ותרוייהו
 מצעה"צ זבון וכל חד וחד סבר
 חבראי מחגר זבן, דאמר רבי אבא
 בריה דר' חייא בר אבא לא שנו אלא
 בלוקח מן החגר דסקלי מיכסא
 מיניה אבל בלוקח מצעה"צ דלא
 סקלי מיניה מיכסא מותר, ובתוס'

ולפ"ו הנה ר' ירמיה זבן פת עכו"ם ומסתמא אכל הפח שלקח מן העכו"ם ואזי"ס ס"ל כרבא דאין לומר הלכה משמיה דקאכל פח עכו"ם, ולכן כשבאו רבנן ואמריו קמיה דאזי"ס משמיה דר"י כבחה אין זקוק לה ומוחר להשתמש לאורה לא קבל מיניהו כדן דלא תשטעו, שהרי אמרו משמיה דר' ירמיה שאכל פת עכו"ם, ולא קבל ההלכה מיני, כי אתא רבין וא"ל משמי' דר' יוחנן וקבלה מיניה ואמר אי זכאי וכו', כלומר הייתי לומד מעיקרא מר' יוחנן והוא ס"ל פת לא הותרה בב"ד.

ומה שאמר אי זכאי וכו' נראה דכשקבלה התחרט נמי על הא דר"י ואמר אי זכאי ופי' אי זכאי כלומר שהייתי דן את ר' ירמי' לכף זכות דהרי יש לימוד זכות על ר' ירמי' דס"ל דמה שאמרו מאן דאכל פת עכו"ם לא תשטעו מיני' היינו כשיש לו פת ישראל אכל ר' ירמיה זבן לפק"נ כירושלמי ומוחר לו לאכול ולכן אמר אי זכאי הייתי מקבלה מר"י ובלמוד זכות שודאי פק"נ הי' ולא דמי לאיצו וק"ל.

חמנות. איצו הוה מנכית ואכיל פח אזי מצרי אמר להו רבא ואיתימא רב נחמן בר יצחק לא תשטעו מיניה דאיצו דקאכיל לחמא דארמאי ע"כ. ופי' איצו הוה נכית, נושך ואכל פת פלטר בשדות אלל המצרים ואמר להו רבא ואיתימא רב נחמן בר יצחק לא תשטעו וכו' ופי' הרי"ף והרא"ש והר"ן לא תאמרו דבר שמועה משמו. והמבואר דהאוכל פת עכו"ם אין אומרים דבר שמועה משמו.

איברא דנראה דמה שאמרו דמאן דאכיל פת עכו"ם לא יאמרו דבר שמועה מפיו אין הכוונה שמה טעה כיון שאכל פת עכו"ם אלא אפילו יאמר הלכה כהלכתה שמאדם אחר יש לקבלם והם הלכות פסוקות מ"מ לא יקבלו הימנו כי הטעם מה שאין אומרים דבר שמועה מפיו אין הטעם שמה טעה אלא הו"ל כאומר שמועה מפי המין וכעין מה שאמרו בגמ' שבת (ע"ה ע"א) אמר רב הלומד דבר אחד מן המוגש חייב מיחה ופירש"י אפילו דברי תורה אסור ללמוד ממנו ועיין פר"ח (סי' פ"ב) האוכל דברים אסורים.

סימן יב

אמר רבי זירא אמר רב פתילות ושמנים שאמרו
 חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן
 בחנוכה בין בחול בין בשבת א"ר ירמיה מ"ט דרב
 קסבר כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש
 לאורה אמרו רבנן קמי' דאביי משמי' דר' ירמיה
 ולא קיבלה כי אתא רבין אמרו רבנן קמי' דאביי
 משמי' דר' יוחנן וקיבלה אמר אי זכאי גמירתיה
 לשמעתי' מעיקרא והא גמרה נפ"ם לגירסא
 דינקותא.

רגל מן השוק וא"נ לשיעורה, כלומר
 שצריך ליתן כזה השיעור עין רי"ף
 ורא"ש וטו"ש"ע א"ח סי' תרע"ב
 ס"ב, וז"ל הא דצעי שיעור שדליק
 חצי שעה האי חצי שעה הוא רק
 משום הידור מצוה או לכחילה או
 שהוא חגאי צמ"ה שצעי שיעור שמן
 אצל אין עושה שינוי בקיום המצוה,
 אלא דא"כ י"ל נמי דמותר להשתמש
 לאורה לאחר שהדליק מיד וקיים
 המצוה שהרי קיי"ל שלהי תמורה אין
 לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו.

ונראה דאביי קשה לי הני תרי
 טעמי' דרבי ירמיה דאמר
 מ"ט דרב קסבר כבתה אין זקוק לה
 ומדס"ל כבתה אין זקוק לה משמע
 דעיקר אצלו דהדלקה עושה מצוה

והקושיא מפורסמת אם ההלכה
 מתקבלת לו קבל האמת
 ממי שאמרו ואם לא מתקבלת לפניו
 אמאי קבלה משמי' דר"י.

והנראה דבסמוך (דף כ"ג) מיבעיא
 ליה הדלקה עושה מצוה או
 הנחה עושה מצוה ופשטא ליה מהא
 דאמר ריב"ל עששית שהיתה דולקת
 כל היום כולו למוז"ש מכבה
 ומדליקה, ועוד מדקמזכירין אקצ"ו
 להדליק נר של חנוכה ש"מ הדלקה
 עושה מצוה, ועתה כיון דהדלקה
 עושה מצוה כל שהדליק אפי' רגע
 כמימרא וכבתה מיד יצא ידי חובתו,
 וא"כ צ"ע למה צעין שיעור שמן
 כדי שהדליק חצי שעה, ובגמ' אמרו
 מצוה משחשקע החמה עד שחכלה

חטאת (שבת ג' ע"א) ומפרש
איסורא דאחי לידי חיוב חטאת קחני
ונחלקו בו רש"י בחומ' דלרש"י
עקירה הוא המציאה לידי חיוב
חטאת וההנחה הוא רק חנאי
במלאכה ולחומ' עקירה אינה אלא
טלטול בעלמא וההנחה הוא איסורא
דאחי זה לידי חיוב חטאת והעקירה
אינה אלא חנאי במלאכה ע"ש.

ועיין רא"ש שבת כ"ג ע"א וז"ל
וכיון דהדלקה עושה מצוה
צריך שיהא שמן בנר כדי שיעור
קודם הדלקה אבל אם צריך והדליק
ואח"כ הוסיף שמן עד כדי שיעור
לא ינא ידי חובתו ע"ש ומבואר
דלמ"ד הדלקה עושה מצוה צעי
שיעור של שמן קודם ההדלקה דצריך
להדליק בשמן שיש בו שיעור ואם
יכבה לא איכפת דאין המצוה שיהא
דולק חצי שעה אלא להדליק בשמן
שיכול להדליק חצי שעה ואם יכבה
לא איכפת לן ואין זקוק לה.

א"נ י"ל הטעם דצעי שיעור שלם
כמ"ש הרש"ש שבת כ"א ע"ב
די"ל דהא דצעינן שימן שמן כשיעור
שיהא נראה כמדליק צעין יפה
עמ"א סי' תרע"ב סק"ג, ונפ"מ בין
הני תרי טעמי דלטעם הרא"ש אם

ומיד שהדליק קיים המצוה אלא
דא"כ תקשה כיון שמיד שהדליק כבר
קיים המצוה אמאי אסור להשתמש
לאורה לאחר שהדליק והרי קיי"ל כל
שנעשה מצותו שוב אין מועלין בו,
כהא דשלהי חמורה (ל"ג ע"ב)
הנשרפין עפרן מותר ובחומ' שם
ד"ה הנשרפין אין לך דבר שנעשית
מצותו ומועלין בו דכיון שנעשית
מצותו הלך איסוריה וכיון דשיעור
הדלקה הוא רגע כמימרא כבר
נעשית מצותו ויהא מותר להשתמש
לאורו.

אלא דא"כ תקשה כיון דהדלקה
עושה מצוה למה צריך בכלל
שיעור שמן שידליק חצי שעה, י"ל
דהם שני דינים ואף דשיעור השמן
צריך הוא כדי שיוכל להדליק חצי
שעה מ"מ העיקר הוא ההדלקה
ולכן כבחה אין זקוק לה דאי נימא
עד שידליק כל השמן א"כ אמאי
כבחה אין זקוק לה, והא דצעינן
שיעור הוא דין בשמן ולא בהדלקה
כלומר דהשמן שצריך להדליק רגע
אחת צריך להיות בא משמן שיכול
לדלוק חצי שעה.

ומצינו כעין זה במלאכה הולאה
דצעי עקירה והנחה לחייב

להקדש, הא צביטול צעי ידיעת
 צעלים כמש"כ הש"ך יו"ד סי' ס"ט
 ועיין ירושלמי ערלה פ"ב ה"א
 ובהקדש כיון דבעליו קב"ה ולגביה
 ליכא מערובות ויודע ומכיר אחיה
 הוא הקדש ואחיה חולין א"כ אמאי
 מהני ציטול להקדש, ועיין שו"ת
 פורת יוסף (ענגיל) ח"א סי"ב
 דאסה"נ אין לו צעלים ואיך מהני
 ציטול באסה"נ ומי' דההיתר יש לו
 צעלים ועיין בית האזנר (כלל קל"ז)
 ועיין חוספתא פ"ח דתרומות.

ובח' הרי"ם זכחים כתב דלא מהני
 ציטול משום דנראה ונדחה,
 וא"ש לרב אידי דס"ל צירושלמי
 תרומות דהגזר חשוב צעלים של
 הקדש ויכול לתרום טבל של הקדש
 אע"ג דצעי צעלים. ועיין רשב"א
 חולין דף ק"מ דגזר הוי כבעלים
 להקדש ובשו"ת בית יצחק א"ח סי'
 מ"ב כתב דלא שייך מוקפה גבי
 הקדש דמוקפה תליא בצעלים והקדש
 אין לה צעלים ולכן היה קשה ליה
 לאציי למה אסור להשתמש לאורה
 לר' ירמיה דעכ"פ ליבטל ויהא מותר
 להשתמש לאורה. והגם דאין מצטלין
 איסור לכתחילה, כאן לא מקרי מצטל
 לכתחילה שהרי הדליק למצוה
 והציטול ממילא הוי ולכן לא לקבלה.

לא נתן כשיעור לא יא' ולדעת
 הרש"ש אפשר דלא הוי רק לכתחילה
 וז"ע.

איברא דאי נימא דבעינן שיעור
 בשמן לעולם קודם ההדלקה
 יש לישב קושין אמאי אסור
 להשתמש לאורה דכיון שטיפה זו מן
 השמן של הדלקה שעושה זו המצוה
 מעורב עם כל השמן ממילא אסור
 ליהנות מכל השמן כיון שהוקדש
 למצוה. ולפ"ז שפיר ס"ל לר'
 ירמיה דכבחה אין זקוק לה ואפ"ה
 אסור להשתמש לאורה.

אלא דאכתי צ"ע שהרי שיעור
 הדלקה הוא רגע כמימרא
 וא"כ שיעור השמן שאסור בהנאה
 היא טיפה ואמאי לא נימא דנתבטל
 בשאר השמן ועכ"פ לאחר שדלק
 קצת צענין שאם כבחה אין זקוק לה
 ונימא דאח"כ מותר להשתמש לאורה
 ומדאמר אסור להשתמש לאורה ולכן
 לא קבלה, זה אינו דכיון דצעי
 להפריש שמן שידליק כשיעור חצי
 שעה כולה ממילא הו"ל הוקפה
 למצוה.

ועיין באהוון דאורייתא כלל ג'
 שהעיר למה מהני ציטול

מהו אמר רב הלכה ואין מורין כן
ור' ירמיה בר אבא אמר הלכה
ומורין כן ר' ירמיה בר אבא איקלע
לבי רב אסי קם שמעיה קא צדיק
לנהורא דשרגא אמרה ליה דביתהו
ומר לא עביד הכי אמר לה שבקיה
כרביה ס"ל ע"ש.

והנראה דר' ירמיה לא תייש שמה
יטה ומשתמש לאורה ופליגי
ארב שאמר הלכה ואין מורין כן, וגם
רב לא אמר אסור אלא הלכה ואין
מורין ועיין גמ' (תענית כ"ו ע"ב)
מאן דאמר הלכה כר"מ וכו' אורווי
לא מוריין ואי עביד לא מהדריין
ולכן כשאמרו רבנן קמיה דאביי
משמיה דר' ירמיה שאמר טעמי דרב
דקסבר כבחה אין זקוק לה ואסור
להשתמש לאורה לא קיבלה שהרי
הלכה ואין מורין כן ס"ל וליכא
איסור כידוע דבמקום שאמרו אין
מורין כן ליכא איסור להעושה, ועיין
רש"י ד"ה ואסור וכו' וליכא למיתש
להטייה, וכיון שאמר אסור להשתמש
לאורה לא קיבלה כי אחא רבין
ואמרו משמיה דר' יוחנן קיבלה וכו'
ודו"ק כי קלרמי.

והנה צירושלמי פ"ה דמעשרות
פליגי ר' יוחנן ור"ל ר"י ס"ל
גזבר כאחר ור"ל ס"ל גזבר כבעלים
ומעשה לר"י דס"ל גזבר כאחר א"כ
לא הוי בעלים להקדש וממילא לא
מהני ציטול להקדש, ולכן לר' יוחנן
שפיר אע"פ דס"ל כבחה אין זקוק
לה מ"מ אסור להשתמש לאורה
לדדייה ליכא ציטול בקדשים ונאסר
כל השמן מטיפת הקדש שנחערב
בכל השמן, ולכן כד אמרו רבנן
משמיה דר"י ולא קבלה דהרי כיון
דס"ל הדלקה עושה מלוא מיד הותר
שאר השמן שבגר ואי משום תערובת
הטיפה הראשונה הא נחבטל בשאר
השמן וא"כ אחאי אסור להשתמש
לאורה ולא קיבלה מיניה אבל כי
אחא רבין אמרו רבנן קמיה משמיה
דר"י וקיבלה לשיטתו אף שהדלקה
עושה מלוא וכבחה אין זקוק לה
אפ"ה אסור להשתמש לאורה כיון
דס"ל דגזבר לא הוי הבעלים וא"כ
הקדש אינו בטל לעולם ושפיר אסור
ליהנות מאורה וקבלה.

א"י לפמ"ש לעיל (י"ב ע"ב) איבעיא
להו שמש שאינו קבוע בדמשחא

סימן יג

אמר רבי זירא אמר רב פתילות ושמינים שאמרו
 חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן
 בחנוכה בין בחול בין בשבת א"ר ירמיה מ"ט דרב
 קסבר כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש
 לאורה אמרו רבנן קמי' דאביי משמי' דר' ירמיה
 ולא קיבלה כי אתא רבין אמרו רבנן קמי' דאביי
 משמי' דר' יוחנן וקיבלה אמר אי זכאי גמירתיה
 לשמעתיה מעיקרא והא גמרה נפ"ט לגירסא
 דינקותא.

דיחוי אלא בקדה"ג ועיין חוס' שם
 ד"ה וש"מ ולכן לא ס"ל לאביי
 דקדושת דמים לא הו' דיחוי וממילא
 שפיר י"ל כבתה זקוק לה ולא קיבלה
 מר"י דאמר כבתה אין זקוק לה.

ברם בגמ' זנחים שם ש"מ תלת
 ש"מ בע"ח נדחים וש"מ דחוי
 מעיקרא הו' דיחוי וש"מ יש דיחוי
 דמים והתם ר' יוחנן הוא בעל
 המימרא וע"כ ס"ל דיש דחוי דמים
 כמו בקדה"ג ושפיר י"ל כבתה אין
 זקוק לה ולכן כי אחי רבין ואמרה
 משמי דר"י וקבלה.

א"י דהנה נחלקו ז"ל אי יש חלוק
 בין היכא לדיחוי בל מאליו
 וממילא ובין דיחוי הכא בידים והיכא

והקושיא מפורסמת ממ"נ אס הוא
 אמת קבל האמת ממי
 שאמרו ואס אינו אמת אמאי מר'
 יוחנן קבלה ולא מר"י, ונראה
 לפמ"ש אי יש דיחוי דמים, שהרי
 נר חנוכה שהדליק וכבתה נדחה
 וא"כ תלוי אי יש דיחוי דמים אין
 נוקקין לה ולא עוד אלא אפשר
 שאסור להדליקה שנית ואי אין דיחוי
 א"כ חייב לחזור ולהדליקה וכיון
 שאמר ר"י כבתה אין זקוק לה ע"כ
 ס"ל יש דיחוי דמים ואביי ס"ל
 דאין דיחוי דמים והגם דקיי"ל
 בעלי חיים נדחים מ"מ י"ל דוקא
 בע"ח שהם קדושת הגוף ולא קדושת
 דמים ועיין רש"י זנחים י"ב וש"מ
 יש דיחוי דמים פי' בדבר שאין לו
 אלא קדושת דמים ולא חימא שאין

הרי הכא ר' ירמיה אמר ר' אבובו
 בשם ר' יוחנן ולכן כיון שבאו ואמרו
 לו לאביי משמיה דר' ירמיה ולא
 הזכירו ר' יוחנן לא רצה לקבלה
 וחשב דר' ירמיה בכל אופן ס"ל
 דהוי דיחוי בין ממילא ובין צידים
 ולכן ס"ל כבחה אין זקוק לה דאידיחי
 ואביי לעצמו ס"ל דדוקא דחוי צידים
 ולא דיחוי מאליו ודחוי מאליו כישן
 דמי ועיין חוס' סנהדרין מ"ו לאו
 כישן לגמרי ועיין גיטין ר"פ מי
 שאחזו ויבמות כ"ד ישן לא קנה
 ובפרש"י וביש"ש צ"מ פ"ג ס"ד ד'
 ובספרי משנ"ה ח"ד ס"ז ו' ולכן כי
 אחא רבין אמרה משמיה דר' יוחנן
 דבאמת כן אמר ר' ירמיה א"ר
 אבובו משמיה דר"י וקבלה ודו"ק.

דדחי לה צידים מוכן דהו"ל דיחוי
 אבל דיחוי הבא ממילא אפשר דלא
 הוי דיחוי, אלא דיש סברא להיפוך
 דיחוי שדחה צידים הרי בידו הוא
 לחזור שברכותו מדחה וברכותו מקרב
 וכשמאל דוחה וימין מקרבו אבל
 דיחוי הבא ממילא כיון דאידיחי
 אידיחי.

והנה בגמ' שם ע"ב ר' ירמיה אמר
 ר' אבובו א"ר יוחנן אכל חלב
 והפריש קרבן ונשחטה וחזר ונשחפה
 הואיל ונדחה ידחה ולריכי לאי
 אשמעינן קמייחא משום דהוא דחי
 נפשיה צידים אבל הכא דממילא
 אידיחי אימא כישן דמי ואי אשמעינן
 הכא משום דאין בידו לחזור אבל
 הכא דבידו לחזור לא קמ"ל. וא"כ

סימן יד

אמר רבי זירא אמר רב פתילות ושמינים שאמרו
 חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן
 בחנוכה בין בחול בין בשבת א"ר ירמיה מ"ט דרב
 קסבר כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש
 לאורה אמרוה רבנן קמי' דאביי משמי' דר' ירמיה
 ולא קיבלה כי אתא רבין אמרוה רבנן קמי' דאביי
 משמי' דר' יוחנן וקיבלה.

המצוה ואם עושהו כשהוא פטור לא שאין לו שכר שחיהו אלא איבד ב' המצות דראשונה איבד שהניחה והלך לקיים השני' והשני' לא קיים שהרי ה' פטור מלקיימה מכת הראשונה והדברים ידועים.

ומעתה אם דבר שאין מחוין לבזיון המצוה ואדרבה מחוין לקיים המצוה ואפ"ה אין מדליקין מנר לנר משום אכחושי מצוה וע"כ לריך להיות המצוה בשלימות וא"כ כ"ש היכא דכנתה המצוה לגמרי ודאי מסבירא זקוק לה לחזור ולהדליק דכ"ש הוא מהא דאין מדליקין מנר לנר רק שאינו מחוין וא"כ לרב לכאורה הו"ל להיות כנתה זקוק לה ובגמ' (שבת ז"ה ע"א) אמיר שרי זילחא במחוזא אמר טעמא מאי אמור רבנן דילמא אחי לאשוי גומות הכא ליכא גומות ועיין רש"י זילחא לרבך הבית ורנפת אבנים היחה בכל העיר. ולא התיר זילחא בכל מקום כר"ש משום דס"ל דשא"מ אסור דלר"ש בכל מקום מותר כדמסיק בגמ' שבת ז"ה והאידנא דקי"ל כר"ש שרי והנה הב"י ס"י של"ז גורם אב"י שרי זילחא במחוזא ולא בכל מקום דלא כר"ש דמתיר בכ"מ וע"כ ס"ל לאב"י דבר שאין מחוין

ובבר דברו מזה ממ"ג אם הלכה הוא קבל האמת ממי שאמרו ואם לאו מ"ש ר' יוחנן ומ"ש ר' ירמי' וכבר כחצתי מזה.

ונראה כעמ דבסמוך (כ"ז ע"א) רב אמר אין מדליקין מנר לנר ושמואל אמר מדליקין רב אמר אין מתירין זיניח מבגד לבגד ושמואל אמר מתירין רב אמר אין הלכה כר"ש בגרירה (שבת כ"ט ע"ב) ותוספחא זינח פ"ב) ושמואל אמר הלכה כר"ש בגרירה, ובגמ' פליגי האי מדרבנן קאמר טעמא דרב משום ציוי מצוה ור"א בר אבהו אמר משום אכחושי מצוה. ולכאורה הרי לשני הטעמים צנידון דידן כיון דהוא אינו מחוין לבזות המצוה ואדרבה מחוין להדליק עוד נר שני ולהוסיף מצוה וז"ל דרב לטעמיה דדבר שאינו מחוין אסור דאין הלכה כר"ש בגרירה ואולי בזה מיושב גמ' דיוק רש"י דלמה נקט הני ג' אהדדי די"ל דמשום דהא בזה תליא שכיון דאין הלכה כר"ש משום הכי ס"ל דאין מדליקין מנר לנר ודו"ק.

עוד י"ל כמ"ש הריטב"א סוכה כ"ה דהעוסק במצוה פטור מן

מותר וא"כ י"ל נמי כבחה זקוק לה, וכמ"ש בסמוך לאב"י דשא"מ אסור כרז כ"ש היכא דכבחה לגמרי דזקוק אבל לרבי יוחנן דס"ל דשא"מ מותר י"ל נמי דכבחה אין זקוק לה שהרי לא כוון לכבות וס"ל נמי מדליקין מנר לנר ואז אפשר כבחה אין זקוק לה דלא חייש לאכחושי ושפיר כי אמרוהו משמי' דר"י קיבלה.

א"י דאב"י נמי ס"ל דשא"מ מותר ודלא כהב"י ועיין מלא הרועים אוח י"ד ערך דשא"מ ולכן כי אמרוהו רבנן משמי' דר' ירמיה ולא קיבלה מיניה, דרז לשיטתו דס"ל דשא"מ אסור וא"כ היל"ל כבחה זקוק לה ולכן לא קבלה, אבל כי אתא רבין ואמרוהו קמיה דאב"י משמי' דרבי יוחנן דס"ל דשא"מ מותר ואפ"ה ס"ל כבחה אין זקוק לה משמי' דרז וקיבלה.

אסור כרז ולפ"ז כשאמרוהו רבנן משמיה דרבי ירמיה קמיה דאב"י דכבחה אין זקוק לה לא קיבלה דהרי ס"ל דבר שאין מתכוין אסור בין לאב"י בין לרז ואיך זה אפשר לומר כבחה אין זקוק לה לכן כשאמרוהו קמיה דאב"י משמיה דר' ירמיה ולא קבלה.

האמנם רבי יוחנן לקמן (קנ"ו ע"ב) מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים וכו' ובגמ' רז אמר הלכה כר"י ושמואל אמר הלכה כר"ש ואף רבי יוחנן אמר הלכה כר"ש ולקמן דף פ"א ע"ב ומי אמר רבי יוחנן אסור לקנח בחרס בשבת אלמא דבר שאין מתכוין אסור והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה (נויר מ"ב ע"א) ותנן נויר חופף ומפספס אבל לא סורק אלא מחורמא כר' נתן ומבואר למסקנא דר' יוחנן ס"ל דבר שא"מ

סימן טו

אמר רבי זירא אמר רב שתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה בין בחול בין בשבת א"ר ירמיה מ"ט דרז קסבר כבחה אין זקוק לה.

ונפסלה, ונריך להטיב ולחזור ולהדליק, אלא דמצעיא ליה כשהוא חוזר ונותן בה שמן אי כמדה ראשונה או כמו שחסרה הוא נותן וקא פשיט ר' ירמיה דכמדה ראשונה וא"כ בחנוכה דתקנו להדליק דומיא דמנורה ה' נמי ליה לחייב בחול להדליק בכנחה ולהיות כנחה זקוק לה לדשנה ולזרוק הפחילה ולחזור ולמלאותה ולהדליקה מחדש שדליק משך זמן ההדלקה והחייב הוא דומיא דמנורה. ובשבת נמי ה' חסור להדליקה כיון דכנחה זקוק לה והי' לגזור בשבת שמא יטה או לאסור מדינא כיון שמדליק בשמן שאינו נמשך וראוי להדליק בשבת וקיי"ל כנחה זקוק לה, ולכן תמה דר' ירמיה סותר עצמו לפי הטעם שפשט שם צעיא דר' זירא וכיון דכאן אמרי לה דהוא ר' זירא אמר רב א"כ ר"ז לשיטתו ולפי שפי' בה ר' ירמיה א"א לומר זה הטעם בחנוכה ולכן כשאמרוהו משמיה דר' ירמיה לא קיבלה וכפי' רש"י לא חשבו לסמוך על דבריו.

בי אחא רבין אמרוהו רבנן קמיה דאב"י משמיה דר' יוחנן והרי ר' יוחנן הוא בעל מימרא זו במנחות הנ"ל דאמר רבי יוחנן אמר רבי נר

פרש"י הלכך בחול שרי, ואסור להשחמש לאורה. והא ניכר שהוא נר מצוה וליכא למיחש להטייה אמרוהו רבנן קמיה דאב"י משמיה דר' ירמיה ולא קיבלה כי אחא רבין אמרוהו רבנן קמיה דאב"י משמיה דר' יוחנן וקיבלה אמר אי זכאי גמירחא לשמעתיא מעיקרא ומקשין העולם דמ"ש ר"י מר' יוחנן אס נראה לו ההלכה קבל האמת ממי שאמרו ואס לאו מ"ש ר' יוחנן וכבר פירשמי.

ובח שגראה כעת דהנה נר חנוכה הוא זכר לנס של שמן זית למנורה שעשה הקב"ה לישראל בימי השמונאים ונריך לעשות דומיא דמנורה והנה בגמ' מנחות פ"ח ע"ב א"ר יוחנן אמר רבי נר שכנחה נידשן השמן נידשנה הפחילה כיצד עושה מטיבה ונותן בה שמן ומדליקה יחיב רב זירא וקא מיבעיא ליה כשהוא נותן בה כמדה ראשונה או כמו שחסרה אמר ר' ירמיה פשיטא דכמדה ראשונה דאי כמה שחסרה מנא ידעינן מאי חיסר קרי עליה והדרך ללא ורכב על דבר אמת.

והנה מצואר דפשיטא ליה לר' זירא דבמנורה נר שכנחה ומלאה כהן שכנחה נידשן השמן נידשנה הפחילה

וא"ת למה לא חייבו ליתן שמן חדש
 דומיא דמנורה, וי"ל דכל זה
 להראות דבאמת נר חנוכה שנעשה
 בו נס דלקה כל הזמן ולא כבה כלל
 והי' ע"י נס ולכן לזכרון הנס תקנו
 דכבתה אין זקוק לה דוקא בנר
 חנוכה להודיע דהנס לא כבה כל
 שמונה ימים. עוד י"ל דכיון דלא
 מצאו אלא פך אחד ושפכו כל השמן
 מהפך במנורה ולא השאירו בו כלום
 ממילא לא הי' להם שמן אחר ליתן
 במנורה אם כבתה, ולכן כבתה אין
 זקוק לה ורק בליל ב' כשהי' צריכין
 עוד שמן נעשה בו נס בפך ונחמלא
 שמן ולכן אדרבה תקנו דכבתה אין
 זקוק לה ואסור להשתמש לאורה
 שיהי' ניכר שהוא נר מצוה וק"ל.

שכבתה נידשן השמן נידשנה הפחילה
 ואיתמר נמי אמר רבי אבהו כי"ד
 עושה מטיבה ונותן בה שמן כמדה
 ראשונה ומדליקה ואפ"ה ס"ל דנר
 חנוכה דכבתה אין זקוק לה ואסור
 להשתמש לאורה וע"כ דלא בעי
 דומיא דמנורה ממש וקיבלה ואמר
 אי זכאי וכו' וק"ל. והטעם שמצאו
 לחלק בין נר חנוכה דאין זקוק ובין
 מנורה דזקוק לה וצריך להטיב
 ולחזור ולהדליק גראה דבמנורה נמי
 באמת אם כבתה אין זקוק לה לאותו
 שמן שדלק המנורה אין צריך לחזור
 ולהדליקה ואדרבה נפסל מלהדליק
 עוד אלא מטיב ונותן שמן חדש וזה
 לא חייבו בנר חנוכה. ועיין בשו"ת
 משנת ברוך בסופו.

סימן מז

אמר רבי זירא אמר רב פתילות ושמינים שאמרו
 חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן
 בחנוכה בין בחול בין בשבת א"ר ירמיה מ"ט דרב
 קסבר כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש
 לאורה.

ונראה דנחלקו האחרונים ז"ל
 המדליק אי צריך ליטב אצל
 הנרות חצי שעה כל זמן ההדלקה,
 החו"י בספרו מקו"ח א"ח (ס'
 תער"צ ס"ב) כתב דעיקר מצוה היא
 שיהיה המדליק אצל הנרות חצי שעה

שעה היאך ישב ויראה בהם וישמח בהם, וכבר כבו הנרות מיד בהדלקתן, והנה ר' ירמיה בסמוך (כ"ג ע"א) א"ר חייא בר אשי המדליק נר של חנוכה צריך לברך וכו' ור' ירמיה אמר הרואה נר של חנוכה צריך לברך, והנה כבר הדללה קיי"ל דאין מברכין על הנר עד שיאוחזו לאורו (ברכות ג' ובטו"ש ע"א א"ח סי' רח"ז) וא"כ כבר חנוכה שס"ל ר' ירמיה הרואה מברך ע"כ ס"ל דנר חנוכה מותר להשתמש לאורו שהרי קיי"ל דאין לברך על הנר עד שיאוחזו לאורו, וי"ל דהא בזה תליא וכל אחד לשיטתו דר' חייא ב"א ס"ל דדי בהדלקה והדלקה עושה מצוה ולא צריך לישב חצי שעה ולראות הנרות ולכן המדליק נר חנוכה צריך לברך ולא הרואה ולר' ירמיה לא די בהדלקה אלא צריך לראותם חצי שעה ושפיר הרואה נר חנוכה צריך לברך. וממילא י"ל נמי לרחב"א אסור להשתמש לאורו ולר' ירמיה יהיה מותר להשתמש לאורו והבן.

ומעתה כשאמרוהו רבנן קמיה דאביי משמיה דר' ירמיה דפחילות ושמיניי שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת מדליקין בהם בחנוכה בין

לראות אותם ולשמוח בהם כי הם ג"כ זכר לשמחה שהיו מדליקין אחר הנס וכ"כ בשו"מ שז יעקב סי' כ"ב דהגם דקיי"ל הדלקה עושה מצוה ומיד שהדליק ילא מ"מ המצוה נמי לראותן ע"ש, ועיין ספר אמרי פנחס (להק') מקארץ זל"ה שער ד" סי' ח' וסי' רי"ד) ח"ל בחנוכה בשעת הדלקת הנרות יורד אור הגנוז ולכך יש לכל אדם לישב אצל הנרות שלו אחר הדלקה כל החצי שעה וכו' ומפני שהאור הגנוז הוא גדול מאד ואין עוה"ז יכול לסבול אותו ולכך אינו שוהה בחנוכה רק חצי שעה בשעת הדלקת הנרות וכו' עכ"ל.

ובשפע קודש לקט לימי חנוכה לכ"ק אדמו"ר מרן מצאנז קלומענבורג זוקלה"ה גליון רמ"ז האריך בזה והביא משו"מ שז יעקב ח"א א"ח סי' כ"ב וגם בפלפול ליל חנוכה תשמ"ג דאיכא מצוה מיוחדת בראיה ועיין בספרינו הדל משנ"ה מהד"מ א"ח (ח"א סי' תקל"ו).

ולבאודה למ"ד דצריך לראות הנרות חצי שעה ולשמוח בהם א"כ הי' צריך להיות כנחה זקוק לה דאי כנחה אין זקוק לה וידליק בשמיניי ופחילות שלא יתקיימו חצי

בחול בין בשבת וע"כ משום דכבחה
 אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה
 ור' ירמיה לשיטתו צריך להיות כבחה
 זקוק לה ומותר להשתמש לאורה
 ולכן לא קיבלה לשיטתו כיון
 שהרואה נר חנוכה מצדו וצריך לישב
 עליהם חצי שעה צריך להיות מותר
 להשתמש לאורה ולא קבלה דלדידיה
 הו"ל תרתי דסתרי, כי אחי רבין
 אמרוהו רבנן משמיה דר' יוחנן
 וקבלה, דלדידיה ליכא לשיטתו
 להחיר, ואמר אי זכאי וכו' ודו"ק.

או יאמר דר' יוחנן שם בגמ' (כ"א
 ע"ב) אהא מחלוקת דב"ש וב"ה
 מוקים להו להני תרי זקנים שהיו
 בצידון אחד כב"ש ואחד כב"ה, ב"ש
 אומרים יום ראשון מדליק שמונה
 מכאן ואילך פוחת והולך וב"ה
 אומרים יום ראשון מדליק אחת
 מכאן ואילך מוסיף והולך ואמר ר'

יוחנן שני זקנים היו בצידון אחד אחד
 עשה כב"ה ואחד עשה כדברי ב"ש
 זה נותן טעם לדבריו כנגד פרי החג
 וזה נותן טעם לדבריו דמעלין דקדש
 ואין מורידין.

ולבאורה נראה דהמדליק נר אחד
 אי אמרינן כבחה זקוק לה
 א"כ צריך לישב על יד הגר כל זמן
 שדולק שלא יכבה ולא יוכל לטפל
 בשאר נרות אבל אי אמרינן כבחה
 אין זקוק לה א"כ מיד שהדליק
 מניחו והולך ליד נר השני ומוסיף
 והולך או הולך לדרכו ואינו חושש
 אם הגר הראשון כבה שהרי אפי'
 כבחה אין זקוק לה. וכיון דקיי"ל
 כב"ה משום מעלין בקודש א"כ
 כבחה אין זקוק לה דמעלין בקודש
 ואין מורידין כל זמן שהוא דולק
 הדלקה עושה מצוה כל שהוא אפילו
 רגע ושוב מוסיפין עוד ועוד וכיון
 דהו"ל קודש אסור ליהנות מאורה
 ושפיר קבלה מרבי יוחנן והבן.

סימן יז

אמר רבי זירא אמר רב פתילות ושמנים שאמרו
 חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן
 בחנוכה בין בחול בין בשבת א"ר ירמיה מ"ט דרב

קסבר כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש
לאורה אמרוה רבנן קמי' דאביי משמי' דר' ירמיה
ולא קיבלה כי אתא רבין אמרוה רבנן קמי' דאביי
משמי' דר' יוחנן וקיבלה אמר אי זכאי גמירתיה
לשמעתיה מעיקרא והא גמרה נפ"מ לגירסא
דינקותא.

אלא דקתני שביעי בטלת תשיעי בין
ה"ג דלא בטל מנחתם ונסכיהם
בלילה מנחתם ונסכיהם אפילו למחר
אלא דאי לא קתני ע"ש.

והנראה דר' ירמיה ורבא פליגי אי
קתני תנא דאי וביאור
מחלקותם י"ל דר' ירמיה ס"ל
מילתא דלא שכיחא בכל עת אלא
נמצא מזמן לזמן לא קחשיב ליה
לחנא לחמני' ורבא ס"ל דתנא
קחשיב אפי' מילתא דלא שכיחא
ומעתה בנרות רות חנוכה י"ל אי
כבחה זקוק לה חלוי בזה דר' ירמיה
ס"ל כיון דלכבות נר חנוכה מילתא
דלא שכיחא הוא וכיון דלא שכיחא
לא תקנו לחזור ולהדליק, וכל
שהדליק קיים המצוה ולא בעי
להדליק שנית אם כבחה וד בפעם
אחת והדלקה עושה מצוה ואם כבחה
אין זקוק לה, וכיון דכבחה אין זקוק
לה שפיר בשבת מדליקין בשתילות
ושמנים דלא חיישינן שמא יטה

והקושיא מפורסמת אי ס"ל הלכה
מאי נפ"מ אם ר' ירמיה
אמרה או ר' יוחנן קבל האמת ממי
שאמרו ואי לא ס"ל אמאי קיבלה
מר' יוחנן.

ואשר נראה כעת לפמ"ש בגמ'
מנחות (נ"ב ע"א) בעי ר'
יוחנן שלימה שחרית ושלימה בין
הערבים או דילמא שלימה שחרית
ובטילה בין הערבים (פי' כה"ג שמת
ולא מינו כה"ג אחר בו ביום עשרון
שהקריבו בכל יום עד שמינו כה"ג
אחר כיצד הקריבו). אמר רבא ת"ש
שמיני בחציתים ואם איחא דבטילה
בין הערבים הא זמנין דלא משכחת
לה שמיני בחציתין (במס' תמיד דף
ל"ג מונה י"ג כהנים העוסקים
בתמיד בין בבקר ובין הערבים) ה"ד
דמת כ"ג ולא מינו אחר תחתיו
אמרוהו רבנן קמיה דר' ירמיה אמר
בבלאי טפסאי משום דיתבו בארעא
דחשיכא אמרו שמעתתא דמחשכין

שמת ולא מינו אחר חתתיו מביא
שלמה שחריח ושלמה בין הערבים,
והצרייחא מוקים לה כאבא יוסי ז"ד
דס"ל דאי נמי קחני ואפ"ה ס"ל לר'
יוחנן דכבחה אין זקוק לה ואסור
להשתמש לאורה א"כ גם לר' ירמיה
אין הטעם משום דאי לא קחני ואחי
שפיר אליבא דכ"ע ולכן כשאמרוהו
רבנן משמיה דר"י קבלה ואמר אי
זכאי וכו'.

וידליק כיון דאין זקוק לה ולא
ישתמש לאורה.

ורבא השיב כתיב סלת מנחה תמיד
וכיון דכתיב תמיד ואפילו
בערב ושפיר חוששין שיהא תמיד
וא"כ בנר חנוכה כבחה זקוק לה
וממילא אסור להדליק בשבת שמה
ידליקנו וישתמש לאורה דהא צהא
חליא והבן.

ובבבא שכתבתי נלפענ"ד לי שב קושיא
החוס' מנחות הנ"ל ד"ה
הלכה כאבא יוסי ז"ד והקשו חימא
הלכתא למשיחה ולא חי' כלום,
ולפמ"ש י"ל דכיון דמינה ילפינן
להדלקת נר חנוכה א"כ נוגע לזמן
הזה ושפיר לא הוי הלכתא למשיחה
כיון דצוה"ז נמי נוגע וכבר כתבתי
כעין זה צמה שאמרו בגמ' קידושין
וישב ממזר באשדוד והו"ל הלכתא
למשיחה ואחי שפיר והבן כי קרמי.

ובגמ' מאי הוה עלה (כרצא או ר'
ירמיה) ת"ש דחניא שלימה
שחריח ושלמה בין הערבים א"ר
יוחנן פליגי אבא יוסי בן דוסתאי
ורבנן אבא יוסי בן דוסתאי אומר
מפריש לה שני קמליס של לבונה
קומן שחריח וקומן בין הערבים וכו'
וא"ר יוחנן הלכה כאבא יוסי בן
דוסתאי וכו' ומבואר דרבי יוחנן ס"ל
דאי נמי קחני שהרי פסק כאבא יוסי
ואבא יוסי בן דוסתאי ס"ל דכה"ג

סימן יח

א"ר ירמיה מ"ש דרב קסבר כבתה אין זקוק לה.

בספר חקרי לב מסופק בנר חנוכה
שהדליק וקודם שלקה
כשיעור כבחה דקיי"ל דאין זקוק לה
אי יוכל ליקח אח"כ הנר הזה

לאוקמיה שאלתן אלא כשהדלק
למזותו וכנתה קודם שיעור ונתערב
באחרות אי בטיל או לא ע"כ ע"ש.

מבואר דאי כנתה קודם שיעור
הדלקה אסור בהנאה דל"כ
מאי פריך אי בטיל אי לא ובעט"ו
ש"ע א"ח סי' תרע"ב כתב ואם
הוקצה למזותו דהיינו שנתן שמן לנר
אף שכנה מעצמו אסור להשתמש
לאורה כ"כ ססי' תרע"ז וכוונתו
לס"ד שם הנותר ציוס השמיני מן
השמן הנריך לשיעור הדלקה עושה
מדורה ושורפהו בפני עצמו שהרי
הוקצה למזותו ועיין ט"ז ומג"א שם
ובחכ"ש דחולין אהג"א שהביא
המג"א ומדברי מהר"י ברונא נראה
כהג"א והבן. ועיין באחרונים דנראה
עכ"פ דכנתה בחוץ זמן הדלקה
אסור בהנאה כמו בשעת הדלקה
ממש.

איברא דלכאורה יש לעיין לפמ"ש
במקום אחד דבזה"ו דליכא
פרסומי ניסא רק לב"ב א"ל שיעור
ג"כ ועיין ש"ג שנת בשם חוס'
וסמ"ג והג"מ דהמג"א סי' תרע"ב
סק"ג כתב דגם בזה"ו נריך ליתן בה
כשיעור ודלא כיש מקילין ועיין
פרמ"ג במש"ז סוסי' תרע"ג אם אין

ולעשותו שמש להדליק בו נרות
אחרים או אמרינן דהו"ל מוקצה
ואסור בהנאה. וינא לחלק אי מדליק
בו עוד נרות מעיקר המזוה או נרות
שמדליק מטעם מהדרין ע"ש.

ולפענ"ד דבשו"ת מהר"י ברונא סי'
נ"א הביא שאלה בנר
חנוכה שנחערב בנרות של חול אי
בטלו או לא בטלו דהוי דבר שבמנין
ואפילו באלף לא בטלי (בינה ג'
ע"ב) וכתב דנ"ע בעיקר שאלה
אמתי אי כשחמכו לשיעור נרות
קודם שהדליקו הרי לא קדשו ולא
חשיב איתקצאי למזותו דכל חד וחד
מזי למימר האי ליהוי שמש דשרי
ליהנות ממנו. ועוד כיון דהדלקה
עושה מזוה כי לא הדליקה מזי
לעשות בו כל נרכו שהרי אפילו
הדליקו וכנתה שרי ליהנות בו ושמא
אדרבא כל דבר שנעשה מזוה אין
מועלין בו כדאיתא פסחים (כ"ב
ע"א).

ונראה הטעם דדס קדשים נתקדש
אותו דס גופיה אבל הכא לא
איתקצאי אלא לשיעור מזותו לכן
מותר וגם טרם שהדלק אין בו
קדושה דומיא דדס קדשים אין בו
מעילה קודם זריקה א"כ א"א

להשתמש בס"ס זו ולהחיר להשתמש
 בזמן זה עכ"פ כה"ג להדליק שאר
 נרות דאינו נהנה בעצמו הנאה רק
 להדליק נרות שהוא ג"כ מצוה
 וצפרט דיש לצדד גם שיטת צעה"מ
 דלצורך מצוה מותר להשתמש בנרות
 ג"כ ויש לחלק ול"ע.

לו שמן רק פחות מכשיעור וסי'
 חרע"ד צמס"ו סק"ג מה שחמה
 אפר"ח וא"כ י"ל דכה"ג הוא ס"ס
 ספק אי קי"ל כתי' אחד דגם בזמן
 הש"ס לא הי' צריך שיעור ספק
 דילמא עכ"פ צומה"ז אין מעכב
 כמ"ש הד"מ צסס מצא כתוב וא"כ
 הכ"ג י"ל דכל שכנחה מעצמה יש

סימן י"ט

אמרוה רבנן קמי' דאביי משמ"י דר' ירמיה ולא
 קיבלה כי אתא רבין אמרוה רבנן קמי' דאביי
 משמ"י דר' יוחנן וקיבלה אמר אי זכאי גמירתי
 לשמעת' מעיקרא והא גמרה נפ"מ לגירסא
 דינקותא.

דומה למלאת הי' צב' וא"כ כל
 תלמיד לא ילמוד צאמרו שאינו יודע
 אם הרב דומה למלאך הי' צב'.

ופי' לפמ"ש בגמ' (נדה ל') חינוק
 צמעי אמו נר דלוק על ראשו
 וצא מלאך ולמדו כל התורה כולה
 וכשבא לצאת משביעו תהא צדיק ואל
 תהי רשע וכו' והנה שכל אדם מזכרי
 ישראל כבר למד תורה אצל המלאך
 וכל זמן שלא חטא ולא נחרק מעת
 שלמדו המלאך זוכר תורת המלאך,

וחקשו שהרי אמרו קבל האמת ממי
 שאמרה ומאי נפ"מ משמ"י
 דר' ירמיה לא קבלה ומשמיה דר'
 יוחנן קבלה, וגם טעם גירסא
 דינקותא.

ונלפענ"ד לפמ"ש ז"ל אם הרב
 דומה למלאך הי' צבאות
 תורה יבקשו מפיהו ואם לאו תורה
 אל יבקשו מפיהו וכבר תמהו דא"כ
 עכ"פ התלמיד צריך לדעת היאך
 תורת המלאך כדי לדעת אם הרב

ואב"י כשאמרוהו רבנן משמ"י דר"י ולא קבלה כנראה דה"י ס"ל דאין ר' ירמיה צנחנינא הרב דומה למלאך ה' צ"ב הוא דאל"כ ודאי ה"י קבלה ושוב כשאמרוהו משמ"י דרבי יוחנן וקבלה שאלו והא גמרה ומשני נפ"מ לגירסא דינקותא כלומר כמו מינוק

יונק משדי אמו אכמי זוכר המלאך ועי"ז זוכר מה שלמדו ורואה שזה בכלל מה שלמד אצל המלאך והי' אב"י מחלונן שלא זכה לגירסא דינקותא להכיר על ר' ירמיה שהוא צנחנינא הרב דומה למלאך והי' נראה כזולזל צמורת ר' ירמי' ח"ו.

סימן ב

אמר רבי זירא אמר רב פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה בין בחול בין בשבת א"ר ירמיה מ"ט דרב קסבר כבתה אין זקוק לה.

הלכך צחול שרי ואסור להשתמש לאורה שיהא ניכר שהוא נר מצוה ולכן ליכא למימש להטייה, ולכן בשבת שרי. אמרוהו רבנן קמי' דאב"י משמיה דר' ירמיה ולא קבלה משמיה דר' יוחנן וקבלה אמר אי זכאי הוה גמירנא לה מעיקרא. והקשו המפרשים אם ההלכה כן קבל האמת ממי שאמרה, ואם אינו הלכה לא חקבל ומ"ש ר' ירמיה דלא קבלה ומ"ש ר' יוחנן דסבר וקבל. עוד יש לדייק לשון פתילות ושמינים שאמרו חכמים היל"ל הדליק המנורה וכנתה

אין זקוק לה ועיין שבת מ"ז ע"א הנח לנר שמן ופתילה וכו' וז"ע.

ולפום ריהטא נראה לפמ"ש צסמוך כיון דקיי"ל הדלקה עושה מצוה א"כ ליכא רק משהו שמן שהוא שמן של מצוה והיינו אותה משהו של שמן שנשרף בשעת ההדלקה שזו הוא המצוה ומיד אחר ההדלקה שאר השמן שוב הו"ל להיות בגדר של שירי מצוה ובכלל שמן שנעשה בו מצוה ומותר להשתמש לאורו, שהרי הדלקה עושה

הם ביחד מותר להשתמש אללן
 (ד"מ) והב"ח חולק וס"ל דדוקא
 שמש שעומד למעלה מכל הנרות שרי
 דמשתמש לאור השמש משא"כ כאן
 עכ"ל והמג"א כחב ולי"נ דהדין עם
 רמ"א וכ"מ סי' רע"ו ס"ד ע"ש.
 והארכתי בזה במקום אחר בס"ד.
 (ועיין לעיל בסמוך סימן י"ב מה
 שכתבתי אי יש ביטול בהקדש ויש
 לעיין עוד אי יש הפקר ב"ד
 בהקדש).

וחתני כבני הרה"ג זני האגער
 שליט"א העיר לי ממקדש
 דוד סי' ל"ה שדייק מגמ' כתובות
 (דף ק"ו) מגייה הספרים שבירושלים
 היו נוטלין שכר מחרומת הלשכה
 וברש"י שם של כל אדם ואדם וכו',
 וראו ב"ד שהיו מחעללין בדבר
 והפקירו תרומת הלשכה לכך, ודייק
 מזה שהוא מכח הפקר ב"ד דגם
 במעות הקדש שיך הפקר ב"ד,
 ומיהו עיין ש"מ זכחים ע"ג ע"ב
 בהשמטות אות ו' בא"ד לכך נראה
 להרב מנוח דכיון שבא הפסול קודם
 שחיטה הפקר ב"ד הי' הפקר
 ואפקעהו רבנן לממוניה מיניה וכו'
 וכה"ג אמרינן בהנחיקין גבי מטאת
 גזולה למ"ד יאוש לא קנה
 דאפקעינהו רבנן ממוניה מיניה

מצוה ולא יותר, אף שאם דלק ונשרף
 כל השמן הכל בכלל המצוה ומיהו
 הדלקה הוא עיקר המצוה ואותה
 הטפה של שמן שהדליק עיקר
 וההמשך בכלל שיורי מצוה והבן.
 ולפ"ז נריך לומר דמה שאמרו ואסור
 להשתמש לאורו כמ"ד דהנחה עושה
 מצוה או דהכונה רק על שעת
 ההדלקה שהוא המצוה אסור
 להשתמש לאורה אבל לאחר כן כבר
 מותר להשתמש והגם שהטפה
 הראשונה היחה מעורבת עם שאר
 השמן וגאסר כל השמן אולי אמרינן
 שנחבטלה הטפה בכל השמן. או
 שנאמר שטפה זו כבר נשרפה
 בהדלקה בחצי שיעור והשאר כבר
 מותר ולמה אמר אסור להשתמש
 לאורה תחבטל בשמן ויהא מותר
 ליהנות לאורו.

ועיין בח"ה סי' ק"ג הובא בש"ע
 תרע"ג ברמ"א אם נתערב נר
 חנוכה האסור בהנאה בשאר נרות
 אפי' בחלף לא בטיל דהוי דבר של
 מנין אלא ידליק מן התערובות כל
 כך שבדאי נר של היתר דולק עם נר
 של אסור ואז מותר להשתמש אללן
 ע"ש. ובמג"א שם ס"ק י"א מותר
 להשתמש וכו' דהא הדלקת השמש
 היא כדי שישתמש לאורן ש"מ דאם

ככל הסוגיא ונראה שפי' הכל מדין
לכ"ד מחנה.

ומה שכחז רש"י בכחוצות והפקירו
חרומת הלשכה דמשמע דהוא
מדין הפקר ולא מדין לכ"ד מחנה
לפענ"ד אינו כחולק על כל הנ"ל
וגם הוא ז"ל מודה דהוא מדין לכ"ד
ב"ד לאחרת היאך פקע קדושה
בכדי, אלא הכוונה בפרש"י דלכאורה
תקשה מה שייך הפקר ב"ד בהקדש
וכמו שהקשו וכי קדושה בהן להיכן
הלכה וא"א להפקיר קדושה אלא
בע"כ שמחלה לכ"ד מחנה על
חרומת הלשכה שלא מחול עליו
קדושה כלומר שאם יצטרכו הלשכה
ממון זה יפקיעו הקדושה ולזה מהני
לכ"ד ב"ד (ורמו לדבר מקדש אשה
שהפקירו ממונו בעשה שלא כהוגן
ואמר חנה קדש בכספה) וכיון
דהפקיעו קדושת ממון מדין לכ"ד
ונשאר מעות חולין למפרע כמו
שהיתה קודם ההקדש, אלא דא"כ
הרי המעות הוה שייך לבעלים שכיין
שהם נדבו להקדש וההקדש נפקע
הדרא פרוטה לבעלים שחרמו והיאך
יחנאו למגיבי ספרים וע"ז פרש"י
ז"ל והפקירו חרומת הלשכה לכך כדי
שלא תחזור לבעלים.

ויצא אחרת ולא הו' חולין בעורה
משום דהפקר ב"ד ה' הפקר ע"ש.
וכיון דלהקדש נמי שייך הפקר א"כ
כ"ש דלאחר שהדליקה וקיים המצוה
שיהא מותר להשתמש לאורה מדין
הפקר.

איברא דנח' כמנחי דהתם אין זה
מדין הפקר הקדש אלא
מדין לכ"ד מחנה עליהם עיין
שבועות (י' ע"ב) אמר עולא א"ר
יוחנן תמידין שלא הוצרכו לצבור
נפדין תמימין יחיב רבה וקאמר לה
להא שמעתא א"ל רב חסדא מאן
צייח לך ולר' יוחנן וכי קדושה שבהן
להיכן הלכה וכו' ובתוס' שם וא"ח
הא צפ' בתרא דכחוצות (דף ק"ה
אמר דדיני גזירות נוטלים שטרם
מתרומת הלשכה וכן (שם ק"ו ע"א)
מגיבי ספרים ועובא חשיב התם
אלמא לכ"ד מחנה עליהן ומאי
קשיא ליה הכא וי"ל דשאני התם
דלא קדש קדושת הגוף וכו' וע"ש
דף י"א והמבואר דהני מדין לכ"ד
מחנה ולא משום הפקר הקדש נגעו
בה כלל, ועיין פר"ח שם למסקנא אי
נשאר החילוק בין קדושת דמים
לקדה"ג ומסקנא ליה בקטורת אי
הו"ל קדה"ג ושנה הוה צורתו ע"ש

ניכר שהוא ישן חובטו במקל ורשות
 הי' לו לשרוף את כסותו וכו' ופי'
 הרא"ש לשרוף כסותו ואין כאן
 משום כל תשחית משום דהפקר ז"ד
 הי' הפקר ע"ש ובמס' תמיד דף
 כ"ח הביאו ג"כ, ולמ"ד דבגדי
 כהונה נתנו ליהנות הרי היו בגדי
 הקדש ומבואר דמהני הפקר ז"ד
 וי"ל.

והנה במנורה שיעורו חזי לוג לכל
 נר ונר וכלי שרת מקדש נמצא
 השמן כולו נאסר ואפי' קיי"ל
 הדלקה עושה מצוה מ"מ יש לומר
 דהשמן כולו נאסר בהנאה ולא מהני
 ציטול להקדש ולא הפקר ז"ד ומיהו
 יש לומר כיון שהדלקה עושה מצוה
 וכבר נעשה מצותו השיריים ניתרו
 בהנאה, וי"ל דזה שקשה ליה לאצ"י
 שאמר פחילות ושמיים שאמרו
 חכמים ולמה תרוייהו ובשלמא אם
 לא אמרו רק פחילות שאמרו חכמים
 הו"א כיון דא"א בלא הדלקה
 ונאסרה הפחילה, אבל השמיים שהם
 לאחר שהדליק למה יאסרו להשתמש
 לאורן ולכן לא קבלה, אבל כיון
 שאמרה משמי' דר"י דס"ל דהקדש
 לא פקע בכדי והיינו כיון דכלי שרת
 מקדש אפי' כבחה מ"מ ההקדש
 שנמקדש בכלי שרת לא פקע בכדי

ודייק רש"י והפקירו תרומת הלשכה
 לכך כלומר דוקא לכך הפקירו
 ויש הפקר מה ועיין ספרינו משנה
 הלכות ח"ה ס"י רפ"ה וח"ו ס"י
 ז"ט וח"ו ס"י בע"ר. ובת"י שבת
 כ"א ע"א על הגליון נמי לפענ"ד לא
 פליגי אלא ס"ל דבגדי כהונה לא
 מצינו דנפקי בלא פדיון אבל תרומת
 הלשכה שהוא ממון ולא שייך ביה
 פדיון אמרינן ביה לב ז"ד מתנה
 ופקע קדושה והבן.

אלא דלפ"ו שוב שפיר אסור
 להשתמש לאורה הגם שי"א
 בהדלקה מצות חכמים שהרי הדלקה
 עושה מצוה וכבר הדליק אבל הרי
 השמן כולו נאסר ועיין מנחות ע"ד
 ע"ז מחננדב אדם שמן וקומלו וכו'
 ובתוס' שם אבל יין ללול הוא וא"א
 לקומלו, ועיין רגמ"ה שם קומלו
 יקפנו ובמקדש דוד ס"י י"א חקירה
 אי אכילת מוצה במשקין שיעור
 רביעית כמו באדם או בכזית והביא
 שם מחש' הגרע"א ס"י קנ"ד ע"ש.

וברגע נוכחתי ממשנה מדות פ"א
 מ"ב איש הר הבית הי' מחזר
 על כל משמר ומשמר ואבוקות
 דולקין לפניו וכל משמר שאינו עומד
 ואומר לו איש הר הבית שלום עליך

מדין ציטול אלא דכך התנו שלא חל
הקדושה בכה"ג ובכלי שרת לא התנו
ואמר אי זכאי וכו'.

(ומיהו עיין נדרים דאב"י ור' יוחנן
תרוייהו ס"ל דהקדש פקע בכדי)
ושפיר אסור להשתמש לאורה וקבלה
ומה שאמרו לב צ"ד מתנה אינה

סימן כא

ובבתה אין זקוק לה ורמינהו מצותה משתשקע
החמה עד שתכלה רגל מן השוק מאי לאו דאי
בבתה הדר מדליק לה לא דאי לא אדליק מדליק
וא"נ לשיעורה.

אבל אי זהא לא פליגי א"כ עיקר
המזוה להדליק משתשקע החמה
לכ"ע רק ללישנא דא"נ הוא חמור
דאינו יכול להדליק אס לא אדליק
מיד משתשקע החמה משום דעבר
זמנו.

וראיתי לרבינו הגדול הבה"ג ז"ל
בה"ל חנוכה וז"ל והיכא
דטעה או נאנס ולא אדליק אחר
שקיעת החמה מדליק ליה צתר הכי
דאית ליה שיעורא עד שתכלה רגל
מן השוק אבל ודאי אדלקה אחר
שקיעת החמה וכנתה לא הדר
מדליק לה דחניא (שס כ"א) מזוהה
משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן
השוק ואמרינן מאי לאו דאי כביא

ויש לפרש דאי לא אדליק מדליק
כלומר שיש לו זמן להדליק עד
שתכלה רגל מן השוק וא"נ לשיעורה
פ"י דלעולם הזמן משתשקע החמה
ולא מאוחר מזה ואס לא הדליק מיד
משתשקע החמה שוב לא יכול
להדליק דעבר זמנו.

ומה שאמר מזוהה עד שתכלה רגל
מן השוק היינו דכשמדליק
בזמנה כלומר משתשקע החמה אז
צריך עוד תנאי להכניס זה שמן
כשיעור שידליק עד שתכלה רגל מן
השוק אבל מהא לא חזר בו דמזוהה
משתשקע החמה דאל"כ כשאמר
לשיעורה עד שתכלה רגל מן השוק
מאיה זמן הוא וכמה הוא השיעור

אלא עם סוף שקיעתה וכחז המג"א
 דהיינו ז"ה ע"ש סק"א. ועיין ר"ח
 ופי' רבינו דמסוף שקיעה קאמר וכן
 כתב המרדכי הארוך וכחז שהוא
 לשיטת ר"ח אבל לשיטת הגאונים
 משחשקע קודם שחשקע ע"ש
 באריכות ועיין ס' בנין שלמה ס'י
 נ"ב ופלא שלא זיינו לדברי רבינו
 שהוא שיטת הגאונים וס"ל דהדלקה
 אחר שקה"ח דוקא. ובמס' סופרים
 (פ"כ) מצומה משקיעת החמה ובגמ'
 בש"ס דילן משחשקע ועיין חוס'
 זבחים נ"ו ע"א ד"ה מנין החילוק
 בין משחשקע לשקיעה.

ומדברי רבינו שכתב והיכא דטעה
 או נאנס ולא אדליק אחר
 שקה"ח משמע לכאורה דוקא דטעה
 או נאנס אבל הזיד ולא אדליק שוב
 אינו יכול להדליק בחר הכי אפילו לא
 כלה רגל מן השוק דאל"כ הול"ל
 והיכא דטעה או הזיד וכו' אמנס
 הרמב"ם פ"ד מהל' חנוכה ה"ה
 כתב שכן או הזיד ולא הדליק עם
 שקה"ח מדליק והולך וכ"כ בש"ע
 ס"ב ולא ראינו מי שמציא דברי
 רבינו דדוקא בטעה או נאנס מדליק
 בחר הכי.

הדר מדליק לה לא דאי לא הדליק
 מדליק א"נ לשיעורא (פסק). והיכא
 דאדליק לה קודם שקה"ח וכנחה
 קודם שקה"ח הדר מדליק לה
 משחשקע החמה משום דאדליק בלא
 זמנא ע"כ.

ונתתי אל לבי להבין דברי רבינו
 הגדול ז"ל שכתב והיכא
 דטעה או נאנס ולא אדליק אחר
 שקה"ח מדליק ליה בחר הכי וכו'
 וז"ע מה שכתב ולא אדליק אחר
 שקה"ח ולא כתב ולא אדליק
 משחשקע החמה ומשמע דס"ל
 דמצומה לאחר שקיעת החמה דוקא,
 וא"כ לאו רישא ספא דברישא כתב
 והיכא דטעה או נאנס ולא אדליק
 אחר שקה"ח וכו' אבל ודאי אדלקה
 אחר שקה"ח וכו' ושזב מציא דחניא
 מצומה משחשקע החמה ומשמעותה
 קודם ששקעה וז"ע.

וצ"ל דמש"כ אבל ודאי וכו' דחניא
 מצומה משחשקע החמה
 משחשקע לאו דוקא אלא פירושו
 לאחר שחשקע ולשון הטור א"ח ס'י
 חרע"ב מצומה מסוף שקיעת החמה
 עד חצי שעה מן הלילה וכו' וכן
 בש"ע ס'י חרע"ב ס"א אין מדליקין

סימן כב

מצותה משתשקע החמה וכו' וא"נ לשיעורה.

שמאיר לו צבית ולא דמי לנשעת מצוה למאוחו זהכי והו"ל לא אפשר וקמכוון ללא חשיב הנאה משא"כ כאן דאפשר לכבותו וז"ל שאם דולק יותר ג"כ הוי מצוה. והביא רא"י מס' יראים סי' קי"ז שכתב המאריך בחקיעות יותר מהשיעור אין בזה חילול יו"ט כ"ז שהוא עסוק ולא פירש מן התקיעה כדחניא במס' שבת כ"ז שהוא עסוק במילה חוזר אפילו על ציץ שאין מעכבין והביא גם מירושלמי פסחים פ"ו סוף ה"ה ועוד כמה דוכתי. ונראה דכוונתו דכי היכא דמצינו ציץ שאין מעכבין דחוזר עליהם דהוה שיעור מצוה ע"כ המאריך בחקיעה שמדמה לו נמי הוה מצוה באריכת התקיעה וא"כ ה"נ צנר ושמן לחנוכה שאם הולך ודולק איכא מצוה, ונראה דפשיטא ל"י דאיכא מצוה כשדולק והולך לאחר זמן.

בר"מ סי' תרע"ב כתב בשם הגהת הסמ"ק פ' ר"ש דגם עכשיו ה"י עושה פחילות ארוכות וכו'. ונראה דאף ר' לא קאמר לעשות פחילות ארוכות אלא כשיעורן ודלא כרבים שנהגו לעשות נרות שדולקים עד חצי הלילה והוא ללא צורך וגם אין צו הידור מצוה דלאחר שיעורן מותר בהנאה ולא שייך הידור מצוה אלא בשעת המצוה ואין רא"י מנרות חנוכה של צ"ה שמנהג לעשותן גדולות דשאני התם דאיכא מצוה להדליק נרות כל היום ע"כ. והמג"א (סי' תרע"ג סק"ג) כתב לחלק בין נרות של שעה דאיכא מצוה לעשותם גדולות ובין נר של שמן דליכא מצוה להרבות עליו וצ"ר כתב דגם בשמן יש מצוה להרבות ע"ש.

ג"ח לאחר שדלקו כשיעור

ולפענ"ד לאחר הסליחה כנראה שלא ראה דברי הד"מ בפנים. ופשוט ללא מיבעיא לדעת הר"י ק' והש"ע דס"ל דלאחר זמן השיעור

וראיתי בגליוני הש"ס שיצא לחקור אמאי לא יהא חיוב לכבות נרות חנוכה אחר שדלקו שיעור זמנו שהרי הוא אסור בהנאה משום מוקצה מחמת מצוה והרי נהנה במה

המנוה שהוא חזי שעה א"כ אם
מכוין להדליק יותר נימא דאיכא
ב"ת. גם בשבת לאחר שזל והעביר
גם כל הציץ המעבדין ואין מעבדין
דאז ליכא שום מנוה יותר ואדרבה
אם חותך עוד חובל הוא בחזירו
ולדקו דברי הד"מ דליכא בזה מנוה.

ועתה ראה זה מדויק בלשון הד"מ
שכתב ח"ל ולא שיך הידור
מנוה אלא בשעת המנוה וכוונתו
דאם בשעת המנוה הי' אפשר להדר
שדליק יותר ולמשל שהי' מנוה
הדלקה שדליק חזי שעה אצל הי'
משך זמן ההדלקה שמי שעות אז
שפיר הי' יכול להדר שדליק במקום
חזי שעה ולהוסיף שדליק שמי שעות
והי' דומה לתק"ש או לעשות פחילה
גדולה שמאיר יותר אצל לאחר זמן
השיעור לאו שעת המנוה היא כלל
ומאי הידור שיך בזה וכן הוסיף ולא
דמי לנרות ביהכ"ג דאיכא מנוה
להדליק נרות כל היום ע"כ הרי כתב
מפורש הטעם דהכא ליכא מנוה כלל
אבל התם איכא מנוה כל היום ח"ב.

ובר מן דין אינו דומה תק"ש שצריך
תחילה וסוף וכל זמן שלא גמר
אפילו תקע שיעור שמי תקיעות אינו
יוצא עד שיגמור ולכן היא חלק

מותר בהנאה ליכא שום קושיא אמנם
כנראה דשיכל את ידיו והביא ראי'
מהיראים דיש מנוה בהארכת
התקיעות, ובאמת כי גדולה מזו הי'
יכול להקשות לדעת החוס' ר"ה
והריטב"א ועוד פוסקים דאפילו
חזר ותקע ליכא כל חוסף דיכול
אדם לקיים מנוה כמה פעמים ביום,
עיין חוס' ר"ה כ"ח ע"ב ד"ה ומנא
לחד תירוץ.

ברם לקושטא דמילתא לפענ"ד לא
דמי לתקיעות דהתם מצוותן כל
היום דמצוות שופר כל היום הוא,
כלומר דהחיוז לתקוע שופר כל היום
מעלות השחר עד אלת הכוכבים ואם
לא תקע צבוקר יתקע עד הלילה רק
זרצין מקדימין, וכל זמן שחזר
ותקע הוא זמן המנוה אצל הכא
לאחר חזי שעה הרי כבר עבר זמן
המנוה דכיון דהי' התיקון מצותה
עד שמכלה רגל מן השוק ולאחר
שכלה רגל מן השוק ממילא ליכא
עוד דין מנוה כלל והו"ל כמו מי
שתקע בלילה לאחר ז"כ דליכא
מנוה כלל, ואדרבה בזמנו איכא
משום כל חוסף, וכמו שהקשו בגמ'
סוכה ביום השמיני ספק שביעי
אמאי לא הי' כל חוסף ואנן מיתב
יתבינן, והכ"ג כיון דאזל לה זמן

שמדליקין בחוץ רק עד דכליא ז"ע.
וי"ל כיון שהדליק בזמנו ורק נמשך
אין צו משום כל חוסיק שהרי לא
עשה מעשה כלל ושז ואל תעשה
הוא.

אלא לנאורה תקשה לפ"ז להמג"א
(סי' תרע"ג סק"ג) והא"ר
דס"ל דאפ"ה בנרות שעוה יש הידור
בגדולות אמאי לא הוו בכלל כל
חוסיק כיוון דמכוין לזה.

וגלפ"ענ"ד דגם הא לא קשה דנראה
דמה שכתב המג"א בנרות
שעוה לעשות גדולות אין הטעם
משום שידלקו יותר מכשיעור דכה"ג
גם להמג"א לא צריך אלא דס"ל
דכשיעשה נר כחוש ודל אינו הידור
מזוה בעצם והיינו אפילו מה שידליק
החזי שעוה אינו מקיים בנר יפה
ומזוה לקיים בהידור ולהדיא אמרו
התנאה לפניו במצות עשה לפניו
סוכה נאה צינית נאה אכתוב לפניו
ס"ת נאה וכרכנו בשיראין נאים,
(נויר ב' ע"ב) והכ"נ נרות גדולות
משעוה בכלל התנאה לפניו במצות
הוא. וכן וה"ה בפתיחות שאם היו
דקות ביותר אין כאן הידור. וא"כ
הגודל הוא שצריך על שעת חזון

מהתקיעה משא"כ בנר חנוכה
שהמצוה בזמן וכל שדלק חזי שעוה
שוב אין שום מצוה ולורך שידליק
כלל ויכבה או לא יכבה והם שני
דברים נפרדים והמערב אותם הוא
כמערב כלאים.

ולפ"ז אין ראוי גם ממה שהביא
מדברי הירושלמי פסחים פ"ז
סוף ה"ה שמשפקא ליה החם אפילו
בדבר שאין בעשייתו מצוה הואיל
וטועה לשם מצוה נחלקו ר"מ ור"ש
ור"י אי פטור ר' יוסי אומר יו"ט
הראשון של חג שחל להיות בשבת
שבת והוציא את הלולב לרה"ר פטור
מפני שהוציא ברשות אף בסכין של
מילה כן ועיין קרבן עדה דבלולב אף
לאחר דנפיק בה מ"מ יש קצת מצוה
בנטילתו בידו כל היום כאנשי
ירושלים ומיבטיא אי בסכין של מילה
נמצא שהוציאו יותר מכשיעור אם
הוא חייב או לא אמנם ודאי דהו"א
רק בשעת המצוה אבל שלא בשעת
המצוה ליכא שום הו"א ופשוט.

איברא דבאמת יש להחייב אמאי
לא הוה בכלל כל חוסיק
לאחר הזמן, ובזממה"ז דמדליקין בבית
י"ל דכל הלילה זמנו הוא אבל בזמן

המזוה וזה הוא הידור שיהי נר יפה
דולק אבל לאחר הזמן גם הוא ז"ל
מודה דליכא מזוה.

ולפ"ז י"ל דגם דעת הא"ר כן דכל
שמרבה שמן בשעת הדלקה
שאורה יפה והידור מזוה שאינו
מקמץ על זרכי מזוה אבל אין מזוה
שדליק יותר שהרי לאחר זמן ליכא
מזוה כלל. וא"כ לא נחלקו האחרונים
ז"ל בזה כלל ומר אמר חדא ומר
אמר חדא. ועיין מנחות ל"ח ע"ב
בניצית אלימי דאמר ליה ר"א בריה
דרבא לרב אשי כ"ש דמינכרי טפי.

ואפילו לשיטת הר"ח דס"ל דכל
השמן הוקצה למזוהו ע"ש
והב"ד במג"א ס' תרע"ב ע"ש
מ"מ ליכא מזוה להרבות אלא שאם
כבר רבה שהוקצה למזוהו עיין ס'
תרל"ח ובס' תרע"ג ס"א ובשו"ת
אב"נ א"ח ס' ת"א אלא דבזה עיין
בטו"ז מה שחמה דאינו מוקדש אלא
מה שראוי לו וכבר תמה עליו בזה
הא"ר דשאני הכא שכבר עשו מעשה
והדליקו ועיין מנחות ס"ו ע"ב
דפליגי ר"ע ורבנן בסברא זו לענין
מותר ג' סאין של עומר דר"ע
מחייב בחלה ובמעשרות לפי שלא
ניחנו מעות אלא לצורך הין ורבנן

פליגי ועיין שו"מ מהד"ד ח"ב ס'
רי"ט ועיין מנחות ז' ע"א גברא
למאי דלריך קא מכוין וכו' ע"ש
ועיין א"ר ומחנה"ש דבהתנה חחלה
לכ"ע שרי לכבות אחר חצי שעה.

ופיהו כדי ליישב גם שיטת אוחן
רבים שנוהגין לעשות נרות
גדולות ולשום שמן הרבה עד שיהא
דולקים עד חצי הלילה הי' נלפנע"ד
כעת בס"ד לפמ"ש לעיל הטעם
שאין לעשות פחילות ארוכות דלא
שייך הידור מזוה אלא בשעת המזוה
אבל לאחר חצי שעה לא הוי עוד
שעת המזוה ולפ"ז נראה לחדש
דדוקא בזמן שהדליקו מבחון והי'
הזמן רק חצי שעה אז אחר שכלה
רגלי דתרמודאי הי' שלא בשעת
מזוהו דלאחר חצי שעה כבר כלה
רגלי דתרמודאי אבל בזהמ"ז דיכול
להדליק כל הלילה א"כ כל הלילה הוי
שעת מזוה דכמו בשופר ולולב כיון
דמזוהו כל היום יש הידור מזוה
הכ"נ בהדלקה וכמו לד"מ בנרות
ביהכ"נ כיון דאיכא מזוה כל היום
מנהג לעשותן גדולות והכ"נ כין
דבזמיה"ז יכול להדליק כל הלילה
נמצא דאיכא מזוה כל הלילה למי
שלא הדליק עכ"פ וממילא שכבר
שייך בכל הלילה הידור מזוה וא"כ

ולפ"עג"ד לפמ"ש יש חילוק בין גרות
שבת שמלותן גם בזמ"ז
דוקא קודם השבת וא"א להדליק
בלילה ולכן ממילא לאחר הזמן י"א
השמן לחולין שהרי אינו ראוי
להדלקה בשבת והו"ל כמחנה צפי'
כדי שלא יעבור צ"ת. עוד נראה
כיון דאסור להשתמש עד עבור זמן
הדלקה שהוא בשבת לערך שעה וחצי
שמקדימין להדליק ממ"ג מותר
להדליק שאם כנתה הרי אין זקוק
לה ובדאי לא ידלקנה אלא למה
תחוש שמה ידליק יותר מכשיעור
וחיישינן שמה יכבה ויחזור וידליק
הרי ראינו ששמן זה משונה הוא
ודולק ולא חיישינן בזה שמה יטה.

ולפ"ש לעיל י"ל דהרי"ף כתב
לדינא דגמרא ואז בזמן
הדלקה היינו דכליא ריגלא דתרמודאי
איכא מצוה לאחר הזמן ליכא שום
מצוה וממילא מותר להשתמש לאורה
אבל הרשב"א מיירי לפי דידן
דמדליקין כל הלילה וא"כ גם לאחר
הזמן אכתי זמן מצוה שהרי מדליק
והולך כל הלילה לדידן ומקיים מצוה
בדיעבד עכ"פ ושפיר אין להשתמש
כל זמן שהנר דולק כיון דאנן
מדליקין כל הלילה נמצא כל הלילה

שפיר נוהגים גם המרצים לעשות
גרות גדולות שדולקים עד חצי
הלילה.

ובזה אחי שפיר דהרמ"א בס"י
חרע"ב לא הביא כלל הא
דכתב צ"מ דלא יעשו גדולות
ולהנ"ל אחי שפיר דכיון דפסק
בזמ"ז יכול להדליק כל הלילה
ממילא שפיר אפשר יש מצוה
להרבות שמן נמי דכה"ג זמן מצוה
מקרי ושייך בה הידור כנלפענ"ד
לישב מנהג הרבים והבן.

ולפ"ז י"ל נמי דלא תקשה מהא
דעובר על כל תשחית כיון
דליכא מצוה והוא שורף שמן על לא
דבר ואיכא כל תשחית לכאורה,
ולהנ"ל אחי שפיר ודו"ק.

ולפ"ז יש ליישב שיטת הרי"ף ז"ל
שכתב דלאחר זמן הדלקה
מותר להשתמש לאורה והרשב"א
הקשה עליו מהא דאמר כנתה אינו
זקוק לה ולכן מותר בחול ואסור
להשתמש לאורה לכן מותר בשבת ואי
נימא דלאחר שיעור זמן הדלקה
מותר להשתמש א"כ מאי מהני הא
דאסור להשתמש לאורה ע"ש.

ומנס הוא. כיון דעכשיו מדלקין כולם
בבית כמ"ש הרמ"א אף דעיקר
התיקון בזמן הגם הי' להדליק מפתח
ביתו ולחוץ נראה דזה נמי בכלל
התקון הי' שהרי אמרו ובשעת
הסקנה מניחו על שלחנו ודיו וצין
האומות לעולם כשעת הסכנה הוא
ומניחו על פתח בית ומצפנים.

שוב דקדקתי שנית וראיתי דשיבוש
הוא דלא שייך ב"ת אלא
כשמוסיף על המצוה כגון חמש
פרשיות בחפלין או חמש ציניית אבל
המוסיף לאכול שתי זחיס מצוה או
מדליק נר שבת ודולק למצש"ק, אין
לזה דין של ב"ת. וגדולה מזו כחבו
החוס' במס' ר"ה (ט"ז ע"ב) ד"ה
ותוקעים וכו' דהתוקע בשופר כל
היום נמי ליכא ב"ת דאין שייך ב"ת
בעשיית מצוה אחת ב' פעמים דאדם
יכול לקיים מ"ע כמה פעמים כל זמן
שהוא זמן חיובא ולכן כיון דכל יום
ר"ה יש חיוב תקיעת שופר יכול
לתקוע כמה פעמים שרוצה וכן כהן
שצריך את ישראל בשחרית מצרך
שנית אותו צבור עלמו במוסף או
שהולך לבהכ"נ אחר ומצרך שנית
וליכא כל חוסף אלא אם מוסיף
ברכה בשעה שמצרך ברכה כהנים

ומוסיף ברכה אחרת משלו זה מקרי
ב"ת והנן.

בנר חנוכה שיש אצלו נר שבת
אי חוששין לשמא יטה

ודע דראיתי בילקה"ג לכקדו"ז
שהביא ח"י בשם הרה"ג
מוהר"ו ווייץ זצ"ל מק"ק צריגיל
יע"א דהקשו המפרשים אמאי
חיישינן שמא יטה כיון דיש לו נר
שבת וקיי"ל דכל שיש לו נר אחד
כשר חו לא חיישינן שמא יטה עיין
א"ח סי' רס"ד. ומיהו יש לחלק
בזמן הבית מצותו על פתח ביתו
מצחוץ ולא בבית כלל וכיון דנ"ח
מצותו על פתח ביתו מצחוץ א"כ נהי
דלבעה"ב יש היכר ע"י נר כשר
מ"מ איכא למיחש לבני רה"ר בחוץ
שישתמשו בנ"ח ויטו, וכ"כ הח"ס
בחי' לשבת (כ"א ע"ש) אלא דלפ"ז
לא קשה אמאי ל"ח שמא יטה אח"ז
מצוה דכיון דבבית יש היכר ובחוץ
ליכא למיחש לאחר זמן הדלקה שאז
כבר כלה רגל מן השוק וממ"נ ל"ח
דאי מדליק בבית הרי יש היכר מנר
שבת ואי מדליק מצחוץ הרי ליכא
למיחש לאחר זמן הדלקה שכבר כלה
רגל מן השוק ואחי שפיר שיטת
הרי"ף ז"ל ע"ש וש"י.

סימן כג

עד שתכלה רגל מן השוק ועד כמה אמר רבה בר
בר חנה אמר ר"י עד דכליא ריגלא דתרמודאי.

ובדרך רמו יש לומר דלשון כליא
מלשון גמר וכליון כלומר
שלעת ערב כשמתחיל לחשוך
מסתובבים כל מיני משחימים ופגעים
רעים אינשי ללא מעלי שמתביישין
לעשות מעשיהם לאור היום ורמו
לדבר אם במחמרת ימצא הגנב וגו'
ואם זרחה השמש עליו דמים לו
ועיין מחלוקת הרמב"ם והראב"ד
אם ציוס נמי דינא הכי ופי'
המפרשים דדברה תורה מדבר הרגיל
דכלילה דרכס לחמור במחמרת והבן,
ואלו מתחבאים ציוס ולעת ערב
ותחילת הלילה יוצאים ומסתובבים
ותופשים אנשים כשרים ונופלין
עמהם צפה וע"י שיאירו פתח הבית
מצחוץ יאירו כל הרחובות והשווקים
ויכלו רגלי דתרמודאי וכיון דבחי'
שעה לא יסתובבו שוב בחושך לא
יתהלכו ויכלו בכלל מן השוק ויהו
כלים ונאבדים מן השוק אכ"ר.

א"י דחז"ל תקנו נר איש וביתו
ומצוה להניחו מפתח ביתו בחוץ
דהרי צריך לנהוג בקדושה ופרישות

ועיין רש"י ולולי דברי רש"י נראה
דר"י לשיטתו (יבמות ט"ז)
לאמר רבי יוחנן וסביא דאמרי
תרוייהו אין מקבלין גרים מן
התרמודים וקאמר שם שהתרמודים
ממזרים הם מישראל שנטמעו שם
וידוע שמדרך הפסולים להסתובב
בשווקים כלילות בחשיכה יתהלכו והם
בעלי עבירה יושבי חשך ותקנו ז"ל
להדליק נר חנוכה להדליק על פתח
ביתו דוקא כדי להאיר השוק עד
דכליא רגלא דתרמודאי הני הולכי
שווקים שמרבים ח"ו ממזרים
בישראל. ולא יסתובבו בשוק וירבו
כשרים בישראל ולכן בעי דוקא שמן
טהור לטהר השוק. ויש לרמו בזה נר
לרגלי דבריך.

ונראה דמה"ט אמרי נר איש וביתו
שצטעה שאיש צונה בית
ונושא אשה יהא נר איש וביתו ולא
יהא ריגלא דתרמודאי דיוצאים
בחושך ועושים בחושך מעשיהם אלא
היפוך זה עד דכליא רגלא דתרמודאי
והבן כי קצרת.

צפנימיות המחשבה מרוחק ומובדל
 ממחשבות המשגל ורק לקיום המין
 בלבד ולכן אמרו ז"ל נר איש וביתו
 אבל מצוה להניחו מפתח ביתו מבחוץ
 ללחוץ נראה כאילו הוא איש וביתו
 אבל צפנים הוא נוהג צפרישות
 וקדושה ולכן רמזו צאיש וביתו ולא
 אמרו איש ואשתו וע"ד הערה אמר
 ר' יוסי מעולם לא קראתי לאשחי
 אשחי אלא לאשתי ציתי והבן.

סימן כד

עד רבליא דיגלא דתרמודאי.

עיין רש"י שם אומה מלקטים עלים
 דקים וכו' ועיין יבמות (דף
 ט"ז) ר' יוחנן וסביא דאמרו תרוייהו
 אין מקבלין גרים מן התרמודים
 שהתרמודים ממזרים הם מישראל
 שנטמעו שם, ובמשנה נזיר (מ"ז
 ע"א) אמרו לו מעשה ממרים
 התרמודית שזרק עליה אחד מן
 הדמים ובאו ואמרו לה על צתה
 שהיתה מסוכנת וכו' ועיין צפי'
 רש"י ומוס' ומוס' הרא"ש תרמודית
 שם מקום שהיתה משם משמע שהיו
 שם יהודים כשרים נמי.
 והנראה עוד דמדרך אינשי פחותי
 המעלה להסחוב צב צוקי
 צראי לעמותי ערב ולעבור על כל
 מיני עבירות וצפרט מפירי קדושה
 בטומאת העכו"ם והם הם ריגלא
 דתרמודאי והפסול הולך אחר פסלו
 וכמ"ש לא בחנם הולך זרזיר אלא
 עורב אלא מפני שמינו הוא, ולכן צו
 חז"ל להדליק נרות מפתח ביתו
 מבחוץ קודם להוציא מביתו ולהאיר
 הרחובות צנר חנוכה נר מצוה ומורה
 אור ואגוני ומגני אצולי ומצלת מן
 החטא וכהא שישו צשמחת בית
 השואבה הדליקו נרות עד שהי' אשה
 צוררת חטין ע"י האור והוא התיקון
 על הפרי שאכלה חוה שחטה היטה
 ולכן תקנו שדליק עד דכליא ריגלא
 דתרמודאי מן השוק לגמרי ויתקנו
 השוק וכיון דהיונים רצו ח"ו
 לטמאות אח ישראל ונעשה נס
 ונמסרו טמאים ציד טהורים תקנו
 גם הדלקת נרות מה"ע.

סימן כה

ת"ד מצות חנוכה נר איש וביתו והמהדרין נר
לכל אחד ואחד והמהדרין מן המהדרין ב"ש
אומרים יום ראשון מדליק שמנה מכאן ואילך
פוחת והולך וב"ה אומרים יום ראשון מדליק אחת.

ימים וס"ל דה' ימי חנוכה כולה
מזוה אחת הם, וכיון שהדליק לילה
הראשונה נר אחד ילא צוה הדלקת
נר חנוכה מעיקר מזוה, והו"ל כמו
כזית מזוה ליל פסח או כזית פת
בסוכה לילה הראשונה ואין צריך
יותר, אלא כיון שבכל יום ה' הנס
מתרבה ומתחדש יותר ויותר ובגמ'
(כ"ג ע"א) ניסא בכל יומא איתי
וא"כ על עיקר הנס ה' התיקון
להדליק נר אחד לאיש וביתו והנרות
הנוספות הוא על חוס' הנס וזה רק
למהדרין מן המהדרין.

ועיין מאירי שהקשה דבגאולת מצרים
אין גומרים את ההלל אלא יום
ראשון ולא אמרו לגמור צה' ימים
של חג אלא שהקרבנות חלוקים
לעמנן א"כ בחנוכה אמאי גומרים
בכל יום הלל ומי' דשאי חנוכה
שבכל יום ויום ה' הנס מתרבה
ומתחדש יותר ע"ש. ולפ"ז מעיקר
דינא גם קריאת ההלל ה' להיות

ופסק הרמב"ם ומוצא בש"ע א"ח
ס"י תרע"א ס"ב כמה נרות
מדליק בלילה הראשון מדליק אחד
מכאן ואילך מוסיף והולך אחד בכל
לילה עד שבליל אחרון יהי' שמונה
ע"ש. ופלא שלא הזכיר כלום מעיקר
מזוהה שהוא נר איש וביתו ורק כתב
דין דמהדרין מן המהדרין וכן בטור
לא זכר כלום ממזוה נר איש וביתו
וצ"ע. וכבר הקשו האחרונים כן.

ולולי דמסתפינא ה' נלפענ"ד לומר
דהטור והב"י ס"ל פירש אחד
בגמרא ממה שפי' רש"י ורמב"ם
דהנה רש"י פי' נר איש וביתו נר
אחד בכל לילה ואיש וכל בני ביתו
סגי להו נר אחד. ונראה דרש"י דייק
שני דברים, א) נר איש וביתו נר
אחד בכל לילה, ב) דאיתו נר נמי כל
בני ביתו סגי להו בנר אחד. אמנם
י"ל דהטור מפרש נר איש וביתו
כלומר דסגי להדליק נר אחד בליל
הראשונה של חנוכה וזה סגי לכל ח'

ודלא להחננות ולאלולוקי נר וגם אם נדחק דהכא קחשיב הלאוין דלא לעשות עכ"פ כשסיים לשנה אחרת קבעום ועשאום יו"ט בהלל והודאה למה לא זכר בהדלקת נרות ובהלל ובהודאה, אבל אי נימא דלהדליק לא קבעו אלא יום ראשון בלבד דמזנות חנוכה נר איש וביחו לכן שפיר לא כתב נר כאן דהכא מיירי מה שהוא כל שמונה ימים ונר בקביעות ליכא אלא יום ראשון בלבד.

ואין להקשות לפ"ו כיון דבשאר ימים לא הוה אלא מטעם מהדרין מן המהדרין היאך מברך עליהו שהרי כתב הא"ר דאפילו נרות של הידור נמי מברכין והו"ל לפ"ו ראי' לדבריו ודלא כהגרע"א שדחה דבריו דעל נר של הידור אין לברך וי"ע.

בחדוש הגרי"ו

בציצין שאינן מעכבין המילה

ואחד מהחלמידים הביא לי העתק מס' אבי עזרי מיידי הגר"א ש"ך שליט"א הל' חנוכה (סי' פ"ד ה"א) שהביא דברי הגרי"ו הלוי בחדושו להל' חנוכה שביאר דברי הרמב"ם דס"ל שבין המהדרין ובין

כמו בגאולה מזרים שאין מברכין אלא יום ראשון אלא שבחנוכה שנתוסף גם בכל יום גומרין הלל בכל יום וזה הוא הדין של מהדרין מן המהדרין דעיקר הנס לא נשתנה וז"ש ח"ר מזנות חנוכה נר איש וביחו כלומר דכל שהדליק נר אחד סגי לכל ביחו לכל חנוכה ולכן דייק מזנות חנוכה שזוה סגי לכל חנוכה והמהדרין נר לכל אחד כלומר נמי בליל ראשון והמהדרין מן המהדרין ז"ש אומרים יום ראשון מדליק וכו' מכאן ואילך פוחת והולך וכו' כלומר דכמו הנס שהי' מחרבה ומתחדש בכל יום וכמ"ש המאירי המהדרין מן המהדרין מוסיפין והולכין אבל מי שאינו מן המהדרין מן המהדרין אינו מוסיף והולך וא"כ אין צריך להדליק בשאר ימים כלל רק יום ראשון בלבד לזאת ידי מזנות חנוכה.

וקצת יש לכוון בזה בגמ' בסמוך מאי חנוכה דח"ר זכ"ה בכסלו יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא להחננות בהן שכשנכנסו וכו' לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה ויש לדייק שלא זכר כלום מהדלקת נרות הול"ל זכ"ה בכסלו יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למספד

ובספר הנ"ל השיג עליו דאינו דומה הידור מה שנאמר בנר חנוכה לההידור שנאמר במילה דבחנוכה אין ההידור מה שנאמר (שבת קל"ג ע"ב וז"ר ב' ע"ב) זה א' ואנוהו אנאה לפניו במצות אעשה לפניו סוכה נאה לולב נאה צינית נאה אכתוב לפניו ס"ח נאה ואכרכנו בשיראין שהם ההידור בקיום המצוה של לולב וסוכה וכן הוא בקיום מצות מילה ההידור בה בגוף המילה מדין זה אלי ואנוהו וע"כ אין ברכה על ההידור משא"כ בנר חנוכה ההידור הוא שידליק נרות יוחר והם גם ממצות הדלקת נר חנוכה אלא שמעטם התקנה והחיוז יולא בנר אחד ולכן אין זה שייך למחלוקת אי חוזר על צינן שאינן מעכבין המילה לאחר שפירש ולפ"ז העלה דיכול לברך על ההידור כהפר"ח והא"ר ודלא כהגרע"א בחשוכה מהד"ת סי' י"ג ע"ש.

והוספתי זיבור לפי מה שכתב המג"א סי' תרע"ז סק"ח דין חינוך אקטן בנ"ח והרי קיי"ל דליכא חינוך אהידור ועיין מחנה"ש שם ובפמ"ג במש"ז סק"א סי' תרע"א דבמהדרין לא שייך חינוך

המהדרין מן המהדרין המברך והמדליק הוא אחד כלומר שהצעל הבית מדליק נר בשביל כל אחד ואחד מבני הבית ולא שכל אחד מדליק לעצמו, וכחז בן ע"פ שיטת הרמב"ם בהל' מילה (פ"ב ה"ד) שאף בחול אינו חוזר על צינן שאינן מעכבין המילה והטעם דס"ל דדין דזה א-לי ואנוהו לא שייך רק בעיקר מעשה המצוה אבל כשפירש מעיקר קיום המצוה שוב ההידור אינו שייך למעשה המצוה כלל וע"כ גם בנר חנוכה דההדלקה לכל אחד ואחד הוא ענין של הידור מצוה לא שייך כלל לומר שיהא כל אחד ואחד מדליק דא"כ הא נמצא דלהדליק השני' הוא רק משום הידור בלבד והוא מצוה נפרדת מעיקר מעשה המצוה וזה אי אפשר לשיטת הרמב"ם דהפירוש נר לכל אחד ואחד הוא שהמדליק מדליק נרות בשביל כולם והכל הדלקה אחת הוא ועטם המצוה נעשית בהידור אבל הרמ"א ביו"ד ס"ל דחוזר בחול על צינן שאינן מעכבין אפילו פירוש מדין הידור מצוה ע"כ סובר גם בס' תרע"א ס"ב שכל אחד ואחד מדליק כי גם באופן זה יש משום הידור מצוה.

אחר המצות כלומר שכל אחד רוצה לקיים מצוה בעצמו.

וא"כ דהמהדרין מצרכין כמו הבעל בית דהני מהדרין הוא שרוזין לקיים המצוה בעצמן משום מצוה זו יותר מצשלוחו ואינו רוצה לזאת בהדלקת בעה"ב ואדרבה אם בעה"ב מדליק בשביל כל אחד מצני בית לא הועילו כלום בהידור שהרי לא קיים כל אחד בעצמו המצוה ושפיר י"ל הידור כה"ג יש גם על קטן ואולי לפ"מ דקיי"ל הדלקה עושה מצוה הו"ל מצוה שבגופו וז"ע.

אמנם ראיתי בח' ר"ח על מס' שבת שכתב וז"ל פי' המהדרין מהדרי מצות כדאמריין (ב"ק ט' ע"ב) להדור מצוה עד שלישי במצוה נראה מדברי ר"ח ז"ל שהוא מפרש ההידור בנר חנוכה כמו כל הידור של מהדרי מצות וזה דלא כפירש"י. איברא דגם מלשון רש"י שפי' והמהדרין אחר המצות עושין אחד בכל לילה לכל אחד ואחד מצני הבית ולשון עושין משמע שהבעה"ב עושה נר בשביל כל אחד מצני הבית והוא כפי' הרמב"ם ז"ל. אמנם לפי פי' הר"ח ז"ל י"ל דלא הוא נמי שיטת

ובש"ע מצואר בסי' תרע"ו ס"ב דקטן צריך להדליק ומשמע דגם לפי המהדרין ובה' כהבתי דתרי מיני הידור הם במצוה, א) הידור בגוף המצוה כגון באחרוג שאפשר לקנות בחמשה סלעים ובעשרה יהי' יותר מהודר א"כ ההידור הוא בעצם המצוה שהאחרוג בשביל עשרה זהובים יהי' יותר מהודר מהאחרוג שעולה חמשה זהובים וכן בנר חנוכה אם יקנה שמן זית וזך שהשמן יהי' מהודר והאור יהי' יותר מהודר וזך זה ההידור בעצם המצוה. ב) הידור מחוץ למצוה כגון בנרות חנוכה שעיקר המצוה הוא להדליק נר אחד והידור מצוה להוסיף נר לכל אחד ואחד ומהדרין מן המהדרין בכל יום מוסיף עד שמונה וזה ההידור אינו בגוף ובעצם המצוה אלא מחוץ למצוה.

הידור שאינו בגוף המצוה לעשותה מהודרת ביותר, אלא ההידור שיהדר כל אדם ויהי' זרוו לקיים מצות וכמ"ש מצוה זו יותר מצשלוחו וזהו הידור על הגבול ולא הידור בחוץ המצוה, דהמצוה כמו שהוא שזה לכל אדם אלא שכל אחד מהדר לקיים המצוה וזה שפרש"י והמהדרין

הרמז"ס וא"כ יהי זה תלוי
במחלוקת הראשונים מה פי'
המהדרין.

**ביאור פלגותת הרמב"ם והרמ"א
בציצין שאין מעכבין**

ואנב בעיקר חידוש הגרי"ז ז"ל
במחלוקת הרמז"ס והרמ"א
בציצין שאין מעכבין לפענ"ד הי'
נראה דהרי אסור לחבול בחבירו
והחובל עובר בלאו ולוקה עליו. (עיין
ב"ק דף ז' וז"א וברמז"ס פ"ה
מהל' חובל) אלא כיון דהחורה צומה
למול וכל שהוא ממצות מילה אין בו
משום חובל ומעתה יש לומר
דהרמז"ס ס"ל דכיון שקיים מצות
מילה ונשארו ציצין שאין מעכבין
שיש בזה משום זה אלי ואנוהו שהוא
הידור מצוה א"כ בקטן דליכא הידור
נשאר עליו דין חובל ואסור לחזור
אציצין שאין מעכבין אפילו בחול
ולכן כל זמן שלא פירש הרי הוא
עוסק במצות מילה והחורה החירה
למול לכן מחקן נמי הציצין אבל
לאחר שפירש הרי גמר מצותו ולא
נשאר רק מצות הידור על הקטן
וכנגדו לאו דלא תחבול ולזה ליכא
היתר לעבור על לא תחבול.

ועיין סנהדרין (פ"ד ע"ב) רב לא
שביק לבריה למישקל ליה
סילוח מר בריה דרבינא לא שביק
לבריה למפתח ליה כוחא נפי'
ביעותא] דילמא חבלי והו"ל שגגת
איסור ופריך אי הכי אחר נמי ומשני
אחר שגגת לאו בנו שגגת חנק פי'
דלפתוח בועה או למשקל קוך מרגלו
מוחר דזה רפואתו ואין בזה משום
חובל אלא דחיישינן שמא יוסיף לחבול
ממה שצריך לרפואה וע"ז פריך אחר
נמי לא ליפתח שהרי כל ישראל
הזהירו על חבלת חבירו דכתיב לא
יוסיף פן יוסיף עיין רש"י וע"ז
משני דלגבי אחר כשאין מחכון לחבול
הו"ל שגגת לאו כלומר דהו"ל שגגה
באיסור שזדונו לאו בעלמא כלומר
לאו דלא תחבול ולבנו הו"ל שגגת
חנק דמכה אביו ואמו.

מבואר מיהו דאפילו העוסק במצוה
אם מוסיף לחבול מה שלא
צריך למצוה הו"ל חובל ואם עושה
במודע חייב מלקות וא"כ במילה נמי
העוסק במילה אם מוסיף וחותר מה
שאינו צריך במזיד הו"ל חובל בו
בילד ולכן ס"ל להרמז"ס ז"ל דכיון
שפירש כבר קיים המצוה ולא נשאר
רק ענין של הידור מצוה ונגד זה

הנ"ל ואין זה ענין כלל להידור היכא דליכא איסור נגדו דלא מודה הרמב"ם דחייב להדר ודו"ק.

ודע דמדברי הגמ' סנהדרין הנ"ל מפורש דאסור למול ולחמוך עור הפריעה יחד עם הערלה בפעם אחת לכד ממה שהוא משנה ממתבע שנהגו בכל ישראל ובספרי משנה הלכות ח"ו ס"י הארכתי הרבה בזה וגם בספרי הקטן מל ולא פרע אמנם אית ביה נמי משום חובל וכנ"ל דכיון דאין המצוה לחמוך עור הפריעה א"כ הו"ל חובל והעושה במזיד חייב מלקות ובשבת במזיד חייב סקילה ובשוגג חטאת, ובאחד הביקורים שביקרתי אלל ידי"ג הגר"ש אלישיב שליט"א בירושלים עיה"ק ושאלתיו מה דעתו בזה ואמר לי נמי בפשיטות דהחומך עור הפריעה בשבת חייב סקילה ובחול הוא בכלל חובל. וזה לפענ"ד ברור ואמת בס"ד. ולפי שהיונים גזרו נמי על המילה כמרומו בתיבת השמונאי ומבואר בחו"ל הבאתי כאן הדברים בעניני מילה אלו.

אית ליה לאו דחובל בחבירו והידור של חבירו אינו דוחה לאו דחובל ולכן ספיר אינו חוזר והא דכל זמן שלא פירש מותר לו לחמוך הציצין ולא הוי חובל היינו טעמא דכך הוא המצוה וא"כ כ"כ דלא פירש הוא עוסק בקיום המצוה וכך ניתנה מסיני בהידור ושפיר לא הוי חובל אבל לאחר שפירש ס"ל דאסור לחזור משום חובל. ולפ"ז יצא לן דעל ציצין שאינן מעכבין אפילו מל את הגדול נמי אינו חוזר דהידור אינו דוחה לאו דחובל בחבירו, ואולי יהי' תלוי במחלוקת האומר לחבירו חבול בי ומפטור (עיין צ"ק צ"ב-צ"ג) האומר סמא את עיני וכו' ע"מ לפטור חייב ואמר רבא מפני שאין מוחל על ראשי אבריו ועיין ש"מ וא"כ למצוה אפשר ואפי' רק להידור מוחל.

והרמ"א ס"ל דמ"מ כיון דמותר לו לקיים כל זמן שלא פירש ולא מקרי חובל א"כ אפילו לאחר שפירש חוזר בחול ובשבת לא דבחול לא הוי אלא שגגת לאו ובשבת הוה שגגת מיחת צ"ד וכגמ' סנהדרין

סימן כו

ת"ר מצות חנוכה נר איש וביתו וכו' והמהדרין
 מן המהדרין ב"ש אומרים יום ראשון מדליק
 שמנה מכאן ואילך פוחת והולך וב"ה אומרים יום
 ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך.

פליגי בה במערבא ח"א טעמי
 דב"ש וכו' אמר רבה בב"ה אמר ר'
 יוחנן שני זקנים היו צדין אחד עשה
 כב"ש ואחד עשה כדברי ב"ה זה
 נותן טעם לדבריו כנגד פרי החג זה
 נותן טעם לדבריו דמעלין בקדש ואין
 מורדין והרי דב"ש עשו כדבריהם.
 שוב העירו לי דקושיא זו הקשה
 בחידושי מהרז"א ובכלי חמדה פ'
 מקץ. ד) בחי' הריטב"א הקשה הא
 העושה כדברי ב"ש לא עשה כלום
 אלא חייב מיטה כדאיתא בפ"ק
 דברכות, שאני הכא דאין מחלוקת
 אלא להידור מצוה בעלמא, וב"ב
 כוונתו ז"ל.

ואשר נראה בס"ד דמה שאמרו
 והמהדרין מן המהדרין אין
 זה הידור בעצם המצוה דהידור
 בעצם המצוה הוא שיהא שמן זית זך
 או נרות שעוה שיהיו יפים משעוה
 כלולה וגדולים עיין מג"א (סי'
 חרע"ג סק"ג) שנרות ארוכות

ויש להבין לב"ש ביום שמיני ולב"ה
 ביום ראשון מה הידור הי' והלא
 לא הדליק רק נר אחד ומאי קאמר
 והמהדרין מן המהדרין בש"א וב"ה
 אומרים יום ראשון מדליק אחת א"כ
 אין כאן הידור כלל, לב"ה דביום
 ראשון ליכא הידור בהוספה כלל. ז)
 וכי היכן מצינו הידור כזה להוסיף
 עוד מצוה ואדרבה אם לוקח שני
 אחרונים לא הוי הידור אלא עובר
 על כל מוסף, ועיין ספרי פ' ראה
 פ"ב. וגדולה מזו נראה שאם בליל
 ראשון ידליק שנים ליכא בה משום
 הידור אלא אפשר דהוא בכלל ב"ה
 ועיין חכמת שלמה בא"ח שם
 שמספקא ליה אם הדליק לילה
 ראשונה שתי נרות דאפשר לא ינא
 כלל אפילו לאחת וב"ע.

ג) דבגמ' יבמות (דף י"ד) נחלקו אי
 עשו ב"ש כדבריהם או לא
 עשו כדבריהם ויש להקשות ואמאי
 לא מייתי מהכא דמסיק אמר עולא

וגדולות זה גדר של הידור כמו נרות
 יוה"כ או לולב גדול ואחרוג גדול
 ע"ש אבל כאן ההידור הוא בנס
 והדלקת הנרות הוא לפרסם הנס
 ולכן המדליק יום ראשון נר אחד זה
 הוא הפרסום וא"צ יותר אבל ביום
 ב' אם לא ידליק רק נר אחד הגם
 שינא ידי המצוה מ"מ לא נראה
 היום נס יותר מאתמול וכיון דבכל
 יום ויום נתרבה הנס ומצוה לפרסם
 רבוי הנס לכן המהדרין אחר המצות
 מוסיפין נר אחד בכל יום להראות
 על ריבוי הנס, ועיין חו"ס ד"ה
 והמהדרין נראה לר"י דב"ש וב"ה
 וכו' שכן יש יותר הידור דאיכא
 היכרא כשמוסיף והולך או מחסר
 שהוא כנגד ימים הנכנסים או
 היוצאים וכו' ע"ש והרי דהיכר הוא
 ההידור ויש היכרא והידור יותר
 כשמוסיף נר בכל יום או מחסר ולכן
 קרי ליה מהדרין מן המהדרין ועיין
 רש"י המהדרין אחר המצות עכ"פ
 ההידור זה של הוספת נרות אינו
 הידור כשאר הידור מצוה שהוא
 בחוץ המצוה אלא הידור בתוך הנס
 ומוסיף הכירא ופרסום הנס.

והנה במחלוקת ב"ש וב"ה בכל
 מקום הוא צעם המצוה או
 קי"ל ב"ש במקום ב"ה אינה משנה

והעושה כב"ש מחייב צנפשו אבל
 הכא צעם המצוה תרומיהו מודו
 ובין לב"ש ובין לב"ה עיקר המצוה
 הוא נר איש וביטו והמהדרין נר לכל
 אחד ואחד להמהדרין מן המהדרין
 מדליקים ל"ו נרות וזה אליצא דכ"ע
 ולא נחלקו בזה בעיקר המצוה שיש
 עיקר קיום ויש הידור והכל הוא
 לפרסומי ניסא. אלא דנחלקו להבין
 באיזה אופן מדליקין שיהא ניכר יותר
 פרסומי ניסא, וזה נותן טעם לדבריו
 וזה נותן טעם לדבריו וכה"ג שליכא
 שום מחלוקת לעצם המצוה כה"ג לא
 אמרינן ב"ש במקום ב"ה אינה
 משנה ואינו דומה להא דיצמות אי
 עשו ב"ש כדבריהם או לא עשו והבין.
 וכעין זה מצינו במחלוקת שמאי והלל
 במס' ביצה וזה שכתב הריטב"א
 שאין מחלוקתם אלא להידור מצוה
 צעלמא פי דצעם המצוה מודים רק
 שנחלקו באיזה יש הידור ופרסום
 יותר. ומוזן נמי מאי הידור איכא
 לב"ה ביום ראשון שהקשינו לעיל
 דודאי הנר היחידי ביום ראשון הוא
 היכר גמור וא"צ להדר ולהכיר הנס
 יותר דצעם ההדלקה של נר חנוכה
 הוא ההידור והפרסום וההידור ביום
 ראשון הוא שיהיה שמן זית זך, ולכן
 אמרו רק מכאן ואילך ב"ש אומרים
 וכו', וכ"ש לב"ש דפוחת והולך.

סימן כז

ת"ר מצות חנוכה נר איש וביתו והמהדרין נר
לכל אחד ואחד והמהדרין מן המהדרין ב"ש
אומרים יום ראשון מדליק שמנה וכו'.

וביתו לרמו על החינוך שחלוי הכל
באיש וביתו.

ואילו לפמ"ש צבן סורר ומורה
איננו שומע בקולנו זולל וסוזה
ודרשו חז"ל שיהא שוין בקול
ובקומה וכו' (סנהדרין ע"א ועיין
הגהות הב"ח שם) מה שהקשה הא
ח"א בקול שיהיו שוין דהיינו סימני
קריס וי"ל דהכוונה לכל שהאב והאם
מדברים בקול אחד כלומר שהם שוים
בדעתם ובענין החינוך ואין בהם
חילוקי דעות ומחנכים את בניהם
לתורה וי"ש הכל ע"פ התורה
ואעפ"כ איננו שומע בקולם ואז הוא
דאס אינו שומע הו"ל סורר ומורה
אבל אס קולם אינו שוה שהוא אומר
אחת והיא אומרת אחרת אז כיון
שאין קולם שוה לא נעשה בן סורר
ומורה דאז האשמה חלוי בהם שאין
קולם שוה בחינוך בניהם ובנתיהם
וזה שתקנו דוקא נר איש וביתו.

ויש לדייק שינוי מצוה זו משאר
מצוה ללא מנינו חילוק בין
עיקר המצוה למהדרין ומהדרין מן
המהדרין וכ"ש שהמהדרין יוסיפו על
עצם המצוה ואדרבה המוסיקף לולב
או אחרוג מחוץ למצוה כגון שנטל
שני לולבין או שני אחרוגין הרי זה
עובר על לא תוסיפו ומ"ש מצוה זו
דמוסיפין עליה נר בכל יום ויום
ואדרבה הידור מצוה היא ולא עבר
בכל חוסיף.

ונראה דבחנוכה בזמן החשמונאים
עיקר הצרה היתה
מהמחיונים שהיו נתפסים אחר
היונים בחכמת חילוניות שלהם
שהכניסו נבתיהם והבנות יוצאות
אחריהם כאמור (שלהי סוכה) במרים
בת בלגה שנשאת לפרדיוט וכיוצא
והיתה הבית מלא מחכמת חילוניות
ומחכמיהם, וכשגברו מלכות חשמונאי
ובטלו טומאת היונים וחכמתם מאסו
תקנו להדליק נרות דוקא נר איש

ובזה מוכן פי' הרמב"ם ז"ל (פ"ד מהל' חנוכה ה"א) כמה נרות הוא מדליק וכו' והמהדר את המצוה מדליק נרות כמנין אנשי הבית נר לכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים, והמהדר יותר על זה ועושה מצוה מן המוצחר מדליק נר לכל אחד בלילה הראשון ומוסיף והולך בכל לילה וליילה נר אחד עכ"ל ופי' שהנעה"ב מדליק נר לכל אחד שבית ע"ש והדברים תמוהים, ולהנ"ל אחי שפיר דהגם דעיקר חיקון המצוה שיהא איש וביטו, ומיהו הרי עיקר החינוך הוא על האיש, ועיין (מסכת' נזיר דף כ"ט ע"א) איש חייב לחנך בנו במצוה ואין האשה חייבת לחנך את בנה ועיין מג"א (סי' רמ"ג) אי אשה בכלל חייבת בחינוך הבנים, ולכן העיקר נר איש וביטו, שהחיוב על האיש הכל והמהדרין נר לכל אחד ואחד כלומר שיראה שכל אחד בבית יתחנך ע"ד המורה והמצוה והמהדרין מן המהדרין בכל יום מוסיף והולך קדושה על קדושתו והבן.

סימן כח

במחלוקת ב"ש וב"ה ב"ש אומרים פוחת והולך כפרי החג וב"ה אומרים מוסיף והולך משום מעלין בקודש ואין מורדין, ופליגי בה תרי אמוראי ח"א טעמא דב"ש כנגד פרי החג ומעמא דב"ה דמעלין בקודש ולא מורדין אמר רבה בב"ח שני זקנים היו בצידן אחד עשה כב"ש ואחד עשה כדברי ב"ה זה נותן טעם לדבריו כנגד פרי החג וזה נותן טעם לדבריו דמעלין בקודש ולא מורדין.

וצ"ב למה אמר שני זקנים הול"ל שני אנשים או שני חכמים או כיוצא בו. ונראה לפמ"ש בעוללת אפרים דב"ש ונ"ה לא פליגי כי החומר פוחת והולך וז"ש בש"ס משנה שלהי

שכן עשו, וגם כי קי"ל כב"ה והעובר על דבריהם מתחייב בנפשו כר"ט שהטה לקרות ק"ש ונסחבן ואמרו לו כדאי הי"ת להסתכן שעצרת על דברי ב"ה עי"ן ריש ברכות (י" ע"ב).

ולפ"ש נראה דדוקא כשעושה מעשה כדברי ב"ש דס"ל הלכה כדבריהם או רוצה לפסוק כדבריהם אבל כאן נתנו טעם לדבריהם זה מדליק כב"ש ונותן טעם לדבריו כפרי החג ולא מטעם דהלכה כב"ש וזה נותן טעם לדבריו משום מעלין בקדש ולא מורידין. ומדויק בזה לשון זה נותן טעם לדבריו והו"ל לומר זה נותן טעם לדברי ב"ש וזה נותן לדברי ב"ה אבל באמת הם לא נחלקו במחלוקת הלל ושמאי אלא מעצמן נחלקו ונתנו כל אחד טעם לדבריו ואין רא"י מכאן לשאר מחלוקת הלל ושמאי.

מס' קינים זקני ע"ה כ"ז שמזקינן דעתן מטרפת וכו' שהנשמה מוסיף והולך ח"ש זקני ת"ח כ"ז שמזקינן דעתן מתישבת וכו' וי"ל דהני שני זקנים שהיו בצידן שזכו להיות זקנים שניהם לזה נמכונו דאחד נותן טעם לדבריו שזכה להיות זקן כנגד פרי החג שהרי אמרו ז"ל דפרי החג הי' כנגד או"ה שהי' מתמעטין והולכים והם כנגד אוה"ע שמתמעטין והולכין וכל יום הי' חושב שהם שמרומזין על זקני ע"ה והגויס שמתמעטין ולכן זכה להיות זקן ת"ח וזה נותן טעם לדבריו משום מעלין בקודש שהנשמה בכל עת עולה בקדושה ומוסיף והולך.

ובזה נראה לי שזו מה שמקשים העולם היאך עשה הזקן כדברי ב"ש הא נחלקו בזה אי ב"ש עשו כדבריהם או לא עשו (יבמות י"ד ע"א) ואמאי לא מביא רא"י מכאן

סימן כט

שני זקנים היו בצידן אחד עשה כב"ש ואחד עשה כדברי ב"ה זה נותן טעם לדבריו כנגד פרי החג וזה נותן טעם לדבריו דמעלין בקדש ואין מורידין.

מקדשת את ישראל כלומר די
קדושה שהוא בחפלא והיינו קדושת
הקרבות וכיוצא בו ויש קדושת מזוה
שהמזוה שעושהו אדם מישראל
מקדשתו וזה שאנו מזכרין אשר
קדשנו במזותיו ורצה בנו ו"ש זה
נותן טעם לדבריו משום מעלין
בקודש ע"י עשיית וקיום המזות
האדם מחעלה בקודש ועיין רש"י
קידושין מ"ב מזוה בו יותר מזשלומו
זה שאמר נמי הנרות הללו קודש
הם ואין לנו רשות להשתמש בהם
בהן אלא לראותם וראיית עין בנר
מזוה מביא לתורה אור ומקדשת
הראי ומתקנת הראיות הפגומות של
כל השנה והבן.

ויש לדייק לשון מעלין בקודש והרי
בגמ' (כ"ב ע"א) אמר רב
יהודה אמר רב (אסי) ירמי אסור
להרעות מעות כנגד נר חנוכה כי
אמריחה קמי' דשמואל אמר לי וכי
נר קדושה יש בה והיל"ל מעלין
במזות, וכבר נשאלתי כעין זה מאחי
וראשי הרה"ג החסיד מוהרב"ל
שליט"א שנשאל על הא דפריך
שמואל וכי נר קדושה יש בה דא"כ
היאך אמרינן בנסת הנרות הללו
קודש הם ואין לנו רשות להשתמש
בהן אלא לראותם בלבד, ומאי פריך
שמואל וכי נר קדושה יש בה, וז"ל
לשון קדושה הוא משום דמזכרין
אשר קדשנו במזותיו דהמזוה

סימן ל

מאי חנוכה דת"ר בב"ה בבסליו יומי דחנוכה
תמניא אינון וכו'.

חנוכה ואם נימא שבאמת אמר כן
הקב"ה למשה א"כ למה לא גילה כן
משה רבינו לישראל, ועיין דברי חיים
על התורה לחנוכה מה שהאריך לישב
ולתרוך דברי רבינו הבה"ג דבאמת
כמה דברים קבל משה מסיני אלא
שניתן על דורות הבאים כשיבאו

ונראה להנה רבינו הבה"ג מנה
חנוכה בין המזות מתרי"ג
והשיג עליו הרמב"ם ז"ל בשרשי
המזות הא אמרו תרי"ג מזות
נאמרו למשה מסיני וכי נאמרה
בסיני שאם יבא מלך קשה לזטל
המזות ויתרחש לנו נס שנעשה

אינו מופרד ואינו מובדל זה מזה
 דהתחלת הזמן הוא מששת ימי
 בראשית ומשך עד סוף העולם ואין
 הפסק והבדל בין יום ליום כלל עיין
 (נויר דף ז' ע"א) רצה אמר שאני
 שערות הואיל ומובדלות זו מזו ופריך
 גבי יומי נמי הא כתיב ויהי ערב
 ויהי בקר יום אחד, (בראשית א')

ומשני התם לאו דמפסקי מהדדי
 הוא מאי קאמר ימא ולילא חד
 יומא הוא ולעולם לא מפסקי מהדדי
 ופי' המפרש התם דכתיב קרא יום
 אחד לאו משום דמפסקו מהדדי אלא
 לומר שהלילה הולכת אחר היום
 ולעולם לא מפסקי מהדדי, נמצא
 בלמח דיום הזה שהנהו היום הוא
 היום שהי' אז והם יומא דחנוכה
 והבן.

ואפשר דבזה נחלקו ז"ש וז"ה ז"ש
 אומרים פוחת והולך כפרי
 החג וז"ה אומרים מוסיף והולך
 דמעלין בקודש וי"ל כיון דהימים
 בלמח לא נפסקו מהדדי נמצא הזמן
 פוחת והולך עד שתשקע החמה
 ויחרב העולם נמצא פוחת והולך אבל
 ז"ה ס"ל דכיון שיצא הגואל ויתעלו
 בקדושה ואז גם הימים יתארכו
 ויתעלו בקדושה וזה מוסיף והולך
 משום דמעלין בקודש דע"י קדושה

חכמי הזמן ולכן גם מלות חנוכה
 ניתן לו למשה בכה ולא בפועל ולא
 הי' ברשות משה לגלות עד שבה
 לפועל בבית שני הרי הוא נמסר
 למשה מסיני ולזה הקשה מאי חנוכה
 ומשני שפירצו וטמאו וכו' ע"ש
 דברים נפלאים כנחיתתן מסיני.

ולפי' דרכינו נראה להוסיף בדיוק
 לשון זכ"ה זכסלו יומא
 דחנוכה תמיא אינון וכו' ולשון יומא
 דחנוכה קשה דהיל"ל זכ"ה חנוכה
 שמונה ימים ולהנ"ל נלפענ"ד
 דבלמח הני יומא דחנוכה כבר
 הוזמנו להיות לימי חנוכה ולהיותם
 ימי נסים ולא שאנחנו חדשנו בזה
 דבר חדש שימא קא גרס וז"ש
 זכ"ה זכסלו יומא דחנוכה תמיא
 אינון כלומר הימים הם ימים של
 חנוכה נסים ונפלאות והימים נבראו
 בשעת הבריאה ולכן נמי חקנו בלשון
 הברכה שעשה נסים לאבותינו בימים
 ההם בזמן הזה כלומר דהנסים
 שנעשו הוא בשביל הימים ההם שהם
 ימי חנוכה ולכן גם אותם הימים
 נמשכים עד הזמן הזה כי זה הזמן
 מעורר הנסים.

ובבר כחבתי במקום אחר דעלם זמן
 בעולם מן העולם ועד העולם

יחעלו גם ימי חנוכה ויתארכו ויש
להאריך בזה. וי"ל דזה שאמר יומי
דחנוכה תמניא אינון דלא תימא הכל
זמן אחד הוא אלא יומי דחנוכה
תמניא אינון, אבל לא לענין שיהיו

נפרדים אלא תמניא אינון לענין דלא
למספד ולא להמענות בהון וכו'
ולהדליק נרות אבל לעצם הם לא
נפרדים מהדדי.

סימן לא

מאי חנוכה דת"ר בב"ה בכסליו יומי דחנוכה
תמניא אינון.

עליהם אלקי אבותינו והושיעם מידם
והצילם וגברו בני השמונאי הכהנים
הגדולים והרגום והושיעו ישראל
מידם וכו' (ה"ג) וכשגברו ישראל על
אויביהם ואבדום בכ"ה בחדש כסליו
הי' ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן
טהור במקדש אלא פך אחד ולא היה
בו להדליק אלא יום אחד בלבד
והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה
ימים עד שכתשו זמים והוציאו שמן
טהור (ה"ג) ומפני זה תקנו חכמים
שבאותו הדור שיהיו שמונת ימים
האלו שתחלתן כ"ה בכסליו ימי
שמחה והלל ומדליקין בהן הנרות
בערב וכו' לגלות הנס, וימים האלו
הן הנקראין חנוכה והן אסורין
בהספד ומעניית כימי הפורים
והדלקת הנרות בהן מצוה מדברי

וי"ל דפריך מאי חנוכה הרי כבר
הרבה מקודם שם צדיני חנוכה
ואם לא הי' יודע מה חנוכה, הי' לו
להקשות בתחילת הסוגיא מאי חנוכה,
ורש"י פי' על אחיה נס קבעוה,
איברה דקשה לשון הגמ' מאי חנוכה
דת"ר שעושהו בלשון קושי' ומי'
הי"ל ת"ר בכ"ה בכסלו יומא
דחנוכה תמניא אינון וכו'.

ולשון הרמב"ם פ"ג מהל' חנוכה
ה"א בבית שני כשמלכי יון
גזרו על ישראל וצטלו דחם ולא
הניחו אוחם לעסוק בחורה ובמנות
ופשטו יד בממונם ובצנותיהם ונכנסו
להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו
הטהרות, וזר להם לישראל מאד
מפניהם ולחאום לחץ גדול עד שריחם

סופרים כקריאת המגילה. העתקתי לשונו הטוהר כי שינה מלשון הגמ' בכמה דברים.

וה"ה שם כחז צבית שני וכו' ספר המאורע הזה פשוט וידוע צפ' כמה מדליקין והעתיק לשון ח"ר ולא ד"ח"ר בכ"ה בכסלו ובאמת הרואה יראה כמה שינויים בדברי הרמב"ם ז"ל. ולשון הרמב"ם הוא יותר מתאים ללישנא דעל הנסים כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי ר'נויך ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם רבת את ריבם וכו'. גם בגמ' התחיל יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון הנה התחילו דאיסור הספד ותענית אבל הרמב"ם התחיל ומפני זה התקינו וכו' ימי שמחה והלל ומדליקין נרות וימים אלו הן הנקראין חנוכה והן אסורין בהספד ותענית כימי הפורים שלכאורה נראה דאיסור הספד אינו אלא כימי הפורים ולא מתקנה הנ"ל.

ונראה דהרמב"ם הראה לן דהעיקר נם בימי חנוכה הי' להציל התורה והמצוות ולכן מתחיל וצטלו דחם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות וטמאו הטהרות והגם

שמציא אח"כ וזר להם לישראל מאד מפניהם ולחזום לחץ גדול מ"מ העיקר הנס נעשה בשביל התורה ומצות וכמ"ש דעל הנסים ועתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד לדיקים חדים ביד עוסקי תורתך ולכן עיקר הנס קבעו על שמן זית שהוא מורה על התורה הקדושה שמן זית זך כחית למאור להעלות נר תמיד.

ועבשיו אחי שפיר דפריך מאי חנוכה כלומר דכל י"ט יש בהם ממשמעות היו"ט פורים נקרא על שם הפור, סוכות כי בסוכות הושבתי, פסח על שם שפסח על בתי בני ישראל ולמה קראו למצוה זו וליו"ט זה חנוכה ומאי מרמו השם הזה של חנוכה ואי משום שנעשה להם נס לישראל בימים ההם הי"ל שמן או או פך או ימי שמונה על שמונה ימים ליתן שם הנס ולמה נקרא החג הזה חנוכה, אבל מאי לשון חנוכה וע"ז מתוך דת"ר בכ"ה בכסלו אח"כ חנו כ"ה ועוד כלומר דבכ"ה בכסלו כבר חנו רבנן ולמדו תורה דעד עכשיו לא הניחו לרבנן ללמוד תורה ובכ"ה בכסלו כבר חנו

עיקר גזירת היונים
על תורה שב"ע

ונראה לפענ"ד להוסיף דבר דהנה
נראה עיקר הגזירה הייתה על
חורה שב"ע וכמבואר בעל הנסים
ולהשכיחם תורתיך ולהעבירם מחוקי
רזוניך והנה להשכיחם לא שייך אלא
בחורה שב"ע דחורה שבכחז הרי
כתיבה ואפשר ללמדה בכל עת
וכמעשה דינאי המלך קידושין
באליעזר בן פי' שם שאמר להרוג
חכמי ישראל ושאל חורה מה תהא
עליה ואמר הרי מונחת בקרן זויית
ואמרו מיד מרקה זו מינות דהיל"ל
חינת חורה שבכחז חורה שב"ע
מאי איכא למימר ע"ש, ולכן היונים
גזרו להשכיחם תורתיך שהוא חורה
שב"ע וממילא יחבטל הכל ח"ו
ולכן כשגברו החשמנאים ונמסרו
זדים ציד עוסקי חורה נשאלה
השאלה מאי חנוכה כלומר על אחיה
נס קצועה ומשני דח"ר בכ"ה צבטלו
וכו' כלומר דהנס נקבע על מה דחנו
רבנן והיינו חורה שב"ע שנקראת
חורה דרבנן שהכל חלוי בפירושם
והסדרם לחורה שבכחז ולקבלה
אמיתית מפי משה רבינו ע"ה. וי"ל
בזה נמי קושיית המקשן מאי חנוכה
כלומר למה נקראת חנוכה ולהג"ל

רבנן, ולפי שעיקר הנס הי' בשביל
החורה והמנוח וטהרה תקנו הדלקת
חנוכה לשאר דברים חפל לו ולכן
אכילה ושחי' אינה מצוה כ"כ דעיקר
המצוה והתיקון בשביל החורה. ותקנו
להדליק על פתח ביתו מבחוץ על שם
חכמות בחוץ חרונה, ולהדליק בלילה
שעיקר לימוד החורה בלילה וכמ"ש
הרמב"ם ז"ל בהל' ת"ח (פ"ג הי"ג)
אע"פ שמצוה ללמוד ביום ובלילה אין
אדם למד רוב חכמתו אלא בלילה
לפיכך מי שרצה לזכות בכח החורה
יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפי'
אחד מהן בשינה ואכילה ושחיה
ושיחה וכיוצא בהן אלא בחלמוד
חורה ודברי חכמה אמרו חכמים אין
רנה של חורה אלא בלילה שנאמר
קומי רוני בלילה.

ולכן נמי הדין דמי שלא הדליק לילה
אחת אין לו חשלומין כמו
בחפלה שאם לא החפלל יש לה
חשלומין ועיין שלה"ק שימי חנוכה
מסוגלים ללימוד החורה ולריבין
להרבות בלימוד כיון שהיונים ראו
ח"ו לבטל החורה זה לאומת זה
ומדה כנגד מדה ללמוד הרבה
והלומד בימי חנוכה יש בו הללחה
יחירה.

י"ל שהרי אמרו חז"ל במס' מעניית אל תרגזו בדרך ודרשו על חמסקו בדבר הלכה שהוא חורה שבע"פ ולכן כל זמן שלא חנו לא היו יכולים לעסוק בדבר הלכה ומיד שחנו עסקו בחורה שהוא כה בלשון הקודש וזה חנוכה דת"ר למיד שחנו עסקו בדבר הלכה.

ולעסוק הוא בחורה שבע"פ, ומוכן מאד בזה האיבעי מאי חנוכה על אחי נס קבעוה ומשני דת"ר שהרבנן החכמים למדו בע"פ וע"ש זה הנס קבעוה.

ונראה דמה"ע נהגו בימי חנוכה להגיד חורה וכל מיני פלפולים דהיונים גזרו שלא ללמוד חורה אבל לא יכלו לגזור שלא יפלפלו בדברי חורה כי הדיבור והפלפול ציד האדם בכל שעה ופלפלו החכמים אז בחורה שבע"פ מה שרצה דוקא להשכיחה מהם ונשארה החורה בע"פ, וזה וזדים ציד עוסקי תורתך, שהוא חורה שבע"פ ולא קאמר ציד קוראי תורתך דקריאה הוא מפי כתב

ונראה דמה"ע חנוכה לא נזכר בשם כחצי קודש ולא ניתן לכחוז ועיין חוס' מגילה דף ז' ומי הר' אלחנן שהקשו ממגילת מעניית ששם כתבו מצות חנוכה ומה שתי' בזה אבל האמת שמצות חנוכה הוא לגמרי חורה שבע"פ ולא כפורים שהוא בכתב כי חנוכה הוא נגד חורה שבע"פ ולא ניתן לכחוז והבן. ולזה נראה העיקר ששינה הרמב"ם ז"ל שהתחיל צבית שני' וכו' וצטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בחורה וצמנות וכו' כי זה הי' העיקר הגזירה ציטול חורה ומצות וטמאו הטהרות.

סימן לב

מאי חנוכה דת"ר בב"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון וכו' שבשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשנברה מלכות בית חשמונאי ונצחום ברכו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן וכו' לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה.

כריץ להיות תמיד נשיא מושל
מיהודה, ולפ"ז מה בשורה הוא זו
אדרבה בקהלם אל תחד כדודי שח"ו
יקחו המלכות מה שאינו שלהם.

והאמנם ציערות דבש (ח"ג דרוש
) יא לא לישע החשמונאים
בקושיא אחרת היאך העבירו ר"ג
מנשיאתו והעמידו תחמיו ראב"ע
דר"ג הי' מצני הלל ואמרו חז"ל
סנהדרין ה' א' ל"י שבט מיהודה
אלו בני הלל נשיאי א"י ומחוקק אלו
ר"ג, וכ' חוס' דנשיאי א"י לא היו
רק מנוקבא דזרעא דדוד ע"ש ולפ"ז
אפי' אם הוא רק מזל האם מיהודה
קרי ביה שבט מיהודה וכן היו בני
בניו של הלל. והנה אהרן נשא
אלישבע אחות נחשון והיו זרע אהרן
משלשלת הכהונה משבט לוי מזל
האב ומזל האם היו מצאצאי שבט
יהודה כמו בני הלל וראב"ע היומו
כהן עשירי לעזרא הוא מזל האם
משבט יהודה וא"ש דאמרו נדב
ואצוהו מתי ימיתו שני זקנים הללו
ואני ואמה ננהיג את הדור כי משה
ואהרן אינם משבט יהודה אבל אנו
מזל האם מיהודה ולנו גלות
הממשלה ע"ש ואתי שפיר שלך גדול
משלהם שאתה תדליק ואמה תטיב
את הנרות לעולם וקאי על חשמונאי

וי"ל דאמר כשגברה מלכות בית
חשמונאי ונלחמום הא קי"ל ללא
יסור שבט מיהודה ומחוקק מזין
רגליו וכתב הרמב"ן ז"ל עה"ת
(בראשית מט:י) דזה היה עונש
החשמונאים שמלכו בבית שני כי היו
חסדי עליון ואלמלא הם נשתכחו
התורה והמצות מישראל ואפי"כ
נענשו עונש גדול כי ארבע בני
חשמונאי הזקן החסיד שמלכו זה
אחר זה עם כל גבורתם והנלחמם
נפלו ביד אויביהם נחרב והגיע
העונש בסוף למה שאמרו רז"ל כל
מאן דאמר מבית חשמונאי קאחינא
עבדא שנכרתו כולם צעון זה ע"ש
באריכות ולפ"ז אפי' נימא דבע"כ
עשו מ"מ אמאי הכניסו בעל הנסים
בימי מתחיהו בן יוחנן כה"ג
חשמונאי ובניו כשעמדה מלכות יון
הרשעה ואמר על הנסים ועל
המלחמות וכבר הקשתי כעין זה
עה"ת צפ' בהעלותך אמ"ש חז"ל
שלך גדול משלהם קאי אגור חנוכה
ע"י חשמונאי ובניו שידליקו לעולם,
ול"צ לפמ"ש הרמב"ן ז"ל דחטאו
הכהנים הגדולים שלקחו לעצמן
מלכות ללא יסור שבט מיהודה כתיב
וע"י זה ספו תמו ע"י הורדוס כי
עברו על צוואת יעקב ל"י שבט
מיהודה ועיין אצרכנאל שאף בגולה

ולא הוה חטא מצדם שהם נמי משבט יהודה מצד האם.

ולפ"ז י"ל דפריך מאי חנוכה כלומר הגם שנעשה גם לנו אצל הרי יש אלי' וקוץ עמהם שהרי לקחו המלכות משבט יהודה ולמה קבעה לדורות ומשני שכשגברה מלכות בית חשמונאי שבאמת היו מלכות וראוין למלכות מצד שהם נמי מזרע יהודה מצד דנוקבא ולכן קבעום בהלל והודאה לדורות.

אפשר להעביר מלכות יהודה לשעה

א"י דדוקא לעולם א"א לשנות וליקח מלכות מיהודה אצל לשעה אפשר ובהא מיושב דבשעה שהעבירו ר"ג (ברכות כ"ז ע"ב) מנשיאות שאלו מאן נוקים נוקים לר' יהושע בעל מעשה הוא נוקים לר"ע אין לו זכות אבות נוקים לראב"ע דהוא עשיר ועשירי לעורא ועיין ר"ן גאון שם בשם ירושלמי אמר ר"ע כשהעמידו ראב"ע לא מפני שהוא גדול ממני בחורה אלא שהוא עשירי לעורא ויש לו יתד לתלות עליו אשרי מי שיש לו יתד לתלות עליו ע"ש. ולכאורה היאך ס"ד לר"ע להיות

נשיא הא ר"ע בא מגרים ולא הי' מזרע מלוכה ואסור לו להיות נשיא ואי נימא דלזמן קצר אפשר אחי שפיר (וקצח יש לדייק משמע"י ואבטליון וכבר האריך בזה הנוב"י ואחרונים ז"ל).

ובזה יש לפרש דכשהסכימו על ראב"ע אמר אלך ואימליך בדביחיהו אמרה לו שמא יעבירו אותי, ולכאורה למה יעבירו אם יסכימו להעלותו. ולהנ"ל נראה דהיא ידעה שנשיא ע"כ צריך להיות משבט יהודה וא"כ בעלה שהוא כהן יעבירו אותו או ח"ו יגיע לו כמו שנעשה לחשמונאי ובניו והשיב לה לישתמש איניש בזוגא חיורא יומא חדא דיומא חדא ליכא איסור וכן הי' בר"ע, ולפ"ז חשמונאי ובניו נמי הכי הוי ועיין ח"ס י"ד סי' ה' ובס' חמד"י קוני' נר מצוה ל"ח סק"ב ועיין פרד"י יחי'.

ומהבובן בזה ולא מצאו פך אחד של שמן דכתיב רמה קרני אל ה' ולא פכי דשאל שנמשח צפק לא נמשחה מלכותו וכאן מצאו פך אחד של שמן ולא נמשחה מלכותו. ואולי דזה שרצו היונים כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל

שרנו לעקור קרן רמה קרני ורצה
 שיכחצו על קרן השור זכור שורו
 שהוא משיח זדקינו שאין לכם חלק
 ח"ו.

איברא דבר מן דין לא הבינומי
 הקושיא מזרכח וזוואח
 יעקב אבינו שהרי המלך הראשון
 בישראל או משה רבינו או שאול

המלך ומשה רבינו משבט לוי ושאול
 המלך משבט בנימין ועכ"פ
 כשנחמנה ראוי הי' להיות מלך על
 ישראל לולי שהניח גוג ולא הרגו
 וא"כ ע"כ או שלזמן אפשר או
 שהכוונה לאחר שעלה דוד ונשבע לו
 הקב"ה לעולם וא"כ שפיר עכ"פ
 עשו יו"ט ויעמוד לעולם.

סימן לג

מאי חנוכה דת"ר בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון.

וכבר פרשתי שאלת הגמרא מאי
 חנוכה ועיין רש"י על איזה נס
 קבעוה ול"ב.

ונראה דלכאורה צריך להבין אמאי
 קבעו דוקא באלו נסים
 חנוכה ופורים לדורות ולא עשו כן
 בנס שנעשה ליהושע שמש בגבעון
 דוס וירח צעמק אילון וכן בנס
 שנעשה לחזקיהו המלך עם סנחריב
 ועוד נסים. וראיתי בזני יששכר דנס
 שנעשה רק לזמנו ולא לדורות לא
 קבעוהו לדורות אבל נס שנשאר
 ונחקיים לדורות קבעוהו לדורות ונס
 חנוכה נמשך אורה לדורות וכן פורים

וזוה פי' הקורא את המגילה למפרע
 לא ינא ר"ל שאומר שהנס רק
 למפרע היחה ולא לעולם דהנס
 נשאר לעולם ולכן אומרים בימים
 ההם בזמן הזה ועיין לזוש שכתב
 ובזמן הזה ועיין ירושלמי חעניח פ"ב
 ה"ב אס כל המועדים יהיו בטלים
 חנוכה ופורים לא נבטלים ע"ש. ולכן
 אומרים בחפלות של ג' רגלים זמן
 מתן תורתנו זמן שמחתנו, שהזמן
 גרמא. ובליל פסח ליל שימורים,
 שהלילה זמן הזה הוא שימורין לבני"י
 לדורות. ועיין רש"י עה"ת שם.

והנה נס שקיים לדורות חלוי בזמן

קבעו חיקף שנעשה הנס. ולפי הכ"ל
 י"ל דבשנה ראשונה אכתי מסופקין
 היו אם זה הנס חלוי בזמן וממילא
 הוא נס לדורות או שהוא רק נס
 לצורך אותה שעה לשעה כקריעת ים
 סוף דרך לאותה שעה נעשה ולא
 נשאר סימן מהנס לדורות, וכיון
 שהגיעו לשנה אחרת וראו שנחדשו
 האורות כדאשחקד והרגישו באורות
 עליונים שהאירו בחצרות קודש הבינו
 שהוא נס שחלוי בזמן ויחסיים
 לדורות ולכן קבעוהו יו"ט בהלל
 והודאה. ולכן מצרכין שעשה נסים
 לאבותינו בימים ההם בזמן הזה,
 הימים ההם הם אותם ממש גם
 בזמן הזה.

שכל עת שזא הזמן הזה מחזור
 הזמן לנסים וז"ש מאי חנוכה ר"ל
 מאי שגא חנוכה משאר נסים כקושית
 הבג"י דלמה תקנו מצוה זו לדורות,
 ומחרץ דת"ר בכ"ה זכסלו יומי
 דחנוכה תמניא אינון ולשון תמניא
 אינון כלומר שהם גם עכשיו והם
 אותם הימים שגרמו הנס ועדיין
 תמניא אינון כמו שהיו, וכיון דהני
 יומי גרמו שיהא חנוכה וזמן גרמא
 דין הוא שיקבעוהו לדורות.

ובזה נראה נמי לומר מ"ש בגמ'
 (שם) לשנה אחרת קבעום
 יו"ט בהלל והודאה ומקשים העולם
 למה חכו זה עד לשנה אחרת ולא

סימן לד

מאי חנוכה דת"ר בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה
 תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות
 בהון שבשנבנסו יוונים להיכל וכו' ולא מצאו
 אלא פך אחד של שמן וכו' ולא הי' בו אלא
 להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו
 שמונה ימים לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים
 טובים בהלל והודאה.

להתענות בהון וא"כ כבר ידע מאי
 חנוכה ואח"כ מקיים לשנה אחרת

וי"ל דמתחיל יומא דחנוכה תמניא
 אינון דלא למספד ודלא

בחורה ומשה אהרן וחור עלו ראש
הגבעה ואמרו ז"ל דהיו מחענין
ומחפלין על בני ישראל או שהיו
מחענין על מיחיהן כדין חענית יום
שמת אביו ר"ל כמבואר במס' נדרים
ולכן כשנחו חקנו נמי שלא להחענות
עוד א"כ איכא חענית והספד ולכן
חקנו מיד שלא להספיד ולא
להחענות.

ומה שתקנו שמונה ימים שנה
ראשונה שהרי אמרו שמונת ימי
חנוכה תמיא אינון דלא למספד
בהון ומשמע דכבר בשנה ראשונה
הי' החקנה לשמונה ימים לענין
הספד ורק לשאר דברים קבעום
לשנה אחרת, הי' כנגד שבעת ימי
אבילות ויום המלחמה שמתו ר"ל
ועכשיו נללו מכל. ובמשך שמונה ימים
נעשה עוד נס עם פך שמן שמלאוהו
ביום הראשון והדליקו ממנו שמונה
ימים וזה הי' נס אחר שעל ההספד
וחענית כבר קבעו מיד עם הפסקת
המלחמה, ולשנה אחרת הוסיפו על
היו"ט וקבעום כלומר אותם השמונה
שאשתמך קבעו דלא להחענות אותם
הימים הוסיפו לקבוע שיהיו שמונה
ימים גם צהלל והודאה. ואמי שפיר
דאמר מאי חנוכה כלומר דהי' קשה
ליה לכתחילה דיש כאן תרי תיקונים

קבעום צהלל והודאה. ומשמע דלא
קבעום עד שנה האחרת, ועוד קשה
דעיקר חסר מן הספר שהתחיל
בהספד וחענית ולבסוף סיים הלל
והודאה ולא הזכיר כלל חענית
והספד. עוד הקשו המפרשים למה
דוקא לשנה אחרת קבעום ולא מיד
בשנה זו.

ונראה דקושיא חדא מתורגמ
בחדתה דנראה דמיד אחר
נלחון המלחמה קבעו שמונת ימי
חנוכה אבל לא קבעום עוד צהלל
והודאה אלא דלא למספד בהון ודלא
להחענות בהון דכ"ה צכסלו אכתי
לא הי' נס חנוכה של שמן עד לאחר
שמונה ימים ואז הנס הי' להם שנחו
מאויביהם ככ"ה צכסלו ולא ילאו
למלחמה עוד, ולפי שהיו מונחים
לפניהם הרוגי מלחמה שנפלו
במלחמה, או אפילו ההרוגים שכבר
קברו בשעת המלחמה ולא היו יכולין
להספידן ומיד שנחו מאויביהם נתנו
דעתם להספיד והיו מספידים על
ההרוגים, ובמקום לשמוח על הנס
שנלחו אויביהם עסקו ציגון ואנחה
והספד על חלליהם וחקנו שלא
להספיד צימים אלו לזכר הנס, ומיד
נס יגון ואנחה, ולפי שבני ישראל
היוצאים למלחמה מחענין כמבואר

וקאמר בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה
תמניא אינון דלא למספד ודלא
להתענות צהון וכו' וזה הי' התיקון
הראשון ולשנה אחרת תקנו עוד.

ומה מדויק צוה לשון רש"י (שס)
בד"ה מאי חנוכה על אחיה נס
קצוהו, ולכאורה צ"ע. אמנם
לפמ"ש אחי שפיר דכאן הימה
התיקון דלא למספד ולהתענות וגם
להדליק נרות ותרוייהו תקנו חז"ל
ושפיר צעי על אחיה נס קצוהו,
דחרי מיני תקנות הן שלא להספיד
ולהתענות הוא נס של נצחון מלחמה
ונוח מאויביהם, והדלקת נרות הוא
בשביל נס של השמן שנתרבה.

איסור הספד ותענית
לזכר נצחון המלחמה

ובמה שכתבנו מיושבת נמי קושית

הראשונים למה לא תקנו שום דבר
לנצחון המלחמה, ולהנ"ל באמת תקנו
לנצחון המלחמה היינו דלא להתענות
ודלא למספד צהון, כי התענית
וההספד הם היפוך העונג, וכעין
שכתב הלבוש לענין סעודה בחנוכה
דמ"ש דצפורים תקנו ולא בחנוכה
וחי' דפורים הי' הצלה גשמיות לגוף
ותקנו סעודה אכילה ושחיה וצחנוכה
הי' הגם בשמן להציל הנשמה על מה
שאמרו כתבו לכם על קרן השור
שאין לכם חלק בצלקי ישראל ח"ו
ולכן לא תקנו סעודה עיין בט"ז
(סי' תר"ע) מה שהאריך, נמצא
דשלא להתענות ודלא למספד הי'
תקון בשביל נצחון המלחמה והדלקת
נרות והלל והודאה הוא בשביל הגם
של פך השמן, וא"כ באמת נקצע על
שני דברים חדא דלא למספד
ולהתענות וחד להדליק ונכון בס"ד.

סימן לה

מאי חנוכה דת"ד בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה
תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות
בהון שכשנכנסו יוונים להיכל וכו' לשנה אחרת
קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה.

ויש לדקדק, א) טעם המקשן דפריך
כאן מאי חנוכה והלא כבר כתב
כל דיני חנוכה והדלקת הנרות והרי
כבר ידענו מאי חנוכה. ב) התרצן

מציא זרייתא דת"ר זכ"ה זכסלו יומי דחנוכה תמניא וכו' שלא להחענות ולא להספיד ולא זכר כלל מהדלקת נרות, וכן בזיוס הזרייתא לשנה אחרת קבעום י"ט זהלל והודאה ולא זכר כלל מהדלקת נרות שהוא עיקר הנס והיל"ל קבעום י"ט זהדלקת נרות והלל והודאה.

והנראה דשאלת המקשן מאי חנוכה הכונה לשאלו על עצם החג של חנוכה, כלומר דשם חנוכה הוא כולל על שם החג וכולל כל מצות הזמן הזה ואין השאלה על ההדלקה לבד דהדלקת נרות אינה אלא מצוה אחת ממצות היום שמדליקין נרות זיומי דחנוכה אבל אין זה עצם הי"ט של חנוכה ושאל על עצם החג של חנוכה מה הוא ומה משמעותו של חנוכה ופשוט דמי שאינו מדליק נרות זחנוכה שאין לו שמן או מסיבה אחרת אכתי לא נתבטל החנוכה גם ממנו ואין ההדלקה עושה חנוכה אלא הדלקת נרות הוא מצוה אחת זיומי חנוכה.

ולפ"ז מדיוק לשון מאי חנוכה, דת"ר זכ"ה זכסלו וכו' כלומר דודאי ידעו דחנוכה הוא זכ"ה זכסלו ואז מתחילין ימים הנקראין חנוכה וכמו זסוכות זבעת

הימים נקראים ימי החג סוכות או פסח כן זכסלו יש חג של שמונת ימים ונקרא חנוכה, וא"ל החג הוא דלא להחענות זהון ודלא למספד זהון, והטעם שחקנו חכמים שמונת ימים אלו דלא להחענות ודלא למספד זהון מפרש ואזיל דכשנכנסו יונים להיכל טמאו כל השמיים זבהיכל וכו' וזמה טמאו שהי' מלחמה זבהיכל והרגו שם אנשים מישראל וכשגברו החשמונאים ופינו את הבית וטהרו את בית המקדש חקנו לכן חקנו דלא למספד ודלא להחענות ולאחר שטיהרו זדקו ולא זמאו אלא פך אחד של שמן ונעשה זו נס והדליקו ממנו שמונה ימים חקנו להדליק נרות וא"כ הו"ל לכאורה ז' חקנות.

ונראה לדייק זזה ולכוין לשון הרמז"ס ז"ל פ"ג מהל' חנוכה ה"ג וז"ל ומפני זה החקינו חכמים זבאוחו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שמתחילין זכ"ה זכסלו ימי שמחה והלל, ומדליקין זהון הנרות זבערב וכו' וימים אלו הן הנקראין חנוכה והן אסורין זבהספד ומענית כימי הפורים והדלקת הנרות זהון מצוה מד"ס כקריאת המגילה עכ"ל.

דהכ"נ תקנו ותקנו והיינו דעלם ימי חנוכה תקנו על נצחון המלחמה והיינו ללא למספד ולהתענות שהוא היפוך המלחמה דיודע דכשישראל יצאו במלחמה ישבו בתענית ואם ח"ו נפלו מהם במלחמה הספידו אותם ולכן כשגברו מלכות בית השמונאי תקנו שמונת ימי חנוכה ללא למספד בהון ודלא להתענות בהון שהם זכר להנצחון במלחמה ששוב לא יתענו ולא יספידו היפוך המלחמה, וכשבדקו ומצאו הפך תקנו להדליק נרות בשביל הגם של שמן ונמצא תרוייהו אמת.

ומה מיושב בזה קושית הב"י והראשונים דגם שמן לא נעשה רק שבעת ימים ולמה קבעום שמונת ימים, ולהנ"ל אדרבה דא הוא קושית הגמ' מאי חנוכה ופרש"י על אחיה נס קבעוהו, שאם קביעת חנוכה הוא על נס של הפך א"כ לא הי' צריך אלא שבעת ימים וכקושית הב"י ולמה שמונה ומחרץ בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה תמניא אינון ללא למספד ודלא להתענות בהון דזה הי' תקון מיד שמונה ימים ואין לה שייכות עם הפך ואח"כ תקנו מצות הדלקת נרות.

והנראה מדברי הרמב"ם ז"ל להדיא שמחלק ימי חנוכה מהדלקת נרות שהם שני דברים ששמונת הימים האלו נקראים ימי חנוכה ועליהם גזרו שלא להספיד ולא להתענות בהם וזו הוא הי"ט של חנוכה, ושוב הדלקת הנרות בהן כלומר באותן הימים הוא מצוה מד"ס והוא דומה לפורים שהיום הוא יום פורים וקריאת המגילה מצוה בו ולא אמרינן שקריאת המגילה הוא הנקרא פורים אלא ביום פורים יש מצוה לקריאת המגילה, ומשלוה מנות וכו' וכן בחנוכה, ומדויק בזה נמי לשון רש"י מאי חנוכה על אחיה נס קבעוה ולכאורה והרי הגם מפורסם הדלקת נרות של חנוכה ולפי מה שפ"י אחי שפיר דהדלקת נרות אינו חנוכה, אלא מצוה ממצות חנוכה ומדיוק גם לשון הברכה שגורסין להדליק נר של חנוכה כלומר הנר שמדליקין הוא של חנוכה ולא הנר הוא חנוכה. והארכתי בזה לפי שראיתי פלפולים וטעו בפ"י הפשוט.

ולפ"מ"ש מיושבת נמי קושית הפ"ח ואחרונים למה לא תקנו חז"ל שום זכר לנצחון המלחמה והאריכו בדבר, ולפ"מ"ש נלפענ"ד

סימן לו

שבשנכנסו יוונים להיכל מטאו כל השמנים
שבהיכל ובשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום
ברקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן וכו'.

ונשאר בהם מהלכות שיעור שיטפיה
היד הנה הוא במדרגת המשקין ואם
נטמאו שבו מחלה ואם יקפאו אחר
הטמאם ונשלים הקפאתם שבו שניים
לפי שהם אז אוכל והוא כמו אוכל
שנגע במשקה טמא אשר הוא שני
כמו שנחבאר וכו' ע"ש ודעת
הרא"ש דבאמת נטהרו לגמרי
ולכאורה לפ"ו למה להם הנס שמלאו
פך שמן טהור והלא הי' אפשר להם
להקריש השמן שטמאו היונים ולחזור
ולפשר ולהדליק בו, וכ"ש ביום שני
דלמעט בניסא עדיף ובגמ' ניסא בכל
יומא אימא.

שוב נתיישבתי לדבר זה שיבוש הוא
דלא אמרו דפרחה לה טומאה
אם נקרא אלא היכא דנשחנה
ממשקה לאוכל דאז יש מקום חלות
לטומאה על האוכל וכיון דפרחה לה
טומאה מן המשקה וחלה על האוכל
שוב אם חוזר ונמפשר הו"ל שני או
טהור לגמרי וכל אלו דחשיב במתני'
כשנקראו נעשו אוכל ודין אוכל להם

ויש לדייק בעצם הנס למה הי' נזרך
בו לפמ"ש במס' טהרות פ"ג
מ"א הרוטב והגריסין וכו' קראו
הרי הן שניים חזרו ונימוחו כבינה
מכוון טהור יותר מכבינה טמא
וכתבו הר"ש והרא"ש ז"ל יש לחמוה
כבינה מכוון אמאי טהור נימא
טומאה שבהן להיכן הלכה דכה"ג
מקשינן בפי' ב"ש דף ל"ג דאמר ר"י
ענינים שנטמאו דורכן פחות פחות
מכבינה ויינו כשר לנסכים ופריך
עלה וכי טומאה שבהן להיכן הלכה
וכו' דטהור לאו לגמרי קאמר אלא
כלומר טהור מדין משקה דלא הי'
ראשון אלא שני בעלמא כדין אוכל
ע"כ ועכ"פ נעשה כדין אוכל ולא
משקה ואם חזר ונימוח טהור, מדין
משקין ולא הי' אלא שני כדין אוכל
ולדעת הרא"ש טהור לגמרי.

והדמב"ם ז"ל כתב שם בד"ה כבר
ביארנו וז"ל ואם הי' אחד
מאלו השרפים אשר מדרכן שיקפאו
אם יקוררו וכבר התחילו להקפא

אבל שמן שנקרש אף שינא מדין
משקה בשעה שנקרש מ"מ לא חל
עליו שם אוכל דשמן שנקרש אינו לא
אוכל ולא משקה ושפיר אמרינן
טומאה שבו להיכן הלכה ולכן אם
חזר השמן ונתפטר חזרה טומאה
ישנה.

ובן ראיתי מפורש לרבינו הרא"ש
ז"ל בפ"ג מטהרות ה"ב שפי'
דברי החוספתא כמו שכתבתי וז"ל
בד"ה ר"מ וכו' תניא בתוספתא
השמן הקרוש לא אוכל ולא משקה
כיצד אמרו השמן תחלה לעולם שאם
נמוח ולא נשתייר בו אלא כפול
היוצא ממנו מטמא טומאת משקין
אין דרך לאכול שמן קרוש כמו
שאוכלין רוטב או גריסין או חלב
כשהם קרושים הלכך אינו נקרא לא
אוכל ולא משקה וטהור וכשחזר
ונימוח חזר לטומאתו ישנה כיון שלא
נשתנה באמצעותו ממשקה לאוכל
והכי נמי תניא בתוספתא מים
טמאים שהגלידו ואין בהם משקה
טופח טהורים נימוחו חזרו לטומאתן
ישנה והיינו דקאמר תחלה לעולם
דא"א לו להיות שני אלא או תחלה
או טהור שלא יקרא עליו שם אוכל
לעולם וכו' ע"ש, והרי זה כמ"ש.

וז"ל הר"ש ז"ל ומשום דחזר
לטומאתו ישנה דע"כ מגופי'
לא אחי' לי' טומאה כיון דאינו לא
אוכל ולא משקה וכו' ה"נ תניא
בתוספתא שם גבי מים טמאים
שהגלידו וכו' ע"ש הרי להדיא כמו
שכתבתי דכיון שלא נשתנה
באמצעותה ממשקה לאוכל חזרה
לטומאתה ישנה וזה רק לענין
טומאה וכנ"ל.

והא דלא תקשה דא"כ בשאובין
שהגלידו נמי היו זריכים
להשאר בשאיבתם לאחר שנתפסרו
עכ"פ לא דמי דבשלמא במים
שהגלידו עכ"פ ילאו מידי מים בשעה
שנקרשו ואין להם שום דין מים ולא
תורת אוכל או עכ"פ לא אוכל ולא
משקה ובשעה זו אינם מטמאים ג"כ
מדין משקין ועכ"פ ילאו מדין מים
לגמרי לכל דבר וכיון שיש לן שעה
במים הללו שינאו מדין הראשון לכל
דבר ילאו גם מדין שאובין ועתה
פנים חדשות באו לכאן שהרי מתחלה
הי' קרח ואין לו דין מים ועכשיו
מים אמנם המים הללו אינם המים
הראשונים השאובין שהרי אותן
השאובין כבר אזדו להם כשנקרשו
ואלו הם מים אחרים ואינם שאובין.

נמי הי' לה דין מים הראשונים שנטלו מהם מכה חבור שהיו מחוברין למי המרחץ וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל וכיון שלא ילאו לעולם מדין מים הראשונים שילאו מהם ולעולם מחוברים להם ממילא דין מים הראשונים להם כיון דאין כאן שום שינוי באמצע להיתרא נשאר בנמאחם ולא כן במים שנקרשו וזה לפע"ד ברור.

ועיין משנה"ה ח"ב סי' א' באריכות לחלק בין טומאת מים שאובים שנקרשו ויאלו מידי שאובים אפי' רק נקרשו ולא נתהפכו למאכל דמים לעולם אינם אוכל והקרח אין לו דין מים לעולם דלענין שאובים בעינין רק ביטול מעשה ידי אדם וזה מהני כשנקרש דמעשה בני"א אודא לה ואינו חוזר לאחור שנתפטר אבל לטומאה לצאת ממשקה לקרוש צריך שיחלה מן המשקה לאוכל ואז פרהה לה טומאה ושמן קרוש אינו אוכל ודו"ק ואחי שפיר שע"כ צריך לנס.

והא דלא אמרינן כן ג"כ לענין טומאה לפניס חדשות צאו לכאן זה אינו דסוף סוף טומאה שבהן להיכן אזלא וכמו שהקשו הר"ש והרא"ש ז"ל בפ"ג דטהרות מ"א אהא דאמרו הרועב והגרסינן וכו' קרשו הרי הן שניים חזרו ונמחו כבינה מכוון טהור יותר מכבינה טמא וכו' אמנם כ"ז דוקא שיש להם מקום חלות לטומאתם היינו אוכל מאחר דאלו שנחשבו במתני' דין אוכל להן כשנקרשו משא"כ מים אי נימא לאחור שנקרשו וחזרו ונימוחו דאין להם עוד טומאה תקשה קושית הראשונים ז"ל וכי טומאה שבו להיכן הלכה והכא אין לתרץ כחירוטם כיון דמים שנקרשו אין להם דין אוכל ולכן לענין טומאה אמרינן דחזרה לטומאה ישנה משא"כ לענין שאובין לפניס חדשות צאו לכאן כיון דיאלו מתורת מים לגמרי.

ובזה יש לחלק בין מים שנקרשו לזיעה דזיעה שנעשו מים לא יאלו מעולם מדין מים ואפי' באמצעיתה כשהיתה זיעה בעלמא

סימן לו

מאי חנוכה דת"ר בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה
תמניא אינון וכו' שכשנכנסו יוונים להיכל וכו'.

דת"ר בכ"ה בכסלו יומא דחנוכה
תמניא אינון ולא יום אחד, ואי משום
שחנו כ"ה כמו שמפרשים התיבה
חנוכה שהם שני תיבות חנו כ"ה
אותו יום הי' להם לתקן שחנו בו
ומ"ש דת"ר יומא דחנוכה תמניא
אינון והו"ל כמבאר ומשני שכנכנסו
יונים להיכל וטמאו כל השמנים וכו'
והדליקו ממנו שמנה לשנה אחרת
קבעום י"ט צהלל והודאה היינו כל
השמונה שבאמת שמונה נסים היו
וכמ"ש שם בגמ' דפריך ונמעט נס
ומשני נס בכל יומא אימיה (כ"ג
ע"א) עיין רש"י שהרי כל שמונה
הדליקו מן הפך אבל זמן משהגיענו
להתחלת זמן הגיענו ע"ש.

וכבר הקושיא מפורקמת לאחר
שכבר שקו"ט כל אלו הלכות
חנוכה ופריך מאי חנוכה וברש"י על
איזה נס קבעוהו. עוד תקשה לשון
קושיא ופירוקא מאי חנוכה דת"ר
והכוונה כלומר כיון דת"ר בכ"ה
בכסלו פריך מאי חנוכה וכו', היל"ל
ת"ר בכ"ה בכסלו יומא דחנוכה
תמניא אינון.

ובעת נלפענ"ד דמנינו מקום שתקנו
הו"ל זכר לנס לא תקנו רק
יום אחד פורים אינו אלא יום אחד
וכן מגילת תענית שהיו מתקנים זכר
לנס תקנו אותו היום וא"כ מ"ש
חנוכה שהוא שמונה וז"ש מאי חנוכה
כלומר מ"ש חנוכה משאר נסים

סימן לח

מאי חנוכה דתנו דבנן בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה
תמניא אינון דלא למספר בהון וכו' שכשנכנסו
יוונים להיכל טמאו כל השמנים וכו' ולא מצאו
אלא פך אחד של שמן וכו' נעשה בו נס והדליקו

ממנו שמונה ימים לשנה אחרת קבעום ועשאום
ימים טובים בהלל והודאה.

ללא תקשה דאכתי מנ"ל דאיכא חלק
יו"ט בחנוכה ומאי תקשה א"כ מאי
חנוכה וע"ז כמתרץ דהא ידעינן
דאיכא בחנוכה דין של קצת יו"ט
דחנו רבנן בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה
תמניא אינון ללא למספד צהון וכו'
הרי דאיכא דין צוה ללא למספד וכו'
וא"כ על אחיה נס קבעו חלק חנוכה
זוה שהוא הגד של יו"ט וע"ז משני
שכשנכנסו יונים וכו' כלומר כשנכנסו
יונים צהיכל כבר חוזר לישב בעיית
הגמ' מאי חנוכה וכו' ומשני דלשנה
אחרת קבעום ועשאום ימים טובים
בהלל והודאה וק"ל.

ופלא לשון הגמ' דקבעי מאי חנוכה
ומסיים דקבעו בהלל והודאה
ואינו מזכיר הדלקת נרות לא
בתחילתו ולא בסופו אף שהוא עיקר
מלות חנוכה.

והנראה דפי' הגמ' הוא כך מאי
חנוכה כלומר היו"ט של
חנוכה דהא כבר ידענו שצריך
להדליק נרות בכ"ה בכסלו וכמו
דאמר לעיל ח"ר מלות חנוכה נר
איש וביתו אלא האיבעיא הוא כאן
על חלק היו"ט של חנוכה מאי הוא
ופרש"י על אחיה נס קבעוהו אלא

סימן ל"ט

מאי חנוכה דת"ר בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה
תמניא אינון וכו' וכשגברה מלכות בית חשמונאי
ונצחום בדרקו ולא מצאו וכו' לשנה אחרת קבעום
ועשאום ימים טובים בהלל והודאה.

שהדלית של דת"ר הוא כמו בשביל
שת"ר והוא טעם לדבר והי"ל לומר
מאי חנוכה חנו רבנן וכו'. (ג)
וכשגברה מלכות בית חשמונאי והלא

וי"ל, א) דפריך מאי חנוכה והלא
לעיל מינייה שנה כבר כמה
הלכות חנוכה וא"כ כבר ידע מאי
חנוכה. ב) שאמר דת"ר בלשון קושי'

סוכות וידבר משה את מועדי ה' וסמך ליה ויקחו אליך שמן זית זך כחית למאור רמו לחנוכה שמן זית מצוה מן המובחר עכ"ל הובא בבב"י ח' כסלו מאמר ז' אות ז' והרמב"ן עה"ת פ' בהעלותך כתב דנר חנוכה רומזות שם והטור בבב"ט עה"ת פ' אמור ויקחו אליך שמן זית סמך לסוכה לומר שגומרין הלל כל שמונה ימי חנוכה כדרך שגומרין אותו כל ימי החג להעלות נר ואח"כ כתיב נרות והיינו כז"ה שצילל ראשון מדליק נר אחד ומוסיף והולך ע"ש הנה נראה דכבר מצות נר חנוכה רמזה באורייתא וא"כ דורשי רשימות ידעו כבר מחנוכה וכעין זה כתב הישמח משה במגילה ומרדכי ידע את כל אשר נעשה, שהיה הדבר מסור לראשי סנהדרין שצכל דור ודור והי' כעין תורה שבב"פ והיה חסר ביאור בתורה עד שיבואו הזקנים ודרשוהו אמנם דעת שאר פוסקים דחנוכה כולה דרבנן הוא ומקנת ז"ד של חשמונאי הוא ואין בזה ענין של לאורייתא.

והנה כל מצות דרבנן ילפינן מלא מסור חה שקשה ליה להמקשן כיון דמצרכים ולונו היכן לונו והכוונה אי זה הצו הוא מתקנת

הם לא מלכו עד לאחר המלחמה ובשעת המלחמה אכתי לא היו מלכים. ד) באמרו טמאו כל השמנים שבהיכל והוא כולל כל השמנים אמאי צדקו והלא כבר ידעו שטמאו כל השמנים. ה) אמרו לשנה אחרת קבעום אמאי המחינו לשנה אחרת. ו) שאמר קבעום ולא אמר תקנוס ללשון קבעום משמע דלא חסר רק קביעות אבל כבר הייתה תקנה והלא אכתי לא ידענו מחי נתקנה התקנה בכלל.

עוד שם בגמ' (כ"ג ע"א) מאי מצרך מצרך אקב"ו וכו' והיכן לונו ר' אויא אמר מלא מסור ר' נחמי אמר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמר לך, וי"ל במאי פליגי ר' אויא ור' נחמי גם צעיקר הפירכא והיכן לונו הקשו המפרשים למה לא פריך הכי בכל מצות דרבנן שאנן מצרכין עליהו והיכן לונו, ועוד קושיות מה שיחורצו אי"ה.

במש"ב הרוקח דחנוכה נרמזה בתורה אצל המועדים

והנראה להנה כתב הרוקח (פ' אמור) התחיל הכתוב בשבת ורגלים פסח ועצרת ר"ה ויו"כ

חז"ל או שהוא רמוזה באורייתא וזה הקושיא היכן לנו כלומר מאיזה מקום בא הנו ונתחייבנו ובאיזה מקום הוא מרומז, ולא פריך אי לנו או לא אלא היכן לנו וע"ז א"ר אויא מלא תסור והוא ככל מצות דרבנן אמנס ר' נחמיה אומר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו כלומר הדבר רמוז בחזרה אלא שצריך לשאול אביו והזקנים והם יאמרו ועל דרך שיטת הרמז"ס בספרו דכל מה שאינו מבואר בקרא קורא אותן דברי סופרים, ומדויק לשון שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך לפמ"ש הרשב"א בשם ח"א סי' ע' דמנהגים שאומרים זקנים ואפי' נשים הם הלל"מ וזה שאל אביך וגו' וזקניך ויאמרו לך, ועיין רמז"ס בהקדמה על מס' זרעים ודו"ק היטב. והכ"נ הם ביארו דדבר זה רמוזה באורייתא וא"כ נר חנוכה נמי הרי רמוזה הוא באורייתא.

ולפ"ז נראה לי שב כל הקושיות שהקשינו דפריך מאי חנוכה דת"ר כלומר דידע התנא דיש חנוכה אמנס מאי חנוכה מאי הוא מצוה אם הוא תקנה או מדאורייתא ואומר דת"ר בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה תמניא אינון כלומר הדבר כבר ידוע

דיומי דחנוכה תמניא אינון אלשעבר ולא אמר תמניא ליהוי אלא אינון מלפנים והיינו דכבר רמוזה באורייתא ולפ"ז כבר ידעו דהחשמונאים נלחו וא"כ הם כבר בכלל מלכות היו ואומר וכשגברה מלכות בית חשמונאי כלומר שכבר היו מלכות שכך היחה הקבלה, ועכשיו הוא שגברו על היונים אלא דלפ"ז אחי שפיר דקו ולא מלאו כיון דהיחה הקבלה שיעשה הנס ע"י פך שמן א"כ ע"כ צריך להמלא שמן טהור ולכן דקו אע"פ שהיונים טמאו כל השמנים וזה אחי שפיר לשנה אחרת קבעום כלומר דלתקון ימי חנוכה מתחלה לא היו צריכים דהרי כבר רמוזים הם באורייתא אלא שלא הי' הזמן קבוע להם וכ"ש לפ"מ דמבואר במדרש ויותר יעקב לבדו שכת פכים קטנים שהם הפכים שנעשה בהם הנס חנוכה א"כ כבר ידעו מיעקב אבינו אלא שלא מקרו רק לגדולי הדור וכמ"ש במק"א ועיין במדרש וטוב טבה והכן סעודת חנוכה הזמין להם וז"ש לשנה אחרת קבעום שנחנו להם זמן קבוע ואולי בזמן יוסף ואחריו היו מקיימים חנוכה פעם אחת בשנה ולא היה להם זמן קבוע עד שבאו צ"ד של חשמונאי וקבעום לזמן קבוע והבן.

בחקירה אי מצות נ"ח הוא חדא
מצוה כל שמונה ימים או
בכל יום מצוה בפנ"ע

ולפענ"ד היה נראה לפ"מ שכתבו
הרוקח והצעה"ט דסמוך
חנוכה לסוכה ולכן מדליקין וגומרין
ההלל והנה צפסח אין גומרין ההלל
רק ביום ראשון בלבד והשאר ימים
מדלגין והטעם דכולה חדא מצוה
הוא אבל בסוכות דבכל יום נשחנו
ונתמעטו פרי החג הו"ל כל יום
מצוה בפני עצמה וכיון דסמך מצוה
חנוכה לסוכות ולא לפסח מצוה
דחנוכה כל יומא נס חדש היה ולכן
גומרין בו את ההלל כל שמונת ימים
ולא מדלגין כצפסח.

ולפי דעת הרוקח והטור נלפענ"ד
לפשוט חקירת רבותינו
הדדיקים האחרונים ה"ה בעל צפנת
פענח אי מצוה נר חנוכה הוא חדא
מצוה כל שמונה הימים או מצוה
אחרת בכל יום ויום ועיין תוס' שבת
כ"ג ד"ה מכזה ומגביה ומניחה
ועיין רש"י שם ניסא בכל יומא איחא
וי"ל דמיירי שהדליקה מתחילה לזורך
שבת ולכך גרע מהדליקה הש"ו
אמנם רש"י פי' דולקת שהדליקה
למצוה חנוכה בע"ש ומדברי התוס'
לכאורה אם הדליקה לזורך חנוכה
ע"ש לא היה פוסל רק כיון
שהדליקה לזורך שבת גרע ולרש"י
אפילו הדליקה לזורך חנוכה נמי לא
מהני ועיין חכמת שלמה ס' תרע"ז
ס"ב קטן שהגיע לחינוך זריך
להדליק שנסחפק בקטן שהגדיל תוך
ימי חנוכה וגר שנחגייר תוך ח' ימי
חנוכה אי חייב ביתר הנרות או לא.
ולכאורה נראה דבהא תליא דאי ניסא
בכל יום נס חדש חייב צנר חנוכה
ואי חדא מצוה פטור.

ומה מיושב בזה הגמ' (שבת כ"א
ע"ב) אמר רבה בר בר חנא
אמר ר' יוחנן שני זקנים היו צדין
אחד עשה כב"ש ואחד עשה כדברי
ב"ה זה נותן טעם לדבריו כנגד פרי
החג זה נותן טעם לדבריו משום
מעלין בקדש ואין מורידין ולכאורה
מאי שיטתיה דהאי זקן להביא ראי'
מפרי החג אמנם נראה דכיון דעיקר
הדלקה תלוי בפרי החג ומה"ט בכל
יום ויום הדלקה חדשה דאל"כ היו
סגי צנר אחד כל ימי חנוכה דהו"ל
כל שמונת ימים נס אחד ולכן נתן
טעם לדבריו כנגד פרי החג דהקשו

אהדדי וממילא כל יומא הוי ניסא
חדתא ולא כמו בפסקא שהכל מצוה
אחת הוא ולכן אינו אלא צערב
חאכלו מצות.

ושהחיינו צלילה ראשונה, ושעשה
נסיס בכל הלילות והדברים נראים
ע"כ. והוא לכאורה דבר חדש שחייב
לברך בכל יום של חנוכה אפילו מי
שאינו מדליק כלומר שהצרכה נחקנה
על היום שנעשה בו נס ולא על
ההדלקה וההדלקה מצוה בפני עצמה
הוא ומ"מ כשיש לו שמן אז מכנס
ומברך יחד אבל כשאין לו שמן אכתי
חייב לברך על הנסיס. וודאי דלהלכה
לא קיי"ל הכי ומ"מ ז"ע.

שוב האיר ה' עיני במאירי שכתב
דף כ"א ע"ב ד"ה נס זה של
חנוכה חו"ל ולשנה אחרת קבעוס י"ט
ולא לבטול מלאכה אלא ליאסר
בהספד ונחעניית ולהודאה בחפילה
ולגמור את ההלל ואעפ"י שבגאולת
מצרים אין גומרים את ההלל אלא
יום ראשון ולא אמרו לגמור בח'
ימים של חג אלא שהקרבנות חלוקים
לעצמם בכל יום, חנוכה שאני שבכל
יום ויום היה הנס מתרבה ומתחדש
יותר הנה כתב דבכל יום היה נס
מתרבה ומתחדש ואכתי ז"ע לשון
היה הנס מתרבה ומתחדש ולא כתב
דבכל יום היה נס חדש.

ובאמת כי בגמ' (כ"ג שס) מכאן
ואילן מדליק מברך שמים
ורואה מברך אחת מאי ממעט
ממעט זמן ונימעט נס נס כל יומי
איתיה ועיין רש"י כל יומי איתה
שהרי כל שמנה הדליקו מן הפך אבל
זמן משהגיענו להתחלת זמן הגיענו
ע"כ הנה מבואר דכיון דכל שמונה
הדליקו מן הפך נמצא כל הימים
הו"ל כיומא אריכתא ונס אחד גדול
היה שם והולך ומתרבה כל שמונת
הימים, ואדרבה ציוס ראשון היה
שמן ולא היה הנס ניכר כ"כ ודו"ק.

עוד ראיתי במאירי שכתב דף כ"ג
דבר חדש צמי שאין לו להדליק
ואינו במקום שאפשר לו לראות יש
אומרים שמברך לעצמו שעשה נסיס

סימן ב

מאי חנוכה דת"ר בב"ה בכסליו יומי דחנוכה
תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות

בהון שכשנכנסו יוונים להיכל וכו' לשנה אחרת
קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה ע"כ.

אסתר צרה"ק נאמרה ומשני נאמרה
לקרות ולא נאמרה ליכתב.

ובתום ד"ה נאמרה וקשה וכו'
נראה ללא נחנה ליכתב
צרה"ק אבל מדרבנן ניחנה ליכתב
ולקרות ואכתי קשי' דבמס' יומא
(דף כ"ט) למה נמשלה אסתר לאילת
השחר מה שחר סוף הלילה אף
אסתר סוף הניסים. ופריך והאיכא
חנוכה ומשני ניתן ליכתב קאמר.
ופריך הניחא למ"ד ניתן ליכתב אלא
למ"ד לא ניתן ליכתב מאי איכא
למימר, ואין לומר דהא דניתן ליכתב
מדרבנן קרי כתיבה דא"כ הדרא
קושין לדוכתא דהא איכא חנוכה
שניחנה ליכתב מדרבנן במגילת
תענית. ות"י הר"ר אלחנן דכתיבה
דמגילה מהניא טפי דהא זריכה
גידין ושרטוט וכמה דברים ללא
זריכי במגילת תענית.

והנראה מדברי החוס' דחנוכה נמי
ניתן לכתוב מדרבנן עכ"פ
ולת"י הר"א תרוייהו דרבנן אלא
שהמגילה עדיפא בכמה דברים

ואיכא למידק על שאלת המקשן
מאי חנוכה ואתו לא ידע
מאי חנוכה והלא מינה סליק ועד
השחא כבר חשב מלות נר חנוכה
איז וניחו וסדר הדלקתן והמהדרין
ומהדרין מן המהדרין ודין כנחה
וזמן הדלקתן וז"ע. שנית דמפרש
צ"ה צכסלו יומי דחנוכה תמיא
אינון ללא להתענות ודלא למספד
בהון וכו' לשנה אחרת קבעום
ועשאום י"ט בהלל והודאה וי"ל למה
השמיט ולא אמר קבעום צהדלקת
נרות ובהלל והודאה.

ואשר נראה דאמרו בגמ' (מגילה
ז') שלחה להם אסתר לחכמים
כמצוני לדורות, שלחו לה הלא כתבתי
לך שלישים שלישים ולא רבעים (משלי
כ"ג) עד שמלאו לו מקרא כתוב
צתורה כתב זאת זכרון בספר (שמות
י"ז) כתוב זאת מה שכתוב כאן
ובמשנה תורה. זכרון מה שכתוב
בנביאים בספר מה שכתוב במגילה
אמר שמואל אסתר אינה מטמא את
הידים למימרא דסבר שמואל אסתר
לאו צרה"ק נאמרה והאמר שמואל

בכתיבה. ובגמ' (תענית י"ב ע"א) דכתיב במגילת תענית, ופרש"י שם ד"ה צללו האי דקמני דכתיב משום דמגילת תענית היחה נכחבת לבד לזכרון נסים ע"כ.

ובעתה נראה לפרש קושית המקשן מאי חנוכה דה"י קשה ליה כקושית התוס' הא אסתר סוף כל הנסים א"כ מאי חנוכה על מה תקנו והיאך מתיישב מה שחקנו י"ט בכ"ה בכסלו שמונת ימי חנוכה על הנסים ועל הנפלאות וכו' ולא עברו על כל חוסף והגם דקיי"ל דגם כל יחיד עושה לעצמו י"ט בהלל והודאה לה' כשנעשה לו גם וכמ"ש מהר"ם אלשק"ר סי' מ"ט והוצא במג"א א"ח סי' תרפ"ו סק"ה והח"ס האריך שהוא כדאורייתא. מ"מ לתקן י"ט לרבים ע"ש גם קשיא ליה דהו"ל בגדר כל חוסף, וכעין בודה מנה מלבו ח"ו.

הוא מוחיב והוא מפרק דת"ר בכ"ה בכסלו, ולשון דת"ר בדל"ד ולא כתב ת"ר והדל"ד הוא לתוס' ביאור האיבעיא של מאי חנוכה ולכן לא קאמר ת"ר בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה אלא דת"ר כלומר דבר ידוע הוא דבכ"ה בכסלו יומי דחנוכה

תמינא אינון כלומר דהימים הם ימי חנוכה והחג הוא על היום ואינו תלוי בהדלקה ידליק או לא ידליק העצם של יומי דחנוכה הוא דלא למספד ולא להתענות וכו' ולא שהוא רק מצוה בהדלקת נרות שמונה ימים, ומצות הדלקת המנורה שמונה ימים אינו אלא פרט ומצוה בימי חנוכה ואם מי שהוא לא ידליק נרות שלא יהא לו שמן או מפני סיבת אונס או אפי' במזיד מ"מ אכתי נשאר שמונת ימי חנוכה עליו דלא למספד ודלא להתענות שהם צעמם ימי חנוכה ולגמור בו את ההלל ולהודות לה' שכל זה הוא י"ט של שמונת ימי חנוכה.

ופה מוכן בזה לשון רש"י ז"ל מאי חנוכה על איזה גם קבעוה, כלומר די"ט של חנוכה נקבע שמונת ימים רוזה לדעת על איזה גם קבעוהו דהיו שם הרבה נסים כמבואר בעל הנסים כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך שהוא להשכיחם תורה ומצות, ולהעבירם מקדושת ישראל לטמאם בטומאת היונים וגורו על פרטי דינים כשבת מילה נדה ומקואות וכלה הנכנסת לחופה בת ישראל תב'

וי"ל דבגמ' (מגילה י"ד ע"א) ח"ר
 מ"ח נביאים ונביאות נחנכאו
 להם לישראל ולא פחתו ולא הותירו
 על מה שכתוב בחזרה חוץ ממקרא
 מגילה, מאי דרוש וכו' והקשה
 ברש"י וא"ח נר חנוכה כבר פסקו
 הנביאים ונ"ב. ובגמ' שם פריך אי
 הכי הלל נמי נימא לפי שאין אומרים
 הלל על נס שבח"ל רב נחמן אמר
 קרייתא זו הלילא ועיין מאירי שהביא
 בשם י"א שאם אין לו מגילה בפורים
 יקרא ההלל כרז נחמן, ולפ"ז נראה
 לומר דבר חדש דעת החוס' שכתבו
 דגם חנוכה נמי ניתן לכחוב מדרבנן
 אלא דמגילה עדיפא דבעי שרטוט
 וכו' ומיהו הכ"נ דחנוכה יש לו נמי
 עדיפות מנד אחד בקריאת ההלל
 דהגם שלא כתבו הגם חנוכה על
 הקלף עם שרטוט וליכא מגילה
 לקרייתא אבל לעומת זה חקנו קריית
 ההלל במקום קריית המגילה
 וקרייתא זו הלילא והיינו ההלל
 שחקנו וקבעו לשמונת ימי חנוכה
 לקרא בכל יום הוא במקום קריית
 המגילה בפורים.

ומה מדויק כזה שאנחנו קוראים את
 ההלל שמונה ימים הלל השלם
 ובזכרה והלא בפסח שיצאו ממצרים

להגמון חחלה עד שזו להם כתבו
 לכם על קרן השור שאין לכם חלק
 בזלתי ישראל, וברוב רחמיו וחסדיו
 נעשה להם נסים על כל אלו ולזה
 מתוך ומפרק דח"ר זכ"ה זכסלו
 יומא דחנוכה חמניא אינון וכו'
 שכשנכנסו יונים להיכל וטמאו כל
 השמיים שבהיכל וכשגברו מלכות בית
 השמונאי נכנסו להיכל וטהרו אותו
 וזדקו ולא מצאו אלא סך אחד של
 שמן וכו' והדליקו ממנו שמונה ימים
 וכיון שנעשה הגם שמונה ימים לשנה
 אחרת קבעום כלומר אוחן שמונה
 הימים ועשאוים י"ט בהלל והודאה
 (ובכיון לא חקנו סעודה ללא ליהוי
 בכלל כל חוסין) וקבעום בהלל
 והודאה ולא אמר בהדלקת נרות
 בהדלקת הנרות הוי פרט ומצוה
 ממצות ימי חנוכה ולא העלם י"ע
 חנוכה והבן.

ומעתה נחזור לדברי החוס' שחדשו
 לן דבר חדש דחנוכה נמי
 ניתן ליכתב וכחבו הגם זמגילת
 חענית וא"כ לכאורה קשה אמאי לא
 חקנו לקרא נמי כמו שקוראין
 בפורים המגילה נקרא נמי מגילת
 חנוכה ועכ"פ מדרבנן כמו שקורין
 המגילה.

בחנוכה הוא דילפינן לה מחג הסוכות ולא מחג המצות וילפינן מפרי החג ולכן זה נתן טעם לדבריו כנגד פרי החג והבן.

בקיצור נראה מה שאמרו בגמ' לשנה אחרת קבעום ועשאום י"ט בהלל והודאה הכוונה שקביעות היחה על קריאת ההלל שהוא כעין קריאת המגילה אלא כיון שלא ניתן לכחוז קבעום בהלל או שבפורים לא קבעו הלל משום חו"ל וחנוכה הנס בארץ ישראל, ואולי בזה יש ליטב מה שמקשין למה לא כתב רבינו הקדוש מסכת' על חנוכה כמו מגילה על פורים ולהג"ל אחי שפיר דלא ניתן לכחוז דאסתר סוף כל הנסים והבן ולא נשאר רק הלל והודאה והבן.

ולפי שעיקר הנס הי' בימי חנוכה שהיונים פרו פרצו פרצות בחומת ישראל ובקדושתם ובי"ג מקומות כנגד י"ג מכילין דרחמי וי"ג מדות ורצו לערב קודש בחול טומאה בטרהרה וח"ו טמאו כל השמיים היפך שמן זית זך טהור כחית למאור למאורה של תורה ורצו להכניס קרירות וטומאת ההשכלה ופילוסופיא ולימודי חול שלהם ולערבם בחורת ה' והצליחו בין ההמון ולא נשאר

ומשה ואהרן עמהם וגם גדול הי' שם ולא תקנו רק לגמור יום אחד ומ"ש חנוכה שעשו שמונה, והדבר מפורש בראשונים ועיין שבלי הלקט ועוד.

ונראה דבגמ' שבת (כ"ג ע"א) ר' ירמיה אמר הרואה נר חנוכה צריך לברך ואמר רב יהודה יום ראשון הרואה מברך ב' מכאן ואילך מברך אחת ופריך מאי ממעט ממעט זמן ונימעט נס ומשני נס בכל יומא איחיה, ועיין רש"י שם. ולפענ"ד דבסוכות גומרין ההלל בכל יום משום דבכל יום איכא שינוי בפריים ומצוה בפני עצמה אבל בפסח והקרבתם בכל יום בלי שינוי והכ"נ ניסא בכל יומא איחיה דבכל יום נתרבה השמן בפק והו"ל נס חדש וגומרים ההלל בכל יום דכל יום איכא נס חדש ועליו גומרין ההלל.

ומדויק בזה נמי הני תרי זקנים דהוי בצדון אחד עשה כדברי ב"ש ואחד עשה כבית הלל זה נתן טעם לדבריו כנגד פרי החג וזה נתן טעם לדבריו משום מעלין בקדש ואין מורדין. ולכאורה פלא פרי החג מה שייכות להם עם חנוכה ולהג"ל אחי שפיר דכל עיקר דגומרים את ההלל

רק חשמונאי וזניו נאמנים לה' ולתורתו בשלמות ולמדו תורה בקדושה ובטהרה כנתינתה מסיני וריחם ה' עליהם ורצ את ריבם ודן את דינם ונקם את נקמתם ומסר גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורת ה' ואח"כ באו בני ישראל לדביר בית

ה' והדליקו נרות בחצרות קדשו בקדושה וטהרה כל שמונת ימי חנוכה עד היום הזה ואם כל י"ט בטלים ימי חנוכה לא יחצטלו וי"ר שנוכה לאור הגנוז בהם ונוכה למאור החורה אנו ואלאזינו ואלאזי אלאזינו כלנו יודע ולומדי תורת ה' עדי יבא ינון צב"א.

סימן מא

מאי חנוכה דת"ד בב"ה בכסליו יומי דחנוכה
תמניא אינון וכו' בדקו ולא מצאו אלא פך אחד
של שמן וכו' ולא הי' בו אלא להדליק יום אחד
נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים וכו'.

והקשה ה"י דכיון דהי' שמן עכ"פ ליום ראשון א"כ לא נעשה נס רק לשבעת הימים ואמאי קבעו שמנה ימים וע"ש מה שחי' צג' אופנים. ועיין ט"ו (א"ח סי' תר"ע סק"א) שמיד שהדליקו השמן ביום ראשון נתמלא הפך שמן ליום שני והי' הנס בו ביום ולתי' זה ז"ע דא"כ ליום שמיני לא היו צריכין נס ואכתי הנס לא היה אלא שבעת ימים דביום השמיני אז לא הי' צריך עוד להנס וקושיא זו קדומה היא

ומבוארת בס' האשכול הלי' חנוכה ובחוס' הרא"ש ומאירי שבת כ"ב ע"א. והאריכו הפוסקים זה לעומת זה.

ומה שנלפענ"ד בס"ד לומר דבר חדש בדיוק לשון בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן ולא הי' בו להדליק אלא יום אחד דלכאורה עיקר חסר מן הספר דהול"ל פך אחד עם שמן ולא של שמן, ושל שמן משמע פך רק של שמן עכ"פ לא

לכל נר ונר לא הי' מספיק לכל הנרות שהם ג' לוג וחצי לוג ולא הי' דולק יום אחד.

ולבן מה שאמרו ולא הי' בו להדליק אלא יום אחד היינו צהפך אבל במנורה לא הי' אף ליום אחד שהרי לא מצאו רק חצי לוג שמן וזה אינו מספיק אלא לנר אחד ולא לכל המנורה ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמה כל המנורה, והי' שמן לכל הז' נרות נמצא שנעשה נס לשש נרות ביום ראשון וא"כ נעשה גם ביום ראשון נס שמחצי לוג שמן נחרבה לז' חצי לוגין בראשון וכן בכל יום ויום. ועיין בסמוך שהבאנו כעין זה משאילחות אלא שהוספנו לזה עכשיו דאחי אליבא לכו"ע והבן.

עוד נראה להוסיף דאחר שלא הי' להם אלא חצי לוג שמן וכנ"ל והי' מספקא להו כדת מה לעשות ולהדליק בנר אחד של מנורה ליכא מצוה דשבעה קני מנורה מעכבין זה את זה וז"ל הרמב"ם (פ"ג מהל' ביה"ב ה"ז) שבעת קני המנורה מעכבין זה את זה ושבעת נרותיה מעכבין זה את זה בין שהיחה של זהב בין שהיחה של שאר מיני מחכות וכל הנרות קבועים בקנה ע"ש. וא"כ

הזכיר כלל שהי' בו שמן, ועוד לשון ולא הי' בו שמן להדליק אלא יום אחד מאי בו דמשמע דקאי אפך ולא על השמן.

ואשר נראה לומר דהנה המנורה במקדש הי' לה שבעת הנרות וכל נר מחזיק חצי לוג, כמ"ש חז"ל (מנחות פ"ט ע"א) ח"ר מערב עד בקר תן לה מדחה שחאה דולקת מערב עד בקר וכמה היא שלשה ומחצה לוגין חצי לוג לכל נר, ועיין רש"י פ' תלוה ושיערו חכמים חצי לוג ללילי טבת הארוכין, והיה זה דרכם להזמין פכים קטנים של חצי לוג שמן למנורה ובכל לילה לקחו ז' פכים קטנים של חצי חצי לוג כל אחד והדליקו מהם המנורה וכנ"ה בכסלו בדקו אחר פכים כאלו שהזמינו או שגזזו קודם המלחמה, ולא מצאו אלא פך אחד כלומר שמצאו אחד משבעה שהזמינו לכך וגם אוחו הפך שנמצא בו שמן היה רק פך קטן ולא הי' בו אלא חצי לוג של שמן וזה פי' ולא הי' בו להדליק אלא יום אחד כלומר נר אחד ליום אחד ולא להדליק לכל המנורה שאם הי' מדליקים בפך זה הי' דולק יום אחד אבל במנורה שהיו ז' נרות והיו צריכים ז' חצי לוגין היינו חצי לוג

של הדלקה אבל לדין שפי' דהא
 דמאלו פך אחד היינו שלא היה צו
 אלא חצי לוג שמן דהפך היה צו שמן
 לנר אחד של המנורה נמצא דגם מה
 שהי' צו להדליק יום אחד נמי לא
 לכל שבעת הנרות רק לנר אחד דלא
 הי' להם שיעור של שבעת חצי לוג
 לכל המנורה ליום אחד רק לנר אחד
 א"כ ממילא לא הי' להם שמן לקיים
 המצוה כמצותו דיאירו שבעת הנרות,
 ושפיר עשו חלקוהו עכ"פ לקיים בכל
 יום בגדר ח"ש שאפי' ידליקו הכל
 בלילה ראשונה נמי ליכא מצוה רק
 חצי שיעור, ואולי המדליק רק נר
 אחד משבעה נרות במנורה הוא
 פחות מאלו הי' מדליק חצי שיעור
 צו' נרות (וי"ל מדברי המג"א שאם
 י"ל שמן מעט יתן צנר אחד כשיעור
 והשאר יחלק מעט מעט למהדרין
 והבן). ונעשה להם נס והדליקו ממנו
 שמונה ושפיר מיושבת קושית הפ"ח
 והבן.

בהטעם דאין מצות הדלקת

נר חנוכה מערב עד בוקר

דומיא דמנורה

ובזה נלפענ"ד לומר דנר נפלא
 צס"ד על מה שמקשים העולם
 כיון דהדלקת נרות הוא זכר למנורה

כשאין שם אלא חצי לוג אחד שמן
 ליכא מצוות הדלקה כלל דחסר
 כשיעור במנורה דבעי חצי לוג לכל
 נר.

אי יש קיום מצוה בחצי שיעור

ונראה לפי מה שחקרו ונסתפקו
 האחרונים ז"ל במי שאין לו
 אלא חצי כזית מצה וכיוצא בו אי יש
 קצת מצוה לקיים כמו בח"ש שאסור
 מה"ח (עיין משנ"ה ח"ו סי' קע"א
 וח"י סי' ש"ט) הי"נ להיפך בח"ש
 מצוה יעשה כל מה שיכול בחצי
 המצוה, וי"ל מאחר דלא הי' להם
 אלא חצי לוג שמן ממילא לא הי'
 להם לקיים מצוה שלמה ולכן חלקוהו
 לחי' ימים ושפכו מקצת בכל נר
 והדליקוהו וחי' זה אחי כעין מה
 שחי' הב"י בחי' הב' אלא שהפר"ח
 (סי' חר"ע) הקשה על חי' הב"י
 דהאיך חלקו השמן לכחילה לחי'
 ימים נמצא דאף ביום אחד לא קיימו
 המצוה ונטלו עלמן ממצוה ע"ש.

אמנם קושית הפר"ח אחי שפיר
 להב"י שס"ל דליום אחד הי'
 שמן להדליק לכל המנורה והם
 חלקוהו לשמונה ימים ושפיר קשה
 קושית הפ"ח דהאיך נטלו המצוה

והמנורה מצותה להדליק מערב עד צוקר וכן נעשה הנס שהדליקו שמונה א"כ הי' להם לחקן שידליקו נרות מערב ועד בקר והם אמרו רק משתקע החמה עד דכליא ריגלא דתרמודאי שהוא כחצי שעה, ולא עוד דגם בזה קיי"ל כבחה אין זקוק לה, ולכאורה מאחר דמזוה גדולה כו הוא דחייב אפילו למכור את כסותו או לחזור על הפתחים אמאי כבחה אין זקוק לה, ועוד יש מן הגאונים שכתבו דליח ליה שיעור כלל אפילו כנ"ל ואפילו לא הדליק רק לרגע ולא נתן שמן רק קצת נמי ילא, עיין שלטי גבורים שבת הג"ל.

ונראה דכיון דהם מצאו פך אחד של שמן והי' ראוי להדליק יום אחד כליל טבח והנה דעת הרמב"ם דהמנורה דלקה מעת לעת ובצקר הדליקו ג"כ המנורה ולשיטתו מה שאמרו להדליק יום אחד היינו מעת לעת א"כ הי' להדליק כ"ד שעות חלקוהו לשמנה ימים לשבע נרות ס"ה נ"ד נרות נמצא הי' שמן לכל נר ונר לשיטת הרמב"ם לערך עשרים וששה דקות 26 מיוט קרוב לחצי שעה א"כ השמן שמצאו הי' ראוי לדלוק בכל נר לערך חצי שעה

ולכן חקנו להדליק לערך חצי שעה לזכר הנס שמשמן חיה נעשה הנס.

ולשיטת הפוסקים דרק כלילה היו מדליקין המנורה, מה שנמצא בצך הי' פחות שרק ללילה אחת הי' להדליק ודלא כר"מ א"כ לא הי' רק י"ד שעות לנ"ד נרות לא הי' אפילו לחצי שעה ולכן ליש מן הגאונים סגי בהדלקה כל דהוא להראות שלא הי' שמן רק כ"ש ונעשה בו נס וכנ"ל ושפיר מיושבת קושיית העולם למה לא חקנו להדליק מערב עד בקר דומיא דמנורה וק"ל.

ולפ"ש דגם ליום אחד לא הי' רק חצי לוג אחד וחלקו מזה לשמונת חלקים ולשמונה ימים א"כ אף לחצי שיעור לא הי' מספיק רק משהוא לגמרי ובהא כבר מצינו לחלק אי חצי שיעור בעינן דוקא או סגי במשהוא עיין (כ"מ החו"מ פ"א ה"ו) מה שמחלק בין ח"ש למשהו ממש ועיין הגדה של פסח עם מגיד משנ"ה (דף קנ"ו) ביאור דברי הרמב"ם ז"ל.

והחשמונאים בצדקתם ובחמימותן חשבו שידליקו המשהו

שלא יקיימו המלצה בזה וסברו שמיד
תכנה המנורה שאין בו שמן כראוי
להדליק המנורה ולכן קבעו ג"כ
דכנחה אין זקוק לה זכר לנס וכנ"ל
זה נכון בס"ד.

ויסמכו על ה' ואם תכנה מיד תכנה
ומה בכך. וזוה מיושב נמי שיטת
מ"ד כנחה אין זקוק לה כיון
דבשעה שהדליקו המנורה לא הי'
להם רק ח"ש או פחות מזה וסברו

סימן מב

דת"ר בב"ה בכסליו וכו' בדקו ולא מצאו אלא
פך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של כה"ג
ולא היה בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו גם
והדליקו ממנו שמונה ימים וכו'.

המנורה לקדש בכלי שרת וביאר
בטה"ק דהכוונה דהמנורה עלמה
היתה כלי שרת ולמה צריך לקדש
קודם בחצי לוג. ובס' שפע חיים יהי
אור למרן כ"ק אדמו"ר הגה"ק
ז"וק"ל ה"ה האריך הרבה בישוב
הקושיא וביאור הדברים ע"ש.

ומה שנלפענ"ד ראשונה בהקדש עוד
קושיא לפ"מ שחי' עוד שם
שחי' הב"י שחלקו השמן שבפך
לשמונה חלקים ונמצא הי' שמינית
לוג שמן לכל לילה וכשנחתו השמינית
הזה במנורה נעשה בו גם ודלק כל
הלילה וכן בכל לילה וליילה וא"כ הי'
גם ביום ראשון כבשאר הימים, אלא

והקשו הקדמונים א"כ לא הי' גם
רק ז' ימים דליום אחד הי'
שמן והב"י חי' ג' תירושים, ואחד
מהן דהנס נעשה במנורה עלמה
אחר שדלקו הנרות כל הלילה נתמלא
המנורה שמן מחדש, ובשו"ת חב"ל
השרון הביא קושיא מהרה"ק
מוהרי"ד מצעלזא מגמ' מנחות דף
פ"ח ע"ב דחצי לוג נמשח כדי לחלק
לכל נר ונר שמן הרי דשמן של
מנורה הי' צריך לקדשו בכלי שרת
קודם שנתן במנורה וכיון שנחמלא
המנורה שמן ע"פ גם מחדש אותו
השמן לא נתקדש בכלי שרת מעולם,
והביא שם קושיא החוס' דף פ"ט
שהניחו בל"ע למה הי' צריך שמן

מדות למזרקי דדוקא מדות לריכיס
מלאים אכל מזרק מקדש אפילו אינו
מלא והקשה דבזרייתא דרשו אין
מלאים אלא שלמים וההוא במזרק
כחייב ע"ש.

ואשר נראה בס"ד דהרמב"ם באמת
מחלק בין מדות למזרק
כלומר דדוקא מדות לריכ מלאים
שכיון שלמדה נעשו, לשם זה שיעור
פלוגי אינה מקדשת אלא מלאה כי
לכך נתקדשה וכל שחסר אינו מקדש
אם אין דעמו למלאות, ולכאורה כן
נראה נמי לשון רש"י שפי' (זבחים
פ"ח ע"א) מלאים שיש בהם שיעור
הנריך לאותו דבר ואין דעמו להוסיף
פי' שאין דעמו להשלים השיעור.
והחילוק בין דעמו למלאות או לא
כגון ששפך למדה פחות מכשיעור
ודעמו למלאות נמצא אותו פחות
מכשיעור ממקדשת מטעם שדעמו
למלאות, ואם השתמש בו מעל בו
אף שעדיין לא מילא רק דעמו
למלאות, אכל אם אין דעמו למלאות
אינו כלום, וכעין זה יש לפרש בחזי
שיעור איסורין דאסור מה"ת בדעמו
להשלים לכ"ע והבן.

ומה שכתב המהרי"ק דבמזרק נמי
משמע בזרייתא דדוקא מלא,

דכבר הקשו על ח"י זה שהרי החיוב
הוא כמדחה ואינו יוצא בזחינת כל
שהוא בזמורה עיין רא"ם ועוד. עוד
קשה על ח"י זה לפמ"ש הרמב"ם
פ"ג מהל' פסולי המוקדשין ה"כ
ו"ל כל כלי השרת אין מקדשין אלא
במקדש ואין מקדשין אלא מדעת
ואין מקדשין אלא מחוכן ואין
מקדשין אלא שלמין. ואין מקדשין
אלא מלאים. אכל המדות אין
מקדשין חסרים אלא אם דעמו
למלאותן ואם אין דעמו למלאותן
מקדשין להפסל אכל לא להקרב
ע"ש. והוא שם פ"ח מימרא דשמואל
אין מקדשין אלא שלמים אין מקדשין
אלא מלאין, עיין מהרי"ק שם
ובכ"מ. ולפ"ז כשחלקו הלוג לשמונה
חלקים הרי אותו המיעוט לא הי'
כלי מלא ולא נתקדש בכלל א"כ
תקשה קושית כ"ק אדמו"ר מצעלוא
אחי' זה ג"כ כמו על ח"י שני שם
ופלא שלא הרגישו בזה האחרונים
ז"ל.

איברא דדברי הרמב"ם הנ"ל
לכאורה מקושי' הצנה הם
וכבר הקשה הלח"מ וכתב דהיה
חיצה אכל המדות ליחא וכחז דט"ס
הוא גם מהר"י קורקוס הקשה
דמדברי הרמב"ם משמע לחלק בין

ובגמ' לא חלקו ולפענ"ד הנה בגמ' מנחות דף ז' ע"ב דחני רב תחליפא בן שאול קידש פחות מכדי הזאה בכלי זה ופחות מכדי הזאה בכלי זה לא קידש ואיבעיא להו בדם מאי הלכתא היא, ומהלכתא לא ילפינן או דילמא החס טעמא מאי וכו' ואיתמר א"ר זריקא אף בדם לא קידש אמר רבא תניא נמי הכי וטבל ולא מספיג בדם שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרו.

ועיין רמב"ם פ"ה מהמע"ק ה"ט וזריך שיהא שם דם כדי טבילה לא שיספג באצבעו הנה מצואר שם דהמזרק כל שקבל כשיעור הזאה לא צעין מלא כלל אלא שלא לקבל לחצאין אבל כל שלא קבל לחצאין לא צעין מלא ופסקה הרמב"ם וא"כ י"ל ממילא הכא נמי מחלק בין מדות שנמשחו בשביל כלי שרת כל שיעור צעין אותו או דעתו להוסיף על אותו שיעור אבל כלי שרת מזרקי כסף או כיוצא לא צעין מלא אלא צעין השיעור וזה מלא שיש בו מלא שיעור כולפענ"ד בס"ד לישב דברי רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל.

ואשר נראה דהנה להדלקת המנורה ליום אחד הי' זריך שבע חצי

לוגין שמן נמצא שהי' מחזיק הפך שבע חצי לוגין שהוא שלשה לוגין וחצי לוג, וכשחלקו השמן לשמונה חלקים נמצא עלה ליום חצי לוג פחות שביעית ואותו משהו נחמלא ע"י גס ונעשה כלי שרת מלאה ונתקדש השמן בכלי שרת ושוב כשחילק החצי לוג הנ"ל בשבעה קני המנורה כבר הי' שמן מקודש ואפי' לדעת השיטה דהמנורה נמי הייתה כלי שרת ואינה מקדשת פחות מכשיעור מ"מ הרי כבר נתקדש השמן ע"י החצי לוג ושפיר הו"ל שמן ראוי למנורה ולהדלקה אלא דהי' חסר כשיעור הדלקה וי"ל דהדליקו המעט שמן והי' עומד שם כהן שאם יראה שהדליקה עוממת והולכת לכבוד יוסיף מן השמן שצידו או אפשר דמיד שהניחו מעט השמן בשבעת הנרות נחרבה השמן ונחמלא המנורה וראו הנס כליל ראשונה מיד ושוב החזיקו כן גם ביום שני ועד שמונה ימים והי' לנס.

ובמה שכתבנו נראה לישב נמי מה שהקשה הרא"ם על ח"י הנ"י שחלקו השמן לשבעה נרות דא"כ אפילו מצוה אחת לא קיימו דבשלמא אם שפכו כל השמן במנורה הי' להדליק יום אחד עכ"פ אבל כיון

נתקדש השמן בכלי שרת שהרי
נתקדש השמן בחצי הלוג ששפכו בו
מהשמן ביום ראשון וכן בשני עד יום
שמיני.

ועתה נשוב לקושיית כ"ק אדמו"ר
מצעלזא זנוקלה"ה, ואשר
נלפענ"ד דהע"ו כחז לתוך קושיית
הראשונים דביום ראשון לא הי' נס
וחי' לפמ"ש בזוהר על הפסוק מה
יש ליכי בבית שאין הקב"ה עושה נס
ליתן ברכה על מה שאינו בעולם כלל
אלא במה שיש כבר בעולם אפי' דבר
מועט ויחרכה ולא להברא ברי'
חדשה (ועיין שבת נ"ג ע"ב) בהאי
גברא שנבראו לו שני דדים כמה
קשה פרנסותיו של אדם ודו"ק. ולכן
ניחא דאלו הי' דולק כל השמן כלילה
ראשונה אז ביום שני לא היחה צאה
הנס שהי' צריך לחדש מחדש ולכן
הי' הנס גם ביום ראשון שנשתייר
בקנקן במה שהי' ראוי להיות לנס
למחר ונמצא גם כליל ראשון הי' נס
ע"ש.

ולבאורה לע"ק מגמ' ב"מ ההולך
למוד גורנו אומר י"ר
שיכניס ברכה בכרי הזה מדד ואח"כ
אמר הרי זה תפלת שוא והנה
מצואר דכל ישראל נמי ההולך למוד

שחלקו השמן נמצא לא שמו כשיעור
ואינו ראוי לדלוק ואפי' למ"ד דמי
שאינ לו כשיעור אפי' חצי שיעור יש
מצוה קצת וכן בכל מצות אם אין לו
חית מצה יאכל חצי זית שיש לו
וכיוצא דעכ"פ סרך מצוה איכא
ומיהו התם כשאין לו יותר אבל היכא
דיש לו לקיים מצוה שלמה אלא
למחרתו לא יהי' לו ודאי אסור לו
לצטל מצוה שלמה ולחלקה שיהי' לו
גם למחר עכ"פ מה שהוא, והכ"נ
וצ"ע.

ולפמ"ש אחי שפיר דבאמת הם
מתחלה חשבו על הנס
ולקחו כל השמן שהי' בו להדליק יום
אחד וחלקוהו לשמונה חלקים וכן
אמרו אם יעשה נס בשמן גם עכשיו
לאחר שמצאו ויחרכה השמן בחצי לוג
ובהמנורה תשאר החלוקה שחלקו
להדליק גם בשאר הימים כי בטחו
בה' שגם בשאר ימים יתרחש להם
נס ואם באמת גם ביום ראשון לא
יתרחש להם הנס ידעו כי אין להם
בצירה ואז יקחו כל השמן וידלקו
המנורה היום כמצותה ולימים אחרים
יעשה ה' כרצונו.

ובמה שכתבנו הרווחנו נמי דלא
תקשה קושי' הנ"ל שלא

גורנו צריך להתפלל שחברתה הנכרה בגורנו ונעשה נס ומחברתה הנכרה. ונראה לחלק דאין זה נס דאין אדם מתפלל על הנס וחילוק יש בין ברכה לנס וז"ל דבמקום שאינו ניכר הריבוי לעין קראו ברכה ובמקום שניכר כגון בשמן שלק שמונה ימים במקום יום אחד זה נקרא נס שכלם ראוי הנס וזה הי' נמי בשאמר לה הנביא מה יש ליכי בבית אלא לפי שהי' נס ליחיד לאשה וילדיה אמר לה הנביא לסגור את הדלת ולהיות נס בסתר וכאן שהי' הנס לרבים אדרבה תקנו חז"ל על פתח הבית מבחוץ ולפרסומי ניסא וק"ל.

בכלי שרת, גם בהא שפי' בט"ק דכוונת החוס' דהמנורה גופה כלי שרת היא חשבתי דרכי לפמ"ש בגמ' שבת (מ"ז ע"א) במחלוקת ר"ש וחכמים בנר הדולק בשבת כבתה מותר לטלטלה וכו' אלא אמר רבא הנח לנר שמן ופחילה הואיל דנעשה בסיס לדבר האסור, ופרש"י לדבר האסור לשלהבת דבכי האי מוקצה מודה ר"ש שהכלי טפל לשלהבת בעודה בו ולאו משום דחייש לכבייה. ובחוס' שם ד"ה הנח אינטריך למימר בשמן דנעשה בסיס לדבר האסור דאי לאו הכי לא הי' הנר אסור לטלטל דהוי בסיס לדבר האסור ולדבר המותר ושרי כדאמר במקוץ וכו' ע"ש. וא"ת פחילה אמאי קאמר וכו' וי"ל וכו' אבל פחילה שלמה שהיא הוי שרי אי לאו דנעשה בסיס לדבר האסור.

ולפ"ז נראה דלא קשה נמי קושית כ"ק האדמו"ר מצעלזא דהרי במנורה נמי ע"כ הי' שם נשאר קלח שמן מאתמול במנורה ובליל שני נחרבה השמן על השמן שהי' שם מאתמול והי' רבוי הנס על יש וכיון דהאי שמן כבר נתקדש בכלי שרת בחצי לוג מאתמול ולא הי' כאן שמן חדש במנורה שלא נתקדש בכלי שרת אלא שנחרבה בגדר נס וברכה וזה נתקדש ממילא בקדושת השמן שנחרבה עליו כנלפענ"ד.

ועוד רגע אדבר בקושית החוס' ז"ל למה בעי שמן המנורה לקדש

ועוד רגע אדבר בקושית החוס' ז"ל למה בעי שמן המנורה לקדש

ובמה שכתבנו נלפענ"ד ליטב דברי
 הרא"ם על הקמ"ג הל'
 חנוכה שכתב וז"ל ונעשה בו נס
 והדליקו ח' ימים מפני שכל ישראל
 בחזקת טומאת מתים וכו' ואע"ג
 שהדלקת הנרות דוחה את הטומאה
 כדנפקא לן מלהעלות נר תמיד אבל
 שמן שהוא ממכשירי ההדלקה לא
 שהרי גבי מילה וכו' והחכ"ן סי'
 פ"ז תמה עליו דשמן לא הוא
 ממכשירי מצוה ופירשתי במקום אחר

(עיין לקמן סי' נ"ב בימי שמונה)
 דבאמת עיקר המצוה הוא השלהבת
 והשמן לא הוא אלא מכשירי מצוה
 ועיין סוכה דף ע' במחלוקת
 הצעה"מ והרמב"ן ז"ל.

ולפמ"ש אפשר דהמנורה נמי לא
 היא אלא הכשר מצוה
 וכדעת החוס' ולכן לא הוא כלי שרת
 לקדש השמן אם לא קדשוהו בחצי
 לוג שהי' במקדש וז"ע.

סימן מג

מאי חנוכה דת"ד בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה
 תמניא אינון וכו' בדקו ולא מצאו אלא פך אחד
 של שמן שהי' מונח בחותמו של כה"ג ולא הי' בו
 אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו
 שמונה ימים לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים
 טובים בהלל והודאה.

וידוע קושית הצ"י (א"ח סי' תר"ע)
 ובאמת כי קשיא זו קדומה
 היא עיין במאירי כאן (ובס' האשכול
 הל' חנוכה סי' ו') ובא"ח לוניל
 (סי' ב') דכיון דליום אחד הי' להם
 שמן א"כ לא הי' הנס רק ז' ימים
 ולמה תקנו שמונה ימים. ועיין
 (מגילת תענית פ"א) ומה ראו

לעשות חנוכה זו שמונה ימים והלא
 חנוכה שעשה משה במדבר לא עשה
 אלא ז' ימים שנאמר ומפתח א"מ
 לא תלאו שבעת ימים וכן בשלמה
 וע"ש מה שתי'.

וי"ל לפמ"ש הר"ן והמאירי הטעם
 שהיו צריכין לנס של שמונה

הו"ל להרי"ף ז"ל לומר. ולהנ"ל י"ל
 דכיון שדלקו הנרות ח' ימים לבד
 היום הראשון הו"ל לכאורה סברא
 לקבוע ט' ימים ולכן לשלול ולהוסיף
 מסברא זו חזר ושנה לשנה אחרת
 קבעום ח' ימים וכו' כלומר רק ח'
 ולא ט' ימים כהלל והודאה. ועיין
 מנ"ח מצוה ש"א דלעתיד לבא יעשו
 חנוכה ט' ימים.

עוד בקושית הב"י

א"י בקושית הב"י דהרי"ף גרס
 בדקו ולא מצאו אלא פך אחד
 של שמן שהי' חמוס ומונח בחותמו
 של כה"ג ולא הי' בו להדליק אלא
 יום אחד ונעשה בה נס והדליקו בה
 ח' ימים לשנה אחרת קבעום ח'
 ימים טובים כהלל והודאה והלכך
 מברכינן אניסא כל יומא ויומא
 מתמניא יומי דחנוכה הואיל וכל יום
 ויום הי' הנס ממחדש באותו פך של
 שמן ע"כ.

וה"ל בלשון הרי"ף שכחז שהדליקו
 בה שמנה ימים ובה משמע
 צפך עצמה וכי צפך הי' מדליקין
 והלא במנורה היו מדליקין. גם סיוס
 דבריו הואיל וכל יום ויום הנס
 ממחדש באותו פך של שמן משמע

ימים משום דתקוע אלפא לשמן
 ומירושלים עד תקוע מהלך ד' ימים
 וכן לחזרה ד' ימים, ולכן עד שיהי'
 להם שמן טהור נעשה הנס והיינו
 שמונה ימים. והקשה לי תלמידי בשם
 הרה"ג דמטס"ד ז"ל דא"כ ט'
 ימים הי' צריכים לנס שהרי בשבת
 לא הלכו הכהנים וגם קושיא זו
 קדומה הוא עיין במנוחת משה
 ובשו"ת אבני נדק סי' ק'. ועיין
 ש"ע על הגליון עט"ז דלמה לא
 תקנו ט' ימים משום ספיקא דיומא
 ובמקום אחר הארכתי בזה.

וה"ל דאה"ג דהנרות דלקו ט' ימים
 אלא דליום אחד הי' שמן וא"כ
 הנס לא נעשה אלא ח' ימים וז"ש
 ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה
 ימים כלומר דליום אחד הי' להדליק
 ונעשה בו נס שהדליקו שמונה ימים
 היינו לבד היום הראשון שלא הי' מן
 הנס.

ובזה יש לפרש גירסת הרי"ף שכחז
 לשנה אחרת קבעום ח' ימים
 כהלל והודאה ולכאורה למה חזר
 והכפיל קבעום ח' ימים שהרי כבר
 אמרו יומא דחנוכה תמניא אינון
 ובגמ' לא כתיב רק לשנה אחרת
 קבעום י"ט כהלל והודאה, והכ"ג

(ויקרא י"א) מכל האוכל אשר יאכל
ולא כל האוכל פרט למוקף למיד
פחיל בכלי חרס, ועיין כלים פ"ח
מ"ו ופ"י מהל' כלים מ"א ורמב"ם
פי"ד מהל' כלים ובכמה מקומות
בש"ס. וא"כ י"ל להכהנים לקחו
הפך של חרס שאינו מטמא ונעשה
בה נס שנעשה כעין מנורה והדליקו
בה שמונה ימים וה"י הנס מתחדש
באותה פך שכן בכל יום אלא דא"כ
ה"י הנס ביום ראשון ג"כ שנעשה
כעין מנורה ח"ש נעשה בה נס היינו
בפך שנעשה כעין מנורה והדליקו
הכהנים שמונה ימים ולא טמאו
השמנים דהוה כלי חרס שאינו
מטמא מגבו ולכן הדליקו בה ממש
ולא במנורה אחרת. ומדויק גי'
הרי"ף ז"ל והדליקו בה.

ומה מיושב בזה והדליקו בה שמונה,
דיש להקשות לפ"מ קי"ל דכלי
חרס שעשה למנורה אינו ראוי רק
ליום אחד, דכלי חרס מאוס הוא.
ומיהו פעם אחת מותר להדליק בכלי
חרס ויוצא יד"ה, עיין שו"ע (או"ח
סי' תרע"ג ס"ג) נר של חרס
שהדליק בו לילה אחת נעשה ישן
ואין מדליקין בו לילה אחרת אלא
לוקח חדשים בכל לילה וא"כ האין
הדליקו באותו הפך של חרס שמונה

בפך נעשה הנס ולא קאמר בכל יום
ויום נעשה נס בשמן, או בשמן שבפך
או במנורה.

ולוא דמסתפינא הי' נראה
דהרא"ם הקשה האין הדליקו
המנורה הא הכהנים היו ט"מ, ועיין
במהרש"א מה שתי' שהי' מנורה
מעץ ולא מקבל טומאה, ובחב"ש
הקשה עליו לכיון שהמנורה הי' לה
בית קבול לשמן ופחילות לא מהני
מה שעשו מעץ, וי"ל דמ"מ הו"ל
כלי עץ העשו לנחת שאין מקבל
טומאה. ועיין חגיגה דף כ"ו ובס'
תולדות חיים להגאון ר' מנחם זעמא
הי"ד.

והי' אפשר עוד בדאמת הכהנים אז
לא עשו מנורה כלל אלא הדליקו
באותו פך עצמו, להראות חביבות
הנס וכן הביא הגאון מאוסטראווא
ז"ל בס' מאיר עיני חכמים (ערך
חנוכה) בשם י"א שהדליקו בפך ולא
במנורה ונעשה בו נס ונעשה הפך
דומה כעין מנורה והדליקו הכהנים
באותו הפך עצמו.

והנה אמרו ז"ל כלי חרס אינו
מטמא מגבו ואם הי' למיד
פחיל עליו אינו מטמא כלל, דכתיב

ובה נראה לומר טעם דכמה אין
 זקוק לה, דלפי ה"ל אם היתה
 כמה באמצע הדלקתה לא היו יכולין
 לחזור ולהדליק דהו"ל פך מכלי חרס
 ישן שאין מדליקין בו עוד אלא
 שנעשה גם ולא כנה, אבל אם כמה
 ולא נעשה בו גם אין זקוק לה שהרי
 הו"ל כלי ישן והבן.

והרי לאחר יום ראשון נעשה ישן.
 וכדי לישב קושיא זו ח"י שנעשה בה
 גם והדליקה בה שמונה, כלומר
 שדלק כל שמונה ימים כלי לכבות
 והי' גם אחד כל הימים. ולפ"ז
 מיושבת נמי קושית האחרונים אחיה
 גם נעשה ביום ראשון דמיד שהדליקו
 נעשה גם כפך בו ביום שלא כנה
 ולא נעשה מאוס כל שמונה ימים.

סימן מד

מאי חנוכה דת"ד בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה
 תמניא אינון וכו' ברקו ולא מצאו אלא פך אחד
 של שמן שהי' מונח בחותמו של כה"ג ולא הי' בו
 אלא להדליק יום אחד נעשה בו גם והדליקו ממנו
 שמונה ימים לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים
 טובים בהלל והודאה.

ימים. ומשני שהי' שתי תקנות, אחד
 מיד בשנה ראשונה שחנו בכ"ה ועשו
 יום אחד דלא למיספד ודלא
 להתענות, לשנה. האחרת קבעו
 שמונת ימי חנוכה. והגם שליוס א'
 הי' שמן אבל נשאר התקנה של שנה
 ראשונה שחקנו בשביל דלא מיספד
 ודלא להתענות בשביל שחנו כ"ה,
 ומובנים דברי רש"י ועי' פר"ח.

עי' רש"י שפי' על אחיה גם קבעוה
 ול"צ וכבר פירשתי. וכעת נראה
 דהא איבעיא הי' לפ"מ שהקשו
 הראשונים דליוס אחד הי' שמן וא"כ
 הי' צריך להיות רק ז' ימים חנוכה
 ואנן מדליקים שמונה. וזה שפריך
 מאי חנוכה על אחיה גם קבעוה
 שא"ת על גם של שמן א"כ רק ז'
 ימים ובגמ' אומר שהוא שמונה

סימן מה

נעשה בו גם והדליקו ממנו שמונה ימים.

הר"ן כתב הא דהי' צריך הנס שמונה ימים מפני שהיו צריכים להביא שמן זית זך כחית למאור מתקוע והי' מהלך שמונה ימים ולכן נעשה בו גם שמונה ימים והקשו הא אחד מן השמנה הוא שבת ומכשירי מצוה אין דוחין את השבת וא"כ הי' צריך להיות חשע ימים. וכבר פירשתי בס"ד.

ובעת נראה לפמ"ש והוי רץ למצוה קלה וזרח מן העבירה ובגמ' ברכות (ו' ע"ב) אמר רבי זירא מריש כי הוה חזינא להו לרבנן דקא רהטי לפרקא בשבתא אמינא קא מחליין רבנן שבתא כיון דשמענא להא דר"מ אריב"ל לעולם ירוץ אדם לדבר הלכה אפי' בשבת שנאמר אחרי ה' ילכו כארי ישאג וגו' אנא נמי רהיטנא ע"ש. וכיון שההולך לדבר מצוה יש מצוה לרוץ נמצא מה שאמרו מהלך אדם צינוני ליום ארבעים פרסה היינו לדבר הרשות אבל ההולך לדבר מצוה הרי מצוה לרוץ ויכול לקרב הרחוקים ולהלך יותר מארבעים פרסאות ציוס ולכן

שפיר הי' צריך שמונה ימים כדעת הר"ן ז"ל, והיינו כשאינו הילוך של מצוה אבל למצוה עשה בששה ימים מה של רשות צריך שמונה ימים.

שוב מצאתי לי ראי' צננין אריאל פי' ויגש עה"פ מהרו ועלו אל אבי וגו' שמעתי בשם א"א מ"ו הגאון זצ"ל לפי שאמר הכניסו חמה לעיר כדאיחא חענית דף י"ז ע"ב ופרש"י שם שינאו בהנך החמה ויכנסו בעוד שהחמה זורחת ובפ' מי שהי' טמא איחא מעלות השחר עד הכך החמה ד' מילין, ופרץ מהשמש ילא על הארץ דהאי אמרא הוה ה' מילין וכו' ומשני ויאילו שאני, הרי שע"י המהירות יכולין להרויח החומש וכמו כן ע"י המהירות להשלים הזמן שבין עלות השחר להנך החמה צהילוך צינוני וכן משקיעת החמה עד לאת הכוכבים דבין הכל היא חומש מכל היום לכך אמר יוסף מהרו ועלו אל אבי ואז חוכלו להכניס חמה לעיר כדי ליכנס כבי טוב ואל תפסידו אותן שבין עלות השחר להנך החמה ובין שקיעת החמה ללאת הכוכבים

או יאמר לפ"מ שמבואר בגמ' יומא
 דהנושא השעיר המשלח היו
 עושין סוכות והעמידו שם בנ"א
 ובכל מקום שעבר היו אומרים הרי
 מים והרי לחם אף שמעולם לא הי'
 צריך לזה והכ"נ הרי כשהלך ומשבזו
 הימים שיחזור והמקום שישובת שם
 ליום השבת אז העמידו כמה אנשים
 זה בתוך תחום זה ועשו עירוב
 וכשחזר והגיע למקום שמגיע בשעת
 השקיעה אז מסר השמן לשני, והלך
 אלפים אמה ונתנו לשלישי עד
 האחרון שהי' כבר צירושלים והשמן
 מעולם לא קנה שבימה ושפיר הביאו
 השמן בשמנה ימים ולכן לא נעשה
 גם רק לשמנה ימים ולא יותר.

העולים יחד שיעור ח' מילין שהם ב'
 פרסאות דהיינו מהלך חמישית היום
 כי ע"י המהירות שתמהרו יתמלא
 שיעור זה כאמור והוא נאה ומתקבל
 ע"ש וש"י.

ולפ"ז כיון דהמהירות מרויחין חומש
 זמן א"כ בחמשה ימים ירויחו
 יום והוא לש"ק אלא דמסתמא גם
 עש"ק לאחר חצות כבר לא הלכו
 אלא שבתו במקום ששבתו ואותו
 הזמן הרויחו בצעוד יום ומחצה
 נמצא שהלכו במהירות ששה ימים
 ומחצה ודוק כי זה נכון בס"ד.

סימן מו

מאי חנוכה דת"ד בכ"ה בכסליו וכו' שכשנכנסו
 יונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשנברה
 מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו
 אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של
 כה"ג ולא היה בו אלא להדליק יום אחד נעשה
 בו גם והדליקו ממנו שמונה ימים לשנה אחרת
 קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה.

וידוע קושית הראשונים דכיון שמלאו שמן טהור להדליק בו יום אחד א"כ על יום ראשון הי' שמן ולא הי' הנס רק שבעה ימים, ועיין

מאירי שנת כ"ב ע"א וצ"י וט"ז
א"ח סי' תר"ע ושאר אחרונים.

והנה המוס' הקשו אם כבר גזרו על
הנכרים להיות חזים (נדה
ל"ד) צ"ל שהיה מונח בחותם
בקרקע שלא הסיטו הכלי, ולכאורה
אם היה מונח בקרקע למה להו
החותם כיון שלא ראו אותו היוגים
ולא הסיטו אותו כ"ש שלא טמאו
אותו השמן וצ"ל לתי' המוס' שלא
הי' החותם מעלה ומוריד לענין
טומאה וטהרה, אלא שידעו עכ"פ
שהוא שמן זית וך כתיב למאור
דאל"כ אפשר שהוא סתם שמן
משמנים שבמקדש.

איברא דהרי עכ"פ אפילו גזרו כבר
על ההיסט ולא מצאו
בקרקע עכ"פ לא היו אלא ספק
הסיטו ולא היו רק ספק איסור
דרבנן לכל היותר א"כ למה להו הנס
כולי האי, וקצת י"ל לפמ"ש במקום
אחר למ"ד דמשקין בית מטבחיא
טהור (פסחים דף י"ז) שנחלקו שם
רב ושמואל אי טהור מלטמא אחרים
אבל לעצמו מקבל טומאה או טהור
לגמרי ולמ"ד דאין מקבלין טומאה
א"כ היאך טמאו כל השמנים שבהיכל
וצ"ל מדרבנן א"כ כל הנס נמי נעשה

רק שעכ"פ גם מדרבנן יהי' טהור
צלי ספק ואפי' אספק דרבנן ושפיר
לא סמכו על ספיקא וע"כ שמצאו
טמון בקרקע והו"ל ודאי.

ואבתי יש לעיין כיון דלא הוי אלא
ספק שמא הסיטו א"כ הו"ל
עכ"פ ספק טומאה ברשות הרבים
וספיקו טהור א"כ אפילו כבר גזרו
על הנכרים נמי ליכא למיחש ורה"ר
הרי הוא בג' אנשים עיין רמב"ם
פט"ז מהאה"ט ומל"מ שם וראב"ד
פ"ט מנזירות בזה ע"ש. ועיין
פסחים י"ח ורמב"ם פ"כ מאה"ט
ה"ג דעזרה הוי רה"ר, ובמקום אחר
הבאתי דהבתי כהונה בית ועד סי'
א' מספקא ליה ולפ"ז הי' אחי
שפיר, ואולי דדקו ולא מצאו אלא
באזה לישכה מן הנד שלא הי' שם
רה"ר והו"ל ספק טומאה ברה"י
וספיקו טמא ואפילו קרבן מביאין
עליו ועיין תוס' שבעות י"ט ותוס'
נזיר נ"ז ע"א וברא"ש ורמב"ם
צפיה"מ פי"ב דפרה ועיין ר"ש פ"ג
דאהלות מ"ג בשם תוספתא אלא
דבגמ' טמאו כל השמנים שבהיכל
כתיב ולא שבלשכות והבן.

ונתתי את לבי להבין דבאמת עיקר
חסר מן הספר דבגמ' לפי

הגירסא שלפנינו הוא כך שכשנכנסו יונים להיכל טמאו כל השמיים שבהיכל וכשגברה מלכות בית השמונאי ונכחוס בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן מונה בחותמו של כה"ג ולא היה בו להדליק אלא יום אחד נעשה בו גם והדליקו ממנו שמונה והנה לא כתבו שמצאו פך אחד מלא שמן טהור אלא מצאו פך אחד של שמן מונה בחותמו של כה"ג אבל שהשמן שמצאו היה שמן טהור לא כתבו, גם החוס' שדו בו נרגא שהקשו אי נימא דכבר גזרו על העכו"ם להיות חזים לא מהני חותמו של כה"ג ונ"ל שהיה טמון בקרקע ואז ודאי העיקר חסר מן הספר ולמה לא רמזו על זה כלל היכן מצאו הפך וגם כיון שספרו כל המעשה היאך שהי' ולא זכרו העיקר שהיה שמן טהור, עוד יש לדייק מה שדקדקו רבותינו האחרונים בדקו ולא מצאו וכו' ולא היה בו להדליק היל"ל ולא היה שמן להדליק או ולא היה מספיק ולשון בו קאי על הפך ונ"ע.

משמע נעשה גם בשמן אבל זה משמע שנעשה גם בפך שהיא הכלי או במנורה עצמה לאחר שנחנו השמן במנורה נעשה גם במנורה ולא בפך עצמו אלא דא"כ נ"ע מה שסיים והדליקו זה שמונה ימים וכו' והלכך מצרכינן אניסא כל יומא ויומא מחמניא יומי דחנוכה הואיל ובכל יום ויום היה הנס מתחדש באותו פך של שמן ע"כ. ולפי דעת הרי"ף נ"ב מה זה לשון הדליקו זה שמונה ימים דמשמע דבפך עצמו היו מדליקין שמונת ימים, והול"ל והדליקו ממנו כלומר מהפך או והדליקו משמנה ולא הדליקו זה, גם סיום לשון הרי"ף שסיים והלכך מצרכינן אניסא כל יומא דבכל יומא וכו' הואיל ובכל יום ויום היה הנס מתחדש באותו פך של שמן משמע לכאורה דבאותו הפך ממש נעשה הנס ונחחדש בכל יום ועל הפך מדייק שהנס נחחדש באותו הפך דוקא ולכאורה בא לישב בזה קושית הב"י מה הי' הנס ביום ראשון וכחז דניסא בכל יומא איחא שהנס נעשה באותו הפך ונ"ב.

וראיתי לרבינו הרי"ף ולא היה זה להדליק וכו' נעשה זה גם וכו' והדליקו זה שמונה והב"ח הגיה שז"ל בו והחילוק נראה פשוט דבו

והאמנם הרמב"ם בפ"ג מהל' חנוכה דייק לכתוב (ה"א) בבית שני וכו' ופסגו ידם בממונס ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרטו בו

וכי מה לפך אל הדלקת המנורה, גם כי נראה שהפך שמאלו הוא שהכינו פך זה לצורך הדלקה לילה אחת א"כ היה צו כשיעור כשיריקו מהפך להמנורה.

[ולפענ"ד י"ל שהם הכינו השמן בכל יום למנורה צפך חדש ולא הניחו שיעמוד שם זמן רב אלא בכל יום הוריקו מיד למנורה ואח"כ הכינו ליום שני אבל כיון שפך הזה היה מונח שם זמן רב בחותמו של כה"ג נבלע חלק מהשמן בכוחלים כדרך חרס שצולע ושפיר לא היה צו להדליק אלא בחוץ הפך שאז הי' מצטרף גם הצלע והי' דולק לילה כולה אבל להוריקה לחוץ לא הי' די ללילה כולה.]

ומיהו הגאון ז"ל פי' דעל הפך נמי היה חשש שמא הסיטו עכו"ם כמו שהקשו החוס' שם וא"כ הו"ל ספק טומאה עכ"פ וקיי"ל דאסור להכניס כלי טמא למקדש וא"כ האיך הכניסו הכלי הפך לציבה"ק להוריק השמן למנורה ועל השמן אינו קשיא שהרי למ"ד טומאת משקין דרבנן (פסחים ט"ז) אין משקין מקבלין טומאה מספק עיי"ש, אבל הכלי קשה וא"כ צ"ל דהוריקו מפך זה

פרטו וטמאו הטהרות וכו' (ה"ב) וכשגברו ישראל על אוזיהם וכו' ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד ולא היה צו להדליק אלא יום אחד והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים וכו'. הנה שינה בתרתי דבגמ' כחצו טמאו כל השמנים והרי"ף גרס וטמאו כל השמנים אבל הרמב"ם כתב וטמאו הטהרות דמשמע כל הטהרות ולא דוקא שמנים, גם כתב הרמב"ם מפורש ולא מצאו שמן טהור אלא פך אחד, הרי הוסיף חיצת טהור מה דלא כתיב בגמ'.

וראיתי להגאון מאוסטראווא צ"כ מאיר עיני חכמים ערך חנוכה שהביא שמעתי עולם מתרצים ק' הב"י מה היה הנס בלילה הראשונה וחי' דבהפך לא היה שמן שידליק כל הלילה אלא אם היו מדליקין צפך עצמו אבל כשהריקו השמן מהפך להמנורה לא נתמזה כל השמן ונשאר מעט דבוק בדופני הפך ע"כ לא היה כדי להדליק כל הלילה והוצרכו לנס, ודייקו מלשון ולא הי' צו להדליק אלא לילה א' והדליקו ממנו וחיבת ממנו מורה על הורקה מכלי אל כלי, ותמה על זה דלאזה צורך משמיענו שידליקו צפך

לא היו יודעים אם הסיטו העכו"ם אותו או לא הסיטו והו"ל ספק טומאה עכ"פ כפי מה שכתב הגאון ז"ל ולא ידעו כדת מה לעשות כי להשתמש בשמן זה להדלקת המנורה א"א כיון שהכלי ספק טמא הוא.

ויבה שהקשה הגאון ז"ל דמה לו לפך אל הדלקת המנורה. נראה

לפמ"ש הגאון ז"ל שנעשה גם כן עצמו כלומר שנעשה הגם עם הפך ונשתנה הפך ונעשו בו כפך ו' פיות כעין מנורה וכיון שנעשה בה גם כזה הבינו שהשמן טהור והדליקו בה בכלי זה ענמה שמונה ימים, וז"ש הרי"ף ז"ל ונעשה בה גם והדליקו בה כלומר בכלי זו ממש הדליקו וכמו שכתב הגאון מאוסטרלווא ז"ל ע"פ השמועה ממש.

ובב"ש תתייבב נמי קושיא
המהרש"א דמה הועילו

שמלאו שמן טהור הרי המנורה שהיתה צריכה נמי נטמאה וא"כ אפי' מלאו שמן טהור השמן נטמא כשנתנוהו במנורה. ולפמ"ש אחי שפיר דבאמת הם לא הדליקו במנורה שנטמאה שהרי לא הדליקו במנורה כלל אלא בתוך הפך ועיין מגילת חגיגה שהדליקו על שפודים

לפך אחר טהור כדי שיוכלו להכניס למקדש וכיון שהשמן היה מנומלם לשיעור דוקא בכלי זה וא"כ כיון שהוריקו לכלי אחרת ומאותו כלי למנורה שוב היה כאן חסרון שני הורקות שוב לא היה להדליק כל הלילה ונעשה גם כלילה ראשונה שדלק כל הלילה ע"ש.

ותירוצו עולה יפה לגירסת הגמ' שאמרו והדליקו ממנו שמונה ימים נמצא דממנו מורה על הורקה ממנו למנורה אבל לגירסת הרי"ף שגרס והדליקו בה שמונה ימים משמע לכאורה דבה ממש באותה הכלי ולא בכלי אחרת וא"כ לא היה מצוי והורקה בכלי זו לכלי שני והיה מספיק ליום אחד עכ"פ וא"כ הדרא קושיא לדוכתא מאי נס נעשה ציום ראשון, וגם סיום לשון הרי"ף שהבאנו שסיים דגם נעשה בכל יום באותו פך של שמן.

ואשר נראה להוסיף ולתרוך חדא בחברתה דהנה ידוע לאין הגם חל רק על הטוהרה והנה הכהנים לאחר שנלחו ונחו מאויביהם נכנסו להיכל ובדקו וחפשו אחר שמן טהור ולא מצאו, אלא מצאו פך אחד והיה מונח בחותמו של כה"ג אבל

ליום אחד ואח"כ נעשה מאוס
 ובש"ע סי' תרע"ג ס"ג קי"ל נר
 של חרס שהדליק בו לילה אחת
 נעשה ישן ואין מדליקין בו לילה
 אחרת אלא לוקח חדשים בכל לילה
 ואם אין לו אלא ישן מסיקו בכל
 לילה באור וכו' ע"ש, וא"כ הכ"נ
 היאך הדליקו בו שמונה דביום שני
 כבר נעשה ישן, האמנם נראה בזה,
 דלא אמרו לפסול הכלי חרס רק
 שאם הדליק פעם אחת ואח"כ כבה
 ושוב רוצה להדליק אבל כל זמן שלא
 כבה מהדלקה ראשונה שפיר דמי
 וא"כ הכ"נ י"ל דהדליקו ממנה
 שמונה כלומר שדלקה שמונה ימים
 רצופים ולא הי' ישן.

ונסתפקתי צמי שמדליק כבר של
 חרס והדליק וכבחה
 בחוך הזמן קודם שדלקה חצי שעה
 ולמ"ד כבחה זקוק לה או אפילו
 לדידן דקי"ל אין זקוק מ"מ נוהגין
 להחמיר בדבר ולהדליק אי יכול
 לחזור ולהדליק באותו הנר של חרס
 שהדליק ולא אמרינן דנחישנה כיון
 דאכתי לא נגמרה הדלקה זו והו"ל
 הדלקה אחת עכ"פ עד חצי שעה או
 דילמא כיון דכבחה שוב הו"ל הדלקה
 חדשה ואינו יכול עוד לחזור
 ולהדליקה באותו נר של חרס ואי

של ברזל ולפמ"ש לא הדליקו במנורה
 אלא הדליקו צפך ממש שנעשית כעין
 מנורה, ע"פ נס וידעו כי טהורה
 היא, ומה שאמרו שהחשמונאים עשו
 מנורה של עץ אולי הי' לאחר שמונה
 ימים, או שנחטו הפך כולו על מנורה
 של עץ כי הפך נמוך פחות משלשה
 טפחים ונחטו על העץ והגביהו
 לפרסם נס.

ובזה נראה נמי הטעם שאמרו
 בש"ע (א"ח סי' תרע"א ס"ד)
 מילא קערה שמן והקיפה פחילות
 אם כפה עליה כלי כל פחילה עולה
 בשביל נר אחד לא כפה עליה כלי
 אפילו לנר אחד אינו עולה ע"ש.
 ולכאורה במנורה במקדש היו הנרות
 נפרדים ומיוחדים כל אחד ואחד
 מחזיק חצי לוג ולא בא השמן
 מקערה גדולה וא"כ לא הוי דוגמא
 דמנורה והנס ולהנ"ל אחי שפיר
 מאד דאז הנס נעשה צפך ענמו ע"י
 שנעשו לה ע"פ נס כמה פיות או
 שנאמת הם כפו כלי טהורה שהביאו
 מביחם על הפך ועשו לה ז' פיות
 והדליקו כן בה בכלי ענמה ולכן
 שפיר הוה דוגמא דמנורה אז.

אלא דאכתי קשה כיון דהפך הי' של
 חרס ואינו ראוי להדליק בו רק

מתחדש באותו הפך של שמן כלומר
שלא כבה הנר מיום ראשון עד יום
שמיני אלא היה הנס מתחדש מעצמו
בכל יום ויום ולא כבה הנר עד יום
שמיני וא"כ ליכא איסור ישן דמה
שאסרו חרם מיום ליום היינו דוקא
שהדליק בו וכבה ושוב נעשה מאוס
להדליק ליום שני והוא ישן אבל אם
לא כבה והוא מחזיק בהדלקתו
ובאורו כל זמן שלא כבה הרי הוא נר
שראי להדלקה וז"ש ניסא בכל יומא
איכא וכנ"ל.

ובזה יש לדייק נמי לשון הפייטן
ומנוחר הקנקנים נעשה נס
לשושנים ולכאורה היל"ל ומנוחר
השמן נעשה נס לשושנים דהנס
נעשה מהשמן ולא מהקנקן אבל
להנ"ל אחי שפיר דהנס נעשה
מהקנקן ממש שנעשה למנוחה
והדליקו שמונה ימים וזה ומנוחר
הקנקנים נעשה נס לשושנים. ולכן
בני צינה ימי שמונה קבעו בשיר
ורננים, כלומר שהתבוננו שכל ימי
שמונה דלקה המנוחה ועשו המנוחה
בשיר ורננים.

נימא כספק השני ולכאורה רא"י
מדישון המנוחה שאם מלא בלילה
שכבה מטיב ומדליק מחדש, ומלא
דכל שכבה כבר אזלה הדלקה
ראשונה והנשאר נעשה דישון ובנר
של חרם נעשה מאוס להדליק בה
שנית ולפ"ז י"ל דמה"ט כבה אין
זקוק לה כיון שהדליקו מתחלה בפך
של שמן ואם כבה אין זקוק לה
ומקנו דוגמא דנס שה"י שס.

ובמש"ב נראה לי שב קושיא הב"י
מה ה"י הנס בלילה
ראשונה ולהנ"ל יש לומר דכיון
דהדליקו במנוחה של חרם ואם היחה
כבה ליל ראשונה שוב לא ה"י להם
מנוחה על שאר לילות דכלי חרם
נפסלה לאחר הדלקה אחת וא"כ
בע"כ נעשה נס ולא כבה המנוחה
ודלקה שמונה ימים רצופים וה"י
הנס ביום ראשון שלא כבה המנוחה
לא ביום ולא בלילה הגם שמנוח
הדלקה רק בלילה ולא ביום ודלא
כרמז"ס ז"ל.

ומה מדויק בזה מה שסיים הרי"ף
ז"ל ובכל יום ויום היה הנס

סימן מז

מאי חנוכה דת"ר בכ"ה בכסליו וכו' וכשגברה
מלכות בית השמונאי ונצחום בדרקו ולא מצאו
אלא סך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של
כה"ג ולא היה בו אלא להדליק יום אחד נעשה
בו גם והדליקו ממנו שמונה ימים.

קופו תחלתו לא הי' אלא י"ב לוג
ובו נמשח המשכן וכליו ואהרן ובניו
כל שבעת ימי המילואים, ובו נמשחו
כהנים גדולים ומלכים וכולו קיים
לעמיד לזכר שנאמר שמן משחת קדש
יהי זה לי לדורותיכם זה בגימט' י"ב
לוגין הוי"ן ע"כ.

והמבואר דשמן המשחה שעשה
משה נגזו לעמיד לזכר
ולכאורה איפה נגזו ונ"ל דכמו שגזזו
הצננת של מן ומטה אהרן והלוחות
כן גזזו גם השמן המשחה שעשה
משה, והנה בגמ' יומא נ"ד ושקלים
פ"ב נחלקו ר' אליעזר אומר ארון
גלה לזבל ר' יהודה בן לקיש אומר
ארון במקומו נגזו שנאמר ויראו
ראשי הצדיים, וכו' אמר רב נחמן
תנא וחכמים אומרים ארון בלשכת
דיר העצים היה גזזו אמר רב נחמן
בר יצחק אף אגן נמי תנינא מעשה
זכהן אחד שהיה מתעסק וראה

ועיין רש"י בחותמו זבנע וחמוס
זטנעמו והכיר שלא נגעו בו,
ולשון זבנע ז"ע מה משמיענו,
זחוס' שס ד"ז שהי' מונח בחותמו
של כ"ג. אם כבר גזרו על הנכרים
להיות כזבים ז"ל שהי' מונח בחותם
זקרקע שלא הסיעו הכלי ע"כ, ופלא
מה לו לפך שמן להיות מונח וקצר
זקרקע העורה וזה הנס יותר משאר
נסים וגם מה עלתה על דעתם
לחפש ולחפור קרקע העורה.

ואשר נראה דהנה הש"ך עה"ת
כתב דהפך שמאלו הי' הפך
של שמן המשחה שעשה משה רבינו.
והנה בגמ' כריתות (ה' ע"ב) ת"ר
שמן המשחה שעשה משה במדבר
משלקו העקרין דברי ר' יהודה א"ל
ר' יוסי ולהא לסוך העקרין אינו
סיפק וכו' א"ל ר' יהודה וכי נס
אחד נעשה בשמן המשחה והלא
נסים הרבה נעשו בו מתחלתו ועד

י"ב לוג וכיון שלא נחסר כלום אלא
 כלו עומד לעמיד לזא הו"ל י"ב לוג
 ודי לשלשה ימים עיין מנחות פ"ח
 דכלי של שלשה לוג וחצי ה"י במקדש
 למנורה וא"כ בכל יום שלשה וחצי
 לוג די קרוב לארבעה ימים ולמה
 אמר לא ה"י להדליק אלא יום אחד
 ובשאלמות הגירסא אפילו ליום אחד.

ואשר נראה לחדש דכשגנוז השמן
 המשחה חלקוהו לג' או ד'
 חלקים ונחטוהו בפחים קטנים ובכל
 אחד ה"י בו להדליק יום אחד או
 פחות מזה וזוה תלוי שתי הגירסאות
 גירסא דידן אלא יום אחד דלא חלקו
 רק לג' וגירסת השאלמות אפילו יום
 אחד דחלקוהו לד' חלקים ולכן אחי
 שפיר מאד הלשון בדקו ולא מצאו
 אלא פך אחד של שמן ולכאורה ה"י
 להם לומר בדקו ומצאו פח אחד
 ולשן ולא מצאו משמע שהם ידעו
 שיש עוד דהכי משמע שהם בדקו
 וחפשו אחר יותר מאחד ולהנ"ל אחי
 שפיר שכיון שראו שזה שמן המשחה
 ידעו שצריך להיות י"ב לוג והם לא
 מצאו אלא שלשה לוג ומחצה או
 פחות.

ומדויק בזה לשון הפייטן ומנותר
 הקנקנים נעשה גם לשושנים

רצפה משונה מחברותיה וזא והודיע
 את חבריו ולא הספיק לגמור את
 הדבר עד שיצאה נשמתו וידעו ביחוד
 ששם ארון נגז, מאי ה"י עבד אמר
 ר' חלבו מחעסק בקרדימו ה"י תנא
 דבי ר' ישמעאל שני כהנים בעלי
 מומין היו מתליעין בעצים ונשמטה
 קרדומו של אחד מהם ונפלה שם
 ויצתה אש ואכלתו.

והנה שהארון והצננת מן ומסתמא
 גם השמן של משה נגז
 ברצפת העזרה וכיון שלא מצאו שמן
 טהור בכל המקדש ולכן בדקו ברצפת
 העזרה וחפשו אחר השמן הגנוז
 לעמיד והיו דורשין וכולו קיים לעמיד
 כלומר שיעשו בו נסים לעמיד
 ומיושבים בזה דברי החוס' שה"י
 מונח בחותם בקרקע והיינו ברצפת
 העזרה, ומה שאמר בחותמו של
 כה"ג ז"ל כה"ג שה"י בזמן הגניזה.
 ומיושב נמי לשון בחותמו בהצנע
 ונ"ב ולפמ"ש אחי שפיר שה"י השמן
 מוצנע בפ"י על לעמיד ולא שנמצא
 שם במקרה אלא ה"י גנוז וצנוע
 במקום הזה.

אלא דלכאורה תקשה מה שאמרו
 ולא היה בו להדליק אלא יום
 אחד והרי השמן של משה ה"י בו

וכבר תמהו מהו לשון הקנקנים
היל"ל הקנקן שלא מצאו אלא פח
אחד גם לשון ומנותר בכלל מאי
נותר הוא זה ולהנ"ל אחי שפיר
דכיון דהאי שמן המשחה הוא מנותר

שנשאר מומן משה וחלקוהו זכמה
קנקנים והם לא מצאו אלא אחד
ו"ש ומנותר הקנקנים נעשה נס
לשושנים ואחי שפיר הכל בס"ד.

סימן מח

מאי חנוכה דת"ר בב"ה בכסליו יומי רחנוכה
תמניא אינון רלא למספר בהון ורלא להתענות
בהון שכשנכנסו יונים וכו' לשנה אחרת קבעום
ועשאוים ימים טובים בהלל והוראה.

והנראה דבאמת ז"ע דמנא ידעו
שלא הי' שמן שנפך טמא
הגם שהי' מונח בחותמו של כה"ג
אולי טמא והו' העכו"ם וכבר הקשו
החוס' שאם כבר גזרו על היסט ז"ל
שהי' מונח בקרקע. והגה"ק
אדמו"ר מצאנו ז"ע הקשה בכלל
דלמיד פתיל אינו מציל כה"ג.

וי"ל דבאמת מיד שמצאו הפך הם
נמי היו מסופקין אם השמן
טהור או טמא וראו שנעשה צו נס
ואז ידעו שהשמן טהור דלשמן טמא
לא הי' עושין נס מן השמים שלא
כדרך הטבע, וז"ש בדקו ולא מצאו
אלא פך אחד של שמן ולא הי' צו

וצ"ע שלא הזכיר כלל שחנוכה מצוה
בהדלקת נרות והיל"ל קבעום
בהדלקת נרות ובהלל והודעה. ועוד
יש לדייק דהרי עיקר הנס נעשה על
שמצאו שמן טהור ובגמ' אינו מבואר
כלל שמצאו שמן טהור אלא שאמרו
טמא כל השמנים שבהיכל בדקו ולא
מצאו אלא פך אחד של שמן ולא הי'
צו להדליק אלא יום אחד וכו'. והנה
לא אמרו אלא פך אחד של שמן
טהור אלא של שמן סתם ואפשר הי'
ג"כ טמא, וכי תימא מאי קמ"ל י"ל
דקמ"ל שבדקו ולא מצאו אפילו
משמן טמא רק פך אחד עכ"פ אינו
מבואר שזה הפך היה שמן טהור
כלל.

להדליק אלא יום אחד נעשה בו גם מיד ונחרבה השמן והי' בו להדליק שמנה ימים ולאחר שנעשה בו גם וראו שהוא שמן טהור הדליקו ממנו שמונה זבלאו הכי היו מדליקין בשמן טמא דקיי"ל טומאה הותרה בציבור ועיין פני"י וחק"ל סי' פ"ב ורק אחר שנעשה בו גם הדליקו ממנו דוקא וז"ש והדליקו ממנו שמונה ימים וזלי זה לא היו מדליקין שמסופקים היו שמא הוא ג"כ טמא רק כיון שנעשה בו גם ידעו שהוא שמן טהור.

הן אמת דבס' מקראי קודש סי' ג' הקשה עליו מאותו שמן הנס של אלישע (מלכים ב' ד' ו') שפי' הרד"ק שס' שאותו שמן פטור מן המעשרות ובתוספתא מפורש וכדי אחרת ליה להווא ניסא אמת ליה לנביא דה' אית עלי עשור מההוא משחא או לא א"ל בעליך זו נביא וכו' ואף את לית על משחך עשור דמן ניסא הוא הדרא והגרש"י זעווין הקשה גם על זה מתרגום יונתן על הפסוק והנשיאים הביאו את אבני השהם וגו' ואת השמן למאור (שמות ל"ה כ"ו-כ"ז) ובתרי"י שעניי שמיא הביאו מג"ע את השמן זית למנורה ומוכח דגם שמן של נס כשר למנורה והגרש"י פ' תי' לפמ"ש במ"ר עה"פ ותבא אליו היונה (בראשית ח' י"א) והנה עלי זית טרף צפיה הרי שבגן עדן צומחין בו עלי זית וא"כ אין

ובמש"ב נראה לישב קושית הג"י (א"ח סי' תר"ע) דעל יום ראשון הי' שמן ומה גם נעשה בו בראשון, ולפמ"ש אחי שפיר דביום ראשון מיד נעשה בו גם כדי שידליקו ממנו שמונה וא"כ היום ראשון נמי הי' גם שכבר ביום ראשון היו לריכין לדעת שהוא שמן טהור ונחזרר ע"י שנעשה בו גם.

ויש לדייק עוד לשון נעשה בו גם הול"ל נעשה גם והדליקו ממנו שמונה ולשון בו ז"ע ונראה דהאחרונים הקשו הא שמן שבא ע"י נס אינו כשר למנורה והכלי חמדה צפ' ויקהל כתב צ"ס חידושי הרי"ם

ולהדליק את הנרות א"כ שוב א"א לומר להננס הי' בהאיכות שעכ"פ על שאר ימים לא הי' שמן כיון שגדשן לאחר יום הראשון. ואדרבה שמן הנשאר פסול לשאר ימים כמ"ש רש"י דהו"ל כדשן ואין לו תקנה.

ראי' דשמן נסי כשר דהתם מעלי זית בא והקושיא ממנורה מי' בשם הגר"ח שהננס לא הי' בכמות בחוספת שמן אלא בעצמות כח השמן וכיון שהננס הי' באיכות ולא בכמות לא הוה בכלל שמן נסי.

ובעין זה הקשה בשפת אמת מנחות פ"ח אחי' הב"י הראשון (סי' תר"ע) דבכל יום נשאר השמן שבנרות מלא דהא מוכח בגמ' דכה"ג צריכין להסיר השמן וליתן שמן אחר וע"כ דבהפך הי' הננס ולא בהנרות וכלשון הגמ' נעשה צו נס. ועיין שו"ת ערוגת הנשם א"ח סי' ר"ב שג"כ הקשה והציא עוד אחרונים שהקשו כזה. ועיין רש"י שבת כ"ב ע"ב דבכל ערב הי' מכבה אף שהי' דולק ומדליק מחדש וכ"כ בחידושי הר"ן שבת הנ"ל דע"כ צריך לכבות ולהדליק מחדש דאל"כ לא יתקיים מצות הדלקה בכל ערב וכ"כ הרמב"ם בחידושי. ועיין שו"ת הרשב"א סי' ע"ט וסי' ש"י מה שהאריך הרבה. עכ"פ מבואר דמצוה להדליק בכל יום ולפמ"ש הגר"ח לא היו מדשנין ומדליקין בכל יום. שוב ראיתי במקראי קודש סי' א' שהאריך קצת בקושיא זו ודחק ליטב ע"פ שיטת הרמב"ם צפיה"מ למס' תמיד

ולפענ"ד א"א לומר כן שהרי כיון שלא הי' רק שמן ליום אחד וא"כ הרי ציוס ראשון נתנו כל השמן במנורה שהי' ממש כמדחה ואפילו אי נשאר מהשמן ולא נשרף כולו מ"מ הרי למחר כשעשו הטבת הנרות הרי קיי"ל דזורקין הנשאר במנורה עיין מנחות פ"ח ע"ב נר שכבתה נדשן השמן נדשנה הפחילה כיצד עושה מטיבה ונותן זה שמן במדה ראשונה ומדליקה ופרש"י נר שכבתה בחצי הלילה אור היום נדשן השמן נדשנה הפחילה האי נדשן השמן לאו דוקא אלא הכי קאמר כשם שהפחילה שכבתה אין לה תקנה שהרי הוא כדשן כן השמן שמשאר נר הרי הוא כדשן ואין לו תקנה וכו' כיצד הוא עושה מטיבה שמשליך כל מה שבנר לחוץ ונותן זה השמן ופחילה אחרת ומדליקה ע"ש וברמב"ם פ"ג מהל' תמידין ומוספין ובה"ה וכ"מ שם הי"ב ודו"ק וכיון שבכל יום איכא מצוה להטיב

מחוץ כה"ג מקרי שמן נסי ולכן
 בשמן של אלישע שהביאו כלים הרבה
 בחוץ הביח ולקחה האשה השמן
 טבעי שלה ושפכה לחוץ הכלים
 ונראה הנס ויכר לעין ככל כלי וכלי,
 שהיו כלים נפרדים כל כה"ג מקרי
 שמן נסי ואין צריך לעשר אבל צנר
 חנוכה נעשה הנס בחוץ הפך שמלאו
 בו שמן טבעי ולא מחוזה לה ושפיר
 לא נאסר למנורה ובוה מדויק לשון
 חז"ל ונעשה בו נס שהקשינו לעיל
 לדייק דהול"ל ונעשה נס אבל בדיוק
 כתבו ונעשה בו נס כלומר בחוץ הפך
 ובאותו שמן כדי שלא יהא ניכר שזה
 שמן נסי ולכן הדליקו ממנו שמונה
 ימים ולא מקרי בשביל זה שמן נסי.

ועיין רמב"ן בספר אמונה והצטחון
 שכחז דענין המקלות צרהטים
 שעשה יעקב אבינו כאילו עי"ז וולדו
 עקודים נקודים טלואים וצרידים
 שהי' בשביל למעט צהנס הגס שלא
 פעלו המקלות כלום שהרי כשדבר
 לנשיו אמר וארה צחלומי והנה
 העמודים העולים וגו' הרי ראה ע"י
 מלאך שהעמודים העולים הם לא
 לבנים ולא עשה המעשה עם קליפת
 המקלות רק למראית עין האדם
 למעט צנס ע"ש ודו"ק היטב.

שכחז נר שלא כבה מחקנו שמוציא
 הפחילה ומוסיף שמן וכו'.

ומצאתי בחי' ר"ח הלוי הלי' ביאת
 המקדש פ"ט ה"ז דפי'
 בשיטת הרמב"ם ז"ל דהטבת הנרות
 אין המזוה על ענב ההדלקה אלא
 שיהי' הנרות דולקים ובוה שהם
 דולקים כהלכתם מתקיימת מצוה
 ההטבה ולפי"ז לכאורה לשיטתו אחי
 שפיר ועיין אבן האזל שם. ומ"מ רוב
 הפוסקים לא ס"ל הכי לענין הדלקה
 ובגמ' מדייק דהדלקה עושה מצוה
 משום דמזכרין להדליק ואם כבה
 אין זקוק לה ודו"ק.

ואשר נראה לפענ"ד מה שחי' בזה
 מרן החי' הרי"ם ז"ל לחלק
 בין היכא שהנס נעשה לגמרי כלומר
 יש מאין, ובין שנעשה ע"י חוספת
 על שמן טבעי, ובאמת כי כן צריך
 לפרש גם דברי הט"ז שם, והא
 קושי' שהקשה עליו הגר"פ משמן
 של אלישע לפענ"ד לא קשה אלא
 דיש להוסיף ציזור על חידוש מרן
 הרי"ם ז"ל והוא דכל שנעשה הנס
 שנחוסף בחוץ השמן הטבעי ובאוחה
 כלי כה"ג לא מקרי נס לענין ליפסל
 מדין נס וכל שנעשה הנס ונראה

מקרי שמן נקי וכשר למורה
כנלפענ"ד.

איברא דא"כ תקשה לכאורה על
עלם הנס כיון דכה"ג לא
מקרי נס רק ממילא רבה מאליו
וא"כ מה הי' הנס חנוכה, וז"ל
דהנס הי' על עלם מציאות הפך
שמלאו הפך עם מעט שמן עכ"פ
ומדויק לשון בדקו ולא מצאו אלא
פך אחד של שמן ולכאורה הי"ל
בדקו ולא מצאו אלא שמן בפך אחד
שהרי השמן הוא העיקר והם אמרו
אלא פך אחד של שמן שהנס הי' על
מציאת הפך של שמן ונעשה בו נס
והדליקו ממנו שמנה, ומה"ע נמי לא
קבעו בו צאותו שנה אלא לשנה
אחרת שבשנה ראשונה לא חשבו הנס
מהשמן כ"כ כי חשבו ממילא נתרצה
ע"י הברכה ולא חשבוהו כ"כ לנס
אבל לשנה אחרת שראו שחזרו
האורות וצאמת הי' נס השמן קבעוה
בהלל והודי' וצוה מובן ניסא בכל
יומא אחתא והבן.

ולפ"ש מיושבת נמי קושיית הב"י
מה הי' הנס ציוס ראשון
דודאי גם ציוס ראשון הי' צריך
שיתרצה דמיד שהתחיל לשפוך
נתרצה ועוד קודם לו שמיד נעשה

ורא' ברורה לדברינו דע"כ צריך
לחלק בכהאי גוונא שהרי
אמרו ז"ל (ב"מ מ"ב ע"א) ת"ר
ההולך למוד את גורנו אומר יהי
רצון מלפניך ה' אלקינו שהשלח
ברכה במעשה ידינו התחיל למוד
אומר ברוך השולח ברכה בכרי הזה
מדד ואח"כ צריך הרי זה תפילת
שוא לפי שאין הברכה מצייה אלא
בדבר הסמוי מן העין שנאמר יצו ה'
את אתך את הברכה באסמך
ופרש"י אין הברכה שמתברך ורצה
מאליו ע"כ.

ופעתה אי נימא דעל דבר שנעשה
ע"פ נס פטור מן המעשר
א"כ איך אמרו ההולך למוד גורנו
והוא שרוצה לעשר והרי מה שימתברך
ויתרצה על ידי נס הברכה יפטור מן
המעשר ואם יעשר על הכל יהי'
מעשרותיו מקולקלים שיפריש מן
הפטור על החיוב ומן החיוב על
הפטור, וא"כ ברכתו הוא קלקלתו
שאינו יכול לעשר הכרי. וע"כ דכה"ג
שע"י הברכה נמתברך ונתרצה מאליו
בחוץ הכרי אין זה בכלל נס שפטור
מן המעשר ומקרי טבעי. וכלשון
רש"י ז"ל שמתברך ורצה מאליו.
וא"כ הכ"ג כיון שנתרצה ונתברך
השמן בחוץ הפך ולא חוצה לו לא

בו גם כדי שלא יקרא שמן נסי
ונתרבה עד שהדליקו ממנו שמונה.

ונראה עוד להוסיף לחדש דלכאורה
יש לדייק לשון ונעשה בו גם
ובו משמע בהפך עמו או בתוכו,
ולכן נראה דנעשה הנס מיד שהגביה
הפך נתמלא שמן לשמונה ימים.
והאמנם כיון שנתמלא הפך שמן

ראוי להדליק שמונה ימים הי' לשמן
לנאח ולשפוך על גדותיו שהרי הפך
הי' קטן של לוג ולא הי' מכיל שמן
על שמונה ימים, ולכן נעשה גם בפך
והי' מחזיק את המרובה, חה נעשה
בו גם כלומר בפך והי' מחזיק שמן
להדליק שמונה ימים והשמן נתברך
בו על שמונה ימים.

סימן מט

נעשה בו גם והדליקו ממנו שמונה ימים.

הראשונים הקשו הא ביום ראשון
הי' שמן ולא הי' גם
ומי' הב"י לחד תירוצא שחלקו השמן
לשמונה חלקים ונעשה גם שלק כל
היום והקשו המפרשים דא"כ ביטל
כל המצוה שהרי המצוה הוא ליתן
לה כמדחה שחאה דולקת מערב עד
בוקר. ואשר נראה בס"ד לומר דבר
חדש לפמ"ש המג"א ריש סי'
תרע"א דמי שאין לו שמן הרבה יתן
באחד שמן כשיעור והמוחר יחלק
לכולם שאם יעשה לכולם בשוה לא
ידלק אפי' אחד כשיעור ע"ש, ואגב
עיין במ"ב ובכת"ס א"ח סי' קל"ה
דמי שאין לו שמן רק לב' נרות והוא

עומד ביום ג' דחטובה לא ידליק רק
אחת דהרי לא יוכל לקיים הידור בנר
אחד ופלא שלא יחלק הנר לשנים או
לשלושה וידליק אחד כשיעור והשאר
יחלק וי"ע ובח' הארכתי עיין משנה
הלכות ח"ו ועיי"ש על הגליון.

ואשר נראה לומר דבר חדש בס"ד
דבמקדש נמי עיקר הדלקת
המנורה הוא הנר המערבי עיין
רמב"ם פ"ג מהל' תמידין ומוספין
(הי"ב) מהו דישון המנורה וכו' ונר
שמלאו שלא כזה מתקנו (הי"ג) נר
מערבי שכזה אין מדליקין אותו אחר
דשונו אלא ממזבח החינון אבל שאר

הי' לשני ימים אבל הי' קצת יותר מיום אחד וא"כ הי' חצי לוג לכל שמונת ימים.

איברא דהרי כתב הרמב"ם זיה"א שם דאין מחנכין את המנורה אלא בהדלקת שבעה נרותיה בין הערבים וכיון דהכא הי' צריכין לחנך המנורה א"כ לא הי' די בהדלקת נר אחד לחוד אבל נראה דמה שאמרו דאין מחנכין את המנורה אלא בהדלקת שבעה נרותיה בין הערבים הכוונה דלחנך צריך להדליק שבעה נרותיה אמנם אפ"ה לענין שיעור השמן יש לחלק דלשאר נרות צדיעבד סגי בכל שהוא שמן רק שיהי' כדי הדלקה וכיון שהדליק שבעה נרותיה בין הערבים אף שמיד נכבו נמי כבר נתקיים מצות חינוך המנורה אלא שיש עוד דין הדלקת המנורה שצריך שדליק מערב ועד בוקר ולזה סגי צדיעבד בנר אחד. ולפ"ז י"ל כך דבנר אחד נתנו כדי שדליק מערב ועד בוקר וצשאר נרות נתנו משהו שמן כדי לקיים מצות הדלקה שצריך לחנך המנורה ונעשה בו נס שהדליקו ממהו הנ"ל ודלק כל הלילה וכן כל שמונה ימים א"כ הנס שנעשה לח' לא הי' בנר

הנרות כל נר שכבה מדליק מנר חדרו ועיין השגות הראב"ד וזכ"מ ולח"מ שם, עכ"פ ראינו ומלאנו דנר מערבי יש לו הלכה מיוחדת על שאר נרות ומ"ש הרמב"ם זיה"א שם וכמה שמן הוא נותן לכל נר חצי לוג שמן שנאמר מערב עד בוקר תן לו כמדה שיהא דולק מערב עד בוקר היינו דלכתחילה ודאי צעי חצי לוג לכל נר ונר אבל צדיעבד אם לא הי' שמן רק לנר מערבי הכ"נ מדליק. שוב אמר לי חתני הגאון הצדיק בנש"ק מוהרי"א אלטר (שליט"א) זצ"ל שכן כתב הצפנת פענח דעיקר הדלקה במנורה הוא רק נר מערבי ואין לי הספר לעיין בו כעת.

ולפ"ז אחי שפיר תי' הצ"י דחלקו לשמונה חלקים והי' בו להדליק בכל יום נר אחד והגם דלא מצאו רק פך אחד שלא הי' להדליק רק יום אחד וא"כ לא הי' שם רק ז' חצי לוגין ואם חלקם לשמונה א"כ אפילו לנר אחד לא הי' להדליק י"ל בתרי אנפי הפן האחד דלזה עשו הפתילה דקה קצת וממילא הי' דולק כל הלילה או שבפך הי' קצת יותר מז' לוגין ומה שאמרו ולא הי' בו להדליק אלא יום אחד הכוונה שלא

הקנקנים נעשה גם לשושנים. ואמי
שפיר נמי קושית מיום ראשון דביום
ראשון נמי הי' גם שדלקו הנרות כל
שבעה הגם שלא נחנו צו שמן רק
משהו.

ולפמ"ש יתורץ נמי למה תקנו נר
חנוכה נר איש וציתו דזה
היתה עיקר הנס שמלאו פך שהי' צו
להדליק נר אחד לכל יום והמהדרין
מן המהדרין וז"ע דלא מצינו כה"ג
ולפמ"ש אמי שפיר דהתם נמי צנר
אחד הדליקו כשיעור והשאר חלקו
לכולם וכדעת המג"א והבן.

הראשון שהי' נותנים צו שמן כדי
שדליק מערב עד צוקר אלא מנרות
הנותרים.

ובזה נראה לפענ"ד לכוון מה שאמר
הפייטן ומנותר קנקנים נעשה
גם לשושנים ותמהו עליו דהרי לא
הי' רק פך אחד של שמן ולפי
דרכיו אמי שפיר דקנקנים קאי
אקנקנים שבמנורה שמנותר הקנקנים
היינו אותם שהיו נותנים בהם רק
משהו שמן כדי לקיים מצות הדלקה
ונעשה בהם גם ודלקו כלם כל
שמונת ימים ואמי שפיר דמנותר

סימן ג

נעשה בו גם והדליקו במנו שמונה ימים.

המנורה מחדש נמצא אותו שמן לא
נחקדש בכ"ש מעולם. והביא שם
מחוס' דף פ"ט ע"א ד"ה חצי
שהקשו למה הי' צריך לקדש השמן
בכ"ש הא המנורה עצמה היא כ"ש
ופי' בטהרת הקודש דא"כ למה צריך
לקדש קודם בחצי הלוג ומי' עפמ"ש
החוס' מנחות דף פ' ע"ב ד"ה וכי
מכניסין וב"ב דף פ"א ע"ב דבדבר

ראיתי קושיא בשם הגה"ק מוהרי"ד
מבעלזא ז"ל וקלה"ה שהקשה
לפי חי' הצ"י דהשמן נתרצה
במנורה לשאר ימים והי' לגם גם
ביום ראשון והקשה ז"ל דמיהו צעינן
שמן להתקדש בכלי שרת קודם שניתן
למנורה כמבואר במנחות דף פ"ח
דחצי לוג מה הי' משמש כדי לחלק
לכל נר ונר, וכיון שע"פ גם נחמלא

שמן עצמו לאחר שדלק כל הלילה
בזוקר נחמלא בשמן במנורה הרי
הוא המלוי הי' גדר ברכה על
הנשאר ולא נס מחדש ושפיר אינו
נריך קידוש חדש ג"כ כנלפענ"ד.

עוד הינלפענ"ד לומר לפמ"ש
שמחלה שהיו עניים ועשו
המנורה מעץ העשירו וכו' אי"כ
המנורה לא היחה כלי שרת בכל אי"כ
במנורת החשמנאים לא קשה קושיית
החוס' דהמנורה בעצמה היחה כלי
שרת ולא שייך נמי תי' הטרהת
הקודש והבן.

אלא דמה שיש לעיין שהרי בכל יום
ויום נריך לדשן המנורה ולזרוק
השמן הישן ולמלא מחדש כמבואר זה
בגמ' מנחות פ"ח ע"ב אמר רבי נר
שכנחה נידשן השמן נידשנה הפחילה
כינז עושה מטיבה ונותן בה שמן
ומדליקה ואמר ר' ירמיה נותן בה
שמן כמדה ראשונה, ועיין רמב"ם
פ"ג מהל' תמידין ומוספין הי"ב
וא"כ מה מהני בכלל המילוי הזה
שהרי נשאר מאתמול אמנם כבר תי'
בזה שהי' הנר דולק כל שמונה ימים
ולא הי' נריך להדליק מחדש והבן.
וממילא אחי שפיר תי' הנ"ל ודו"ק.

שאינ בו רק קדושת דמים אסור
לעשות בו כעין עבודה דהו"ל כעין
חולין בעזרה וכיון דעריכת נרות הוא
עבודה ובעי כהונה אם הי' נותן
השמן בלי לקדש קדה"ג ככ"ש השמן
הי' כעובד בחולין ע"ש ובשפע חיים
לאדמו"ר הגה"ק זוקלה"ה ציהי
אור סי' א' האריך הרבה וש"י.

ולפענ"ד דכבר הקשו המפרשים
בעלם השמן כיון שנעשה
בו נס הרי איבעיא להו (מנחות
ס"ט.) בחטים שירדו בעצים אי כשרים
למנחות א"כ היאך כשר שמן נסי
למנורה, ותי' הט"ז ז"ל (וע"ע ח'י'
הרי"מ) דדוקא מה שזא ע"י הנס
ממש אבל מה שמחלה בא בטבע
ונחוסף ונחרבה בנס כשר ואדרבה
מצינו כן בהולך למוד אח גורנו
אומר י"ר שחשלה ברכה בכרי הזה
התחיל למוד אומר וכו' אם לא אמר
עד שגמר הרי זה חפלת שוא ולכן
תי' דבלילה ראשונה ג"כ נחרבה
מהשמן בכדי שישאר הפך מלא עד
למחר בשמן טבעי ע"ש, ולפ"ז אומר
דהכ"ז מה שאמרו שנריך לקדש שמן
למנורה היינו מה שנכנס לראשונה
בליל כ"ה וזה קדשו בחצי לוג ובכלי
שרת וכיון שכבר השמן נתקדש
בשפכו ראשונה אל המנורה ואותו

סימן נא

מאי חנוכה וכו' שכשנכנסו יוונים להיכל ממאו
 כל השמנים שבהיכל וכשנברה מלכות בית
 חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד
 של שמן וכו' נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה
 ימים לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים
 בהלל ובהודאה.

קושיא זו בשם הגאון ר' ליב
 קאסאויטש ראב"ד פראג ועוד.

ואשר נלפענ"ד דס"ל כרבי יהושע
 בן לוי במקומו דף י"ז דלא
 אמרו משקי בית מטבחיא דכן אלא
 במקומן אבל נטמאו בחוץ והכניסן
 לפנים טמאים, ושוב לא נטהרו
 כשהכניסן למקומן, ולא אמרו דכן
 אלא שנטמאו במקומן ממש בפנים
 העזרה וכפרש"י במקומן בפנים,
 והם טמאו השמנים בלשכת השמנים
 שהי' שם עיין רמב"ם פ"ה מהל'
 בית הבחירה ה"ח ותשו' בני כהונה
 ח"א סי' א' בבית ועד שם.

עוד יש לדחוק דלא אמרו משקי בית
 מטבחיא דכן אלא כשהמוצא
 בקדושתו אבל כשנכנסו היונים להיכל
 באו זה פריצים וחללוהו ע"כ לא הי'

והקשה הפנ"י במס' שבת שם למה
 הוזכרו לזה למ"ד טומאה
 הותרה בציבור (יומא דף ו' ע"ב
 וברמב"ם פ"ד מהל' ביאת המקדש
 ה"ד) הרי מותרין היו להדליק בשמן
 טמא ואפלו למ"ד טומאה דחוי' הוא
 בציבור מ"מ אכתי היו יכולין להדליק
 ע"י דחוייה. ובלמדי עם התלמידים
 במס' פסחים ט"ז ע"א בקוגיא
 דר"ח סגן הכהנים הקשתי עוד
 למ"ד משקיין בית מדבחיא דכן ואמר
 רב דכן ממש ושמואל אמר דכן
 מלטמא אחרים (פסחים ט"ז ע"א,
 ע"ז ל"ז ע"ב) בשלמא לשמואל כיון
 דטמא הוא לעצמו א"כ לא יכולין
 להדליק אבל לרב הרי דכן ממש הוא
 והי' יכולין להדליק בשמן ועיקר
 ההלכה של טמא כל השמנים ז"ע
 איך טמאו צהיכל וכבר הקשו כן
 ועיין שו"ת תשובה מאהבה שהביא

המקדש בקדושתו ולא הי' זה דין של משקה בית מטבחיא דכן ואח"כ כשנלחמו בית חשמונאי ובאו וטהרו את המקדש לא הי' להם שמן טהור. וכבר מלאתי שפי' כן מרבותינו הנדיקים ז"ל. וזה מיושב נמי לשון טמאו כל השמנים שבהיכל ומשמע בהיכל כולו ולכאורה תקשה דהרי במקומן אינם מקבלין טומאה והוי דכן ממש ולהנ"ל אחי שפיר דכיון דבאו זה פריניס וחללוה לא הוה זה מעלה זו ושפיר קאמר טמאו כל השמנים שבהיכל.

אלא דאכתי תקשה לר"י אליביה דנפשיה דלא ס"ל כר"ע רבו דיטמא יטמא וס"ל דמשקין אינם מקבלין טומאה כל עיקר ור' ירמי' שחי' בצער שנטמא צמשקין שנטמאו מחמת שרץ ורבי יוסי לטעמיה דאמר טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא לטעמיה דר"ע הוא אמר כן עיין רש"י דף י"ט ע"א ד"ה א"ל וכן להחולקים דס"ל דאינו מקבל טומאה כלל תקשה א"כ אמאי לא הדליקו בשמן טמא שהרי מה"ת אין לו טומאה כל עיקר.

וצ"ל דעכ"פ טומאה מדרבנן איכא והם חששו אפילו לטומאה דרבנן ואף דקיי"ל דאין שבות

צמקדש (עירוזין דף ק"ב ועיין מאירי פסחים ס"ה ע"ב) דהא שאמרו אין שבות צמקדש אף לזרים נאמר, מ"מ הרבה דרבנן היו צמקדש שלא כל איסורי דרבנן לא נהגו צמקדש ועיין מהרש"א שבת דף מ"ב ע"א דדוקא בשבותי שבת אמרו דמותר אבל שאר שבות לא התירו וגם חלקו צין שבות קרובה לשבות רחוקה ועיין פסחים ס"ה ע"א ועיין שלהי מסכת עירוזין ואיסור טומאה אף אלו הי' נטמא צמקדש לא הי' נאסר אבל אם נאסר שלא במקומן להכניסן בטומאה ולהכשירן לא התירו וכי עורה מקוה טהרה הוא.

איברא די"ל לפמ"ש זכחים דף ע"ט ע"ב צמחלוקת רב זביד ורב פפא אי גזרין גזירות צמקדש ור"פ ס"ל דלכ"ע גזרין וזה מיושבים דברי התו' שבת כ"א ע"ב שכתבו אם כבר גזרו על הנכרים להיות כזבים (גדה ל"ד) ז"ל שהי' מונח בחותם צקרקע שלא הסיטו הכלי וקשה כנ"ל דהא לא הוה רק איסור דרבנן ומה אם כבר גזרו הא אין שבות צמקדש ולהנ"ל דאפילו איסור דרבנן חששו אחי שפיר דאם כבר גזרו על הנכרים להיות כזבים.

דהפר"ח כבר תי' קושיא זו דהי'
טומאתן בטומאת זיבה ע"ש.

שוב העיר לי מו"ר הגה"ק כ"ק
אדמו"ר בעל שפע חיים
זקוק לה"ה דקושיא זו למ"ד דמשקי
בית מטבחים דכן הוא כבר הקשו
במור וקליעה סי' תר"ע ובבית יצחק
או"ח סי' ק"י ומירלו ג"כ משום
באו זה פריצים וחיללוה ושישו מעי
שצ"ה כוונתי לדעת הגאונים הג"ל.

ולפי שיטת החוס' דאם כבר גזרו
על הזבים יש לישב קושיא
הפנ"י שהקשה דלמה הי' צריך לכל
הנס והלא טומאה הותרה בצבור
ותי' כדי להראות חיבה לישראל ולפי
שיטת החוס' יש לישב בדרך פשוט
דמה שאמרו טומאה הותרה בצבור
היינו בטומאת מת אבל בטומאת זב
לא הותרה כמבואר ועיין רמב"ם
הל' ק"פ . וא"כ ע"כ היו צריכין
למצוא פך שמן טהור. שוב הראו לי

סימן נב

מאי חנוכה דת"ד כב"ה בכסליו יומי דחנוכה
תמיני אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות
בהון שבשנבנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים
שבהיכל וכשגברה מלכות בית השמונאי ונצחום
ברקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהי'
מונח בחותמו של בה"ג ולא הי' בו אלא להדליק
יום אחד נעשה בו גם והדליקו ממנו שמונה ימים
לשנה אחרת קבעום וכו'.

מונח בחותמו של כה"ג הול"ל שהי'
חמוס בחותמו של כה"ג ולשון מונח
או עומד לא שייך בפך ומאי נפ"מ
אם הי' מונח עכ"פ לשון שהי' מונח
צ"ע, ד) למה אמר התנא בלשון
שלילית בדיקו ולא מצאו אלא וכו'

ויש לדייק, א) מ"ש יומא דחנוכה
הול"ל ככ"ה צכסלו חנוכה
שמנה ימים, ב) שאמר טמאו כל
השמנים צהיכל א"כ כבר ידעו
שטמאו כל השמנים אמאי בדיקו כיון
שטמאו הכל, ג) מה שאמר שהי'

הול"ל בדקו ומלאו פך אחד של שמן והי' צו להדליק יום אחד הכל בלשון חיוב, ה) קושיה החו' אם כבר גזרו על הנכרים להיות כוזבים ז"ל שהי' מונח בחומס בקרקע שלא הסיטו הכלי וכחצו המפרשים דאינו אלא דברי נביאות ובאחה קרקע הימה אם בהיכל מה להו לדקדק ולבדוק בקרקע ההיכל, ואם באמת דברי נביאות א"כ אין לך נס גדול מזה שמלאו בקרקע פך בדרך נס, ו) קושיה הרא"ם וחכ"ז סי' פ"ו והפ"י ועוד דלמה היו זריכין לכל הנס הא קיי"ל עומאה הותרה לציבור ונתרץ עוד דיוקיס מה שקשה.

והנראה נס"ד דהחכ"ז סי' פ"ו הביא וז"ל בחידושי הרא"ם על הסמ"ג הל' חנוכה כתב וז"ל ונעשה צו נס והדליקו ח' ימים מפני שכל ישראל בחזקת טומאת מתים היו וכו' ואע"ג דהדלקת הנרות דוחה את העומאה כדנפקא לן מלהעלות נר חמיד אבל שמן שהוא ממכשירי ההדלקה לא שהרי גבי מילה וכו' לא אמרו אלא במילה עצמה אבל בסכין שהוא ממכשירי מילה אין להעבירו אפילו מחצר לחצר עכ"ל ז"ל. ודבריו תמוהין מאד מה שייך דחוייה לענין

עשיית השמן בטומאה וכי אסור לאדם לעשות שמן בטומאה לצורך המקדש ומאי שייטא דשבת לכאן ששם הוא דוחה ומחלל שבת באיסור חורה או מדרבנן וזה אסור כיון שאפשר לעשותו מע"ש אבל טומאה כיון שהותרה לציבור מה איסור יש בעשיית השמן וכי חימא ההבאה לביהמ"ק אסור האמר שמואל (עירובין ק"ד ע"ב) עירובין המכניס שרץ למקדש פטור כו' שאין לו טהרה במקוה א"כ כ"ש בשמן כיון שאין לו טהרה במקוה פטור המכניסו וכו' ע"ש.

והנה מה שחמה עליו מהא דאמר שמואל המכניס, שרץ למקדש פטור וכו' בהגהות מהגליון שו"מ הנספחים בסוף הספר חמה עליו דהא לא קיי"ל כשמואל כמ"ש הרמב"ם פ"ג מהל' ביאת המקדש הל' ע"ז ועיין ראב"ד שם וח' הר"ן גדה ל"ב ע"ב.

ושמעתי מכ"ק אדמו"ר מרן בעל שפע חיים זקוקלה"ה ליישב קצת דבגמ' עירובין שם מאי לאו בהא קמיפלגי וכו' ומ"ד שלא לכבות דקסבר המכניס שרץ למקדש פטור ומשני לא דכ"ע חייב והכא בהא

קיים המצוה ואפילו כורת הערלה
 בשינוי נמי מה"מ כל שניטלה הערלה
 קיים המצוה ואחמל גופי לא הוי
 אלא מכשירי מצוה (ובגמ' שבת
 קל"א ע"ב) ע"כ לא פליגי רבנן
 עליה אלא במכשירי מילה וכו' ועיין
 ע"ז י" ע"ב אמרה לו ההוא
 מטרוניחא ווי ליה לאילפא דאזלא
 בלא מכסא נפל על רישא דערלחא
 קטעה ופי' קטעה בשינוי ולכן ודאי
 דהאחמל לא הוי אלא מכשירי מילה
 אבל השמן שמצותו שיהי' כשיעור
 שדליק חצי שעה נראה דהוה עיקר
 מצוה א"כ מה דמיון אחמל לשמן.

ונראה דזה הוא דקשה ליה להחכ"ז
 ופי' דהרא"ם קאי על עשיית
 השמן או הבאתו לביהמ"ק ומרווייהו
 לא מצאו בהו איסורא. ולפענ"ד
 לשיטת החכ"ז קשה שהרי שמן טמא
 הי' במקדש כמ"ש טמאו כל השמנים
 שבהיכל ואותו שמן לא היו צריכין
 להכניס שהרי בהיכל הי' וגם הכהנים
 היו צהיכל וצוה אפילו להרמז"ם
 ודעימיהו דגרסי כ"ע חייב המכניס
 מ"מ כיון שכבר הי' כהנים צהיכל
 ליכא חיובא וי"ל דכיון דחייב על
 הכנסתו א"כ אפילו הי' כהנים
 בפנים אם יטלנו להכניסו במנורה

קמיפלגי וכו' ולפ"ז פסק הרמז"ם
 דחייב אמנם החוס' שם ד"ה לא
 דכ"ע חייב כתבו דר"ח גרס לא
 דכ"ע פטור ובס' גאון יעקב האריך
 הרבה בפקקא דא דהרמז"ם ז"ל,
 דהכ"מ כתב דלכן פסק הרמז"ם
 חייב משום דאוקמינן כ"ע חייב דהא
 דאמרינן לא דכ"ע חייב דיחויא הוא
 דחינן דא"ל הכי והא דאמר שמואל
 אוקמינן לדר' יהודה דפטור ועיין
 חוס' סוטה כ' ע"ב ד"ה לא ותוס'
 מנחות ז"ה ע"ב ד"ה אין ותוס'
 נדה כ"ח ע"ב ד"ה פטור דנראה
 לכאורה שיטתם בכל המקומות פטור
 וממילא יתישב דברי החכ"ז ע"פ
 שיטת הר"ח והתוס' עכ"ד.

ולפענ"ד בעיקר דברי החכ"ז צהבנת
 הרא"ם ז"ע וראשונה יש
 לחקור אמאי קרי ליה הרא"ם לשמן
 מכשירי מצוה והרי פשוט דהשמן
 הוא המצוה גופה דהרי צתורה כתיב
 שמן זית זך כתיב למאור ולא דמי
 להבאת אחמל שהבאה אינה עיקר
 המצוה אלא דומה לאחמל גופיה
 שמוחר לקיים צה המצוה ואדרבה
 אפילו נאמר דאחמל נמי אינה עיקר
 המצוה שהרי אפשר לקיים מצוה
 מילה אפילו כורת צור או בקנה

חייב להוציאו חוץ ולשרפו ואם לא הוציא חייב, מידי דהוה אנטמא במקדש שיצא בדרך ארוכה וכו'.

ומה שנלפענ"ד בניאור דברי הרא"ם הוא דבמס' שבת (מ"ו ע"ב) רמי ליה אב"י לר' יוסף מי אמר ר"ש כבתה מותר לטלטלה הא שמעינן לר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר וכו' ומשני אלא אמר רבא הנח לנר שמן ופחילה דנעשה בסיס לדבר האסור. ופרש"י לדבר האסור לשלהבת דכ"י האי מוקצה מודה ר"ש שהכלי טפל לשלהבת בעודה זו ובחוס' שם ד"ה הנח אינטריך למימר בשמן דנעשה בסיס לדבר האסור וכו' וא"ת פחילה אמאי קאמר דהוי בסיס לדבר האסור הוא עצמה הויא דבר האסור כדאמר לקמן וש"ן שאם יש בה שב"י פחילות שאסור לטלטלה וי"ל דבשב"י פחילות הוי שב"י כלים ודמי לזרורות אבל פחילה שלמה שהוא כלי הוי שרי אי לאו דנעשה בסיס לדבר האסור. ע"ש ועיין ביצה ל"ט ע"א המוציא שלהבת פטור ועיין עוד רש"י שבת מ"ד ע"א ד"ה חוץ מנר הדולק בשבת דאסור שמה יכבה וכו'.

והנראה מדברי החוס' דבר חדש דהאיסור הוא השלהבת והנר והשמן והפחילה שלשמן נעשים בסיס לדבר האסור שהוא השלהבת שהוא עצם האיסור לגבי שבת וא"כ לדין נמי י"ל דנר שמן ופחילה המה טפלים להשלהבת והשלהבת הוא המוקצה והפחילה טפלה לו והשמן טפל להפחילה והנר להשמן ולפ"ו שפיר מובן סברת הרא"ם דהשמן לא הוי אלא מכשירי מצוה דהמצוה הוא השלהבת כדכתיב בהעלותך את הנרות ופרש"י בהדלקתך שיהא הכהן מדליק עד שיהא השלהבת עולה ממילא א"כ עיקר הדלקת הנרות הוא השלהבת והשמן ממכשירי המצוה שע"י השמן השלהבת עולה וכיון דקיי"ל הדלקה עושה מצוה א"כ עיקר המצוה הדלקה שהוא השלהבת והשמן ממכשירי מצוה.

וקצת יש לתלות דא הלכתא במחלוקת הבעה"מ והרמב"ן סוכה דף ט' בעצם קדושה בכתיבת ס"ת לדעת בעה"מ הדיו והקלף הוי עצם קדושה ולהרמב"ן ז"ל לא הוי אלא תשמישי קדושה ע"ש ורק שלשום ביחד נעשה קדושה ועיין

משנה הלכות ח"צ סי' י"ט שביארחי סברתם שס. והכ"נ נימא לבעה"מ שמן לענמו הוי עיקר המצוה ולרמב"ן רק שלשתן יחד ודו"ק.

יהי' איך שיהי' נראה לכאורה דשמן לא הוי אלא מכשירי המצוה ושפיר כתב הרא"ם דמכשירי מצוה אינו דוחה טומאה ואין לזה שייכות כלל להא דעירובין וגם לא להא דהי' עומד ומקריב מנחה ונטמאת בידו דאמריין ליה שחוק דהתם עיקר מצוה הוא אבל הכא מכשירי מצוה הוא.

גם ממה שכתב הרי שהי' כל ישראל טהורין וכהנים טהורין רק כלי שרת לבדן טמאים אפ"ה יעשה בטומאה (פסחים ע"ט) לפענ"ד ג"כ אינו ראוי דכלי שרת הם מענמם המצוה והוא חלק מן המצוה גופה ואם אין לו כלי שרת אינו מקריב אבל השמן הוא מכשירי מצוה ואכתי יש לפלפל בזה. והפנ"י כאן הקשה קושית הרא"ם והביא מה"כ פ' אמור דדריש להעלות נר תמיד אפילו בשבת אפילו בטומאה וכן פסק הרמב"ם וי"ל שהוא דוקא כשהכהן טמא ולא השמן וז"ע.

סימן נג

מאי חנוכה דת"ר בב"ה בכסליו יומי דחנוכה
תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות
בהון שכשנכנסו וכו' לשנה אחרת קבעום ועשאום
ימים טובים בהלל והודאה.

ודלא למספד בהון ודלא להתענות
בהון שהוא כעין לשון החזרה ששת
ימים תעשה מלאכתך ויום השביעי
לא תעשה כל מלאכה ולמה הקדים
דלא למספד בהון קודם. ועוד צו
שלישי דהגר"א מחק ודלא להתענות
בהון רק ודלא למספד בהון וז"ע.

י"ל שהתחיל ביומי דחנוכה דלא
למספד ודלא להתענות ולא זכר
כלל מהדלקת המנורה. עוד יש
להקשות דמיד אחר ששאל מאי
חנוכה הו"ל למימר שכשנכנסו יונים
להיכל וכו' לשנה אחרת קבעום
ועשאום ימים טובים בהלל והודאה

(א) והנראה לפענ"ד בהקדם קושיא אחרת שאמרו שכשנכנסו יונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכו' וי"ל שהרי עכו"ם אינו מיטמא ואינו מטמא מחיים והאיך טמאו כל השמנים. שוב ראיתי שכבר הקשה כן הרא"ם בביאורו על הסמ"ג להל' חנוכה, והגם שגזרו על העכו"ם בזמן הנס עדיין לא היחה גזרת י"ח דבר ובחוס' (נד"ה שהי' מונח) מספקא להו אם כבר גזרו על הנכרים להיות חזים ועיין רש"י פ' בנות כותים נ"ד דס"ל דהוא מגזרת י"ח דבר והר"ן כתב בפשיטות בשמעתיך דלהיסט לא חיישין אע"ג דנכרים מטמאין בהיסט כזב וכו' משמע דס"ל דכבר גזרו עליהם להיות חזים ואעפ"כ ספיקא מספקא לן וא"כ לא מיבעיא אי קיי"ל כהרא"ם דלא גזרו עדיין אחי שפיר קושין אלא אפילו כהר"ן אכתי תקשה דטומאה זו דרבנן והדבר ספק אי טמאו כל השמנים והו"ל ספיקא דרבנן ולהקל. ואף דספק טומאה ברה"י טמא היינו ספק דאורייתא אבל ספק טומאה דרבנן לא, כ"ש דהעזרה רה"ר לטומאה וס"ט ברה"ר טהור אפי' בטומאה דאורייתא.

אלא דאכתי י"ל שנטמאו ע"י עכו"ם שמתו שם במלחמה שהרי הכהנים העריכו מלחמות עמהם במקדש והרגו הרבה מהם, כמבואר במגילת אנטיוכס שהרגו מהם כמעט מאתיים אלף ביום אחד גם נקגר הרגו יוחנן כה"ג שם על המזבח ומיהו גם זה יש לדחות דהרי קיי"ל כרשב"י (יבמות ס"א ע"א) ואתן לאן מרעימי אדם אחס אם קרויין אדם ואין העו"כ קרויין אדם. ועיין במקומות רבים דקברי גויס אינם מטמאין באהל וכן פסק הרמב"ם פ"א מהט"מ וכ"כ הסמ"ג ובחשו' הרא"ש כלל ל' ועיין כ"מ על הרמב"ם שם דהוא מהא דהמקבל במעשה דאליהו (ב"מ קי"ד ע"ב).

איברא דדא צורכא הוא דהרי קיי"ל קברי עכו"ם אינם מטמאים באהל כלומר בטומאת אהל אבל מטמאים במגע ואכתי אפשר שטמאיה במגע שנגעו במח עכו"ם בשמנים ובמגע גם עכו"ם מטמא, ומיהו לשיטת היראים (סי' שי"א) דעכו"ם מח אפילו במגע אינו מטמא א"כ תקשה האיך טמאו כל השמנים שבהיכל ועיין רבינו בחי' פ' פנחס בקנאו את קנאתי דמשמע

למספד בהון והני הספדי גזרו עליהן לפי שהיו מספידין קרוביהן ואחיהם מבני"ש שנפלו במלחמה, שהיו נהרגין מבני ישראל והי' צריכין להספידן וגזרו ללא למספד וכו' וא"כ שפיר טמאו כל השמנים ע"י מחי ישראל ואחי שפיר סיוס וכשגברה מלכות בית חשמונאי כלומר שמקודם גזרו הם על בני ישראל ונאחו את עצמן והרגו מבני ישראל בהיכל ה' ומוצן מה שהקשינו שהתחיל ללא למספד, ונמצא לכל ענין הסיפור וההמשך הוא כדי לפרש במה נטמאו השמנים שהי' צריכים לנס, ואחי שפיר נמי גירסת הגר"א דלא גרס ודלא להחענות דזה כבר אין נפ"מ לענין טומאת השמנים וק"ל.

(ב) והנה הרא"ם תי' דאע"ג דעכו"ם גופיה לא מטמא בגדיהם מיהא מטמאו וכשנכנסו גוים במקדש מסתמא כל טהרות בספק מגע בגדיהם הוו וטמאים מספק. ולכאורה ז"ע כיון דהטומאה מספק נראה פשוט דמוקמינן אחזקת טהרה ועזרה רשה"ר וספק טומאה ברה"ר טהור לכו"ע, וכן ראיתי בס' מאיר עיני חכמים להגה"ק מאסטראווא ז"ל (סי' מ"ד אות ח' סק"ד) שתי' קושית החוס' שהקשו אם כבר גזרו

דק"ל כהיראים דאפילו במגע אינו מטמא ולכן אוקים לכן זרפת שהי' עכו"ם וטמא לו אליהו ע"ש, ועיין חשב"ץ ח"ג סי' שכ"ג ושו"ת רדב"ז ב' אלפים סי' ר"ג שתמה ארבינו בחיי ועכ"פ במחלוקת שנוי'.

וי"ל אפי' אי נימא דעכו"ם אינו מטמא כלל אפי'ה איכא למימר שנפלו גם מבני ישראל במלחמה כידוע דבמלחמת חשמונאי נפלו מבני ישראל ועי"ז נטמאו השמנים ומה שאמרו טמאו כל השמנים היינו ע"י שהרגו מכהני ישראל שמה וזה שרמו מאי חנוכה וכו', דהיה קשה ליה על אחיה נס קבעוה עיין רש"י דכיון דעכו"ם אינו מטמא ודאי ללא נטמא השמן והי' להם לפ"ז שמן להדליק וא"ת שלא הי' להם די משמן זה עכ"פ לא נעשה הנס בשביל טהרה שמצאו שמן טהור אלא בשביל סיבה אחרת ותקנו בשביל נס אחר ולכן מפרש דת"ר וכו', ללא למספד בהון שכשנכנסו יונים וכו'.

וצ"ל דהאי ללא למספד הוא כמפרש ונותן טעם על שאלת מאי חנוכה והיאך ובמה טמאו השמנים שהרי עכו"ם לא מטמאין ומפרש בכ"ה בכסלו וכו' ללא

והסמ"ג ושאר מפרשים, דבגמ' טמאו כל השמנים שזהיכל כתיב ומשמע דעל השמנים שזהיכל קאי.

וקצת חשבתי לדחוק לפי החוספתא
פ"ק דיומא שכתבו כל
הלשכות שבמקדש רה"י לשבת
ורה"ר לטומאה חוץ מלשכת היין
והשמן שיש לה שני פתחים זו כנגד
זו אבא שאלו הי' קורא אותה לשכת
בית שמניא ר' יהודה אומר כל
לשכה שבמקדש שיש לה שני פתחים
זה כנגד זה רה"י לשבת ורה"ר
לטומאה ע"כ והרי אמר ר"י גמי
בחוספתא דטהרות פ"ו בסלקי
שפתחיה מכוונים זה כנגד זה רה"י
לשבת ורה"ר לטומאה והלכה כח"ק
דבסלקי הוי רה"ר לטומאה שיש לה
שני פתחים זה כנגד זה ועיין צפ"י
המשנה להר"ש ז"ל שם.

ובמשנה פ"ו דטהרות ובחוספתא
פ"ו שם והפורן וחצר
שהרבים וכו' וכתיב הרמז"ס פ"כ
מהשאה"ט ה"ג והפורן והוא הבנין
הגדול שיש לו שני פתחים זה כנגד
זה וחצר שהרבים נכנסין צפתח זה
ויולאין צפתח אחר וכו' הרי הן
כר"ה לטומאה הרי דפסק מפורש
דכל שיש לו שני פתחים זה כנגד זה

על העכו"ם שהי' כזים הו"ל לחוש
בשמן שמה היסטוהו וכתיב ונראה
פשוט כיון דהוא ספק מוקמינן
אחזקה טהרה והכ"נ נאמר לענין
ספק מגע בגדיהם דמוקמינן אחזקה
טהרה.

אלא דהגאון מאסטרואווא ז"ל דחה
דעדיין קשה דהשמן הי'
ברה"י שנמצא צהיכל וקיי"ל דספק
טומאה ברה"י ספיקו טמא אף
לאיכא חזקה טהרה ודחק עצמו
ע"פ דעת הריב"ש (סי' שע"ט)
דשני חזקות עדיף מרוב ועיין פנ"י
פ"ק דטהרות, ובשו"ת נוב"ק א"ע
סי' מ"ז וז"ע. וחידש דגם בס"ט
ברה"י אם יש צ' חזקות אולינן
לקולא. ולשיטתו הו"ל להביא ראי'
מחוס' נדה ד' ע"צ דטומאה דרבנן
ספק טומאה ברה"י טהור.

ברם לעצם הענין לפענ"ד ז"ע רב
שהרי להדיא אמרו בגמ'
פסחים (דף י"ט) דכל העזרה רה"י
לשבת ורה"ר לטומאה וכן פסק
הרמז"ס פ"כ מהל' אבות הטומאה
ה"ג דכל העזרה כר"ה לטומאה ואין
לומר דהשמנים היו בלשכת בית
שמניא שהי' נותנין שם השמן כמ"ש
הרמז"ס פ"ה מהל' בית הבחירה

לקולא והנה לא פליג אלא בדאורייתא
אבל דדרבנן גם הוא מודה דהוי
לקולא.

ולפ"ז נראה להוסיף כיון דטומאת
עכו"ם לכ"ע לא הוי רק
מדרבנן ועיין מס' נדה ל"ד
ובחוספחא זבים פ"ח וא"כ הו"ל
ספיקו לקולא והו"ל טהור וא"כ
למה הקשו התוס' אם כבר גזרו על
העכו"ם שיהיו כזבים וכו' אפי' גזרו
כבר מ"מ לא הוי אלא ספק וטהור
עוד יש להקשות למ"ד טומאת
משקין כולו לא הוי אלא מדרבנן
ועיין פסחים הנ"ל משקי בית
מדבחיא דכן וכבר הארכתי בזה א"כ
הו"ל ספיקו טהור ונקנח י"ל כיון
שפרטו פרוצות וזאו בה פרוצות
וחללה שפיר מקבל טומאה אפי'
מדאורייתא דלא הוי בי מטבחיא
ודו"ק].

ובאמת כי יותר קשה התוס'
לשיטתייהו במס' נדה דף ד'
ע"כ כתבו דטומאה דרבנן גם ספק
טומאה צרה"י טהור שכתבו שם
ח"ל ואזע"א הכא בטומאה דרבנן
וכ"כ הכ"מ פכ"ד מטו"מ ה"ד
דבמעזיבה דרבנן ס"ט צרה"י טהור,
ועיין ר"ש רפ"ד דטהרות גם ברש"י
פסחים ט"ז מוכח כן וז"ע.

הרי הוא רה"ר לטומאה א"כ בלשכת
השמנים נמי הוי רה"ר לטומאה
וכ"ש שכשנכנסו יונים צהיכל שהיו
שם רבים בשעת הטומאה א"כ הו"ל
רה"ר לטומאה ולא רה"י וא"כ חזר
ונראה תירוץ דמוקמינן אחזקת
טהרה כיון דלא היו רק ספק
טומאה ומה"ט דנכנסו יונים נראה
דאין לחלק בין היכל לעזרה שכיון
שנכנסו יונים להיכל ודאי הוי רה"ר
לכ"ע. ועיין רשב"א מנחות כ"א
וצרא"ש מס' תמיד בשם י"מ דעזרה
הוי רה"ר ועיין עוד גמ' שבת (ו'
ע"ב) הדיקעה צימות החמה וכו'.

והנה הרמב"ם פ"ט מהט"מ הי"א
כתב צור שמטילין לתוכו נפלים
המאהיל עליו טמא דין חורה וכו'
אבל אם הפילה שם אשה נפל ואין
ידוע אם הפילה דבר המטמא או לא
הפילה הואיל וחולדה וברדלס מצויין
שם הרי ספקו טהור (הי"ב) דבר
ידוע שכל אלו הטומאות שהן משום
ספק הרי הן של דבריהן וכו' וספיקן
טהורין והראב"ד השיגו א"א זו
שיבוש גדול שהרי אמרו בכמה
מקומות ספיקא דאורייתא לחומרא
וספיקא דרבנן לקולא וזו ספיקא
דאורייתא הוא אבל הי' לו לומר
משום דהו"ל ס"ס ואפילו בדאורייתא

ובירושלמי (פ"ו דקוטה ה"ב)
 שאלו לכן זומא מפני
 מה ק"ט צרה"ר טהור והשיב שהרי
 מצינו שהציבור עושים פסח בטומאה
 בזמן שהטמאים מרובין אס טומאה
 ודאית נדחית מפניהם ק"ו לס"ט
 והרמב"ם ריש פט"ו מהש"א ט"ט
 הביא טעם הירושלמי הנ"ל א"כ
 אדרבה ספק טומאה הכ"נ אפשר
 דטמא אלא שנדחה מפני רבים הן
 אמת דבש"ס דילן ילפינן לה מסוטה
 כדאימא רפ"ק דחולין ועוד מקומות
 אין מספר ועיין שו"ת מהרי"ט ח"ב
 יו"ד סי' א' שרצה להשוות ש"ס דילן
 עם הירושלמי ובהשגות הראב"ד שם
 הביא מתוספתא טעם אחר מפני
 שאפשר לשאול על היחיד וא"א
 לשאול על הרבים ע"ש ועיין תוס'
 סוטה דף כ"ח ובפיה"מ טהרות
 פ"ג מ"ו פ"ח ועכ"פ לכל הטעמים
 פשוט דבמציאות אפשר שהוא טמא
 אלא שההלכה מטהרתו מדין ספק
 טומאה צרה"ר.

וגראה לחדש כי כן נראה דודאי מה
 שנוגע לטומאה וטהרה
 אמרינן דספק טומאה צרה"ר טהור
 הוא אעפ"כ כיון דבמציאות אפשר
 שזו באמת טמא ולכן אינו ראוי
 למנורה כיון שבעצם אינו טהור אלא

ואשר נראה לפענ"ד לפמ"ש במקום
 אחר דהא דק"ל (בירושלמי
 פ"ו דקוטה ה"ב ועיין רמב"ם פט"ו
 מהל' אבות הטומאה, ומשנה ד' פ"ו
 לטהרות ועיין בספרינו משנ"ה ח"ו
 סי' רי"ב-רי"ג) ספק טומאה צרה"ר
 טהור וצרה"י טמא הנה פשוט דאין
 זה מציאות שהרי כמה פעמים אפשר
 דספק צרה"ר נמי טמא במציאות
 וכן אפשר שספק טומאה צרה"י
 במציאות הוא טהור אלא דכיון דאין
 מספקינן אמרה תורה דצרה"ר
 נפסק שהוא טהור וצרה"י שהוא
 טמא והוא מגזירת הכתוב אבל אין
 זה מציאות וטבעי שצרה"ר ודאי
 טהור ורה"י ודאי טמא רק דהמורה
 גורה על זה לדון כדן ודאי טמא
 אבל המציאות לא יוכחש שבאפשרות
 שלא נטמא ואם למשל נטהרנו
 צרה"ר ואח"כ יבואו עדים שנטמא
 הרי הוא טמא וכן להיפך אם
 נטמאנו צרה"י ואח"כ יבואו עדים
 שטהור ודאי נסמך עלייהו. וטומאה
 כזו וטהרה כזו אינה אלא מההלכה
 ועיין אור שמח פ"ב מהל' שגגות
 ה"ו ד"ה הנה ועיין עוד שו"ת
 הגרע"א סי' ק"ז בתוס' בנו הגאון
 בספק קידושין וכלפי שמיא גליא
 שאינם קידושין ולהלכה הוי קידושין
 והאשה נידונת כא"א ע"ש.

ודאי וכמ"ש הריב"ש בסוגיא דהני
 אוונכרי (סוכה דף ל') דאף שאין
 צריך לחוש מספק שהוא גזל מ"מ
 גבי מצוה חיישינן וביארו האחרונים
 ז"ל הטעם משום דגבי מצוה איכא
 חזקת חיוב וצריך שמן זית טהור
 ודאי לקיים המצוה. ולפ"ז אחי שפיר
 שכשנכנסו היונים צהיכל טמאו כל
 השמנים שבהיכל ואף שלא הי' ודאי
 טמא מ"מ כיון דלהדלקת המנורה
 היו צריכין שמן ודאי טהור ואם
 נטמא אפי' מספק לא מוקמינן
 אחזקת טהרה דלענין הדלקה בעי
 ודאי וזה לא הוי ודאי ולכן נעשה גם
 ומלאו פך אחד ודו"ק.

מכה ההלכה דספק טומאה צרה"ר
 ולענין הדלקת המנורה בעי שמן
 ודאי שלא נטמא כלל, וידוע מה
 שפי' המפרשים לענין מצוה שנתערב
 בה חמץ הגם שנטל צרוב ומותר
 לאכלו הכל מ"מ ידי מצוה לא יא
 עד שיאכל מצוה ודאי כשיעור עיין
 הגהות אמרי צרוך א"ח ה"פ שקיום
 המצוה בעי ודאי ולא ספק והכ"נ
 בשמן להדלקה בעינן ודאי טהור ולא
 מדין רוב.

שנית נראה לפי דעת הש"מ צ"מ
 דף ו' בקפץ אחד מן המנים
 דרוב אינו עושה ודאי ולמצוה בעי

סימן נד

בריי"ף, מאי חנוכה דת"ר בכ"ה בכסלו יומי
 דחנוכה תמניא יומין אינון וכו' כשנכנסו יונים
 להיכל וטמאו כל השמנים שבהיכל וכשנברה
 מלכות בית השמונאים ונצחום בדקו ולא מצאו
 אלא פך אחד של שמן שהי' חתום כלומר הפך
 הי' חתום ומונה בחותמו של כ"ג ולא היה בה
 להדליק אלא יום אחד ונעשה בה גם והדליקו בה
 ח' ימים.

ובהגהות הנ"ח ציין דצ"ל ולא הי' ע"ש. ולפענ"ד יש ליטע גירסת
 זו ונעשה זו והדליקו זו הספר דהצ"י בס"י מר"ע הקשה

ובאמת שראיתי בשאלמות פ' וישלח
 ריש שאלמת כ"ז שגרס
 וכשגברו בית חשמונאי והרגום וחזרו
 לביתן בכ"ה ימים לחדש כסלו ובקשו
 ולא מצאו אלא לוג א' שמן שהי'
 חתום בחותמו של כהן גדול ולא הי'
 בו אפילו להדליק יום אחד ונעשה בו
 נס והדליקו ממנו ח' ימים וכו' ולפי
 גירסא זו אחי שפיר מאד דהי' הנס
 גם ביום ראשון שהרי בלוג זה לא
 הי' אפילו להדליק יום אחד. שכבר
 הבאחי בסמוך ליום אחד הי' צריך
 שלשה לוגים וחצי ולהרמב"ם שבעה
 לוגין דבכל נר שבמנורה היו נותנין
 חצי לוג כדי שיעור ליל טבת
 הארוכים והוא זמן חנוכה א"כ לוג
 אחד אינו אפי' שלישי מהשמן הצריך
 להדלקת המנורה ליום אחד. שוב
 ראיתי שכבר העיר צברכ"י מדברי
 השאלמות הללו וצריך פוקח עורים.

איברא דלכאורה צריך ביאור מה
 שכתב דלא הי' להדליק
 אפילו יום אחד שהרי הכל תלוי
 בפחילות והיו יכולים לעשות פחילות
 דקים שידליק יום אחד וכמ"ש
 בסמוך, וזה היא קושיית הרא"ם ועיין
 גם (מג"א סי' תרע"ב סק"ג) וע"ש
 מה שהארכתי קצת.

למה קבעו ח' ימים כיון דשמן שבפך
 הי' בו כדי להדליק לילה א' נמצא
 שלא נעשה נס אלא בו' הלילות ומי'
 עוד י"ל שלאחר שנחנו שמן בנרות
 המנורה כשיעור נשאר הפך מלא
 כבתחלה ונעשה הנס אף בליל א'.
 ואף שהקשו על ח' הצ"י דבליל
 הראשונה מיד נתמלא כבתחילה ולא
 ח' כלום דא"כ לא הי' נס בליל
 שמיני שכבר הי' שמן מליל שביעי,
 עיין מאירי כאן והבן. אלא דלפ"ז
 נעשה הנס בפך עצמו ובתוכו וזה
 שאמר ולא הי' זה ונעשה זה נס
 ר"ל זה בתוכה בפנים והבן.

ודע דבהא קושיא שהקשה הצ"י דלא
 הי' נס בליל הראשון כבר כתבה
 המאירי שבת דף כ"א ומי' דליל
 ראשון מדליקין על הגאולה ועל
 הודאת מצאת הפך ושאר הלילות על
 נס השמן. ויש מי שפירש שאף הם
 הרגישו במיעוט השמן וחלקוהו
 לשמנה לילות כשיעור ההלכה ואין
 נראה לו שא"כ היו קומכין על הנס
 בליל ראשונה ע"כ. והוא באמת גם
 ח' הצ"י וכבר הקשו להצ"י לטעם
 זה וקצת ר"ז לדייק מכאן דחצי
 שיעור במזוה נמי עושין מזוה
 והדברים עתיקין באחרונים, ועיין
 תוס' הרא"ש שכתבו כהצ"י.

סימן נה

בר"ף ז"ל, ברקו ולא מצאו אלא פך אחד של
שמן שהי' חתום ומונה בחותמו של כה"ג.

כה"ג פך מונה בחוך חותמו של כ"ג
ומונה בו בחוכו ממש ולשון מונה
קאי על הפך שהי' הפך כולו עמון
ומונה בחוך חותמו של הכה"ג והי'
חתום וז"ש הי' חתום ומונה בחותמו
של כ"ג היינו בחוך החתום והו"ל
החתום כעין חיק להפך שמונה בו
ולכן לא מצאוהו היונים דהם חפשו
ועמאו כל השמיים שמצאו אבל
החתום לא ראו בו ולא הי' עלתה על
דעתם ששם בחוך חתום מונה פך
של שמן והוא דבר חדש ופלא, ולכן
ג"כ הי' הפך קטן כמובן.

והרי"ף הי' צריך לזה כדי ליישב
קושית החוס' שהקשו אם
כבר גזרו על הנכרים להיות מצבים
א"כ נעמא צהיסט, אמנם להרי"ף
אחי שפיר כיון שהי' מונה בחוך
חותם של כ"ג א"כ לא נעמא צהיסט
ודו"ק, ובסמוך נדבר עוד מזה.

ובגמ' שהי' מונה בחותמו של כה"ג.
וז"ב דהול"ל שהי' מונה
בחותמו של כ"ג כגירסת הגמ' או
שהי' חתום בחותמו של כ"ג ומונה
שם או שהי' מונה וחתום בחותמו
של כ"ג ולמה שינה שהי' חתום
ומונה בחותמו של כה"ג.

ונראה לחדש ולומר דבר צפ"י הי'
מונה וכו' דס"ל להרי"ף לא
כמו שפ"י המפרשים שהי' מונה
בחותמו, פי' שמצאו פך אחד בעורה
או באיזה מקום והפך הזה הי' עליו
חותמו של כה"ג ומה ידעו שלא
נעמא השמן דמאי ראי' הוא זו שמא
הסיטו עליו וכקושית החוס' ועוד
קושיות ולכן מפרש הרי"ף ז"ל שהי'
מונה בחותמו כלומר שהפך בעצמו
הי' מונה בחוך החתום כלומר
שמצאו חותמו של כה"ג ונפתח
החתום ומצאו צפנים בחותמו של

סימן נו

שבשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים וכו'
בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן.

משוכחין כיין שלנו (עיין ברש"י סס).
ובגמ' (ב"מ מ' ע"א) יוציא לו
שמות ליין ר"י אומר חומש יוציא לו
שלשה לוגין שמן למאה, לוג ומחצה
שמרים לוג ומחצה בלע וכו' אם היו
קנקנים ישנים אינו יוציא לו בלע.

וי"ל דהכ"ג הי' פך אחד של שמן
כלומר שהפך הי' מוצלע בו
שמן הרבה בחרס ואותו הפך לא
טמאוהו שהרי לא הי' בו שמן צעין
שיהא אפשר לטמאו דלא הי' בו שמן
לא אלא מוצלע בחרס ואחי שפיר
קושיין שטמאו כל השמנים שבהיכל
ולכן לא מצאו אלא פך רק ולא הי'
בו שמן אלא שהי' פך של שמן והיה
שמן מוצלע בחרס ולא הי' בו
להדליק כלומר בו בחרס הפך שנבלע
בו אלא יום אחד אפי' מהמוצלע או
לגי' השאלות אפילו לא יום אחד
והיו מדליקין ממנו שמונה דהגם
שלא הי' אלא מה שמוצלע בדפנותיו
הי' בו כדי להדליק יום אחד אלא
שלא הי' בגלוי בפך אלא הי' מוצלע

ויש לדייק מה שכתבו פך אחד של
שמן הו"ל פך אחד עם שמן או
פך מלא שמן וכיוצא בו אבל לשון של
שמן משמע דהפך ריק אלא שהי'
ניכר שהוא פך של שמן. עוד יש
לדייק שאמרו שבשנכנסו יונים להיכל
טמאו כל השמנים שבהיכל ומדאמרו
כל השמנים משמע דכל השמנים
ממש ואיך אמר מצאו פך אחד של
שמן שלא נטמא וא"כ ע"כ שלא
טמאו כל השמנים. והשאלות גרס
ולא הי' בו להדליק אפי' יום אחד.

ובדרך חידוד נראה לפרש לפמ"ש
(ע"ז ל"ב ע"א) בחרס
הדריינא שהי' עושין חרס ביין ובלע
הרבה יין ומחברי להו בחרס ודרי
בהדייהו וכל היכא דמטו תרו להו
ושמו פי' שהי' שורין שברי חרס
במים ויוצא ממנו יין והי' טוב לשתי'
וא"ר יהושע בן לוי וראשון שלנו
כשלישי שלהן כלומר יין משוכח שלנו
אינו אלא כשלישי שלהן כשהוא שרוי
ג' פעמים במים היו המים השלישיח

טומאה כיון שהשמן הי' מובלע
 בחרס ונעשה בו גם והדליקו ממנו
 שמונה ואפ"ה לא קיבל טומאה.
 ולפ"ז מיושב נמי גירסת השאלחות
 ולא הי' בו להדליק אפילו יום אחד
 דבאמת צפך עצמו לא הי' שמן רק
 הבלע.

ובזה יש ליישב לשון הפייטן במעוז
 צור ומנוח הקנקנים נעשה גם
 לשושנים ולכאורה קשה לשון ומנוח
 שהרי לא הי' נוח, וגם לשון
 קנקנים לשון רבים והרי לא הי' אלא
 פך אחד ולפמ"ש אחי שפיר דמנוח
 הקנקנים כלומר שלא הי' שמן אלא
 מה שנבלע בדפנות הכלי ושצרוהו
 לשצרים הרבה להוציא הבלע שהוא
 נוחר הקנקן בזה נעשה גם לבני
 הנקראים שושנים וק"ל.

בחרס. ולקחו הפך ושצרוהו ולקחו
 החרס ושצרוהו צמים וילא השמן
 והדליקוהו במנורה.

ויש להוסיף לפמ"ש אב"י (בינה
 ל"ט) המוציא גחלת לרה"ר חייב
 ושלחצת פטור ואמר אב"י כגון
 דשייפיה מנה משחא ואחלי ביה נורא
 ע"ש ובפרש"י וא"כ יש לומר דשצרו
 הפך ולקחו שצרי חרס והניחו
 במנורה כמו שהוא והדליקו המנורה.
 והרוחנו בזה לתרץ קושית המהרש"א
 ועוד אחרונים דכיון שהיו פכים
 טמאים היאך הדליקו המנורה אפילו
 הי' שמן טהור טמאיהו כשהדליקו
 המנורה ומי' כמה מי'.

ולהנ"ל אחי שפיר דהם לקחו רק
 שצרי כלי חרס ואינו מקבל

סימן נו

שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל.

לע"ז א"א שלא הכניסו לשם
 חקרוכות ע"ז שטמא באהל כמה
 ע"ש. והנה מרן הח"ס כאן חמה
 עליו דע"ז מטמא כמה באהל
 לריצ"ב בחולין י"ג ע"ב אבל לרבנן

הרא"ם צביאורו על הסמ"ג כתב
 דודאי מספק לא היינו
 מחזיקים ריעותא שנטמאו השמנים
 שבהיכל נמת אבל הואיל ששקלו
 היונים את המזבח והקריבו עליו

חותמו של כה"ג וכיוצא בו שזה הוא אוחו השמן בעצמו שהניחו הכהנים צהיכל ערס ש"גנסו גוים להיכן אז צודאי לא הוה מחזיקים ריעוחא שיטמא אך כיון שלא הי' מונח בחותמו של כה"ג אי"כ מי יימר לנו שהי' לשמן זה חוקם עהרה ע"ש מה שהאר"ך.

ולפענ"ד לדייק וכשגברה מלכות ביח חשמונאי ונצחוס בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן ולשון בדקו ז"ע מנ"ל לבדוק וי"ל דודאי דכאן היו כל השמנים שהניחו צהיכל ולכן כשחזרו לשם בדקו אחר השמנים שהניחו שם ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של כה"ג, ואפשר שכשהניחו ההיכל בכיון טמנו שמן שיהי' להם כשיחזרו לביהמ"ק שהיו בטוחים שהשי"ח יחזירם אלא שלא מצאו כל מה שטמנו רק פך אחד ונעשה ממנו נס והדליקו ממנו שמונה.

לא היו מקרובות ע"ז אלא מדרבנן שיטמא ומסחבר דלענין הקרבה צמקדש לא גזרו ודבריו נפלאו ממני שהרי החוס' כאן ד"ה שהי' מונח בחותמו של כ"ג כחצו להדיא אם כבר גזרו על הנכרים להיות חזים ז"ל שהי' מונח בחותם צקרקע שלא הקיטו הכלי מזואר דהחוס' נמי צשביל עומאה דרבנן חששו לה ואי לא הי' מונח צקרקע הי' נאסר גם שמן זה משום היסט עכו"ם שהוא רק משום גזירה דרבנן ואולי דעחו הגדולה לחלק ביניהו וז"ע.

ובמקום אחר הקשתי מהא דאמרו צגמ' פסחים (ט"ו ע"א) למ"ד משקי ביח מדבחי"א דכן וא"כ היאך קבלו השמנים עומאה כלל, וחי' לפי שצאו פריצים וחיללוהו וא"כ לא הוה שזב בכלל משקי ביח מדבחי"א דכן.

והנה הח"ס ז"ל שם כחצו דאלו הי' השמן צצהיכל ניכר לנו ע"י

סימן נח

בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של כה"ג.

שמן מוצנע ולא שהשליכו אותו
לאשפה וז"ש חפשו ומלאו בשימין פך
אלא שלא נחשוב שהושלך שמה
לאשפה כדרך כל הדם שיוצא לשימין
קאמר שיש נסמן בטמן כלומר שהי'
סימן שהוא נטמן ולא הי' כי אם
אסוך שמן אז"כ החומס הי' רק
לסימן שהשמן הוא טמון ואחי שפיר
פרש"י בחוממו בהצנע וחמיס
בטבעתו והבן. ומיושבת נמי צוה
קושית החוס' שאם כבר גזרו על
העכו"ם להיות כזבים ז"ל שהי'
טמון בקרקע, ולפמ"ש שנמצא הפך
בשימין אז"כ ליכא חשש היסט אפילו
כבר גזרו עליהם.

ופרש"י בחוממו בהצנע וחמוס
בטבעתו והכירו שלא נגעו
בו, ובמעשה רוקח פ"ג מה' מגילה
הקשה לדין פי' בחוממו בהצנע
דמשמע שהי' מוצנע דא"כ מנ"ל
שהי' חמוס בטבעתו ג"כ ופי' שהי'
מונח בהצנעו ע"ש.

ולפענ"ד לפמ"ש הפייטן לשבת שני
של חנוכה אודך כי עניתי
בסופו וז"ל חפשו ומלאו בשומין פך
שיש נסמן בטמן כי אם אסוך שמן
כו' ע"ש הנה נראה דהשמן שמלאו
הי' טמון בשומין אלא דהי' חמוס
בחוממו של כה"ג כדי לידע שהוא

סימן נב

ברקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן וכו' ולא
הי' בו אלא להדליק יום אחד.

ולהעבירם מחוקי רלוניך דכל השוכח
תורה אפי' רוצה לקיים מצות הרי
אינו יודע אופן הקיום ונמצא ע"י
שכחה מעביר מחוקי רלוניך, והנה
בגמ' (הוריות י"ג ע"ב) ת"ר חמשה
דברים קשים לשכחה והרגיל בזמם,
וחמשה דברים משיבים את הלימוד
פת פחמין וכו' והרגיל בשמן זית,

והנה שם אמר רב כל השמנים
והפתילות כשרים לנר חנוכה
שמן זית מצוה מן המובחר ועיין
ש"ע א"ח סי' תרע"ג ס"א הג"ה
ומיהו שמן זית מצוה מן המובחר
(מרדכי וכל בו ומהרי"ל). ונראה
דכשעמדו מלכות יון הרשעה על
עמך ישראל להשכיחם תורתך

וכו' הרגיל בשמן זית מסייע ליה לר' יוחנן דאמר ר' יוחנן כשם שהזית משכח לימוד של שבעים שנה כך שמן זית משיב לימוד של שבעים שנה. ועיין מג"א א"ח סי' ק"ע סק"ט ו"ל ועיין משנה הלכות ח"ג סי' ס"א.

ועיין ח"א מהרש"א שם דמזה יש לתת טעם דנקרא בכל שבעת המינין חשוב הפרי עלמיה דכמיב חטה ושעורה גפן ומאנה ורמן אבל בזית חשוב זית שמן כלומר היוצא מהפרי משום דזית עלמו אין בו משבח א"י דמשכח חורה אבל שמן היוצא ממנו משיב התלמוד ושכחו של ארץ נקט, וא"כ כשעמדה מלכות יון הרשעה להשכיחם חורתיך טמאו כל השמנים שבהיכל והיה שם רק שמן זית טמא ורלו שלא יהי' להם שמן זית טהור לסייע לשכחת החורה נעשה להם נס בפך של שמן זית לחזור להם לימוד החורה מדה כנגד מדה לתקן את אשר שחמו, ולכן שמן זית מלוא מן המובחר כי מרמו על זכרון החורה היפוך השכחה.

ונראה בזה לתת טעם מה שרבים מקשים על הטעם של הנס חנוכה שמונת ימים שפי' הר"ן שהיו

צריכים להביא זיתים מחקוע והי' מהלך הדרך וחזרה שמונת ימים ויש להצין למה באמת לא ידלו זיתים סביב ירושלים הגם כי צירושלים לא היו כרמים ועלי פירות מ"מ חוץ לירושלים הי' להם לגדלם וגם מה שאמרו תקוע אלפא לשמן הא גופא טעמא צעי ולהג"ל נראה לפענ"ד דזכיון לא רלו שיהיו זמים סביב ירושלים שהתם עיקר הזכרון והלימוד שכות הזכרון הוא עיקר הלימוד בחורה ולכן הרחיקו עלי זמים מירושלים עד לתקוע וכיוצא בו ולא הביאו לירושלים רק השמן הטהור שהוא מועיל לזכרון ולכן כשטמאו כל השמנים לא הי' להם אופן אחר אלא שילכו לתקוע וכל הזמן נעשה נס בפך וק"ל.

בענין אבילת זיתים
דקשה לשכחה

ואגב מש"כ בזהירת הפוסקים שלא לאכול דבר הקשה לשכחה והביא בענין הזמים שאמרו ז"ל (הוריות י"ג ע"ב) שהאוכל משכח לימוד של שבעים שנה וכחז מוהרש"ו בשם האר"י ז"ל שהי' אומר שאין זה אלא צע"ה אך מי שאוכל אותם בכונה מוסיפין לו

מה ששכח כבר כ"ש שיגרום שלא לשכח צמה שלא שכח עדיין, חיה שפרש"י משיב מחזיר את הלימוד שנשכח הימנו כבר ע' שנה, וק"ו שיגרום שלא ישכח כשאוכל לכתחילה עם שמן, וראיתי מובא בשם ידידי הגר"ח קניבסקי שליט"א דאפשר שהזמים זיקו יותר ממה שהשמן יועיל ולפענ"ד זה אינו דלכן מדייק לשון הגמ' דאמר ר' יוחנן כשם שהזית משכח וכו' כך שמן זית משיב לימוד וכו' ולשון כשם מצואר כדא כן דא וא"כ לא זיק יותר כנלפענ"ד.

וב"ש ולא עוד אלא שרבינו הקדוש האר"י זלה"ה כתב בשער הליקוטים עקב שכח צמורה ארץ זית שמן ולא ארץ שמן, לא הצנתי מאי קשה לך ארבינו האר"י, אדרבה האר"י ז"ל לשיטתו שאכל הזמים ואדרבה מוסיפים לו זכירה אחר שמעלה ומתקן אותם א"כ למה לא חשב זיתים כמו שארי מינים דהרי זיתים מעלי לזכרון, ואם יש חסרון היל"ל רק ארץ שמן זית שהדגוש על השמן ולא זיתים, ולפי הנ"ל אחי שפיר דאמר ארץ זית שמן כלומר זיתים עם שמן מעלי לכ"ע ולא זיתים בלבד דקשה לשכחה, וגם שמן

זכירה אחר שמעלה ומתקן אותם באכילתו. ובשנתי הפרדס אות מ"ט ציינת לרבותינו האחרונים ז"ל המשנ"ח פ"ו צמולאי שבת ומר"י זמח בספרו נגיד ומצוה אות ז"ג, המג"א א"ח סי' קע"ו סקי"ט והבני יששכר כסלו מאמר ד' אות ט"ו והחיד"א בצרכי יוסף א"ח סי' קנ"ז אות ב' צענין הכוונות שצריך לכיין שלא זיק לשכחה אבל אף אחד לא הביא מה שהעולם בדו מלבס שאם ישם שמן זית מותר לאוכלם.

ולפענ"ד פליטת הקולמוס קחוינא הכא דמה שהעולם בדו לומר דצמחן זית מותר לאכול זתים, אין זה שסחם בדו לעצמן אלא סמכו על הגמ' הוריות שם דחשיב חמשה דברים משכחים את הלימוד וחמשה דברים משיבים את הלימוד וחשיב הרגיל צמחם משכחים את הלימוד והרגיל צמחן זית משיב את הלימוד וסיים שם מסייע ליה לר' יוחנן כשם שהזית משכח לימוד של שבעים שנה כך שמן זית משיב לימוד של שבעים שנה וכיון שאומר כשם שהזית משכח כך שמן זית משיב ס"ל ק"ו שאם אכלם יחד דאז בא זה ומיקן לזה שהשמן שגורם להשיב הלימוד מעלה גם שלא ישכח מתחילה דאם מעלה

בחורה ואמה פנוי ובעל מד"ת מוטב
 לך שלא היית נוהר מדברים
 המשכחים כדי שהשכח דברים בטלים
 שאתה עוסק בהם עכ"ל, והוא פלא,
 ועיין בהתעוררות תשובה סי' א'
 שהאוכל שדברים המשכחים עובר על
 הפסוק רק השמר לך פן תשכח
 וז"ע. ועיין סוכה ל"ו ע"ב אחרוג
 שנקבזהו עכברים ר' מטביל זה
 ונפיק זהו עיין פי' ר"ח שם,
 ובספריו משנה ח"ג סי' ס"א וסי'
 ס"ב הארכתי קצת בענינים אלו.

בלבד אין שותין למזיק, ולכן דוקא
 כשהם יחד וכנ"ל. ואגב עיין בח"א
 למהרש"א שפי' בעצמו דברי הקרא
 שכחז זית שמן והבן.

ודע דבס"ח סי' תתר"ח באחד שאל
 מחכם ואמר עכברים אכלו
 מלחמו אם אוכל מהלחם והשיב לו
 ולמה לא תאכל א"ל פן תשכח
 תלמודי ואני נוהר מלאכול כל מה
 שמשכח התלמוד ועתה אני רעב א"ל
 החכם איך חייב עד שישיב ויסירם
 מלבו ואני רואה אותך שאיך עוסק

סימן ס

ברקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן.

וידע ממחשבות היונים הנניע שמן
 טהור שלא יטמאו היונים, ועיין מ"ש
 הראש יוסף דלכן לא מצאו רק פך
 א' דמיד שהנניע הכה"ג הפך א'
 באו הרומים ולא הי' יכול להנניע
 יותר, או תפלתו של כ"ג הוא שעיר
 עיניהם באותו שעה שהי' מנניע
 ע"כ הביאו א"ר. ולפ"ז קצת קשה
 הלשון בדקו ולא מצאו אלא פך אחד
 של שמן וכו' דמשמע היו יותר אלא
 שהם לא מצאו יותר.

צ"ע אמאי חפשו אחר שמן טהור
 כיון שאמר טמאו כל השמנים,
 ומאי בדקו ולמה בדקו.

ונראה דבאמת מתחיהו הכה"ג
 בראותו מה שמגיע שהיונים
 מתגברים וההשכלה עם הפילוסופי'
 הארורה דוקרת וחודרת בעם ישראל
 ועי"ז עמדה מלכות הרשעה על עם
 ישראל להשכיחם תורה ולהעבירם
 מחוקי רצונו והסקים בדעתו לנאת
 וללחוס ולסכן עצמו על ה' ותורמו

הזים אחאי לא חששו שמה הקיטו
 הפך ובפך אחד עשה הקב"ה הנם.
 וזוה אחי שפיר לשון הפייטן ומנוחר
 קנקנים, דבאמת הנניע הכה"ג
 הרבה פכים, רק שהאחרים נעמאו.
 וזה ומנוחר הקנקנים נעשה גם
 לשושנים וכו'.

ונראה לומר דודאי הנניע הכה"ג
 יותר מפך אחד וכמה פכים
 הנניע שיהיו לעת הצורך ולכן חפשו
 אחריהם אבל צדקו ולא מצאו אלא
 פך אחד והשאר נעמאו או שצברום
 האויזים שקצרו שזה כסף או זהב
 כמו שמי' הר"ן, והמאירי, קושית
 המוס' שנת שאם כבר גזרו על

סימן סא

ברקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן.

אחד נעשה בשמן המשחה והלא
 נסים הרבה נעשו בו מתחלתו ועד
 סופו תחלתו לא היה אלא י"ב לוג
 ובו נמשח המשכן וכליו ואהרן ובניו
 כל שבעת ימי המלואים ובו נמשחו
 כהנים גדולים ומלכים וכולו קיים
 לעמיד לבא שנאמר שמן משחת
 קודש יהיה זה לי לדרתיכם זה בגימ'
 י"ב לוגין הויין ע"ש.

ופרש"י וכי גם אחד נעשה בו
 שאחה מתמיה שאינו ספק
 אפילו לסוך אהרן ובניו כל ז' ימי
 המלואים כדמפרש בפ"ק דיומא (דף
 ה') שבעת ימים ימלא את ידכם
 ואיתקש משיחה לריבוי דכתיב

כבר הקשתי לשון צדקו ולא מצאו,
 היל"ל צדקו ומצאו ועיין
 בסמוך.

ועלה בדעתי לפמ"ש בספר קצ
 הישר פל"ז וכן הוצא צס
 הש"ך על המורה ועוד דאוחו שמן
 והפך שמצאו הי' משמן המשחה,
 ומצואר בגמ' כריחות (ה' ע"א)
 ת"ר שמן המשחה שעשה משה
 במדבר היה שלקו עם העיקרין דברי
 ר' יהודה א"ל ר' יוסי והלא לסוך
 העיקרין אינו סיפק אלא כיצד עושה
 הביאו העיקרין ושראום צמים והל"ף
 עליהן שמן המשחה וקלטו את הריח
 וקיפחו אמר לו ר' יהודה וכי גם

למשחה בהם ולמלא אח ידם. זה לי לדרחיקם, אלמלא כולהו י"ב לוגין דקיימו לעמיד לבא. ומבואר בחז"ל דהשמן נגזו וזמן מלכות ביח שני כבר לא הי' שמן המשחה וזגמ' נראה שנגזו בקרקע ביח המקדש עם הלוחות ונזנח של מן.

ולפ"ז שפיר מאד בדקו ולא מצאו דבאמח כיון שידעו שיש נזנח של שמן המשחה טמון בקרקע בדקו וחפשו אחריו וכנראה שלא נחנו הכל בפך אחד אלא חלקוהו ל"ב לוגין כל לוג בפני עצמו ומה מיושב לשון השאילוח שמצאו לוג אחד כלומר אחד מהקנקנים של שמן המשחה, והי' מונח בחוחמו של כ"ג ולכן בדקו אחריו וחפשו למצא עוד שאר הקנקנים ומיהו לא מצאו מכל הי"ב לוגין שאז הי' די להם אלא מצאו פך אחד של שמן והבן. וזוה נמי מיושב לשון ומנוחר הקנקנים שהרי י"ב היו, ומיושב נמי קושיה החוס' אם כבר גזרו על העכו"ם להיות זבים צ"ל שהי' מונח בקרקע ומיושב דכיון שראו שמצאו פך של שמן המשחה

ידעו ששמן זה כולו עומד לעמיד לבא. וא"כ אפילו ידליקו לא ישרף וכמו דמשיחה לא כלה כן בשריפה לא ישרף שהרי כולו עומד לעמיד לבא.

ובזה יש להבין חי' הב"י סי' חר"ע שם שחלקו השמן כליל ראשון לשמנה חלקים והקשו עליו והלא צריך ליחן שמן שדליק כל הלילה דכיון שידעו שהוא משמן המשחה סמכו על הנס שלא ישרף שזה דרכו של שמן המשחה, ומיושב קושי' העולם על חי' הב"י והמאירי, ולפ"ז מובן מה הי' הנס ביום ראשון שהרי ביום ראשון נמי לא נחנו רק משהו שמן בכל נר ונר של המנורה ונעשה בו נס ודלק כל הלילה, וזוה מובן נעשה בו נס כלומר בשמן והדליקו ממנו שמנה ולא נשרף כל אפי' לאחר שמונה ימים, ומובן נמי מה שאמרו בגמ' ניסא בכל יומא איחיה דבאמח בכל יום ויום הדליקו נרוח משמן הנ"ל וכל השמן נשאר ממש כמו שהדליקו כי זה טבעו של שמן המשחה והבן.

סימן סב

בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהי'
מונח בחותמו של כה"ג ולא הי' בו אלא להדליק
יום אחד נעשה בו גם והדליקו ממנו שמונה ימים.

דכלים פסק דכלי עץ העשוי לנחת
אינו מקבל טומאה ועיין בהשגות
שחמה א"א איני יודע מאין הוציא
דמנורה ושלחן איסורא איכא
בטלטולא ולא דמי לנחת כלי עץ
העשוי לנחת והכ"מ כתב דא"י מה
איסור יש בטלטולה ועיין ט"א
חגיגה הנ"ל והגאון הנ"ל כתב
דהראב"ד הוציא כן מחגיגה (דף
כ"ו) תני הזהרו שמא תגעו בשלחן
ובמנורה ותנא דידן מ"ט לא תני
מנורה שלחן כתיב ציה תמיד מנורה
לא כתיב ציה תמיד ואידך מנורה
כמאן דכתיב ציה תמיד דמי ופריך
הש"ס ע"ז ותיפוק ליה דכלי עץ
העשוי לנחת הוא וכו' א"כ זה
האיסור שיש בטלטולם משום דכ'
זהו תמיד גם במנורה כמאן דכתיב
ציה תמיד דמי ע"ש.

ולפענ"ד נ"ע שהרי הראב"ד צפי'
למס' תמיד פ"א כתב

וצ"ע א) שהול"ל פך אחד של שמן
חמוס בחותמו ולשון מונח
בחותמו נ"ע. ב) מה שאמר פך אחד
של שמן דמשמע להפך הי' ריקן רק
הי' של שמן הול"ל פך אחד עם
שמן. ג) יש לדייק נעשה בו גם והלא
בשמן נעשה גם והול"ל נעשה גם
בשמן והדליקו ממנו שמונה. ד) ידוע
קושיית הרא"ם האך הדליקו במנורה
טמאה ואי עשו מנורה טהורה הרי
כולם היו טמאי מתים ונטמאה
המנורה ותי' שעשו מנורה של עץ
כדאיחא (בע"ז דמ"ג) ריב"י אומר
אף של עץ לא יעשה כדרך שעשו
בית השמונאי והק' עליו המהרש"א
ז"ל דהרי המנורה הי' לה בית קיבול
ואף של עץ מקבל טומאה.

והנה הגה"ק מאוסטראוולא בס'
מאיר עיני חכמים סי' מ"ד
ענין חנוכה תי' דהמנורה היחה כלי
עץ העשוי לנחת והרמב"ם רפ"ז

וא"א לטלטלו במציאות אם לא שיעקרנו מהקרקע. אבל לגבי דין דאינו מקבל טומאה אחת נשארה כלי העשוי לנחת דאינו מטלטל משום דיש איסור בטלטולה ואע"ג שאפשר לטלטולה מ"מ אינו מקבל טומאה כנלפענ"ד. ואחי שפיר וכמ"ש הבכור שור והמאיר עיני חכמים. אלא שוב הקשה הג"ל דמנורה של חשמונאים לא נעשה לנחת כיון שלא הי' להם שמן רק לליל אחד. או יאמר מטעם שאמרו והדליקו נרות בחצרות קדשך וטלטלו המנורה.

ועלה בדעתי הרהורי דברים דמנורה שעשו החשמונאים כיון דלא עשו אותה רק לשעה כיון שהיו עניים עד שזמין להם הקב"ה ויעשו מנורה מזהב לכבוד ולתפארת כדרך המנורות צדיהמ"ק א"כ כה"ג לא מקרי כלי העשוי לנחת והו"ל כעשוי לטלטל שכל יום מצפים מתי ישימו אחרת תחתיה והבין.

ואשר נראה בס"ד לומר דבר חדש דהנח היחה שהפך של שמן נעשה בו נח כלומר בפך עלמו נעשה עם הפך ונחפרד והיה לז' נרות כעין נרות של מנורה והפך הזה הי'

להדיא דמנורה הוה דבר המטלטל ע"ש איברא לדברי הראב"ד לכאורה סתראי נינהו וכבר זיין עלה בס' חולאת חיים הוצאה שנת תשי"ח ע"ש מה שכתב בזה ליטב סתירת דברי הראב"ד בפ"ג מכלים ה"א כתב דמנורה הוי כלי העשוי לנחת דיש איסור בטלטולה ופ"א דחמיד כתב דמנורה הוי כלי המטלטל, וכתב ז"ל דמנורה של חשמונאים הו"ל עשוי לטלטל וזה היפוך מהג"ל וגם התבאר ע"ש כתב דהמנורה לא נטמא משום דהוי כלי עץ העשוי לנחת והגאון ר' מנחם זעמבא כתב דאז הוי כלי שאינו עשוי לנחת.

ולפענ"ד לולי דברי הגרמ"ז ז"ל הי"ד מעיקרא לא קשיא דודאי מנורה הוה לה כלי העשוי לנחת בין של מתכות בין של עץ וכמ"ש הראב"ד בפ"ג דכלים ה"א, ומה שכתב דשאני מנורה שדבר המטלטל הוא ואינו דומה לנטיעה אין הכוונה שהמנורה נעשית לטלטל אלא שלגבי נטיעה שאסרה חורה לא חטע לך כלי עץ אצל מוצח אינו דומה לנטיעה הוא שנשרש בקרקע וא"א לטלטלה אבל מנורה שאני דהגם שנעשה לנחת אבל אינו דומה לנטיעה דהוא קבוע בארץ ונשרש

טהור והדליקו ממנו שמונה ימים ומדויק זה הלשון נעשה בו גם ולא אמרו נעשה בשמן גם אלא כלומר נעשה גם עם הפך שנחחלקה לשבעה נרות והדליקו כפך הזה כל השמונה ימים ומה מחקו בזה דברי הפייטן ומנומח קנקנים נעשה גם לשושנים ולכאורה לא הי' רק פך אחד ומאי נותר הקנקנים ולהג"ל אחי שפיר שמלאו פך אחד ונעשה בו גם ונעשה קנקנים הרבה. וכעין זה מלאחי להגאון מאוסטראווא זוקלה"ה. ויש להוסיף שגם השמן בחוך הפך נחלק לחצי לוגין כשיעור הנרות.

שקל באצבעהיה (ממאכל המלך) אנה ליה בפומיה דמ"ו א"ל אטרונגא לרב אשי אפסדחא לסעודחא דמלכא, שלא יאכל המלך א"ל שוטרי המלך למה עשית כן אמר להו רב אשי מאן דעביד הכי פסיל לסעודחא דמלכא א"ל אמאי א"ל דבר אחר חזאי ביה דדקו ואשכחו, ואמרו ליה רבנן לר"א מ"ע סמכה אניסא א"ל חזאי רוח זרעת דקא פרחא עילויה ע"ש, והנה שרב אשי הכיר וראה רוח זרעת דקא פרחא, והכ"נ י"ל דהכהנים זכו למדריגה וראו על השמנים שרוח טומאה פרחא עליהם.

ויש לדייק בגמ' שכנסכנסו יונים צהיכל טמאו כל השמנים שצהיכל דקו ולא מלאו דכיון שאמר שטמאו כל השמנים א"כ מאי דקו האמנם יש להבין דמנין להו שטמאו כל השמנים אפשר שהיו שמנים שלא נגעו בהם, אם לא שנאמר להם צנצואה שטמאו כל השמנים.

ובמה שכחצנו הי' אפשר לישב נמי קושיית החוס' שהקשו אם כבר גזרו על הונים י"ל שהי' מונח בקרקע ע"ש והקשו דאכתי הו"ל ספק טומאה והארכתי בזה הרבה ולפמ"ש אחי שפיר דראו על השמן שנפך שאין רוח רעה שורה עליו ולא כן בשאר השמנים.

ויש לישב לפמ"ש בגמ' (כתובות ס"א ע"א) אממר ומר זוטרא ורב אשי הוו קא יתבי אפיתחא דבי אזגור מלכא חליף ואזיל אטרונגא דמלכא חזייה רב אשי למר זוטרא דחורר אפי' (שנחאזה לאכול רש"י)

והנראה דיש לדייק מה שאמרו לשון פך אחד של שמן שהי' מונח ולשון שהי' מונח לכאורה מיוחד והיל"ל מלאו פך אחד של שמן שהי' חחוס בחותמו של כה"ג ואטו נפ"מ אם הי' מונח או עומד,

אלא יום אחד שהי' קצת שמן למטה ומיד שנתרוקן הקנקן נעשה גם שנתמלא כל הקנקן שמן והדליקו ממנו שמונה ימים ומיושב לשון נעשה בו גם כלומר שנעשה גם בהשמן גם שנתמלא הפך שמן מיד ונמלא הי' הנס ציוס ראשון מיד ומיושבת קושי' א' ב' ג'.

ולפמ"ש דהנס נעשה עם הפך שנתחלקה לשבעה נרות א"כ אז לא הי' קשה שהמנורה הייתה טמאה שהרי הדליקו באותו הפך עצמו ומיושבת קושת הרא"ש איך עשו מנורה שהרי נטמאה דבאמת לא נטמאה שהרי מהפך נעשה המנורה ומה שאמרו בגמ' שהשמונאים עשו מנורה של עץ היינו לאחר שמונה ימים שהיו צריכים להדלקת נרות במקדש או שעשו רק העץ ולא הנרות ואחי שפיר הכל בס"ד.

ואולי יש לי שב עוד לפמ"ש הטור בשם מהר"ם מרוטנבורג ז"ל הובא בש"ע א"ח סי' תרע"ג דגר של חרס שהדליק בו בלילה אחת נעשה ישן ואין מדליקין בו לילה אחת אלא לוקח חדשים בכל לילה וכו' וגר של מחכת א"י חדש ושל

ומה שנראה דלאחר שיאלו היונים ונכנסו הכהנים ראו שכל השמנים שהיו מונחים במקומם היו מטולטלים וכיון שראו שכל השמנים לא היו מונחים במקומם ידעו שנטמאו כל השמנים וצדקו אחר כל פך ופך עד שבאו לפך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של כה"ג כלומר שהי' מונח במקומו וזה שדייק שהי' מונח כלומר שהי' במקום שלו ולא טלטלוהו ממקום למקום וידעו שלא טמאוהו היונים, ומיושב לשון מונח.

ויש להוסיף שמאלו הפך של שמן והי' נראה רק למעלה והי' חותמו של כה"ג מונח בפך הזה מלמעלה כלומר החותם שלו ממש והי' כעין כלי שמורה לחותמו של כה"ג וז"ש ולא מאלו אלא פך אחד של שמן שהי' נראה כפך ריקן של שמן שהי' מונח במקומו בחותמו של כה"ג פי' שלכן הי' מונח שם בשביל חותמו שיתן הכה"ג וכן חשבוהו היונים בראותו שם, ולכן היונים לא נגעו בו ולא טמאוהו.

והנה לאחר שמאלו הפך של שמן הזה והוציאו חותמו של כה"ג מאלו שהי' בפך שמן למטה תחת החותם אלא שלא הי' בו להדליק

מוה"ר משה שליט"א העיר די"ל
שהפך צעמנו נמחדש בכל יום דהו"ל
כלי חרס חדש וז"ש נעשה בו נס
כלומר שנעשה נס עם הפך שנמחדש
בכל יום ויום שמהא ראוי להדליק
וז"ש ניסא בכל יומי איתיה וקאי גם
על המנורה ודבר נאה הוא.

זוכית או של חרס מכוסה דינו
כמחכת וא"כ י"ל דלכאורה לפמ"ש
שמהפך נעשה המנורה א"כ לא
היתה כשרה רק ליום אחד, ולכן חפו
את הקנקנים בעץ כדי שיהי מכוסה
ודינו כמחכת והמחכת נתבטל לגבי
החרס ולכן לא נטמא, והארכתי בזה
במקום אחר. ובני הרה"ג המשכיל

סימן סג

בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן וכו' ולא
הי' בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס וכו'.

איברא דעיקר לשון ומנוחר קנקנים
ז"ע דמאי נותר שיך כאן שלא הי'
עוד שיפול עליו לשון נותר וי"ל קצת
דקאי על טמאו כל השמנים ומנוחר
שלא טמאו וא"כ הול"ל ומנוחר
השמנים שבהיכל וז"ע.

הפך של חנוכה היה

מהפכים קטנים שחזר אחריהם
יעקב אבינו

והנה איתא במדרש (עיין זרע קודש
לחנוכה ליל ב' ויותר יעקב

ויש לדייק לשון בדקו ולא מצאו
הול"ל בדקו ומצאו פך אחד של
שמן והי' בו להדליק יום אחד, גם
בעיקר הדבר ז"ע כיון שאמרו שם
כשנכנסו יונים צהיכל טמאו כל
השמנים שבהיכל א"כ כבר ידעו
שטמאו כל השמנים ולמה בדקו בכלל
לאחר שידעו שטמאו כל השמנים.
עוד יש לדייק דהפייטן (הרב מרדכי)
במעו נור בחרו ומנוחר הנקנקנים
נעשה נס לשושנים ז"ב שכתב לשון
רבים קנקנים דהרי לא הי' אלא פך
אחד והול"ל ומנוחר הפך או הקנקן

הי' כמבואר כ"ו דאחר שקבל
אברהם אבינו משם בן נח הכהונה
מסרה ליצחק וליעקב ויעקב אבינו
מסרה לעמרם וכו' וכו' עד לכה"ג
שבזמן הבית שני ע"ש.

ואולי שהכהנים הגדולים כדי שלא
יודע הפך הקטן לאחרים
בדור היו מחזיקין אותו בצנעה
גדולה והי' כל כהן גדול עושה
לעצמו חותם הנקרא חותמו של
כה"ג והיו עושין אותו החותם חלול
וריק מבפנים והי' החלל גדול
להטמין שם הפך קטן של שמן. אי
נמי י"ל שהי' לבני ישראל בירושה
שנמסר להם מיעקב אבינו חותם של
כה"ג והי' נמסר איש מפי איש שזה
חותמו של כה"ג ולפ"ז אפשר
שהכה"ג בעצמו נמי לא ידע מהפך
הנמצא בו רק כשנעשה כה"ג מסרו
לו החותם והוא הנקרא חותמו של
כה"ג כמו שיש חותם המלכות
שנמסר מיד מלך זה ליד מלך שני.
ובימי מתחיהו העיר ה' עליהם ברוח
הקודש לראות בחותמו של כה"ג
מבפנים ומאלו הפך.

ומעתה מיושב לשון הגמ' שכשנכנסו
יונים להיכל טמאו כל

לבדו וזרח לו השמש כו' ויצא יעקב
שלם עיר שכם, הנה כתבו בספרים
ויחר יעקב לבדו ופי' רז"ל פכים
קטנים שהיו זה כד שמן של חנוכה
עיין בשל"ה הקדוש עה"ת וכו' ע"ש
דהפך שמאלו הוא הי' מהפכין
קטנים ששכת יעקב אבינו וחזר
אחריהם ומאז חיקן שמן לנר חנוכה
ועיין ברכת שמואל עה"ת סוף פ'
מקץ. ועיין ס' צידה לדרך פ' וישלח
אמר הקב"ה ליעקב אחי מסרת
נפשך על פך קטן מדה כנגד מדה
אשלם לך בימי חשמונאים, ולכאורה
צריך להבין היכן הי' השמן טמון כל
אותם שנים שלא ידעו ממנו ומי
הביאו לביהמ"ק.

ונלפענ"ד לפמ"ש הי"מ על המגילה
ומרדכי ידע את כל אשר
נעשה פי' ז"ל דהכוונה דהמגילה הי'
נמסרה מפי משה רבינו איש מפי
איש לגדולי הדור ולכן ידע את כל
אשר נעשה לפי שהוא הי' ראש צ"ד
בזמנו הי' יודע הסוד ולא גילה
לאנשי דורו עד לאחר הנס. ולפ"ז
נראה דהפך נמי הי' נמסר איש מפי
איש מיעקב אבינו לכהן גדול שבכל
דור ודור שהרי יעקב אבינו כה"ג

השמנים שזהיכל והי' בניי מקובלים
 איש מפי איש מהפך הקטן של יעקב
 אינו וחפשו אחריו ולכן דדקו ולא
 מלאו אלא פך אחד של שמן שהי'
 מונח בחותמו של כה"ג כלומר הי'
 מונח בפנים בהחומס של כה"ג
 ואחי שפיר הדיוק מונח בחותמו
 שהדיוק אינו על שהי' מחומס
 בחותמו אלא שהי' מונח בחותמו
 בפנים ומיושב נמי הדיוק דדקו למה
 דדקו ועל מה דדקו.

וחב"א העיר לי ראי' מדברי רש"י
 ד"ה בחותמו, שפי' בהלנע
 וחמוס בטבעתו והכיר שלא נגעו בו,
 ומה בעי רש"י בזה שפי' בהלנע
 דפשוט כיון דאמר דדקו ולא מלאו
 א"כ הי' בהלנע דעל דבר הגלוי לא
 שייך דדקו, גם מה שפי' וחמוס
 בטבעתו אינו מוזן כלל, עכ"פ היה
 ליה לפרש בחותמו, חמוס בטבעתו
 והכירו ולפמ"ש אחי שפיר שהפך
 הי' מונח בחותמו של כה"ג כלומר
 בפנים החומס וזה שפי' בהלנע, וגם
 שס הי' חמוס בטבעתו והכיר שלא
 נגעו בו.

ומדיוק לשון רש"י והכיר שלא נגעו
 בו, ולכאורה לשון דדקו

משמע רבים ולא מלאו נמי לשון
 רבים והי"ל לפרש והכירו כלומר
 המוצאים הכירו ולשון והכיר שלא
 נגעו בו משמע הכה"ג הכיר ולא
 המוצאים ולפמ"ש אחי שפיר שמלאו
 בפנים החומס פך של שמן והי'
 חמוס בחותמו של כה"ג והביאו
 לכה"ג והכיר שזה חותמו.

והנה הרמב"ם בפ"ג מהל' חנוכה
 כתב דמלאו הפך במקדש וז"ל
 וכשכגזרו ישראל על אויביהם ונלחום
 בכ"ה חודש כסלו הי' ונכנסו להיכל
 ולא מלאו שמן טהור במקדש אלא
 פך אחד וכו' אמנם בגמ' אינו
 מרומז דדדקו במקדש דוקא אלא
 דדקו ולא מלאו סתמא וא"כ י"ל
 דבאמת דדקו אולי ימלאו באיזה
 מקום אחר שמן טהור למנורה
 מבחוץ לעזרה ונכנסין לביתו של
 כה"ג אולי ימלאו בביתו שמן טהור
 שהוכן לקרבנותיו ולא מלאו גם שם
 והעיר להם הי' ומלאו חותמו של
 כה"ג ומלאו מונח בו בפנים פך
 אחד של שמן וכנ"ל ולפ"ז הי' מיושב
 קושיות החוס' אם כבר גזרו על
 הנכרים לטמא בזיבה די"ל דמלאו
 בבית כה"ג וליבא למיחש להיסט
 היונים ודו"ק.

ובבר כחנתי לדייק לשון צדקו ולא
מלאו דהול"ל צדקו ומלאו,
ונראה דבאמת ידעו שיש קנקנים
יותר שטמן יעקב אזינו פכים
קטנים לשון רבים, והם לא מלאו רק
פך אחד ולכן חפשו אחר הקנקנים
האחרים ואחי שפיר ולא מלאו אלא
פך אחד כלומר שבאמת צדקו וחפשו
אחר יותר מאחד. ומוצן מאד ומנותר
הקנקנים שיש עוד שיחגלו לעתיד
במהרה בימינו.

ובזה י"ל נמי מ"ש בכ"ה צכסלו
יומי דחנוכה דתיקון דחנוכה
לא היתה כמו שאר תיקוני חו"ל
שעשו ותקנו תקנה כפי ראות
עיניהם אלא הימים בעצם והזמן
גרמו שדלק השמן שמונה ימים וכיון
שראו שדלק השמן שמונה ימים
קבעום אותן הימים צהלל והודאה
א"כ חנוכה יומא דחנוכה הוא דגרמו
ולא התיקון וזה ששאל מאי חנוכה
ומשני בכ"ה צכסלו יומא דחנוכה
תמניא אינון והבן כלומר שעיומן
של יומי דחנוכה גרמו לעצמן הנם
ומה מוצן בזה לשון הגמ' ניסא בכל
יומא איחא כלומר שהיום גרם להנם.

ובב"ש יש לישב קושית הראשונים
למה בחנוכה גומרין את
ההלל כל שמונה וצפסח אין גומרין

ובהא יש לישב כיון דראה יעקב
אזינו גם חנוכה וטמן שמן
טהור להדלקת המנורה למה לא טמן
פך גדול שידליק כל שמונת ימים
ולהנ"ל ניחא דכיון דהי' צריך
להטמינו בחותמו של כה"ג לא הי'
יכול להטמין כל כך שלא ירגישו אלא
פך קטן כזה ומה מיושב בזה גירסת
השאלות דלא הי' צו להדליק אפילו
יום אחד דהפך הי' קטנטן עד
למאוד וכנ"ל.

ולפ"ו אחי שפיר נמי מה הי' הנם
ציום ראשון דכיון דהפך היתה
קטן ביותר ונעשה גם אפילו ציום
ראשון ופשוט. ובה יש לישב נמי
לשון הפייטן ומנותר קנקנים נעשה
גם לשושנים בני צינה ימי שמונה
קבעו שיר ורננים דלכאורה הול"ל
ומנותר הקנקן וגם מאי שייכות
דשמונה ימים ולהנ"ל נראה דלכאורה
יעקב אזינו שכה פכים קטנים ופכים
משמע יותר מאחד ולא נשאר רק
קנקן אחד ול"ל דבאמת יעקב אזינו
טמן פכים קטנים הרבה ולא נמלאו
רק אחד, וזה ומנותר קנקנים כלומר
מהרבה קנקנים שטמן יעקב אזינו
ולא מלאו רק פך אחד ונעשה צו גם
לשמונה ימים ולכן בני צינה ימי
שמונה קבעו והבן.

רק יום ראשון בלבד וכחצתי מזה
 בתשו' ולפמ"ש י"ל דיומי דפקחא
 לא חלוקין זה מזה אלא כל שבועה
 כיום אחד אבל יומי דחטובה חלוקין
 דגם בכל יומא איחא והיום גרם
 להגם ונמלא דההלל נאמר בכל יום
 על הגם חדש שבכל יום.

סימן סד

בדקו ולא מצאו.

ויש לדייק לשון בדקו ולא מצאו
 היל"ל חפשו ולא מצאו וגראה
 לישב בדיוק לשון הפייטן במעוז לור
 אמר ומנוחר קנקנים נעשה נס
 לשושנים ולכאורה לא הי' אלא פך
 אחד של שמן ולא קנקנים. שניח יש
 לדייק לשון ומנוחר דלשון נותר שיך
 במקום שהיו יותר ואלו הנשארים
 וכאן הרי לא היו יותר לכאורה ולא
 שיך לשון ומנוחר. וי"ל דקושי' חדא
 מחורגת במחורגה דנראה דהי' שם
 מקום בעורה או בהיכל שזרקו
 הקנקנים הרקים ובלשכת השמנים
 ובעורה הי' מקום לחציות של שמן
 או כדי שמן, וכשנכנסו יונים שבהיכל
 טמאו כל השמנים במקום שהיו
 השמנים מונחים אבל בצד שהיו
 הקנקנים הרקים לא טמאו שהרי לא
 הי' שם שמן, ובאו הכהנים בעורה
 והלכו לבדוק אולי ימצאו שמס ועשו
 כבדיקת חמץ הלכו בזויות ובמקום
 שהיו נותר הקנקנים ומצאו שם פך
 אחד של שמן שנזרקה בין הקנקנים
 הרקים שלא טמאו שם שלא היו רק
 כלים רקים וז"ש בדקו ולא מצאו
 אלא פך אחד של שמן שהי' מונח
 בחותמו של כה"ג בין הקנקנים
 הרקים והיונים לא טמאו שם כי
 חשבו ששם רק קנקנים רקים בלי
 שמן ומשם מהנותר נעשה נס
 לשושנים.

סימן סה

בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן וכו' ולא
 הי' בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס
 והדליקו ממנו שמונה ימים לשנה אחרת קבעום
 ועשאום ימים טובים בהלל והודאה.

דפסק כלישנא קמא דאי לא אדליק
 מדליק וודאי ז"ע מ"ט.

שנית יש לדייק בטעם דכנתה אין
 זקוק לה דא"כ ליכא פרסומי
 ניסא וזכרון לאחר שכנתה כלל, ג)
 יש לדייק דאי כנתה אין זקוק לה
 למה צריך לכתחילה ליתן שמן שידליק
 חצי שעה ואם לא נתן כשיעור מעכב
 ולא יצא ידי מצותו (עיין רא"ש
 והובא בש"ע סס) כיון דכשכנתה אין
 זקוק לה יהי' עכ"פ דבדיעבד אם
 לא נתן לא יעכב לכ"ע. עוד יש
 להקשות לדעת הפוסקים שנעשה
 הנס שדלק כל שמונה ימים רזופין
 א"כ אמאי מצרכין בכל יום ויום הי'
 די אם מצרכין לילה ראשונה על כל
 חנוכה ולהדליק נר גדול שידליק עד
 לאחר חנוכה רק אם יכבה יחזור
 וידליק ויברך שנית וכמו דבסוכה אם
 ישב זה וצירך ולא יצא ממנה כלל כל
 שבעה די ברכה אחת (עיין סוכה

ויש לעיין לפני זה כיון דקביעת
 הנס הי' על הנס שנעשה עם
 השמן שדלק שמונה הי' לן לקבוע
 ליתן בפעם אחת שמן שידליק שמונה
 ימים לא מיבעיא לדעת הרמב"ם
 דהמנורה דלקה צין ציוס וצין צלילה
 (ועיין רמב"ם פ"ג מהל' תמידין
 ומוספין הי"ב) דא"כ נעשה הנס
 לשמונה ימים רזופים שהי' לתקן
 שידליק שמונה ימים כיון דזכר לנס
 תקנו אלא אפילו לשיטות וכפי דאנן
 קי"ל שלא הי' דולק רק מערב עד
 צוקר עכ"פ הו"ל לתקן נר חנוכה
 שידלק מערב עד צוקר ולמה אמרו
 רק עד שחלה ריגלא דחרמודאי
 דהוי חצי שעה או יותר קצת עיין
 רמב"ם פ"ד מהל' חנוכה ה"ה
 וכמה היא השעה הזה כמו חצי או
 יתר ובש"ע א"ח סי' תרע"ב כתב
 שהוא כמו חצי שעה ויש עוד דעה
 שלישית לכ"ד מינוטין ובש"ג בשם
 כמה ראשונים דאין לו שיעור כלל

מ"ה-מ"ו) סוכה ללא מפקקי לילות מימים כולהו שבעה כחד יומא אריכא דמי וקיי"ל דמזרכין כל שבעה, ועיין רש"י שם ד"ה ואנן נמי כרבי עבדינן ומזרכין כל שבעה ואע"ג דחד יומא הוא ובלולב נמי כל שבעה ואע"ג דרבנן מזרכין עליה כי היכי דמזרכין בנר חנוכה ובמגילה וכו' ועיין ש"ע א"ח סי' תרל"ט ס"ח ע"ש. הכ"נ בחנוכה.

עוד הקשו המפרשים לשיטה זו שהיתה דולקת כל שמונה א"כ האיך קיים מצות הטבה דבכל יום. וכבר הקשה כעין זה הגאון רבי חיים הלוי סולוביניץ ז"ל אה כ"ק האדמו"ר הרא"מ מגור ז"ל (הובא במקראי קודש סי' ז') על דברי המדרש תנחומא פ' תצוה דא"ר חנינא סגן הכהנים אני הייתי משמש בבית המקדש ומעשה ניסים הי' במנורה משהי' מדליקין אותה מראש השנה לא היתה מתכבה עד שנה אחרת ופעם אחת לא עשו הזיתים שמן התחילו הכהנים לבכות ואמר ר"ח סגן הכהנים אני הייתי בבמה"ק ומצאתי מנורה דלוקה יותר ממה שהיתה דלוקה כל ימות השנה וכו' ולמה כך אמר הקב"ה פעם אחת בשנה יהיו מדליקין את המנורה

והקשה הג"ל שהרי מצוה להטיב ולהדליק בכל יום ותי' לו מרן האדמו"ר ז"ל לפמ"ש בגמ' (ביצה כ"ב) דנוחן שמן חייב משום מצעיר א"כ הי' יכול להוסיף בכל לילה טפה אחת לקיים מצות הדלקה וגם נעשה נס והי' דולק כל הלילה מאותה הטפה ע"ש, ולדידן מיהו הרי לא הי' להם שמן להוסיף.

והנראה לפמ"ש בס' מאיר עיני חכמים (להגה"ק מאוסטראווא) בקונטרס החשבונות דבשמונת ימי חנוכה לא קבעו על הנס שהיתה המנורה דולקת י"ב שעות מערב עד בוקר דעל זה לא הי' ראוי לקבוע הנס שהרי ראו נס זה בכל יום ויום בנר מערבי ולא יהי' שום היכר אם יקבעו מערב עד בוקר לזאת השכילו חז"ל לקבוע דוקא על שעה קטנה דהנה מצות הדלקת המנורה בכל יום שכתשו שמן כשיעור שיהא דולקת מערב עד בוקר ושיעור חכמים חזי לוג שמן ואמנם כיון שמצות הדלקת המנורה היתה בכל יום מערב ועד בוקר ולכן הי' צריך הכהן להעלות את הנרות קודם צין השמשות כי צין השמשות הוא ספק לילה נמצא אם נתן הכהן שמן בהמנורה שיהי' דולקת מערב

עד צוקר הוכרח ליתן שמן גם על שיעור בין השמשות באופן שנאמר דהשיעור חזי לוג ששיערו חכמים הוא גם על בין השמשות ואם נר מערבי הי' דולק כל היום בנס יחשב בזה כל היום חוץ משיעור בין השמשות כי על שיעור בין השמשות עד הצוקר הי' נותן שמן.

ולזה ילא בדבר חדש דבשמונת ימי חנוכה אם היו קובעים הנס על שהיתה המנורה דולקת י"ב שעות מערב עד צוקר ודאי הי' קובעים שגם מצות נר חנוכה תהי' ג"כ מערב ועד צוקר אך על השיעור י"ב שעות לא הי' ראוי לקבוע הנס כיון שראו בכל יום ויום נס בנר המערבי ולא יהי' היכר ולואחא קבעו ז"ל הדלקת נרות כשיעור הגדלת נס על הנס מבכל יום שהוא שיעור שני בין השמשות דהגר מערבי הי' דולק בנס י"ב שעות פחות שיעור ציהש"מ והמנורה בח' ימי חנוכה היתה דולקת עם שיעור ציהש"מ והיתה הגדלת הנס שני שיעורי ציהש"מ צערב וצוקר.

והנה בשיעור ציהש"מ לדעת הרמב"ם דשיעור מיל הוא כ"ד מינוטין עיין חק יעקב א"ח סי'

חנ"ט וברטנורה פסחים פ"ג מ"ב ובחיו"ט שם ששיעור מיל הוא שני חומשי שעה ולדעת הגר"א שיעור מיל כ"ב מינוטין וחזי ולדעת כמה פוסקים י"ח מינוטין ושיעור בין השמשות הוא ב' חלקי מיל ולדעת הרמב"ם הוא ט"ז מינוטין ושיעור ב' בין השמשות הוא ל"ב מינוטין ולכן כתב הרמב"ם שיעור הדלקה כחצי שעה ומעט יותר, שהוא שיעור שמי ציה"ש ולדעת הגר"א הוא חצי שעה בדיוק וז"ש צש"ע סי' חרע"ב חזי שעה ולדעה שלישיית שהוא י"ח מינוטין שמי בין השמשות כ"ד מינוטין וע"פ חשבון זה כל אחד מצריך ליתן שמן ע"ש.

ולפ"עג"ד נראה להוסיף עוד שהרי ריש מס' ברכות ובשבת ל"ה נחלקו התנאים בשיעור ציה"ש כמה יש אומרים כהרף עין זה יולא וזה בא וי"א וכו' ולפ"ז אחי שפיר הכל מה שאמרו לכתחילה צריך להדליק וליתן שמן שידליק חזי שעה או יותר כדי לזאת שיטות הפוסקים דציהש"מ הוא ט"ז מינוטין וכחשבונו של הגאון מאוסטראווע זללה"ה אבל אם כנחה אין זקוק לה כי שמה ההלכה שהוא כהרף עין וכמ"ש רש"י דהיינו כשיעור קריאת עין

אמר חדא ולא היה צו להדליק אלא יום אחד למעט ציהש"מ ומר אמר חדא ולא היה צו להדליק אפי' יום אחד כלומר שחסר בין השמשות אבל לכל היום הי' שמן. ומדויק בזה קושיא אחרת שכתב בלשון שלילת ולא הי' צו להדליק אלא יום אחד הול"ל מאלו פך וכו' והי' צו שמן להדליק יום אחד ונעשה צו נס למה התחיל מלמד השלילת ולהנ"ל אחי שפיר דבא להוסיף בין השמשות והשאלות נמי כשגרס אפילו יום אחד ר"ל עם ציהש"מ ומר אמר חדא ומר אמר חדא רק שהשאלות חשב עם ציהש"מ ולא הי' על זה שמן ותנא דידן חשיב יום צלי ציהש"מ ולזה הי' די שמן וק"ל.

ברפיון ועיין נדה נ"ג ע"ב. וזרזבנן הולכין בחר המיקל ואחי שפיר נמי למה לא תקנו על כל ח' ימים רק כחצי שעה.

ובזה מובן מאד גירסת השאלות ולא הי' צו להדליק אפילו יום אחד שהרי ליום אחד הי' לריך שמן גם על ציהש"מ וזה השמן הי' חסר שלא הי' בפק רק על עזומו של יום ולא על ציהש"מ.

איברא דלפ"ז י"ל דלא פליגי הגירסות אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא דגירסתנו שגרס ולא הי' צו להדליק אלא יום אחד נמי הכוונה שלא הי' רק על היום דוקא ולא על ציהש"מ ולא פליגי אלא מר

סימן סו

השאלות (פ' וישלח שאלתא ב"ו) כתב וז"ל דמחייבין לאדלוקי שרגא תמניא יומא דההוא לונא דאישתכח בהיכלא והוה ביה שיעורא יומא חד ואדליקו מיניה תמניא יומי הלכך תקוני רבנן תמניא יומי לאדלוקי שרגא וכו'.

דחנכה דלא למיספד שכשנכנסו יונים להיכל עמאו כל השמנים שבהיכל ולא הי' להם שמן להדליק

ובסמוך שם באותה שאלתא (דף קע"ח ע"ב מדפי הספר) וז"ל דתניא בכ"ה צכסלו יומי

בנית המקדש וכשגברו מלכות בית
חשמונאי ונלחום בדקו ולא מצאו
שמן אלא פך אחד שהי' מונח
בחוממו של כה"ג ולא הי' בו
להדליק אפילו יום אחד ונעשה להם
נס והדליקו ממנו שמונה ימים וכו'.
והדברים תמוהים דברישא כתב דהי'
בה שיעור ליום אחד ובסוף כתב דלא
הי' בו להדליק אפילו יום אחד.

וראיתי בשאלת שלום שהקשה כבר
קושי' זו וחי' דהפך ודאי
הי' מחזיק שיעור יומא חדא אלא
כיון שהכלי בולע מעט מן השמן
(ב"מ מ') שמן מנכה לו ג' למאה
וא"כ כשנשפך השמן מן הפך אל
המנורה נחסר שיעור הבלע ושפיר
כתב דלא הי' בו להדליק אפילו יום
אחד ע"ש. ובהעמק שאלה תמה
עליו דאין אלו אלא דברי נביאות
וכתב דטעות הדפוס הוא וצ"ל ולא
הי' בו להדליק אלא יום אחד
כגירסתנו.

ואני בעניי הכינותי להצין דברי
רבינו הגדול השאלות שהם
דברים נכונים ונכוחים בלי שום עקש
ופתלתול ובה ניישב גם עוד כמה
קושיות ודיוקים. ונקדים עוד דיוק
מש"כ רבינו דהוא לוגא דאישתכח

בהיכלא למה שינה רבינו מלשון
הגמ' ולא מצא אלא פך אחד והול"ל
דהוא פכא דאישתכח ומנ"ל דהפך
הי' מחזיק לוג ולא פחות או יותר.
ושנית יש להקשות דהרי שיערו
חכמים חזי לוג לכל נר ונר שבמנורה
ונמצא דלו' נרות שבמנורה צריך ג'
לוגין וחזי וא"כ בלוג אחד ליכא
שיעור ליומא חדא נמי וא"כ איך
קאמר רבינו דהאי לוגא דאישתכח
בהיכלא והוא שיעורא יומא חדא
שהרי צעי עכ"פ ג"ל וחזי וליכא
שיעורא ליומא חדא. שלישיית) באמת
שכעין זה הוא קושית העמק שאלה
אות י"ז והוא לוגא דע"כ חזי לוג
צעי לכל נר ולכן כתב דע"כ ההוא
לוגא לאו דוקא.

רביעית) מה שחידש העמק שאלה
דלא הדליקו אז במנורה
כלל שאם הי' להם מנורה אז הי'
השמן נטמאה מהמנורה ומה הואילו
בשמן טהור והוא פלא דבגמ' שבת
אמרינן דילפינן הכל ממנורה
שבמקדש ע"ש דף כ"ב ע"ב ואי שם
לא הי' מנורה האיך מצי מילף מינה
ועוד דמבואר דבני חשמונאי עשו
מנורה של צען ובמגלת תענית כתבו
דעשו שפודין גדולין ועיין פסיקתא
דר"כ פ"ב עכ"פ ז"ע. שוב ראיתי

שהוא חזי לוג אלא דנעשה צו נס
 והדליקו מינה שמונה ימים א"כ הנס
 הי' שהגם שלא הי' שם אלא חזי לוג
 ליומא חדא הדליקו ממנו שמונה
 ימים. ומה שכחב דהוה ציה שעורא
 יומא חד אין הכוונה שהי' ג' לוגין
 וחזי, באותו הלוג אלא לא הי' רק
 חזי לוג שהוא שעור לנר אחד ומה
 שכחב שעורא יומא חד הכוונה לנר
 אחד מן המנורה לליל טבת הארוכים
 ולא שהי' ליום אחד להדלקת כל
 המנורה כולה שהם ז' נרות דלזה
 צריך ז' חזי לוגים או ג' לוגים וחזי
 אלא שהי' שם רק קנקן שלא הי'
 מחזיק אלא לוג אחד של שמן טהור.

וקרא להפך לוג על שם המדה
 וכמ"ש בזמנחות (פ"ז ע"ב)
 שבע מדות של לח היו במקדש הין
 וחזי הין ושלישית ההין ורביעית
 ההין לוג וחזי לוג ורביעית לוג ר"א
 בר' זדוק אומר שנתות היו בהין
 וקיי"ל כחכמים וכלי המקדש על שם
 המדה נקראין, ובמשנה שם (פ"ח
 ע"א) ובלוג היה מודד וכו' ובגמ'
 חזי לוג מה הי' משמש יחיד רבי
 וקא קשיא ליה חזי לוג למה נמשח
 וכו' א"ל ר"ש צרבי חזי לוג שמן
 לכל נר ונר א"ל נר ישראל כך הי'.

דכן הקשה לעצמו מרמב"ן עה"ח
 פ' בהעלותך דמנורה מעכב וחי'
 דלוג לאו דוקא, ובאמת כי קשה לי
 לומר על רבינו הגדול השאלות
 ששינה מלשון הגמ' דלאו דוקא הוא.
 ופלא על האזי גאון בעל העמק
 שאלה שעשה כמה הגהות וכאילו הי'
 טעוטים בשאלתא זו.

ואשר נלפענ"ד דמש"כ השאלות
 דההוא לוגא דאישתכח
 בהיכלא והוה ציה שעורא יומא חד
 הכי פירושו דההוא לוגא כלומר כלי
 שמחזיק לוג וקוראין לה לוג על שם
 המדה וקאמר דההוא לוגא דאישתכח
 בהיכלא שהי' מונח בחומתו של כה"ג
 וגם אותו לוג לא הי' מלא עם שמן
 אלא הי' צו שעורא יומא חד כלומר
 שהי' צו חזי לוג שמן שהוא עולה
 לנר אחד ללילה אחת כמו ששיערו
 חז"ל חזי לוג לליל טבת הארוכים,
 ומדוייק לשון הגמ' שאמרו ולא מצאו
 אלא פך אחד של שמן ולא כתבו פך
 אחד שמן, ולשון של משמע שלא הי'
 הפך מלא בשמן אלא לא הי' צו רק
 חזי לוג שהוא חזי של לוג.

ומה שכחב דהוה ציה שעורא דחד
 יומא כלומר דהי' חזי לוג
 שהוא שיעור לנר אחד לחד יומא

ולא כתב והוה ציה שעור להדליק
 יומא חד רק שעורא יומא חד וחסר
 תיבת להדליק אבל בסמוך כתב ולא
 הי' צו להדליק אפילו יום אחד
 ולהני"ל אחי שפיר דשעורא דלוג
 מפרש לענין שעור של נר אחד וזה
 הוה שיעור אבל להדליק לא הי'
 שיעור וכנ"ל. ולפ"ז אחי שפיר
 קושית הש"ס והעמק שאלה ולא
 צריך להגיה כלום צלי שום טעות
 סופר וה' יראני נפלאות.

א"י מש"כ שיעורא דחד יומא כלומר
 שהיו שני חצאי לוג וס"ל
 כהרמב"ם דהמנורה צריכה שחדליק
 גם ציום נמצא שלוג מלא הוא שיעור
 יום שלם של חצי לוג צלילה וחצי לוג
 ציום ושפיר כתב דהאי לוגא
 דאישתכח דבאמת הי' לוג אחד והי'
 צו להדליק יום אחד שלם והיינו שני
 חצאי לוגים וכנ"ל.

והוסיף השאלות דבאותו הלוג הי'
 שיעור שמן ליומא חדא ולנר
 אחד אלא שגם צוה לא הי' הלוג
 מלא שאז זה שני חצי לוגין והוי
 ליומא כולה קאמר בסמוך שלא הי'
 אפילו להדליק יום אחד כלומר שלא
 הי' הלוג מלא שמן, אבל כי כן לא
 הי' להדליק לכל המנורה שבעין ז'
 פעמים חצי לוג וח"ש בסמוך צדק
 קע"ח ולא מצאו אלא פך אחד של
 שמן ולא הי' צו להדליק אפילו יום
 אחד דבאמת להדליק כל המנורה לא
 הי' אפילו יום אחד שהרי לא הי' רק
 חצי לוג אחד ולהדליק משמע כל
 המנורה ולהדליק צעי כל שבעה
 נרות ומה שכתב לעיל שעור ליומא
 פ"י חצי לוג שהוא שעור לנר אחד
 ליומא.

ובהא אחי מדוייק לשונו שכתב
 דהוה ציה שעורא יומא חד

סימן סז

בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן ולא הי'
 צו להדליק אפילו יום אחד.

כך היא גירסת השאלות, וי"ל
 חדא דאמר בדקו ולא מצאו
 צלשון שליות הי"ל צדקו ומצאו פך
 אחד של שמן והי' צו להדליק יום

וחוס' דשיטת רש"י דאוכל ומשקה מקבל טומאה בכ"ש אבל אינו מטמא אחרים אלא אוכל כביצה ומשקה ברביעית, ור"ת חולק דאוכל ומשקה נמי אין מקבלין טומאה אלא בכביצה או ברביעית ע"ש בחוס' ד"ה לאימת והרב ר' יוסף כתב דלקבל הכשר גם אוכל ומשקה צעי שיעור אבל לקבל טומאה מקבל בכ"ש ולטמא אחרים בכשיעור ע"ש ועיין רמב"ם (פ"ט מהל' טומאת אוכלין ה"ב).

והנה לשיטת ר"ת דמשקין פחות מכשיעור אין מקבלין טומאה א"כ יש לומר דלכן לא מצאו רק פך אחד של שמן ולא הי' בו אפילו להדליק יום אחד שהי' פחות מחצי לוג או פחות מרביעית שאינו מקבל טומאה ולכן לא נטמא כלל האי שמן ושפיר הי' יכולין להשתמש בו אלא דלריך שהי' מונח בחותמו של כה"ג שלא נימא שאפשר האי משהוא שמן כבר הריקוהו מחצית גדולה שנטמא וגם זה נטמא ולא פרחו טומאתו מיניה ולכן ע"כ הי' מונח בחותמו של כה"ג וידעו שלא בא מחצית אחר ומשמן כשיעור שנטמא והאי שמן לא נטמא דאינו מקבל טומאה שהי' פחות מכשיעור.

אחד או לגירסת השאילתות ולא הי' בו להדליק ליום אחד, עוד יש לדייק שלא אמר צדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן טהור ולמה לא הזכיר שמן טהור כלל שהרי עיקר הגם שהי' שמן טהור, עוד הקשו האחרונים כיון שלא הי' להם מנורה שהמנורה נטמאה א"כ אפילו השמן הי' טהור שוב נטמא במנורה דכלי שרת שנטמאה מטמא השמן, עוד הקשו הרי אפילו עשו מנורה חדשה מכלי עץ העשוי לנחת או משפודין שאין מקבלין טומאה הרי עכ"פ הכהנים היו טמאים וטמאו בהדלקתן.

והנראה נס"ד לפ"מ דמבואר בגמ' (פסחים ל"ג ע"ב) יחיב רב אחא בר רב עויא קמיה דרב חסדא ויחיב ואמר משמיה דר' יוחנן ענבים שנטמאו דורכין פחות פחות מכביצה ויין כשר לנסכין אלמא קסבר משקין מיפקד פקידי לאימת קא מיטמאי לכי סחיט להו לכי סחיט להו ליחיה לשיעורי, אי הכי כביצה נמי דהתנן טמא מת שקטו זיתים וענבים כביצה מכוונת טהורין התם דיעבד הכא לכתחילה גזירה דילמא אחי למיעבד יוחר מכביצה ע"כ. ונחלקו רש"י

אלא שנעשה נס והדליקו ולכן גם לדורות כעין הנס שאם יזכה וידליק ידליק ואי לאו אין זקוק לה, ותקנו נמי אסור להשתמש לאורה דאסור להשתמש צמעשה נסים והחס הכל הי' נס דהשמן שהי' פחות מכשיעור נשאר מיום ליום שלא יטמא ולא יטמא ואחי שפיר הכל והבן.

ובמש"ב נלפענ"ד לישב קושיא שהקשה הגה"ק אדמו"ר מצאנו זללה"ה בעל ד"ח דכיון שנהרגו שם אנשים מישראל בעזרה ומת מטמא בזהל גם השמן שבפך נטמא מחמת ט"מ ואף שהי' הפך חתום והי' צמיד פחיל עליו מ"מ הא קיי"ל דאין קודש ניצל בצמיד פחיל ושמן זה הי' קודש ובפרט שהי' מונח בחותמו של כה"ג וא"כ גם השמן שבפך הי' טמא, אבל לפמ"ש שלא הי' שם כשיעור שמן לקבל טומאה א"כ לא נטמא דפחות מכשיעור לעולם לא יטמא ואחי שפיר.

ובמש"ש נראה נמי לתח טעם שחקנו שחלקיק חצי שעה עד שחלה רגלי דחרמדאי ולכאורה כיון דהכל חקנו בשביל הדלקת המנורה ודוגמא דמנורה א"כ לחקנו נמי

ולפ"ז מדויק הכל שהיונים טמאו כל השמינים ובדקו ולא מצאו שמן טהור כלל אלא שמצאו פך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של כה"ג וידעו שלא נפתח אלא דאעפ"כ שלא לחוש שניסנו וכיוצא בו לא הי' בו להדליק אפילו יום אחד והי' פחות מכשיעור ואינו מקבל טומאה ולכן אפילו אם הכהנים היו טמאים לא טמאו השמן ומעתה הכל מיושב שכתב בדקו ולא מצאו שהרי באמת לא מצאו שמן כשיעור אלא פך אחד מצאו ושם מצאו פחות מכשיעור שמן ולא הי' בו להדליק אפילו יום אחד לרמוז שלא הי' כשיעור שיקבל טומאה, ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים כלומר הכהנים הדליקו הגם שהיו טמאים וגם המנורה היחה טמאה מ"מ כיון שלא קבל השמן טומאה היו יכולין הכהנים להדליק והמנורה לא טמאה השמן והנס הי' שבכל הלילה שמונת ימים הי' דולק, ושפיר מיושבת נמי קושית הצ"י מה הנס הי' ביום ראשון שהנס הי' שהי' פחות מכשיעור ודלק כל הלילה.

אלא דא"כ מובן נמי שחקנו ככתה אין זקוק לה כיון כשהדליקו לא הי' כשיעור וחשבו שיכבה מיד

יוצא ובאמת בגמ' ב' תירושים א"נ
לשיעורא וז"ע לכאורה, אבל לפמ"ש
אחי שפיר דכן הי' עיקר הגם שלא
מלאו רק משהו שמן ואעפ"כ
הדליקו לזכר ולכן הדלקה עושה
מזוה ואם כבחה אין זקוק לה וכל
שהדליק כ"ש יצא וכנ"ל.

להדליק כל הלילה. ולפמ"ש אחי
שפיר שהתיקון הי' דומיא דגם וכיון
דהגם הי' בפחות מכשיעור שמן שלא
הי' בו להדליק אלא שעה קטנה ולכן
שפיר תקנו דומיא דגם. ומה מובן
בזה שיטת הגאונים הוצא בש"ג
לשיעורא אפי' אין לו רק כ"ש נמי

סימן סח

בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן וכו'.

ובשאלתות בדקו ולא מצאו אלא
פך אחד של שמן ולא
הי' בו להדליק אפי' יום אחד והי'
המציאה בחצי שיעור ונחלקו
האחרונים מי שיש לו חצי זית מצה
אי יש מצוה באכילתה, וכן בשאר חצי
זית, כיוצא בה במצוה, והנה בדיני
ממונות המוציא חצי פרוטה אינה
בהשבון ואינו חייב להחזיר דאינו
ממון (עיין ב"מ כ"ה ע"ב וברמב"ם
פ"א מה"ג ה"א) ובגמ' פסחים (דף
ו' ע"ב) הבדוק צריך שיבטל מ"ט אי
נימא משום פירורין הא לא חשיבי
וכי תימא כיון דמינטר להו אגב
ביחיה חשיבי והא תניא וכו' נמצא

דפחות מכשיעור אין לו חשיבות
והוא הפקר נמצא באמת מה שמלאו
פחות מכשיעור לענין מציאה אין לו
דין ממון ולא מקרי מלאו ולכן
קאמר בדקו ולא מצאו ומפרש דלא
הי' אלא פך אחד של שמן ולא הי'
בו להדליק אפי' יום אחד וא"כ
באמת לענין דין מלאו לא מצאו
מקרי ואפ"ה הדליקו וסמכו על הגם
ועשו כל מה שאפשר, וכעין שמצינו
בחז"ל לבתי צת פרעה שראתה
חיבת משה בנילוס ושלחה את ידה
ונתשתרצבה ששים אמה והכ"נ לקחו
השמן ונחטוהו במנורה ונעשה בו גם
והדליקו ממנו שמנה.

סימן סז

בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן.

הזה. ומוזן בזה בדקו ולא מצאו
כלומר בדקו בדקיה ראשונה ולא
מצאו ושוב חזרו ודקו ומצאו פך
אחד של שמן.

ובזה מיושב נמי קושית הב"י מה
הי' הנס ביום ראשון דבאמת
הי' נס גדול שהרי בדקו בעזרה ולא
הי' שום שמן טהור אלא ע"פ נס
מצאו בבית אחר או בשום מקום
והקב"ה ע"י מלאכיו משרתיו עושי
רצונו הביאוהו לעזרה לאחר שבדקו
ולא מצאו שם כלום נמצא דזה הי'
הנס ביום ראשון ומינה דאין
להמייאש מלטהר את עצמו והבא
לטהר מסייעין אותו מעט מעט עד
שיחגלה לו אור הגנוז אכ"ר.

וי"ל דהי"ל בדקו ומצאו פך אחד
של שמן ולשון בדקו ולא מצאו
משמע שלא מצאו כלום, ונראה לדבר
גדול למדו לנו חז"ל בעבדות ה'
דבאמת כשנכנסו לביהמ"ק וטיהרו
את ביהמ"ק בדקו אחר שמן טהור
ולא מצאו כי טמאו כל השמנים
ממש, אלא דאעפ"כ לא נתיאשו
הכהנים הכשרים וחזרו ודקו עוד
הפעם ועוד הפעם עד שריחם
עליהם הקב"ה ומצאו פך אחד של
שמן שאפי' לא היה בעזרה כלל אלא
בביתו של כה"ג או בשום מקום
ובחומתו של כה"ג ולא טמאו אותו
היונים והי' הנס או שהובא החומס
הנ"ל לביהמ"ק ובעזרה או שמצאו
באמת במקום אחר ובזכות שלא
נתיאשו המציא להם הקב"ה הקנקן

סימן ע

תוס' (ד"ה שהי' מונח בחותמו של כה"ג) אם כבר
גזרו על הנכרים להיות בזבים צ"ל דהי' מונח
בחותם בקרקע שלא הסימו הכלי, ע"ב.

והב"ח תי' דאף דגזרו על עכו"ם
 שיהיו כזבים הכא הי' פי
 הפך זר שאינו ראוי לנגיעה, וכיון
 דאינו ראוי לנגוע אינו מטמא
 בהיסט. ותמה עליו הנוב"י דהא זר
 ואינו ראוי לנגיעה אינו מועיל רק
 שלא יטמא הכלי בהיסט אבל מה
 שבתוכו שפיר נטמאה בהיסט דהא
 זה ראוי לנגיעה ע"י הורקה מהכלי
 וכמ"ש התוס' שבת פ"ד עיי"ש
 ועיין גליון הש"ס להגרע"א.

וראיתי להגאון מאוסטראווא
 בספרו מאיר עיני חכמים
 סי' מ"ד עניי חנוכה אות י"ח
 שכתב עוי"ל קושית הנוב"י על
 הב"ח דלכאורה אינו מוזן קושית
 התוס' דניחוש שמה הסיטוהו עכו"ם
 וטמאוהו הא טומאת עכו"ם בהיסט
 אינו אלא מדרבנן והו"ל ספיקא
 דרבנן ואולינן לקולא ועיין שפת אמת
 שהקשה כן אך זה אינו דספיקא
 דרבנן לקולא לא אמרינן אלא בספק
 איסור אבל בספק טומאה דקיי"ל
 דאף בספק טומאה זרה"י ספיקו
 טמא וכאן הי' בהיכל שהוא רה"י
 ושפיר הקשו התוס'.

ולפענ"ד דברי הגאון ז"ע שהרי
 להדיא אמרו בגמ' פסחים

י"ט ע"ב זאת אומרת עזרה רשות
 הרבים הוא והוא ליה ספק טומאה
 זרה"ר וכל ספק טומאה זרה"ר
 ספיקו טהור ע"ש, וכ"ה ברמב"ם
 פ"כ מהל' אה"ט ה"ג דכל העזרה
 זרה"ר לטומאה ועיין ראב"ד פ"ט
 מנזירות הביאו המל"מ פט"ז
 מאה"ט ועיין חכ"ל סי' ג' דמ"ש
 הרמב"ם ספ"ט זרה"ר טהור היינו
 בספק נגע בטומאה זרה"ר אבל כל
 שהספק בטומאה גופא י"ל דגם
 זרה"ר טמא מדרבנן ועיין נז"ק
 א"ע סי' ל"א מה שכתב עליו וא"כ
 הדרינן עוה"פ דעזרה הו"ל ס"ט
 זרה"ר וספיקו טהור אם לא שנדחק
 כיון דאז הרגו מהם ולא הי' רה"ר
 אבל י"ל איפכא דהרי לחמו נגדם
 וודאי הי' שם מלא אנשים והוא
 רה"ר וז"ע.

שוב ראיתי להגה"ק כ"ק אדמו"ר
 מצאנו זי"ע שהקשה ג"כ
 לקושית התוס' הא הו"ל ספק
 טומאה זרה"ר עזרה רה"ר הוא,
 אלא דהקשה שם קושיא עזמה
 דא"כ הרי שהרגו שם אנשים
 מישראל ומת מטמא באהל א"כ גם
 השמן שנפך נטמא מחמת ט"מ ואף
 דהי' הפך חתום והי' צמיד פתיל
 עליו מ"מ הא קיי"ל דאין קודש ניצל

נעשה אלא בשביל טומאת זיבה
 דרבנן ואשר ע"כ ז"ל להשמן שבפך
 נמי לא נחקדש וממילא לא נטמא.
 או נימא כפי מה שכתבתי לחדש
 במקום אחר דהפך שמאלו לא הי'
 מונח בביהמ"ק כלל אלא הי' מונח
 בביתו של כה"ג ששם הי' חותמו
 מונח והפך הי' מונח בחותמו של
 כה"ג ובגמ' לא אמרו שבדקו בהיכל
 אלא בדקו ולא מצאו מפתחות והיינו
 אפילו חוץ מהיכל שבדקו אולי ימצאו
 שמן טהור ואחי שפיר.

בצמיד ופחיל ושמן זה הי' קודש
 וא"כ גם שמן שבפך הי' טמא והוא
 קושיא עצומה אלא דכ"ז אי אמרינן
 דהפך הי' של קודש אבל אי נימא
 דהפך הי' של חולין א"כ שוב מציל
 עליו צמיד פחיל.

איברא דאפילו הכלי של חולין אם
 השמן שבה קודש נטמא
 בטומאת אהל כמ"ש א"כ לפי שיטתו
 באתח הדליקו בשמן טמא מטומאת
 אהל רק מחמת טומאת זיבה לא הי'
 בו וע"ז ודאי פלא דכל הנס לא

סימן עא

נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים.

בהפך א"כ כיון שהנס נעשה בהפך
 הי' זה הפך פך של נסי וזה הי' גם
 ביום הראשון. (עיין ט"ז א"ח סי'
 חר"ע).

והנה בגמ' דייק נעשה בו נס
 והדליקו ממנו שמונה ולכאורה הול"ל
 בדקו ולא מצאו אלא פך אחד וכי'
 ולא היה שם שמן להדליק אלא יום
 אחד או ולא מצאו אלא פך אחד של
 שמן ולא הי' להדליק אלא יום אחד

והקשו המאירי והב"י וא"כ ביום
 הראשון לא הי' נס שהרי
 ליום אחד הי' שמן ולא הי' לעשות
 חנוכה אלא ז' ימים וכבר פירשתי.
 וכעת נראה לדייק דיש לחקור היכן
 נעשה הנס בהשמן או בהמנורה או
 בהפך או בשעת השפיכה. ונראה
 דאם נעשה בהמנורה א"כ לא נחגלה
 הנס רק ביום שני שראו שנתמלא
 המנורה אבל ביום ראשון הרי הי'
 שמן מן הפך אבל אי נעשה נס

נעשה גם והדליקו שמונה ימים ומדקאמר נעשה זו גם הכוונה שנעשה גם עם הפך הזה ובחוף הפך וא"כ כל שמונה נעשה גם. וז"ל א"ז הגדול ס"י שכ"ה ולימעט גם, גם כל יומיה אימיה שהרי כל שמונה

הדליקו מן הפך וכוונתו נראה לאס לא הי' מדליקין כל שמונה מן הפך והי' השמן נחרצה במנורה אז לא הי' הגם כל שמונה אבל כיון שמן הפך הדליקו כל שמונה הרי גם כל שמונה אימיה והבן.

סימן עב

ברי"ף, ונעשה בה גם והדליקו בה שמונה.

ובהנהות הכ"ח דל"ל זו. וכעת נראה ללכאורה הקשו האחרונים כיון דנמקדש השמן איפסל ליה בלינה והיאך הדליקו ממנו שמונה ימים. אמנם כבר כתבו דמנוח בכלי שרת לא נפסל בלינה

כמו שלחן (זבחים פ"ז) ועיין פני"פ לו ופ' נשא וז"ש הרי"ף ונעשה בה גם היינו בכלי שרת שכבר מונח במנורה ולכן והדליקו בה שמונה ימים.

סימן עג

ברקו ולא מצאו אלא סך אחד של שמן וכו'.

בקובץ על הרמב"ם להל' חנוכה הקשה דל"ל לגם חנוכה והלא הי' יכולים להטוף ע"י צרזור טפין טפין שמן טמא לתוך השמן טהור וקמח קמח בטיל כדאמרינן בע"ז דע"ג והוצא להלכה ציו"ד ס"י

קל"ד ס"ב ובמין צמינו אפילו נחרצה האיסור מכשיעור ג"כ בטיל לדידן דקיי"ל כרבנן דמצ"מ בטיל ואע"ג דמלשון הגמ' משמע רק בשוגג אבל לכתחילה אסור לעשות כן דא"מ איסור לכתחילה זה דוקא

מותר ליהנות דמלל"ג וכ"כ בשו"ת
חמ"ס ס' ע"י ע"ש.

והנה דו"ז חי קושיית הקובץ ע"פ
מ"ש בשו"ת צ"ש למרן זקיננו
א"ח ס' ד' וה' שהביטול לא מהני
רק שיסלק האיסור או הפסול
מהביטול אבל לא יכול לפעול שיקנה
המבוטל שם חדש של המבוטל ולפ"ז
נהי ששם הפסול בטיל אבל לא יקבל
עליו שם חדש של שמן זית זך כשר
למאור ע"ש.

ולפענ"ד אכתי יש לדחות דנראה
לחקור במי שיש לו שמן
מעט ויכניס בו איזה סם או
כעמיקאל (חומר כימי שעי"ז ידליק
השמן כל הלילה אי זה כשר ונראה
פשוט דודאי יא לא צו כיון דסוף סוף
השמן דלוק כל הלילה, ומה לי אם
דלוק מטעם זה או מטעם אחר כיון
שהיא דלוק כל הלילה יא יד"ח
דבחורה "יעריך אותו מערב עד
בוקר" כתיב. ולפ"ז אומר אני דכל
שהשמן טמא בטל בטור ונתערב
השמן טהור בשמן שנתבטל א"כ
לעולם בכל טפה וטפה נתערב משמן
טהור ומה שדולק הוא השמן הטהור
והשמן הנתבטל לא הוא אלא מסייע
כדבר שימשיך ההדלקה וכה"ג הי'
כשר.

לשיטת הראב"ד דא"מ איסור
לכתחילה איסור מדאורייתא אבל
להסוברים דרק מדרבנן איסור לבטל
א"כ במקום מזה לא גזרו כמבואר
במג"א ובטו"ז ופמ"ג או"ח ס'
תרכ"ו כ"כ בהקדמה לצי"ש יו"ד.

ולפענ"ד לא צריך לזה דנראה דלא
אמרו אין מבטלין איסור
לכתחילה כשרוצה לבטל איסור בהיתר
שהתורה אסרה האיסור באכילה
ואפי' לאחר שנתערב האיסור בהיתר
אין האיסור נעשה היתר ואין הביטול
עושה מציאות אלא עושה העדר ולכן
נמי קי"ל דהאיסור שנתבטל אם חזר
ורבה עליו איסור חוזר וניעור, אבל
כאן ליכא דין דאין מבטלין כלל,
שהרי באמת שמן טמא לאו איסור
הוא בפני עצמו ולחולין מותר לכל
דבר אלא דלקודש למעלת הקודש
אסרוהו, ואם אפשר לבטל שמן טמא
אפשר שאדרבה הוא מעליותא למעט
בטומאה ועכ"פ לחולין אפשר לבטל
לשמן חולין כפך זה לכתחילה והוא
לאו ביטול הוא אלא תערובת שמן
טמא עם שמן טהור ובכלל ביטול
היתר בהיתר גם מח"ז חי' דאפילו
הי' שמן טמא הקדש שאסבה"ג
ולר"ע אין מבטלין איה"ג לכתחילה
כמ"ש החו"ד ס' ז"ט מ"מ כאן

מותר להדליק בשמן שנחערב בו שמן
אחר וכנ"ל ונ"ע.

עוד נלפענ"ד לומר דבר חדש
דהמבטל שמן זית טמא בשמן
זית טהור אין זה דין ביטול שמן
אסור בשמן מותר כמו בשאר ביטולין
עד שנימא דהמתבטל קבל עליו שם
המבטל כמו בשר נבלה שנחבטל
בבשר שחיטה הנבלה קבלה עליה שם
שחיטה נמלא דהביטול עשה מנבלה
בשר היתר שחיטה ולפי שאין הביטול
עושה קיום אלא העדר אין מבטלין
לכתחילה, ולכן אם הי' מבטל שמן
זית כחות ולא זך אם שמן זית זך
הגם שהטומאה אזלה אעפ"כ לא הי'
מותר להדליק בו דאין שמן זית זך
בעיני והכא אף שיש ששים נגד
השמן הכחות מ"מ לא נעשה רק
שמן כחות ונשאר איסור כחות עליו
דלקבל עליו דין של שמן זית זך א"א
שהרי מ"מ חסר השם זך על השמן
הזה והוא לאו זך אלא כחות וזה
א"א על הביטול שיעשו ברי' חדשה
ושמן חדש וכעין זה כתב בהגהת
ברוך טעם על ש"ע א"ח דהמבטל
כזית חמץ בשני זמים מזה אם אכלו
לא עבר על איסור חמץ וידי מזה לא
ינא דלמזה בעי מזה והחמץ לא
נעשה מזה ע"י הביטול אלא נעשה

וקצת ראוי נראה מהא דקיי"ל
מעיינ מטהר בכ"ש ולא לריך
שיעור של מ' סאה רק כל שהגוף
כולו נכנס ונתכסה בו טהור (עיין
רמב"ם פ"ד מהל' מקואות
והראב"ד ורבינו שמחה ור"י א"ז
מסתפקים בדבר), וס"ל כשהי' מעיין
כ"ש ושפך מים שאובין בחוכו עד
כדי שיטבול דמהני מדין מעיין ואף
דהמים הללו שאובין הם מ"מ בחוך
המעיין כיון דאית לן מי מעיין
שטובלין בו בכ"ש ואין כאן חסרון
ופסול בעצם המעיין ומי השאובין
שנחערבו וכלל קורטוב מים שאנו
דין עליהם אמרינן דהם מי מעיין
דכלל קורטוב באמת יש מי מעיין
ושיעור במי מעיין לא בעינן שהרי
מטהר בכ"ש ולכן יש לו דין מעיין
דמטהר בכ"ש ועיין בספרי שו"ת
משנה הלכות ח"ב ס"ד שהארכתי
בזה, וכעין זה כתבו בח' ר"ח הלוי
ובאור שמח צפי' הרמב"ם.

ולפ"ז אומר אני גם כאן מאחר
דאית לן שמן כשר במקצת
ואותו שמן ראוי הוא ושזב עירבו בו
שמן אחר שאינו טהור ובטל בשמן
הטהור ובכל מקצת שמן שנחערב בו
אית ביה שמן זית זך והשמן שנחערב
בו אינו אלא כמו המי מעיין שפיר

היחר לאכול מדין דבטל ברוב ואין לו שם חמץ, והכ"נ כן הוא לענין ביטול בשמן שאם ביטל שמן כמות או שאר שמן בשמן זית זך לא מהני הביטול.

אבל המבטל שמן זית זך טמא בשמן זית זך טהור הנה השמן בעלם הוא שמן זית זך וראוי למנורה אלא שפסול מזד אחר שהוא טמא ושמן טמא פסול למנורה מדין טומאה ולא מדין שמן זית וא"כ הכא שביטל השמן הטמא בשמן זית טהור הרי נחבטל הפסול של טומאה ונשאר השמן שנחבטל שמן זית זך כשהשמן

שנחבטל בו והו"ל האי שמן שנחבטל כמו שהי' קודם שנטמא ולא הוי הביטול אלא סילוק הטומאה ולא ביטול בשמן וכל שנסתלקה הטומאה נשאר השמן זית בטהרה, והו"ל כהשקה במקוה וכיוצא בו עכ"פ השמן לא קבל שם חדש ע"י הביטול אלא שהי' שמן זית מעיקרו וגם עכשיו הוא שמן זית אלא שסילק את הטומאה כה"ג לא הוי מבטלין איסור לכחלה ומוחר לכ"ע כנלפענ"ד. ובעיקר דברי הקובץ כבר כתבתי בחידושי משנ"ה ח"ג באופן אחר.

סימן ער

נעשה בו גם והדליקו ממנו שמונה ימים.

ראיתי בספר לקוטי מאור יעקב להגאון מוה"ר יעקב מאיר בידרמן מגדולי גאוני וורשא זללה"ה מה שהקשה שם בס"ד מדוע לא נפסל השמן דנס חנוכה בהיסח הדעת, לר' שמעון בן לקיש (פסחים ל"ד) דאמר היסח הדעת פסול הגוף הוי דמעלה הוא בקדשים ואפי' יבא אליהו ואמר לא נטמא כל אותן הימים שהסיח דעתו מהן אין

שומעין לו א"כ מה הועיל שהכירו שלא נגעו בו היונים וכי עדיף מאס יבא אליהו ויעיד שלא נטמא דאעפ"כ אין שומעין לו לפי שכבר נפסל בהיסח הדעת, ובהערות שם למח' הגה"ק בעל פני מנחם זקוקלה"ה כחז דיש ליישב ע"פ שיטת החוס' חגיגה כ"א ד"ה האון דכל שנאבד לא שייך היסח הדעת לפסול ולכן ה"ה הכא שלא היה

דהרי מצואר (מנחות פ"ח ע"ב) חזי הלוג מה היה משמש, יחזי רבי וקא קשיא ליה חזי הלוג למה נמשח אי דקוטה וכי חולין הוא דזריכי לקדושי מים קדושים (במדבר ה') כתיב אי תודה לחמי תודה בשחיטת תודה הוא דקדשי אמר ליה ר' שמעון ברבי שבו הי' מחלק חזי לוג שמן לכל נר ונר אמר לו נר ישראל כך היה ע"כ, ופרש"י שקילסו שיפה השיבו, והרמז"ס פ"א מהל' כלי המקדש הי"ז כחז ושבע מדות של לח היו שם וכו' וחזי לוג למדידת שמן לכל נר מנרות המנורה, ועיין פ"ג מהל' תמידין ומוספין הי"א, ומצואר דשמן של מנורה בבית המקדש נתקדש בחזי הלוג, וממילא בפך עדיין לא נתקדש ושפיר לא נפקל בהיסח הדעת. ועיין סוכה דף ג' ע"א ואמאי נייתי במקודשת ופרש"י דקס"ד וכו' ואין הכלי מקדשן דאין מקדשין אלא הראוי להם, ואמר זעירי קסבר אין שיעור למים וכלי שרת מקדשין שלא לדעת חוקי' אמר כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת ועיין תוס' שם ד"ה ואי ודו"ק.

השמן בידם לשמור לכן לא מיפקל בהיסח הדעת. וזיין למקראי קודש (תנוכה ס"ד) וברגע אין הספר ביד.

ובאמת כי נחלקו בזה הפוסקים ורש"י והרא"ש וכן נראה דעת הר"ש משאנ"ך עיין רש"י גיטין פ"ו ע"ב וחולין ט' ד"ה אס, ורא"ש פרה פ"ט מ"ג ופלא על הרש"ש חולין שלא הרגיש בדברי הרא"ש פרה הנ"ל ובגהש"ס חגיגה (כ"א ע"א) ובלב אר"י (חולין ל"ב) ועיין ראב"ד (פ"ו מהל' פרה ה"ג) שמחדש דהיסח הדעת הפסול מפני שא"א ואין אדם יכול לכוין דעתו לבי דברים כאחד או לבי בני אדם נפרדים במעשיהם, וא"א בלא היסח הדעת ע"ש ועיין ריטב"א סוכה כ"ה בדין עוסק במצוה ובס' חידושי משנה פסחים דף י"ח הארכתי קצת בזה, ואכתי לשיטות אלו מה יענו.

ומיהו לעצם הקושיא לפענ"ד נראה ללא קשה, דר"ל יפרש דהשמן שנמצא בפך לא נתקדש והי' שמן חולין ואין כאן פסול וקצת ראי'

סימן עה

נעשה בו נם והדליקו ממנו שמונה ימים.

מהיכא, ועיין רש"י שם ד"ה אי לאו וכו' ממאי צעי לתקן צפרא אלמא חינוך מנורה צין הערבים וכו' ועיין רגמה"ג שם ואם לאו דעבד הדלקה מאורחא הטובה צפרא מי איכא שבוקר היה חוזר ומשים שמן בנרות ומשים פחילות חדשות וכו' כדקתני סיפא ולא את המנורה אלא בשבעה נרות צין הערבים מה התם דקידושה וחיוכה היה בחול ולא בשבת וכו'.

והרמב"ם פ"ג מהל' תמידים ומוספין הי"א ואין מחנכין את המנורה אלא בהדלקת שבעה נרותיה צין הערבים עכ"ל. והוסיף רבינו הרמב"ם צדיאור המשנה וכחב אלא בהדלקת שבעה נרותיה, ובכ"מ ציין לגמ' מנחות (דף מ"ט ט"ט שם ס"ט) והנה לא ציין רבינו הכ"מ שהוסיף רבינו הרמב"ם מה שאינו מבואר במשנה שם דבמשנה כתוב ולא את המנורה אלא בשבעה נרותיה וצין הערבים, והרמב"ם הוסיף ואין מחנכין את המנורה אלא בהדלקת שבעה נרותיה צין הערבים והנה הוסיף הרמב"ם

עוד ראיתי בספר לקוטי מאור יעקב (להגאון מוה"ר יעקב מאיר בידרמן מגאוני ורשא זלה"ה בסימן כ"ה) שנסתפק אי הדלקת שבעת הנרות מעכבין זה את זה, ומציא (ממנחות כ"ח) שבעה קני מנורה מעכבין זה את זה וחקר בס' אמרי כהן חנוכה אות ח' אי רק שבעת הקנין והנרות (להשלמת המנורה) הוא דמעכבין אבל הדלקתן לא מעכב שאם אין לו אלא להדליק נר אחד ידליק או שמה גם הדלקתן מעכב, ורצה לפשוט מהא דהזקקו לנס חנוכה ולא הדליקו לילה ראשונה רק בנר אחד וכן בכל יום ובהערות ציין להמאירי שהיא ח' אי של הצ"י ועוד ציין שם בהערות באות מ"ו שיש עלות אחרות.

ולפ"ענ"ד משנה מפורשת מנחות (מ"ט ע"א) שאין מחנכין את מזבח הזהב אלא בקטורת הסמים וכו' ולא את המנורה אלא בשבעה נרותיה צין הערבים, ובגמ' שם ג' ע"א ולא את השלחן וכו' אי לאו דעבד הדלקה מאורחא הטובה צפרא

ז"ל חיבת בהדלקת שבעה נרותיה
 שלא נטעה לומר דשבעה נרותיה צעי
 וסגי בהדלקת נר אחד ולהוציא מזה
 פי' דאין מחנכין אלא בהדלקת
 שבעה נרותיה שצריך להדליק את
 כולן וזה פשוט. וא"כ צדיק כיון
 דהי' צריך לחינוך המנורה הרי
 מפורש דאין מחנכין בנר אחד.

ומ"ש שם לדחות ראייתו שאפי'
 נאמר שיוצא יד"ח ומקיים
 המצוה בהדלקת נר אחד בלבד מ"מ
 הוא עובר גם בכל חגרע כשמגרע
 ומחסר את המצוה, עיין בגמ' מנחות
 דף מ"ט שם צעא מיניה ר' חייא בר
 אבין ליביר שאין להן תמידין ומוספין
 ודוק שם בכל הסוגיא ובשאג"א סי'
 ב' וי"ח. ועי' רשב"א חי' ר"ה כ"א.

סימן עו

נעשה בו גם והדליקו ממנו שמונה ימים.

הקשו האחרונים לפמ"ש הידי משה
 בשה"ש דכמו דקיי"ל דאסור
 ליהנות ממעשה נסים הכ"נ דאסור
 להעלותו לקרבן לה' דבעינן ממשקה
 ישראל מן המותר לישראל א"כ
 בהדלקת המנורה דהי' שמן ניסי איך
 הדליקו בו הא אינו ממשקה ישראל.
 ולפענ"ד בהקדם קושיא אחת והוא
 כיון דבאמת הי' צריך לנס של שמן
 למה עשה נס ציוס ראשון למלא שמן
 טבעי והא הי' אפשר שיצא להם
 שמן מן השמים ציוס ראשון על
 שמונה ימים ולא שיעשה להם נס
 למלא שמן טבעי, ועוד בכל יום
 נעשה הנס של שמן כמ"ש בגמ'.

ניסא בכל יומא איתא ולמה להשנות
 הנס כמה פעמים.

אמנם נראה דקושיא חדא מתורצת
 בחברתה דאלו הי' צא שמן
 מן השמים לא הי' ראוי למנורה
 דבעינן ממשקה ישראל ולכן נעשה
 להם נס ומלאו פך אחד שמן טבעי
 ולא הי' צו להדליק. אלא יום אחד
 ונעשה בו נס היינו השמן עצמו
 שדלק ולא חסר כל שמונה.

א"כ הי' באמת שמן טבעי אלא
 שנעשה נס שלא נחסר ממנו
 כלום אבל ההדלקה היחה בשמן

טבעי והו"ל ממשקה ישראל ולפ"ז מאי נס הי' ביום ראשון דנאמת הי' מיושנת נמי קושיית הנ"י והראשונים נס שלא נחסר מן השמן כלום וק"ל.

סימן עז

אמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום נר של חנוכה שהניחה למעלה מב' אמה פסולה כסוכה ובמבוי: ואמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום מאי דבתיב והבור רק אין בו מים ממשמע שנא' והבור רק איני יודע שאין בו מים אלא מה ת"ל אין בו מים מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו.

הבורות וגו' ובראובן כתיב השליכו אותו אל הבור הזה, ונראה שהיו שם בורות הרבה והם אמרו נשליכהו בחד הבורות ואין נפ"מ בלחה מהם אבל בראובן כתיב ויאמר אליהם ראובן אל תשפכו דם השליכו אותו אל הבור הזה ודייק בור זה דוקא וכשהשליכהו כתיב ויקחוהו וישליכו אותו הבורה והבור ריק אין בו מים. וי"ל כיון שהיו שם בורות הרבה וראובן אמר להם להשליך אל הבור הזה דייקא בור שאין בו מים ולא נחשים ועקרבים והם השליכוהו לבור שאין בו מים אבל נחשים ועקרבים היו בו.

והקשו א"כ מה זה שמעיד התורה על ראובן שאמר השליכהו אל הבור הזה להצילו ולהשיצו אל אציו. והא קיי"ל נפל לבור נחשים ועקרבים מעידים עליו שמת וכו' ומשיאים את אשמו. והרמז"ן בפי" עה"ת נמי הקשה מה שהעידה התורה שראובן רצה להצילו ומה הצלה הוא זה להשליכו לבור עם נחשים ועקרבים, וכח דדינא רבה ודינא זוטא איכא צינייהו ועיין קידושין ר"פ האיש מקדש (דף מ"ג ע"א) מחלוקת שמאי והלל.

ואשר נראה דכתיב ועתה לכו ונהרנהו ונשליכהו בחד

הזה שלא הי' צו רק י"ז אמה כמנין
 הז"ה, ולכן י"ל דהם צאמת לא ראו
 שיש שם נחשים ועקרבים שדרכם
 בחורין וסדקים והם לא צדקו אלא
 שאין צו מים דמים אפשר לראות
 מרחוק ומעטה זה שאמר ר' תנחום
 נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים
 אמה פסולה כסוכה וכמזוי משום
 דלא שלטה צו עין ולכן שפיר נמי
 והבור ריק אין צו מים אבל נחשים
 ועקרבים יש צו ואפ"ה כתיב ציה
 הצלה כיון דראובן מעולם לא התכוין
 רק על צור שיש צו י"ז טפחים והם
 נמי שהשליכוהו צבור עמוק לא ראו
 שיש שם נחשים ועקרבים.

א"י לפ"מ שהקשו מה שייכות תרי
 מימרות דר' תנחום אהדדי.
 וי"ל דהנה הטעם שאמרו סוכה
 שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה
 פסולה משום דלא שלטא ציה עין
 (סוכה צ' ע"ב) והיינו טעמא דמזוי
 שאם עשו קורה למעלה מעשרים
 פסולה משום דלא שלטה ציה עין
 (ועיין טוש"ע א"ח סי' שס"ג סכ"ו)
 והנה כשהשליכו את יוסף אל הבור
 ודאי השליכו אותו אל צור עמוק
 דאם צבור של עשרה טפחים הי'
 יוצא משם אלא השליכוהו אל צור
 עמוק, עיין צ"ק ג' ע"א חוס' ד"ה
 לא ט' ובשטמ"ק. וראובן אמר הבור

סימן עח

כ"ב ע"א

ואמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמי'
 דרב תנחום מאי דכתיב והבור רק אין בו מים
 ממשמע שנא' והבור רק איני יודע שאין בו מים
 אלא מה ת"ל אין בו מים מים אין בו אבל נחשים
 ועקרבים יש בו.

ונראה דלכאורה יש לדייק: (א)
 דכתיב ויאמר אליהם ראובן
 אל תשפכו דם השליכו אותו אל
 הבור הזה אשר צמדבר וגו' למען
 הציל אותו מידם להשיבו אל אביו וכי

ובסמוך שם אמר רב כהנא דרש רב
 נתן בר מניומי משמי' דר'
 תנחום נר של חנוכה שהניחה למעלה
 מכ' אמה פסולה כסוכה וכמזוי. ויש
 להצין סמיכת המימרות.

שהנחש נושך אם יקדים הוא למים
 ימות האדם ואם האדם יקדים למים
 ימות הנחש ונעשה נס לר"ח ז"ד
 ונברא מעין תחת רגלו ומת הערוד
 משמע דבמקום דליכא מים והערוד
 נושך אז מת האדם וא"כ הכא
 דהחורה העידה והבור ריק אין בו
 מים ונחשים ועקרבים יש בו א"כ
 כ"ש שהי' להם לראות שאעפ"כ לא
 מת מנשיכת העקרבים הגם שלא הי'
 לו מים ליכנס קודם צימים
 וכהירושלמי והבה"ג ורש"י.

והנראה דע"כ ז"ל דהאי בור היה
 בור עמוק יותר מעשרה
 טפחים ולא סתם בור קטן כי
 הניחווה במקום שלא יוכל יוסף ללאת
 וממילא לא ראו מה שיש בו והנה
 אמרו חז"ל (עירובין ז') דעד עשרים
 אמה עינו של אדם שולטת ויותר
 מעשרים אין עינו של אדם שולטת
 והם השליכו אותו אל בור עמוק עד
 שאין עין האדם שולטת בו, ועיין
 תוי"ט פ"א מ"ד דתמיד שהקשה
 דבעינן ושמנו אלל המוצח ועדיין הוא
 רחוק ממוצח כ' אמה מדכתיב
 והשליך אותו אלל המוצח ולא מקרי
 השלכה פחות מכ' אמה ע"ש ובמס'
 מעילה י"ב ע"ב ובחוס' שם.

מאחר דהי' שם נחשים ועקרבים הרי
 קיי"ל דנפל לבור של נחשים
 ועקרבים מעידים על אשתו שחנשא
 (יבמות קכ"א ע"ב) עיין ר"א מורחי
 וג"א ובמהרש"א מה שהביא בשם
 פענח רזא דהוא אמר השליכוהו
 לבור אחר ע"ש. (ב) י"ל לפמ"ש
 רש"י דסתם בור הוא עשרה טפחים
 א"כ אמאי לא ינא יוסף מן הבור
 וכן הקשה בשטמ"ק. (ג) דמאחר
 שראו השבטים שני"ל יוסף מן הבור
 ולא הזיקוהו הנחשים ועקרבים היפוך
 ממה שמצואר ביבמות הג"ל ושלא
 כדרך הטבע, א"כ ודאי לדיק גמור
 הוא ואמאי לא חזרו בתשובה
 כדמיינו בנבוכדנצר כשהשליך לחניני'
 מישאל ועזרי'. (ד) דלמ"ל לכתוב מים
 אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו
 הו"ל לומר והבור יש בו עקרבים.

וקושי' זו יש לחזק דבגמ' ברכות
 (ל"ג ע"א) מעשה בר' חנינא
 בן דוסא שהראו לו מקום ערוד
 שהי' נושך לכל העובר והניח רגלו
 על החור ונשכו ומת הערוד הניחו
 להערוד על כחפיו והכניסו לביה"מ
 ואמר אין הערוד ממית אלא החטא
 והנה ברש"י שם בשם רבינו זב"ג
 וכן הוא בירושלמי שם שקבלה בשעה

ולפ"ו אחי שפיר אמר ר"כ דרש
 ר"ג בר מניומי משמיה דר"ת
 נר של חנוכה שהניחה למעלה מכ'
 אמה פסולה כסוכה וכמבוי ופרש"י
 פסולה דלא שלטה בה עינא למעלה
 מכ' אמה ע"ש והוא מגמ' עירובין
 (ב' ע"ב) וכיון דדרש ר"ת דלמעלה
 מעשרים לא שלטה בה עינא מיד
 סמך דרש אחר של ר"ת מאי דכתיב
 והצור ריק אין בו מים מים אין בו
 אבל נחשים ועקרבים יש בו דעד
 שלא ידע מדרש זה דלמעלה
 מעשרים לא שלטה בה עינא לא יוכל
 לדרוש דנחשים ועקרבים יש בו דא"כ
 חקשה כל הקושיות הנ"ל אבל כיון
 דאמר נר חנוכה שהניחה למעלה
 מכ' אמה פסולה משום דלא שלטה
 בה עינא שוב יוכל לדרוש גם הפסוק
 וצור ריק נחשים ועקרבים יש בו
 ומ"מ כיון דהי' עמוק ולא שלטה בה
 עינא ולא ראו הנחשים ועקרבים לא

חששו לכל אלה ושפיר שני המימרות
 סמוכין אהדדי. נמצא לפ"ו דבור
 שהשליכו בו ליוסף הי' עמוק לכה"פ
 עשרים אמה או יותר ואחי שפיר
 הכל.

וחתני הרה"ג זנש"ק יהודה ארי'
 אלטר (שליט"א) ז"ל העיר
 לי לפמ"ש המפרש ספ"ק דתמיד
 דקיס להו לרבנן דלא מקרי השלכה
 פחות מעשרים אמות ולפ"ו כיון
 דכתיב כאן ויקחוהו וישליכו אותו
 הצורה א"כ ע"כ הי' עשרים אמה
 או יותר ולא שלטה ביה עינא. ועי'
 בזה מחלוקת רש"י וחוס' (ב"ק דף
 ג') קתם צור אי הוה עמוק יותר
 מי'. ולפ"ו אחי שפיר דראובן חשב
 להשיבו אלל אביו שגם הוא לא ידע
 שיש בו נחשים ועקרבים משום דלא
 שלטה בה עינא. ודפח"ח י"ר שיהיו
 שפתותיו דובבות בקבר.

סימן עמ

בשאלות (פ' וישלח שב"ו) נר חנוכה מצוה
 להדליקה בפתח בית מצד השמאל כדי שתהא
 מזוזה בימין ונר חנוכה בשמאל ובעל הבית
 במלית מצויצת באמצע.

שלה"ק בה"ל תשובה ובחמ"ש
 בכונות שאין ליקח יחזק לבד רק
 כלול עם אברהם או יעקב והבן
 מאד. וזו אמרתי לפרש ע"פ
 התורה אשר ירוך וגו' אשר יגידו
 לך ימין ושמאל ודרשו ז"ל אפילו אם
 יאמרו לך על ימין שהוא שמאל
 תשמע לו וכ"ש על ימין שהוא ימין
 ודאי אליו תשמעון וז"ל דבשלמא על
 ימין שהוא שמאל צריך לימוד דבלאו
 הכי לא היינו שומעין אבל על ימין
 שהוא ימין למה לן ללמוד ולזוה
 בכ"ש ודאי אליו נשמע.

והנראה בס"ד דימין נמי אינו דרך
 הממוצע דבאמת בין ימין
 ובין שמאל הם ילאו מקו הממוזג
 וישר ולא זזה צד ה' אלא בדרך
 המלך וכמ"ש רבינו הקדוש באבות
 חיזו דרך ישרה שיצור לו האדם
 וידוע המשל שכתב הרמב"ם לבעל
 תשובה שמותר לו לילך ולהטות קצת
 מדרך הממוצע לצד הימין ומשלו
 משל למקל שנחזק לצד אחד צריך
 לעקמו לצד השני בכדי שאח"כ ישאר
 על אמצעותו והנה דהעיקוס על צד
 השני נמי עקמימות הוא ורק מותר
 לעקמו בכדי שע"ז יתפטר ויהי ישר
 לבסוף אבל לא שיסאר עקוס אלא
 ע"ד עת לעשות לה' נמצא דדרך

וי"ל מה הוסיף השאלות ובעה"כ
 באמצע ואם ידליק מן הנד מה
 חיק. והנראה דכבר אמרתי במנה
 דכל שאור וכל דבש לא תקטירו
 ממנו אשה לה' וכתב החינוך לא
 ידעתי טעם לדבר ולבסוף הביא בשם
 הרמב"ן שרצה הקב"ה שצרא עולמו
 שיהי' ממוזג ולכן שיתק מדת
 הרחמים למדת הדין ע"ש. ועיין
 סמ"ה מצוה קי"ז. ציבור הדברים
 נראה דלכאורה יש להבין כיון שראה
 הקב"ה שאין העולם מתקיים במדת
 הדין הי' לו לצרא העולם רק במדת
 הרחמים ולמה לשתק מדת הרחמים
 למדת הדין ולא צרא או במדת
 הרחמים או במדת הדין, וע"כ ז"ל
 דבזה הראה הקב"ה שרצה בממוזג
 ובממוצע, ולזה שאור שהוא חמוץ
 הרבה יותר מדי וילא מקו הממוצע
 ודבש שהוא מתוק הרבה מאס בהם
 הקב"ה וזה לבד תקטירו ממנו אשה
 לה' כי כל דבר שהוא קיצוני אינו
 דרך ה', וזה מה שכתב רבינו הקדוש
 חיזו דרך ישרה שיצור לו האדם כל
 תפארת וכו' (אבות פ"ב מ"א).

ומה"ט באברהם יחזק יעקב שהי'
 חסד גבורה תפארת הי'
 יעקב בחיר שבאבות שנכלל בו מדת
 החסד והגבורה וילא ממוזג, ועיין

ואין לנו להוסיף מדעתינו כלום על חורת משה רבינו.

ובבר אמרתי כעין זה על מה שאמרו (עירובין ו' ע"ב) ומי עבדין כחרי תומרי והא חניא לעולם הלכה כב"ה והרואה לעשות כדברי ב"ש עושה כדברי בית הלל עושה מקולי ב"ש ומקולי ב"ה רשע מחומרי ב"ש ומחומרי ב"ה עליו הכחוב אומר הכסיל בתשך הולך אלא אי כב"ש כקוליהון וכחומריהון אי כב"ה כקוליהון וכחומריהון ע"ש, וכחב המאירי ז"ל דכסיל אסור להיות והוא עובר באיסור לאו, ולכאורה בשלמא כקולי תרוייהו הרי זה רשע שמיקל אבל כחומרי תרוייהו מה חסרון איכא אדרבה חבא עליו ברכה שמחמיר על עצמו ככ"ע.

ולפי הג"ל אחי שפיר דהקב"ה רצה לזכות את ישראל ואין לעשות חורה לעצמו אלא בדרך המלך נלך ולכן כמו שאסור להקל כחומריהו כן אסור להחמיר כחומריהו, ואדרבה אולי חמור עוד דהחילוק בין כסיל לרשע דרשע בידו לחזור כי יודע שלא עשה כהוגן אבל כסיל פחי יאמין לכל דבר ואינו עמיד לחזור בחשובה לעולם ועיין בהגדה של

הימין נמי יאז מקו השוה ומאד היושר וז"ל אליו תשמעון אפילו אם אומר לך על ימין שהוא שמאל וכ"ש אם אומר על ימין שהוא ימין שהוא יותר מסתבר לשמוע לו הגם שגם זה הוראה הוא להטות מן הקו השוה והבן.

והנה נרות תנוכה מרמזות על חינוך עצמו והבנים ולכן מצוה שחאה מזוהה צימין ונר תנוכה בשמאל ובעה"כ בטלית מצויצת באמצע שלא יטה לא לימין ולא לשמאל אלא ילך בדרך הממוצע ובקו הישר ושפיר דייק השאלות הבעה"כ באמצע וק"ל. וזה למזוהה צימין שהוא החורה מימינו אש דת למו ונר של תנוכה שהם המצוות כי נר מצוה וחורה אור משמאל וטלית מצויצת באמצע שיהא מסובב במצוות. ואולי שרצו בטלית לפי שקרת בא בטלית שכולו תכלת להראות קיצוניות ומשה אמר מפי הקב"ה פחיל אחד של תכלת פוטר ולא כולו אלא דבר הממוצע ושוה לכל נפש ולכן בטלית המצויצת באמצע להוציא מלבן של דדוקים כקרת ועדמו. וללמד דרק בדרך הממוצא וכפי קבלה מפי משה רבינו מסיני נלך והטלית מצויצת נמי לא צוה הקב"ה להיותה כולו תכלת

פסח אחד חכם ואחד רשע הקדים
 הרשע לחם ושאינו יודע לשאול כי
 רשע כשיקהה את שיניו יעשה חכם
 משא"כ שאינו יודע לשאול והחם
 ישאר כן לעולם, גם כי כסיל הוא
 בגדר שוטה שפטור מכל המצות,
 ורק היכא שפיק שאני אצל לעולם
 הוא בחיוב לברר לעצמו או לקנות
 לעצמו חצר ולעשות לו רב לשאול
 שלא יחי' בספיקות כל ימיו.

סימן פ

בשאלות (שאילתא כ"ו) והיכא מנח לה פליגי בה
 רב אחא בריה דרבא ורבי ירמי' מדפתי חד אמר
 מימין וחד אמר משמאל, מאן דאמר מימין קסבר
 כי היכי דליהוי תרתי מצוותא בחד דירתא נר
 חנוכה ומזוזה ומאן דאמר משמאל קא סבר כי
 היכי דליהוי מזוזה מימין ונר חנוכה בשמאל
 ובעל הבית במלית מצוייצת ביניהן הילכתא מאי
 ת"ש כבר אמרה תורה ושמרתם מצותי ועשיתם
 אותם ובאו חכמים ופירשו וחקרו ועשו סייג
 לתורה, ע"כ.

וכבר דשו צו רבים לחמיהם הדברים
 ועיין העמק שאלה ושאלת
 שלום וחייושי מהרצ"א. ונלע"ד
 דהנה אמרו במנחות (מ"ג ע"ב)
 ת"ר חביבין ישראל שסיבבן הקב"ה
 במצות תפילין בראשיהן ותפילין
 בזרועותיהם וליניח בצגדיהן ומזוזה
 לפתחיהן וכו', רבי אליעזר בן יעקב
 אומר כל שיש לו תפילין בראשו
 ותפילין בזרועו וליניח בצגדו ומזוזה
 בפחו הכל בחיוב שלם יחטא
 שנאמר (קהל' ד' י"ב) והחוט
 המשולש לא במהרה ינתק ואומר
 (תהלים ל"ד ח') חונה מלאך ד'
 סביב ליראיו ויחלס.
 ופי' המהרש"א בח"א דמיונו כי
 החוט המשולש הוא מגודל דרך
 סביב כעין ג' מצות הללו כמ"ש לעיל
 שמסבבין את האדם כגדר הזה שלא

יבא לידי חטא ומשמע ליה לאיירי קרא ללא יתקן לענין אצולי מחטא וכ' ומייתי נמי הך קרא דחונה מלאך ד' סביב וגו' כמ"ש דכל מצוה שאדם עושה בורה לו מלאך וקאמר דבהנך ג' מצות הסובבים לאדם בורה לו מלאך דוגמתן להיות חונה סביבו לחללו ולשמרו מן החטא דאי לחללו מן הפורעניות קאמר שאר מצות נמי איגני מגני מפורענות עכ"ל.

התורה וינללו מן החטא ואין לך סייג גדול ממי שמסבב עצמו במצוות כמ"ש חונה מלאך ד' סביב ליראיו וכיון דנר חנוכה חכמים תקנוה ודאי תקנוה בגוונא ובאופן דליהוי סייג לתורה ותציל מן החטא ולכן ע"כ הלכה כמ"ד נר חנוכה משמאל וק"ל. ומיושב לעג"ד בטוב טעם תמיהת המפרשים מהשאלות ובפרט שכמה רצו להגיה בדבריו ולעג"ד לא נריך וכנ"ל.

והנראה מכאן דכשאלם מסבב עצמו במצות מכל הצדדים הוי סייג וגדר שלא לחטוא ומצילין. אמנם אם מקיים מצות אפי' הרבה רק שאינן סובבין אותו אינן מצילין אותו מן החטא וכמ"ש גם להדיא המהרש"א ז"ל עוד וז"ל אבל לענין אצולי מחטא אשמעינן ביהאי קרא דהנך ג' מצות שמסבבין האדם מהני טפי משאר מצות. ועיין ירושלמי סוף ברכות וספרי סוף פ' ואחחנן.

או יאמר כי הדלקת נרות היא לפרסומי ניסא ולהודות להלל לשמו הגדול על כל הנסים ומיהו תקנו על פתח ביתו מבחוץ דוקא מצוה זו להראות שהמצוה הוא בשביל העוברים ושבים, והנה מוזיה נמי מצוה על פתח ביתו מבחוץ ומיהו החס אדרבה הטעם שיגן גם על הבית המזוזות והמסקוף מבחוץ ולהציל גם על הבית כולו מצפנים, ולכן כל זה רק כשיהיה גם הבעה"צ בטלית מצויה באמצע ומקיים תורה ומצות ולא די במה שמדליק לכולת רגלי דתרמדאי דקשוט עצמן ואח"כ קשוט אחרים וא"כ יש לו ג' דברים מוזיה שמציל מצפנים נר חנוכה לעוברי בחוץ וטלית מצויה בו נכנס ויוצא הבעה"צ ומזהיר ושומר על

ומערתה עלו דברי השאלות לעג"ד כמין חומר שכחב הלכחא מאי ת"ש כבר אמרה תורה ושמתם מצותי ועשיתם אותם היינו שצריכים לעשות משמרת לתורה ובאו חכמים ופירשו וחקרו ועשו סייג לתורה והיינו שיכלו בני ישראל לקיים את

הבית ועל החוץ ופעמים בלכך למדת הדין ולכן גובר שהוא מדת
ופעמים בחללת שותף מדת הרחמים והרחמים והבן.

סימן פא

אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה.

הקומקמוסין ועל מחמי מים ושעל
הסדינין ועל הטבעות, מבזוין שעל
היורת ועל הקומקמוסין ועל מחמי
מים ושעל הסדינין ועל המטפחות,
וגירסת הר"ח הוצא גם בחוס' ד"ה
שעל הסדינין ועל המטבעות במקום
מטפחות, כלומר לורות שעל
המטבעות כלומר מטבעות שיש
עליהם לורת עו"כ הם מן הבזוין,
ולדין מיהו מבואר דהמטבעות שיש
עליהם לורות הם מבזוין וא"כ
המרצה מעות שהם מטבעות הם
חשמיש צוי שהם מן המבזוין ואסור
לרצות נגד נר חנוכה, אלא דקצת יש
לעיין מגמ' בסמוך דף נ"א ע"ב
מעות דבר של נוי הוא וי"ל וק"ל.

ומפרש זה טעמא שלא יהיו מלות
בזויות עליו ועיין רש"י
שהוא ומשמע שלהרצות מעות הוא
חשמיש צוי, ועיין בעה"מ, וי"ל
לפ"מ דחנן בגמ' ע"ז דף מ"ג ע"א
המוצא כלים ועליהם לורת חמה
לורת לבנה לורת דרקון יוליכם לים
המלח, רשב"ג אומר שעל המכובדין
אסורין שעל המבזוין מותרין ומפרש
בגמ' א"י הן מכובדין וא"י הן
מבזוין אמר רב מכובדין הם למעלה
מן המים וכו' ושמואל אמר מכובדין
שעל השירין ועל הנזמים ועל
הטבעות, ותניא כוותיה דשמואל
מכובדין שעל השירין ועל הנזמים
ועל הטבעות מבזוין שעל היורות ועל

סימן פב

רש"י (ר"ה משרגא לשרגא) מביא נר אצל נר ושתיהן
של מצוה ולא בקיסם.

להדליק מנר חנוכה שאר נרות ולא
אמרינן דהראשון עיקר ושאינן
להדליק שאר הנרות מנר העיקר
אלא גומר ומדליק כולן בנר הראשון
שכבר הדליקו.

ואינן לדחוק דרק בהמהדרין הוא
דמדליק אבל לא בראשון שהרי
כתבו בסתם ליקח אחד מן הנדלקין
ומדליק בו כולן, ואין נפ"מ אחיה
לוקח הראשון או השני. ועיין רמ"א
א"ח סי' תרע"ד ונהגו להחמיר
וכתב בשם הגהמ"י היינו לפי מה
שסיים הגהמ"י שהעולם נהגו
להחמיר וכמ"ש החת"ס ג"כ אבל
רש"י לא ס"ל כן וכנ"ל. וי"ל לפ"מ
דקיי"ל הדלקה עושה מצוה וא"כ
מיד שהדליק כבר קיים המצוה ואם
לאחר זה מדליק בו נר אחר א"כ
כבר מדליק בנר שכבר נעשית מצוה,
או שמא כל זמן שדולק אחי לא
מקרי נעשה מצוה אף שהדלקה
עושה מצוה וכן נראה וז"ע.

עיין ח"ס צח' שדייק ושניהם של
מצוה ופי' א' של ת"ת או
תפלה וא' של חנוכה ולא שייך לומר
ב' נרות למהדרים דא"כ הראשון
עיקר ואינך של שאר בנ"א אינם
מצוה כל כך ואין להקפיד עליהם
כולו האי ומכ"ש שאין לנו להדליקם
מנר העיקר וע"כ שאר נרות מצוה
קאמר ע"כ. ובסמוך שם ד"ה אמנם
חזק דבריו והאריך הרבה בזה ע"ש.

ולפענ"ד ז"ע על מאור עינינו
הח"ס ז"ל שלא זכר עת
כתבו מדברי הגהות מיי" פ"ד מהל'
חנוכה אות כ' שכתב וז"ל ורבינו
שמחה כתב שאם כבה הנר שהוא
מדליק בזה שאין לו להדליק מן
הנדלקות כדי לגמור להדליק כולן
אלא ליקח אחד מן הנדלקין ומדליק
בו כולן וכן כתב ראב"ה ע"כ.

מבואר דמדליקין מנר לנר היינו
כשמדליק לפי מה שאנן
נוהגין למהדרין מן המהדרין מותר

סימן פג

ת"ש דאמר ריב"ל עששית שהיתה דולקת והולכת
כל היום כולו למוצ"ש מכבה ומדליקה אי אמרת
בשלמא הדלקה עושה מצוה שפיר אלא אי אמרת

הנחה עושה מצוה האי מכבה ומדליקה, מכבה ומנבחה ומניחה ומדליקה מיבעי ליה, ועוד מדקא מברכינן אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה ש"מ הדלקה עושה מצוה ש"מ, והשתא דאמרינן הדלקה עושה מצוה הדליקה חרש שומה וקטן לא עשה ולא כלום אשה ודאי מדליקה דאריב"ל נשים חייבות כנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס.

עוד יש לדייק בדברי רבינו שכתב בסמוך ואלמנה חייבת כנר חנוכה, וז"ע מאי קמ"ל הא כבר כתב כאן אשה ודאי מדליקה דאמר ריב"ל נשים חייבות כנר חנוכה וא"כ מ"ש אלמנה ולמה ליה לומר שנית אלמנה חייבת כנר חנוכה וז"ע. עוד י"ל שינוי לשון שכתב אשה ודאי מדליקה וכו' ובסמוך שונה בלשונו וכתב ואלמנה חייבת כנר חנוכה ולא כתב אלמנה ודאי מדליקה כנר חנוכה. גם למה אמר כאן אלמנה וכאן אשה והרי אלמנה בכלל אשה היא.

ונדייק עוד בלשון הגמ' אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה שפיר אלא הנחה עושה מצוה האי מכבה ומדליקה מכבה ומגביה ומניחה ומדליקה מיבעיא ליה ולכאורה האי מכבה ומגביה ומניחה

וראיתי לרבינו הגדול הבה"ג בה"ל חנוכה שכתב וז"ל הדליקה חרש שומה וקטן לא עשה ולא כלום אלמא הדלקה עושה מצוה ואין הנחה עושה מצוה אשה ודאי מדליקה דאריב"ל נשים חייבות כנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס. וז"ע להצין דברי רבינו שהוא עושה מן המסובב סיבה שבגמ' אמרו והשתא דאמרינן הדלקה עושה מצוה הדליקה חרש שומה וקטן לא עשה ולא כלום מצוה דהטעם כיון דקיי"ל הדלקה עושה מצוה לכן הדליקה חרש שומה וקטן לא עשה ולא כלום ורבינו ז"ל מכריח מדהדליקה חרש שומה וקטן לא עשה ולא כלום שמעינן מינה דהדלקה עושה מצוה והוא פלא. ועיין תוס' שם כ"ב ע"ב ד"ה לאיבעיא להו ונפ"מ אם הדליקה חש"ו או הניחה והצן.

למ"ל בלא כיצוי נמי קשה מניחה
 מביעא ליה, ועיין חוס' שם ד"ה
 מכבה שכבר הקשו וא"ת אמאי
 מכבה וחוזר ומדליק צהגבה סגי
 כיון דהנחה עושה מצוה, ועוד מאי
 מיבעיא ליה האריכות היל"ל מגביה
 ומניחה מיבעיא ליה ואמאי מכבה
 ומדליקה דאי הנחה עושה מצוה
 א"כ ההדלקה לאו כלום הוא ואפילו
 חרש שוטה וקטן מדליק ומ"ש
 שמכבה ומדליקה שנית כיון שההנחה
 עושה המצוה. עוד יש לדייק מה
 שאמרו אשה ודאי מדליקה דאמר
 ריב"ל נשים חייבות בנר חנוכה
 ולכאורה אמאי לא אמר בסתם נשים
 חייבות בנר חנוכה ומאי לשון אשה
 ודאי מדליקה דמשמע אין זה דין
 דחייב נשים רק שכיון דאמר ריב"ל
 דנשים חייבות בנר חנוכה ולכן
 מותרת הוא להדליק הנר ולא הוי
 כחרש שוטה וקטן.

הוא בעקירה או החיוב צהנחה,
 ביאור הדברים דמיד שעקר החפץ
 הוא מעשה המלאכה ונמחייב עלה
 רק שההנחה הוא תנאי צמלאכה או
 שהחיוב וחלות החיוב הוא צהנחה
 והעקירה הוא רק תנאי צמלאכה זו
 עיין רש"י שבת דף ג' ע"א ד"ה
 פטורי דאחי לידי חיוב חטאת כגון
 עקירותו וכו' אבל הנחות לא מצי
 למיחי לידי חיוב חטאת והחוס' ד"ה
 פטור כתבו בהיפוך ועיין ח'
 הרמב"ן שם ובאצ"ג בחדושי וכו'
 הארכתי בזה בס"ד ומדויק בזה לשון
 הגמ' הדלקה עושה מצוה או הנחה
 עושה מצוה כלומר דודאי תרוייהו
 זריכי רק אחי מהן היא צעושה
 המצוה והעיקר.

והנראה בס"ד דבאמת ודאי בנר
 חנוכה תרוייהו זריכי כלומר
 ההנחה וההדלקה וזה בלי זה א"א
 וליכא מצוה אלא האיבעיא אחיהו
 עיקר ועושה המצוה וכמו שחקרו
 האחרונים לענין שבת דלחייב
 אהוצאה צריך שיהא עקירה והנחה
 וחקרו ז"ל במקום חלות החיוב אם

ומצאתי בחוס' רי"ד שבת הנ"ל
 וז"ל דאיבעיא להו הדלקה
 עושה מצוה או הנחה עושה מצוה
 פי' אע"ג דתרוייהו קא עבדינן
 מיבעיא לן עיקר המצוה מה היא
 ונפ"מ שלא לעשותה ע"י חרש שוטה
 וקטן דאי הדלקה עושה מצוה והיא
 עיקר לא מדלקין לה ע"י אלו אבל
 הנחה עבדי ואי הנחה עיקר מדלקי
 ולא מנחי ואסיק דהדלקה עושה
 מצוה והיא עיקר המצוה ע"ש
 ומבואר בס"ד דודאי תרוייהו זריכי

ולכן אחי שפיר נמי לשון הגמ' א"א הנחה עושה מצוה האי מכבה ומדליקה מכבה ומגביה ומניחה ומדליקה מיבעיא פי' דהא פשיטא לן דבעי הנחה והדלקה אלא דכיון דהנחה עיקר לס"ד א"כ הי' נריך לומר מכבה שהרי עכ"פ גם הדלקה נריך אלא שאפשר ע"י חש"ו.

ובזה אחי שפיר נמי מה שאמרו אשה ודאי מדליקה דמאי קאמר ודאי מדליקה ולהנ"ל אחי שפיר דהכוונה להדליק נר חנוכה לאחרים או להדליק צבית להוציא את כל הצית ואין זה מיירי לענין לצאת ידי חובתה הגם שאפשר שתצא גם היא צהם אבל הכוונה הוא שדליק לאחרים או להצית. והעיר ה' עיני וראיתי לרבינו המאירי ז"ל ד"ה אעפ"י שאמר בחש"ו כו' אשה ודאי מדלקת אעפ"י שמ"ע שהזמן גרמא היא נשים חייבות בה שאף הן היו באותו הנס ומעשה מדלקת אף להוציא את אחרים כדין כל המחוויב בדבר וקצת מפרשים כתבו דוקא לעצמה ואין זה כלום וא"כ אחי שפיר מאד דלא נימא כהיש קצת מפרשים דאשה מדלקת לעצמה אבל לא לאחרים קמ"ל דאשה מדלקת בין

לה ובין לאחרים ולכן מייתי דריב"ל דהיא מחויבת בדבר.

ומה שנלפענ"ד עוד בס"ד ליטב גירסתו ושיטת מרן רבינו הגדול הבה"ג ז"ל מאחר שביארנו דהאי אשה ודאי מדלקת היינו שמדלקת לציתה או לאחרים ודלא כהקצת מפרשים ולכן אמר אשה ודאי מדלקת ולא בלשון חייבות להדליק נר חנוכה הי' נראה לחדש עוד דלכאורה היה מקום לומר לפמ"ש ז"ל (כ"א ע"ב) ת"ר מצות חנוכה נר איש וציתו והמהדרין נר לכל אחד ולפוס ריהטא הי' אפשר לומר כיון שתיקון מצות חנוכה הוא נר איש וציתו והוא עיקר המצוה ונר לכל אחד לא היה רק למהדרין או מהדרין מן המהדרין א"כ יש מקום וסברא לומר הגם דנשים חייבות נמי בנר חנוכה היינו נשים שיש להם בית אבל אלמנה שאין לה בית כלומר איש וציתו הכ"נ דאינה חייבת בנר חנוכה שהרי לא תקנו חז"ל המצוה אלא מצות נר חנוכה איש וציתו דוקא.

וי"ל טעם לזה דהרי עיקר מצות נר חנוכה תקנו להדליק מפתח ביתו ומחוץ ונשים הרי כל כבודה בת

ריב"ל, אבל אלמנה דמת בעלה ואין לה איש לא נכללה בתקנה של איש וביטו ולכן שפיר קאמר רבינו אלמנה חייבת צנר חנוכה להוציא מהנ"ל ודברי רבינו עמוקים עמוק עמוק מי ימצאנו. ועיין רי"ף מש"כ האי נר חנוכה דאלקא חש"ו וכו'.

ולעצם דברי רבינו כנראה שלא הי' גורם ש"מ הדלקה עושה מצוה ש"מ ואדרבה הי' ס"ל דיש לדחות ראיות אלו צרייתא דריב"ל ועוד דקמזכרין להדליק אלא מדרש שוטה וקטן אסורין להדליק ש"מ הדלקה עושה מצוה ודו"ק והארכתי עוד צוה בס"ד.

מלך פנימה ולא לנאת בחוץ אפילו על פתח ביתה וכ"ש אם יש לה חצר שצריכה להדליק על פתח החצר ובשלמא אשה שיש להבעל הוא מדליק ומוציאה אבל אלמנה שאין לה בעל הכ"ג נפטור אותה מלהדליק נר חנוכה, וכעין זה תי' רבינו הח"ס אמאי בזמן הזה לא נהגו הבתולות וגם הנשים להדליק בפני עצמן לפי מה דקיי"ל כמהדרין מן המהדרין וכל אחד מדליק מ"ש נשים שלא מדליקות בפני עצמן וכן בתולות ישראל, ותי' כיון דכל כבודה בת מלך הכי תקנו א"כ אולי הכ"ג באלמנה פטורה מכלום וליכא ראי' מהא דאשה ודאי מדלקת דהתם מיירי לאחרים וניש לה בעל עכ"פ מיירי

סימן פד

כ"ג ע"א

ש"מ הדלקה עושה מצוה ש"מ והשתא דאמרינן הדלקה עושה מצוה הדליקה חרש שומה וקטן לא עשה ולא כלום אשה ודאי מדליקה דא"ר יהושע בן לוי וכו'.

אמרינן הנחה עושה מצוה אין אשה מניחה ומדליקה מדקאמר והשתא דאמרינן הדלקה עושה מצוה וכו' אשה ודאי מדליקה.

ויש לדקדק מה שתלה הדלקת אשה בהדלקה עושה מצוה דמשמע דוקא מדאמרינן הדלקה עושה מצוה לכן אשה מדליקה אבל אי הוה

להדליק דעל האיש להלחם ולא על האשה וכמו שדרשו ז"ל (יבמות ס"ה ע"ב) וכנשזה דרכו של איש לכבש ואין דרכה של אשה ובתרא"י לא ילכש גבר שמלת אשה לא תלכש אשה כלי זיין ועכ"פ לעשות מצוה מזה צהללקת נרות על נחון המלחמה אינו מן הראוי לאשה. אבל אי הדלקה עושה א"כ ודאי אף האשה צכלל להדליק שהרי גם הם צריכים לקיים התורה וגזרו על כל צמולה שגשאה להיצעל לטפסר והקצ"ה עשה נם וניללו מזה, והגם דאשה קרקע עולם היא ואינה מייצת למסור נפשה מ"מ הנניעות היו מוסרות נפשיהם כמצואר רפ"ק דתובות. וז"ש והשתא דאמרינן הדלקה עושה מצוה א"כ הנם על נחון התורה א"כ אשה ודאי מדליקה שאף הן היו צאותו נם וכמ"ש רש"י (ד"ה היו צאותו הנם) שגזרו יונים על כל צמולות הנשואות להצעל לטפסר מחילה, ע"ש.

ונראה דיש להצין מאי מיצעיא לי ומה טעם ונפ"מ יש אי הדלקה עושה מצוה או הנחה. סוף סוף עושה תרוייהו, וי"ל דהאיצעיא על איה נם קצעה דאי נימא הנחה עושה מצוה א"כ הדגוש הוא על שהקצ"ה הניח להם מאוציהם ונחו מהמלחמה וזה לשון הנחה עושה מצוה א"כ הי' עיקר קציעת הנם על נחון המלחמה ונחת מהאוצים אבל אי אמרינן הדלקה עושה מצוה א"כ עיקר הדגוש על השמן שנעשה צו נם צמורה והדליקו נר של חנוכה נר מצוה ותורה אור אשר אמרו היונים כחצו לכם על קרן השור שאין לכם צאלקי ישראל. שכוונתם הי' לעקור ח"ו מצות מישראל כמצואר צמגילת אנטיוכוס וספר יוסיפון וזכו השמונאים וחזרו והדליקו נר מצוה ותורה אור והחזירו התורה ליושנה.

והנה אם הי' הנם על נחון המלחמה אינו מן הראוי לאשה

סימן פה

והשתא דאמרינן הדלקה עושה מצוה הדליקה חשו"ק לא עשה ולא כלום אשה ודאי מדליקה דא"ר יהושע בן לוי נשים חייבות כנר חנוכה שאף הן היו באותו הנם.

ובבר כחצמי לדייק לשון והשמה
 דאמרינן הדלקה עושה מצוה
 ומאי נפ"מ אי הדלקה עושה מצוה
 או הנחה עושה מצוה לענין הדליקה
 חשו"ק אפי' נימא הנחה עושה מצוה
 נמי אם הניחה חשו"ק או הדליקה
 לא עשה ול"כ דהרי קטן לאו בר
 מצות הוא וכן חו"ש. גם מה שסיים
 אשה ודאי מדליקה דאריצ"ל נמי
 מאי שייך זה לכאן והרי כבר אמרו
 ז"ל דמצות נר חנוכה מצוה איש
 וביטו ומ"ש אם הדלקה או הנחה
 עושה מצוה, וגם סדר התנא אשה
 ודאי מדליקה אחר חשו"ק שפטורים
 הי"ל לומר לאחר שדייק הדלקה
 עושה מצוה שאשה מדליקה, וחשו"ק
 אין מדליקין.

ונקדים עוד מה שראיתי לרבינו
 הנ"י שפסק דקטן שהדליק
 אינו כלום, ובהל' מגילה פליגי ר'
 יהודה וחכמים (מגילה י"ט ע"ב)
 ור"י מכשיר בקטן וכחצו המוס'
 (כ"ד ע"א ד"ה אצל) דהטעם דקטן
 יש לו לענין זה דין אשה דטף ונשים
 גם המה היו באותו נס ע"ש
 והטוש"ע א"ח סי' תרע"ה כתב ולא
 ידליקנה חשו"ק ובהל' מגילה סי'
 תרפ"ט הביא מחלוקת ר"י וחכמים
 בקטן כיון שהגיע לחינוך צע"ה פסק

שמוציא אחרים ורבינו הבה"ג
 והרא"ש וכ"נ דעת הר"י ורמב"ם
 דאינו מוציא, והקשה בס' יד המלך
 מ"ש דבחנוכה החליט דקטן אינו
 מדליק ולא עשה ולא כלום ובהל'
 מגילה מביא מחלוקת וע"ש גם בס'
 כלי חמדה פ' מקץ האריך בזה.
 (ומיהו עיין בש"ע שם סי' תרע"ה
 ס"ג דיש מי שמכשיר בקטן שהגיע
 לחינוך שיכול להוציא אחרים
 בהדלקתו וה"ה לענין קריאת
 המגילה)

ואשר נראה בס"ד דיש לחקור צע"ס
 האיבעיא אי הנחה עושה
 מצוה או הדלקה עושה מצוה מאי
 נפ"מ דהא לכ"ע תרוייהו צעי וכבר
 הארכתי בזה, והנראה דצעי זו חלוי
 בטעם מיקון הדלקת נר חנוכה
 דבחנוכה היו כמה נסים: א) נלחון
 המלחמה, ב) מציאת הפך שמן
 בחותמו של כ"ג, ג) שלא הי'
 להדליק אלא יום אחד ונעשה נס
 והדליקו בו שמונה ימים, ד) שאשה
 חתכה את ראשו של נקטור. וי"ל
 דבהא פליגי דודאי מצות חנוכה
 חקנו לכל הנסים אלא למ"ד הדלקה
 עושה מצוה עיקר המיקון הי' צביל
 הפך שמן שמלאו והנם שהדליקו בו
 שמונה ימים, ואי אמרינן הנחה

עושה מצוה א"כ עיקר התיקון הי' על שנחו מאויביהם והשמן טפל לנס אבל ודאי שני הנסים נכללו. ועיין רש"י (כ"א ע"ב) מאי חנוכה על חזיה נס קבעוה.

ומעתה אי נימא הנחה עושה מצוה ומשום שנחו מאויביהם ממלחמה, ודאי שמנוחה זו הייתה לכל בית ישראל אנשים נשים וטף שהרי א"כ כיון דאף הם היו באותו נס, ואף שחשו"ק לא השתתפו במלחמה וגם לא גזרו עליהם היונים גזירות מ"מ נחו גם הם בתוך שאר ישראל, ושפיר אפילו קטן עושה הנחה במנורה וכ"ש מדליק שאינו עיקר המצוה, אבל אי נימא הדלקה עושה מצוה א"כ עיקר התיקון הי' בשביל הפך והשמן שנעשה בו נס ואז חשו"ק פטורין ואין להם שייכות להדלקת המנורה, שהוא בגדולים, וגם לא שקלו שקלים, ולכן קאמר והשתא דאמרינן הדלקה עושה מצוה נמצא דעיקר התיקון בשביל הפך והשמן הדליקו חשו"ק לא עשו ול"כ.

אלא דלפי טעם זה גם נשים יפטרו כיון שהדלקת המנורה היא מ"ע שהו"ג וגם פטורות ממ"ע שהו"ג וגם הם פטורין ממחליית

השקל ולכן שלא נטעה דאשה נמי פטורה מיד מסמיך התנא נשים ודאי מדליקות שאף הן היו באותו נס. ופרש"י שגזרו יונים על כל בתולות הנשואות להיבעל לטפסר מחלה, ועל יד אשה נעשה הנס, ולכאורה מאי מהני טעמים אלו לנשים מאחר דקיי"ל הדלקה עושה מצוה והתיקון של הנס הי' בשביל הפך והשמן ולא בשביל המלחמה וע"ז ח"י דלאו לשלול הטעם השני לגמרי דודאי הי' שם נס של נחון ולנשים גם הי' נס שחיבעל לטפסר וגם שנעשה הנס על ידן וליכא למימר לפוטרו לגמרי. ולא דמי לחשו"ק לפוטרו לגמרי שלא נעשה הנס על ידן.

ומעתה שפיר מובן החילוק בין מגילה לחנוכה דבהמן כתיב בקש להשמיד ולהרג ולאחד את כל היהודים מנער ועד זקן טף וגשים ביום אחד וכיון דהגזירה הייתה גם על טף וגשים כמו על הגדולים שפיר אף הן היו באותו נס כמו נשים וכמו בנשים אמרינן שאף הן היו באותו נס וקוראין את המגילה הכ"ג קטנים ק"ל לר"י עכ"פ בקטן שהגיע לחינוך, אבל בחנוכה דלא הי' הקטן בכלל לכ"ע פטור.

ולפ"ו הו"א דכ"ש הדלקת נר חנוכה מקריאח המגילה שהגזירה היחה טף ונשים ביום אחד ואפ"ה אינה חייבת בקריאח המגילה ורק בשמיעה א"כ כ"ש בנר חנוכה הגם שחקנו איש וביחו מ"מ י"ל דוקא הצעל מדליק והאשה רואה וכ"ש שלא מדליק לאחרים ולכן קמ"ל אשה ודאי מדליקה והבן.

וקצת הי' נראה עוד לפמ"ש רבינו הבה"ג דנשים במגילה חייבות רק לשמוע ולא לקרא המגילה וקצת משמע כן בחוספחא ועיין ש"ע סי' חרפ"ט ס"ב וי"א שהנשים אינם מויליאות את האנשים, הג"ה וי"א אם האשה קוראה לעצמה מזכרת לשמוע מגילה שאינה חייבת בקריאה (מרדכי פ"ק דמגילה ועיין מג"א וביאור הגר"א ובמ"ב שם סק"ז).

סימן סו

והשתא דאמרין הדלקה עושה מצוה הדליקה
חדש שוטה וקטן לא עשה ולא כלום אשה ודאי
מדליקה דא"ר יהושע בן לוי נשים חייבות בנר
חנוכה שאף הן היו באותו הנס.

הו"א הניח חרש שוטה וקטן לא עשה ולא כלום, ועיין חוס' ד"ה דאיבעיא להו ונפ"מ אם הדליקה חש"ו או הניחה. ועוד צו שלישיה, אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה שפיר אלא א"א הנחה עושה מצוה האי מכבה ומדליקה מכבה ומגביה ומניחה ומדליקה מיבעיא ליה ותמיה דמאי מדליקה מיבעיא היל"ל אלא א"א הנחה עושה מצוה מניחה מיבעיא ליה מאי שייכא

ופרש"י שגזרו יוניס על כל בחולות הנשואות להיבעל לטפסר מחלה ועל יד אשה נעשה הנס. וי"ל חדא, דא"כ אמאי חלה זה באיבעיא דאי הדלקה עושה מצוה או הנחה, דאפילו אם הנחה עושה מצוה אכתי נמי נעשה הנס ע"י האשה וגזירה היחה עליהם. והשניח, מה שקדם והשתא וכו' הדליקה חרש שוטה וקטן לא עשה ולא כלום הרי אם נימא ונפשט הנחה עושה מצוה נמי

דהעיקר ההדלקה ואדרבה לגשים
הדלקה לא הייתה נם כלל ועיקר הנם
היה על שנתו מאויזיהם וצטלו
גזירחס מצנות ישראל ומעמו ותורתו
ועשה להם הרוחה מיד השונאים וזה
הנם נעשה לכולם.

ומעתה לא מיציעא לפי הרשב"ם
ורש"י להנשים היו עיקר
ננם שעל יד אשה נעשה הנם ולטעם
הזה עיקר המצוה הוא ההנחה ולא
ההדלקה ועיין רשב"ם פסחים ק"ח
ע"ב שאף הן היו באותו הנם וכו'
וכן גבי חנוכה במס' שבת כ"ג
והתוס' שם ד"ה היו פרשב"ם שעל
ידם נגאלו וכן במגילה ע"י אסתר
ובחנוכה ע"י יהודית וקשה דאף
משמע שאין עיקר ועוד דבירושלמי
משמע שאף הן היו באותו ספק
ו"ע שלא הקשו גם דברש"י כאן
שפי' תרוייהו ועכ"פ כיון שהן היו
עיקר ודאי צריך לקבוע הזכר על
העיקר ולא על הטפל, אלא אפילו
לא הייתה יהודית העיקר אבל עכ"פ
שום הם א"כ על איזה נתקן ו"ל
דבאמת אמרוייהו תקנו על נם השמן
תקנו להדליק ועל נם הנצחון תקנו
להניח ולכן צעינן תרוייהו ולא
מיציעא להו אי הדלקה עושה מצוה
או הנחה עושה מצוה אלא איזה חלק

דמדליקה אי הנחה עושה מצוה ועיין
תוס' שם ד"ה מכבה ומגביה וא"ת
אמאי מכבה וחוזר ומדליק בהגבהה
סגי כיון דהנחה עושה מצוה וע"ש
מה שמי' ולדידן חקשה יותר ללא
לימא כלל להדליק. ורביעי בקודש,
למה הקדים חרש שוטה וקטן קודם
לאשה הי"ל והשתא דאמרינן
הדלקה עושה מצוה אשה ודאי
מדליקה וכו' הדליקה חרש שוטה
וקטן לא עשה ולא כלום ועוד
דיוקיס.

ואשר נראה שלכאורה לפ"מ שכתב
רש"י טעם דנשים נמי היו
באותו הנם היינו שנחצטל מהם
הגזירה של כל צמולה נישאת וכו'
ועל ידי אשה נעשה הנם א"כ אין
לזה שום שייכות לשמן של מנורה
שמדליקין אלא הוא זכר לנם שעשה
להם ה' שנחמו השונא והלכה יהודית
והשקהו לניקנר חלב וישן וחסכה את
ראשו ועל ידה נעשה הנם ואין צוה
ענין דוקא להדליק נר חנוכה אלא
להראות נם שעשה להם ה' צימי
היונים אלא דמ"מ כיון שהיה להם
לחכמים לתקן זכר לנם חנוכה
שנעשה להם וכיון שנעשה להם גם
נם עם השמן תקנו חכמים לזכור
הנם על המנורה אבל לפ"ז אין לומר

הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה ולשון עושה ז"ע היל"ל דאיבעיא להו מצוה להדליק או מצוה להניח ולשון עושה משמע דבאמח תרוייהו זריכין אלא איזה מהן עושה המצוה כלומר עיקר המצוה והבן.

ומה נמתקו בזה דברי רש"י לעיל כ"א ע"ב מאי חנוכה על איזה נס קבעוהו וז"ע דאטו לא ידעו כבר שמדליקין נרות בחנוכה ולהנ"ל אחי שפיר דודאי חנוכה יש בה שתי עניינים וזכרון לכל הנסים שנעשו שם נצחון המלחמה ביטול גזירות היונים לצחולות ישראל מציאת פך שמן הדלקתו שמונה ימים ועוד אבל פריך על איזה נס קבעוהו ואמר דבכ"ה בכסלו יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למספד דהיינו שנחו מאובייהם והוא המצוה של הנחה ונח מאובייהם והנחה עושה מצוה ולזה תקנו דלא למספד ולא להחננות ואולי זה קבעו מיד אפילו קודם שמצאו הפך של שמן אלא מיד שנחו מאובייהם ואחר שמצאו הפך שמן והדליקו ממנו שמונה ימים לשנה אחרת ראו שזה עיקר הנס ולכן רק לשנה אחרת קבעוהו בהלל והודאה בהדלקת נרות כי רק לאחר שמונה ימים ראו כי זה עיקר הנס.

מהמצוה הוא עיקר ואיזה חלק הוא התפל ונגרר אחר המצוה אבל לעצם תרוייהו הוי מצוה ההדלקה וההנחה וכבר מבואר כעין זה בראשונים.

ומצוה זו שיש לה עיקר ותפל יש להסביר קצת שהוא ע"ד שחקרו האחרונים ז"ל רפ"ק דשבת (ג' ע"א) בעקירה והנחה איזה חלק הוא העיקר כלומר באיזה חלק מהוצאה נתחייב האדם שיהא העיקר חיוב תלוי בו אי בהעקירה שאפשר שיבא לידי חיוב ע"י ההנחה אבל הנחה בלי עקירה א"א לבא לידי חיוב לעולם או דילמא האיסור בהנחה אבל עקירה לא הוי אלא טלטול בעלמא עיין רש"י (שבת שם ד"ה פטורי) דאחי בהו לידי חיוב חטאת כגון עקירות שהן תחילת המלאכה דאיכא למיגזר דילמא גמר לה ועיין תוס' שם ד"ה פטורי מה שפרש"י אינו נראה לר"י דעקירה בלא הוצאה אינו אלא טלטול בעלמא.

ועיין רמב"ן שם בשם י"מ דאפילו על הוצאת יד רקנית ג"כ כבר הוי התחלת מלאכה והכ"נ באיבעיא כאן הוא הגם דתרוייהו הוי בכלל ולא תקנו לזה בלא זה כלומר הדלקה בלא הנחה מ"מ פריך איזהו עיקר, ומה מדויק בזה לשון האיבעיא

אפילו חרש שוטה וקטן ומיהו צריך
שהיה מונח עכ"פ בשעת מצוה.

אלא כיון דקיי"ל דהדלקה עושה
מצוה א"כ המקון היה רק
בשביל הפך שמן נימא דנשים
פטורות כמו דנשים פטורות
מהדלקת המנורה שהוא מ"ע שהו"ג
ואין להם שייכות בנס זה והגם
שנעשה נס גס להם ולכן הוסיף אשה
ודאי מדליקה דא"ר יהושע בן לוי
נשים חייבות בנר חנוכה והוא ריב"ל
גופיה שדייקין מיניה דהדלקה
עושה מצוה וא"כ לכאורה יפטרו
ודבריו סותרים ולכן נתן טעם דאשה
ודאי מדליקה מפני שאף הן היו
באותו הנס דעכ"פ כיון שהיו באותו
הנס וכיון שעיקר חיובן מפני שאף
הן היו באותו הנס א"כ להם עיקר
תקנתן היחה באופן זה וזה חיובן.

ואולי יש לומר שהוא כעין הא
דדרשו אשה ישנה באכילת
מצוה דכל שיטנו באזהרת אכילת חמץ
ישנו בקום אכול מצוה והכ"ג כיון
דהיחה באותו הנס עכ"פ אף
שבמקום אחר אין לה חלק במנורה
ובהדלקתה ובשמנה שהוא מ"ע
שהו"ג ולאנשים נחנה, ודאי מדליקה

ולפ"ז מיושבים בעזה"י כל הקושיות
שהקשינו כיון דאמר ריב"ל
עשית שהיחה דולקת והולכת כל
היום כולו למצו"ש מכבה ומדליקה
א"כ ע"כ הדלקה עושה מצוה ולכן
מה שהיחה מונחת מע"ש נמי מועיל
דעל ההנחה לא צריך עשי' חדשה
כיון שהוא רק חפל למצוה שזולתה
א"א אבל הפעולה העשי' במצוה זו
הוא ההדלקה אחי שפיר אלא אי
אמרת הנחה עושה מצוה האי מכבה
ומדליקה מכבה ומגביה ומניחה
ומדליקה מיבעי לי' כלומר דודאי
להדליק ע"כ צריך מ"מ היל"ל
מגביה ומניחה ומדליקה דזה עיקר
המצוה אבל לעצם מצוה בעי
תרוייהו.

ואתי שפיר מה שמסמין והשתא
דאמרינן הדלקה עושה מצוה
כלומר אף דבעינן נמי הנחה מ"מ
עשיית המצוה בשעת הדלקה הוא
א"כ הדליקה חרש שוטה וקטן לא
עשה ולא כלום דעל עשיית המצוה
בעי בר חיובא ובר כוונה והם לאו
בני חיובי וכוונה נינהו ומיהו הנחה
שיך אפילו בהם שכיון שאין ההנחה
עושה המצוה א"כ כל שמניח די
ואפילו קוף כל שמונח די בזה ולכן

כיון דעל כל מה שנעשה בהם נס
להחוסס על כולם חקנו הצרכה על
הנס ושפיר אשה מצרכת.

ולדין מיהו הרי בזכות נשים
לדקניות נגאלו ישראל ג'
פעמים אחת (סוטה ד' ע"א) בשכר
נשים לדקניות שהיו באותו הדור

נגאלו בני ממזרים, והשנית כימי
מרדכי ואסתר על ידי אסתר נעשה
הנס לישראל שזימנה את המן וחלוי
אותו על העץ, והשלישית בחנוכה
ע"י יהודית שע"י נעשה הנס וי"ר
שנזכה גם היום בזכות כל הנדקים
ולדקניות להגאל גאולה שלמה צ"א.

סימן פו

אשה ודאי מדליקה דאריב"ל נשים חייבות בנר
חנוכה שאף הן היו באותו הנס.

ע"ן א"ר סי' תרע"ג סק"ג וברש"ל
סוף חש' (סי' פ"ה) ובשו"ת
שער אפרים (סי' מ"ז) ומט"מ
ופמ"ג במשצ"ז (סק"א), ובח' ח"ס
ר"פ כמה מדליקין הביא יש מקשין
מ"ט לא נהיגי נשי דידן להיות מן
המהדרין והרי היכא דליכא זכר הרי
היא מדלקת ומוסיפה והולכת והרי
היא מן המהדרין מן המהדרין
ומה"ת לא חה"י עכ"פ מן המהדרין
ע"ש מה שתי, ויש מחרצין משום
דאשחו כגופו וע"כ לא מדלקת.
ולדידהו קשה התינה נשואות בתולות
ללא מדליקות לעצמן מאי איכא

למימר. ונשואות נמי קשה וכי ע"י
שבעלה מדליק נעשה כמו שהדליקה
היא והלא תרי גופי נינהו (וע"ן
מנחות ל"ד ע"א) בעי פלימא מרבי
מי שיש לו ב' ראשים באמה מהן
מניח חפילין וכמה מחוייב בפדיון
ופשיט ליה שאם שופך רוחמין על
אחד ומרגיש השני אז אחד הוא ואם
לאו תרי נינהו וכ"ש הכא דבנשואות
הם ב' גופין אלא דלהלכה אשחו
כגופו מ"מ פשוט דלענין מצות
חלוקין הן. וכי נימא דבעל יאכל
מצות ואשחו חלא באכילת מצה שלו
וכיוצא בו שבעל יקרא במגילה והיא

תאל צו וז"צ ואין להאריך בראיות
 צזה. והדרא קושית מרן הח"ס
 ותירוטו דחוק כנראה למעיין.

ומה שנלפענ"ד לפ"מ שפרש"י ע"ד
 הגמ' אריב"ל נשים חייבות צנר
 חנוכה שאף הן היו באותו הנס.
 ופרש"י שגזרו יונים על כל בחולות
 הנישאות להבעל לטפסר תחילה וע"י
 אשה נעשה הנס. ולכאורה הני תרי
 טעמי נינהו, א) שאף הן היו באותו
 הנס, ב) שע"י האשה נעשה הנס.
 והנה לעיל (כ"א ע"ב) מאי חנוכה
 פרש"י על איזה נס קצוה ובגמ'
 מסיק על נס של פך השמן קצוה
 ולכאורה מה שייכות לנשים בנס זה
 של שמן לפי פרש"י ז"ל דבהו לא
 הוה הנס אלא בהני ב' טעמי. ועיין
 שו"ת בית שערס א"ח סי' שע"ט
 שנשאל אמאי אין נשים חייבות בהלל
 בחנוכה כמו בפסח באמירת הגדה
 והלל וכן חייבים בקריאת המגילה
 מטעם דאף הן היו באותו הנס.

ונראה לומר דחנוכה כולל ב' נסים,
 א) נחון המלחמה, ב) נס
 השמן, ולזה תקנו ב' זכרונות הדלקת
 נרות משום נס השמן והלל משום נס
 הנחון ונראה לדייק צזה לשון הגמ'
 וליישב קושית אחרונים שאמרו לשנה

אחרת קצוה ועשאוה ימים טובים
 בהלל והודאה אמאי המחיתו לשנה
 אחרת ולא קצוה מיד אחר שנעשה
 להם הנס. אמנם י"ל דודאי להדליק
 נרות מיד קצוה אלא שלא ידעו
 עדיין בנחון המלחמה האך יפול
 הדבר ולשנה אחרת ראו שבאמת גם
 הנחון הוא נחון ולא גזרו עליהם
 עוד היונים ולכן קצוה בהלל
 והודאה נמצא דצנה ראשונה קצוה
 בהדלקה ולא להלל ויו"ט ורק לשנה
 אחרת קצוה ועשאוה יו"ט בהלל
 והודאה ומדויק הלשון שאמר רק
 קצוה בהלל והודאה ולא הזכיר
 קצוה בהדלקה והלל והודאה
 דלהדליק כבר תקנו משנה שעברה.
 ובסמוך כתבתי באופן אחר וע' פנים
 לתורה.

אלא דלפ"ז אדרבה צדין הי' להם
 לנשים להתחייב בהלל והודאה
 ולא בהדלקת נרות. ועיין ב"ש הג"ל
 מחלוקת אי נשים חייבות בסיפוק
 שמן למנורה צביהמ"ק דיש סוברין
 דהדלקת מנורה הוה מעשהז"ג
 ופטורין והמחמירין ס"ל דכיון
 דחייבות בצנין ציהמ"ק וכל עניני
 המקדש כגון לעשות מנורה ממילא
 חייבות גם בסיפוק שמן למנורה.
 ומחלוקתם תליא במחלוקת הרמב"ם

המנורה שעל ידה נעשה הנס של נחון והדליקה בחוץ שלא חננס בין הכהנים אלא דלפ"ו איכא חיוב הדלקה גם לנשים.

אבל להשיטות דהנשים לא הי' להם חלק במנורה א"כ לא נעשה להם הנס בשמן וחו אפשר דג"כ אינם חייבין בהדלקת נר חנוכה ורק באופן שאין זכר בניה מחויבין להדליק לעצמן. ונראה לחדש לפמ"ש רבינו הנה"ג בקריאת המגילה שאין על הנשים חיוב קריאה אלא חיוב שמיעה משום פרסומי ניסא ואין מחויבות בקריאה, הציאו בש"ע או"ח סי' תרפ"ט ס"ב. וכתב הרמב"ם שחיוב נשים בחנוכה דומה לחיוב פורים לגמרי ולפ"ו נראה לחדש דכמו דנפורים חייבים בשמיעה הכ"נ בחנוכה הנשים חייבות בראיית נרות חנוכה משום פרסומי ניסא אבל אין חייבות בהדלקתן אלא שאם אין מי שידליק להם אז צריכין ממילא להדליק לראותן.

שוב האיר הי' עיני וראיתי להמאירי בסוגין שכתב יש רוצים לומר דנשים בחנוכה נמי רק לעצמן מדליקין ולא לאחרים כמו בפורים והמאירי דחה דצריהם עכ"פ לדין מצינו חזר כי רב הוא והבן.

והראב"ד דדעת הראב"ד (בפי' על תו"כ פי' לו ע"פ דברי הירושלמי פ"א דיומא ה"א) שאין בנין ביהמ"ק אלא ביום והוא מעשהז"ג אבל הרמב"ם (פ"א מהל' ביה"ב הי"ב) ס"ל דיש חיוב לראות שביהמ"ק יהא בניו ואינו תלוי בזמן, ועיין מנ"ח מצוה ז"ה וסמ"ג מ"ע קס"ג וכן הדין לפי דבריו בסיפוק שמן למנורה דהחיוב לראות שיהי' שמן למנורה להדלקתה וזה אין לו שייכות לשום זמן. ולפ"ו למ"ד דנשים חייבות בסיפוק שמן למנורה א"כ היו ג"כ ננס דנר חנוכה דגם להם נעשה נס זה אבל למ"ד דפטורות א"כ לא נעשה להם רק הנס של נחון המלחמה אבל הנס של המנורה רק לנשים הי' דהן חייבין בה ולא הנשים.

והנה המנ"ח (מצוה ז"ח אות ב') חקר אי זר כשר להדלקת המנורה ועיין תו"מ להח"ס עה"ת שדייק לשון והדליקו נרות בחצרות קדשיך וחי' דהמנורה היתה מצפנים אלא שהכניסו פחילות ארוכות עד שהגיעו לחוץ שלא יכנס שם כהן טמא והדליקו מבחוץ ואם זר כשר א"כ אשה נמי כשרה כיון דאינה עבודה ואפשר שיהודית הדליקה

שלא מדליק ולהנ"ל אחי שפיר
 דמצרייחא ליכא להוכיח רק דחייבות
 צנר חנוכה והיינו צראייה, ואדרבה
 הי' אפשר לדייק נר איש וציתו
 כלומר שגר אחד לאיש וציתו ואיש
 מדליק והאשה יוצאה, אבל מנגן
 דיכולות להדליק ג"כ ולזה קאמר
 דודאי מדליקה שאף הן היו צאוחו
 נס והבן.

ואבתי פש לן ליישב אמאי אינן
 חייבות בהלל והודאה לדל"ה
 צנחון גס הם היו וכמ"ש רש"י כאן
 וכיון דהלל הוקבע על שם הנחון
 הי' להם להתחייב צו כאנשים. וקצת
 הי' נראה לפרש כיון שכל כבודה צת
 מלך פנימה ואינו נאה להן לצאת
 במלחמה (ועיין קידושין ב' ע"ב)
 ולכן לא תקנו להן הלל שעיקר
 תקנתו ע"ש הנחון דוקא אלא
 הכנסוה בחוך הגם.

וי"ל עוד צדק דרוש לפמ"ש למ"ד
 דנשים חייבות בשמן המנורה
 אמאי אינן חייבות בהדלקה רק
 צראי' ומה שנראה דאמרו ז"ל (ב"ב
 כ"ה ע"ב) הרואה להחכים ידרים
 וסימנך מנורה צדרום והמנורה
 מרמזת על חכמת התורה ומעתה
 כיון דאנשים הוא דמחייבי בלמוד

והכי נראה לדייק מלשון הגמ'
 והשתא דאמרו הדלקה עושה
 מצוה הדליקה חש"ו לא עשה ולא
 כלום אשה ודאי מדליקה. ולכאורה
 למה לא אמר סתם אשה חייבת
 להדליק בלשון חיוב אלא קמני אשה
 ודאי מדליקה ונראה דהכוונה אשה
 ודאי מדליקה אף שקיי"ל הדלקה
 עושה מצוה ואשה אינה חייבת
 בהדלקה אלא צראייה והו"ל להיות
 כחש"ו מ"מ אשה מדליקה שאף הן
 היו צאוחו הנס וכיון דהיו צאוחו נס
 עכ"פ חייבת צראיה ולכן מדליקה
 ג"כ והבן. והא דאמר ריב"ל נשים
 חייבות צנר חנוכה כלומר צראיית נר
 חנוכה ולכן כשאין הבעל מדליק
 בעצמו מדלקת היא לעצמה אבל
 כשהבעל מדליק אז האשה יוצאה
 צראיית נרות.

ובזה מדויק נמי דיוק אחר דבסמוך
 קאמרה הגמ' ח"ר מצוה
 חנוכה נר איש "וציתו" וכיון שאמר
 צצרייחא להדיא דנר חנוכה המצוה
 נר איש וציתו א"כ מאי קמ"ל כאן
 אשה ודאי מדליקה דאמר ריב"ל
 נשים חייבות וכו' והלא צרייחא
 מפורשת היא דנר חנוכה נר איש
 וציתו הוא דוודאי וציתו משמע
 אשתו וצניו וצנותיו וא"כ מאי הו"ל

המורה ונשים פטורות ולכן מצוה הדלקה באנשים דוקא ומה"ט אנשים מחוייבים בחנוך הבנים ולא הנשים, אלא כיון שאמרו ז"ל והני נשי במאי קא זכיין בשכר שממחינות לבעליהם הבאים מביה"מ וגם בשכר הבאת בניהם לביה"ס ולכן חייבות בראיית הנרות שהוא נגד ראיית הבנים שעליהם המצוה לשמרם ולהאכילם ולנקותם ולגדלם בשביל חורה וק"ל.

ועל דרך רמז אמרו הנרות הללו המה הילדים זרע ברך ה' קודש הם ואין לך רשות להשתמש בהם ע"ד שאמרו אין מבטלין מינוקות של בית רבן אפילו לבנין בית המקדש ולכן אין לך רשות להשתמש בהן שום תשמיש אפי' תשמיש דקדושה אלא לראותם בלבד כדי שעי"ז תזכה להודות ולהלל לשמך הגדול שזכית לבנים בני חורה.

סימן פח

א"ר חייא בר אשי אמר רב המדליק נר של חנוכה צריך לברך ורב ירמיה אמר הרואה נר של חנוכה צריך לברך אמר רב יהודה יום ראשון הרואה מברך ב' ומדליק מברך ג' מכאן ואילך מדליק מברך שתים ורואה מברך אחת מאי ממעט ממעט זמן ונימעות גם גם כל יומי איתיה.

ופרש"י שהרי כל שמונה הדליקו מן הפך אבל זמן משהגיענו להחללת זמן הגיענו, והב"ח סי' תרע"ו כתב ז"ל ואיכא למידק מ"ש דאניסא מברך כל יומא ושהחיינו אינו מברך אלא חד יומא. וראיתי בהג"ה דהננס היה בכל לילה מספיק השמן אבל שהחיינו אין לברך בכל לילה אע"פ שבכל לילה מתחדש הננס

לפי שכבר בירכנו אותה וכו' ע"ש ובס' שבת של מי חמה עליו שהרי לכאורה היא קושית הגמ' ופירוקה ע"ש מה שדחק.

ולפענ"ד דקושית הב"ח הוא כן מאי משני ניסא בכל יומא איכא ולכן מברך אניסא בכל יומא וממעט שהחיינו ואדרבה כיון דאיכא

נס חדש לריך לברך שהחיינו שהרי מחחלה שמזרך שהחיינו הוא בשביל הנס וכיון דניסא בכל יומא איחיה א"כ איכא נס חדש ויברך בכל יום כמו על הנס חנוכה של יום ראשון דברכת שהחיינו בא בשביל הנס, וא"כ אחי מ"ש יום ראשון מכל הימים ואמאי ממעט שהחיינו, ומי בשם הג"ה דהנס הי' בכל לילה מספיק שמן על כל הלילה אבל לגבי שהחיינו אין לברך בכל לילה כיון שכבר בירכנו אותה אבל אין לזה שייכות עם קושית הגמ' ואדרבה קושיתו הוא על מי הגמ'.

ולעצם קושית רבינו הב"ח הי' ללפענ"ד להבין קנח יוחר דלכאורה לא מנינו ברכת שהחיינו על מי שנעשה לו נס ובגמ' ברכות נ"א ובטוש"ע א"ח סי' רי"ח הרואה מקום שנעשה בו נסים לישראל כגון מעצרות הים וכו' מזרך ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה ס"ד הרואה מקום שנעשה נס ליחיד אינו מזרך אבל הוא ענמו מזרך שעשה לי נס במקום הזה וכל יוצאי ירכות ג"כ מזרכין שעשה נס לאבי במקום הזה, והנה כל הברכות האלו הם ברכת הנס ובלי ברכת שהחיינו,

ואפילו על המצות לא מנינו שהחיינו בכלל ובגמ' שלהי פסחים ר' שמלאי איקלע לפדיון הבן בעי מיניה פשיטא אשקב"ו על פדיון הבן אבי הבן מזרך שהחיינו אבי הבן מזרך או כהן מזרך והנה דהגס דפשיטא ליה על מצות פדיון הבן אבי הבן מזרך מ"מ שהחיינו מיבעיא להו דאין לשהחיינו שייכות עם קיום המצוה וברכת שהחיינו ליכא אלא במצוה הבא מזמן לזמן או על הגאה ושמהה והבונה בית חדש או קונה בגד חדש או הרואה את חבירו לאחר שלשים יום שחביב עליו הרבה ושמה בראייתו, ועיין חוס' סוכה מ"ו ובטוש"ע א"ח סי' רכ"ה ובח' הארכתיו בזה בס"ד.

ולפ"ז י"ל דהכי מיבעיא ליה ונמעט נס שלא יברך שהרי כבר בירך יום ראשון ומשני ניסא בכל יומא איחא וכיון דנסא בכל יומא איחא מזרכין כעל כל נס, ומיהו שהחיינו אינו מזרך דאנס לעולם לא מזרכין שהחיינו, והשהחיינו לא בא אלא על הזמן והיינו זמן של חנוכה וזה שפרש"י אבל זמן משהגיענו להחללת זמן הגיענו ועל זה קאי שהחיינו כנלפענ"ד.

סימן טט

עוד נראה באופן אחר מה שאמרו גם בכל יומי איתיה.

ובתוס' שם ועיין שעה"מ הל' סוכה ועוד אחרונים דעד שלשים יום מקרי זמן קצר וי"ל דלכן אין מצרכין שהחיינו פחות משלשים יום כיון דמיחה לא שכיחא ואין מצרכין שהחיינו על מילתא דלא שכיחא, אבל נס הצרכה על הנס ובכל יומי נמי היינו מצרכין על הנס אלא דאין צעל הנס מכיר בניסו וי"ל דהכי קאמר ולימעט ניסא ומשני ניסא בכל יומי איתיה והי' צאמת מקום לצרך בכל יום אלא דאין צעל הנס מכיר בניסו והס נעשים כטבע שני ולכן אין מצרכין אנסים של כל יום אלא כולל צהודאה דמודים אנחנו לך ועל כלם יתצרך ויתרומם וכו' אבל צחנוכה שהי' ניכר הנס מצרכין ואינו ממעט אלא שהחיינו שאינו מצרך רק כשצא מזמן לזמן והבן.

שהרי צאמת יש לעיין למה מצרכין על הנס שעשה נסים והרי בכל יום נעשים לנו נסים ואין מצרכין וצחפלת שמ"ע צהודאה ועל נסך שצכל יום עמנו ועל נפלאותיך וכו' הרי דניסא בכל יומא איתיה א"כ אדרבה לימא דזה גריעותא לגבי צרכה דכיון דצכל יומא איתיה אין מצרכין, והאצודרה"ס הקשה אמאי אין מצרכין שהחיינו על קריאת הלל ר"ח ותי' שאינו צא משלשים יום לשלשים יום דע"פ רוב ההלל של ר"ח פחות משלשים יום.

וי"ל דשאני צרכת הנס מצרכת שהחיינו דשהחיינו תלוי בזמן כלשון הצרכה שהחיינו וקיימנו והגיענו ואמרינן מיחה לא שכיחא בזמן קצר עיין ריש מס' יומא

סימן צ

מאי מברך מברך אקב"ו וכו' והיכן צונו רב אויא אמר מלא תסוד רב נחמי' אמר שאל ויגדך זקנדך ויאמרו לך.

ומהו הטעם, דכתיב כי לא דבר ריק הוא מכס דער כלי אויף תורה דארף זיין אינגאנצען יעדער איד האט א חלק אין תורה וכו' ע"ש מ'פערלאנגט נישט מ'זאל קענען מער ווי מען קען מ'דארף נאר אוועק נעמען די הסתרות וואס דער יצה"ר רעדט איין אז מען קען נישט ע"ש.

ולפענ"ד עוד לומר ככתה אין זקוק לה שיש יטעון כיון דקיי"ל השוכה דבר אחד ממשנתו חייב מיתה ח"ו דכתיב פן תשכח יאמר א"כ מוטב לא אלמוד כלל אבל אמרו יכול אפי' תקפה עליו משנתו ח"ל ופן יסירו מלבבך הא אינו חייב אלא כשישיב ויסירם מלבבו אבל שכח באונס פטור וזה ככתה מעלמה אין זקוק לה אבל הניחה ברוח שבדאי יכבה לא ילא דזה בכלל ופן יסירו והבן.

וי"ל מה פריך כאן יותר היכן לנו מצב מצות דרבנן עיין דברי חיים עה"ת לחנוכה דאיתא בספרי מוסר לנווי הוא מלשון נווטא שהיא התחברות שהצורא צדך הוא צהר צנו וחיבר אותנו ע"י מצותיו לשכון בחוכנו וכל מצוה יש לה טעם שע"י קדושת המצוה שורה עלינו אור התורה הקדושה וכשעושין המצוה נתחבר נפשתינו לקדושת המצוה והתרי"ג מצות נקראין בזה"ק תרי"ג עיטין להדבוק בקדושתו ית' וכן כל מצות דרבנן ומיהו חנוכה מהיכן שורש של התחברות ודביקות ישראל לאבינו שבשמים ולזה אמר מלא תסור או שאל אביך ויגדך שיהי' דבוק ולחבר בהם ע"י המצוה וקיומה, והאריכו בזה.

ועיין דברות קודש (ממחותני כ"ק אדמו"ר מגור זלוקלה"ה) בעל פני מנחם ככתה אין זקוק לה ומ"מ פריך שיהי' השיעור שיכול לדלוק

סימן צא

מאי מברך מברך אקב"ו להדליק נר של חנוכה, והיכן צונו רב אוי"א אמר מלא תסור רב נחמ"י אמר שאל אביך ויגדך זקנדך ויאמרו לך.

או לא עשו וכיון דראו דרוב ע"ה מעשרין הם אזלינן בחר רובא דתבואה זו שבאת לפינוי מעושרת והגם שמחמרינן ומפרישין מ"מ על החומר לא מברכין דאזלינן בחר רובא ולענין ברכות נמי אזלינן בחר רוב (ועיין ירושלמי ברכות פ"ט ה"ג) מצות אימת מברך עליהן ר' יוחנן אמר עובר לעשייתן רב הונא אמר בשעת עשייתן שחיטה אימת הוא מברך ר' יוחנן אומר עובר לשחוט ר' יוסי בן נהוראי אומר משישחוט למה שמא תחנבל שחיטתה, מעתה משיבדק הסימנים חזקת בני מעיים כשרים.

והנה היכא ששכח לברך קודם המצוה כתב הא"ז (סי' כ"ה) דמברך לאחר עשיית המצוה וא"כ אמאי לא ניחוש עכ"פ שמא ימצא טריפה וצריך לבטלה ובפרט דקיי"ל טריפה שכיח ומצוי דמה"ט תקנו לבדוק הריאה עכ"פ וסמוך שאר י"ח טריפות דלא שכיחא כולי האי לטריפת הראי' ועכ"פ יחוש לברכה לבטלה וע"כ דסמכין ארובא, ועיין משנה הלכות (ח"ב סי' ח') אבל נולד כשהוא מהול הרי לא נעשה בו מעשה כלל ותקנו לנו חז"ל למולו והרי כאן מצוה למול יהי' מטעם

ואקשינן וכי מצוה דרבנן בעי ברכה והתנן הדמאי מערבין בו ומשתתפין בו ומברכין ומזמנין עליו ומפרישין אותו ערום בין השמשות ואי אמר דכל מצוה דרבנן בעי ברכה היכי מברך ערום הא בעינן והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר וליכא ומשני אביי ודאי דדבריהם בעי ברכה כגון חנוכה וכיוצא בו אבל דמאי דאפי' לרבנן ספק הוא לא בעי ברכה ורבא אמר רוב ע"ה מעשרין הן לפיכך לא בעי ברכה בדמאי, ויש לדייק דאטו לא ידעו רבנן דמברכין אמצוה דרבנן והרי כמה מצות דרבנן קדמו וברכו כגון עירובין שחקן שלמה המלך ומברכין אשר קדשנו במצותיו וכו' על מצות עירוב ועל נטילת ידים ונטילת לולב בשאר יומי וכיוצא בו, והר"ח כאן כתב צפי' השתא מן רבנן דדייק ואמרי לענין נולד כשהוא מהול אע"ג דקיי"ל כרבה דאמר שמא ערלה כבושה הוא לפיכך צריך להטויף ממנו דם ברית בחול כיון שהוא ספק מדבריהם כד מהיל ליה בחול לא צריך ברכה כמו הדמאי ע"ש.

וי"ל דלכאורה לא דמי דמאי חלוי במעשה אי עשו מעשה הפרשה

ערלה כבושה מ"מ הרי תקנת
חכמים הוא ואמאי לא יברך.

איברא דבטול מהול נחלקו בו
הראשונים ז"ל דעת
הרמז"ס דאינו מצרך וכן דעת רב
האי גאון וכן נראה דעת רבינו
הגדול הבה"ג אבל הראב"ד בהשגות
כתב דמצרכין עליו דקיי"ל מצרכין
על ספק דאורייתא וחכמי לוגיל שאלו
להרמז"ס והשיב בפאר הדור סי'
כ"ו, ודעת העיטור כראב"ד
שמצרכין עליו, ועיין טויו"ד סי'
רס"ג וסי' רס"ה, וראיתי לרבינו
חננאל שדקדק בלשונו שכתב לפיכך
צריך להטיף ממנו דם ברית בחול
כיון שהוא ספק מדבריהם כד מהיל
ליה בחול לא צריך צרכה כמו הדמאי
ע"כ.

ונראה דהא גופי' נחלקו בה
הראשונים ז"ל בטול מהול
מה דינו אי הו"ל ספק וספיקא
דאורייתא לחומרא או שטול מהול
מדאורייתא אין צריך כלום ולא היה
ספק ערלה כבושה דמה"ט נחוש לה
וחכמים הוא דגורו להטיף דם ברית
מדרבנן ובהא פליגי דרבינו הבה"ג
והרמז"ס דהו"ל מדבריהם וכן דעת
ר"מ ודעת הראב"ד ודעימיה דהו"ל
ס"ד והבן.

ור"ח שדייק בלשונו הזהב שכתב
לפיכך צריך להטיף ממנו דם
ברית בחול כיון : זא ספק
מדבריהם וכו' נראה דכיון כזה לישב
השגת הראב"ד דמצרכין על ספק
דאורייתא ותי' דכאן לא הוי רק
ספק מדבריהם ולכן כד מהיל ליה
בחול לא צריך צרכה כדמאי, וגם זה
צ"ע דאם הוא משום ספק ערלה
כבושה וצרכה דאמר שמה ערלה
כבושה הוא א"כ הוא ספק דאורייתא
ולשיטתו הי"ל לומר דצריך לברך,
וז"ל דס"ל לר"ח דמה"ט ודאי
סמכין ארוב שאין צריך להטיף וכ"ש
שעינו רואות שנראה מהול לפנינו
אלא חשש דרבנן הוא דלא נסמוך
ארוב זה שטול מהול וא"כ הו"ל רק
ס"ד וצריך להטיף דם ברית ואינו
מצרך והבן. והראב"ד ס"ל דסוף
סוף כיון דחיישינן משום ערלה
כבושה נמצא שהוא ספק דאורייתא
ועל דאורייתא חששו ושפיר מצרך.

אלא דאכתי קשה כיון דחכמים
חקנו להטיף דם ברית יהיה
מאזה טעם שהוא א"כ ליהוי ככל
תקנתא דחכמים דקיי"ל דמצרך
עליהם, והנראה דנחלקו בזה רבותינו
הראשונים ז"ל ומאחי בזה ג'
שיטות. א) דכל שהתקנה לא באה

מצרך משום דרוב ע"ה מעשרים וכ"ש על ספק דאורייתא דמצרכין ולדידהו מצרכין על כיסוי הדם של הכוי ועל נולד מהול וזה לכאורה דעת הראב"ד ובעה"ט ודעימייהו.

שייבה שלישיה) שכל ספק שנעולם נקרא ספק דדבריהם שלא חייבה התורה על הספקות בכלל ובאמת הוא קצת חלוי במחלוקת הראשונים הידוע דדעת הרמב"ם (פ"ט מטו"מ ועוד בכמ"ק) דכל ספק מדאורייתא לקולא ורק מדרבנן לחומרא וקמי שמיא ליכא ספיקא ולא אמרה תורה על הספיקות, וז"ל דבר ידוע שכל אלו הטומאות וכיו"צ משום ספק הרי הם מדבריהם וכו' ואעפ"כ דבר שחייבין על זדונו כרת ספיקו אסור מה"ת וכו' והראב"ד השיג עליו דכל ספק דאורייתא לחומרא מה"ת, ועיין כ"מ שם מה שכתב דדברי הראב"ד סותרים, ועיין מהרי"ט ח"צ יו"ד סי' א' שהסיב דברי הראב"ד לכוונה אחרת. ודעת התוס' דספיקא דאורייתא מה"ת לחומרא וכן דעת הרשב"א בחוה"א ועש"ך יו"ד סי' ק"י צדיני ס"ס אות כ"ה ור"ן סופ"ק דקידושין בשם הרמב"ן ומה שחולק עליו. והדברים מפורסמים אין להאריך

אלא על הספק צין שהוא הספק דאורייתא וצין שהוא ספק דרבנן מ"מ אין מצרכין עליו דעל הודאי תקנו לצרך ואפילו ודאי הוא דרבנן גמור ועל הספק לא תקנו חז"ל ברכה וחיישינן משום ברכה לבטלה, וזה שאמרו ודאי דדבריהם כגון מנה של סופרים כהדלקת נר חנוכה וחברותיה צעי ברכה ספק דדבריהם לא צעי ברכה אף בספק הבא מחשש תורה.

ולשייבה זו אין מצרכין על כיסוי דם הכוי אע"פ שחייב לכסות מד"ס וספיקו מחשש דאורייתא שמה חיי' הוא וצעי כיסוי וכן נולד מהול שמתקנת חכמים לריך להטיף ממנו דם ברית ומספק ערלה כבושה שהוא חשש דאורייתא מ"מ אינו מצרך, הא כל שנולד הספק בדבר שעיקר חיובו מן התורה כגון ספק נטל לולב ביום ראשון ספק לא נטל אף דהו"ל מ"מ כיון דלא הי' כאן תקנתא אלא מעיקר דינא חוזר ומקיים נוטל ומצרך ואע"ג דהו"ל ספק וזה נראה דעת הרמב"ם ז"ל.

שייבה שני' דקיי"ל כרבא דאפילו בספק של דבריהם נמי לריך לצרך ולא אמרו רק בדמאי אינו

סימן צג

כ"ג ע"ב

אמר רבא מילא קערה שמן והקיפה פתילות כפה
עליה כלי עולה לבמה בני אדם.

דף ס' ילאו שנים בעשירי אך כחוס'
ככורות י"ז כחצו די"ל דרבא ס"ל
א"א לנמנא ועיין חוס' יבמות כ"ח
דרבא ס"ל אפשר לנמנא אף בידי
שמים ועיין חוס' חולין ל"ח אלא
דבש"ס סוכה ט"ו משמע לכאורה
דברבנן לא אמרינן כלל א"א
לנמנא.

איברא דהש"ך יו"ד סי' נ"ה
סקי"צ באצמיה"ח לריך
לחמוך גם קצת מלמעלה משום
דא"א לנמנא והחס' דברבנן הוא
(ועיין עדיות פ"ג משנה ט' ובפי'
הראב"ד שם ובגמ' זבחים ל"ח ע"א
וברש"י שם וזבחים דף ע"ג ע"ב
רש"י ד"ה אמר רבא דס"ל אפשר
לנמנא ועיין מק' כלים פ"ה מ"ז
בר"ש שם) ועיין תשו' הרשב"א ח"א
סי' רע"ג היאך משכחת אשם תלוי
הא א"א לנמנא ושמא האיסור קטן
מן ההיתר ובטור א"ח סי' תרמ"ח
באחרוג המנומר ואם הוא מחצה על
מחצה במקום אחד כתב אחי הר"י
ז"ל כיון שהוא בידי אדם אפשר

וב"פ בטוש"ע סי' תרע"א וראיתי
במקראי קודש חדוש בשם
הגאון רבי שמואל סלאנט ז"ל שזה
דוקא כשהדליקו כולם כאחד אבל אם
הדליק אחד בראשונה ואח"כ הדליקו
האחרים לא ילא רק הראשון דמאחר
דקיי"ל אשו משום חציו ואיחא
(בש"ע ח"מ סי' תי"ח סע' י') דאם
עשה האחד אש ובא אחר והוסיף
אם יש צמה שעשה הראשון כדי
שחגיע למקום שהלכה הראשון חייב
והשני פטור וא"כ גבי נר חנוכה
שהדלקה עושה מצוה לא הדליקו
אחרים מאומה כיון שהיתה דולקת
כבר והגאון מוה"ר ז"פ פראנק
ז"ל ילא לחלק ע"ש.

בענין אי אפשר לצמצם

ולפענ"ד נראה דלכאורה לפי דעת
הגאון ז"ל יהיה תלוי אי
אפשר לנמנא ולמ"ד א"א לנמנא
הכ"נ דאינו יוצא לעולם אלא דרבא
לשיטתיה לכאורה דס"ל אפשר
לנמנא אפילו בידי שמים עיין בכורות

לצמצם אבל הראב"ד כתב דא"א
 לצמצם ועיין ב"ח שם דרבינו יחיאל
 פסק כר"י דזידי אדם עכ"פ אפשר
 לצמצם כפרוץ ועומד בעירובין אבל
 הראב"ד ס"ל דא"א לצמצם כלל ולא
 קי"ל כר' יוסי עיין ב"ח שם וא"כ
 לא מיבעיא להשיטות דא"א לצמצם
 לא היה לפסוק הלכה זו אלא מפילו
 לדעת דאפשר לצמצם עכ"פ הי' לן
 לאשמעינן דדוקא כה"ג כשמצמצמים.

ואשר נלפענ"ד דלא דמי הא הלכתא
 דהדלקת נרות לדין דאשו
 משום חזיו דלגבי נזיקין כל שהכשיר
 את נזקו חייב ודאי אם בא שוב שני
 פטור וכמ"ש בגמ' (ב"ק י"ז, כ"ו
 ע"ב) זרק כלי מראש הגג ובא אחר
 ושברו במקל פטור דאמרינן ליה מגא
 תבירא חבר והגם דרבא מספקא ליה
 שם עיין בגמ' ובתוס' ד"ה ואמר
 רבה דרבא מספקא ליה ומיהו דוקא
 בזרק כלי הוא דמספקא ליה לרבא
 אבל בהדליק אש מודה רבא דכבר
 בשעת הדלקה נעשה הכל דאשו
 משום חזיו ובתר מעיקרא אזלינן וכל
 זה לענין נזיקין אבל לענין הדלקת
 נרות לא דמי כלל לפענ"ד.

ואפשר שיחתי דהרי אגן קי"ל
 (טוש"ע א"ח סי' תרע"ה

ס"א) הדלקה עושה מצוה א"כ מיד
 כשהדליק הפחילה שלו כבר קיים
 המצוה ואם יבא אחר ויכבדו אין לו
 עליו כלום ואם ידליק יותר מחזי
 שעה נמי שוב אין לו אחריות
 ואדרבה אפילו בעצמו יכול לכבותו
 מעיקר דינא ומותר לו ליהנות
 מהשמן לאחר חזי שעה רק מחומר
 קצת מחמירין עיין מג"א (סי'
 תרע"ב סק"ג) ולכן כשבא השני
 והדליק פחילה שלו הרי הוא כאלו
 כבה הנר של הראשון לאחר הדלקה
 ולקח לעצמו קצת מהשמן שהדליק
 הראשון והגע עצמך אם יבא השני
 ויקח שמן מהקערה שהדליק זה ודאי
 יבא ולא אמרינן ששמן זה כבר
 הדליק בו ראובן והכ"נ כיון שבא
 השני והדליק פחילה אחרת באותה
 קערה הרי כאלו לקח משמן שלו
 להדליק.

ועיין רא"ש ביצה כ"ב המסתפק
 משמן שנבר חייב משום מכבה
 שבשעה שמסתפק ממנה מכבה קצת
 באותה שעה שממעט השמן מפי
 הנר ועיין ש"ע א"ח סי' תקי"ד
 ס"ב ובמ"ב שם אות י"ד ומיהו כתב
 הרמ"א סי' תקי"ד ס"ב דמותר
 להוסיף פחילות לנר דולק כדי
 שיבעיר הרבה ויכבה מהרה ובא"ר

אף שמכיון שידליק מהרה ויכבה
 ע"ש בס"ג ולפ"ז דהתם מה דחלקן
 משום דעכ"פ מדליק ואינו צריך אצל
 כאן שצריך לההדלקה ודאי דהדלקה
 מעליא הוא ומהני לזאת צו מצות נר
 חנוכה וכ"ש דיש לומר דמה שמדליק
 הו"ל כאלו מכבה של שמעון כדי
 שידליק הוא והבן.

פקפק על עצם הראי' שהציא
 הרמ"א ז"ל שלא נמצא כן בר"ן
 ואדרכה בספר המנהיג ובס' עבודה"ק
 להרשב"א והמאירי מבואר דכל היכי
 דמכיון שיכבה מהרה אסור להוסיף
 פתילות אלא אם מכיון שאירי הרבה
 אף דממילא יכבה מהרה וצדיאור
 הלכה תלה זה במחלוקת הרא"ש
 והתוס' להדליק נר של שמונה באמצע

סימן צד

אמר רבא פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו
 עדיף משום שלום ביתו וכו' בעי רבא נר חנוכה
 וקידוש היום מהו קידוש היום עדיף דתדיר או
 דילמא נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא בתר
 דאבעיא הדר פשטה נר חנוכה עדיף משום
 פרסומי ניסא.

וכעין זה כתבו התוס' (שצעות כ"ה
 ע"א ד"ה חומר) לחד תירוצא
 דהגודר מן היין דהיין של קידוש
 דאורייתא ע"ש, ועיין נזיר דף ג'
 ע"ב ודף ד' ע"א תוס' ד"ה מאי
 היא קידושא ואצלתא ע"ש.

ומיהו כבר הקשו דמדאורייתא
 צדיבור צפה ילא והמתפלל
 כבר ילא ידי חובת קידוש דאורייתא

ובתב הצ"י א"ח סי' תרע"ח מי
 שאין ידו משגת לקנות נר
 חנוכה ונר שבת וכו' והטעם
 שמקדים נר חנוכה לקידוש היום
 משום פירסומי ניסא ולא"ג דקידוש
 היום דאורייתא ונר חנוכה דרבנן
 כיון דאפשר לקידושי צפת שמן לנר
 חנוכה עדיף ע"כ. ולשון זה כתבו
 הר"ן ומשמע דס"ל דקידוש
 דאורייתא על היין, או על הפת

מיני מ"מ דיוקא הוא גם לדין
ול"ע.

ומה שנראה דבאמת לפי לשון הר"ן
והכ"מ דקידוש היום דאורייתא
א"כ אמאי נר שבת קודם הלא נר
שבת דרבנן, והרי נר שבת וקידוש
היום לכ"ע נר שבת קודם ונפרט
לפמ"ש הב"י דקידוש היום
דאורייתא והלא דאורייתא מעולם לא
נדהה מפני הדרבנן ואפילו משום
פרסומי ניסא עיין רמ"א א"ח סי'
תרפ"ז ס"ב וכל זה לא מיירי אלא
בדאיכא שהות לעשות שתייהן אכל
אם אי אפשר לעשות שתייהן אין שום
מנזה דאורייתא נדחית מפני מקרא
מגילה (ר"ן וב"י בשם תוספות
ומהר"א מורח"י) ועיין באה"ט שם
ובמ"ב.

והנראה דלכן נטה הרמב"ם
מפרש"י ופי' פי' אחר
(בפ"ד מהל"ח הי"ד) וז"ל היו לפניו
נר ביתו ונר חנוכה או נר ביתו
וקידוש היום נר ביתו קודם משום
שלום ביתו שהרי השם נמחק לעשות
שלום בין איש לאשתו, ולכאורה מאי
ראי' מייתי מהשם שנמחק לעשות
שלום ולא הביא קרא דז"ל ותזנה

והאריכו בזה הדג"מ והח"ס בתשובה
היאך מוציין נשיהן בקידוש כיון
דהבעל כבר יאל קידוש דאורייתא
ומקדש והאשה חייבת מדאורייתא.
(עיין מג"א א"ח סי' רע"א ובדג"מ
ס"ט) ובמב"ם פ"ד מהל' חנוכה
הי"ג הרי שאין לו אלא פרטה אחת
ולפניו קידוש היום והדלקת נר
חנוכה מקדים לקנות שמן להדליק נר
חנוכה הואיל ושניהם מדברי סופרים
מוטב להקדים נר חנוכה שיש בו
זכרון הנס עכ"ל. וראיתי שכבר תמה
הב"ח עליו כן ע"ש מה שתי'.

עוד יש לדייק במה שאמר רבא
פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה
נר ביתו עדיף צעי רבא וכו' והנה
למה חלה האיבעיא שלו אי קידוש
היום ונר חנוכה איזה מהן עדיף
במה דפשיטא ליה, דמה דפשיטא
ליה לא צעי להשמיעני, ועיין כעין זה
שלהי פסחים ר' שמלאי איקלע
לפדיון הבן, צעי מיניה פשיטא אשר
קדשנו במצותיו וזונו על פדיון הבן
אזי הבן מצרך שהחיינו אזי הבן
מצרך או כהן מצרך והקשה שם
הגל"ח למה הקדים פשיטא דמה
דפשיטא ליה לא מיבעיא והגם ששם
יש קצת חילוק במה שהתחיל צעי

דכתיב ציה כי לא ינקה וכחז
הרמב"ם דהמנצח צרכה לנבולה
עובר בלא תשא ואעפ"כ אמר
הקב"ה ימחה שמי לעשות שלום א"כ
נר ציחו לעולם קודם וזה שאמר רבא
פשיטא לי.

איברא דלכאורה תקשה א"כ היאך
מדמה נר חנוכה לנר ציחו
או קידוש דהני דאורייתא והא נר
חנוכה רק דרבנן ולפמ"ש לעיל
לעולם דרבנן אינו דוחה דאורייתא.

לכן נלפענ"ד לומר דבר חדש
דלדרכה קשה להיפוך אמאי
אמרו חנוכה דרבנן שהרי כתב הח"ס
בתשובה (א"ח סי' קס"א וסי' ר"ח)
על מה שחשב רבינו הגדול הבה"ג
בין המצות דאורייתא קריאת המגילה
וחנוכה והרי הם מצות דרבנן
והרמב"ם השיג עליו ועיין מה שחי'
הרמב"ן בשרשי המצות לסה"מ
להרמב"ם ז"ל, ומרן הח"ס חי'
דפרסומי ניסא נמי הוה דאורייתא
מדין ק"ו ומה מעבדות לחרות איכא
מ"ע לפרסם ממות לחיים לא כ"ש
ומינה כתב דכל מי שנעשה לו נס
איכא מצוה דאורייתא לפרסם. ועיין
בית שערים א"ח סי' שע"ג ודו"ק.

משלום נפשי, ולהנ"ל אחי שפיר
דכיוון דייק דנר ציחו קודם משום
שלום ציחו שהרי השם נמחק לעשות
שלום בין איש לאשתו והיינו נמי
דאורייתא ולא הביא מקרא וחזנה
משלום נפשי שהוא מדברי קבלה
דכיון דהשם נמחק לעשות שלום נר
ציחו קודם, ומובן מה דפשיטא ליה
לרבא דנר ציחו קודם משום שלום
בית ושלום בית נמי דאורייתא הוא
ומפרש דשלום בית היינו בין איש
לאשתו וכמו שפי' הרמב"ם ודלא
כרש"י דכתיב וחזנה משלום נפשי
ומשום נער דבני הבית ולכן סיים
הרמב"ם גדול השלום שניתן השם
למחוק גדול השלום שכל החורה
ניתנה לעשות שלום בעולם שנאמר
דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה
שלום, וא"כ זה פשיטא לי דנר ציח
קודם, אלא מיבעיא לי קידוש היום
ונר חנוכה.

אלא דאכתי תקשה הרי קידוש היום
עיקרו דאורייתא כדעת הכ"מ
והר"ן וגם הוא תדיר ואמאי נדחה
מפני נר חנוכה שהוא כולו דרבנן
אליבא דכ"ע והגם שאפשר לקדש על
הפת ונראה דלכן הביא הרמב"ם
דשלום ציחו הוא בכלל שימחוק השם
והרי לא תשא הוא חמור מאד

ובמש"ב נראה לכיין לשון הגמ'
 שבת (כ"א ע"ב) מאי
 חנוכה דת"ר בכ"ה בכסלו יומי
 דחנוכה תמיא אינון דלא למספד
 בהון ודלא להתענות בהון שכשנכנסו
 יוונים להיכל טמאו כל השמיים
 שבהיכל וכו' לשנה אחרת קבעום
 ועשאום ימים טובים בהלל והודאה
 וי"ל דפריך מאי חנוכה והלא כבר
 הניא ודיברו בסוגיות הגמ' דלעיל
 מעיניי ומצות חנוכה והי"ל להקשות
 זה בהחלת הסוגיא דחנוכה.

(ב) דקאמר בכ"ה בכסלו יומי
 דחנוכה תמיא אינון
 דלא למספד בהון ודלא להתענות
 בהון וכו' לשנה אחרת וכו', והרי
 עיקר חסר מן הספר היל"ל בכ"ה
 בכסלו יומא דחנוכה תמיא אינון
 להדליק נרות ודלא להתענות ודלא
 למספד וכו' ולמה חלק המצוה
 לשנים ראשונה חנוכה דלא למספד
 ודלא להתענות ולבסוף הדלקת נרות.

ולפ"ש אחי שפיר דעיקר חנוכה
 הוא על הנס חה מיד
 שנעשה הנס נאסרו בהספד ובתענית
 וזכר להנס שהוא חיוב לעולם חה
 לכאורה מדין ק"ו שהוא דאורייתא
 והוסיף לשנה אחרת קבעום בהלל

ובצרה לדרך (תלמיד הרשב"א)
 הכלל השביעי בהל' חנוכה
 ידבר בנסים שעושה השי"ת תמיד
 והוא מצוה לספר ולפרסם הנסים
 וז"ל ודע כי מן הנסים הגדולים
 המפורסמים אדם מודה בנסים
 הנסתרים. שהם יסוד התורה כולה
 שאין לו לאדם חלק בתורה עד
 שיאמין שכל דבריו ומקרינו כולם
 נסים אין בהם כלל ממנהגו של עולם
 בין לרבים בין ליחיד, והנה כי כן
 הרי פרסומי ניסא הוא דאורייתא
 וא"כ גם נר חנוכה דאורייתא הוא
 ואמאי אמרו נר חנוכה דרבנן ודוחה
 קידוש דאורייתא.

וצ"ל דודאי עיקר הנס הוא
 דאורייתא אבל זה אפשר בהלל
 והודאה דבהלל והודאה נמי כבר
 נחפרסם הנס וא"כ הדלקת נרות רק
 מדרבנן שהם חקנו לפרסם הנס
 בהדלקת נרות והו"ל כעין קידוש
 ולפ"ז אחי שפיר דקידוש היום
 דאורייתא וגם חנוכה דאורייתא
 וקידוש היום אפשר על הפת וחנוכה
 הרי תקנו הלל והודאה והדלקת נרות
 אינו אלא דרבנן ומ"מ מוטב להקדים
 נר חנוכה שיש בו זכרון הנס כמ"ש
 הרמב"ם והיינו פרסומי ניסא וזכרון
 הנס הוא ליחא דאורייתא.

והודי' זה היתה קיצעות שני' וזה הוא דרבנן והבן כי קלרמי.

וקידוש היום שניהם מדברי סופרים ולא דרבנן.

ומעתה נבא לדייק וליישב לשון הרמז"ם ז"ל שכתב (צפ"ד מהל' חנוכה הי"ג) נר חנוכה וקידוש היום הואיל ושניהם מדברי סופרים מוטב להקדים וכו' ולכאורה תקשה מכאן להכליל הכלל הכלל הכ"מ והלח"מ צפ"א מהל' אישות שכתב הרמז"ם דאשה נקנית בכסף מדברי סופרים.

ואתו שפיר מאד הרמז"ם לשיטתיה שהקשה על רבינו הגדול הבה"ג ז"ל שמנה מצות דרבנן בין מ"ע דאורייתא ולפמ"ש אחי שפיר דבאמת שניהם מה"ת קידוש היום ונר חנוכה שהוא זכרון הנס אלא שאפשר באופן אחר קידוש על הפת וחנוכה בהלל והודאה וזה שאמר הואיל ושניהם מדברי סופרים שפיר צעי מה ראוי להקדים זה לזה ובשלמא אם הי' אחד מדברי סופרים ואחד מדרבנן אז אין דרבנן דוחה אצל הכא הואיל ושניהם מדברי סופרים והקידוש הרי איכא נמי מעליותא דהוי תדיר והיה סברא שיקדים התדיר, ומשני ואפ"ה יקדים נר חנוכה שיש בו זכרון הנס היינו דבשעת הקיום מקיים מצוה דאורייתא של פרסומי ניסא והבן. ועיין רוקח ורמז"ן עה"ת פ' בהעלותך מכאן רמז לגרות חנוכה.

ותמחו עליו הרמז"ך ושאר הראשונים הא צמורה כתיב כסף ומי' הכ"מ והלח"מ ומל"מ ועוד דהרמז"ם לכל מה שלמדו מי"ג מדות ולא מפורש בקרא דברי סופרים קרי ליה ודבר שהוא תקנתא דרבנן דרבנן קרי ליה ולא דברי סופרים, ולפי הכלל הנ"ל כיון דנר חנוכה הו"ל דרבנן ולא דאורייתא היאך כתב הרמז"ם ז"ל קידוש ונר חנוכה הואיל ושניהם מדברי סופרים ומקשה מכאן דהרי חנוכה לכ"ע דרבנן הוא והרמז"ם כתב נר חנוכה

סימן צה

אמר רבא פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו
עדיף משום שלום ביתו וכו' בעי רבא נר חנוכה

וקידוש היום מהו קידוש היום עדיף דתדיר או
דילמא נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא בתר
דאבעיא הדר פשטה נר חנוכה עדיף משום
פרסומי ניסא.

קודם מאחר שכתב צה"ג דנר
חנוכה קודם לקידוש היום א"כ כ"ש
דנר ציתו דקודם לנר חנוכה שהוא
קודם לקידוש היום ואמאי צריך
לכתוב דנר ציתו קודם לקידוש. ומי
דקמ"ל דנר שבת עדיף רק מנ"ח
לחוד או מקדוש היום לחוד אבל אם
יכול לקנות צדמי נר ציתו יין לקדוש
ונ"ח עדיף לקנות נ"ח ויין לקדוש
שהם תרתי מצות מנר ציתו לחוד
שהוא חדא מצוה ומרן צשו"ת צית
שערים סי' שס"ה תמה עליו דאיך
אפשר שיוכל לקנות צדמי נר ציתו נר
חנוכה וקדוש הא הנ"ח יכול להיות
נר ציתו וידליקנו לשם נר ציתו ולא
לשם נ"ח כיון דנר ציתו עדיף ויהיה
לו ג"כ תרתי מצוה נר ציתו וקידוש,
דנר חנוכה נמי צריך לידלק אפי'
בשבת חצי שעה צלילה ע"ש. ולכן
תי' דמירי צהידור של נר שבת
ע"ש.

והרמב"ם (פ"ד מהל' חנוכה הי"ג)
כתב מצות נר חנוכה
מצוה חגיגה היא עד מאד וכו'
אפילו אין לו מה יאכל אלא מן
הלדקה שאל או מוכר כסותו ולוקח
שמן ונרות ומדליק. (הי"ג) הרי
שאלו לו אלא פרוטה אחת ולפניו
קידוש היום והדלקת נר חנוכה
מקדים לקנות שמן להדליק נר חנוכה
על היין לקידוש היום הואיל ושניהם
מדברי סופרים מוטב להקדים נר
חנוכה שיש בו זכרון הנס. (הי"ד)
היה לפניו נר ציתו ונר חנוכה או נר
ציתו וקדוש היום נר ציתו קודם
משום שלום ציתו שהרי השם נמחק
לעשות שלום בין איש לאשתו. גדול
השלום שכל החורה ניתנה לעשות
שלום בעולם שנאמר דרכיה דרכי
נעם וכל נתיבותיה שלום ע"כ. ועיין
טוש"ע א"ח סי' תרע"ח מי שאין
ידו משגת.

ולולי דבריו הקדושים אנכי אסקופה
הנדרסת הי' אפשר ליישב
דיכול לקנות נר חנוכה ולא נר שבת

והא"ר סי' תרע"ח תמה ארצינו
הרמב"ם שכתב צה"ג דהיה
לפניו נר ציתו וקדוש היום נר ציתו

שאינ לו אלא פרוטה אחת ולפניו קידוש היום וכו' ולומר כיצד יעשה כשיש לו עכ"פ פרוטה אחת, ושוב לומר מי שאין לו אף פרוטה אחת ואפילו אין לו מה יאכל אלא מן הנדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק דכיון שהקדים שאין לו אפילו מה יאכל וא"כ אין לו אפילו פרוטה וחיוב למכור כסותו א"כ היאך יאמר אה"כ הרי שאין לו אלא פרוטה אחת, ועכ"פ הי"ל לומר ואם מכר כסותו ולא נתנו לו רק פרוטה אחת ולפניו קידוש וכו' וז"ע.

ומה שנלפענ"ד עוד דהרמז"ם לא זכר כלל האי הלכתא דימכור כסותו אם אין לו נר של שבת וכו' ובש"ע נמי בהל' שבת סי' רס"ג לא זכרו שצריך למכור את כסותו בשביל נר שבת אלא ישתדל לנר שבת אבל ימכור כסותו לא זכרו ורק בחנוכה זכרו ימכור את כסותו וגם בשביל יין לד' כוסות נמי אמרו ימכור כסותו ועיין ש"ע הגרש"ז סי' רס"ג וז"ל מ"ש אלו, ובני הרה"ח הרה"ג ר' עמרם שליט"א העיר לי דבמחנה"ש הרגיש בזה וכתב דנר שבת כ"ש הוא ומה נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו קודם כ"ש כיון דצריך למכרו כסותו

כגון פחילות ושמינים שאין מדליקין בהם בשבת שהם צול ויכול לקנות יין לקידוש ופחילות שמינים אלו ולא יכול לקנות נר שבת שהוא ציוקר שצריך שמן שמדליקין בו בשבת ואינו בנמצא. או אפשר שלנר חנוכה יעשה פחילה דקה מאד וידליק בצור כל שהוא שאינו מאיר על הארץ ועל הבית ומ"מ לענין נר חנוכה אין שיעור להאור ויוצא בו ולענין שלום בית אינו מועיל כלום. או אפשר שיכול לקנות שמן צול אבל אין לו מנורה בבית שהוא אוכל אלא על יד הפתח וכיוצא בו שאם ידליק שם לא יהיה משום שלום בית ונר חנוכה יקיים וז"ע. ואולי אפשר עוד להבטיח הימה בזמן שמדליקין על פתח ביתו מצחוץ דליכא משום שלום בית.

אלא דמה שנלפענ"ד עוד לדייק בסדר לשון הרמז"ם שפחת בהי"צ מצות נר חנוכה מצוה חגיגה מאד וכו' אפילו אין לו מה יאכל אלא מן הנדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק ובהי"ג שם הרי שאין לו אלא פרוטה אחת ולפניו קידוש היום והדלקת נר חנוכה מקדים וכו' וי"ל דמחלה הי' לו להביא הלכה זו, מי

לנר חנוכה כ"ש לנר ביתו עיין
מחצה"ש ס' רס"ג ובהל' פסח ובס'
קצ החיים העתיקו, ולפענ"ד ל"ע
דלמה לא זכרו כן בעלי הש"ע
והקודמים, ומפשטות הפוסקים
משמע דדוקא אלו משום פרסומי
ניסא.

וזה אחי שנים שכתב לי האברך
בנש"ק הרב הגאון כו' ר' יצחק
דוד אלתר שליט"א מה שהקשה
מחותני הרהגה"ל המפורסם מוה"ר
פ"מ אלתר כ"ק אדמו"ר מגור
שליט"א (ומלא מקומו בספרי
משנ"ה ח"ח ס' ר"ל) לפי מה
דקיי"ל דנר ביתו קודם לנר חנוכה
ולנר חנוכה חייב למכור את כסותו
וכמ"ש הרמב"ם והרשב"ם ר"פ
ערבי פסחים ד"ה ואפילו מן
התמחוי ע"ש. ועיין ביאור הגר"א
ס' תרע"ח, וא"כ היאך נדון האי
הלכתא נר ביתו קודם לנר חנוכה
ומיהו אינו מוכר כסותו ונר חנוכה
מוכר כסותו ומעתה כשימכור כסותו
ויקנה נר חנוכה יבא נר ביתו ויקחו
שהוא קודם ולנר שבת אינו צריך
למכור כסותו וא"כ יקח נר חנוכה
והו"ל חמור גמל והוא קושיא
מושכלת מחכס עדיף מנביא וע"ש
מה שכתבתי בס"ד.

ונקדים עוד מה שלא ראיתי רבותינו
האחרונים שדייקו בזה במה
שאמרו בגמ' נר ביתו משום שלום
ביתו ונחלקו בפי' הדבר משום שלום
ביתו דרש"י פי' שלום ביתו והכי
אמרינן לקמן (כ"ה ע"ב) ותזנח
משלום נפשי זו הדלקת נר בשבת
שכני ביתו מטערינן לישב בחשך
ע"כ. והב"י א"ח ס' תרע"ח הביא
פרש"י וכתב כלומר וכו' ע"ש ודייק
לומר כלומר לפי שיש גם פי' אחר
כמובן דבכל מקום שכתבו כלומר
מפני שיש שם לדייק או פי' אחר.

ברם הרמב"ם (פ"ד הי"ד מחנוכה)
פי' משום שלום ביתו שהרי
השם נמחק לעשות שלום בית בין
איש לאשתו גדול השלום שכל התורה
ניתנה לעשות שלום וכו' והנראה
החילוק בין הני טעמי דלפרש"י
ודעימיה הוא תקנתא דרבנן שלא
יטערו בני ביתו, ולפי' הרמב"ם
הוא מדאורייתא ומה מדויק בזה
הלשון לשון שהוסף מדעתיה
דנפשיה שהרי השם נמחק לעשות
שלום בין איש לאשתו ומה רצה בזה
אלא להדגיש דאינו רק תקנתא דרבנן
אלא שהוא דאורייתא שהשם נמחק
לעשות שלום ולכן זה קודם לעשות
שלום.

הדלקת נר חנוכה יהי קטטה ואם יקיימו מצות נר שבת יהי שלום בית ובשביל זה צריכים החכמים להקדים נר ביתו משום שיהא שלום בית אדרבה איזה אשה כשרה כל שעושה רצון בעלה ובפרט במילי דשמיא דקיי"ל היא תשמע לו, כמבואר בגמ' ב"ק ז"ב ע"א איתתך גואל גחין ותלחוש ומשני הא במילי דעלמא הא במילי דשמיא וממילא היא תשמע לו ותעשה רצון בעלה, וכיון שגזר חנוכה יש בה גם מצות פרסומי ניסא תשמח גם היא בפרסום הנס ויהי שלום בית ג"כ בשמחתה שבעלה מדליק נר חנוכה לפרסומי ניסא.

ומה שנראה החילוק והסבא ציינהו כך, דהנה אמת דנר ביתו ונר חנוכה תרוייהו חייבים בהם ותרוייהו מצות גדולות ומיהו החילוק לענין קיומם והדלקות גרות אלו דנר ביתו תקנו חז"ל על האשה להדליק כמבואר בטוש"ע א"ח (סי' רס"ג ס"ג) הנשים מזהירות צו יותר ע"ש כמה טעמים אבל נר חנוכה האיש מדליק כבגמ' נר איש וביתו ולפ"ז כשיהי' לו רק להדליק נר אחד או של חנוכה או של ביתו והבעל יקפיד להדליק נר חנוכה אם לא יתן לה להדליק נר שבת תקפיד עליו למה

ונבחלתי נשמום לפי פי' הרמב"ם ז"ל דכפי פירושו זה לכאורה מה שייך בזה מפני השלום מה איכפת לה לאשתו אם ידליקו נר חנוכה או נר שבת תרוייהו מצות חשובות הן ומה זה ועל מה זה לאשתו להקפיד ולערב ולהשבת השלום בית בשביל שהבעל מקיים מצוה זו או השני' שבשניהם חייב הוא וגם היא בהם, בשלמא לטעם רש"י מוצן שיהי' ח"ו חושך בבית בשבת וינטערו הבני בית, אבל לטעם הרמב"ם משום שלום בית הרי הדלקת נר שבת מצוה והדלקת נר חנוכה מצוה ומאי איכפת לה לאשתו בכך שידליק הבעל נ"ח עד שאמרו שעדיף להדליק נר ביתו משום שאם ידליקו נר חנוכה לא יהיה שלום ואם ידליקו נר שבת יהיה שלום בית אמתמה.

שנית יש להעיר שהרי באשה כשרה עסקינן וגם היא מחויבת במצות הדלקת נר חנוכה ובמצות שבת וא"כ יש לאיש ואשתו לפניהם לקיים שתי מצות דרבנן אחת להדליק נר שבת ואחת להדליק נר חנוכה ואין ביכולתם לקיים שניהם ושניהם חייבים בשתי המצות מאי איכפת לה להאשה איזה יקיימו שאם יקיימו

אשתו בטענתה עליו קנה נר שבת בעד אותה פרוטה ואני אצרך כמו בכל שבת ויש לה גם טענה כי היא בעצם תדירה ועכ"פ יש לה מקום להקפדה, אבל היכא דאין להם כסף כלל והלך הבעל ומכר את כסותו ולקח מכסף שקבל בשביל כסותו נר חנוכה כה"ג ודאי לא תקפיד עליו דיאמר לה גם את קחי ותמכרי את כסותיך וקני נר שבת וכה"ג ליכא משום שלום בית שהרי ישלטו בנכסיהון בשוה כתיב אבל שהוא ימכור כסותו והיא תשלוט בזה לא אמרו וכיון שלא לקח ממה ששייך לשניהם ודאי לא תקפיד עליו כי בצדק מגיע לו על שמכר את כסותו.

ואם נקבל סברא זאת לאמת אז הכל מיושב צק"ד דיש כאן שני דינים האחד צמי שיש לו פרוטה אחת והיא משותפת ששייך לבית ואינו יכול לקנות רק נר אחד ויש לפניו שתי מצות נר שבת ונר חנוכה ואריך להחליט איזה מהם יקנה או נר שבת או נר חנוכה וכיון דתרווייהו הבעל ואשתו שוים צפרוטה זו ששייכה להבית אז אמרו חז"ל דנר ביתו קודם משום שלום בית שתקפיד עליו למה יקח מצותה שהיא מדלקת בכל שבוע וגם תדירה.

הוא ידליק נר חנוכה ולא היא תדליק נר שבת וכיון דתרווייהו שוין תקפיד למה מקדים את הדלקתו נ"ח להדלקתה נ"ש, א"כ זה ציבור להרמז"ם משום שלום ביתו.

ודבר זה למדתי מדברי רבינו המאירי שבת הנ"ל חז"ל מי שאין לו אלא פרוטה אחת לנר ושתי נרות לפניו נר חנוכה ונר שבת ואין הפרוטה כדאי אלא לאחת מהם הרי זה נותנס לנר שבת משום שלום ביתו שלא יהיו בני ביתו יושבים בחושך, ויש מפרשים מלד אשתו שמצויה מסורה לה ע"ש. ציבור כוונתו שמצויה הדלקת נר שבת מסור לה ואם לא יניח אותה להדליק נר שבת וידליק הוא נר חנוכה לא יהיה שלום בית ותקפיד עליו וזה נמי ציבור הרמז"ם ז"ל והבן כי הוא דבר פלא.

ומעתה נלפענ"ד לחלק ולומר סברא ישרה דודאי היכא דאיכא פרוטה בבית לקנות ממצות זה נר אחד והבעל אומר לקנות נר חנוכה והאשה אומרת לקנות נר שבת אם יקנה נר חנוכה תקפיד עליו כיון שהפרוטה ראויה לשניהם בשוה שהפרוטה הוא ששייך להבית והוא לקח זה נר חנוכה והוא יצרך תבא

ויש עוד דין שני היכי דאין לו אפילו פרוטה ואין לו כלל צבית לקנות נרות לא נר חנוכה ולא נר שבת והלך ומכר כסותו וקבל פרוטה אחת וקנה נר אחד ועל זה לא שייך שמקפיד האשה וכיון דליכא קפידת האשה אז נר חנוכה קודם שהרי לא חיישינן בשביל נער בני ביתו אלא בשביל קפידת אשתו וכאן דליכא קפידא שאין טעם לקפידתה כה"ג נר חנוכה קודם.

ולפ"ז שפיר מיושבים דברי רבינו הרמב"ם וסידור הדברים דבהל' י"ב כתב מצות נר חנוכה מצוה חגיגה היא עד מאד ואפילו אין לו מה יאכל אלא מן הנדקה וכו' וא"כ מיירי צמי שאין לו אף פרוטה צבית מ"מ שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק וע"ז אין דין שלום בית ואין כאן דין קדימה לנר שבת אלא הוא מדליק נר חנוכה.

ובהי"ג משמיע לן הרמב"ם דין שני והוא צמי שאין לו אלא פרוטה אחת כלומר מי שהוא עני ואין לו צביתו אלא פרוטה אחת ואותה פרוטה אינה ממכירת הכסות אלא שאין לו אלא פרוטה אחת ולא מכר כסותו או שאין לו כסות למכור

או שאין מי שיקח הכסות ויש לפניו קידוש היום והדלקת נר חנוכה מקדים לקנות שמן להדליק נר חנוכה הואיל ושניהם מדברי סופרים מוטב להקדים נר חנוכה שיש בו זכרון הנס מיין לקידוש ויקדש על הפת, אבל הי' לפניו נר ציתו ונר חנוכה וכו' אז נר ציתו קודם משום שלום ביתו וכי תימא לא ניחוש לה ולמה שחטעון האשה ונקדים בכל אופן נ"ח שהוא מצות פרסומי ניסא לכן הוסיף הרמב"ם ז"ל טעם שהרי השם נמחק לעשות שלום בין איש לאשתו וכיון שכן הכ"ג ידחה מצות הי' שהיא נר חנוכה וזכרון הנס מפני השלום צית שיש לה לטעון שלקח מצוה שמסורה לה וכנ"ל, ואחי שפיר לשון וסדר הרמב"ם וגם לשון המאירי מוכח כן שהתחיל וז"ל מי שאין לו אלא פרוטה אחת לנר ושתי נרות לפניו נר חנוכה ונר שבת וכו' הרי שפחה צמי שיש לו עכ"פ פרוטה אחת ודו"ק.

ולפ"ז אחי שפיר שלא זכרו הפוסקים ענין מכירת הכסות אצל נר שבת כמו שכתבו אצל נר חנוכה וד' כוסות שהרי נתנו טעם משום פירסומי ניסא וכה"ג במוכר כסותו ליכא חשש שלום בית וכנ"ל

אלא נראה ממילא דחלוי בהני טעמי
 דשלוש בית וצב' פירושים הנ"ל וא"כ
 לנר שבת אין צריך למכור כסותו ולכן
 לא הביאו בשום מקום ועיין ה"ה
 שכתב דהרמב"ם למד שימכור כסותו
 לנר חנוכה מדין ד' כוסות דזה וזה
 הוי פרסומי ניסא ועיין חמד משה
 וביאור הלכה רס"י תרע"א ולהנ"ל
 אחי שפיר הכל דדוקא משום
 פירסומי ניסא וכנ"ל.

ואין נר שבת קודם. והמחנה"ש סי'
 רס"ג שכתב דנר שבת נמי חייב
 למכור כסותו והא דלא כתבוהו
 משום דממילא הוא כיון דנר שבת
 קודם לנר חנוכה ואם לנר חנוכה
 מוכר כ"ש לנר שבת וראיתי שכן
 העתיקו גם צכף החיים הל' שבת
 הנ"ל וגם בפמ"ג זיין על מש"כ
 המג"א שם עיין רי"ס תרע"א וכ"ש
 הוא ועיין ביאור הלכה שליין
 להפמ"ג ולפמ"ש לא הוי כ"ש וכנ"ל

סימן צו

כ"ד ע"א

איבעיא להו מהו להזכיר של חנוכה בברכת המזון
 כיון דמדרבנן הוא לא מרבוינן או דילמא משום
 פרסומי ניסא מרבוינן אמר רבא אמר רב פחורה
 אמר רב הונא אינו מזכיר ואם בא להזכיר מזכיר
 בהוראה רב הונא בר יהודה איקלע לבי רבא סבר
 לארכורי בבונה ירושלים א"ל רב ששת כתפלה
 מה תפלה בהוראה אף ברכת המזון בהוראה.

והקשו התוס' תימה דהך מילתא
 הו"ל לעסוקי לעיל גבי מילי
 דחנוכה, עוד שם בד"ה מהו. כתבו
 התוס' בתפלה פשיטא ליה דמזכיר
 משום דתפלה בצבור הוא ואיכא
 פרסומי ניסא אבל בבהמ"ז שבבית
 ליכא פרסומי ניסא כולי האי ע"כ

בתפלה פשיטא לן שהרי
 להלל ולהודאה נקבעו
 כדאמרין לעיל. וביאר האב"ז א"ח
 סי' תק"ז שקבעו על הנסים בברכת
 הודאה שהרי קבעום לשנה אחרת
 בהלל והודאה ולא מנינו אלא בתפלה
 ע"ש.

כוונתם דברהמ"ז כיון שהוא צבית
 אפילו בצבור נמי ליכא פרסומי ניסא
 א"כ היל"ל החלוק בין בית לביה"כ
 ועוד ליצור שיחפלו צבית מה דינס,
 וכן יחיד שמתפלל צביהכ"ג וכ"ס
 צביתו מה דינו.

וזה דלא כרש"י. וי"ל מה שכתבו
 תפלה בצבור הוא ואיכא פרסומי
 ניסא וקיימו אבל צבהמ"ז שצבית
 ליכא פרסומי ניסא היל"ל אבל
 צבהמ"ז שביחיד ליכא פרסומי ניסא
 שהרי יחיד הוא היפוך הצבור ואי

סימן צו

א"ל רב ששת כתפלה מה תפלה בהודאה אף
 ברהמ"ז בתודאה.

דרבנן אין להזכיר והרי התפלה נמי
 דרבנן הוא (ועיין ר"מ פ"א מהל' תפלה
 חפלה ה"א ובגמ' ז"מ ק"ז ע"ב
 ומענית דף ז' ע"ב וב"ק דף ז"ב)
 ואפ"ה פשיטא להו דמדכרינן וא"כ
 הכ"ג צברהמ"ז ואדרבה אפילו ברוכי
 מצרכינן על הנרות ובגמ' אמרו
 והיכן לנו מלא חסור.

וראיתי לרבינו הגדול צבה"ג הל'
 חנוכה שכתב וז"ל ומיחייבינן
 לאדכורי דחנוכה על הנסים בצלותא
 במודים אבל בצרכת המזון אינו חייב
 מאי טעמא תפלה משום דחובה אבל
 בסעודה דרשות לא חייבזה רבנן
 דאיבעיא להו מהו להזכיר דחנוכה
 צבהמ"ז כיון דחנוכה דרבנן היא לא
 מדכרינן או דילמא משום פרסומי

בם' שנת של מי הביא קושיא מבזו
 דא"ל רב ששת כתפלה דמאי
 קאמר כתפלה ממ"נ אי רב הונא
 ס"ל בין כתפלה בין צבהמ"ז
 לאדכורי צבונה ירושלים א"כ מאי
 קאמר כתפלה איהו נמי כתפלה
 קאמר אלא הכל צבונה ירושלים ואי
 סבר רב הונא לחלק בין תפלה
 לצבהמ"ז מאיזה טעם שהוא מאי
 קאמר ליה ר"ש כתפלה וע"ש מה
 שתי'.

ולפענ"ד יש להקשות עוד מה
 דאיבעיא להו מהו להזכיר
 של חנוכה צבהמ"ז כיון דמדכרינן
 הוא לא מדכרינן או דילמא משום
 פרסומי ניסא מדכרינן ולשון מדכרינן
 הוא ז"ע דאטו צשביל שהוא מלוא

ניסא מדכרינן אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא אינו חייב להזכיר ואם בא להזכיר מזכיר בהודאה ע"כ.

והנה כתב רבינו ז"ל טעם לחלק בין תפלה לצהמ"ז דתפלה שהוא חובה להתפלל חייב להזכיר בה על הנסים אבל סעודה שהוא רשות לא חייבו לנו רבנן ולכאורה ל"ב כוונתו בזה דאיבעיא להו מהו להזכיר חנוכה בצהמ"ז כיון דחנוכה דרבנן הוא לא מדכרינן והרי כתב הטעם כיון דסעודה רשות הוא ואפילו דרבנן ליכא ולכאורה דבריו נראין סותרין.

ואשר נראה בס"ד הוא כך דלכאורה אמאי לא יתקנו בצהמ"ז לומר על הנסים. וי"ל כיון דברהמ"ז דאורייתא ואסור להפסיק במה שאינו מן הענין.

ונראה לפי מה שנחלקו הפוסקים במי שהזכיר יעלה ויבא בתפלה כשאינו יו"ט ולא ר"ח עיין ש"ע א"ח סי' ק"ח סי"ב ועיין מ"ב שם סקל"ח ובשלמא תפלה דרבנן הוא והם אמרו והם אמרו ותקנו נמי הודאה ועוד דתפלה חובה הוא אבל סעודה דהוא רשות בחנוכה

וברמהמ"ז דאורייתא ואם אוכל ויאמר הודאה נמלא מפסיק דרבנן לדאורייתא והשיב לו דאינו חייב להזכיר ומ"מ אם בא להזכיר מזכיר בהודאה שאז נעשית חלק מהודאה בצהמ"ז, וכהא שאמרו בה' שפתי תפתח (ברכות ט' ע"ב) דפריך דאי הכי ה' שפתי תפתח ויהיו לרצון נמי הו"ל הפסק ומשני רב אשי דכיון דקבעוה רבנן בתפלה כתפלה אריכתא דמי. ועיין ש"ע סי' קי"א ובט"ז סק"ב שם. וזוה מובן רב הונא ברביה דר' יהושע איקלע לבי ריש גלותא סבר לאדכורי בצונה ירושלים א"ל רב ששת כתפלה ולכאורה למה סבר בצונה ירושלים אלא הוא ס"ל דעכ"פ שם ליכא משום הפסק שגם יעלה ויבא ור"ה אומרים שם ותקנו שם שאר תפלות ולכן אמר ליה כתפלה שדוקא בהודאה.

והנה האב"ג הקשה אשיעית הפוסקים בש"ע (סי' תרפ"ב ס"א) דאם שכח לומר על הנסים בצרכת המזון כל זמן שלא אמר השם אפילו אמר כבר צרוך אתה אחתי יכול לומר על הנסים ותמה עליו הא הו"ל הפסק השתי תיבות ולא דמי לזכור בצהמ"ז בין צונה ירושלים

להטוב והמטיב דהתם כבר גמר הג' ברכות ע"ש ולכאורה הי' אפ"ל לפמ"ש בפאת השלחן דעניית אמן במקום שאסור להפסיק לא הו' הפסק והטעם לפ"מ דקיי"ל תוך כדי דבור כדבור דמי, ולא הו' הפסק עד שלש תבות וכל דלא הו' ג' תיבות (ועיין ב"ש א"ח סי' י"ט ועיין משנ"ה ח"י סי' ו'), וס"ל דכל

שלא הפסיק בג' תיבות לא מקרי הפסק, אלא דהוא ז"ל רצה לומר אפילו אינו מענינא דיומא ולפענ"ד נראה דוקא בכגון זה שהוא מענינא דיומא לא מקרי הפסק וגדולה מזו כתב המהרי"ל דאפילו גמר הברכה ולא התחיל ברכה שניה אכתי יכול לומר על הנסים ע"ש ודו"ק.

שו"ת ובירורי הלכות בעניני חנוכה

שא"כ העיקר חסר מן הסיפור בעל הנסים. והכי משמע מ"ש אין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם, ולכן הרואה ג"כ מצדך, ולא סגי שדליק וילך לו למקום אחר עכ"ל. הנה שכתב דיש על המדליק להיות אצל הנרות חזי שעה.

ובשו"ת שז יעקב א"ח סי' כ"ב להגאון ר' יעקב פאפערש אף דק"ל הדלקה עושה מצוה אצל מ"מ המצוה נמי לראותן כדי שזכירן הנה כמו דאיתא בנוסח הנרות הללו אין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן בלבד וכל זמן שאין רשות להשתמש בהן מצוה לראותן, והיינו שיעור זמן הדלקה ע"ש. אלא שלדעתו לאחר הדלקה צבית מיד ילך לצייה"ג לפילת ערבית ויראה הנרות שמה, ובספר הקדוש אמרי פנחס שער ד' סי' ח' וסי' רי"ד מהגה"ק ר' פינחס"ל קאריצער ז"ל בחנוכה בשעת הדלקת הנרות יורד אור הגנוז ולכך יש לכל אדם לישב אצל הנרות שלו אחר ההדלקה כל החזי שעה וכו' ומפני שאור הגנוז הוא גדול מאד ואין עוה"ז יכול לסבול אותו ולכך אינו שוהה בחנוכה

סימן צח

בענין אי יש חיוב לשבת על יד נרות חנוכה חצי שעה

הנה מעיקר דינא ודאי ליכא חיוב ומיד שהדליק יצא ידי חובתו וראי' צימים הקדמונים שהדליקו בחצרות קודש ולא ישבו בחוץ חזי שעה ולא הי' אלא לפרסומי ניסא, ומ"מ איכא מצוה להיות המדליק אצל הנרות שכל משך החזי שעה הוא מצוה והגם שאם כצתה אין זקוק לה המהדרין אחר המצוה מטריחין ומדליקין שנית ואין מצרכין ורק אין זקוק כלומר לא הטריחו לחזור ולהדליק אצל המדליק מחצב המצוה.

וה"ל רבינו הגדול החו"י בספרו מקור חיים כרך ב' א"ח סי' תער"ב ק"ב בקיצור הלכות. ו"ל דעיקר מצוה הוא שיהיה המדליק אצל הנרות חזי שעה לראות אותם לשמוח בהם, כי הם ג"כ זכר לשמחה שהיו מדלקין אחר הנס. כמ"ש והדליקו נרות בחצרות קדשך, שג"ל שלא ר"ל הדלקת המנורה בדרך נסו

הנה באמת כי דבר זה חדש הוא
 וזריך לעיין בו מה שאין הז"ג
 ולפום ריהטא היה נראה דעיקר
 פרסומי ניסא הוא בשביל אחרים ולא
 בשביל עצמו דלעצמו ההדלקה עושה
 מצוה שוב מצאתי כן בשו"מ בית
 שערים לכק"ז א"ח סי' סק"ב שכתב
 ונראה עוד להנה בהדלקת נר חנוכה
 יש ב' חיוזים חיוז גופו להדליק נ"ח
 אפי' כשהוא יחידי במדבר וחיוז
 ביתו דהיינו לפרסומי ניסא ועיין
 במג"א סי' תרע"ו סק"ב וי"ל
 דלמ"ד הדלקה עושה מצוה העיקר
 הוא חיוז גופו וחיוז ביתו ופרסומי
 ניסא הוא רק שיורי מצוה ולכן
 ככתב אין זקוק לה וכו' ע"ש מצד
 לענייניו כמ"ש ועיין שבלי הלקט
 ענין חנוכה סי' קפ"ה והא דתניא
 מצותה משתסקע החמה ועד שתכלה
 רוב (רוב רגל בגמ' גרס רגל) רגל
 מן השוק דאי לא אדליק מדליק אי
 נמי לשיעורא שנותן בה שמן כשיעור
 הזה וכי בעל הדברות ז"ל שדרו
 ממתיבתא חס הוצרך לה לאחר
 שיעור זה מכניסה ומשתמש לאורה
 ומותר ובעל התרומה כתב הני מילי
 לקדמונים שהיו מדלקין ברשות
 הרבים דלא הוי פרסום הנס לאחר
 שכלה רגל מן השוק אבל אנו

רק חצי שעה בשעת הדלקת נרות
 והוצאו הדברים בשפע קודם לרבינו
 זקוק"ל.

ובשפע קודם לקט לימי חנוכה
 לכ"ק אדמו"ר מרן מצאנו
 קלוזענבורג זוקלה"ה גליון רמ"ז
 האריך בזה והביא משו"מ שז יעקב
 ח"א א"ח סי' כ"ב וגם בפלפול ליל
 חנוכה תשמ"ג דאיכא מצוה מיוחדת
 בראיה ועיין בספרינו הדל משנ"ה
 מהד"ת א"ח (סי' תקל"ו).

ומיהו מה שרגיל בפי כמה שזריך
 ליטב על יד הנרות ממש חצי
 שעה ומשמע דמדינא חייב לא
 מוכרח אלא מן הנכון להיות אצל
 הנרות עכ"פ באתו חדר ולראות
 אותם ולשמוח בהם שפיר דמי
 כנלפענ"ד.

סימן צמ

ומה שיצא מעב"ת לחדש דאפשר
 דדין פרסומי ניסא מקיים אפילו
 ברגע במימרא כשהוא לעצמו
 ולכן כשהוא בבית האסורים ואין
 שם יהודים אחרים לפרסומי ניסא
 שפיר סגי בכל שהוא.

שמדלקין צפניים הוי היכרא לבני
הבית עד עמוד השחר ע"כ עכ"פ
נראה דפרסומי ניסא צעי דוקא
לשיעור והבן.

ובבר דקדקמי מדברי צעה"ת
דנראה דצוה"ז איכא פרסומי
ניסא כל הלילה כיון דפרסומי ניסא
לבני הבית וא"כ המדליקין צוה"ז
צבית יש מעלה שידליק יותר מחצי
שעה דעד הבקר איכא פרסומי ניסא
וא"כ איכא נמי מצוה צרבו שמן
וגם יהא אסור לכבותן לאחר זמן
הדלקה וגם נפ"מ לענין שבת והבן.

ולפענ"ד לעצם דינא צבית הסוהר
אם אין לו יכולת להדליק,
כשיש לו אשה צבית שיוצא צמה
שהיא מדלקת צבית ודאי שב ואל
תעשה עדיף וגם בלאו הכי אנוס
הוא ופטור מן המצוה וכ"ש שלא
יבדק כה"ג אם השוטר אומר שמיכף
יכבנו אלא דמ"מ כיון דהוא צמקוס
שאינו רואה נרות חנוכה ג"כ שהרי
גם אחרים אין מדליקין וכמבז
האחרונים דמה שיוצא צנרות אשתו
והוא שיראה נרות חנוכה מאחרים
לכן אם אעפ"כ רוצה להדליק ידליק
בלי צרכה כפטור בדבר ואם יכבה
יכבה כנלפענ"ד.

סימן ק

בת ישראל שהלכו ההורים
לאר"י וצוו לה שלא תדליק
נרות בבית

אציג כאן מה שכרגע נשאלתי מאחד
שהלכו ההורים לארץ ישראל
והניחו צת גדולה צבית ולוו לה שלא
תדליק נרות חנוכה צבית מסתמא
מחשש שלא תעשה דליקה או כיוצא
בזה ושאלה ע"י שליח אי יכולה לילך
לצבית חצירתה ולהשתתף שם צנר
חנוכה ולנאח ואח"כ תחזיר.

והשבתי כיון שהחיוצ על הצבית
ומקום דירתה והצת הזו
דירתה צבית זה (הגם צצמקוס אחר
הארכתי לפקפק אי צכלל היתה
תקנה על צתולות צנות ישראל
להדליק נרות ומה שאמרו נשים ודאי
חייבות צנר חנוכה שאף הן היו
צאותו הנס היינו נשים נשואות דוקא
או אלמנה שכבר נשאה שעליהם
היתה הגזירה של תבעל להגמון
תחילה).

ובזה ה"י אפשר לדייק כן מדברי
רבינו הצה"ג ולישב דבריו ז"ל
שכתב ואלמנה חייבת צנר חנוכה,

נשים ודאי מדליקות ולהנ"ל הי' אפ"ל דבכיון אמרו אשה כלומר אשה ולא בתולה ולא נכללו כל הנשים ומה שמסיים דאמר ריב"ל נשים וכו' לפי שסיים שאף הן היו באותו הנס ועיין רש"י כל בתולות הנשואות וכו' ומיהו ח"ו לחדש דבר כזה שהוא חדש וודאי כל נשים חייבות נשואות או בתולות.

ולבן נראה פשוט בתולה שאם היא צניטה נמי חייבת כדן בחור וזה אפי' צניטה וכ"ש צנית אביה שהצית ג"כ נחייב מדין איש וביחוד וז"ע כיון שהלך לו, עכ"פ צריכה להדליק צניטה ולא במקום אחר ולכן הו"ל בכלל אמר לו אביו חלל את השבת אין שומעין לו ועיין שו"ת משנ"ה ח"ו סי' קנ"ט מה שהארכתי בזה בס"ד. והוא אפילו במלמא דרבנן.

ולבן לפענ"ד אין לה לשמוע אלא שתדליק נרות צנית ומ"מ לימיר שאת אמרתי לה שתקח את חברתה אצלה בשעת הדלקה שכנראה ההורים חוששין שלא יארע ח"ו תקלה וכשיהיו שם שנים אולי כה"ג לא חששו ואזלה גם ההקפדה.

וז"ע מאי קמ"ל הא כבר כתב כאן אשה ודאי מדליקה דאמר ריב"ל נשים חייבות בנר חנוכה וא"כ מ"ש אלמנה ולמה ליה לומר שנית אלמנה חייבת בנר חנוכה וז"ע. עוד י"ל שינוי לשון שכתב אשה ודאי מדליקה וכו' ובסמוך שונה בלשונו וכתב ואלמנה חייבת בנר חנוכה ולא כתב אלמנה ודאי מדליקה בנר חנוכה. גם למה אמר כאן אלמנה וכאן אשה והרי אלמנה בכלל אשה היא. וכתבתי בזה בתשובה, ולפמ"ש י"ל דקמ"ל דלא חימא דוקא איש וביחוד אבל אלמנה שאין לה איש גם ציתה פטורה קמ"ל דאלמנה חייבת בהדלקה אבל בתולה במקומה עומדת ופטורה.

וגם מלשון הגמ' שבת כ"ג ע"א יש לדייק קצת שאמרו והשתא דאמרינן הדלקה עושה מצוה הדליקה חשו"ק לא עשה ולא כלום, אשה ודאי מדליקה דא"ר יב"ל נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס. וי"ל למה אמר לשון אשה ודאי מדליקה בלשון יחיד היל"ל נשים ודאי מדליקות וכמ"ש דא"ר יב"ל נשים חייבות בנר חנוכה ואמר לשון נשים כל הנשים והכ"נ היל"ל

סימן קא

הדלקת ג"ח בחדר המדרגות

י"ז כסלו לסדר וכל אשר הוא עושה
ה' מצליח בידו בני"ו י"ז"א.

מע"ב אהובי ידידי חתני כבני ה"ה
הרה"ג וו"ח פרי עץ הדר
בנש"ק כש"ח מוה"ר יהושע יואל
וויינבערג שליט"א עם לפירת בחי
המושכלת הצדקנית מרת מרים מלכה
תחי' ונכדי היקר מאד נעלה אלקי
אברהם בעזרו אברהם מרדכי הי"ו.

אחדשה"ט וכו' קבלתי הפאקס
בדבר שאלתך בענייני
דיומא מה שראית באחד מן
המחברים שהדר בעלי' שאין לו פתח
פתוח לרה"ר שכתב בטוש"ע (א"ח
סי' תרע"א) ואם היה דר בעליה
שאין לו פתח פתוח לר"ה (וגם אין
לו פתח פתוח לחצר אלא פתוחה
הוא לבית מ"ב) מניחו בחלון הסמוך
לרה"ר, בזה"ו שהבחים של כמה
קומות ויש כמה דירות בכל קומה
והפתח יוצאת לחדר המדרגות אין
להדליק נרות חנוכה בפתח של חדר
המדרגות ואע"ג שכתב הב"י שם
דאם הי' פתח העליה פתוח לחדר

מדליק בפתח החדר שהוא פתוח
לרה"ר כ"ו דוקא כאשר פתח העליה
היא כנגד פתח החצר, אבל בחדר
המדרגות אשר פתחי הבחים הם הם
פתוחים לחצר המדרגות ואינם
מכוונים כנגד הפתח של חדר
המדרגות לא מנכרא מילתא דמשום
עלי' היא. וע"כ אין להדליק בפתח
חדר המדרגות, אלא מניחה בחלון
בסמוך לרה"ר. ומיהו יש הרבה
בארץ שכן נוהגין להדליק בפתח חדר
מדרגות ורצה לשמוע דעתי בזה.

וראשונה אומר שנפ"מ יש בין
הפוסקים כי ידוע שאנו
קיי"ל כהרמ"א ז"ל שכתב שם ס"ז
ומיהו בזה"ו שכולנו מדליקין בפנים
ואין היכר לבני רה"ר כלל אין לחוש
כ"כ אם אין מדליקין בטפח הסמוך
לפתח וכו' ע"ש ולכן להנוהגין
כרמ"א אין כאן שאלה, האמנם
להנוהגים עכ"פ כשיש פתח פתוח
לרה"ר או לחצר שמדליקין על פתח
החצר או בפתוח לרה"ר הכא מאי
עדיף.

ואשר נראה בזה דהנה עיקר
הדלקת נר חנוכה תקנו חז"ל
להדליק בפתח הסמוך לרה"ר מבחון
אם הבית פתוח לרה"ר משום

פרסומי ניסא, ואס יש חצר לפני הבית והחצר פתוח לרה"ר מניחו על פתח החצר דכיון דהחצר פתוח לרה"ר העוזרים שמה רואים הנרות וגם ציטו רואים את הנרות שכן היו חנרות שלהן פתוחות לרה"ר והבית פתוח לחצר ושפיר איכא פרסומי ניסא צבית לבני ציתו וצחוץ לעוזרים ושויס צרה"ר, ואס יש לו חצר שיש לו צ' פתחים משמי רוחותיה צריכה שמי נרות, מפני החשד שלא יחשדוהו כשיראו העוזרים ושצים שמגד אחד לא הדליק שמה גם מגד השני לא הדליק אבל מרוח אחת לא ועיין ר"ן צזה. ונחלקו הראשונים ז"ל במקום שהבית פתוח לחצר והחצר פתוח לרה"ר באיזה מקום ידליק דעת רש"י דמדליק על פתח הבית הפתוח לחצר וכ"פ הא"ז והר"ן, וכן נראה לכאורה דעת רבינו הצה"ג שכתב מצוה להניחה על פתח ציתו מצחוץ ולא חילק בין יש לו חצר או אין לו וי"ל, והחולקין עליו כתבו על פתח החצר והמחבר פסק כהחולקים דעל פתח החצר.

ובל זה דכה"ג איכא פרסומי ניסא לכ"ע, אבל היכא דליכא פתח פתוח לא לחצר ולא לרה"ר פסק המחבר דמניחו צחלון הסמוך לרה"ר

כמצואר צגמ' הדר צעליה מניחו צחלון דאז נמי איכא פרסומי ניסא לבני הבית שהס צפנים רואים הנרות וגם לבני רה"ר ומיהו חסר חנאי אחד צהדלקה שהיה התיקון להדליק צטפח הסמוך לפתח שאז ניכר יותר שכיון שהפתח נעשה ומשתמש לכניסה ויציאה היוצא והנכנס צע"כ רואה את הנרות וכן העובר צחוץ רואה כיון שהעמידה צאופן שיראו אלו ואלו, אבל המניח צחלון יש צבר צד לגריעותא דעיקר התיקון לא הי' להניח על החלון אלא על פתח ציתו מצחוץ דשם נתקיימו כל הכוונות הדלקה, ומיהו הדר צעלי' כיון שאין לו צרירה להדליק לפי עיקר הכוונה מדליק ומניח צחלון הגם שכבר אפשר שלא יפנו לחלון לראות ואפי' בני ציתו וגם העוזרים ושצים אפשר שלא יסתכלו צחלון ששם הנרות ויחסר צענין פרסומי ניסא ומ"מ כיון שאין לו פתח פתוח לרה"ר שהרי הוא דר צעלי' אמרו חז"ל (דף כ"א ע"ב) דהכי עדיף להניח על החלון הסמוכה לרה"ר דאז עכ"פ אלו ואלו יכולין לראות והו"ל נמי פרסומי ניסא וגם יהי' לו משום חשדא, משא"כ אס יניח על יד הדלת דצע"כ לא יראו מרה"ר הגם שבני ציתו יראו צאופן זה יותר וכפי

המיקון הראשון מיהו ידי חשד לא ילא.

ומעתה נבא לנידון דידן היכא דהבית נפתח לחדר מדרגות

ויש לדון חדר מדרגות מה דינו ונראה דאין לו דין חצר ולא דין בית והוא כעין מצוי לכאורה שהרי כל הדריס בבית זה שותפין הם בחדר המדרגות ואין אחד יכול לעכב על חבירו מלעבור שם ואין לו לאחד קנין בו יותר על חבירו ואם יתקלקל כולם חייבין לתקנו בקיצור הוא מקום של שותפין כל היכא שכל הדיירים רכשו להם הדירות, ואם הדירות הם שכירות ויש צעל הבית אחד אז חדר הזה שייך לבעה"ב כמו כל הבית וכל הדיירים הם שותפין בשכירות ועל בעה"ב לתקן אם נתקלקל וידוע דבעליות למעלה חדר הג"ל מתעקם ממקום למקום ככה שאין פתחו של הדר בדירה מכונת לפתח החצר ולא לרה"ר, א"כ א"ש לפתוח הפתח ולהדליק בפתח היואל למדרגות לכאורה אלא יכול להדליק בפתח סגור והוא בבית ולהמדליקין בחלונות אז לכאורה יש לו להדליק על החלון. איברא דהדר על העלי צריך לדקדק דע"פ רוב הוא גבזה יותר מעשרים אמה ונחלקו בזה

האחרונים ז"ל אי קיים המצוה כשהדליק על החלון והוא גבזה מעשרים אמה מבחוץ הגם שי"א דכיון דבבית אינו גבזה לא פוסל, מ"מ גדולי אחרונים פסלוהו.

ודע דכרגע הנלתי במחזור הגדול מעגלי דדק וז"ל ומניחה על פתח הסמוך לרה"ר מבחוץ אם הבית פתוח לרה"ר מניחה על פתחו. ואם החצר פתוח לרשות הרבים מניחה על פתחה, ואם הוא דר בעליה שאין לו פתח לרשות הרבים מניחה על שלחנו ודיו ע"כ. ותרי תמוה קא חזינא הכא חדא שכתב שאם אין לו פתח פתוח לחצר או לרה"ר אז מניחה על שלחנו ולא אמר כלל שעכ"פ יניחה בטפח הסמוך לפתח, ותמיה שניה שלא זכר כלום שיניח על החלון. ותמיה ראשונה יש לישב שממשיך שם וז"ל וכתב צעל אדם וחוה ועתה נוהגים להדליקה מבפנים לפתח הסמוך לרה"ר ויש שנוהגים להדליקה מבפנים בפתח הסמוך לחצר ע"כ. והנראה מדבריו דכל שאינו מדליק בפתח פתוח לחצר או לרה"ר שוב גם בבית שמדליקין על הפתח אינו אלא מנהג ויכול להדליק ולהניח על שלחנו ודיו והטעם י"ל דס"ל דכיון דאין מדליקין בחוץ הוא

מיירי בשעת הסכנה ודאי שמוחר מפני פק"נ ור"ש למה ודייק מינה דכיון דה"י שעת הסכנה ואמרו ובשעת הסכנה מניחו על שלחנו ודיו לא ה"י לו לזאת ולהניח במקום שהוא סכנה וכיון שהו"ל תחילתו בפשיעה לא די שלא קיים מצוה שאמרו חז"ל בשעת הסכנה מניחו על שלחנו שזו הוא המצוה אלא שנקרא פושע ואסור לו לחלל שבת רק שהחירו לו דכדאי הוא ר"ש והארכתי בזה במכתב לכ"ק אדמו"ר מרן מקלויזענבורג זוק"ל ה"ה.

שוב דקדקתי ברבינו הרמ"א ז"ל שכתב וז"ל הג"ה ומיהו בזמן הזה שכולנו מדלקין בפנים ואין היכר לבני ר"ה כלל אין לחוש כ"כ אם אין מדליקין בטפח הסמוך לפתח, ומ"מ המנהג להדליק בטפח הסמוך לפתח כמו בימיהם ואין לשנות אלא א"כ רבים בני הציט וכו' והרואה יראה דדברי הרמ"א ז"ל הם ממש דברי המעגלי דק ז"ל שכתב דבזה"ז שכולנו מדליקין בפנים וכו' אין לחוש כ"כ אם אין מדליקין בטפח הסמוך לפתח, והוא מש"כ המעגלי דק מניחה על שלחנו ועל מה שהוסיף הרמ"א ומ"מ המנהג להדליק בטפח זה שהביא המעגלי דק בשם רבינו

מחמת שאין דרים בין העכו"ם והו"ל בשעת הסכנה דאז דיו להניח על שלחנו ומה שאמרו בגמ' מניחו בחלון היינו בשעה שאין כאן סכנה וחייב להדליק על פתח ביתו הדר בעלי מניחו על החלון והבן.

וקצת רא"י נראה לזה ממה שאמרו בגמ' שבת מ"ה ע"א בעו מיניה דרב מהו לטלטולי שרגא דחנוכתא מקמי חברי בשבתא ואמר להו שפיר דמי ומשני שעת הדחק שאני, דהא א"ל רב כהנא ורב אשי לרב הכי הילכתא אמר להו כדי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק. ופרש"י שרגא דחנוכתא אחר שכבה מקמי חברי. שלא יראוהו בחצר כדאמרינן בפירקין דלעיל (דף כ"ב ע"ב) דנוחנו בטפח הסמוך לרה"ר וידעו שהדליקו בו נר והם גורו שלא להדליק אי נמי ביום חגם אין מניחין לדלוק אור אלא צבית ע"ו. בשעת הדחק. סכנה אלמא שלא בשעת הדחק אסור ע"כ. וראיתי להגאון רש"ק ז"ל בחכמת שלמה דמדדייק בשעת הדחק שעת הסכנה וכיון דאיכא סכנה למה צעי לסמוך על ר"ש דמשמע בלאו ר"ש ה"י אסור לטלטולי שרגא דחנוכתא והלא אין לך דבר עומד מפני פקוח נפש ואי

בעליה מניחו בחלון הסמוכה לר"ה
 ובשעת הסכנה מניחו על שלחנו ודיו
 ואחר שנהגו על הסכנה נהגו. ומי
 שיכול להניחה מבחוץ מניחה מבחוץ
 ואם לאו על פתחו ע"כ. וצ"א
 הדברים דלהניחו בחלון הדר בעלי'
 אינו מניח אלא עד שלא היחה שעת
 הסכנה אבל מבשעת הסכנה מניחו
 על שלחנו ודיו ואחר שנהגו בשעת
 הסכנה להניחו על השלחן נהגו כן
 עד היום אפי' שאין בו עוד סכנה
 אלא נשארו על המנהג וזוה י"א
 כנראה לישב קושית הא"י שהקשה
 על מה סמכו שלא להדליק בחוץ עד
 היום. וראיתי לאחד האחרונים שאמר
 שמה שהנהיגו הוא איזה ע"ה וכיוצא
 ופלא שהרי אחר שנהגו קאי על כלל
 ישראל והם גדולי ומנהיגי עמינו
 שהנהיגו ולא על איזה ע"ה ופשוט.
 ולכאורה זה ראוי ברורה להמעגלי
 צדק הנ"ל והבן.

וראיתי להמאירי נמי שכתב דף כ"ב
 ע"א ד"ה נר חנוכה וז"ל
 נ"ח מצוה להניחה בטפח הסמוך
 לפתח ולהדליקן שם הן מבחוץ בזמן
 הקדום הן מבפנים בזמן של עכשיו,
 ומאז שמאל וכו' ומבואר בזמן של
 עכשיו אין מצרכים ומדליקין אלא
 מבפנים וק"ל.

ירוחם ב"אדם וחיה שיש נוהגין וזה
 המנהג שהציא הרמ"א ז"ל ודו"ק כי
 זה לפענ"ד נכון. ואמרתי החידוש
 לחתני היקר הרה"ג מוה"ר צבי
 האגער שליט"א וחפשי ומצא והראה
 לי בשפת אמת שבת שם בגמ'
 ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו וז"ל
 משמע קצת דבשעת הסכנה אין
 מעלה על הפתח אך לנו נוהגין וכו'
 ודחק עצמו לישב חידושו בגמ' הנ"ל
 ולפמ"ש אחי שפיר מאד ושישי מעי
 שב"ה כיונתי להאמת.

מבואר מיהו דבשעת הסכנה מניחו
 על שלחנו ודיו והי' ס"ל
 לבעל מעגלי צדק דמה שאמרו בגמ'
 הדר בעלי' מניחו בחלון לא אמרו
 אלא בזמן התקנה ובנ"י בארץ ישראל
 וליכא סכנה דאז מאן דאית ליה פתח
 וחצר מדליק בהלכה ואם דר בעלי'
 מניחו בחלון אבל לאחר החורבן
 שגרים בין הגוים ליחא לא לדין
 דפתח ולא לדין דמניחו בחלון כלל
 מעיקר דינא אלא מניחו על שלחנו
 ודיו, וכן מטין גם דברי הרמ"א.
 ולכן מציא אח"כ מס' אדם וחיה
 ונהגו וכו' והבן כי הוא דבר חדש.
 שוב הראו לי שכבר כתב בעה"ט
 ה"י חנוכה ת"ר נ"ח מצוה להניחו
 על פתח ביתו מבחוץ ואם הי' דר

והא ללא חיישינן משום פרסומא
 ניסא צוה"ז כבר כתבו המעגלי
 נדק ומהרי"ק ז"ל בתש" שלכן
 מדליקין כהיום בבתי כנסיות נר
 חנוכה כדי להיותו פרסומי ניסא
 לרבים ולא נשאר הדלקה להראות
 ברבים רק משום חשדא וצוה"ז לא
 חיישינן לחשדא כמו שביארו
 המפרשים דבין הגוים לא חיישינן
 לחשדא ודו"ק כי קלרתי הרבה.

ולשאלתן לכאורה נראה ללהדליק
 בפתח פתוח לחדר
 המדרגות כיון דלא הוה נגד החצר
 ולא נגד הרה"ר א"כ לא עבד ללא
 כמר וללא כמר דהרי על פתח חצר
 אינו מדליק גם בבית אינו מדליק
 כיון שמדליק מפתח ביתו מבחוץ אבל
 אם ידליק על פתח ביתו מבפנים
 ורק בפתח הפותח וסמוך לחדר
 מדרגות צוה יוצא ידי שיטת הרמ"א
 ושאר פוסקים ואם מניחו בחלון כבר
 תלוי במ"ש לעיל, ובשיטות מתי אחי
 שפיר בחלון וגם לא ניוחש משום
 למעלה מעשרים אמות.

ודע דאני מספק מאד בזהני שדרים
 בעלי ויורדים למטה ומדליקין
 נרות על פתח החצר אי יוצאין ידי
 הדלקה דהרי החיוב הדלקה הוא נר

איש וציתו והיורד למטה כמה קומות
 ומדליק הרי זה אינו מדליק בציתו
 ובשלמא אם יש לו חצר לפני פתח
 ביתו זה התקנה שזה ציתו שהרי
 מהאי טעמא אמרו הדר בעלי מניחו
 בחלון, אבל העוזב ציתו ויורד למקום
 חצר שותפין הו"ל כמי שדר בעליה
 ויורד למקום אחר ששם בעל הבית
 השני או שאר שכנים ובינתיים יש
 כמה בחים ודיוורים אחרים הו"ל
 כעין מי שהולך בשכנות ומדליק שם
 נרות ואינו מדליק בציתו, גם כי
 למטה אינו פתוח לרה"ר אלא לחצר
 או מעבר (האל בלע"ז) ויש לעיין
 צוה כי אין הו"ג ולא באמי רק
 להעיר, ואולי תראה לגיסך בני יקירי
 הרה"ג ר' דוד שלמה שליט"א שאם
 יש לו זמן יצרר ספק זה כי לא
 כתבתי רק מקופיא ממש, עכ"פ
 מדברי חו"ל ראינו שהדר בעלי לא
 תקנו לו לירד ולהדליק בפרט היכי
 דחדר מדרגות הוא עקום שאין ציתו
 נראה.

וברגע נכנס חתני היקר הרה"ג
 בנש"ק מוה"ר יעקב יצחק
 והראה לי כמה אחרונים שפלפלו צוה
 מה שצונו"ה אין הו"ג ומיהו רק
 לעצם הב"י (סי' תרע"א) ד"ה
 ומניחה מה שציינת במכתבך אלי

עיינתי היטב ואחר שהציא שיטת רש"י ותוס' ומחלקותם כתב וז"ל ורבינו כתב כדברי התוס' דמנחה להניח על פתח ביתו מבחוץ ולפיכך הוצרך לפרש דאם הי' דר בעלייה מניחה בחלון הסמוכה לר"ה בשאין לו פתח פתוח מיירי כלומר שאם הי' פתח העלייה פתוח לר"ה מניחה על הפתח ואם הי' פתוח לחצר מניחה על פתח החצר, שהוא פתוח לר"ה אבל הכא מיירי כשהעלייה פתוחה לבית דהשתא כי מנח לה על פתח הבית או על פתח החצר לא מינכרא מלתא דמשום עלייה הוא ולפיכך מניחה בחלון הסמך לר"ה ע"כ.

והנה מדדייק הב"י ז"ל דחלוי במינכרא מילתא דמשום עלייה הוא כלומר דכשרואין גרות דולקין אנחנו צריכין להכיר מאיזה בית ומי הוא הבעה"ב שהדליקו, והטעם נראה דתקנת חז"ל הייתה איש וביתו וצריך להכיר מאיזה בית הגרות הם וראוי יש לזה מקור בהלכה שאמרו חז"ל גר חנוכה איש וביתו וצ"ב מה זה ביתו ולהנ"ל נראה דיש בזה הלכה מיוחדת שיהא הגר ניכר בהדלקה ויהי' איש וביתו אבל אם יהי' איש ואין לו בית או בית ואין

איש ואפי' איש ויש לו בית אבל אינו מדליק לכן קאמר שהא צהא תלוי לגבי הדלקה ולכן צריך להיות מינכר דמשום ביתו הוא]. ולכן אם יש לו פתח פתוח לחצר וחצר פתוח לר"ה והכל מפולש שאז ניכר שההדלקה בשביל הבית הפנימי הוא אז מקרי הדלקה כשרה ויוצא ידי חובתו אבל הדר בעלייה ומדליק גרות למטה או בבית אחר שיש לו רשות לעבור דרך עליו מ"מ הרי לא מינכר דהני גרות בשביל העלייה הם ומעתה כ"ש אם ירד למטה בקומה תחתונה וידליק שם ודאי דלא הוי מינכרא מילתא דבשביל העלייה הוא מדליק אלא הו"ל כמי שהלך לבית שכנו ומדליק שם גרות דלא הוי' ביתו ולא יצא ידי חובת ביתו ושפיר לא הוי מנחה והבן.

עוד רגע אדבר בהדר בעלי' שהוא למעלה מעשרים אמה מן הרה"ר שאין עין שולטות בו והבאתי דעת האחרונים ז"ל שלא יניח על יד החלון בזמן הזה בכלל וכ"ש כה"ג ואמר לי אחד מן המגידי' בשם הגר"ש וואזנער שליט"א שאם מניח בחלון מהני עכ"פ להשכן שדר בבית נגד ביתו והו"ל פרסומי ניסא.

סימן קב

ביאור דברי מהרי"ל

ומדליקין לילה ראשונה בהבנסת
יום כ"ה שני נרות ומוסיפין בכל
לילה נר אחד עד בליל אחרון
מדליקין ט' נרות, לשון מהרי"ל.

לשון מדליקין לילה ראשונה וכו' שני
נרות, נראה כוונתו אחד לשם
נר חנוכה והשני בשביל שיכול
להשתמש שלא יהנה לאור הנר חנוכה
ולפי שאם לא ידליק נר אחר בע"כ
יהנה מנר חנוכה ולכן כתב בלשון
חיוב להדליק נר אחר תיכף ומיד עם
הדלקת נר חנוכה עד שכללן יחד
ואמר ומדליקין לילה ראשונה שני
נרות.

ברם בש"ע א"ח סי' תרע"א ס"ב
כמה נרות מדליק בלילה
הראשון מדליק א' מכאן ואילך
מוסיף והולך ובס"ה שם וזריך נר
אחר להשתמש לאורו, ובסי' תרע"ג
ס"א כתב ונהגים להדליק נר נוסף

ולפענ"ד דבריו תמוהים דמעולם לא
תקנו להדליק נרות בשביל
נר צנית והתיקון הי' בשביל עוברי
דרכים ולא בשביל יושבי בתים שהתם
התיקון הי' שכל אחד ידליק לעצמו
וכמ"ש נר חנוכה איש וציתו וכמו
שהוא מדליק בשביל ציתו כך הדבר
צנית שכנגדו מדליק בשביל צני ציתו
ומה שמניח בחלון שאמרו חז"ל או
בפתח הבית מבחוץ בזמן שהדליקו
הי' בשביל עוברי דרך וז"פ מאד
ולכן מה שיש צית כנגדו בגובה
הקומה שלו אינו מועיל ומתקן
אדרבה הרי מכסה אפי' מפני
העוברי דרך ואינו מועיל כלום וא"כ
אינו מקיים לא בפתח ציתו ולא על
שלחנו אפי' עכ"פ לפענ"ד כמ"ש.

ומחמת הטרדות אין הז"ג להאריך
ולברר יותר והנני חוזר מעין
הפתיחה בצרכה והללחה חיי נחת
ארוכת ימים ושלוש ותחברכו ממעין
הברכות בשפע ברכה והללחה ותושעו
בישועה שלמה עם כלל ישראל
המעטיר בעדכם לטובה בכל עם בלב
ונפש.

מדליק הנרות עדיף טפי דלכאורה
המהרי"ל מזריץ תרוייהו וי"ל.

ואולי כוונת רבינו להכריע במחלוקת
האחרונים ז"ל עיין מג"א
שאע"פ שהניח שמש מ"מ אסור
להשחמש אללן ובפמ"ג פי' דאף נגד
אור הנוסף או השמש ג"כ אסור
לכתחילה להשתמש ומחצה"ש וא"ר
ובציאור הלכה הסכים לזה ונראה
דרבינו הוסיף צוה דמדליק נר נוסף
מיד צליל הראשונה ומותר להשתמש
אלל הנרות והשמש מניח למעלה לא
בצביל שיהא מותר להשתמש אללו
אלא לסימן ולכן נחן סימנים דאל"כ
סימן למה והלא הי"ל לתת טעם
בצביל להשתמש כנלפענ"ד.

סימן קג

וברבב השאלה אי קמן יכול
להדליק נר חנוכה בבית הכנסת
ביון שאינו חיוב להדליק
בביהב"נ אלא מנהגא שנהגו בן.

ולפענ"ד פשוט שאין הקטן יכול
להדליק דכבר כתבו כמה
מהפוסקים דהדלקת נרות צביהכ"נ
הוא משום פרסומי ניסא היות כי
צוה"ז אין לנו מדליקין צפתח ציתו

כדי שאם ישחמש לאורה יהיה לאור
הנוסף שהוא אוחו שהדליק אחרון
ויניחנו רחוק קצת משאר נרות מצוה,
הג"ה ובמדינות אללו אין נוהגים
להוסיף רק מניח אללן השמש שבו
מדליק הנרות והוא עדיף טפי ויש
לעשותו יותר ארוך משאר נרות
וה"ה אם מעמידו יותר גבוה מכל
הנרות וכוונת רבינו שכחב שני נרות
נראה כוונתו על נר נוסף שכחב
המחבר שנהגו אללא שלא צוה
להרחיקו קצת וק"ל.

ונראה דמה שכחב המהרי"ל שני
נרות היינו לצד השמש שהרי
כתב בצמון שם היה תוחב השמש
למעלה מכל הנרות וסימן לשום
שפלים למעלה, עוד סימן שרפים
עומדים ממעל לו, ר"ל ל"ו נרות
חנוכה מלצד השמשים שמדליקין
בהם הם השרפים יעמדו ממעל
הל"ו ועיין צ"ח סי' תרע"ג וד"מ
שם אות ג' ובמג"א סק"ז, גם ממה
שסיים רבינו ז"ל ומדליקין לילה
ראשונה שני נרות ומוסיפין בכל לילה
וכו' עד צליל אחרון מדליקין ט'
נרות מצוה דהכונה דזה לא בכלל
השמש אללא מדליק נר אחד נוסף
צלילה ראשונה ולכן צ"ע קצת לשון
הרמ"א אללדיקן שמיניחין השמש שבו

להביא רא"י מקטן העולה למפטיר
 בד' פרשיות או צפ' המוספין א"ח
 ס' רפ"ג ולפענ"ד לא קשה
 דאדרבה כיון דמקיימים צהלקה זו
 פרסומי ניסא א"כ ודאי דוקא גדול
 המדליק שיוכל להוציא אח שאין לו
 ולא קטן וכיון דקטן לא יכול להוציא
 הכ"ג דאינו מדליק בכלל.

שוב יצאו לאור שו"ת דברי יציב
 מכ"ק אדמו"ר מרן רשכבה"ג
 מצאנו זקוקה"ה והעיר לי חחני כבני
 בנש"ק הרה"ג מוה"ר יעקב יצחק
 שליט"א דבס"י רפ"ו האריך בזה
 ועיינתי בפנים ושמתחי כי כיונתי
 להאמת שג"כ כתב שאין הקטן יכול
 להדליק נרות צביהכ"ג והאריך שם
 בדברים נפלאים.

ולמדתי עוד דבר אחד שאין שום
 ענין או מצוה להדליק נרות
 אלא או במקום צימו ופחת פתוח
 לרה"ר או צביהכ"ג אבל להדליק
 במקום שאינו צימו ולא צביהכ"ג
 סתם להניח מגורה צאמצע הרחוב או
 כיוצא בו אין צוה מצוה משום
 פרסומי ניסא וכל מהוסיף גורע
 ע"ש והבן. וכבר באירתי בעוה"י גם
 אני שהמדליק על פתח רה"ר צריך
 שדוקא יהי צימו פתוח לרה"ר או

מבחוץ וחסר פרסומי ניסא ולכן
 הנהיגו להדליק צביהכ"ג משום
 פרסומי ניסא וא"כ ולכן גם מצרכין
 עליהם וממילא פשוט דבעי גדול
 המדליק, וז"ל ר' בנימין בר' מאיר
 הלוי מנירנבורג בעל מח' מחזור
 מעגלי דקד, נהגו להדליק נרות של
 חנוכה צביהכ"ג מאחר שאין אנו
 יכולין להדליק ברשות הרבים לכל
 הפחות אנו מדליקין חוץ צביהכ"ג
 לפרסום והם ג"כ לזכר הנס שנעשה
 צביהמ"ק והביח הכנסת הוא מקדש
 מעט והמדליק צב"ה מצרך עליהן
 אבל צריך לחזור ולהדליק ל"י צבימו
 ואינו יוצא בזה שהדליק צביה"מ.

גם בש"ע א"ח ס' תע"א ס"ז כתב
 ומדליקין ומצרכין צביהכ"ג משום
 פרסומי ניסא. ועיין ס' המנהיג ס'
 קמ"ח והגם שראיתי לקצת ראשונים
 שתמהו מנ"ל הא להדליק צביהכ"ג
 וכ"ש לצרך מ"מ די לן עדות הני
 גאוני והש"ע שפסקו להדליק ולצרך
 משום פרסומי ניסא.

וראיתי בס' ימי חנוכה חשובה
 מש"צ הגה"צ מפאפא
 זללה"ה שנשאל אי קטן יכול להדליק
 נר חנוכה צביהכ"ג כיון שאינו אלא
 מנהגא ואין אדם יוצא בו ורצה

ההלכה המבואר בש"ע (סי' חרע"א) ושוב בשעה עשר בערב מחפללין מעריב אי צריך לחזור ולהדליק בשעת חפילה ציצור או כיון דכבר הדליקו כבר ינאו צוה שהדליקו בזמן ואין צריך עוד ופלפל בטעמים צוה.

ולפענ"ד מעיקר דינא אם כבר הדליקו וינאו ידי הדלקה אין צריך עוד להדליק וכ"ש שלא לצרך שנית ומיהו מהיות טוב נראה שיפה הוא להדליק נרות גדולות או ללהרבות שמן שידליק עד לאחר ערבית לכה"פ, איברא כי כן ראיחי במחזור הגדול מעגלי נדק לר' בנימין בר"מ מנירנברג ז"ל ה' חנוכה שכתב ונוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שישערו שנרות של בית הכנסת דולקות והוא עד כחצות לילה ואין להקל להם עכ"ל. ומשמע דלכתחילה נרות ציהכ"נ צריכין לדלוק עד כחצות לילה, והטעם נראה לכאורה לפמ"ש שם וכ"כ הריב"ש ועוד דכיון דאנן השתא מדליקין צבית ולא צפתח הצית מבחוץ תקנו להדליק נרות צביה"מ ששם צאים רבים להחפלה ומקיימין צוה פרסומי ניסא והארכתי צוה במקום אחר.

שידליק צביתו וליכא עוד פרסומי ניסא רק לצני ציתו.

ברבר שאלתו בישיבתכם שיש שם ב' בנינים, באחד אוכלים הבחורים וישנים שם והשני הבית מדרש ללמוד, ולהתפלל, אלא שבשבת קודש אוכלים הבחורים בבית המדרש ג"כ משום הרחבת המקום, ושאלתו באיזה מקום ידליקו נר חנוכה.

והנה כבר מילתי אמורה דכה"ג הצחורים ידליקו נרות צביתן שאוכלין וישנים ואע"פ שאוכלים בשבת צבית המדרש הוא ענין של אקראי וצ"ל לדרך המאמר הרביעי הכלל החמישי פרק שלישי וז"ל אכסנאי חייב להדליק וכו' בן האוכל צבית אציו או האוכל עם חצירו צביתו ויש לו בית מיושב לישיבה ולישן צריך להדליק נר צביתו ע"כ ע"ש. ופשוט דהני צחורים שדרים צפנומי' ויש להם לכל אחד מטה לישן וגם אוכלים שם זה הוא המקום שלהם שחייבים להדליק.

וברבר השאלה עוד צנוגע נר חנוכה צביהכ"נ שדרכם להדליק בזמן הדלקה צבית הכנסת כפי

ושוב ראיתי שם במעג"ל וז"ל נהגו להדליק נרות של חנוכה בביה הכנסת מאחר שאין לנו יכולין להדליק ברשות הרבים לכל הפחות לנו מדליקין חוץ ביח הכנסת לפרסום והס"ג לזכר הנס שנעשה בביהמ"ק והביהכ"ג היא מקדש מעט וכו' ע"ש. הנה מבואר מש"כ וכן ראיתי עוד באחרונים. ומיהו נראה פשוט דכיון שכבר הדליק פעם אחת אין צריך לחזור ולהדליק וכ"ש שלא לצורך אלא נכון להדליק לכחילה בהדלקה ראשונה שידליק קרוב עד חצות לילה וכמ"ש שם.

סימן קד

מ"ו שאלות בעניני חנוכה

(א) דבר שאלחו בקטנים המביאים מישיבות שמן זית האם כשר להדלקה שהרי קטן אין בידו להנות מה"ת (עיין סוכה מו:) לא ליקני אנוש הושענא לינוקא ביומא טבא קמא, מ"ט דינוקא מקני קני איקנויי לא מקני, פרש"י אינו יכול לחזור ולהקנותו לאציו במתנה דלאו בר דעת הוא ע"כ. ומעמה כיון דשמן חנוכה צעי לכם (עיין ר"ן

פסחים דף ז') וא"כ איך יוצאים בשמן זה שהוא אינו שלנו.

הנה יפה העיר לענין קנין קטן ועיין רמב"ם פ"ח מהל' לולב ה"י ובטו"ש"ע א"ח סי' חרנ"ח ס"ו לא יתנו ביום ראשון לקטן קודם שילא בו מפני שהקטן קונה ואינו מקנה לאחרים מה"ת ועיין משנ"ה ח"ו סי' רפ"ד ולפ"ו פשוט דקטן אינו יכול למכור האמנם כפי מה שנחברר לי אין הקטנים מוכרים השמנים אלא הם מביאים מן הישיבה לביתם ששלחו מהישיבה והגם שקטן לאו בר שליחות הוא מ"מ הם רק מעשה קוף עושים וכמו שהאב שולח בנו הקטן למכולת וקונה שמן אין המוכר מוכר השמן להקטן אלא לאציו והכ"ג כן הוא לענין שמן שמביא ושפיר מדליק בשמן זה, אלא השאלה היכא שהביאו ולא שלמו להישיבה אי ילא.

ולענין לקנות מקטן ממש כבר כתבתי במקום אחר לענין הקטנים מוכרי הושענות ברחוב או ערבות ללובב שאין לקנות מהם ליום ראשון ולהושענא רבה רק אם הם מוכרים לאבותיהם ואין להם קנין אז

מוחר אבל לקנות ברחוב ז"ע וטוב
לקנות מגדול.

(ב) בדין אי נשים חייבות בהלל של
חנוכה שאף הן היו באותו
נס. עיין ספרנו משנה מהד"ת ח"א
סי' תקמ"ב ע"ש שנחלקו בזה
רבומינו האחרונים ז"ל אי חייבות
בהלל ודו"ק. (ואגב כרגע ראיתי
שחשבה זו חזרה ונדפסה ע"פ
טעות במהד"ת ח"ג סי' ז"ט וחבל).

(ג) בהא דקיי"ל נר חנוכה משמאל
כדי שיהא נר חנוכה בשמאל
ומזוהה צימין, אם הניח גם במשקוף
שמאל מזוהה מחומרה ולא מעיקר
הדין באיזה צד מדליק.

ולפענ"ד פשוט דמדליק מצד שמאל
דהחומרה לא דחי הודאי
חיוב ומקון חו"ל.

(ד) מי שיש לו מספר נרות מצמנמות
ויש לו ב' ברירות או להדליק
ד' ימים הראשונים כמהדרין מן
המהדרין או ליום ח' כמהדרין מן
המהדרין ושאר ימים רק נר אחד.

הנה פשוט מצוה שבא לידך אל
תחמיצנה ואם על היום יש לו

נרות למהדרין וגם ישאר לו על
למחר כאינו מהדרין היום מצדך
כמהדרין ושהויי מצוה לא משהיין,
וכבר כתבתי דאפי' לפי המחלוקת
המה"ד ודעימי' צמי שיכול לקיים
מצוה בצוקר כשאינו מהודר כ"כ
ולאחר הנהרים יוכל לקיימה בהידור
ונחלקו אי עדיף לקיים מיד בזמנו
אפילו בלא הידור או ימחין וכנראה
דדעת האחרונים להמחין על ההידור
ומיהו כ"ז דוקא לבו ציוס אבל
להמחין על מחר לא והכ"נ כן הוא.
וקצת יש לעיין מקידוש לבנה דדחיין
אפי' צימים למוצש"ק וי"ל. ועיין
שאג"א סי' כ"ב ובספרינו משנה
ח"ז סי' פ"ד פ"ה.

(ה) במי שיש לו שמן של גזל
שנתערב בו בשמן שלו אם
כשר להדליק כיון דמצוה חנוכה
דרבנן ובדרבנן יש ברירה ויש לחלוח
דשמנו דלק חצי שעה ולא של גזל.

ולפענ"ד הנה צעצס השאלה אי שמן
גזול פסול לנר חנוכה עיין
שו"מ מהד' תליתאה סי' שמ"ט
דמספקא ליה אי כשר לנר חנוכה
ועיין מ"ב סי' תרע"ג ס"א ועיין
פסה"ד א"ח סי' רס"ד ועיין א"ח
סי' תרמ"ט בלולב הגזול לו פסול

קמ"ה דמיד שהחשיך נעשה גדול
ודלא כהלבוש א"ח סי' נ"ג וק"ל.

(ז) בענין חיוב לחנך הבנים אי יש
מצוה גם לחנכם בהידור
מצוה, ולפענ"ד כבר הארכתי דיש
שני מיני הידור יש הידור בעצם
ובגוף המצוה כגון אחרוג הדר שהוא
בגוף המצוה שיהי' מהודר יותר
בעצם המצוה כגון אחרוג הגידול
נאה והחרוץין ובלוטין והמראה, ויש
הידור מחוץ למצוה כגון להדליק שמי
נרות למהדרין מן המהדרין וכן עד
לשמונה והנה בסתם מצוה הידור
קיי"ל דאין דין חיטוך על קטן עיין
מג"א סי' תרע"ז סק"ח ובמחל"ה ש
שם ופמ"ג במש"ז סק"א סי'
תרע"א דבמהדרין לא שייך חיטוך
כלל ובש"ע שם מבואר דקטן חייב
להדליק ולכן בעצם הידור שיהי' שמן
זית יפה ומהודר אינו חייב ללמדו
אבל להוסיף נר חייב ללמדו.

(ח) מי שיש לו שמן זית שריפה
שדביעבד מותר להדליק בו,
ומיהו אורו ללול, ויש לו שמן של
היתר שאינו יפה כ"כ באחה בהן
ידליק, לפענ"ד יפה כיון דיליק
בשמן של היתר כי בשמן של היתר

אבל לאחרים כשר בשאר הימים חוץ
מיום ראשון ומשמע דבמצוה דרבנן
אינו יוצא בגזול וא"כ לכאורה בשמן
הגזול נמי לא יצא אלא אחר וכ"ש
שלא יברך ואפי' לדעת בעה"מ
דבמצוה דרבנן גזל אינו אוסר מ"מ
לברך נראה דאינו מברך, ומיהו
בדין כיון דנתערב שמו בשמן
הגזול ויש משמן שלו כדי להדליק
שיעור ח"ש נראה פשוט דיכול
להדליק ממנו דכיון דאינו חייב
להשיב רק שמן הגזול וכל מה
שישאיר יחזור להגזול נמצא שהדליק
בשמן כשר שלו לגמרי, ולפענ"ד
אפי' בלי טעם ברירה מ"מ כיון
דשמן מתערב כדין לח בלח שמתערב
כל משהו ומשהו ונמצא מה שהדליק
הי' בו משלו ושפיר יכול להדליק
והבן.

(ו) וברבר שאלמו בקטן שנעשה בר
מצוה אי יכול להוציא גדול
בלי בדיקת ב' שערות. עיין מג"א
סי' נ"ג סק"י"ג וסע"ג סק"ג
ומ"ב סי' נ"ה סק"מ"ב ושו"ע
הרב סנ"ג סי"ג דקטן שהגיע
למנאות בש"ק יכול לעבור לפני
החיצה ולהיות ש"צ ועיין סמ"ע
ח"מ סי' ל"ה ובתש"ו הב"ח סי'

(י) הנוותר מן השמן קי"ל (א"ח סי' חרע"ז ס"ד) עושה מדורה ושורפו, מה דין פחילה שנומרה אי חייב לשורפה.

ולפום ריהטא הפחילה יש צה שמן מובלע וחייב שריפה מכח הבלוע שבו וכעין זה מצינו בעלמות ששמשו נותר בפסח והארכתי צה במקום אחר, ומיהו אם יבשו הפחילות לגמרי נראה דאין לריכין שריפה דהם רק מכשירי מצוה ומיהו קלח יש לעיין מגמ' שבת (מ"ז ע"א) הנח לנר שמן ופחילה הואיל ונעשה בקיסם לדבר האסור ועיין רש"י לשהבנת וכו' ומיהו בתוס' ד"ה הנח הקשו וא"ת פחילה אמאי קאמר דהויא בקיסם לדבר האסור היא עזמה הויא דבר האסור וכו' וי"ל דשברי פחילה הוי שברי כלים וכו' משמע דהפחילה הויא כלי בפני עצמה ולא הוי אלא תשמישי מצוה והבן.

(יא) מי שזרור לו בשעה שמדליק את הנרות שלא ידליק ח"ש כגון שנתן במקום שיבאו תינוקות ויכבו אותם וכן ה"י שכבו הנרות אי יאא ידי חובתו. פשוט דכה"ג לא יאא, אלא האיבעיא אם בשעה

ההדלקה היא לכחילה אלא שאם יש לו שמן מהודר מצוה מן המוצר להדליק בשמן זיה זך אבל בשמן שרפה עצם ההדלקה הוא רק צדיענד כמצואר בירושלמי והארכתי צה בתשובה ואין לעשות לכחילה מדיענד.

(ב) מי שהדליק נר חנוכה ומיד אחר ההדלקה ראה שלא יספיק שמן ולא ידליק חצי שעה ויכול לתפוס הפחילה בידו ולא יכבו ולחלות הפחילה לחצי שימשיך וידליק חצי שעה אי שפיר דמי.

ולפ"ע ד"ר דבבר כתב הרא"ש דלריך להיות כשיעור קודם ההדלקה וכל שלא ה"י שיעור קודם ההדלקה לא מהני מה שאח"כ מוסיף והכ"נ הרי בשעת הדלקה כפי שהוא לא ה"י שיעור ולא מהני מה שאח"כ יחמוך מעובי הפחילה והארכתי צה במקום אחר. ומיהו נשארתי בספק אם לאחר הדלקה הניח גרגיר מלח בשמן שהמלח ממעט שריפת השמן וכן אם הניח קרח תחת המנורה שהקור ממעט הבערת השמן או שהרמיח השמן שאז נסתפק ונאכל צמהרה אי יואא צחה.

(ג) מה שכתב הרמב"ם (פ"ד מהל' חנוכה הל"ט) נר חנוכה שהדליקו חשו"ק או עכו"ם לא עשה כלום עד שדליקנו מי שחייב בהדלקה, ותמה מה משמיענו עד שדליקנו מי שהוא חייב בהדלקה דממילא נשמע.

ולפענ"ד דנא להשוות עכו"ם לחרש שוטה וקטן לגמרי כמו דבחרש ושוטה לא מהני שום הדלקה דידהו הכ"נ בעכו"ם ונא להוציא מה שרצה מעכ"ת שם להמציא באות ט) דמי שהוא חולה יכול לשכור עכו"ם דע"י שר דינו כפועל ויד פועל כיד בעה"ב (וציין למחנ"א הל' שלוהין סי' י"א) ולכן חזר הרמב"ם והדגיש עד שדליקנו מי שהוא חייב בהדלקה.

(ד) יש לדייק למה לא הזכיר בש"ע שנשים חייבות בהדלקת נר חנוכה אלא בלשון אשה מדלקת נר חנוכה שאף היא חייבות בה (א"ח סי' תרע"ה ס"ג). הנה בגמ' נר חנוכה איש וביטו וכיון דבצרכה מדבר ולעולם מדליק הבעל כי איש וביטו כתיב ולכן לא רצה לומר בדרך חיוב אשה חייבת שלא רצה לתלות

שהדליק בפני רוח מזוי' או במקום שיבואו שודאי יכבו אותו ולא כבו אותו לא הרוח ולא הקטנים אי נימא דמ"מ קיים המצוה או דילמא כיון דבשעת הדלקה לא הי' ראוי להדליק לא ינא וכן עיקר.

(יב) לפ"מ דקיי"ל מי שיש לו ב' פתחים מדליק על שניהם משום חשדא אי יש קפידא בדבר שדליק קודם במקום החיוב ויזכך ואח"כ ידליק בצד השני בלא ברכה או יכול להדליק קודם בפתח הראשון בלא ברכה ואח"כ ידליק בצד השני בצרכה.

הנה פשוט דהמדליק צריך לזכך עובר לעשייתו וכשמדליק על פתח הראשון שהוא הדלקת חובה מזכך קודם ההדלקה ואח"כ מדליק על צד השני בלא ברכה משום חדשא והרי הצד השני אינו מצוה להדליק ואין כאן ברכה ואיך יזכך עליה. ואם הדליק ולא בירך בראשונה אבד ברכתו אם שעדיין דולקין הגרות הראשונים ומלוי במחלוקת אי מי שטעה ולא בירך בשעת הדלקה אם יש צידו לזכך כל זמן שהגרות דולקין בזמן השיעור ואין הז"ג להאריך.

ציו"ד סי' קל"ד שאם עירה י"ג מצירצור קטן לחוד הצור של יין אפי' עירה כל היום כלו ראשון בטל א"כ אמאי היו צריכס לנס חנוכה במנורה כיון שמנאו פך אחד היו יכולין לבטל כל השמיים הטמאים כסדרת הרמז"ס.

ונראה דפשיטא לי' לכת"ה דגם באיסור טומאה אמרינן ביטול ברוב כמו בשאר איסורים אמנם באמת דבר זה הוא מחלוקת הפוסקים ועיין תוס' בכורות דף כ"ג ע"א ד"ה הנך דכתבי לאפשר טומאה לא דמי לשאר איסורין דלא איחמר טעם כעיקר לענין טומאה ועיין מקואות פ"א מ"א ובר"ש שם ובשאר הפוסקים וכ"מ פ"א מהל' אה"ט הי"ז בשם הר"י קורקום ובמל"מ פ"א מ"ה משכב ומושב הי"ד ועוד עיין רא"ש חולין דף ק' ד"ה וי"ל דלא דמי טומאה לאיסור. ועיין עוד גמר' פסחים י' ע"ג ובהדיא אמרו שלהי מס' זבים האוכלים והכלים שנטמאו במשקים ובמס' שבת דף י"ג ועיין תוס' פסחים הנ"ל ד"ה אפילו אי שמן משקה הוא. ועיין ראב"ן סי' ח' אבטליגהו לחולין טמאין.

באשה שאין לה בעל ועל רוב מדבר, ולכן באלמנה ר"ל כתב רבינו הנה"ג אלמנה ודאי מדלקת, ואם באשה שחדליק לבעלה ג"כ לא רצה המחבר כי הוא בכלל מערה שאשה מדלקת לו וכמו שמצינו לענין קריאת ההלל ועיין רש"י שם שהוא בכלל ציון שאשה מזככת לו ומבזה המצות והכ"נ.

(טו) אם בשעת הדלקה אכתי לא הי' פתח שני בחצר ונעשה או נגמר אחר ההדלקה אי חייב להדליק משום חשדא.

פשוט דכיון דבשעת ההדלקה כבר קיים המצוה דקיי"ל הדלקה עושה מצוה וכיון דבאותו זמן לא היה פתח ליכא חיוב כלל דכיון דלא נתחייב בעיקר לא נתחייב בחשד.

סימן קה

אי שייך ביטול באיסור טומאה
א"כ למה היו צריכים
לנס חנוכה

בקושית העולם לשיטת הרמז"ס
פט"ו מהמ"א ונפק

איברא שהרי במשנה פ"ג דטהרות
 משנה א' אמרו האשה
 שהיתה כובשת ירק בקדירה ונגעה
 בעלה חוץ לקדירה במקום הנגוב
 אע"פ שיש בו כביצה הוא טמא והכל
 טהור נגעה במקום המשקה אם יש
 בו כביצה הכל טמא אין בו כביצה
 הוא טמא והכל טהור חזר לקדירה
 הכל טמא ופי' הרע"ב חזר לקדירה
 אותו מקום המשקה שנגע בו הכל
 טמא אע"פ שאין בעלה כביצה
 שהמשקה שנגע בו חזר וטימא כל
 מה שנקדרה ואף הקדירה עצמה
 ע"כ הרי שאפילו פחות מכביצה ורק
 משהו שגפל לקדירה טימא כל
 הקדירה ולא בטלה הטומאה.

שבתי וראיתי לתפא"י שם שהקשה
 בצועו דהרי בטומאה שיך
 ביטול וכדאמרינן במכשירין פ"ג
 מ"ג ובכורות כ"ב ע"א ומנחות כ"ג
 ע"א וכו' ומי' דהא דאמרינן בכל
 דוכתא דבטל היינו רק שלא יהא דין
 התערובות כדין הטומאה שנתבטלה
 אבל עכ"פ הוי דינו כנוגע בטומאה
 ההיא ללא גרע מהא דאמרינן (חולין
 ע"ב ע"ב) דג' על ג' הבא מבגד
 גדול טמא גם המטלית ההיא טמאה
 מדקבלה טומאה מהבגד הגדול

בשעה שנפשרה ממנו א"כ הרי נמי
 באותו רגע שנגעה הטמאה שעל
 העלה במשקין שנקדושה כבר נטמאו
 אותן משקין שנקדירה מהטיפה
 קודם שנחערבו לגמרי יחד ע"כ
 ע"ש גם במס' מקואות האריך
 הרבה בזה עכ"פ נראה בטומאה לאו
 דבר פשוט הוא לדיבטל ברובא
 וממילא א"א לומר כן במנורה.

ובעיקר דברי הרמב"ם כבר מילתי
 אמורה ליישב הא דהקשו
 דאין מדליקין בשמן נסי ואמרת
 בס"ד דכשצטל ברוב כה"ג שפיר
 דמי ולכן נחצטל בחוכו וזוה י"שצתי
 ג"כ קושית הנ"י דציוס ראשון מה
 נס הי' ולפי הנ"ל ציוס ראשון נמי
 היו צריכין לנס צכדי לצטל ועוד
 הארכתי בזה בס"ד.

(שו"ת משנה"ה מהד"ת ח"ג סי' ק"ג)

סימן קו

בענין שליחות במצוה שבנופו
 שליח לקבלה בגם
 שליחות בדבר שמשמילא

ב"ה אור ליום ד' בשבת לפ'
 משפטים החשי"ט צרוקלין.

שמקבלו צידו והוא דבר שממילא הוא, ע"כ.

והנה אף שמעיקר הדבר אין הדמיון עולה יפה וחרי מיני נינהו וכמו שאכתוב לקמן מ"מ אכתוב כאן לו היה כן משום יגדיל תורה ויאדיר הטור הא"ע סי' קמ"א לאחר שכתב כל דיני שליח לקבלה הביא דעת רבינו פרץ שכתב הנה פירשנו דין שליח לקבלה אבל נכון שלא תעשה אשה שליח לקבלה והביאו הרמ"א בש"ע הנ"ל סעי' כ"ט וסיים וכן נוהגין ועיין שו"ת שער אפרים סי' ק"ח ופחד יצחק ערך גט ע"י שליח וא"כ היה אפשר לומר דהקצוה"ח ג"כ אויל בשיטת ר"פ דאין לעשות שליח לקבלה אבל אין זה אמת הוא שהרי אפילו לדעת המחמירין שלא לעשות שליח לקבלה הטעם רק משום חששא ע"ש ולא מעיקר דינא.

אבל הדבר מפרש בירושלמי דמעשר שני אהא דאמרינן התם דאשה עושה שליח לקבל את גיטה א"ר זעיראי קומי ר' מנא אף לענין מתנה כל אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו א"ל תמן החורה זכחה אותה בגיטה והיא עושה שליח לקבל דבר שהוא שלה אית לך למימר

במה שהקשו מהאחרונים ז"ל דמשמע מדברי הרא"ש והר"ן דנר חנוכה מותר להדליק על ידי שליח מדהקשו למה מצרכין בני"ח להדליק נ"ח הרי היכי דאפשר ע"י שליח מצרכין בעל ומשמע דפשיטא להו דנ"ח יכול להדליק ע"י שליח והקשו דכיון דהוי מצוה שבגופו אמאי מהני שליח יותר מכל המצות.

ואשר נראה לפמ"ש לת"ח אחד שהקשה לדעת הקצוה"ח חו"מ סי' קפ"ב ס"ק א' שכתב בישוב קושית המוס' רי"ד קדושין דף מ"ב דאמאי לא יועיל כשאומר אדם לחבירו שז צוכה עבורי הנה תפילין עבורי ומ"י שבמצות שבגופו לא מהני שליחות והקצוה"ח תי' לפי דעת הרא"ש נדרים דף ע"ב דעל דבר דממילא לא מהני שליחות ומצות שבגופו דבר שממילא הוא ומינוי שליח לא שייך אלא במידי דמעשה ומש"ה בציניית ותפילין וסוכה נהי דהו"ל עשיית השליח כעשיית המשלח מ"מ כיון דגוף השליח לא הוי כגופו לא עשה המעשה בגופו ולא בגוף שלוחו. והקשה לפ"ז האך אשה עושה שליח לקבלה בגט הא השליחות על דבר שממילא הוא דאינו עושה שום פעולה אלא

דמתנה אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו ע"כ.

וביאור הדברים ללא ילפינן שליחות אלא שזה נעשה כדי הצעלים דבר שהוא שלו אבל לעשות שליח על דבר שאינו שלו אין על זה שם שליחות והא דאשה יכולה לעשות שליח לקבלה משום דחמן התורה זכתה לה גיטה ולפי דברי הירושלמי הדבר פשוט דאף אי נימא דהקצוה"ח ס"ל הכ"ג דהוה דבר דממילא (מה שאינו כמ"ש לקמן בס"ד) מ"מ הכא התורה זכתה לה ואין זה מענין שליחות וגדולה מזו כתב הרנב"ר והגמק"י והש"מ פ"ק דב"מ בסוגיא דחזר לגבי מציאה ל"ש דחזר מדין שליחות דלעולם צעינן שליחות מצעל הממון ועיין מחנה אפרים הל' זכיה ומתנה ס' ל"ג שכתב וכי אדם עושה שליח לקבל מה שאינו שלו והכי אמרו בירושלמי וכו'.

ובדברי הירושלמי יובנו דברי הקצוה"ח בס"ר ר' שכתב דהא דאמרינן צגע ועבד גיטה וחזרה באים כאחד משום גט אשה ועבד לא צעי זכיה כיון דאשה מתגרשת בע"כ ואין זכיה בע"כ אלא

ודאי בגירושין לא צעי דרך זכיה רק ונתן בידה ומש"ה כל דגיטה וידה צאין כאחד מהני עיי"ש. ובדרך פשטות לכאורה תקשה נמי דא"כ האיך מהני בכהאי גוונא שליחות ולפי דעת הירושלמי אחי שפיר דברי הקצוה"ח הנ"ל משום דהתורה זכתה והבן. וועיין מרדכי גיטין ס"ה האומר וז"ל וממורי הכהן קבלתי כל היכא שאין הדבר נגמר ע"פ השליח חשוב מילי ולא מימסר לשליח אבל קבלת הגט זהו גמר הדבר כו' ועיין שו"ת צ"ש א"ח ס' שכ"ז ויו"ד ס' ש"ה].

גט שכתבו על איסה"ג בש"ר
וצ"ע דהא אינו שלו

ובדברי הירושלמי הנ"ל כבר ישבתי בתשובתי להרב הגאון ידיד נפשי הרב גוסטמאן ר"מ דלנח ישראל זצ"ל מה שהקשה לי להני פוסקים דס"ל דאסה"ג לא הוי שלו מהא דאמרו בגיטין דף כ' ע"א שלחו מתם כתבו על איסורי הנאה כשר והקשה הא צעינן ונתן לה שיהא הנתינה משלו ואמאי כשר באסה"ג שאינו שלו ולפי הירושלמי הנ"ל ניחא דהתורה זכתה לו בכל אופן ואפשר דהוא כעין דוגמא

דבדבר שהוא ממילא לא שייך שליחות והוא דמלת שליח פירושו כמשמעו ששולח אדם במקומו דבדבר שהוא צריך לעשותו צין שהוא במקום קרוב או רחוק ולזה חדשה לנו התורה דשלוחו של אדם כמותו כמו שלמדנו זה רפ"ב דקדושין בגירושין למדו כן מושלח ושלחה בקדשים מושחטו אותו ובתרומה מגם אחס שליחות דכל התורה אחי מציניהן ע"ש (ועיין ח"ס אור"ח באריכות גדולה ובחמ"ס כללים בענין שליחות ס"ק ג' אי שליחות הוא רק מקירת כח בעלמא לגמור הדבר ההוא או שהוא ממש כמותו וכעומד במקומו).

אבל דבדבר שמצוי להצעלים לקיים הצווי צלי שליחות ואדרבה דבר שממילא הוא וא"א שיתחדש ויעשה שום מעשה ע"י שליח וגם א"א בעולם שיהא באופן שיהא צריך שליח בשביל לקיים הצווי ההוא וכגון בחפילין וסוכה וכל מצוות שבגופו דהתם הדבר ממילא הוא שגופו ממילא הוא, וגם לא שייך לקיימו ע"י שליח ע"י לא שייך שלוחו של אדם כמותו שהרי גופו הוא שם במקום שהוא מחוייב המצוה ואין שייך צוה שיהא יכול לשלוחו להניח חפילין ויעשה מעשה דא"א בשום

לחמץ בפסח דהתורה עשאו ברשותו של אדם אף דהוי אסא"נ גם מגמ' גיטין הנ"ל לכאורה תקשה דאם כתבו על איסורי הגאה מה שליחות שייך ציה ולדעת הירושלמי ניחא והבן כי קצתו. ועיין שו"ת קול ארי" סו" קכ"ה. ודבריו ז"ע קצת לפע"ד ולעת הפנאי לא יכולתי להאריך.

וב"ז כתבתי לשיטתו דס"ל דשליח לקבלה הוי דבר דממילא אבל באמת זה אינו דודאי שליח לקבלה הוי ככל שליחות דבשלמא גבי הנחת חפילין מקרי דבר שממילא שהדבר אינו עושה שום פעולה והשתנות דבדבר וע"ז לא שייך לעשות שליח אבל הכא השליח שהוא מקבל הגט הוא דומיא דכל קניני התורה שהרי בקבלתו הוא קונה לה הגט והנייר שנעשה שלה והיא קונה את עצמה ע"י ולית כאן סברא דממילא דהכא דומה לכל קנינים שנעשים ע"י שליח וז"פ.

דבר שהוא ממילא לא שייך
ביה שליחות

ובחבורי על מס' נדרים כתבתי
לכאן דברי הרא"ש בכוונתו

כלל ולכן לא שיך ציה נמי שליחות
ולכן נמי אין שליח לראיה.

ישוב לקושיית הבכ"ת
סוכה ט"א

ובמה שכתבתי נלפע"ד ליישב קושיית
הכפות תמרים שהניח בלע"ג
דברי הגמ' סוכה מ"א ע"ב מה
שדרשו צברי"תא ולקחתם שיהא
לקיחה לכאו"א ופי' התקו' והרא"ש
פ' לולב הגזול דקרא אחי לאשמעינן
שאין א' יוצא בשביל כולם דאי לאו
קרא הו"א דאחד יוצא בשביל כולם
וחמה הכ"ת דלפי דעת התוס' רי"ד
דבמזוה שבגוף לא שיך ששא"כ א"כ
קרא מיוחד ל"ל דאין יוצא בשביל
כולם הא לולב הוא מזוה שבגופו.

ולפענ"ד דההו"א דהתורה אמרה
ולקחתם לכם כיון דאנו
מצרכים על נטילת לולב ונראה
לכאורה דהמזוה היא הנטילה
והנטילה כבר הוא מעשה והוי מילתא
דאפשר ע"י שליח כמו בכל התורה
והו"א דאחד מוציא לכולם מטעם
שליחות ולכן כתבה התורה קרא
יתירה דאפ"ה אין אחד מוציא את
כולם דבפירוש הוציאו התורה מתורת

אופן בעולם שלא יהא גופו עמו
ויצטרך לעשות המזוה ע"י שליח
וא"ת כשהוא אונס ואין גופו ראוי
נמי א"א לומר כן שהרי הכ"ג הגוף
כאן הוא אלא שנאנס ואינו יכול
להניחם עליו וכן בסוכה ולולב וא"כ
לעולם כשהוא מחוייב בדבר הרי הוא
שם במקום החיוב וא"כ כה"ג לא
אמרינן שש"א כמומו דהתורה לא
רבתה שליחות אלא במקום דאפשר
שהחיוב יהיה במקום שאין הגוף של
אדם שם ועושה שליח במקומו לקיים
המעשה עזרוו וזה לא הוי רק
במעשה אבל בדבר שממילא לא
כמוכן. וא"א להמתיק הדברים יותר
על הכתב והמבין יבין.

עוד אמרתי להמתיק הענין קצת
דבאמת כל מעשה ופעולת
האדם הם בגדר שליחות דהידיים
והרגלים הם שליחים של אדם באתרי
דמתבועי ליה תמן מובילין ליה
וכוונתי דבאמת סוף מעשה במחשבה
תחלה והמוח חושב לב חומד וכלי
מעשיו גומרים וא"כ באמת הידיים
שגומרים המעשה הם רק שליחים
להמוח אבל זה רק דבר שהוא בקום
ועשה אבל דבר שהוא ממילא אין
כאן שליחות ולא שיך ציה עשייה

שליחות ועיין ח"ס סי' קפ"ב באו"ח
ושפיר מיושבת קושית הכפ"ת.

ובזה מיושב מה שהקשו קצת
מפרשים דמשמע מדברי
הרא"ש והר"ן דנר חנוכה מותר
להדליק על ידי שליח מדהקשו למה
מזכרין בנ"ח להדליק נ"ח הרי היכי
דאפשר ע"י שליח מזכרין בעל
ומשמע דפשיטא להו דנ"ח יכול
להדליק ע"י שליח והקשו דכיון דהוי
מצוה שבגופו אמאי מהני שליח יותר
מכל המצוות ולפי מה שכתבתי א"ש
גם זה דנר חנוכה נמי כיון דהמצוה
הוא ההדלקה והוי מילתא
דאיחעבידא ע"י מעשה שפיר מצי
לקיים ע"י שליח ולא דמי לתפילין
וסוכה וכו'. ועיין שו"ת קול ארי'
סי' קי"ט מה שכתב בזה ודבריו
נוטים קצת לדברינו אף שבעיקר
הדבר יש כמה חלוקים.

שוב מצאתי באבודרהם הל' ברכת
המצות וז"ל וא"כ והרי נר
חנוכה שאפשר לעשותה ע"י שליח
והוא להבא ומזכרין בלמ"ד
(להדליק), וי"ל שהדליקה עצמה היא
המצוה והואיל והוא נותן השמן

והפחילה ומשלו כדאמרינן בפ' במה
מדליקין לנרין לאשתחופי צפריטי
ואקרינן בה שאפשר לעשותה ע"י
שליח ולכך מזכרין בלמ"ד אי נמי
דרך העולם הוא שכל אדם מדליק
בביתו מפני חביבות הנס וכן נר של
שבת ע"כ.

ובאמת כל דיני שליחות גמרינן להו
ממה שדרך העולם לעשות
ע"ז שליח וע"ז רבחה החורה
דמועיל השליחות שעושין בנ"א כמי
שעשאה הוא בעצמו וכן שמעתי בשם
הגאון מהר"ם אריק ז"ל ודייק כן
מלשון רש"י גיטין ע"א ע"ב ד"ה
לאמר מילי לא מימסרן לשליח
ופרש"י דרך ארץ הוא לעשות שליח
דברים והווי נמי בדברים שליחו של
אדם כמותו וכו' ולפי פשוטו דברי
רש"י ז"ל מתמיהים דמאי שייכות
לד"א שעושין בנ"א אם מה שאמרה
התורה בדין שליחות ודייק הגאון ז"ל
דבאמת עיקר שליחות ששא"כ אמרה
כן לפי שדרך בנ"א לעשות כן וא"כ
הכ"נ כיון דדרך ארץ הוא לעשות
שליח דברים ממילא הווי שליח ומועיל
השליחות אפי' בדברים וק"ל.

סימן קז

במה שרצו לחדש קצת מחבמי
ירושלים רבזה"ו צריך להרבות
שמן לנ"ח שידליק עד חצות

א' בשנת לסדר ובני ישראל יוצאים
ביד רמה צרוקלין נ"י השחצ"ך
ינ"א.

קשיא כ"כ די"ל דאהכ"ג כיון דעיקר
הוא פרסומי ניסא וצריך שיהיו
אנשים ערים והלא מצינו חלוקים בין
הדלקה בחוץ לבפנים בזמנים והכל
חלוי כל זמן שצני ביתו לא ישנים
כמ"ש הטור ודלא כרמב"ם וכן
מצינו בקריאת מגילה שחלקו בין עיר
לעיר כמוכן וק"ל.

אלא שבעיקר החידוש טעות הוא
בידם דנראה שהם מפרשים
פי' הגמ' מצותה עד שחלה רגל מן
השוק א"נ לשיעורין ר"ל דהשיעור
הוא בכל מקום לפי הזמן שחלה
רגל מן השוק באותו מקום אבל
באמת זה טעות דהפי' הוא דכך
תקנו לנו חז"ל שיעור שצריך שידליקו
הגרות של חנוכה הוא שיעור כזה
שדולק משקיעת החמה עד שחלה
רגלי דחרמודאי והוא כשיעור שמינית
הציצה לפי ערך החצי לוג שהיה
במקדש (והכל חלוי לפי הפחילה עיין
מג"א) אבל שיעור זה הוא בכל
מקום ובכל זמן ובין כלה הרגל או
לא כלה וכן פי' רש"י חז"ל לשיעורה
שיהא זה שמן כשיעור הזה וכו' ר"ל
דכן היחה תקנת חז"ל ואין נ"מ אם
יש רגל בשוק או לא להאי תירוץ
ואפילו יש רגל בשוק לאחר כן אינו
צעי להדליק יותר זה פשוט. וכן פי'

בדבר שציקש לחוות דעתי העניה
בהא חדש שרוצים לחדש איזה
לומדים כהיום צירושלים שצריך
להרבות שמן בגרות חנוכה שיעור
גדול ולצרוך שידליק לכה"פ עד חצות
לילה ונימוקם מאחר דאמרו בגמ'
מצותה משחשקע החמה עד דכליא
רגלא דחרמודאי מן השוק וכיון
דכהיום צ"ה נמצאים אנשים בשוק
עד חצות ממילא צריך לפרסומי ניסא
עד חצות ואף שמנהג הישן לא היה
רק לחצי שעה אחרי מעריב טוענים
שאו היה הישוב קטן אבל כהיום
רצחי עם בלע"ה צריך שידליק עד
חצות.

ובת"ר כתב דיש לפלפל בזה דא"כ
נחת דצריך לשיעורין לחלק
בין עיר קטנה ואנשים זה מעט ובין
עיר גדולה וכו' ואי משום הא לא

ולא מקדימין שכה או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה מדליק והולך עד שחלה רגל מן השוק וכמה הוא זמן זה כמו חצי שעה או יתר עבר זמן זה אינו מדליק, וצריך שיתן שמן צנר כדי שחיה דולקת והולכת עד שחלה רגל מן השוק וכו'. והלשון צריך ביאור שכתב מדליק והולך עד שחלה רגל מן השוק וכמה הוא זמן זה כמו חצי שעה או יתר עבר זמן זה אינו מדליק דמאחר שכתב דמדליק והולך עד שחלה רגל מן השוק מאי פריך כמה הוא זמן זה גם מה שסיים עבר זמן זה אינו מדליק הי"ל כלה רגל מן השוק אינו מדליק לפמ"ש אחי שפיר דהשיעור שאמרו בגמרא הוא לענין משך הזמן לצריך שיעור שידליק זמן זה ואזמן קפדינן ולא ארגל אלא שנתנו חכמים שיעור לזמן הזה עד שיכלה רגל דתרמודאי ודייק חז"ל שהוא לערך חצי שעה או יותר קצת ושיעור זה הוא בכל מקום ובכל זמן.

ורעת הרי"ף ז"ל דלאחר שלקחה כשיעור הזה אפילו אם רצה לכבותה הרשות בידו או להשתמש לאורה כללו של דבר דלאחר השיעור הזה יא יא ידי מצותו בין ישנם אנשים

רבינו חננאל וז"ל אי נמי לשיעורא דשמן דנר חנוכה כמה הוא כדי שיהא דולק משקיעת החמה עד שחלה רגלא דתרמודאי, וכן פי' הרי"ף והרא"ש.

ובזה מובן לשון הגמ' עד שחלה רגל מן השוק ועד כמה אמר רבה בר בר חנא עד דכליא ריגלא דתרמודאי ולכאורה סברת המקשן שפריך עד כמה צריך ביאור ואין לו פי' דמאי פריך עד כמה והלא קאמר עד שחלה רגל מן השוק ופוק חזי אם כלה רגל מן השוק או לא אבל נראה דהמקשן היה קשה לי דעד שחלה רגל מן השוק אין לו שיעור שהרי מקומות יש ואם ילכו כל הלילה ידליק כל הלילה וזה היה פשיטא ליה דאית להו שיעור ולכן פריך עד כמה ומשני עד שחלה רגלא דתרמודאי והוא השיעור לעולם ובכל מקום ובכל זמן.

ריוק לשון הרמב"ם
עד שחלה רגל מן השוק

ומריוק לשון הרמב"ם בפ"ד מה"ח ה"ה שכתב וז"ל: אין מדליקין נרות חנוכה קודם שמשקע החמה אלא עם שקיעתה לא מאחרין

שכמה ראשונים כתבו ללא צעני ולשיטתם ליצעי שיעור שידליק כל זמן שבני ביחו נעורים כיון דכל זמן שנעורים זריך פרסום נר וצעי להדליק אס לא הדליק עדיין וכדא כן דא א"ו דדבר זה טעות הוא דלא תקנו חז"ל אלא שידליק חצי שעה וזה פשוט.

המרבח שמן

אי איבא פרסומי ניסא טובא

ואולי מי שמרבה שמן ורואים העוברים ושבים זו היא פרסומי ניסא אבל אין לומר דהוא מדין חיוב, ואם זה הוא כוונת המחדשים אזי אין לתפוס עליהם מזד המעשה אבל להלכה אינו זריך.

ואילו באנו לדייק לאידך גיסא היא מקום לסברתם והוא לפי מה שכתבו הראשונים ז"ל דאין שמדליקין בבית לא חיישין לרגל מן השוק והיו זמנה עד עמוד השחר כל זמן שבני הבית נעורים א"כ בעירות גדולות היכי דלא כלה רגל מן השוק עד חלות או עד עמוד השחר אולי כה"ג גם למדליקין בחוץ מותר להדליק מאוחר יותר מחצי שעה.

מבחוץ או לא ועיין ר"ן וש"ג שבה הנ"ל והטור וש"ע וב"י וב"ח או"ח סי' תרע"ב ובאמת הרש"ש כתב דהא דבעינן שיתן שמן כשיעור הזה הוא שיהא נראה כמדליק צעין יפה עמג"א סי' תרע"ב סק"ג וכנראה דכוונתו דמעיקר הדין כיון שהדליק יאז וכמ"ש קיי"ל הדלקה עושה מצוה והשיעור שחקנו רק משום עין יפה יהיה מאזה טעם שיהיה אבל ודאי דלא תקנו יותר מחצי שעה.

ועוד אני מדמה הדלקת פנים להדלקת חוץ ובהדלקת פנים שאנו בני הגולה נוהגים ודאי דהשיעור הוא כדי שידליק חצי שעה וכמו שכתבו הטוש"ע והפוסקים והנה כתבו הסה"ח סי' רכ"ח הביאו השבלי לקט הל' חנוכה והאורחות חיים הל' חנוכה סי' ע"ו ושאר ראשונים והביאם הטור דהאי רגלא דתרמודאי לא נאמרה אלא לקדמונים שהיו מדליקין ברה"ר ולא היה פרסום לאחר שכלה רגל מן השוק אבל לדידן שמדליקין בפנים כל זמן שבני הבית נעורים זריך פרסום נס אפילו עד עמוד השחר מדליק והולך ועיין בהגמ"י ה"ח, ולענין שיעורא קיי"ל דגם עכשיו צעני חצי שעה (אף

רגל בשוק עדין זמן הדלקה הוא אפילו שכבר מאוחר יותר מחצי שעה אחר השקיעה כיון דאכתי איכא רגל בשוק ואיכא עוד פרסומי ניסא והוי דומיא דמדליקין בפנים ממש דהחם חלוי בפרסום הנס שהם בני ביחו ועדיין נעורים מדליק כ"ז שהם נעורים והכא חלוי ברגל מן השוק וכל זמן שלא כלה מדליק והולך אפילו כל הלילה עד עמוד השחר דאיכא פרסומי ניסא אצל לענין שיעור אחד הא בין בפנים בין מבחוץ לחצי שעה וזה פשוט וברור, מ"מ לא מלאני לבי להקל בזה להדליק בחוץ כל זמן שלא כלה רגל דכי מפני שאנו מדמין נעבד מעשה אצל מי ששכח ולא הדליק אולי יש לסמוך על זה בשעת הדחק.

(שו"ת משנ"ה ח"ד סי' ע"ט)

סימן קח

להזכיר של חנוכה בברכת
מעין שלש

ב"ה עש"ק לסדר ונפשו קשורה
בנפשו ברקלין כ"י יו"א החשכ"ג.

מאלקי המערכה, שלם וזרכה, אל
כבוד ידי"ג וידידי נפש כל

ומה שכח הרמז"ס עבר זמן זה ולא הדליק אינו מדליק לא נאמרה אלא במקום שכלה רגל מן השוק וליכא חו פרסומי ניסא אצל היכא דאיכא רגל בשוק לאחר זמן זה הרבה יותר הרי איכא פרסומי ניסא אולי כה"ג היה מותר לאחר ההדלקה ועכ"פ אם לא הדליק יהא מותר להדליק ולזכך על הנרות לכחילה באיחור כל זמן שאכתי איכא רגל בשוק דאכתי איכא פרסומי ניסא והוי דומיא דהמדליק בפנים כיון דבני ביחו נעורים איכא פרסומי ניסא עד עלות השחר הכ"ג לענין מבחוץ אם נשחנה הרגל ולא כלה עד חלות יהא מותר להדליק עד חלות אמנם אפילו בזה לא יהא צרי להדליק יותר משיעור חצי שעה.

ויהיה זה מדויק בלשון הגמ' והפוסקים שנחנו שיעור עד דשחלה רגל מן השוק לפני מה שהעל הפוסקים דהאי כלה רגל מן השוק לשיעור זמן נאמרה היל"ל קחם מצותה משחשקע החמה עד שידליק חצי שעה ולמה הוציא בלשון שחלה רגל מן השוק ולפי הנ"ל יש לומר דבא ללמדנו חרי דינא חדא דהזמן הוא כשיעור הזה והיינו חצי שעה, והשני דאם באמת איכא עדיין

הודאה בצרכה דמעין ג' אינו מזכיר
 דלא אמרו להזהיר מאורע בחנוכה
 ופורים אלא היכא דאיכא הודאה
 עכ"ל ע"ש.

צ"ע שהאחרונים העלימו עין
 מדברי הש"ע

אלא דאני מוסיף להפלות ולא על
 היפה ללב לבד יש לתמוה אלא
 גם על הפמ"ג שהביא דין זה בשם
 הא"ר וכן האחרונים הבאים אחריהם
 וכאלו הא"ר ז"ל המביא לן דין חדש
 מה שלא מפורש ופלא שעשו ענין
 כאלו לא ידעו את יוסף בש"ע או"ח
 סי' ר"ח סעיף י"ב הלכה מפורשת
 הוא בש"ע וז"ל מזכירין בה מעין
 המאורע בשבת ויו"ט ור"ח אבל לא
 בחנוכה ופורים וכו' ע"ש ובהגמ"י
 פ"ג מהל' ברכות סק"ל וז"ל
 ובתשובה כתב מורי ז"ל דבחנוכה
 ופורים לא צריך וק"ל עכ"ל והביאו
 הב"י בס' ר"ח שם וכ"כ הלבוש
 ע"ש גם במ"ב צ"ן לפמ"ג בשם
 א"ר ולא הרגיש שהוא הלכה מפורש
 בש"ע הנ"ל, והנה על הא"ר אין
 לתמוה שלא כתב להלכה זו מפורשת
 בש"ע שהוא ז"ל רצה להביא שם
 דוקא תשובה מהר"ם מרוטנבורג
 הנ"ל ורצה ליישב בזה טעם הלבוש

חי ספרא רבה בישראל גל אגוזים חל
 תלפיות פ"ה וכו' ה"ה הרב הגאון
 הנדיק כקש"ת מוה"ר ישראל וועלן
 שליט"א אב"ד בודאפעסט - ירושלים
 עיה"ק.

אחד שב"ג באהבה אמת, יקרת
 מכחצו קבלתי נעמו
 ובזמנו אבל לא החפנאחי. ובנחיים
 קבלתי גם מכחצו השני ואידי
 דחביבא לי אפתח ברישא ואין קדר
 למשנה. ומילתא דתמיה מדכר דכירא
 מה שהביא כ"ג בשם הספר יפה ללב
 (הספרדי) ח"צ שכתב דאם אכל
 בחנוכה דבר שצריך לומר ברכה מעין
 שלש ז"ל בה ועל הנסים ונפלאות
 שעשית לנו בימים אלו כי אתה ה'
 הטוב וכו' ותמה עליו כת"ר
 דבפמ"ג סי' תרפ"ב הביא בשם א"ר
 שהביא בשם מהר"ם מרוטנבורג ז"ל
 סי' ע' דברכה מעין שלש בחנוכה
 ופורים אין מזכירין בה של חנוכה
 ופורים דלא נתקן אלא בצרכה
 הודאה וגודה לך לאו הודאה הוא,
 ודאי תמיה קיימת היא ואין לה
 פתרון ועיין מהר"ם ז"ב הנ"ל
 שהביא עוד טעם דאפילו בבהמ"ז
 איכא למ"ד פ' במה מדליקין (כ"ד
 ע"א) דאין מזכיר אבל במעין שלש
 לא יעלה על לב איש כיון דליכא

הכא לית מאן דפליג צוה. ועיין
משנה הלכות מהד"ק ח"ה סימן פ'.
(שו"ת משנה"ה ח"ד סי' פ')

סימן קמ

עוד בדין אי מוכירין חנוכה
ופורים בברכה מעין ג'

ב"ה ח"י תמוז התש"ל בני יצו"א.

בד"ת אשר העיר מה שכתבתי
בספרי משנה"ה ח"ד סי' פ'
בד"ה אלא דאני מוסיף, תמה כת"ר
דחלילה לחשוב על רבן של ישראל
הפמ"ג ועוד אחרונים הבאים אחריו
שהי' להם בהעלמת עין דברי הש"ע
רס"י ר"ח סע' י"ד. הנה צוה שמח
לבי ויגל כבודי אשר מעכת"ר עומד
על ימין רבותינו הקדושים וכן נאה
ויאה לכל ת"ח לחוס על כבוד
רבותינו הצדיקים האחרונים זצ"ל
ודלא כמו שבעונ"ה בדור הזה כל
אפרוח שלא פתח עיניו בתורה כבר
מבזה גדולי המורים אשר קטנם עזה
ממתנינו ואם הראשונים כמלאכים
אנו כבני אדם וכל הפוסל במומו
פוסל וכן דרכי מאז ומקדם וכן
קבלתי מרבותי להעמיד דברי רבותינו

ז"ל בסי' ר"ח סי"ב שתמה עליו
(בל"ח) בד"ח ברכות מ"ד ע"א
ס"ק קל"ה שהביא שם דברי הגמ"י
וטעם רמ"י (שהוא הלבוש) שהוא
טעם תשו' מהר"מ הנ"ל והד"ח
תמה עליו דהוא טעם דחוק כ"ש
לפי דבריו שכתב בעלמו סוף סי'
קפ"ו וכנראה דהוא חשב להלבוש
כתב טעם זה מדנפשיה וכתב עליו
הא"ר לאשתמיטתיה מיניה דד"ח
תשו' הנ"ל אבל אנ"ל קשה, ולע"ג.
ועכ"פ נכונים צוה דברי כ"ג דאין
ספק שאין להזכיר מעין המאורע
בברכה מעין שלש.

וגדולה מזו אני אומר דלא מצעי
שאין להזכיר אלא אם הזכיר
אפשר דהוה הפסק בברכה וצריך
לחזור לברך אמנם בסוף סי' ק"ח
כתבו דאם אירע שהזכיר מאורע
שאר הימים תוך תפלת י"ח לא הוה
הפסק וא"כ נראה דהכא נמי כן
ועכ"פ לכתחלה ודאי אין להזכיר
ואפילו במי שספק אם צריך ברכה
אחרונה ומצרך ממילא כגון שאכל
ענבים כשיעור ושמה יין למספקא
ליה אי היה כשיעור קי"ל דאין
להזכיר על הספק ובתשובה אחרת
הארכתי צוה אי קי"ל כהט"ו אבל

ולישנם בכל האפשר. ופעם אחת נכנס אחד מלעירי דורינו לבקש הסכמה ממו"ר שליט"א וכשהביט בפנים קצת אמר המחבר אל יתפלא כ"ג אם ימצא מה שהוא שהוצא באחרונים כי אין דרכי לעיין באחרונים, אז הניח מו"ר את הכת"י מידו על השלחן, שאלהו המחבר מה זה ועל מה זה השיב לו גם אני אין דרכי לעיין באחרונים, והלך לו המחבר בפחי נפש.

ומיהו מה שנוגע לעניינינו המעיין בלדק יראה שהפמ"ג בסי' תרפ"ב בשפ"ד שם שהביא הא"ר בשם חסידות מהר"ם מרוטענבורג ז"ל סי' ע' דברכה מעין שלש בחנוכה ופורים אין מזכירין וכו' ואח"כ הביא יוחנן כ"ג וכו' ג"כ בשם א"ר נראה מפורש דלא הביא רק הלכות בסחם לאשמעינן מה שלא ידענו דינים מחודשים וכן הבין בספר מ"ב שם שניין הלכה זו פמ"ג בשם א"ר ולא הזכיר כלל דכן מצואר בש"ע א"ח סי' ר"ח וע"ז שפיר תמהתי למה לא הביאו כן בשם הש"ע כיון שהדבר מפורש בש"ע ואכתי תמיהתי לדעתי קיימת אלא דמ"מ להלכה ודאי זכו וצדקו דבריהם.

ועיין ח"ס א"ע ח"ב סי' ק"ב שכחב אמרן הב"י ז"ל ח"ל לזה אני אומר בספרו הב"י הא לא הביא כלל מהירושלמי ואפשר דלא הי' אז לפניו אותו הסוגיא שבירושלמי ולא עלה על דעתו סברת המשנה למלך וכו' ובספרו דמייחתי הירושלמי הא לא מייחתי כלל סוגיא דפוטה וכו' ואם אולי הרב"י לא כיוון לזה מ"מ האלקים אנה לידו להמתיק בלשון קלמסו שיהיה אותו צדיק ניצל מאותו השגיאה כי כן אורחות נותן התורה ית"ש עם כל עוסקי תורתו לשמה להכחיד תחת לשון קולמס והללה משגיאותינו ואם יתורצו בדוחק עכ"פ לא תלא תקלה מת"י וכו"ב בתומים סי' כ"ה ע"ש.

מחלוקת הרמב"ם והסמ"ג

אי לומר נודה לך
בברכת מעין שלש

וב"ש בשם ס' יד נאמן הנמצא תחת ידו אחר שהביא מחלוקת הרמב"ם והסמ"ג אי אומרים נודה לך בצרכה מעין שלש דעת הרמב"ם פ"ג מצרכות שלא לומר וע"ז כתב ביד נאמן ח"ל האמנם ראינו להרב באה"ט א"ח סי' ר"ח סקי"ג וכו' והוסיף זה ונודה לך על הארץ ועל

שאין מזכירין חו"פ ולא ראו דמהר"ם לא גרם נודה לך ואנן מיגרם גרסינן בצרכה מעין שלש ועונים באימה ואומרים ביראה ונודה לך ה' וכו' וא"כ דבריו הם שלא כהלכתא, אלא פשוט דרבותינו הצדיקים האחרונים ז"ל ראו דבריו וס"ל דאפ"ה אין להזכיר ואין חלוק היד נאמן עלינו.

ובעיקר דברי מהר"ם הואיל ואחא לידן נימא צה מילתא ומתחלה לדייק בלשונו הזהב שכחב ח"ל דלא (אמר) להזכיר מאורע צחנוכה ופורים אלא היכא דאיכא הודאה צחפלה ע"כ ויש לדייק מה כוונתו צחיצח צחפלה והיל"ל דלא אמרו להזכיר אלא היכא דאיכא הודאה וחו לא, ולפוס ריהטא הי' נראה להגיה כחפילה צכ"ף וכוונתו להא דאמרו בגמ' שבת כ"ד איבעיא להו מהו להזכיר של חנוכה צבהמ"ז וכו' רב הונא בר יהודה איקלע לבי רבא סבר לאדכורי צבונה ירושלים ח"ל ר"ש כחפלה מה חפלה צהודאה חף צרכת המזון צהודאה ע"ש מצואר דצבהמ"ז לא אמרו להזכיר אלא "כחפלה" והיינו צהודאה וא"כ צחו"פ צצרכה מעין ג' דליכא הודאה לא אמרו להזכיר.

המחיה אלמא דמעין צרכת הודאה צצצרכות צריך ג"כ לכלול צה וא"כ גם הנסים צריך לדעתו לכלול צה חנוכה ופורים לומר ועל הנסים ועל הנפלאות וכו' עכ"ל לפי מה שהעתיק כת"ר. וע"ז כתב כ"ח הנה עין רואה שלא הצריך להזכיר חו"פ רק לפי נוסחתינו הנוספת שאומרים נודה לך ובאמת כמה נחקשו האחרונים לחרץ על מה דכתב מהר"ם צ"ב שאין מזכירין חו"פ מפני שאין צה הודאה והא אומרים נודה לך עיין לבוש סי' ר"ח סוס"י כמה נדחק אבל המעיין צחשו' מהר"מ צ"ב סי' ע' יראה שלא הי' גורם ונודה לך ושפיר קאמר שלא נחקן אלא צצרכת הודאה ע"כ כתב שלא להזכיר חו"פ עכ"ל.

ואומר אני צכאן כת"ר מדויל ידיו משתלם ליה צמה שחמה עלי צריש דבריו דא"א לומר דהפמ"ג והבאים אחריו העלימו עין מדברי הש"ע דבר זה אומר על מעכ"ח וכי הלבוש והמחה"ש והמחצר והא"ר והפמ"ג כולם מקבלים עליהם עול מהר"ם צ"ב זה מזה ולא נתנו עיניהם צרשות מהר"ם צענמו לראות היעמדו דבריו לפי נכחתו וכולם כאחד עונים אחר מהר"ם

כשיאמר כי אמה ה' וכו' ונודה לך
 על הארץ ועל המחי' דהתם כבר לאו
 הודאה בתפלה היא אלא הודאה
 בפני עזמה ובהודאה בפני עזמה אין
 מזכירין דבזה אין מפסיקין כבר
 דבשלמא באמצע התפלה יש להפסיק
 לומר עוד תפלה אחרת והו"ל אצל
 תפלה אבל הודאה אצל תפלה א"א.
 ואין להקשות דמ"מ יאמר אחר נודה
 לך על הארץ ועל המחי' דהתם כבר
 לאו הודאה בתפלה הוא אלא הודאה
 בהודאה וזה אינו צריך דבהודאה בלי
 תפלה אין מזכירין אפילו להודאה
 דדוקא הודאה שבאמצע התפלה
 מותר להפסיק בה להוסיף עוד
 הודאה אחרת אבל הודאה בפני
 עזמה אין מפסיקין בה להוסיף עליה
 הודאה אחרת בקיצור אין מוסיפין
 תפלה או הודאה אלא באמצע
 התפלה או בסוף התפלה ולזה דייק
 מהר"ן ז"ל אלא היכא דאיכא הודאה
 בתפלה צב"ח שמשית כלומר אם
 ההודאה הוא בתפלה או מזכירין
 הודאה אחרת ואם לאו לאו ובה
 מיושבים דברי רבותינו האחרונים ז"ל
 ועיין לבוש הנ"ל.

(שו"ת משנה מהד"ח ח"ד סי' פ"א)

ומיהו ליטב לפי גירסתנו דגרסינן
 בתפלה נראה דהתוס' שם
 ד"ה מזכיר בהודאה כתבו דעל
 הנסים הודאה היא ולא תפלה הנה
 מבואר דאין לומר הודאה אצל תפלה
 ביחיד אלא הודאה אצל הודאה
 ותפלה אצל תפלה או בלא כלום
 וכ"כ עוד שם תוס' ד"ה צבונה
 ירושלים משום דיעלה ויבא היא
 תפלה ותחנונים תקנוה צבונה
 ירושלים דהוא נמי תפלה וצב"ח
 תקנוה בעבודה שהיא תפלה להשב
 ישראל לירושלים ונמצא הכי פירושה
 בלא (אמרו) להזכיר מאורע בחנוכה
 אלא היכא דאיכא הודאה בתפלה
 אבל תפלה דלית בה הודאה לא
 אמרו להזכיר.

והנה ברכת מעין ג' התפילה שלה
 מרחם ה' אלקינו על ישראל
 עמך וכו' ובני ירושלים עד ונברך
 עליה בקדושה ובטהרה ומה"ט
 מזכירין שם בשבת של שבת ויו"ט
 וצב"ח של ר"ה שהוא ג"כ תפלה
 וכמ"ש התוס' דמזכיר תפלה אצל
 תפילה אבל א"כ א"א להזכיר הודאה
 צחו"פ דאין מזכירין הודאה אצל
 תפילה ואין לומר דמ"מ זכיר לקמן

סימן קי

בבתי כנסיות

נכון לסדר המנורה בדרום
והנרות בין מזרח למערב

ואורות המנהג צירושלים עיה"ק
ח"ו שנהגין ברוב בתי
כנסיות להניח נרות חנוכה כחול
דרום ומסדרין הנרות בין מזרח
למערב וזה דלא כרדב"ו ח"ג סי'
תק"י שכחז שהוא מנהג בטעות
וצריך להניח בין צפון לדרום והוא
מנהג ומיקין וכן ביאר מרן הח"ס
ז"ל או"ח סי' קפ"ו וכ"כ בשו"ח
מהר"י ברונא סי' ט"ל שהחזן
המדליק צניהכ"ג יעמוד בדרום
ויהפוך פניו לצפון ושם בורה וכן
מנהג ג"כ בק"ק פעסט ופרעשבורג,
וצירושלים ח"ו דלא כרדב"ו ודלא
כח"ס עכ"ל ורובה לידע כ"ג איס
נוהגין בבתי כנסיות היראים
במדינתנו ע"כ.

והנה את חטאי אני מזכיר היום כי
לא ידעתי מנהג רוב בתי
כנסיות דפה אבל אמת אגיד כי
בעוני"ה במדינה זו אין לסמוך על
מנהגים ולא על רובם וגם אין
מנהגים ידועים אשר הנהיגו כאן

גאוני אמת ומה נאמר ומה נדבר
ליבא לפומא לא גליא ובמסחרים
חזכה נפשי ולכן לא אוכל למלאות
בזה בקשת כ"ג אלא דמ"מ בבית
הכנסת שלנו הנהגתי ג"כ להדליק
מזרח ומערב ולפי שכ"ג מפקפק
בזה אמרתי לבאר קצת.

ראשונה באמת דבר פלא צירושלים
שמיחין מזרח מערב שהרי
הרדב"ו העיד לן בתשובה הנ"ל
דצירושלים דרום וצפון היו מדליקין
ו"ל וצירושלים חזב"ב מניחין אותן
בין צפון לדרום כמו שהוכחנו והוא
מנהג ומיקין עכ"ל ומשמע בדומנו
צירושלים היו נוהגים כהרדב"ו וא"כ
מה עלתה להם לאנשי ירושלים
בדורות האחרונים שראו לשנות
ממנהג ומיקין הנ"ל.

והנראה בזה דלפי הנראה רוב
האחרונים ז"ל פליגי בזה
ארדב"ו וס"ל כמה"ד סי' ק"ד
שהוא מקור מוצא דין זה שפסק
כרבי דמנורה בבית המקדש מזרח
מערב היחה מונחת ודלא כרבנן
לצפון ודרטום היחה מונחת כמבואר
במנחות פ' שתי הלחם, והטעם בזה
כתב להלכה כרבי מחברו וכן פרש"י
בחומש וכן פסק בטוש"ע או"ח סי'

חשיבותא דמנורה בדרום הוה נמאל
 דקאי בין כותל דרום ובין המנורה
 נמאל דמדליק המנורה ממזרח
 למערב אלא דנראה מסוף התשובה
 שם דלעיקר דינא לא היה מפקיד
 הרבה בזה דבסוף התשובה סיים
 ח"ל ובמרדכי בשם מהר"ם כתב
 שיתחיל להדליק בצד שמאל ויסיים
 בימין לכל הפנות יהיו לצד ימין
 וברעגושפורג מעמידין הנרות לצד
 דרום בין מזרח למערב ובקהלות
 ברונא נמי בין מזרח למערב אבל לצד
 צפון ובשאר מקומות ראיתי לצד דרום
 בין צפון לדרום ע"כ והרי דעכ"פ
 בעיר ברונא מקומו של מהר"י ברונא
 ג"כ מניחין בין מזרח למערב וכן
 ברעגושפורג אלא דבשאר מקומות
 ראה בין דרום לצפון אבל לדידי'
 מזרח ומערב ס"ל.

איברא דהמעין בדברי מהרי"ב שם
 יראה דלא קאי כלל על אופן
 הנחת המנורה אלא דבריו בתשובה
 שם סובבים אופן הדלקתה היינו
 מאיזה צד יתחיל להדליק אם מצד
 ימין לצד שמאל או מצד שמאל לצד
 ימין ומסיק בזה דמתחיל מצד שמאל
 והולך לצד ימין כדרך שאנו מדליקין
 וזה דלא כהלבוש והט"ו שכתבו
 להיפוך דמצד ימין לצד שמאל הוא

חרע"א ס"ו דמניחם בכותל דרום
 ומסדרן ממזרח למערב וכן העיד
 הב"י והד"מ שם שכן הוא המנהג
 העולם כדברי האומרים בין מזרח
 למערב וכ"כ הלבוש ס"ח אלא
 שבפחנא היו מסדרין מצפון ודרום
 ואומרים שהוא מנהג קדמונים
 והניחו להם. ומהרש"ל בתשו' סי'
 כ"ה והמג"א פסקו ג"כ מזרח
 מערב אלא שהמג"א כתב שאין
 לתפוס על אותן שכבר נהגו כרמז"ס
 שהרי יש להן על מי שיסמוכו אבל
 לכתחלה וכגון בבתי כנסיות חדשות
 או אפשר אפילו בבתי כנסיות שכבר
 נהגו כרמז"ס אם יכלו לשנות בלי
 מחלוקת נוהגין כהה"ד והוא גם
 שיטת הראב"ד ואף שהרדב"ז חולק
 שם על התה"ד מ"מ נראה לכל
 האחרונים לא קבלו דבריו שהרי ודאי
 ראו דבריו דא"א דנעלם מכולם דברי
 הרדב"ז ז"ל מאחר שהיו לפנייהם
 תשו' הרדב"ז אלא ע"כ דלא חשו לו.

ומה שהביא כ"ג מדברי מהר"י
 ברונא שהחזן המדליק בביהמ"ס
 יהפוך פניו לצפון ונראה נמי דס"ל
 צפון ודרום לולי דברי כבוד גאונו
 לאחר העיון אדרבה מפורש שם
 דס"ל מזרח ומערב היטה מונחת
 המנורה וכתה"ד ח"ל א"כ כל

בין מזרח למערב כלל ובין צפון ודרום.

שיבת מרן הח"ס בתה"ד
ולא כרדב"ז ז"ל

ומעתה פש לן ליישב דברי הח"ס
ז"ל ואמינא בס"ד לאחר
הדקדוק בדברי מרן הח"ס ז"ל
דדבריו גם כן עולין בקנה אחד עם
שיטת כל האחרונים וכפסק התה"ד
ודלא כרדב"ז והוא שכתב שם ח"ל
והנה אע"ג שישנו פסק הרמב"ם
על נכון בעזה"י מ"מ כבר העיד
התה"ד שזרוב המקומות נוהגים
כראב"ד לסדרן ממזרח למערב וכן
פסק מהרש"ל בתשו' סי' כ"ה ורק
מג"א כתב שאין לתפוס על אותן
שכבר נהגו כהרמב"ם שהרי יש להם
על מי שיסמוכו אבל לכתחילה בודאי
אין לשנות מהנ"ל וכן כתב עוד שם
בסמוך ח"ל שהרי למאי שאנו נוהגין
כמ"ד מזרח מערב ונקרא לפני ה'
היותר סמוך לקדש קדשים וכו' עוד
שם מ"מ לפי מנהגינו כמ"ד מזרח
ומערב אין שום קפידא בפניות
הנרות וכו' וא"כ הרי שכתב מפורש
מרן הח"ס ז"ל דמנהגינו לסדר
הנרות ממזרח למערב ושכן ראוי

מדליק אבל באופן הנחתה אם מזרח
או מערב אולפון ודרטום הניח זה
על מנהג המקומות, והא דאמר
שהחזן יעמוד בדרום וידליק כו' הנה
הוא שם רק העלה דאזתם המדליקין
בצד דרום ממזרח למערב אין
הפירוש שנותנין המנורה על צד
דרום ממש עד הכותל ונמצא פני
המנורה לצד צפון והחזן המדליק
עומד נגד פני המנורה פניו לצד
דרום ואחריו לצד צפון אלא מניח
המנורה לצד דרום רחוק קצת מן
הכותל ופני המנורה ג"כ לצד דרום
ואחריה לצד צפון והחזן המדליק
עומד בצד דרום בין המנורה ובין
הכותל פניו לצד צפון שהוא כנגד
פני המנורה ואחריו לצד דרום
ומדליק ממזרח למערב וזה ברור
בפי' מהרי"ב למעיין שם וא"כ ודאי
שאין מדבריו סתירה למנהג ירושלים
אלא אדרבה אם לא שיש ראייה
למנהגינו.

ובאמת בתשו' מהר"ם מרוטנבורג
סי' ס"ז כתב וששאלת על
נר חנוכה צדיהכ"נ היכן יניחנו כל
היכא דליכא מזוזה לאנחי צימין טפי
עדיף הלכך מניחה צימין פתח ארון
הקדש וכן עמא דבר ע"כ ולא חלק

והמנורה לא הייתה אלא הכותל ממש
אלא קצת רחוק מכותל דרום כדי
שיהי' מקום ליכנס להמליק בין
הכותל והמנורה פניה לצד דרום
והיינו לפני המדליק ונמצא העולה
מזה הוא כן.

המנורה צריך להניחה בצד דרום
רחוק קצת מן הכותל לפני
המנורה לצד דרום והנרות מסודרים
ממזרח למערב, המדליק צריך לעמוד
על צד דרום בין המנורה לכותל
אחוריו לדרום ופניו לצפון שהוא נגד
פני המנורה ומדליק משמאל לימין
הנר הראשון ואח"כ מדליק לעולם
הנר החדש ואחי שפיר הכל בס"ד.
ובאמת כי הכי מפורש בשו"ת
מוהר"י ברונא ודבריו מתאימים
ממש לדבריו ז"ל, וז"ל ומכל זה נ"ל
ישראל מזרונא דהכי נמי צהדלקת נר
חנוכה וכו' נמצא דקאי בין כותל
דרום ובין המנורה נמצא מדליק
המנורה ממזרח למערב ואין לומר
שהמנורה הייתה סמוך לכותל ממש
כי היכי דליהוי ממש צדרום ז"א
דצפ' תרומה פרש"י דהוה רחוק מן
הכותל צ' אמות ומחצה ומזה מוכח
דכהן בצד הכותל קאי ומהדליק וכו'
ולכן נ"ל שהחזן המדליק צהכ"ג
יעמוד צדרום בין הכותל ולוחות

לעשות לכתחלה וכשיטת הראב"ד
ורש"י וכל האחרונים ז"ל ודלא
כרדב"ז. ופלא מה שהעיד כ"ג
צפרעשצורג דרום צפון היו מדליקין
דמאחר שהעיד לן מרן הח"ס ז"ל
שמנהגינו מזרח מערב א"כ כך היו
מדליקין צפרעשצורג בזמן מרן
הח"ס ז"ל שינו ומי הם אשר שינו
מנהגו בקדש צפרט כי מאז רק בנינו
מלכו אחריו וצ"ע.

ואולי סוף לשון הח"ס ז"ל הטעהו
שסיים וז"ל ע"כ אין לשנות
ממנהגינו שעומד המנורה פני
הנרות לכותל דרום והמדליק פניו
לצפון ואחוריו לדרום ומדליק ואפשר
לפוס ריהטא עלה בדעת כ"ח דמה
שכתב הח"ס והמדליק לצפון ואחוריו
לדרום שהכ"ג המנורה דרום צפון
היתה מונחת אבל לפי הנראה באמת
כוונת הח"ס שהמנורה מזרח ומערב
היתה מסודרה וכמ"ש מפורש לפי
מנהגינו כמ"ד מזרח ומערב וכתב
שאין לשנות מנהג זה אלא הכא
כוונתו לענין המדליק הוא דמדגיש
מקום המדליק והאיך יעמוד וכתב
שצריך המדליק לעמוד ג"כ על צד
דרום ואחוריו לדרום ופניו לצפון
וע"כ צריך לעמוד לפניו מן המנורה
לצד דרום והיינו בין הכותל ומנורה

ומצרכין צביהכ"ג ואח"כ מצרכין כל
הצרכות ומדליקין צביהכ"ג הרב
מוה"ר יצחק לוי ואלי בתש" כ"י
עכ"ל. והגראה דס"ל דמדליק
צביהכ"ג ומצרך חוזר ומצרך צביה
כל הצרכות וממילא ה"ה ברכת
שהחיינו בכלל דמ"ש.

והגם שהתניא חולק שלא לצרך
צביהכ"ג וכן כתב בשבלי הלקט
סי' קפ"ה אחר שהביא דעת צעה"ט
סיים ומורי ר' יהודה אחי שני נר"ו
היה נמנע מלהדליקה אלא לצרך
עליה וכן דעתי נוטה ע"ש הם לא
כתבו אלא שחלקו בעיקר דין הדלקה
דאין צריך להדליק בכלל צביהכ"ג
ומיהו אם הי' חיוב להדליק לדעתם
צביהכ"ג היו מודים דמצרך וחוזר
ומצרך צביהכ"ג וכיון דאין קיי"ל
כצעה"ט ואשר גדולי הראשונים
דס"ל כן להדליק ממילא צרכי נמי
מצרכין וזה מוכרח מדברי הש"ל
שם שכתב מאחר שכל אחד ואחד
מדליק צביהכ"ג מה צורך להדליק
צביהכ"ג ואלו היו אורחים ישנים
צביהכ"ג היו צריכין להדליק וכו'
ע"ש מבואר דרק אעיקר דין הדלקה
פליג. ולפ"ו פשוט דקידוש צביהכ"ג
יש לו דין נר חנוכה וכיון דנר

ויהפוך פניו לכפון ע"כ וגמלא הרי
מפורש כמו שכתבתי בס"ד וזה
שיטת הח"ס ז"ל וראה גדולה
לדבריו משו"ח מהרי"ב, וגמלא
העולה לדין יפה מנהג ירושלים
שהנהיגו ע"פ הכרעת האחרונים ז"ל
להדליק בין מוצא למערב, וכרוב
האחרונים ז"ל.

סימן קיא

חזן ביהכ"ג שקידש
ובירך שהחיינו בביהכ"ג
אי חוזר ואומר שהחיינו בביתו
ב"ה ליל שישי לסדר יצרך ה'
התשכ"ט צרוקלין נ"י ירו"א.

בשאלתו בחזן הכנסת קידש כליל
צבעות צביהכ"ג אחר התפלה ועשה
שהחיינו ונסתפק אם לאחר שצא
לקדש צביהכ"ג אי חוזר ומצרך שהחיינו
או לא והוא יש לו אשה ואין לו בנים
צביהכ"ג למי שהוא מקדש. ולפוס
ריהטא נראה הנה הצרכי" א"ח סי'
תרע"א אות ו' כתב וז"ל אין לחוש
למ"ש בס' חניא שיש שנמנע
מלהדליק צביהכ"ג כדי שלא לצרך
עליה וכמה רבנים ש"ל היו מדליקין

חנוכה ס"ל דחייב לברך בזיתו כל
הברכות הכ"ג בקידוש דתרווייהו
ממקור אחד ילאו וטעם אחד להם.

ברם בשע"ת סי' תרע"א אמה
שכתב הרמ"א ואין אדם יואל
בנרות של צ"ה וזריך לחזור ולהדליק
בזיתו וכתב עליו בשע"ת עבה"ט
ועיין במח"צ בשם זרע אמת. אם
הדליק בלילה הראשונה בזיתו ואח"כ
מדליק בצהכ"ג יברך שהחיינו ג"כ
ואם הדליק קודם צבה"כ לא יחזור
לומר בזיתו ברכת שהחיינו אם לא
שמדליק להוציא גם אשמו וב"צ
ע"ש. וכן פסק אחריו המ"צ ע"ש
ופלא שלא הביאו כלל זה מזה, ולולי
דמסתפינא הייתי אומר דלא פליגי
אהדדי דהברכ"י ומהרי"ל ואלי ז"ל
מיירי בנר חנוכה דוקא כיון דאשמו
לא ברכה שהחיינו וכיון דנר חנוכה
הוא נר איש וביתו ולכן שפיר מברך
כל הברכות ושהחיינו בכלל אבל
השע"ת מיירי במי שאין לו אשה
אבל במי שי לו אשה הכ"ג דס"ל
דיברך פעם שניה בשביל אשמו נמצא
דלא פליגי אלא דמר אמר חדא
כשמדליק בזיתו לעצמו ואין לו אשה
אז אינו חוזר ומברך ומר אמר חדא
כשיש לו אשה אז חוזר ומברך.

אלא דלפ"ז בהמקדש בביהכ"נ
ובירך שהחיינו ואשמו נמי
ברכה על הנרות בשע"ת דלקה א"כ
כבר יאלה בברכת שהחיינו וגם הוא
כבר יאל וא"כ פשוט דאין לו לברך
פעם שניה בזית כיון שכבר יאלו
בברכת שהחיינו.

ומ"ם מי שיש לו בנים שעדיין לא
יאלו ידי שהחיינו חוזר ומברך
להם שגם הם בכלל החיוז אלא
דלריך לדקדק בזה שיהיו הבנים כבר
בני חנוך ויהיו מחויבים בקדוש היום
מחור חינוך עכ"פ דאם לא יהו בני
חנוך א"כ בירך ברכה לבטלה זה מה
שנלפענ"ד הלכה למעשה בנדון זה.
(שו"ת משנה ח"ה סי' פ')

סימן קיב

ביאור הירושלמי מדליקין בשמן
שריפה בדליכא שמן של חולין

ב"ה ה' לסקר ברכות תהין לראש
יוסף התשכ"א צרוקלין נ"י יו"א.

בין פורת יוסף ברכת שמים מעל
ברכת שדים ורחם יחולו על ראש
יוסף ה"ה ידידי נפשי צמד לבני

הרב הגאון ר' יוסף פנחס הלוי לעוונינסאהן ז"ל אבד"ק צמעוו, מר"י בשיבתינו הקדושה ברוקלין נ"י.

אחדשת"ר אח נדרי אשלם להשתעשע ביתר דבריו כפי מיסת הפנאי ויאמין לי ידידי כי לולי אהבה הדוחקת לא יכולתי לכתוב כי לבי נשבר בקרבי בעונ"ה אחרת נלקח מאחני מחותני גיס אחי הרבה ר' משה ליעבערמאן ז"ל מראשי ישיבת חו"ד בן מ"ב שנים ר"ל גדול בתורה וזיראת ה' טהורה והספדתי עליו בחו"ד נדיקים ילכו ב"ם ובלילה באחי הביחה בוחאי הלילה פחוד פחדתי כי פתאום וכו' וזה לבד משאר הטורדות ומשובות אשר ב"ה אני צריך להשיב יום יום לכותבים אלי ואת כח"ר הסליחה וגם אם לא יהיו דברי אלו מסודרים ביותר כי תורה מגילה מגילה נמנה שהכרחתי להפסיק בין הפרקים. ועיין עוד ח"ו סי' קי"ת.

פי"א דתרומות הי"ח ותמה כ"ח להסוברים שהנאה של כילוי אסור מן התורה לור בתרומה והא דהמירו בנר חנוכה משום דמללה"נ ז"ע דמה לי אם יש לו ומה לי אם אין לו שמן של חולין אטו בשופר של עולה בגמ' ר"ה כ"ח דשרי לתקוע בו משום מללה"נ היאסר כשיש לו שופר של חולין או שאינו מודר עליו עכ"ל.

הנה בראייתו שהביא מתקיעת שופר לכאורה אינו ראוי דאומר אני אה"נ דלכתחלה אסור לתקוע בשופר של עולה אם יש לו שופר אחר וכן כתב מפרש הרמב"ם ז"ל בפ"א משופר ה"ג וז"ל וכן שפר של עולה לא יתקע בו ואם תקע יאל שאין בקול דין מעילה וא"ח והלא נהנה בשמיעת הקול מצות לאו ליהנות ניתנו ע"כ והרי מפורש בשופר של עולה דאף דפסק הרמב"ם דמללה"נ ולכן מותר לתקוע בו אבל לכתחלה לא יתקע בשופר זה. ובסמוך אי"ה עוד נדבר מזה.

בשיטת הבעה"מ דמצות דרבנן ליהנות ניתנו

(א) ומה שנראה לפענ"ד דלכאורה עלה בדעתי לומר לפי

ובמה שהביא דברי הירושלמי פי"א דתרומות ה"ה דאיבעיא להו מהו להדליק בשמן שריפה ומסיק דהיכא דלית להו שמן חולין מדליק בשמן שריפה וכן פסק הרמב"ם

שיטת הבעה"מ ר"ה הנ"ל שכח
 דמלות דרבנן אמרינן דמלות ליהנות
 ניחנו עיין ר"ן שם והר"ן חולק
 ובשו"מ שער אפרים הרבה להקשות
 אבעה"מ נס"י ל"ח ובפרט מגמ'
 עירובין דף ל"א דגרסינן החם
 מערבין לכהן בנית הפרס רי"א אף
 בר"ה מפני שיכול לילך לחוץ ולאכול
 וכו' מ"ט דרבנן קסברי אסור לקנות
 בית באיסה"ג מכלל דר"י סבר מותר
 ומשני קסבר מלות ללה"ג ומסיק
 דכ"ע סברי אין מערבין אלא לדבר
 מלוא ודכ"ע מללה"ג וכן פסקו כל
 הפוסקים ודבר מלוא היינו ללכת
 לבית האבל ולבית המשחה וכמ"ש
 במשנה צפ' כילד משתחפין וכמ"ש
 רש"י שם והרי דאפילו במלות דרבנן
 אמרינן צהי מללה"ג ועוד האריך
 שם.

אמנם השעה"מ פ"ח מלולב הקשה
 ג"כ מגמ' זו לשיטת הר"ן
 נדרים ט"ו דכי אמרינן מללה"ג
 ה"מ דהיכי דהגוף לא מחהני צהדי
 מלוא אבל אי מחהני גופא צהדי
 דמקיים מלוא הנאה מקרי כמו
 המודר מן המעיין דאינו טובל בימות
 החמה עכ"ל והקשה לו השעה"מ
 מגמ' עירובין הנ"ל דהתם איכא
 הנאה הגוף צהדי מלוא ואפ"ה

מסיק דלכ"ע מללה"ג ומחלק
 השעה"מ דדוקא היכא שנהנה גופו
 מהדבר עצמו שאסור נ"ו בהנאה
 כגון ההוא דהנאה חשמישך עלי
 משא"כ ההיא דאין מערבין דאע"ג
 דגופו נהנה מבית המשחה מ"מ אין
 גופו נהנה מבית הקברות ואינו אלא
 גרמא בעלמא שגרס לו ביה"ק
 ליהנות גופו מדבר המותר עליו
 (עיין יבמותך דף ק"ד בחדושי
 הרשב"א מה שהביא קושית הרמב"ן
 ז"ל בחולץ במנעל של איסה"ג
 ולכאורה משמע דלא כהשעה"מ
 דהנאה מה שמותרת לנשא לאיש
 ודאי הנאה נדדיה היא ובמקום אחר
 הארכתי בזה). וצוה הר"ן מודה
 וצוה מיושב נמי שיטת הרז"ה דע"כ
 לא קאמר הרז"ה אלא דוקא במודר
 הנאה משופר שגופו נהנה משופר
 עצמו שאסר עליו בהנאה ונהנה זה
 בשעת חקיעה כה"ג קאמר דמלות
 דרבנן לא אמרינן ללה"ג משא"כ בנר
 חנוכה דנרות חנוכה אסורים בהנאה
 ואינו נהנה מהן כה"ג אמרינן אפילו
 דרבנן מללה"ג ומודה בזה הרז"ה.

ובערתה י"ל צדין נמי דלעולם
 דרבנן נמי אמרינן מללה"ג
 בנר חנוכה כיון דאסורין בהנאה
 מ"מ כיון דנשאר מלות דרבנן

אמרינן מנחת ליהנות נחנו עשו בהן רבנן הכירא דלכתחלה לא ידליקו אם יש להם שמן חולין, שנית יש לומר דאף דאמרינן דהיכא דלא נהנה אמרינן מללה"ג אפילו בדרבנן אבל הוא דוקא היכא דלא נהנה ודאי וגם המעשה אינו צר הנאה אבל בנר חנוכה דבכל יכול ליהנות מהאור וגם לפעמים יהנה בשעת ההדלקה שיחמם מהאור או כיוצא בזה ולכן לכתחלה אסור להדליק, שוב עיינתי בירושלמי בפנים וראיתי במראה הפנים שהציא שם שיטת הצעה"מ ואדרבה הקשה עליו דבירושלמי משמע היפך דבריו ולפמ"ש אינו מוכרח. ואדרבה יתיישבו היטיב דבריו וכנ"ל.

הנאה בנר חנוכה לאחר השיעור

ועוד צו שלישייה לפי מה דקיי"ל דנר חנוכה אין נהנין מהן דוקא עד כשיעור אבל אם דלקו יותר מכשיעור מותר ליהנות בהן א"כ פשוט לא דמי נר חנוכה לשופר ושאר מנחת דעם עשיית המנחה נגמר המנחה ובשעת המנחה אמרינן מללה"ג ולאחר המנחה שוב ליכא הנאה מאיסור משא"כ בנר חנוכה ודאי דלכתחלה יש לחוש כי א"א לנמאס

השמן שידליק כשיעור דוקא ואם ידליק יותר מכשיעור כבר אסור לישראל בהנאה של כילו דלא שייך חו לומר מללה"ג וכיון שמוחר לו ליהנות לאחר השיעור מנר חנוכה חיישינן. וראייה לדברי נראה מדברי המאירי הבאו דבריו בשעה"מ פ"ט מה' לולב שכחב דהא דאמרינן מללה"ג אפילו בהנחת הגוף דלא יקשה עליהם מהא דמודר הנאה ממעיין דס"ל דדוקא גבי הזאה ומודר הנאה ממעיין קאמר רבא דאסור משום דהתם מיד כשהזהו עליו וטובל נגמרה המנחה ואי משהו בחר הכי נמאס נהנה גופו שלא במקום מנחה והילכך קאמר רבא דבימות החמה אסור לטבול מפני שלאחר שנטהר נהנה אחר עשיית המנחה אבל היכי דהמנחה וההנאה באים כאחד לא חיישינן ועיין בחח"ס שער המקנה וקנין דף ק"ה הרי דהיכי שיהנה גם לאח"כ אסור אפילו לעשות מנחה.

וראיתי לכת"ר בשלהי דבריו שהציא מפני"י שבת כ"א שכחב טעם דלכתחלה אסור משום דשמן שרפה אסור להציאו לבית הפסול או להפסידו וכיון דקיי"ל מותר השמן שבנר חנוכה עושה לו מדורה בפני

שאסור לתקוע בו מפני שיש הרבה בני אדם שנהנין כשהן עומן חוקעין וכל מידי דאיכא הנאה לגוף ליכא לשרויי בשביל מללה"ג עכ"ל ועיין כפ"ח ר"ה הנ"ל ולח"מ על הרמב"ם כפ"א משופר ה"ג ומה שפירשו בו עכ"פ נראה דבשופר נמי אין לתקוע בעצמו לדעת הגאון ז"ל.

והפ"ז והש"ך הקשו בזה סתירת המחבר דבאו"ח סי' תקפ"ו כ"ה כחב דהמודר הנאה משופר אדם אחר חוקע בו וזה יוצא ידי חובתו משמע דהוא עצמו אסור לתקוע וס"ל כדעת הכל בו בשם הגאון ועיין תוס' ר"ה כ"ז ד"ה חוטא, אבל ביו"ד סי' רכ"א סי"ג פסק המחבר דהוא עצמו מותר לתקוע בו תקיעה של מצוה ועיין מג"א שם אבל דו"ז בשו"ח בית שערים או"ח סי' רע"ב כחב עפ"י דשעה"מ הל' שופר דהנחת הגוף בטילה לגבי הנחת מצוה דאורייתא אבל לא לגבי הנחת מצוה דרבנן ולכן בה' ר"ה שהיא עיקר דין שופר כחב שאדם אחר חוקע בו וזה יי"ח אפילו תקיעות דרבנן אבל הוא עצמו אסור לתקוע בו תקיעות דרבנן אבל ביו"ד דהתם עיקר דין נדרים כחב מותר

עצמו ושורפו הרי מפסיד ומביאו לבית הפסול, ולפענ"ד טעם זה ז"ע שהרי יכול להתנות שרק השמן שידליק יהיה לנר חנוכה ואז לא ישאיר מה שיצטרך להדליק אבל לפי מה שכתבתי ודאי א"א לזמנאם שידליק ממש כרגע בדוקא חזי שעה.

ושיבת הצעה"מ נראה עוד לישב אפילו לפי קושית המראה הפנים שם לפי שיטת רבינו הבה"ג ז"ל לפי מה שפ"י הרמב"ן דנר חנוכה הוה מצוה דאורייתא ועיין בשרשים מה שהאריך בזה ואף ששיטה זו דחוקה ונכנאה דחוויה היא מ"מ י"ל דהרז"ה יתכן הירושלמי דלא תקשה ליה דס"ל כהבה"ג וא"כ יהיה אדרבה מזה ראוי לשיטת הבה"ג ז"ל אבל זה רק לפלפולא כי ראשון עיקר.

הנודר הנאה משופר

(ב) ונחזור לדין שופר הנה הב"י או"ח סי' תקפ"ו הביא בשם הכל בו דהא דאמרינן המודר הנאה משופר מותר לתקוע בו תקיעה של מצוה פי' אדם אחר חוקע אבל הוא עצמו אמר הגאון

דבשלמא במלוא שמקיים מאיסורי
הנאה שאין בה הנאת הגוף כלל
כה"ג אמרינן מללה"י אבל במלוא
דשייך בה הנאת הגוף תלוי באדם
לאס נהנה אסור בעלמא ואס אינו
נהנה מותר.

לתקוע בו תקיעה של מלוא והוא
תקיעה לאוריימא ומרן זקני הסכים
לדבריו.

בגד חנוכה אי שייך הנאת הגוף
בהדי מצוה

אבל לפי זה י"ל פשוט דודאי נר
חנוכה נמי במציאות הוא
ליהנות אלא שאסור ליהנות לאורן
אבל כי כן הרי משופר ג"כ אסור
ליהנות וכיון שאפשר שיהנה לא
החירו לו לתקוע לעצמו כשיהנה
הכ"ג בהדלקת נר חנוכה וכיון דלא
פסיקא ליה מלמא שיהנה שהרי
אסור ליהנות ולכן לכתחלה אס יש לו
שמן אחר ידליק מחולין אבל אס אין
לו שמן אחר לא גזרו דלמא יהנה
בהדלקתו וידליק. והא דבשופר אמרו
דאחר יתקע ובגד חנוכה החירו לו
לעצמו דדיעבד לא קשה די"ל בתרי
אנפי. או יאמר דאה"ג בשופר
דדיעבד שאין לו אחר מותר לתקוע
בעצמו, או יאמר דכיון דנר חנוכה
דרבנן הקילו עוד דרגא אחת דכשאין
לו מדליק בעצמו.

(שו"ת משגי"ה ח"ה סי' פ"א)

ויש לחקור בגד חנוכה אי שייך
הנאת הגוף בהדי המלוא
ולכאורה נראה דליכא הנאת הגוף
בהדי המלוא לפי מה שכתבו
הפוסקים וקיי"ל דאסור להשתמש
באורן מאי הנאה איכא אמנם כבר
הבאתי לעיל דאף שאסורין בהנאה
מ"מ לפעמים ימצא הנאה בהם
בהדי הדלקה ולפעמים יהנה מאורן
אפילו דאסור ליהנות ולפעמים
יחממו ידיו ואפשר בע"כ ועיין ט"ז
או"ח סי' תק"א סק"א דנר להאיר
הוא כאוכל נפש לענין הנאה עכ"פ
הכל תלוי לפי מה שהוא אדם וכ"ש
לפ"מ שכתב בכפ"ת לענין תק"ש
דלאו מלמא דפסיקתא הוא דכל
תוקע נהנה דיש תוקע נהנה במה
שהוא תוקע ולהך גברא אסור אבל
יש תוקע דאינו נהנה כי הוא אדם
חלוש ואדרבה מנטער שזריך להחזיק
ולתקוע ע"ש והכ"ג אני אומר

סימן קיג

הנאה של כילוי בתרומה
הדלקת ג"ח בשמן שרפה
אסור מה"ת או מדרבנן

ומעתה אשובה נא ואראה המראה
הגדול הזה מדוע לא נבאר
ביאור רחובות בעצם המחלוקת אי
הנאה של כילוי שרי בתרומה
וראשונה עלי להזכיר דמה שהקשה
כ"ג להסוברים דהנאה של כילוי
אסור מן התורה והא דשרי להדליק
נר חנוכה משום דמללה"ג בשמן
שריפה א"כ תקשה מירושלמי
דלטעם מללה"ג מאי נ"מ אם יש לו
שמן של חולין או אין לו מצאתי לו
חבר בקושיא זו כי רב הוא הלא הוא
בעל מל"מ בפ"ב מה' תרומות הי"ד
הביא ראי' מירושלמי זו לשיטת
הר"ש דס"ל דהנאה של כילוי אינו
אסור אלא מדרבנן ומטעם כת"ר
זכה כת"ר לכיין בזה לקושיית
המל"מ ע"ש אבל לפי מה שהעלתי
בס"ד לקושיית כת"ר יעלה ארוכה
גם להמל"מ ולא קשה מירושלמי זו
לשאר הפוסקים.

והנה כת"ר כתב דהא מחלוקת אי
הנאה של כילוי אסור

לאורייתא או דרבנן תלוי בשיטות
רש"י ותוס' יצמות פ"ו דלעת רש"י
דטבל ככלל אינו איסור מחמת עצמו
אלא איסורו מחמת התרומה שיש בו
א"כ כשחזינן דטבל אסור בהנאה של
כילוי בגמ' שבת כ"ו ע"כ תרומה
ג"כ אסורה בהנאה של כילוי לזר
דאל"כ מאין יוקח איסוה"ג לטבל אבל
אי נימא דטבל איסורו מחמת עצמו
אין ראי' מאיסוה"ג של טבל לאיסור
כילוי לתרומה, והתוס' יצמות והר"ן
נדריס י"ב והרמב"ם והראב"ד
בפ"א דנדריס ס"ל דטבל הוא איסור
מחמת עצמו והרא"ש והתוס' נריס
הנ"ל ס"ל כשיטת רש"י הנ"ל.

והא שהקשו התוס' יצמות הנ"ל
לרש"י דא"כ לשחרי טבל לכהן
תי' כת"ר כמ"ש במאירי נדריס י"א
דהטבל אסור משום תרומה אין
כוונתו משום שנתערב תרומה בטבל
דהא ביבש חד בתרי בטל ול"ש לומר
כיון שעתיד לתרום אינו נטבל דזה
סברא דחוקה לכן הביאור דטבל
התרומה שבו מטלת איסור על כל
הכרי וגם על הכהנים ובהרמתו את
התרומה ההרמה מתרת שאר הכרי
והתרומה לכהנים, ומה שהקשו
התוס' עוד ממעשר תי' דרש"י
לשיטתיה בביצה י"ג ד"ה הואיל שכל

וכמו הכא דכל זרע זרע מעורב בו
 תרומה שהיא היתר ואיסור כל זמן
 שלא הפריש אינו מזכור לא שייך
 כה"ג לומר היתר מצטל האיסור
 דאזיהו ההיתר שיצטל ואזיהו האיסור
 שיתצטל וכיון דאין לו מצטל ומצטל
 כה"ג לא אמרינן היתר מצטל
 האיסור וממילא לא קשה כלום לימא
 היתר מצטל האיסור.

ואף דקיי"ל דיו"ד ס' ק"ב דאפלו
 נולד האיסור בתערובות שייך
 ביטול ועיין תוס' ז"ק ס"ט ע"א
 ד"ה כל הנלקט א"נ הא דאמרינן
 דלא צטיל היינו באיסור ואח"כ
 נחערב אבל זה שלא ניכר מעולם
 נחצטל וא"כ נמצא היפוך דהיכא
 דלא ניכר מעולם יותר מחצטל כיון
 ש"מ שם אמנם לא דמי דהתם
 עכ"פ האיסור מסויים לעצמו
 וההיתר מסויים לעצמו רק שנולד
 בתערובות אבל בטבל אין האיסור
 מסויים לעצמו ולא ההיתר דיכול
 להפריש אזה שירצה לתרומה ויכול
 לעשות אזה שירצה איסור ואזה
 שריצה היתר בזה לא שייך ביטול
 והפך זה כי הוא סברא ישרה
 לפענ"ד.

זמן שלא הפריש מעשר ליכא טבל
 לתרומת מעשר והאריך קצת.

בקושיית התוס' דלישתרי טבל לבהן

ומתחלה אשמעשע קצת בדבריו
 היקרים מה שח' קושיית
 החוס' ממעשר דרש"י לשיטתיה שכל
 זמן שלא הפריש מעשר ליכא טבל
 לתרומה אמת נכון הדבר וכן ראיתי
 כמה האחרונים שח' כן ואין להאריך
 בזה שמפורש, אבל מה שח' קושיית
 החוס' דא"כ לשחרי טבל לכהן ע"פ
 דברי המאירי ז"ל נרחיב קצת
 הדיבור, ואכתוב לו מה שכתבתי בזה
 בזה שהקשה המאירי לנצטל חד
 צתרי דנראה לומר סברא דלא
 אמרינן חד צתרי צטל ושאר ציטולים
 אלא היכי דאיכא לפניני היתר ודאי
 ואיסור ודאי ונפלו זה לתוך זה כה"ג
 אמרינן היתר מצטל האיסור אבל
 היכי דליכא לפנינו ולא היה מעולם
 היתר מזכור מן האיסור ולעולם בא
 גוש אחד שהוא היתר ואיסור מעורב
 ולא ניכר מעולם ההיתר או האיסור
 ולא נפרד מעולם וגם ליכא אופן
 בעולם כמו שהוא להכירו ולהפרידו

יבמה שרקקה דם
חליצתה בשרה

ורא' מדברי המרדכי חולין ס'
תשל"ז שכתב וז"ל וכיוצא לזה
אמרינן ר"פ מצות חלינה יבמה
שרקקה דם חלינתה כשרה לפי
שא"א בלא נחנזחי רוק דתניא
בזבחים וכו' אבל משמע דלכ"ע דם
מבטל רוק וכו' אי נמי ליכא למימר
ביטול ברוב אלא בדבר שהי' ניכר
בפני עצמו תחלה ואח"כ נתערב אבל
בדבר שתחלת ביאתו לעולם מעורב
כגון ההוא דב"ק ויבמות ליכא
למימר דבטיל עכ"ל וכן כתב בספר
עץ החיים פי' המשניות במעילה
עלה דמתני' פרוטה של הקדש
שנפלה בתוך כיסו או שאמר פרוטה
זכים זה הקדש כיון שהוליא את האי'
מעל וכו', וכתבו התוס' ז"ל חיי'
וליבטל האי פרוטה של הקדש
שנפלה ברובא וכו', וכתב בעץ חיים
ועוד הי' נראה לומר דלא אמרינן
בטל ברוב אלא היכא דנפל אבל היכא
דקרא שם והוא כלול שם לא בטיל
עכ"ל. וכך מצאתי שוב בגט מקושר
סי' ט"ו שכבר קדמני קצת בזה ועיין
מל"מ פ"ו מה' מעילה ה"י, ושו"ת
בית שלמה ח"ב סי' קל"ז.

והא דהכהן אסור לאכול טבל לשיטת
רש"י ז"ל דס"ל דתרומה כל
זמן שלא הופרשה לא הותרה אף
לכהן לאכלה אלא לאחר הפרשה וכל
זמן שלא הופרשה אסורה לכהנים
כמו לזרים אלא שההפרשה מתרת
אותה לכהנים לאכול וישנם בזה ב'
דינים ר"ל ההפרשה מתרת הטבל
לאכול לישראל והתרומה לכהנים,
וכמו שהביא גם כח"ר מפנת פענח
פ"י מהמ"א ה"כ שכתב כן מפורש
בשיטת הרמב"ם שם דישנם ב' דינים
אחד דהרמה מתרת את הכרי ואת
התרומה לכהנים ב' דמוספת קדושה
על התרומה וב"ה בעלמי כיוונתי
בזה לדעת הגאון ז"ל.

והנה רש"י בגמ' חולין דף כ"ו ע"א
ד"ה אלא א"כ החמץ כתב
וז"ל והמפריש מן החיוב על הפטור
מאכיל טבל לכהן שהרי אין שם
תרומה חלה עליו כיון שהוא מפריש
עליו א"י לכך נמצא שנותן לו מטבל
זה החייב בתרומה ומאכילו לכהן על
חנם וטבל במיתה אף לכהן
כדאמרינן באלו הן הנשרפין (סנהדרין
פ"ג) ע"כ. והרי להדיא דרש"י ג"כ
ס"ל הא דרשא וע"כ ז"ל דכוונתו
כמו שכתבנו דתרומה קודם

שאינו בשאלה דלעולם הוי טבל עד שיתקנו מ"מ כיון דאיסורו אינו אלא מחמת תרומה ומעשר לא חמירא מינייהו ע"כ והרי מפורש שכתבו דאיסור של טבל אינו אלא מחמת תרומה ומעשר שבו והוא כמו שכתב רש"י ואדרבה יותר מפרש שכתבו דאיסורו אינו אלא מחמת תרומה ומעשר ולא שיש לו איסור עצמו וא"כ ע"כ ז"ל כמו שכתבתי בזה ופלא ללא קשה להו להתוס' לדידהו מה שהקשו לפרש"י דא"כ כהן לא ליחסר בטבל והאיך היקשו זה לרש"י ולא קשה להו לדידהו.

התוס' ה' להם גירסא אחרת
ברש"י יבמות

ומה שנלפענ"ד לולי דמסתפינא דהנה התוס' שם שינו בלשונם ביבמות פ"ו ממה שאיתא ברש"י שלפנינו והוא דרש"י שלפנינו כתב וז"ל מה תרומה טובלת שכל זמן שלא הופרשה חייבין מיתה על אכילתו של טבל דהא מיתה כתיב ביה עכ"ל והנה נראה לכאורה דקאי אי חייב מיתה אטבל ולא הזכיר כלל דבתרומה כתיב מיתה אבל התוס' לפי גירסתם ברש"י וז"ל פי בקונטרס בשלא הופרשה חייבין

שהופרשה אסורה אף לכהן וכדדרשינן לה מגמ' סנהדרין מאשר ירומו לה' בעמידן לתרום הכתוב מדבר ועיין חדהר"ן דמהאי קרא בעלמא ילפינן דקדשים שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין דאמר קרא אשר ירומו אין לך בהן אלא משעת הרמה ואילך. ולפ"ו שפיר מיושבת קושית התוס' מרש"י דא"כ לא ליחסר טבל לכהן דודאי אסורה היא.

ועיין ע"ז (נ"ו ע"א) ואין צודקין משום דגורם עומאה ואסור לגרום עומאה לתרומה וכו' והתוס' ד"ה שמוחר הקשו אפי" רש"י שם דאכתי אינס ראיין לתרומה עד שיעשו יין וכו' ע"ש ונראה דלשיטתיי אזלי מיבמות הנ"ל והבן ועיין גמ' נדה דף ז' ע"א קבלה מיניה רב שמואל בר רב יצחק בחולין שנעשו על טהרת קדושה ולא בחולין שנעשו על טהרת תרומה התם לא פתיכא בהו תרומה הכא פתיכא בהו תרומה ומדברי הגמ' לכאורה ראי' ברורה לפי רש"י כאן וז"ע לשיטת התוס'.

איברא דהרי התוס' קדושין דף ל"ח ע"ב נמי פירשו כרש"י למעין שם שכתבו וז"ל וטבל אע"ג

מיתה על אכילתו של טבל דהא תרומה מיתה כתיבה ביה ע"כ ולפי גירסת החוס' דהא תרומה כתיב ביה מיתה א"כ התייב מיתה של טבל הוא בשביל דכתיב מיתה בתרומה והדגיש על חיצת תרומה וא"כ שפיר מקשים דזמעשר ראשון נמי כתיב תרומה אבל לפי הגירסא ברש"י שלפנינו דהא מיתה כתיב ר"ל בטבל לא קשה כלל קושית החוס' ממעשר ראשון דנמי כתיב ביה תרומה דלאו תרומה קא פריך וגם קושיא ראשונה דלשחרי טבל לכהן נמי ליכא להקשות וא"כ לפי גירסא שלפנינו אחי שיטת רש"י כהוגן בלי שום קושיא.

דעד האתם אסורה להם כמו לזרים וא"כ י"ל דלמסקנא פי' הריב"ן הוא ליישב לפי שיטת רש"י שהוצא בחוס' ג"כ ולא פליגי רש"י וחוס', וארוחנא בזה דלא יסתרו החוס' דברי עזמן דבקדושין ל"ת פירשו להדיא דטבל איסורו מתמת תרומה ומעשרות וכ"כ עוד בנדריים י"ב לפי מה שהביא כח"ר וביבמות כתבו היפוך זה וגמלא דבריהם סותרים וכח"ר לא הרגיש בזה אף שהביא שחי חוס' זה לעומת זה אבל לפמש"כ בס"ד הכל אחי לנכון ולא פליגי.

אלא דלפ"ז ז"ע נמי ביאור כח"ר בספקס של חוס' יבמות שם שנסתפקו אי על טבל עני של מעשר עני יש בו מיתה וכח"ר תלה זה דמספקא להו אי טבל הוי איסור בפני עצמו פשוט דדינו ככל טבל ואי הוה משום שפתיך ביה תרומה א"כ ל"ש זמעשרות דין מיתה אבל להג"ל ז"ע, וגם אפילו לפי שיטתו הרי החוס' אדרבה ס"ל דטבל הוה איסור בפ"ע ומאי מספקא להו א"כ לשיטתם זמ"ע, אלא דבאמת ספיקתם מפורש בירושלמי דמאי פ"ד הביאה הר"ש שם מ"ג דמעשר עני במיתה הוא וכן כתב הר"ן

אלא דאפילו לפי גירסת החוס' ברש"י נראה לפענ"ד לומר דלא פליגי רש"י וחזק' דלמסקנא תרווייהו שוין הן והא שפי' ריב"ן דלכן מיחסר כהן בטבל משום דדרשינן בפ' הנשרפין ולא יתללו את קדשי בני ישראל אשר ירמו בעתידים לתרום הכחוב מדבר ודאי דכן הוא וגם רש"י לא פליגי בזה אלא שמפרש הכי דלעולם טבל אסור מתמת התרומה שיש בו ותרומה במיתה הכ"נ אלא דאפ"ה אסורה לכהן משום דלא הותרה להן אלא לאחר שירמו אותה מגזירת הכחוב

נדריס פ"ד ע"צ ומפורש במדרש
איכה עה"פ גלמה יהודה ובתחומא
סוף פ' ראה ר' זיבי ורב הונא בשם
רב האוכל טבל של מעשר עני חייב
מיטה ועיין בהגהות מהר"י לאנדא
יבמות הנ"ל שניין למדרש הנ"ל
ועיין רש"ש שם.

ביאור שיטת מהרי"ט

דקריאת שם על תו"ם לא מהני
עד שיפריש ממש

ובעמדי מחזקון ראיתי לרבינו
מהרי"ט בשו"ת ח"א סי'
כ"ה אהא דר' מנחם היה קורא חגר
דקריאת שם למ"ע לא מהני עד
שיפריש ממש והביא רא"י מגמ' דידן
מה תרומה טובלת אף מעשר ראשון
טובל והאי מעשר ראשון היכי דמי
אי עד שלא נטלה תרומתו תיפוק
ליה משם תרומת מעשר שבו ואי
בנטלה תרומתו ע"כ קורא לה שם
והמהרי"ט ז"ל כתב ראייה זו איני
מכיר, דאי מרש"י הוא מכח הא
גופא הקשו החוס' דמעשר ראשון
נמי כתיבה ביה תרומת מעשר
ולכשתמצי לומר לחי' החוס' אין
משום הוכחה כלום שכן כתב ופי'
ריב"ן וכו' צעמידים לתרום וכו'
ודנריהם מצוארים דאי לאו האי קרא

דהנשרפים לא הוה קיס לן בטבל
מיטה אע"ג דאיכא מיטה בתרומה
דהו"א עדין לא חל עליה שם תרומה
עד שיפרישה ודרשינן מאשר ירמו
ויליף חילול חילול וכו' ואפילו מימא
דרש"י לא ס"ל הכי לפי הלשון
שהביאו החס' בשמו דהא תרומה
מיטה כתיב ביה מ"מ יש לישב
פירושו שכשכתבו מיטה ה"ה עד
שלא הופרשה כיון שחייבתו תורה
להפריש דכל העומד ליגזו כגזוז דמי
וכו' ע"ש מה שהאריך.

נראה להדיא דהמהרי"ט ז"ל כבר
הרגיש בשינוי לשון החוס'
לרש"י ופי' ג"כ לפי הגירסא
שלפנינו לדוקא מהאי דסנהדרין
גמרינן לטבל מיטה אלא שלפענ"ד
נראה להוסיף כמ"ש ומוכרח לומר
כן מרש"י חולין הנ"ל ותסו' קדושין
הנ"ל א"כ אחי שפיר שיטתייהו
לאחד.

ולא אכחד מעיטי מה שלא הבינותי
עוד דניחא ליה לכח"ר לישב
קושית החוס' הא דלא ליחסר טבל
לכהן לפי שיטת המאירי דבהיותו
טבל אז התרומה שבו מטלה איסור
על כל הכרי וגם על הכהנים
ובהרמתו את התרומה ההרמה

מתרת שאר הכרי ומתרת התרומה לכהנים ולפענ"ד לא הבינותי דאדרבה דא הוא קושיית החוס' ז"ל דהרי הטבל לא אסור אלא מפני התרומה שבו ור"ל שאינה מטלת איסור על הכרי כולו ולא נמצא בטבל איסור אלא איסור של תרומה שבו לשיטת רש"י לפי פ"י החוס' ועכ"פ אפילו יטילו איסור הללא לא הוה רק איסור תרומה ואיסור תרומה הרי מותרת לכהנים ולא היא הנאסר תמור מן האוסר כן הוא קושיית החוס' ולפ"ז לא הועיל כלום אפילו נניח לכח"ר דגם רש"י מודה דהתרומה מטלת איסור אכל הכרי אבל הלא האיסור הוא רק איסור של תרומה וזה מותר לכהנים.

מבל איסורו משום דפתך ביה
תרומה ומעשר

וסברא זו מצאתי מפורש בר"ן נדרים פ"ד ע"ב ד"ה קסבר צא"ד וז"ל ובעיני נראה דמאן דסבירא ליה אינו טובל היינו טעמא משום דסבירא ליה אי אפשר שיהא הכרי עצמו תמור מפני מעשר עני המעורב בו יותר ממעשר עני עצמו דבשלמא תרומה בדין הוא שמהא טובלת דכיון שהיא עצמה אסורה

ראוי הוא שחאסר תערובתה דכיון דע"כ צריך להרימה מן הכרי אינה מתבטלת שם ומש"ה אוסרת אכל מעשר עני שהוא עצמו מותר לזרים היאך יהא תערובתו תמור ממנו היינו טעמא דמאן דס"ל אינו טובל ע"כ. והרי מפורש סברא זו דלית לן למימר צאיסור תערובתו תמור יותר ממה שהוא עצמו אסור, וא"כ בשלמא לזרים דתרומה נאסרה להם שפיר אוסרת כל הכרי אכל לכהנים דתרומה מותרת להם היאך אוסרת להם כל הכרי ואדרבה קושיא זו שהקשה ר"ן ז"ל למעשר עני שלא היא האוסר תמור תקשה נמי בתרומה לכהנים וכמו שהקשה הר"ן והיאך לא הרגיש בזה הר"ן ז"ל דלא העלה כלום בתירוטו, אבל לפי מה שכתבתי בס"ד לא קשה מידי דתרומה קודם הפרשה אסורה גם לכהנים כמו לישראל וממילא בתרומה לא קשה לי וכנ"ל וזה ברור בס"ד.

אלא דמעחה עלתה לן דגם הר"ן אזיל בשיטת רש"י ז"ל דהכרי נאסר מתמת תרומה שבו ואיסור טבל הוא משום החו"מ שבו ומדהביא שם בסמוך הא דרשה דגמ' סנהדרין ולא יתלל את קדשי בניי אשר ירימו נראה ברור דס"ל

דתרוייהו אמר וכמ"ש לעיל דפי' הריב"ן בא לפרש אפילו לשיטת רש"י ונמצא דליכא פלוגתא בין רש"י לתוס' וזה דלא כמו כתב כת"ר דהר"ן נדרים י"ב בחללת אהרן וכו' לא ס"ל כרש"י והוציא מזה דס"ל כתוס' דטסל איסור בפני עצמו הוא שהרי הר"ן מפורש כתב כאן היפוך זה וממילא גם ההכרע שכתב לן משאר פוסקים נדרים י"ב הנ"ל אינו מוכרח ואדרבה מדברי התוס' שם שכתבו שהרי קודם לכן נמי היה אסור משום טבל משמע דאיסור טבל לחודיה הוא אלא דהפרשת תרומה באה להחיר האיסור הזה וכן י"ל ג"כ בשיטת הרא"ש אבל גם זה אינו מוכרח די"ל דכוונתם משום טבל וטבל אסור משום תרומה שבו ועכ"פ לית לן הכרע משם דהרא"ש ותוס' ס"ל כרש"י ור"ן חולק וממילא אין ראי' גם מרמז"ם וראב"ד פ"א דנדרים הי"א משום שפירשו טעמים אחרים והבן כי קצתתי וסמכתי על רוחב בינתו.

עוד נראה מדברי הר"ן ז"ל ממה שכתב דבשלמא בתרומה בדין הוא שמהא טובלת וכו' דכיון דעל

כרחו נריך להרימה מן הכרי אינה מתבטלת שם ומש"ה אוסרת וכו' נראה דחולק בזה אמאירי ז"ל שכתב ול"ש לומר כיון שעמיד לתרום אינו נבדל דזה סברא דחוקה והר"ן ז"ל לא ס"ל זה לדוחק אלא ס"ל דדא הוא באמת הטעם שאינה מתבטלת ברוב וא"כ לא ס"ל נמי ביאור המאירי דבהיותו טבל התרומה שבו מטיל איסור אכל הכרי וגם על הכהנים שהרי כתב מפורש הטעם משום שעמיד לתרום לא נתבטל וזיל בחר טעמא דכיון דלא נתבטל ממילא האיסור בכל הכרי הוא דלית ליה מקום חלוק אבל לא שמטיל איסור גם אחולין שבו אלא שהתרומה לא בטלה ואנחנו לא ידעינן אחי איסור ואחי היחר וממילא אסור כל הכרי והטעם דאסור לכהנים הוא משום דכתיב אשר ירימו וקודם הרמה תרומה אסורה גם לכהנים וא"כ מוכרח לן פירושן בשיטת רש"י בס"ד דהר"ן מפרש כרש"י וכנ"ל וממילא קשה תניינן במאי שפי' כת"ר שיטת רש"י לפי שיטת המאירי והרי שיטת רש"י הוא שיטת הר"ן ז"ל לכאורה והפוך המאירי כנלפענ"ד.

חידוש מרן הבי"ש רדב"ר הנאמר
מחמת איסור טבל ל"ש
ב"ה חענ"ג

ובמש"ב נלפענ"ד לישב מה שראיתי
לכק"ז בשו"ת בית שערים
י"ד ס' ד"ש שהעלה דבר חדש
דדבר הנאסר מחמת איסור טבל ל"ש
ב"ה חענ"ג כיון דל"ש אפשר לטחטו
אסור דהא אפשר לסלק האיסור ע"י
הפרשה ודו"ז הקשה לו דא"כ
בנדרים נמי ל"ש חענ"ג כיון
שהחתיכה לא תשאר באיסורה לעולם
וכן בדשיל"מ לא נימא חנ"ג ופמ"ג
י"ד ס' ז"צ במש"ז סקט"ז למד
מדברי הש"ך בנקה"כ בדשיל"מ
אמרי' חענ"ג ומרן כתב לחלק
דבשלמא בטבל אף שאפשר לסלק
האיסור אבל עד שמפריש הי' אסור
משום טבל גם אחר הפרשה נשאר
האיסור שהי' קודם שהפריש לכן
חידש דגם קודם הפרשה לא נקרא
על ההיתר שם איסור רק על
האיסור שבחוכו ולא אמרינן חענ"ג
כיון דאפשר לטחטו אבל בנדרים אם
ישאל על נדרו א"י לסלק ולטחטו
ולפרוש האיסור מן ההיתר רק
באיגלאי מילתא שלא הי' כאן איסור

מעולם וכן בדשיל"מ גם האיסור לא
נאסר מעולם רק על זמן ידוע וא"י
לטחטו ולהפריד האיסור מן ההיתר
לכן כ"ז שהאיסור אסור גם ההיתר
חענ"ג משא"כ טבל שהי' כולו איסור
ויכול להפריד האיסור מן ההיתר
שיהי' יתיר מכאן ולהבא שפיר הוה
כמו אפשר לטחטו ול"ש ב"ה חענ"ג.

ולפ"ם ריהטא יש להקשות אחילוק
זה לשיטת רש"י דטבל אינו
אסור מצד עצמו אלא מצד חערובות
תרומה שבו א"כ בטבל נמי עד
שמפריש לא הי' אסור אלא משום
דפתיך ביה תרומה ולא הי' איסור
מחמת עצמו ואחר הפרשה רק
נסתלק האיסור ולא הי' על הכרי
איסור מחמת עצמו וא"כ הוה כנדר
ודשיל"מ דאיגלאי מילתא למפרע
דלא הי' כאן איסור מעולם אבל לפי
מה שהעלינו בס"ד דנאמח בטבל
גופא איכא איסור אלא שלאחר
הפרשה נעשה היתר מכאן ולהבא
ולא הותר למפרע א"כ דקו דברי
רבינו בחילוקו מנדר ודשיל"מ ועיין
לקמן בסמוך מה שהבאתי משו"ת
ב"ש או"ח ולשטתו אזיל.

לטבל דכי היכא דטבל קודם חיקונו
 כולו אסור ואח"כ כשמפריש ממנו
 המעשר הוא מותר ה"ה בחתיכה
 שאינה מנוקרת שקודם הניקור כולו
 אסור ואיתחזק איסורא צהאי התירא
 ע"ש וא"כ י"ל דדא הוא מחלוקת
 ה"ט"ז והש"ך דדעת ה"ט"ז דטבל
 שאני מחתיכת בשר שאינו מנוקר
 דהרי איכא איסור והיתר משא"כ
 בטבל דכולו איסור קודם שהפריש
 ודעת הש"ך דטבל דומה לבשר
 שאינו מנוקר א"כ טבל נמי היתר
 ואיסור הוא דמעורבין זה בזה
 ואיתחזק איסורא ונמלא דעת הש"ך
 כדעת הר"ן נדרים וה"ט"ז כחוס'.

ובהבי מסולקת קושית ה"ט"ז מהר"ן
 נמי דהר"ן לשיטתיה שהבאחי
 לעיל בסמוך מנדרים פ"ד ע"ב דפי'
 דתרומה שהיא עגמה אסורה אסרת
 תערוצתה משום דע"כ צריך להרימה
 מן הכרי אינה מחבטלת שם ומש"ה
 אסרת אבל אין איסור בכל הכרי
 והכ"ג בשר שאינו מנוקר וממש כן
 הוא ומיושבת קושית ה"ט"ז מדברי
 הר"ן.

במחלוקת ה"ט"ז והנקה"ב יו"ד סי' קב"ז

איברא דלאחר העיון נלפענ"ד דהא
 מילתא במחלוקת שנוי ציו"ד
 סי' קכ"ז ס"ג כתב הרמ"א וכל
 היכא דאיתחזק דבר באיסור כגון טבל
 או חתיכת בשר שאינה מנוקרת אין
 העד נאמן עליו להחירו אלא א"כ
 בידו לתקנו והוא מדברי הר"ן פי'
 האשה רבה.

וה"ט"ז האריך לתמוה על פה קדוש
 שאמר כן לדמות בשר שאינו
 מנוקר לטבל דוקא בטבל וכיוצא בו
 שהי' אסור בודאי כולו לאכול קודם
 התיקון ולא הי' שום היתר התיקון
 בכל הכרי בזה אמרינן כיון דאיתחזק
 איסורא בודאי אין עד אחד נאמן
 להוציאו מחזקתו להחירא אבל בשר
 שאינו מנוקר הא לא איתחזק הבשר
 לאיסור כלל אלא משום גידים או
 חלב שיש בו דבר זה ואסור מחמת
 ספק ודומה לשתי חתיכות א' היתר
 וא' של איסור שע"א נאמן לומר זהו
 של היתר אבל בנקה"כ שם כתב
 דחתיכת בשר שאינה מנוקרת דמי

דבר שיש בידו לשאול
אי מקרי דבר שיל"ם

מכל אי חייב עליו מיתה

ובהדי שותא נפל מילתא בליצאי לפי
שיטת הפוסקים דכל שבידו
לשאול עליו הוא בכלל דבר שיש לו
מתרין עיין רשב"א בת"ה בית ד'
דף י"ב ע"ב ושו"ת מולת מאש סי'
י"ט ולדעת הר"א ממיי"ץ אפילו בא
ליד גזבר אכתי הוי דבר שיש לו
מתרין הביאו הרא"ש נדרים ועיין
ש"ך חו"מ סי' רנ"ה סק"ה בשם
ראשונים דהא דיש שאלה להקדש
דוקא קודם שבא ליד גזבר ובחידושי
הארכתי בזה במקום אחר (ולא
נעלמה מיני דברי הגמ' נדרים נ"ט
והפוסקים שם דלא ס"ל כן) וא"כ
לפ"ז דתרומה איחא בשאלה והוי
דבר שיל"מ וממילא אינו בטל בטבל,
שוב נמיישבתי דלא שבוש הוא שהרי
ע"כ הא דדשיל"מ אינו בטל הוא רק
מדרכין לכ"ע ואן גם אדאורייתא
מהדרין ועיין בית האוצר למהר"י
ענגל ח"ב כלל י"ח אות י"ג מה
שכתב אדברי רמ"ה סנהדרין פ"ג
שדחה דברי הי"מ ועיין ש"מ ב"ק
ס"ט.

עוד רגע אדבר דהנה בספרא אמור
סוף פ"ו דרשו וז"ל והשיאו
אותם עון אשמה מלמד שאף על
הטבל חייבים מיחה באכלס את
קדשיהם וכו' ופי' הראב"ד והר"ש
שם קרא יתירא קא דריש דכיון
דכתיב ולא יחלל את קדשי וכו'
ילפינס חלול חלול מטמא שאכל את
התרומה שהוא במיחה ל"ל למיכתב
והשיאו אותם עון אשמה אלא ודאי
להביא את הטבל עצמו שהתרומה
באה ממנו שהוא בעון אשמה
האמורה בתרומה ומאי ניהו מיחה
דאחי חלול כדאמרן ובמס' סנהדרין
וכו' ע"ש. והנראה מפ"י הראב"ד
ז"ל דבספרא למדו מן הקרא
דוהשיאו דטבל במיחה כעין תרומה
וס"ל דקרא דוהשיאו בא להביא טבל
למיחה שהוא כעין תרומה ולפ"ז
נראה שפיר ליישב שיטת רש"י אפילו
לפי גירסת החוס' בה ביצמות פ"ו
דהא תרומה מיחה כתיב בה והוה
טבל עצמו נמי במיחה דילפינן לה
מתרומה שהיא באה ממנה שהוא
בעון אשמה האמור בתורה וממילא

ז"ל וכן נראין דברי הראב"ד ז"ל
והכל עולה בקנה אחד.

תמיה גדולה בין דמאורייתא
חטה אחת פוטרת חברי האידן
ילקה עליו דאין בו שיעור

ובחפשי בספרים ראיתי קדוש אחד
מדבר מרן כק"ז בשו"ת
בית שערים או"ח סי' ש"ח שפלפל
הרבה בדברי רש"י יצמות הנ"ל
והקשה קושיא עלומה לשיטת רש"י
לפ"ז מה שפ"י זה השואל דהרי
א"א לומר כלל דחייב מיחה על
הטבל הוא משום תרומה שבו דהא
על כרחך ליה ציה כחזק צכדי אכילת
פרס ואפילו כדי לקיים מצות נתינה
כמ"ש תוס' רי"ד ספ"ב דקידושין
אינו מחייב יותר אפילו מדרבנן
ואפילו בעין יפה אלא אחד ממ'
וכחזק צכא"פ אינו אלא אחד ממ"ח
לדעת הרמב"ם דכחזק הוא חזי צינה
ופרס הוא ד' צנים ולשיטת דכחזק
הוא שלישי צינה. הוא מי"ב ואם
מעורב אחד ממ' ליכא כחזק צכא"פ
ומשנה שלימה שנינו מצות י"ג כמה
יאכל מן הטבל ויהא חייב רש"א
כ"ש וחכ"א כחזק ומיהו זה י"ל
דההיא לענין מלקות שנינו אכל

לא תקשה קושיא תוס' דלכהן יהא
מוטר דזה אינו דהלימוד הוא על
הטבל שהאוכל טבל הוא באיסור
מיחה כזר אוכל תרומה עכ"פ
מדברי הספרא ראי' לשיטת רש"י.

ובדברי הספרא אנהרינן לן עינין
בדברי הרמב"ם פ"י מהל'
מאכלות אסורות הי"ט וז"ל הטבל
כינד וכו' והאוכל כחזק מן הטבל
קודם שיפריש ממנו תרומה גדולה
ותרומת מעשר חייב מיחה צי"ש
שנאמר ולא יחללו את קדשי בני
ישראל וגו' והשיאו אותם עון אשמה
עכ"ל ולפחם ריהטא דברי הרמב"ם
ז"ל הם מקושיי הצנה שהביא דרשה
מהשיאו אותם עון אשמה הא בגמ'
סנהדרין לא גמיר אלא מלא יחללו
וגושי כליז לא העירו צזה כלום אכל
לפי דברי הספרא נראה פשוט
דהרמב"ם ז"ל נפיק לי' דטבל
במיחה מקרא דוהשיאו שוב ראיתי
דבמנ"ח העיר על הרמב"ם דמנ"ל
לדרשח דוהשיאו ע"ש אכל לפי הנ"ל
דברי הרמב"ם מקורם מהסברא
הנ"ל ועיין סה"מ לרס"ג עונש נ"ב
שהאריך הרבה שם וצביאור דברי
הרמב"ם והראב"ד ז"ל ולפ"ז נראה
דהרמב"ם ג"כ אויל צשיטת רש"י

בעצמותו על כזית ממנו ולא בשביל
תרומה המעורב בו הם כי לא
להזכיר וריהטא דכולא תלמודא לא
משמע הכי והחדש אסור מה"ת
בכ"מ עכ"ל"ק. ושמחתי כעל כל הון
שב"ה כוונתי לדעתו הגדולה והרמה
וממה שכחתי לעיל ג"כ ראוי
לדבריו הקדושים ועיין שו"ת צ"ש
יו"ד סי' ש"ג-ד"ש.

איסור הנאה של בילוי בטבל ותרומה

ומאחר שהעלינו כן ממילא אזדא לה
קצרת כ"ג בעצם החילוק אי
הנאה של כילוי אסור מה"ת לזר
בתרומה ותלה בזה אי טבל הוה
איסור מצד עצמו א"כ אין ראיה
ממה שטבל אסור בהנאה של כילוי
שגם תרומה כן אבל אי טבל אינו
אסור אלא מחמת תרומה א"כ בע"כ
דתרומה אסורה בהנאה של כילוי לזר
לפי מה שכחבנו לכ"ע טבל איסור
מחמת עצמו הוא ולא פליגי בזה כלל
הראשונים ז"ל.

גם בעיקר הסברה לכאורה צ"ע
ולפענ"ד איפכא שמעינן לה
דהתוס' דס"ל לטבל איסור מחמת
עצמו הוא אפילו לשיטתו ואפ"ה

הראשון קשה וכחז (ובאמת כי
מד"ת חטה אחת פוטרת את הכרי
ואז לעולם ליכא כזית איסור בטבל
כיון שעד שלא הפריש אדאורייתא
מוקמינן, המחבר). אבל דרך הישר
דעת רש"י כמו שכתב הרמב"ם
פ"י ממ"א הי"ט וכו' עד העתקתי
דברים ככתבן ללמוד מזה דודאי כל
טבל הוא איסור בעצמותו ולוקה על
כזית ממנו ואפילו בטבל למעשר עני
אלא בטבל לת"ג שהלאו הוא
מדכתיב ולא יחלל את קדשי בני"י
בסנהדרין פ"ג א"כ אסרה תורה
הטבל בשביל דעדיין פתיך ביה
הקדש הוי כאלו כולו קודש א"כ דינו
כקודש שהיא התרומה שהוא במיתה
וק"ל הה"ג בתרומת מעשר דכתיב
בזה ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן
הגורן שדינו בתרומה גדולה נמי הוי
טבלו במיתה (ומ"מ אפשר דוקא
כשכבר הפריש מע"ר אבל קודם
שהפריש מע"ר לא) וכו' עד וזה
היה דעת רש"י דתרומה טובלת
וחייב מיתה על הטבל כיון שאסור
מצד שעתיד לתרום ותרומה מיתה
כתיבה ביה אבל מעשר לא חמור
טבלו ממנו גופא רק דילפינן מה
תרומה טובלת אף מע"ר נמי טובל
אבל איסור וחיוז מיתה לטבל גם
רש"י ס"ל דהוא איסור וחיוז מיתה

התבואה וכיון דצריך לקיים מצות הפרשה אסור בהנאת כילוי שלא לבטל מצות הפרשה שוב מצאתי במנ"ח מנ" רפ"ד שהביא כן בשם ס' גנוי יוסף ומיישב בזה סתירת התוס' מפסחים ל"ג ע"ב ד"ה א"ק דבטבל של חמץ דבלא"ה לא יפריש דמצוה לשורפו מותר בהנאת כילוי ע"ש והמנ"ח כתב עליו דהוא דרך חידוד דאל"ה לא הוי צריך למילף טבל טהור מטבל טמא דאסור בהנאת כילוי.

וגברא רבה אמר מילתא וגם שכן ראיתי גם בב"ש או"ח ס"י ש"ז שכתב זה הטעם בהנאת כילוי אמרתי ליישב דבריהם הקדושים ואם אף כי לא יתרוצו בזה סתירת התוס' (ובסתירת התוס' עיין אור חדש פסחים הנ"ל ובמהרש"א שם ובמל"מ הנ"ל ובס' שבת של מי) והגראה דהנה הרשב"א בחידושו לשבת דף כ"ו ע"א כתב ח"ל ולעולם טבל טהור מותר להדליק בו דכיון דשייכא בה אכילה ממש אין אסור בה אלא אכילה ממש ועיין תוס' שבת דכ"ו ותוס' יצמות ס"ו. והנראה דבא להשמיענו דלא תימה דכיון דטבל אסור בהנאה של כילוי הכ"נ הא אסור בכל שאר מיני

ס"ל דאיסור הנאה של כילוי בתרומה הוא דאורייתא וילפינן לה מקרא דואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי בשמי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה וילפינן תרומה מטבל ע"ש בשבת דף כ"ו וזה דלא כמ"ש דאי נימא דטבל אסור מחמת עצמו אין ראיה ממה שטבל אסור בהנאה של כילוי לתרומה וכן כתבו עוד התוס' בפ' כל שעה דף ל"ד וביצמות דף ס"ו ד"ה כרשיני ועיין רשב"א שבת הנ"ל אבל הר"ש ז"ל סוף מס' תרומות האריך בראיות בהנאת כילוי לא הוי אלא דרבנן. וגדולה מזו כתב המל"מ בפ"ב מה' תרומות הי"ד אחר שהאריך הרבה בהאי דינא ודעתו נוטה דאף להסוברים בהנאת כילוי בתרומה לזרים אינו אלא מדרבנן מ"מ הנאת כילוי בטבל אסור מה"ת וע"ש מה' שהאריך הרבה.

ולפום ריהטא עלה בדעתי בטעם איסור הנאת כילוי לפי מה שכתב הט"ו יו"ד ס"י א' סק"י"ז דטבל אינו דומה לשחיטה דעיקר הברכה גבי תרומה הוא על מצות הפרשת תרומה דמצות הפרשה חל עליו אפילו אינו רוצה לאכול מן

הנאות אלא דכל שאר הנאות בטבל
טהור לבד מאכילה שרי דילפיין
טהור מטמא מה טמא דוקא הנאה
של כילוי אסור אף טהור דוקא
הנאה של כילוי וטהורה הכילוי הוא
האכילה כיון דאית לה היתר אכילה
זהו ההנאה של כילוי בטורה
וממילא צריך ללמוד טבל טהור
מטבל טמא ומיושב קושית המנ"ח.
והא דלא תקשה דאי הטעם הוא
משום הפרשה אמאי לא אסרו גם
בכילוי שלא בהנאה דע"כ ג"כ מטבל
ההפרשה צ"ל דמשום דאינו רוצה
ליהנות כלום מהטבל ממולא אין כאן
מזה בהפרשה כלל וכמ"ש רש"י
גיטין מ"ז ע"ב ד"ה מדאורייתא
ע"ש ועיין בי"ש יו"ד סי' ק"ד.

(שו"ת משנ"ה ח"ה סי' ר"ד)

סימן קיד

**ברין פחות מבין ב' ונשים
בתפילת המוספין**

ב"ה זאת חנוכה התשל"א ברוקלין
כ"י יל"א.

לפמ"ש הרמז"ס (הל' שקלים פ"א
ה"ז) דנשים פטורות
ממחצית השקל ובגמ' אמרו דשמן
זית כתיב למאור צא ממעות מחצית
השקל וא"כ לא הי' לנשים חלק
במנורה ולא הי' להם חלק בנס של
פך שמן ואף שאף הן היו באותו נס
אבל למה יוצאו אנשים שיש בהם
חרתי.

איברא דכבר כתבתי לפמ"ש התוס'
ברכות כ"ז ע"א והמג"א
סי' ק"ח סק"ט דתפלות המוספים

אלא שראיתי לרבותינו האחרונים
שהקשו על הט"ז הנ"ל דס"ל
דמזות הפרשה חל אפילו כשאינו
רוצה לאכול מרש"י גיטין הנ"ל אבל
כבר תי' בזה בני"ש הנ"ל דכוונת
רש"י רק אם בשעה שנגמרה
מלאכתן למעשר אינו רוצה למוכרן
או לאוכלן אז אינו מחוייב לתרומה
ולמעשר אבל אם גמר מלאכתן כדי
לאוכלן ונחתינו בתרומה שוב מזה
עליו להפריש אפילו אינו רוצה לאכול
זה מדוייק בלשון ט"ז אפילו אינו

לא תקנו אלא בשביל ונשלמה פריס שפתינו ולכן אין לה תשלומין א"כ דוק מינה דמי שאינו בקרבן מוסף אינו בחיוב ונשלמה פריס בזה"ו ומעמה לשיטת הפוסקים דפחות מבן עשרין לא נתחייבו בשקלים לקרבנות לצור ממילא לא נתחייבו במוספין והאיך מצינו ידיו ורגליו לפחות מבן כ' שיחפלו בחור ש"ך מוסף ולהוציא בזה אחרים י"ח וצ"ן לתשו' הגרע"א סי' ט' דנשים פטורות מתפילת מוסף מטעם דלא היו שוקלים ואין להם חלק בקרבנות לצור שוב מלא בחורה תמימה כי תשא שתמה כן והניח בל"ע ע"כ.

וראשונה אומר דקושיא דא לאו חדתא הוא לא לענין נשים ולא לענין פחות מבן כ' ובשור"ת בשמים ראש סי' פ"ט כתב דנשים פטורות מתפילת המוספין דתפלה זו לא באה אלא משום זכר וחיוז הקרבנות ואשה לא היתה שוקלת ואין להם חלק בקרבנות לצור והביאה הגרע"א שם והל"ח ברכות כ"ו הנ"ל העלה כן מדנפשיה מדברי המוס' ברכות הנ"ל וכ"כ המהר"ם שי"ק על המצוות מצוה ק"ו ועיין ב"י א"ח בשם תוס' ור"י ורשב"א והרא"ש והלבוש, והפרישה אות ז'

עו"ת אות ו' ומג"א כולו כתבו דתפלת מוספין אינו אלא משום ונשלמה פריס שפתינו. ומיהו בשור"ת בית יצחק א"ח סי' י"ז דחה דברי הפוסקים הנ"ל בשתי ידים דאי נימא דנשים פטורות ממוסף א"כ לא הי' להם חלק גם בשאר קרבנות לצור ובמה יתכפרו בטומאת מקדש וקדשיו וצויה"כ ובוודאי יש להם כפרה ועיין שאג"א סי' ז"ג ע"כ דבר זה ליחא גם בשור"ת שו"מ מ"ח ח"ב סי' נ"ה חולק על הל"ח מטעם דנשים חייבות בכל מה דאיחא בקדושת שבת ותפילת מוספין נמי בכלל כל שיטתו בשמירה ישנו בזכירה ועיין מגן גבורים בש"ג סי' ק"ו סק"ד.

אמנם בדעת תורה א"ח סי' רפ"ו הביא בפשיטות דעת הל"ח ובש"ר והגרע"א והוסף מן דיליה דא"כ למ"ד דכהנים אינם שוקלים הכ"נ דפטורים מתפלת מוסף וגם הקשה מפחות מבן כ' ובשור"ת שערי דעה סי' י"ז כתב באמת דלכתחלה אין להוריד פחות מבן כ' לפני התיבה במוספין דאינו מוציא מי שהוא למעלה מכ' ועיין רע"ב שקלים פ"א מ"ג והתי"ט השיגו ובאמת כי הוא שיטת הרבה

פסול דרבנן והא רבנן הוא ולכתחילה הוא דלא אכל דיעבד כשר ופסק הרמב"ם פ"ה מהל' כלי המקדש הט"ו דמשיעשה איש כשר לעבודה ופשוט דכשר לעבודה היינו לכל עבודת קרבנות אפילו עבודת קרבן נזר ומה שלא היו הכהנים מניחים אותו עד בן כ' צריך לומר דהוא ענין של סלסול שס"ל דאינו מדרך כבוד הנזר פחות מכן כ' או שחששו שלא יקלקל העבודה מחוך ימי נערות שבו יהי' מאיזה טעם שיהי' אכל עכ"פ לכ"ע מדינא מותר הוא לעבודה.

והנה בגמ' שם אמרו נחמלא זקנו ראוי לעשות ש"צ ולירד לפני המיצה ולישא את כפיו ופשוט דמה שאמרו שם נחמלא זקנו הוא אפילו קודם עשרים לכ"ע ועיין חוס' שם ד"ה נחמלא ופחות מזה נמי יורד לפני המיצה באקראי ועיין א"ח סי' נ"ג ס"ו וסי' תקפ"א ומבואר עכ"פ דאפילו פחות מכן כ' מני להיות ש"צ ואפילו להוציא הרבים במוספין ובכל התפילות ועיין שו"ת בית שערס יו"ד סי' ט' דשחיטת קדשים אינו אלא ביום וא"כ הו"ל מ"ע שהו"ג ונשים פטורות וא"כ אסורות לשחוט בשבת ובמשנת העמרמי שם

ראשונים. עוד זאת אדרוש החלוק בין השו"מ וביה ינחק דלביה ינחק נשים חייבות בכל מוספין אכל לשו"מ במוסף דר"ח הכ"נ דנשים יהיו פטורות דזיל נתר טעמא.

בהן מאימתי כשר לעבודה

והנראה לפענ"ד דהנה בגמ' חולין כ"ד ע"א ח"ר בהן משיבא שתי שערות עד שיקין כשר לעבודה עוד שם ע"ב מאימתי כשר לעבודה משיבא שתי שערות רבי אומר אומר אני עד שיהא בן עשרים ולפום ריהטא הי' אפשר דבהא פליגי רבי וחכמים דרבי ס"ל דפחות מכן עשרים אינו שוקל ואינו עובד דהרי לא נחייב בקרבנות נזר וחכמים פליגי אמנם דא צורכא שהרי בגמ' אמרו שם מ"ט דרבי דכתיב ויעמידו את הלויים מכן עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת בית ה' ואידך לנצח שאני, והנה עוד שם ח"ר איש מזרעך לדורותם מכאן אמר ר' אלעזר קטן פסול לעבודה ואפילו חס מאימתי כשר לעבודה משיבא שתי שערות אכל אחיו הכהנים אין מניחים אותו לעבוד עד שיהא בן כ' איכא דאמרי הא רבי הוא ואפילו פסול דרבנן ל"ל וא"ד רבי אית ליה

כתבתי דא"כ יהיו נשים פסולות לשחיטת קדשים לעולם ועיין שו"ת בית יצחק א"ח סי' ו'.

ומה שנראה בס"ד בחרי אנפי הפן הא' דבאמת יש להקשות אי נימא דנשלמה פרים הוא מדין הקרבה ועיין רש"י ז"מ קי"ד ע"ב בארבעה לא מצינא בגירסא דארבעה סדרין כגון מועד ישועות נשים שהן נוהגות צוה"ז וקדשים נמי כדכתיב ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ואמרינן מנחות (דף ק"י) אלו חלמידי חכמים העוסקין צה"ל עבודה בכל מקום מעלה עליהן הכתוב כאילו מקריבין אותן צביה"מ ע"ש מבואר דס"ל לרש"י דונשלמה פרים הוא באמת ענין של הקרבה והקרבת קדשים נוהג בזמן הזה ולפ"ז תקשה איך יהי ישראל ש"צ והא הקרבה לימא אלא בכהנים ובזר פסולה ולא מצינו בשום מקום שלתפילת מוספים עכ"פ יהיו צריכין כהן לש"צ.

כל ישראל בשדים להיות בהנים ובמקום אחר פירשתי דבאמת כל ישראל נקראו כהנים דכתיב ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש וכל ישראל ראויים להקרבת

אלא דצביהמ"ק יש דין מיוחד דצעי כהן מזרע אהרן אבל כשאינו צביה"מ כל ישראל כשרים וקל"ט יש לדיוק מומן שהצמות מותרין וא"כ עכ"פ צוה"ז דליכא הקרבה במקדש אלא נשלמה פרים שפתינו דזר זה שפיר אפשר לכל ישראל ומיהו רש"י פי' מעלה עליהן הכתוב כאילו הקריב צבית המקדש משמע לכאורה דהוה כאילו הקריב צביהמ"ק ממש ולכן ז"ל דבאמת אין לזה דין הקרבה כלל ולא צעי כהן ולא מקדש ולא צמה ולא שאר דברים הפוסלים בקרבן אלא שהקב"ה צרוב רחמיו הצטיח לנו דבכל מקום מוקטר ומוגש לשמי כלומר דבכל מקום שלומדים ועוסקין צה"ל עבודה יהי מי שיהיה הקב"ה מקבלו כאילו הקריב קרבן זה צביהמ"ק.

אבל לפ"ז אחי שפיר מאד דכיון דדין זה של לימוד הקרבנות הוא דין מיוחד לכל הלומד בחמרת הקרבנות מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב קרבן זה א"כ אפילו הוא פחות מבן כ' אס הוא לומד בחמרה ובצבודה הרי הוא דין מיוחד דמעלה עליו הכתוב כאילו הקריב קרבנות אלו צביהמ"ק ומ"ש בן כ' או פחות או יותר והרי אין כאן עלם הקרבת

נלפענ"ד לומר דמה"ט ס"ל דפחות
 מנן כ' לא היו שוקלים דכיון דפחות
 מנן כ' אין עונשין אותו א"כ אין
 לריך קרבן לכפרה כיון דליכא עונש
 לא זעי כפרה אמנס במקום אחר
 הארכתי לבאר דאפילו למ"ד דאין
 עונשין פחות מנן כ' אבל בכלל חיוז
 המנאות הוא לכ"ע אלא שהתורה
 חספה עליו וכמו דקיי"ל בז"ד של
 מטה אין עונשין פחות משנת י"ג
 הכ"ג כן הוא משנת י"ג עד כ'
 בז"ד של מעלה וגדולה מזה דבקטן
 איכא דס"ל דאין עליו חיוז מנאות
 כלל אבל הכא לכ"ע גברא בר חיובא
 הוא אלא דאין עונשין אותו.

ובח' כחצתי לישב קושיית הפמ"ג
 בפתיחה כוללת ח"צ אות ג'
 שחמה אהא דקיי"ל ביו"ד ס"י אי'
 ס"ה דשחיטת קטן כשרה כשארחרים
 עומדים על גביו ומ"ש מק"ש
 דדרשינן וקשרתם וכחבתם כל שיטנו
 בקשירה ישנו בכתיבה והכ"ג נימא
 וזבחת ואכלת אותו שהוא בר זביחה
 אכול מזבחו וכל שאינו בר זביחה לא
 תאכל מזבחו וא"כ קטן כיון דלאו בר
 זביחה תפסל שחיטתו אפילו באחרים
 עומדים על גביו ואין לומר דלא
 דרשינן ואכלת וזבחת שהרי כן כתב

קרבן אלא דין תורה של הקרבה על
 כל לומד בתורה קרבן אלא כיון
 שהוא בכלל חיוז לימוד התורה ולומד
 ועוסק בעניי קרבן מעלה עליו
 הכחוב כאילו הקריב קרבן. ובאמת
 האי טעמא איכא למימר גם אשה
 שהרי קיי"ל דגם אשה שחייבת קרבן
 גם היא לריכה לומר פרשת הקרבן
 שחייבת בו וכמ"ש האחרונים ז"ל
 אלא דיי"ל דכיון דאין אשה מחייבת
 בלימוד התורה א"כ לא נאמר עליה
 דין דכל העוסק בתורה עולה וזהו'
 עבודה וקצת י"ל דעכ"פ דחיוזי
 דידהו שפיר מחויבות ויכולות לקיים
 י"ל אבל לגבי איש אחי שפיר וכנ"ל.

קמן משנעשה י"ג נתחייב בכל
 תרי"ג לב"ע, הגם דלענין עונשין
 יש חילוקים

שנית נלפענ"ד דאפילו למ"ד דלא
 נתחייבו בשקלים פחות מנן כ'
 ודלא כרמב"ם ורמב"ן מ"מ הרי
 קיי"ל דמשהביא שחי שערות הרי זה
 נעשה איש והרי הוא גדול לכל דבר
 שבחורה ונתחייב בכל מנאות התורה
 לבד מענין עונשין דעת קצת פוסקים
 לפסוק כאגדה בשבת דאין ז"ד של
 מעלה עונשין פחות מנן כ' והי'

הרא"ש להדיא בשם ר"י ריש חולין
לענין שחיטת נכרי דפסולה מהאי
טעמא ע"ש.

שהוא חוב על הגבירא ולא על החפץ
קטן לאו בר חיובא ולכן פסול לכתוב
תפילין ודו"ק.

ובתבתי לישב למ"ד דאיסורי תורה
הם איסור חפלא א"כ
נבילה הוה איסור חפלא והאיסור
מוטל על החפץ שלא לאכלו ולענין
איסור אין נפ"מ בין קטן לגדול כיון
דהאיסור על החפץ וא"א לומר דעד
י"ג שנין לא הוה איסור ומי"ג ואילך
נעשה איסור דכיון דהאיסור על
החפץ מה לי לפני י"ג ומה לי לאחר
י"ג וא"כ השינוי אינו אלא בשנות
האדם ואין זה מעלה שינוי בחפץ
ולכן צריך לומר דקטן נמי האיסור
נקרא איסור אכלו ואוכל איסור אלא
שאעפ"כ אינו נענש עליו כיון דקטן
לאו בר עונשין הוא. ועיין ר"ן נדרים
י"ח ותשו' הרשב"א סי' תרט"ו
ובספרי שו"ת משנה הלכות הארכתי
בזה ע"ש ח"ג סי' קס"א, ולפ"ו
אחי שפיר קושית הפמ"ג דכיון
דאיסורין הו"ל איסור חפלא א"כ
קטן האוכל נבלות נמי איסורא קאכל
אלא שאינו נענש עליו דהחורה חסה
עליו אבל כיון דלגבי קטן נבילה נמי
איסורא הוא ואיסורא קאכל מקרי
בר זביחה ואם אחרים עומדים על
גביו שחיטתו כשרה אבל תפילין

ולפ"ו אומר אני בפחות מבן עשרים
אף דאינו שוקל אין זה משום
דאינו בכלל חיוב אלו הקרבנות דודאי
פחות מבן עשרים הרי הוא בכלל כל
המזות אלא דאינו בר עונשין מב"ד
של מעלה אבל כיון דהרי הוא בכלל
המזות האלו ולכן שפיר נעשה ש"ס
להוציא ידי חובתן שחייבים ושוקלין
שקליהן חוה לפענ"ד צרור בס"ד.
הגם כי באמת יש לומר דבאמת
קרבנות צבור באו כולם ממה ששקלו
האבות אבל ב"ד זכו המעות לכולם
בעת לקיחת הקרבנות בכדי שכל אחד
ואחד יהיה לו חלק בקרבן צבור
וא"כ אפילו פחות מבן עשרים נמי
היו להם חלק בקרבנות הציבור אלא
דלפ"ו גם נשים בכלל וכמ"ש הבית
יחזק הבאחי לעיל.

וקצת יש לדייק מנר חנוכה דקיי"ל
דנשים חייבות בנ"ח כמבואר
בפ' ב"מ דבש"ע א"ח עיין שבת
כ"ג ולכאורה לפ"מ שמבואר בגמ'
שם כ"א ע"ב נעשה בו נס והדליקו
ממנו שמונה ימים לשנה אחרת
קבעום ועשאום בהלל והודאה וקיי"ל

ממשכנין לא נשים ועבדים וקטנים
הא לחבוע חובעין וכיון לחובעין
ודאי חייבין ועיין בש"ק שם וכתב
ללא מיבעיא אי שמן מנורה לא בא
מתרומת הלישכה פשיטא דנשים
חייבות בהלקת המנורה כאנשים
אלא אי בא מתרומת הלשכה נמי
לדעת הגמ"י דנשים חייבות בשקלים
א"כ בא גם משלהם אלא אפילו
לדעת הרמב"ם דאינו בא משלהם
מ"מ י"ל דחייבות ותורמין עליהם
כמו דתורמין על האבד עיין ב"מ
נ"ח וכתובות ק"ח. ולפי הג"ל פשוט
דא"כ גם נשים חייבות וכ"ש פחות
מזן כ' שנה ודו"ק. (ח"ו סימן ס"א)

סימן קטו

המדליק נ"ח בשמן של הפקר
ולא נתבוון לזכות בו אם יצא
ידי חובתו

ב' בשנת לס' שמות התשל"ב בני"י
ינו"א.

בדבר שאלתו נמי שהדליק נר חנוכה
בשמן של הפקר ולא התכוון
לזכות בו אי יצא ידי חובתו והביא
דבס' זכר יהוסף ובשו"ת בית יצחק
יו"ד ח"א סי' קמ"ה נסתפקו בזה

נשים יכולות להוציא אנשים ולכאורה
שמן המנורה נמי מכסף שקלים הי'
וא"כ לא הי' לנשים חלק במנורה
וא"כ לא הי' להם חלק נמי בנס של
שמן ואמאי יכולות להדליק לאנשים
ועיין רש"י שבת כ"ג לפי שאף הן
היו באותו הנס שגזרו היונים על כל
בחולות הנישאת להבעל לטפסר חלה
וע"י אשה נעשה הנס אבל השמן לא
הזכיר כלל וראיתי בשו"ת בית
שערים א"ח סי' שנ"ט שהקשה לו
כן ח"א ומרן השיב לו לפמ"ש
הרמב"ם פ"א מזה"ב הי"ב והכל
חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם
אנשים ונשים כמקדש המדבר מבואר
דנשים חייבות בזבין המקדש וכל
אשר לו ומנורה הוא ג"כ חלק
ממנויות זבין המקדש וכיון שחייבות
במנורה א"כ יש להן חלק בהדלקתה
ע"ש דאל"כ למה חייבות בעשייתה
ושפיר שייכות בשמן דמנורה.

עוד כתב שם דהא דכתב הרמב"ם
נשים פטורות ממחצית השקל
(פ"א ה"ז משקלים) המג"א בשם
הגמ"י הביא סי' תרל"ד סק"ג
דנשים וילדים חייבים וכתב עליו ולא
ידעתי מנ"ל ומרן ז"ל הביא דמוכח
כן מירושלמי פ"א דשקלים ה"ג
דדייק אהא דתנן התם דאין

שצריך צעה"צ להוסיף מה שיתן
 חזירו, ופי' הצ"ח צו משום חשדא
 והא"ר א"ח סי' תרע"ז אות ב'
 הביא דבריהם וחלק עליו דהטעם
 שהמדליק מחויב ליתן כשיעור חצי
 שעה מממונו עסי' תרע"ו לכן צריך
 להוסיף כאלו דאל"כ לא נתן הוא
 כדי חיונו והרשב"א כתב בסי'
 תקמ"ב שה"ה אם הקנה לו צעה"צ
 חלק במחנה בשמן שרי ע"ש.

נר חנוכה אי בעי לכם

והנה לדעת הא"ר דצעי דוקא
 שיעור חצי שעה שמן מממונו
 מצואר דס"ל דנר חנוכה צעי דוקא
 משלו אבל לדעת הצ"ח דס"ל משום
 החשד וא"כ באמת מצד הדין הי'
 יוצא בשל צעה"צ וא"כ ע"כ לא צעי
 לכם ולשון צפרוטה שאמרו ז"ל
 לכאורה דסגי צפרוטה כל דהוא אף
 שאינו יכול ליקח שמן הרבה עבור
 צפרוטה זו. ומלשון הר"ן שכתב שאינו
 יוצא אלא בשל עצמו הי' נראה
 לכאורה כא"ר.

איברא דלכאורה תקשה אי צעין
 לכם א"כ מאי מועיל שיחוף
 צפרוטה דאטו שותפות לכם מקרי
 ואדרבה להדיא אמרו דאתרוג של
 שותפין אינו יוצא צו ידי חובתו, עיין

גם בשו"ת שו"מ מהד"ג ח"א סי'
 שמ"ט דן לענין שמן גזול אי הוה
 מהצ"ע וחיפוק ליה דלא הוה לכם
 משמע דכולהו ס"ל דלא צעי לכם
 וכמ"ע הקשה להו מר"ן פסחים דף
 ז' ד"ה ומי איכא דכתב דאינו יוצא
 אלא בשל עצמו ומצואר א"כ דצעין
 לכם בנר חנוכה ורצה לתלות הדבר
 במחלוקת הראשונים בדין הפקר אי
 יצא צו צד' מינים כשלא נתכוין לזכות
 צו דדעת הראב"ד דהפקר לא מקרי
 לכם ולדעת הריטב"א הפקר נמי
 לכם הוא הביאם צס' צכורי יעקב
 סי' תרמ"ט והאריך קצת בדבריו.

ולפום ריהטא הי' נלפענ"ד דדבר
 זה מחלוקת שניה, דהנה
 הר"ן פסחים הנ"ל כתב ח"ל ומיהו
 איכא למידק בהאי כללא דהא הדלקת
 נר חנוכה שאפשר לעשותה ע"י שליח
 ואפ"ה מצרכין עליה להדליק ואיכא
 למימר דכיון דאמרינן צפרק צמה
 מדליקין (דף כ"ג) דצריך לאשחחופי
 צפרוטי כיון שאינו יוצא אלא בשל
 עצמו הרי אין מצוה זו יכולה
 להתקיים אלא ע"י אחר ע"כ, ומינה
 דייק מעלתו דאינו יוצא אלא בשל
 עצמו א"כ צעי לכם בנר חנוכה.
 ולפענ"ד מצינו מחלוקת בהא
 דשיחוף צפרוטה דהאגודה כתב

סוכה כ"ז ע"ז צמוס' ד"ה כל האזרה ובסופו שם ומה שנהגו כל הקהל לקנות אחריו בשותפות לנאת בו דעמן להקנות כל אחד חלקו לחזירו בשעה שהוא מצרך על מנת להחזיר ע"ש. ועיין גמ' חולין קל"ו ע"א ובטו"ש ע"א ח"ה ס"י תרמ"ט וא"כ הכ"ג אי צעין לכס בנר חנוכה הא"ך יוצא בשיתוף פרוטה. ובשלמא לדעת הא"ר דבעי שמן כדי שידליק חזי שעה משלו א"כ אף דהשמן מעורב בשותפות מ"מ בדרבנן קי"ל יש צריחה ואמרינן דשלו דולק לעצמו ושל בעה"ב לעצמו ועכ"פ הו"ל שמן שלו ולכס מקרי אבל להצ"ח קשה דהרי אין כאן שמן שידליק ח"ש.

וקצת ה"י אפשר לדחוק לפמ"ש הש"ג שנת הנ"ל דלשיטת המוס' ולסמ"ג לדין דמדליקין צפנים לא צעין ליתן שמן שיעור כדי שחכלה רגלא דתרמודאי מן השוק ע"ש. ועיין ש"ע ס"י תרע"ה ס"ב יש מי שאומר ולפ"ז ה"י אחי שפיר לדידן אפילו רק בפרוטה דכ"ש סגי ואף דלכתחילה צעין עד שחכלה י"ל כיון דיש לו משהו שמן משלו שהוא מדליק ובמציאות הרי הוא דולק ח"ש שפיר יוצא.

ביאור מה שאמרו
עד שתכלה רגלי דתרמודאי

שנית ה"י נראה לפמ"ש לחקור בכוונת עד שחכלה רגלי דתרמודאי אי כוונת חז"ל הייתה דבעי דוקא ליתן שמן הרבה מה או דבעינן שידליק שיעור זה אפילו לא נתן שמן ממש מה. ועיין פר"ח ואחרונים באם נתן מעט שמן והדליק ואח"כ הוסיף שמן שידליק. ולכאורה ה"י אפ"ל לפמ"ש בספרי משנה הלכות ח"ב ס"י ד' לישב שיטת הרמב"ם דמחלק בטובל במעיין אפילו רבו השאובין עלתה לו טבילה והטובל חוץ למעיין ורבו זוחלין על המעיין לא עלתה לו טבילה והסברתי הדברים דאפילו אין לנו רק כ"א סאה זוחלין וי"ט נוטפין וא"כ חסר מן השיעור ורק הנוטפין משלימין לשיעור והנוטפין אין מטהרין בזוחלין מ"מ כיון שיש כאן רוב זוחלין המיעוט נגרר אחר הרוב ולא אמרינן דחסרון שיעור יש כאן והטעם כיון דבאמת המים הללו מטהרין בכ"ש רק דההלכה היא דבעינן לטבול כל גופו בבת אחת וזה אי אפשר בכ"ש מים וא"כ כיון שיש כאן רוב מים כשרים לטהר בזוחלין

ומעתה יש לומר בשמן נמי כיון
שנתן פרוטה הרי הקנה לו
שמן כל שהוא להדליק וכיון ששמן
זה נחערב עם שמנו של צעה"ב
וא"א לו להצטל בשמנו של צעה"ב
א"כ כיון שהוא לח בלח ונחערב כולו
ממילא אפילו אין לו אלא שמן
בפרוטה מ"מ הרי יש לו שמן שצריך
להדליק אלא שחסר לו שיעור חצי
שעה וכיון שנחערב עם שמן צעה"ב
סקופו להדליק חצי שעה ממילא
ידליק גם שמן זה חצי שעה שהרי
במציאות ימשיך ההדלקה חצי שעה
והוי דומיא דמעין ודו"ק.

נר חנוכה אי הוה חובת הגוף
או חובת הבית

ועוד צו שלישיה, דלכאורה הי נראה
דדין זה תלוי במחלוקת הב"ח
והמג"א סי' תרע"ו דדעת הב"ח
דמלות נר חנוכה אית בה צ' עניינים
א' חובת ממונו שהוטל על ממונו
לפרסם הנס חנוכה והשני חובת
הגוף והמג"א שם חלק עליו
דמרווייהו חד חיובא הס ע"ש.
ולשיטת הב"ח דיש חיוב מיוחד על
ממונו וחיוב מיוחד על גופו א"כ
פשוט דבעי להדליק ממונו ולשיטת

דמטהרין בכ"ש ורק מכח ההלכה
דצריך לטבול כל גופו צבת אחת א"א
ליה לטבול כ"א ע"י צירוף מיעוט
הנוטפין ולענין הלכה אמרינן רובו
ככולו ומוחר לטבול כיון שיש כאן
רוב כשרים.

אמנם אי רבו נוטפין על הזוחלין אף
דבעטס הדין זוחלין מטהרין
בכ"ש מ"מ הרי יש כאן חסרון מה
שאין האדם יכול לטבול בכ"ש וא"כ
ע"כ אוחמו החסרון נשלם ע"י רבוי
הנוטפין והנוטפין הוי רוב וממילא
הוי מקוה שעשאו ברוב מים פסולין
ולכן אסור לטבול במים פסולים אבל
במעין כיון דהמים בחוך המעיין
גופיה ובחוך המעיין הרי יש כאן מי
מעין שמטהרין בכ"ש רק חסר
שיעור שיכנס בו כל גופו וכיון
דהוסיף אפילו שאובין ונכנס בו
ראשו ורובו הרי יש כאן טבילה
במעין שהוא בכ"ש וגם נכנס ראשו
וכל גופו במ' סאה שמי המעיין
מעורבין בו. הקילור בחוך המעיין יש
כאן שיעור טבילה שהוא מטהר
בכ"ש ודין מקוה שיש כאן מ' סאה
אבל חוץ למעיין חסר השיעור
לטבילה ע"ש, ועיין חידושי ר"ת הלוי
ובאור שמח ומבין יותר דברינו.

משלו חס משל אחרים אלא העיקר שהדגיש הוא שהחיוב על עצמו ולא על אחרים והוא דכתב כיון שאינו יוצא אלא בשל עצמו הכוונה כמ"ש שם בסמוך בד"ה ואיכא למידק בתורם תרומה דאינו יכול לפטור ע"י אחרים בלי דעתו כמו ביעור חמץ ומילה שאחר יכול לפטרו מהם בלי דעתו וידיעתו וכן עשיית מעקה וכדומה במצות אכל תרומה בעי דעתו ולזה קרי ליה הר"ן שאינו יכול לפטור אלא ע"י עצמו וע"כ בעי דעתו והכ"נ לענין הדלקת נרות י"ל דכוונתו שאינו יוצא אלא בשלו כלומר שאין המצוה יכולה להחייב ע"י אחרים אבל לעיקר דינא לא בעי לכם בנר חנוכה והבן, כי יש להאריך בזה.

נר חנוכה יוצא בשל אחרים

ומעתה נלפענ"ד להביא רא"י דנר חנוכה יוצא אפילו בשל אחרים ולא בעי לכם מירושלמי שלהי תרומות וז"ל מה להדליק שמן שריפה בחנוכה אמרי דבי ר' ינאי מדליקין בשמן שריפה בחנוכה א"ר ניסא אנא לא חכים לאבא אומ' הוה אמרו לי אבוך הוה אמר מי שאין לו שמן של חולין מדליקין שמן שריפה בחנוכה ע"כ. והרמב"ם פיי"א

המג"א לא בעי דוקא מממונו וא"כ הי' זה מחלוקת האחרונים אי בעי לכם בנר חנוכה. אמנם יש לדחות דגם להמג"א עכ"פ חיוב נר איכא אלא דלא הוי תרי חיובי אבל ודאי דאיכא חיוב עליו וגם להב"ח י"ל דכל דאיכא פרסומי ניסא אפילו לאו ממנו הרי נתפרסם הנס אלא שחכמים הטילו על ממנו לפרסם אבל חס פרסם באופן אחר הרי פרסם הנס.

ועיין תוס' סוכה דף מ"ו ע"א ד"ה הרוואה נר חנוכה שכתבו בשאר מצות לא תקנו לברך הרוואה וגם משום שי' כמה בני אדם שאין להם בתים ואין צידם לקיים המצוה, מבואר לכאורה דהחיוב על הבית ועל הרוואה ודו"ק.

אלא דלפ"י נלפענ"ד דגם מדברי הר"ן אינו רא"י דנר חנוכה בעי לכם דמה שכתב הר"ן דהדלקת נר הוי חיוב של עצמו אין הכוונה שצריך להדליק דוקא משלו ולהיות חייב בממונו דוקא ולצטרך לכם אלא הכוונה שהחיוב עצמי כלומר שהחיוב הוא על האדם ולא יכול אחר לקיים בעדו והיינו על גוף האדם, אבל אין נפ"מ באיזה אופן יקיים המצוה חס

מחיל חלה לא מחיל א"ל אזי אלא מעתה כי הדרא ארעא תיהדר לבר מפירי אלמה אמר רב נחמן הדרא ארעא והדרי פירי אלא אמר רבא שחא קמייחא לא קפיד איניש תרמי לא קפיד חלה קפיד ועיין רש"י שם ד"ה אלא מבואר החילוק בין לא קפיד למחיל והיכי דלא קפיד אינו שלו אלא דלא קפיד ואם יחזור ויקפיד יתחייב לחזור הכל וא"כ הכ"נ שלא ברשות כהן אפילו אינו מקפיד מ"מ לאו שלו מקרי, ואלא ע"כ דיוצא בנר תנוכה אפילו לאו שלו, וזה לפענ"ד ראיה ברורה בס"ד.

טעם דישראל יכול להדליק בלא רשות כהן

והנה המ"פ ירושלמי הג"ל פי' טעמא דישראל מדליק שלא ברשות כהן משום דברשות מצוה קעביד כיון דאין לו שמן אחר דתרומה. אסורה בהנאה לישראל אלא משום דמצוה ללה"נ התירו לו והכריח מינה דס"ל מללה"נ אפילו במצוה דרבנן ודלא כבעה"מ פ"ק דר"ה גבי מודר הנאה מחבירו וראי' להרשב"א והר"ן החולקין עליו ע"ש.

דתרומות הי"ח וז"ל בקרו של כהן וכו' ומי שאין לו חולין להדליק נר תנוכה מדליק שמן שריפה שלא ברשות כהן ועיין רדב"ז וכו"מ שם ובמראה הפנים שם דבישראל שלא ברשות כהן הוא הבעיא ופשט לה דמדליקין ע"ש. מבואר דמי שאין לו שמן של חולין לא שלו ולא של אחרים מדליק בשמן שריפה ואפילו שלא ברשות כהן וטעמא בעי למה מדליק שלא ברשות כהן והרי עכ"פ אין השמן שלו בכל אופן ואפילו נימא שאין הכהן מקפיד בכה"ג כשנוטל לשם מצוה מ"מ כיון דאין הכהן יודע שישראל לקחה א"כ אין לו מי שיקנה לו שיהא שלו להדליק.

ועיין נוב"י מהד"ת א"ע ס"י ע"ז דדבר שאינו מקפיד עליו אף דשרי ליטלו מ"מ לא זכה בה הנוטלו להיות חשוב שלו ופשוט דחפץ של בעה"ב שאין מקפיד עליו אם יטלנו ישראל אחר מ"מ הוא של בעה"ב ונחשב לממון שלו עד שידוע לבעה"ב שזה נטלו וימחול לו דאינו מקפיד לא הוא הפקר והפקר עושה קנין אבל אינו מקפיד אינו עושה קנין, ועיין ב"ב כ"ט אלא אמר רבא שחא קמייחא מחיל איניש תרמי

ואין לומר דדוקא גזל של גוי אלא
ה"ה דישאל וכמ"ש בשו"מ הנ"ל
וי"ל.

ומ"ש לחלות במחלוקת הריטב"א
והראב"ד לענין הפקר אי
מקרי לכס, הנה בח' הארכתי בזה
בס"ד והראמי לדעת דלכ"ע הפקר
לא מקרי לכס ודלא ככורי יעקב
הנ"ל וגם דלכ"ע בהפקר לא יא
הכי דבעי לכס לא מנעיא בהפקר
של מדבר שאין לו בעלים כלל אלא
בהפקר שהי' לו בעלים ולדעת רש"י
והנמק"י ב"מ י"א הפקר מקרי
דעת אחרת מקנה אותו מ"מ אם לא
כיון לזכות לא הוי שלו ח"צ בס"ד.

(ח"ו סימן קי"ח)

סימן קמ"ז

בן א"י שהולך לחו"ל ואשתו
מדלקת עליו נ"ח אי י"ח אף
שבמקומו לא הוי עדיין
שקיעה"ח

ב"ה, עשרה בטבת לסדר גדלו
והלליו המשל"צ בניי.

מע"ב נ"א תלמידי אהובי כבני
מחמד לבי ברקאי הצי שמואל
קליין הי"ו.

ולפענ"ד גברא רבא חזינא תיובתא
לרבינו בעה"מ לא חזינא
לפמ"ש הראש יוסף למס' שבת דף
כ"ז ע"א בד"ה והוי יודע שמדברי
הרמב"ם פ"א מתרומות מוכח
דוקא כשאין לו שמן אחר מותר
להדליק בשמן שריפה הא יש לו שמן
אחר אסור והקשה דמאי ראי'
מירושלמי דסובר דמותר להשתמש
לאורה היש לו שמן אחר אסור אבל
הרמב"ם דפסק אסור להשתמש
לאורה א"כ אף אם יש לו אחר
לישתרי דמלות ללה"ג וכחז דמזה
מוכח כשיטת הר"ה דמלות דרבנן
ליהנות ניתנו וא"כ אדרבה ראי'
להיפוך מדברי הירושלמי.

וביהו הפני"י כתב דבתרומה עמאה
נמי אסור להפסידה וא"כ י"ל
דאיסור זה דרבנן ואסור רק ביש לו
שמן אחר אבל באין לו שמן אחר לא
גזרו במקום מלוא ע"ש, וא"כ עכ"פ
אין מכאן לא ראי' ולא תיובתא
לשיטת בעה"מ. ועיין שעה"מ פ"ח
מלוכל ופ"ט שם ובחמ"ס שער
מקנה וקנין ובספרי משנה הלכות
ח"ה (סי' ר"ד) הארכתי בזה בס"ד.
ועיין כף החיים סי' תרע"ג אות ה'
מי שגזל שמן מגוי אם א"א באחר
שרי להדליק בו נ"ח אבל לא יברך

ברבר שאלתך באכסנאי דאס יש לו
 אשה מדליקה צבימה והוא
 יואל בהדלקתה ונסחפקת צבן א"י
 שהולך לחו"ל ואשמו מדלקת עליו
 בשקיעת החמה ובמקום שהוא עוד
 היום גדול של ערב חנוכה אי נפק
 בהדלקתה.

הנה אף שאין הז"ג מ"מ לפום
 ריהטא בלי עיון נראה לדבר זה
 במחלוקת שנויה להצ"ח א"ח סי'
 חרע"ו כתב דבגד חנוכה ישנם צ'
 חיוצים אחד חיוצ גופו להדליק נר
 חנוכה והשנית חיוצ ציתו המוטל על
 ממונו להדליק נרות לפרסם הנס
 צרבים וחיוצ גופו חייב אפילו כשהוא
 יחידי במדבר וחיוצ ציתו אינו אלא
 על הבית וצרכת הודאה ושהחיינו
 הוא חיוצ על גופו ומזה לא נפטר
 כשמדליקין עליו ציתו אם לא שעמד
 בשעת צרכה וענה אמן והביא רא'
 לעצמו מרש"י הביאה המרדכי
 והרא"ש והסמ"ק אמנם המג"א
 סק"צ שם חלק עליו לאשמו פוטרתו
 מכל, ועיין מחצה"ש שם אות א'
 ובשו"ת צ"ש א"ח סי' שס"ב
 דלמ"ד הדלקה עושה מצוה העיקר
 הוא חיוצ גופו וחיוצ ציתו ופרסומי
 ניסא הוא רק שירא מצוה ולמ"ד
 הנחה עושה מצוה העיקר הוא חיוצ

ציתו ע"ש ודו"ק היטב. ועיין חוס'
 סוכה מ"ו ע"א ד"ה הרואה ודו"ק.

ובעתה י"ל דהא צהא תליא לשיטת
 הצ"ח ודעימיה דתרי חיוצי
 הם וחיוצ הגוף אין אשמו פוטרתו
 א"כ ודאי דרק חיוצ ציתו היא
 פוטרת וחיוצ גופו הרי הוא אכתי
 מחויב וא"א לפוטרו קודם שיחייב
 בו שהרי אללו אכתי לאו חנוכה הוא
 אבל למ"ד דחד חיוצ הוא א"כ כיון
 דהבית כבר מחויב בהדלקה ואשמו
 הדליקה ופטרה חיוצ הבית מו ליכא
 עליו חיוצ הדלקה כלל ואין נפ"מ בו
 כלל כיון דהחיוצ על הבית והבית
 הרי נפטר.

איברא דאפילו למ"ד דתרי חיוצי
 הם מ"מ חיוצ הגוף והבית
 הם תרי מינים נפרדים וחיוצ הבית
 הרי נפטר בהדלקת אשמו בכל אופן
 דהחיוצ על ציתו ועל ממונו לפרסם
 הנס ושם שממונו וציתו הרי זמן
 הפרסום קודם ואשמו עשחה בממונו
 כחוקן חו"ל ולא נשאר עליו אלא
 חיוצ הגוף וזה יקיים כאן בזמנו
 צרא"י או באופנים אחרים כמוצן
 ולכן נלפענ"ד דכל שידוע שאשמו
 מדלקת עליו אפילו במקום שאין
 הזמנים שוים נראה דיאל צוה. אמנם

היות כי אין הו"ג כעת לחפש בחר
הספרים ולכן אין אני כותב זה לא
להלכה ולא למעשה רק בדרך הערה
כידוע לך שאין דרכי ח"ו לכחוב
להלכה כל זמן שלא ביררתי כל זכרו.
(ח"ו סימן קי"ט)

סימן קיז

העומד בליל ג' של חנוכה ויש
לו רק שתי נרות ביצד יעשה

זאת חנוכה השל"ה בני"ו יו"א

בימי הנסים ישפיע לנו ע"י
הסרוסים, מאור הגנוז,
וישועות ונחמות, וישלח לנו משיח
לדקנו, במהרה יבא ויגאלנו, ובחוס
דזיו ליה כבר נחיה הגאון הגדול
לדיק תמים זקן שבסנהדרין יושב
בלשכת פרהדרין רבש"י כקש"ח
מוה"ר אלעזר ש"ך שליט"א, ר"מ
דישיבת פוניבז' בארצנו הקדושה.

אחד שבג"ק בידירות נאמנה ובאהבת
נפש, נדרשתי לאשר

שאלני מדידי הרבני ת"ח וכו' מו"ה
יונתן אחראעל הי"ו במי שעומד בליל
ג' של חנוכה ויש לו ב' נרות אי
מוטב להדליק ב' נרות ויעשה הידור

במקצת או מאחר דאין לו ג' נרות
ידליק רק נר אחד מה שחייב מעיקר
דינא ואמרתי לו לפי תומי דידליק
רק נר אחד כיון דאין לו ג' נרות
א"כ לא יקיים דלא כמר ולא כמר
ולא מיבעיא לדעת החוס' שבת כ"א
ע"ב דלאותן שאין להם אלא נר א'
בליל הראשון כשרואין ב' נרות בליל
שני ירגישו בחוס' הנס אבל לאותן
שמדליקין בלילה הראשון נר לכל
אחד מבני הבית אז אם ידליקו בליל
שני שנים לכל אחד אין כאן היכר
לחוספת הנס כי יאמרו שיש הרבה
בני בית ולכל א' אין שם רק נר א'
וזה נראה דעת הטור והשו"ע, א"כ
נראה דקפדו אהיכר ניסא א"כ הכ"נ
בליל ג' כשהדליק ב' נרות לא ידעו
ההיכר או שיטעו שהיום יום ב'
דחנוכה או יחשדוהו שהוא טעה
במנין ובחנוכה חששו לחשד הרואים
כבב' פתחים שמדליק על שני מפני
חשד, אלא אפילו לא נימא כשיטת
החוס' מ"מ הרי בליל ג' המהדרין
מן המהדרין מדליקין ג' והמקיימים
המזוה מדליקין אחד א"כ הו"ל דלא
כמר.

[ובעת דקדקתי במג"א סי' תרע"א
סק"א במי שאין לו שמן
הרבה יתן באחד שמן כשיעור

מה שכתב בספר בית הלוי להל' חנוכה לדבר פשוט שאם אין לו זביל שלישי רק שתי נרות שמדליק אחד וכו' ואכתי לא ידעתי מה ראה על ככה לחדש צוה ופשוט שאינו כן עכ"ל כ"ק.

ולפום ריהטא הי' נלפענ"ד סדרת כ"ג צוה דכמו באחרוג שמצוה להדר אחר אחרוג גאה בכל ההידורים ואפ"ה אם אין לו בכל ההידורים כל שאפשר לו להדר מצוה הוא וא"כ הכ"נ מצוה להדר ג' נרות מ"מ אם אין לו אלא צ' נרות יעשה עכ"פ כל האפשר דאטו אם לא יוכל לעשות כל ההידור לא יעשה כלל.

אמנם לפענ"ד לולי דברי כ"ג דדוקא במקום שההידור הוא בגוף המצוה וכגון אחרוג וכדומה שההידור הוא שהפרי שהוא האחרוג הוא כשר בלי הידור ויש פרי מהודר יותר ויותר אבל כל ההידור הוא באותו הפרי אמרינן כל מה שאפשר לאהדורי מהדרינן דהרי ניכר ההידור ביה ואין צו גרעון אבל היכי דההידור הוא מחוץ להמצוה כגון הכא דאין ההידור בגוף הנר העיקרי שמדליק אלא ההידור הוא שמדליק

והמותר יחלק לכולם שאם יעשה לכולם בשווה לא ידליק אפילו אחד כשיעור וכו' ובח"א הביאו ע"ש ומבואר דההידור צריך לחלקו לכל הנרות אפילו לא ידליקו כשיעור כלם. וממילא מי שיש לו שתי נרות שעוה נמי ידליק אחד כשיעור והשאר יחלק לחלקים. ומיהו נראה דאם הנר של שעוה גדול שדולק כשתי שעות וכיוצא, אז יחמוך ממנו עד כשיעור והשאר ידליק להידור ופשוט].

תמיה על בית הלוי
וישוב לדרבריו

אמנם ידידי הנ"ל הביא לי צילום מספר אבי עזרי דמר שליט"א בהל' חנוכה שתמה על בעל תשו' וו"ל כג"ק, ודע דנראה במי שעומד ביום ג' ואין לו שלשה נרות דמ"מ מדליק שתי נרות ולא אמרינן שההידור לא נשלם רק בשלשה וע"כ אם אין לו שלשה סגי בנר אחד עיקר החיוב דזה אינו דודאי יש הידור אף בשמים ביום השלישי ג"כ ואם אין יכול לעשות ההידור בכלו בשביל זאת לא יעשה כלל ולא גריע יום שלישי מיום השני והוא פשוט וברור וא"צ לפנים ותמהני צוה על

וע"כ אבקש מכ"ג להציגנו דבריו אי
 אעפ"כ מחזיק בחומו לדיק כי רב
 גובריה לחלוק אכל הני אחרוני או
 שלהלכה מודה לדידהו ואחזיק ליה
 טובותי בס"ד. ועי' עוד שו"ת בית
 שערים למרן זק" א"ח סי' שס"ה
 ושו"ת פרי השדה סי' מ"ה.

ואין להקשות מהא דתנן (מנחות
 מ"ה ע"א) דתנן החס הפרים
 והאלים והכבשים אין מעכבין זה את
 זה ובגמ' שם ששה כבשים מה ח"ל
 לפי שכתב בחורה שבעה ומנין שאם
 לא מצא שבעה יביא ששה ח"ל ששה
 ומנין שאם לא מצא ששה יביא
 חמשה חמשה יביא ארבעה ארבעה
 יביא שלשה שלשה יביא שנים ואפי'
 א' ח"ל כבשים כאשר תשיג ידו
 ומאחר דכתיב הכי ששה כבשים למה
 לי דכמה אפשר להדורי מהדרינן הרי
 לכאורה מצוה דאף דאין לו כל
 שבעה מ"מ כמה דאפשר לאהדורי
 מהדרינן ומציאין וא"כ הכ"ג כיון
 דהמהדרינן מצוה להדליק ג' בליל ג'
 ואין לו אלא ב' נמי נימא כמה
 דאפשר לאהדורי מהדרינן דנראה
 החילוק פשוט דהחס החיוב הוא
 שבעה כבשים וכל אחת חיוב הוא
 אלא דס"ד כיון דאין לו שבעה ויוצא
 באחד אפשר דלא מהדרינן קמ"ל

עוד נר אחד וציוס ג' ההידור הוא
 שמדליק עוד ב' נרות לצד הנר
 החיוב א"כ אם לא מדליק כמה
 שהוא ההידור לא ניכר ההידור כלל
 שהוא הידור מצוה אלא כמדליק
 נרות בסתם וגורע הוא המצוה,
 שנראה כאלו הדליק כל הערות שלא
 לשם מצוה אלא לאור. ולא דמי
 להיכא דאין לו הידור לגמרי בפרי
 ובגוף המצוה דלעולם ההידור ניכר
 בין שהוא כולו או מקצתו, משא"כ
 כשהוא מחוץ למצוה לא ניכר שזה
 הידור דלהידור תקנו כל יום מוסקיף
 והולך ואדרבה לא ניכר כלל שהוא
 משום מצוה ושפיר הו"ל דלא כמר
 ודלא כמר.

שוב מצאתי בח"ס למס' סוכה דף
 כ"ט שכתב ליישב שיטת רש"י
 דהידור הוי דאורייתא מקושית
 החוס' דיש לחלק בין הידור דאגד
 שהוא מחוץ למצוה ובין הידור שהוא
 בגוף המצוה כגון בכחיבת השם ונד'
 מיניס ע"ש, ושמתחי שכיונתי לדעתו
 הרמה. ובאמת כי שוב ראיתי דגם
 בח"א סי' קנ"ד הביאו המ"ב סי'
 תרע"א אות ה' והכת"ס א"ח סי'
 קל"ה ובכף החיים כולו נציאי נבאו
 בסגנון אחד דאין להדליק ב' דכה"ג
 דלא כמר עבד ולא כמר עבד,

כיון דכולהו חובה הם אבל צדיקן
דהאחד הוא דהו"ל חובה והמהדרין
שמהדרין הוא רק כשיש לו הכל אבל
כל שאין לו הרי אין ניכר ההידור
ולא דמי לכבשים לכל אחד מצוה
צפ"ע הוא כנלפענ"ד.

(ח"ו סי' פ"ד)

סימן קיח

ברבר הרמב"ם דהאב מדליק נר
חנוכה לכל בני הבית אפילו
למהדרין מן המהדרין

עוד ראינו בדף הנ"ל שהביא לי
ידידנו מספרו היקר שהביא
דברי מרן הגר"ו הלוי בחדושי להל'
חנוכה שביאר דברי הרמב"ם דס"ל
שבין המהדרין ובין המהדרין מן
המהדרין המבכך והמדליק הוא אחד
שהצעל הבית מדליק נר בשביל כל
אחד ואחד מצני הבית ולא שכל אחד
מדליק לעצמו ע"פ שיטת הרמב"ם
בהל' מילה שאף בחול אינו חוזר על
ציצין שאינן מעבדין המילה והטעם
דס"ל דדין דזה א-לי ואנוהו לא שייך
רק בעיקר מעשה המצוה אבל
כשפורש שוב ההידור אינו שייך
למעשה המצוה כלל וע"כ גם בנר
חנוכה דההדלקה לכל אחד ואחד

הוא ענין של הידור מצוה לא שייך
כלל לומר שיהא כל אחד ואחד
מדליק דא"כ הא נמצא דהדלקה
השניה הוא רק משום הידור בלבד
והיא נפרדת מעיקר מעשה המצוה
וזה אי אפשר לשיטת הרמב"ם כמו
בציצין שאינן מעבדין המילה אם
פירש לא שייך הידור מצוה ולהכי
ס"ל להרמב"ם דהפירוש נר לכל
אחד ואחד הוא שהמדליק מדליק
נרות בשביל כולם והכל הדלקה אחת
היא ועל המצוה נעשה ציהידור,
אבל הרמ"א יו"ד הנ"ל ס"ל דבחול
חוזר על ציצין שאינן מעבדין אפילו
פירש מדין הידור מצוה ע"כ סובר
גם צסי' חרע"א ס"ב שכל אחד
מדליק כי גם באופן זה יש משום
הידור מצוה עכ"ל.

וב"ג השיג עליו דאינו דומה הידור
מה שנאמר בנר חנוכה להידור
שנאמר במילה דבחנוכה אין ההידור
מה שנאמר בסוכה נאה ולולב נאה
שהם ההידור בקיום המצוה של לולב
וסוכה וכן הוא בקיום מצוה מילה
ההידור בה מדין זה א-לי ואנוהו
וע"כ אין ברכה על ההידור משא"כ
בנר חנוכה ההידור הוא שידליק יומר
והם ג"כ ממצוה הדלקת נר חנוכה
אלא שהחיוצ רק באחד ואין זה שייך

לקיים מצות וכמ"ש מצוה בו יותר מבשלומו וזהו ההידור על הגברא ולא הידור בתוך המצוה אלא המצוה להדר לקיים מצוה וזה הוא בנר חנוכה והמהדרין לקיים מצוה וזה שפירש"י והמהדרין אחר המצוה כלומר שהם חרדים ומהדרין לקיים בעצמם המצוה ולא לזאת על ידי נר אחד של צב"ב אותם המהדרין מדליקין נר לכל אחד ואחד דכל אחד רוצה לקיים המצוה בעצמו משום מצוה בו יותר מבשלומו או מאיזה טעם שהוא הוא רוצה בקיום המצוה וזהו המהדרין ולזה ודאי קשה מה שכתב הרמב"ם שצב"ב מדליק לכולם, אמנם בזה אחי שפיר דברי הרמ"א דודאי קמם הידור במצוה גופה ליכא בקטנים אבל להדר אחר המצוה צריך לחנך גם הקטנים להדר אחר המצוה ושפיר כתב הרמ"א דקטן צריך להדליק.

אלא דראיתי לר"ח במס' שבת שם שכתב וז"ל, פי' המהדרין מהדרי מצוה כדאמרינן (ב"ק ט') ע"ב) להדור מצוה עד שליש במצוה ע"כ נראה מדברי ר"ח ז"ל שהוא מפרש דגם בנר חנוכה ההידור מצוה הוא כמו כל הידור של מהדרי מצוה שמדמהו להדדי. איברא דגם

להמחלוקת אי חוזר על צינן שאינן מעכבין המילה לאחר שפירש ולפי"ז העלה דעל ההידור נמי מצד כהפר"ח וא"ר ודלא כהגרעק"א בת' מה"ח סי' י"ג.

הידור של נ"ח שונה מהידור דאתרוג או מילה

ושישו מעי שב"ה בעצמי כונתי לדברי כ"ג בפי' ההידור של חנוכה אלא שבמקום אחד הוספתי עוד ביאור לתוך קושית המג"א סי' תרע"ז סק"ח דאין דין חינוך לקטן ועיין מחנה"ש שם ובפמ"ג ובמש"ז סק"א סי' תרע"א דבמהדרין לא שייך חינוך כלל ובש"ע מצואר שם דקטן צריך להדליק ובת' כחבתי בס"ד דתרי מיני הידור הם. א) הידור במצוה בגוף המצוה וכגון אחרוג וכדומה וסוכה נאה ולולב נאה דמצוה להדר שהמצוה יהי מהודרת ולזה אמרו הידור מצוה עד שליש ואם בחמשה סלעים יקנה אחרוג כשר יוסיף שליש ויהדר לאחרוג נאה ומכאן ואילך אם מוסיף מוסיפין לו וכדעת החוס'.

ב) הידור שאינו בגוף המצוה אבל ההידור באדם שיהדר

מפרש"י לכאורה יש לדייק דס"ל כהרמב"ם שכתב וז"ל, והמהדרין אחר המצות עושין אחד בכל לילה לכל אחד ואחד מבני הבית וכו'. והנה לשון עושין משמע דקאי על הצעל הבית כלומר בעלי הבית המהדרין אחר המצות עושין נר בכל לילה לכל אחד ואחד מבני הבית ולא שכל אחד מבני הבית עושה לעצמו אלא הצעל הבית עושה הגר בשביל כל אחד ואחד, ולכאורה זה ממש שיטת הרמב"ם ז"ל ודו"ק, ולפי"ז נמצא דדא הוא מחלוקת הראשונים ז"ל. ולכאורה לא ראיתי מי שכתב שגם שיטת רש"י כן הוא, ואין הז"ג לחפש כעת בספרים.

במחלוקת הרמב"ם והרמ"א
בציצין שאינן מעכבין
את המילה

ובעיקר מחלוקת הרמב"ם והרמ"א צ"עין שאינן מעכבין לולי שאיני כדאי לפענ"ד הי' נראה דהרי קיי"ל החובל בחבירו לוקה אלא דהמורה צותה למול וכל שהוא בכלל מצות מילה אין בו משום חובל דכן צותה המורה וציוס השמיני ימול בשר ערלתו וצאה הקבלה שהוא לחתוך עור הערלה ולפרוע ע"י

קריעת הקרום והנה בש"ס סנהדרין פ"ד ע"ג רב לא שציק לצריה למשקל ליה סילוח מר צריה דרבינא לא שציק לצרי' למפתח לי' כווחא דילמא חביל והו"ל שגגת איסור ופריך אי הכי אחר נמי ומשני אחר שגגת לאו צנו שגגת חנק פי' דלפחות צועה או לשקול קוך מותר דזהו רפואתו ומותר ומצוה לרפאות את אביו אלא דחיישינן שמא ירבה ויחמוך או יחבול במקום שאין צריך לרפואה ובאחרים הו"ל שגגת לאו אבל צנו הו"ל שגגת חנק וחומר מינה, ומינה ראיתי שכתבו דאין לבנו שהוא מוהל למול את אביו כגון שלא מל שמחו אחיו מחמת מילה או שצריך לתקן לו המילה אלא יקח מוהל אחר דלגבי צנו הו"ל שגגת חנק אם יחבול בו יותר מן המצוה.

מבואר מיהו לכל שעוסק במצוה וחובל ברשות מצוה מ"מ לא הותרה לו לחבול יותר משיעור המצוה וכל שחובל יותר עובר על פן יוסיף ובמזיד לוקה. ומעתה יש להקשות למה הוא חוזר צ"עין שאין מעכבין את המילה הא כיון דכבר קיים המצוה דהרי הני צ"עין אין מעכבין את המילה ונמצא הו"ל בכלל חובל בקטן שלא ברשות וז"ל דכיון

של הידור מצוה וא"כ בשעה שמקיים המצוה ודאי צריך לקיים המצוה בשלמות ובהדור אבל לאחר שפרש וקיים המצוה אם רוצה לחזור על הציצין הוא רק לקיים ההידור על הקטן וקטן לאו בר הידור הוא וממילא אסור לו לחתוך משום חובל ולכן ס"ל להרמב"ם דאינו חוזר צין בחול וצין בשבת. והרמ"א יש לומר דלשיטתיה דס"ל דבקטן נמי יש הידור כמ"ש להדיא צדין הדלקת נר חנוכה ודלא כמ"ש לעיל אלא כל הידור שייך ביה ולכן ס"ל דחוזר בחול אבל לא בשבת.

ולפ"מ ש"י אפשר נמי ליישב ולחלק דלמה בשבת אינו חוזר לדעת הרמ"א וכפי פשוט לשון הגמ' ועי' כ"מ דבאמת פי' גם בהרמב"ם כן ולהנ"ל י"ל דכל שחוזר על הציצין שאינן מעכבין חיישינן כבר שמה יחתוך יותר מן המצוה ולכן בחול דהו"ל שגגת לאו לא חיישינן אבל בשבת דהו"ל שגגת מיתה חיישינן וכגמ' סנהדרין הנ"ל וצ"ע. ולפ"מ ש"ס אחי נמי שפיר דברי כ"ג דלא דמי מילה להידור דנר חנוכה דהתם טעמא איכא דאינו חוזר משום גזירת חובל ממש אבל אין לזה שייכות עם דין ברכה.

דבמצוה זה א-לי ואנוהו כתיב א"כ דין של ההידור נמי בכלל קיום המצוה וצריך האדם בשעה שמקיים המצוה לקיימה בכל ההידור שאפשר וממילא חוזר גם על ציצין שאין מעכבין כיון דמעיקר הדין הי' מותר לחתוך בפעם אחת כל הני ציצין אלא כל זה כל זמן שלא פירש אבל לאחר שפירש כבר ולא חתך הציצין שאין מעכבין ועכשיו רוצה לחזור ולחתוך הרי מצוה מילה כבר נחיימיה בזה א"כ כשרוצה לחזור ולחתוך הציצין שאין מעכבין כבר עומד נגדו הלאו של לא תחבול דהחורה לא התירה אלא למול אבל לא לחבול וכיון דכבר הוא נמול אסור לחבול בו. לאחר שנים העיר לי ה"א שכן מפורש בח' ח"ט שבת קל"ג בישוב דברי הרמב"ם ושישו מעי שב"ה כיונתי לדעתו הקדושה.

או יאמר לפ"מ שהבאחי לעיל בשם המג"א ודעימיה דקטן לאו בר מצוה הידור ואין צריך לקיים הידור מצוה רק עיקר המצוה וא"כ ציצין שאינן מעכבין ל"ה אלא בכלל הידור מצוה דעיקר מצוה מקיים גם בלא זה וא"כ ציצין שאין מעכבין מצד הקטן אי"צ לחתוך דהידור מצוה לא שייך ביה אלא דעל המוהל יש דין

המילה כיון ללא הוי עיקר מצוה והו"ל ספק סכנה אסור להחמיר על עצמו בשביל ספק סכנה כדי לקיים הידור מצוה, דאפילו למ"ד דבשביל עיקר מצוה מכניס עצמו לספק סכנה בשביל הידור אין להכניס עצמו בספק סכנה ודו"ק.

ואגב מדברי הגמרא סנהדרין הנ"ל תמהתי מה שישנס מוהלים המתחדשים וחוחכים עור הפריעה יחד עם עור הערלה ולא נשאר מה לפרוע והארכתי בזה הרבה ולפי הנ"ל איכא איסור בזה דהרי מילה כשרה הוא בלי חימוך עור הפריעה ואדרבה התורה הקפידה שלא לחתוך עור הפריעה כמבואר במקובלים אלא לפרוע ולגלות העטרה א"כ החותך עור הפריעה במזיד חייב משום חובל בקטן במה שאינו צריך דמה שהוא מצוה חותך ברשות התורה ומה שהוא חותך יותר מן המצוה הרי הוא בכלל שגגת לאו אבל בעור הפריעה שאין צריך הרי הוא מזיד גמור ובשבת הרי הוא בשגגת מיתה בשוגג ובמזיד ח"ו בסקילה, וכן מצאתי בשו"ת מחנה חיים ח"ב סימן ק"ב להדיא, ובספרי משנה הלכות ח"ו הארכתי בזה בסימן קע"א עד

עוד עלה במחשבתי לפמ"ש הרמב"ם בהל' יסוה"ת דהיכא דהדין דיעבור ואל יהרג אינו רשאי להחמיר על עצמו ואם מת ולא עבר ה"ז מתחייב בנפשו וכחז עלה מרן בש"ע יו"ד סי' שג"ה דנראה דוקא בודאי פק"ג אבל בספק סכנה רשאי להכניס עצמו כדי שלא יעבור כיון שעבירה ודאי והסכנה ספק ועי' עני ארוזים א"ע סי' ט"ו סק"ו ותפא"י על משניות פ"א דברכות מ"ג ועי' עירובין כ"א וכחז דנראה דדוקא להכניס עצמו בספק סכנה בשביל מצוה דילי' רשאי להחמיר אבל להכניס החיטוק לספק סכנה בשביל מצוה דיליה אין רשאי להחמיר ולפי"ז אני אומר הכ"ע דהרי דרשו כי עליך הרגנו כל היום זו מצוה מילה.

ועי' שו"ת ח"ס (סימן רמ"ה) דעיקר מצוה מילה סכנה הוא אלא שהמצוה אגוני ומגני ובזכותה נתרפאים, והארכתי בדבריו בספרי משנה הלכות ח"ה סי' רל"ז וכיון דמצוה מילה סכנה הוא רק שלעיקר מצוה אמרה תורה ביום השמיני ימול בשר ערלתו וסמכין אינסא דמצוה אגניי מגני וכל זה לעיקר המצוה אבל לחזור אצטין שאין מעכבין את

והנלפענ"ד ראשונה פשוט דאס
הנסיעה היא באופן
שאפשר שיגיעו הלילה לבית ודאי
מוטב להמתין עד שיבא הביתה אף
שידליק מאוחר שהרי עכשיו כתב
הרמ"א שמדליקין אפילו מאוחר כיון
שאין מדליקין מפתח בית מחוץ
אמנם היכי שלא יוכל לבא כל הלילה
הביתה נחזי אן.

הנה רש"י שכתב כ"ג ע"א ד"ה
הרואה פי' העובר בשוק ורואה
באחד החצרות דולק ומלאמי בשם
רבינו יצחק בן יהודה שאמר משם
רבינו יעקב ללא הווקקה צרכה זו
אלא למי שלא הדליק בביתו עדיין או
ליושב בספינה. והנה לשון למי שלא
הדליק בביתו עדיין יש לפרש שעדיין
לא הדליק אבל לאחר כן ידליק או
ליושב בספינה משמע שגם לאחר כן
לא ידליק וא"כ תרי מילי נינהו
ותרוייהו מצרכי על הראי'.

ובן נראה מלשון הרא"ש ח"ל ור'
ירמיה ב"א אמר הרואה וכו'
פי' המהלך בספינה ורואה נרות
שהדליקו בעיר והוא אינו מדליק
משמע דאינו מדליק כלל ולכן מצד
זה נראה דעת הר"ן ג"כ שכתב
העובר בשוק ורואה וכו' ומסתברא

קע"ט לצד שהוא שינוי ממנהג בני"י
ואשמח עוד לשמוע חו"ד כג"ק בזה.

ובזה הנני ידיר נפשו באמת,
דושכג"ק קשור באהבתו בלב
ונפש, מנשה הקטן
(ח"ו סי' פ"ה)

סימן קיט

מי שנוסע במכונית כיצד ידליק
נר חנוכה

ג' לסדר היטב איטיב עמך התשל"ו
בני"

ברבר שאלתו הלכה למעשה בני
שנוסע בימי חנוכה במכונית
(קאר בלע"ז) והגיע זמן הדלקה אי
מחויב לעמוד ולהדליק נרות באופן
שאין סכנה בדבר והנה הביא מדברי
מהרש"ם בשו"ת ח"ד סימן קמ"ו
שכתב לענין רכבת (אימן-באהן
בלע"ז) שכיון שדירה זו שכורה לו
לאכול ולדור צריך להדליק וכ"כ
הערה"ש ונסתפק אי מכונית נמי
בכלל דירה היא או דילמא רכבת יש
לו מקום דירה ומתחלה נעשה באופן
שיכול לישן שם אבל לא מכונית.

עליו ואפ"ה מצרך כל שלא הדליק
ועי' או"ח סי' תרע"ו מג"א סק"א
ובא"ר קס"ד שם.

היושב בספינה מאי מצרך

ויש לדייק בספינה לרש"י והרא"ש
למה מצרך כדין הרואה ואמאי
לא חייבוהו שידליק בספינה, וז"ל או
שאין לו נרות שמה או שאינו יכול
להדליק מפני הרוח שיכבדו או משום
דאין זה ביתו, והמהרש"ם כתב די"ל
דהוי' או ספינות פתוחות בלא קירוי
כלל והרוח מנשב שם ולא היו בגדר
בית כלל ע"ש.

ולפענ"ד טעם זה ז"ע דודאי במקום
ספינות מיירי והספינות
היו מקורים גם בזמנם ואדרבה
לענין חיקון עירובין דנו שם רב
ושמואל ערובין דף ז' ע"א ובש"ע
א"ח סי' שס"ב ובגמרא שם דף
מ"ב ע"ב דכ"ע מיהת הלכה כרב"ג
בספינה מאי טעמא הואיל ושבת
באור מחיצות ועי' תוס' דף ז' שם
ד"ה איחמר ספינה אבל פחות מבית
סאתים לכ"ע הוי מחיצה ומטלטל
זה דהא נעשה כולה כד"א דפסקי
רב ושמואל כרב"ג בספינה וכו' ע"ש,
אלא י"ל דאין לו שם נר להדליק או

דלא הווקקה צרכה זו אלא למי שלא
הדליק ולא הדליקו עליו צורך ביתו
ואינו עמיד להדליק הלילה הא לאו
הכי לא. הנה נראה נמי דרק מי
שאינו עמיד להדליק כלל הלילה וגם
לא הדליקו עליו אבל אם הדליקו
עליו או עמיד להדליק אינו מצרך
והכי נמי יש לפרש לשון רש"י או
ליושב בספינה. או יאמר דגם שלא
הדליק בביתו נמי כונתו כהר"ן ואו
או קתני וחדא מילתא הוא מי שלא
הדליק בביתו או ליושב בספינה ולשון
עדיין לא בא לדייק כלל.

וביהו יש לומר דהכוונה ברש"י
ליושב בספינה וכן להרא"ש
כלומר שהדליקו עליו בביתו אלא
שהוא לא הדליק וס"ל דכל שלא
הדליק בעצמו אף שהדליקו עליו נמי
מצרך ועי' רבינו ירוחם שהביא
מחלוקת בזה וכן נראה דעת המאירי
שכתב וז"ל רואה זו שאנו מחייבים
לצרך אם צירך כבר בביתו אין ספק
שאינו חייב לצרך אבל אם לא צירך
עדיין בביתו ואינו עמיד לצרך כגון
בן בבית אביו או אורח בבית אושפיזי
מצרך ואם עמיד לצרך עדיין אינו
צריך לצרך בראותו עכשיו ע"כ.
מדכתב בן אצל אביו או אורח בבית
אושפיזי משמע לכאורה דהדליקו

אין מצוה זו יכולה לקיים ע"י אחר והב"ח בסמ"ח חרע"ו העלה דבנר חנוכה איכא ב' חיובים. א) חיוב על ממונו וביטוי לפרסומי ניסא והשני על גופו היינו ההודאה על הנס ואשה המדלקת בביטוי פוטרת חיוב ממונו וביטוי אבל חיוב גופו היינו ההודאה אין האשה פוטרתו ולכן אפילו הדליקו עליו בביטוי כשרואה נרות מברך ועי' מג"א סימן הג"ל סק"א וסק"ב ובמחנה"ש וחכ"ש שם. ופשוט לחיוב הגוף חייב בכל אופן ובכל מקום שהוא אפילו יחידי ובמדבר, עי' יבמות דף ו' ע"ב מושבות מה ח"ל מכדי שבת חובת הגוף הוא וחובת הגוף נוהגת בין בארץ ובין בחו"ל מושבות דכתב רחמנא גבי שבת למ"ל, וכל מצוה שבגופו חייב בכל מקום שהוא ואינו חלוי במקום אבל חיוב ביטוי אינו אלא בביטוי ולפרסומי ניסא ועי' שו"ת בית שערים א"ח סי' שס"ב דלמ"ד הדלקה עושה מצוה העיקר הוא חיוב גופו וחיוב ביטוי וממונו אינו אלא שיעורי מצוה ולכן ככתב אין זקוק לה ולמ"ד הנחה עושה מצוה עיקר המצוה הוא חיוב ביטוי ופרסומי ניסא ולכן ככתב זקוק לה ע"ש וי"ל.

משום שהדליקו עליו בביטוי ופטור מלהדליק ואולי מהאי טעמא לא כתבו שאר הפוסקים ספינה וז"ע. ועי' חוס' סוכה מ"ו ומג"א סק"א ומה שחמה ומיהו עי' ערה"ש שחמה לדרכה מדברי החוס' מוכח להיפוך וז"ע.

והנה בגמרא כ"א ע"א נר חנוכה מצוה להניח על פתח ביתו מבחוץ אם הי' דר בעליה מניחה בחלון הסמוכה לרה"ר ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו, נראה לכאורה דהעיקר להדליק בפתח בית. ומיהו כתב הרמ"א דבזה"ז אין לחוש כ"כ אם אין מדליקין בטפח הסמוך לפתח ומ"מ יזהרו שלא ידליקו במקום שמדליקין נרות כל השנה כי אז לא יהיה היכר כלל ואף כי אין היכר אלא קצת לבה"ב סגי ע"ש. נמצא דעיקר הדלקת הנרות הוא כדי שיהי' היכר שמדליק לשם חנוכה וא"כ המדליק בדרך אפשר דלא הוי היכר דיאמר לאורו הוא לריך.

ומה שנראה דהר"ן פסחים דף ז' ד"ה מי איכא מידי הקשה בהדלקת נר חנוכה שאפשר לעשותה ע"י שליח ואפ"ה מברכין להדליק ותי' כיון דלריך לאישתתופי בפריטי כיון דאינו יוצא אלא בשל עצמו הרי

להדליק אבל מי שהוא במכונית שהוא
רה"י לעצמו לפענ"ד יכול להדליק
הנרות ולקיים המצוה כנלפענ"ד.

(ח"ו סי' פ"ו)

סימן קב

מי שהלך לבית חברו והדליק
שם נרות חייב לחזור לביתו
ולהדליק

ואת חנוכה התשל"ג זנ"י ינו"א

בדבר שאלמו זמי שהלך לבית חברו
עם ז"צ לסעודת חנוכה
ובשעת הדלקה נתן פרוטה לזעה"צ
שיוציאו צהדלקתו ואחר האכילה חזר
לבימו אי ילא צהדלקת חברו
הזעה"צ או זריך לחזור ולזרך
זבימו, ודעמו נוטה שזריך לחזור
ולהדליק זבימו ורובה לדעת חו"ד.

יפה כיון זזה, וגדולה מזו מבואר
זש"ע א"ה סי' זרע"ז ס"א
דאכסנאי שאין מדליקין עליו זבימו
זריך לזח פרוטה לזעה"צ להשתתף
עמו זשמן של נר חנוכה ואם יש לו
פתח פתוח לעצמו זריך להדליק
זפתחו אע"פ שאותו בית אינו מיוחד
אלא לשינה והוא אוכל על שלחן
זעה"צ וה"ה לזן האוכל אלל אזיו

ונראה דמה"ט הרואה מזרך אף
שאין לו בית מזרך על מה
שאחרים הדליקו ואפילו הדליקו עליו
זבימו מ"מ זבימו לא ילא רק חובת
ממונו וזימו אבל חובת הגוף כיון
שהוא כאן לא ילא זזה אלל זבתוס'
סוכה מ"ו ע"א ד"ה הרואה נר
חנוכה זכחו דלכן תקנו לזרך הרואה
משום שיש כמה זנ"א שאין להם
זתים ואין זידם לקיים המצוה, נראה
לכאורה דאם אין לו בית אינו מקיים
המצוה וי"ל דאזרכה דא"כ למה
תקנו לרואה לזרך אלל כיון דיש
חיוז הגוף אף שאין לו בית תקנו לו
עכ"פ לזרך זרואה ולא תקנו לו
להדליק בזמנע הרחוב ולכן זכחו
אין זידם לקיים כשאין להם בית אבל
אהכ"נ אם יש זמציאות לקיים חוץ
לזימו מקיים ועכ"פ מי שאין לו בית
אינו פטור מהמצוה אלל ממזות
זימו אבל מצוה שעל גופו מחויב זזה
אלל שאינו יכול לקיים והיינו שזכחו
דאין זידו לקיים.

ולפ"ו אומר אני דמי שהוא הולך
זמכונית זלילה אף שאין לו
בית ואין מדליקין עליו זבימו אבל יש
עליו חיוז גופו שחייב להדליק זכל
מקום שהוא ולכן שפיר יכול להדליק
אלל דזמנע הרחוב לא תקנו

והנה מצוה דמי שדר באותו עיר
אפילו הדליק לעצמו נרות
בבית חבירו שהלך לשם במקרה לא
ינא ידי חובתו והו"ל כעומד באמצע
הרחוב וכ"ש ע"י שיחוף דגרע
ממדליק עצמו.

גם המג"א שם סק"ז כתב במקום
שאוכל היינו בקביעות אבל מי
שאכל בבית חבירו באקראי צריך
להדליק בביתו, ובס' גדה לדרך
מאמר ד' כלל ה' פ"ג כ' בן האוכל
בבית אביו או האוכל עם חבירו
בביתו, ויש לו בית מיוחד לישיבה
ולישן צריך להדליק בביתו ועי' ע"ת
שהביא כן בשם ש"רית יוסף וא"כ
אם צמי שמדליק לעצמו אמרו
דדוקא דצריך להדליק בביתו כ"ש
ע"י שיחוף שגרע דבזה"ל דעת קצת
פוסקים ללא מהני שיחוף בכלל עי'
ד"מ ס' חרע"ז בשם דיני מהרי"ו
ומג"א סק"ג ולבושי שרד סק"ג דיני
מהרי"ו. וא"כ פשוט דאף שהשתחף
עם הבעה"ב בפרוטה לא ינא ידי
חובתו וצריך לחזור ולהדליק בביתו.

וביהו נראה דהפרוטה שנתן לו אינו
מחויב להחזיר לו, לא מציעא
לדעת האגודה והב"ח דצריך הבעל

וכתב עליו הג"ה וי"א דצומן הזה
שמדליקין בפנים ממש ידליק במקום
שאוכל וכן נהגו.

והפ"ז שם לאחר שהביא תשובה
הרשב"א ס' תקמ"א שממנה
למד הרמ"א ז"ל לאזלין השתא בחר
מקום אכילה כתב דהיינו דוקא מי
שיש לו חדר מיוחד לאכילה תדיר
אבל מי שישיש לו דירה בעיר והולך
פעם א' חוץ לביתו וסועד אצל חבירו
פשיטא שלא יניח ביתו וידליק בבית
שהוא אוכל שם פעם אחת אצל
חבירו אלא צריך ליכך לביתו ולהדליק
שם ואם אחוז תאות האכילה ואינו
רוצה לזוז משם עכשיו וזה לבני
ביתו שידליקו עליו בבית דאיתו בית
שהוא סועד שם אין דינו אלא
כאכסנאי שמדליקין עליו בבית והוא
אינו מדליק במקום שהוא ואפילו
למ"ש באכסנאי דרשאי להדליק גם
במקום שהוא שם היינו שעכשיו
תהיה גם שכינתו שם משא"כ בזה
שיאכל כאן שעה או שתיים וישוב
למקומו אין שום סכנה לומר שידליק
שם ולא בביתו דזה הוי כאילו עומד
בשעת הדלקה על רחוב העיר דאין
שייך לו שם הדלקה ע"ש מה
שהאריך.

הנס נוחנים נדקה ללומדי תורה ומחזיקין אותן ללולי הם לא הי' הנס כלל ואולי בדורות האחרונים הנהיגו לחינוקות לסבב מפני טעם הנ"ל והרבנים בעצמם לא הלכו כי הושפל כבוד התורה ונחשב לבזיון כמובן, ועי' פמג"ד בא"א כאן מה שכחב בטעם למה מקבלין כסף ללומדי תורה דוקא ע"ש.

ועיין ס' יסוד ושורש העבודה מה שהאריך בזה ובס' בני יששכר מאמר חדש כסלו מאמר ג' סקכ"ב אמ"ש בזהר ויגע בקפ ירך יעקב שנגע הס"מ בתמכין דאורייתא ואם יאן ח"ו מי שיסמוך לומדי תורה נופל ח"ו יסוד התורה ותנוכה ופורים ניתקנו לתקן נלח והוד נקראים תמכין דאורייתא וע"כ במועדים הללו מזה להרבות בנדקה וזה הנקרא מדליקין עליו בביתו שבניו עוסקים באור התורה ואם אין מדליקין עליו בביתו נריך להשתתף בפרוטה היינו עם לומדי תורה כענין יששכר וזבולון ע"ש.

ובס' אוצר החיים מנהגי הגה"ק אדמו"ר מצאנו זנ"ל שבזאת חנוכה ערך סעודה גדולה לכל הקהל ודרש ופעל בעניני נדקה הרבה וזבילקט יוסף שם כתב דביסוד

הבית להוסיף שמן בשביל האכסנאי וכ"ש לדעת המהרי"ל הוצא בא"ר לנריך להוסיף שמן כשיעור הדלקה היינו חצי שעה, א"כ הרי הצעה"ב הוסיף לו שמן ונשרף השמן שלו. חלא אפילו להפוסקים דאפילו לא הוסיף כלום או אפילו רק כ"ש מ"מ נראה דאינו חייב להחזיר דהרי הוא הקנה לו בשמן שלו חלק הנריך ואם לא ינא בו ידי חובתו אין זה נוגע לו וז"פ לפענ"ד. (מ"ו ס' פ"ו)

סימן קבא

טעם שמרבים בצדקה בחנוכה

ברבר שאלמו עוד מה דמבואר בקצש"ע ס' קל"ט ס"א דמרבים בנדקה בימי חנוכה ובפרט ללומדי תורה מאין לו המקור לזה ע"כ. הנה המג"א סימן תר"ע כתב דנוהגין הנערים לסבב על הפתחים בחנוכה ובס' חנוכה התורה נתן טעם לדבר וראיתי באחד מן הספרים וכעת איני זוכר מקומו שהי' מנהג קדמון שראשי ישיבות ורבנים היו הולכין בחנוכה לקבץ מעות חנוכה והטעם נראה פשוט בזה דלפי שהנס נעשה ע"י שנמסרו וזים ציד עוסקי תורתך ולעורר זה

כחב רק לענין לברך בלמ"ד כיון דיש
משך לזמן מצותו ומ"מ היכי דלדליק
וככתה כבר קיים המצוה וז"ע עכ"ל
כת"ר.

ושורש העבודה כחב דבשמונת ימי
חנוכה מסוגלים מאד לתקן פגמי
נפשו בנתינת נדקה וביחוד ללומדי
תורה להחזיקם ע"ש. (ח"ו סי' פ"ח)

סימן קבב

ביאור דברי הגרע"א בשבח
לברך על נר חנוכה מברך כל
זמן שהנרות דולקין

מוצש"ק ויגש התשל"ג

ועל דברת הגרע"א א"ח סי' תרע"ז
שכתב באם שכח לברך על נר
חנוכה מתחלת הדלקה דיברך אחר
גמר ההדלקה כיון דלריך שיעור
להדלקתו והביא דברי הרא"ש פסחים
שכ' הטעם דמנרך להטעטף להניח
דיש בהם שיהוי ובהדלקת נר חנוכה
יש שיהוי במצותה וכיון דמדמי
הרא"ש נ"ח לצינית ותפילין דיש
שהוי למצוה א"כ כמו צנינית
ותפילין מנרך גם אחר הנחתן
דעדיין עוסק במצוה הוא הכ"נ י"ל
בנ"ח.

וב"ת חמה עליו כיון דקיי"ל ככתה
אין זקוק לה א"כ כבר קיים
כל המצוה שהי' חייב מתחלה וא"כ
עמה עוד אין חיוב כלל והרא"ש

וראשונה עלי לציין כי מה שהביא
דהגרע"א הביא לעצמו
ראי' מדברי הרא"ש אולי גירסא
אחרת נודמנה לו בש"ע שלו, דבש"ע
שלי כחב הגרע"א וז"ל. ז"ע אם
יברך אחר ההדלקה בעוד שהנרות
דולקים והוא תוך שיעור הדלקתן
עיין א"א לעיל סי' רס"ג סי"א
עכ"ל. הנה לא זכר הגאון ז"ל
מדברי הרא"ש ובא"א שציין נמי לא
זכר מדברי הרא"ש אלא כחב דמ"ש
המ"א אם שכחה תוכל לברך בעוד
הנר דלוק, הנה מצוה שיש לה משך
זמן מנרך בעוד המצוה לא נגמרה
כמו תפילין וכמו צדיקת חמץ
וכדומה ונר חנוכה שאם לא בירך
קודם אפשר לברך אח"כ אף שאין
בו שמן כשיעור עמה מ"מ עדיין
המצוה קיימת וכו' ע"ש, ואולי כת"ר
ראה באזהר ספר שהוצאו דברי
הגרע"א ופלפל עליהם מדברי
הרא"ש הנ"ל וז"ע.

וביהו בעיקר הדמיון דתפילין ונ"ח
דכהדדי נינהו וכן צנינית לולי

איכא המשך המצוה ואכתי כל חצי שעה מצוה היא שידלוקו הגם דליכא מצוה לחזור ולהדליקם אס כבו מאליהם, וכמ"ש כצתה אין זקוק לה אצל לכתחילה צריכים להדליק כל שעה שיש חיוב.

וקצת הי' נראה לכאורה ראי' מחוס' פסחים ו' ע"ב וסוכה ל"ט ע"א, דבולבז אס לא צירך בהגבהתו אף דכבר ילא ידי המצוה מ"מ כל זמן שלא קיים הנענועים מקרי שפיר עובר לעשייתן ובספר צבורי יעקב סי' תרנ"ט סק"כ כתב דגם עד אמירת השענות מקרי עובר לעשייתן ובספרי משנה הלכות ח"ה סימן ע"ט כתבתי דדא דוקא שלא הניח הלולב מידו אצל לאחר שהניח לא ודעת הפמ"ג נראה לכאורה כיון דמצות ג"ח שידליק חצי שעה א"כ כל זמן משך המצוה אכתי בר צרכי הוא אמנם באמת גם לא דמי לגמרי ללולב דהתם עכ"פ נשאר עוד בקיום המצוה אצל הכא הרי בהדלקתו השלים כל המצוה כולה מד שבידו לעשות ובפרט לפי דעת הנמוקי" ב"ק דאשו משום חצי ומהאי טעמא מותר להדליק נר שבת א"כ לאחר ההדלקה כבר נגמר הכל.

דצריהם הקדושים הי' נראה לחלק לפמ"ש החוס' שבת קל"א ד"ה ושון לחלק בין צינית ומזוזה וסוכה למילה דמילה אס עבר זמנה לא בטלה שאותה מילה עצמה שהוא מיחייב בשמיני הוא עושה בתשיעי שאס הי' מל בשמיני לא הי' חוזר ומל בתשיעי אצל סוכה ומזוזה וצינית בכל יומא מיחייב בהן אפילו קיימם היום חייב לקיימם למחר הלכך כשעבר היום ולא עשאם מצות היום לא יקיים עוד לעולם ע"ש, ולפי"ז צדיקן נמי לא דמי תפילין לג"ח דתפילין בכל שעה מצוה להניחם ואפילו לא צירך בשעת הנחה הרי חייב עכשיו בצרכה שהרי בכל רגע שהתפילין עליו מחייב בצרכה והרי עכשיו הוא מקיים המצוה ובכל שעה ושעה מצוה בפני עצמה היא וכן במזוזה, אצל צנ"ח כיון דלא צירך בשעת הדלקה הרי זו היחה שעת המצוה וכיון שלא צירך אז שוב לא יכול לצרך לכאורה לפי"ז. ועי' שע"ת סי' תרע"ו אות ה' מה שחמה מש"ך יו"ד סי' י"ט דלא יצרך אחר השמיטה כלל כשלא צירך קודם ובאמת כי לפענ"ד לא דמי לדהתם דלאחר שמיטה ליכא המשך המצוה אצל כאן בשעת הדלקה נרות

הדליק בלא ברכה אי צריך
לכבות ולחזור ולהדליק

איברא דנפל מילתא בלצאי לומר
דבר חדש דאם הדליק בלא
ברכה ונוצר בחוץ שיעור הדלקה
שיכבנו ויחזוק וידליקנו ואז יכול לברך
שהרי כתב המהצבר בסי' חרע"ג ס"ג
דהדלקה עושה מצוה לפיכך אם
כבחה אין זקוק לה וכו' וכן אם
לאחר שהדליקה בלא לתקנה וכיבה
אוחה בשוגג אינו זקוק וכתב הרמ"א
דאם רוצה להחמיר על עצמו ולחזור
להדליקה אין לברך עליה, ונראה
לדייק דהמהצבר כתב שכבחה מעצמה
או שכבחה בשוגג משמע דדוקא
כשכבחה בשוגג הוא דאינו זקוק לה
וממילא אינו מצריך אבל אם כבה
במזיד דחייב לחזור ולהדליקה ממילא
חוזר ומצריך נמי דכיון דחייב
להדליקה אמאי לא יצרך אלא
דהפמ"ג בא"א אות י"ג כתב ואם
כבחה במזיד פשיטא דלצריך לחזור
ולהדליקה וג"כ לא יצרך.

אמנם י"ל דדוקא נקט שכבחה היינו
שכבחה מעצמה אלא שהיחה
במזיד כגון שפתח הדלח או

וחזון הרבתי גדע"ת סימן חרע"א
שהציא משו"ת רע"א תנינא
סי' י"ג שנשאל במי שהדליק נ"ח
בליל שמיני ושכח לברך על הדלקמה
ורק קודם שהדליק כולן נזכר דעדיין
לא צריך אם יש לו לברך או לא,
ואחר שקלא וטריא כתב דצ"רופ"ג'
טעמים, א) דעת הא"ר דעל הידור
מצוה נמי מצרכין, ב) דמקרי שיהוי
מצוה במשך הדלקתו וא"כ מקרי
עוד עובר לעשייתו, ג) שיטת
הפוסקים דאם לא צריך עובר
לעשייתו יכול לברך גם אח"כ ולכן
יכול לברך, אולם אם קודם שהדליק
נרות הנוספות כבו הראשונות דבזה
ליכא סניף דשיהוי מצוה הדריינן בזה
למחלוקת הא"ר והפ"ח אם מצרכין
על ההידור וספק ברכות להקל, ואין
לי שו"ת רע"א"ת לעיין בחר דבריו
הקדושים, ומיהו במ"ב אות ד' פסק
נמי כוונתי וכתב דאם נזכר לאחר
שהדליק כולם אין לו לברך ברכת
להדליק רק שעשה נסים ושהחיינו
ע"כ, וכ"כ בס' ב"א חי הביאו הכף
החיים וממילא ודאי דאין צדינו כח
לחלוק אהני רבותא ואין לברך לאחר
שהדליק כל הנרות אלא שעשה נסים
ושהחיינו ביום ראשון כנלפענ"ד.

וכן אם כסה הדם בלא ברכה או הפריש תרומה ומעשרות או שטבל ולא בירך אינו חוזר ומברך אחר עשייה וכן כל כיוצא בזה, הוצאו דבריו במג"א א"ח סי' רי"ד והמדריך בדברי הרמב"ם ז"ל יראה מפורש שכחב אם מצוה שעדיין עשייתה קיימת מברך אחר עשייה והנה עשייתה פשוט שהכונה על פעולת וקיום המצוה כלומר שאם עדיין יש חיוב לקיים המצוה גם עכשיו אחר שבירך א"כ צריך לברך דאכתי מקרי עובר לעשייתן והיינו על העשייה שעדיין צריך לעשות אבל אם כבר עבר העשייה אינו מברך ולכן המחטטף בציצית או שלבש בחפילין או ישב בסוכה וכיוצא בו ולא בירך בחלה אכתי עשיית המצוה קיימת שהרי אכתי צריך לישב בסוכה וללבוש חפילין ולהחטטף בציצית נמצא דבכל רגע עושה מצוה זו ושפיר חייב לברך אבל המל והשוחט והמפריש תו"מ או טבל ולא בירך הרי כל עשיית מצוה זו כבר עבר הגם שלאחר הפרשת תו"מ צריך ליחנה לכהן מ"מ אין זה דין בעשיית מצוה הפרשה ולכן כה"ג אינו מברך עוד. ולפי"ו נלפענ"ד דבגד חנוכה גמי הרי כבר עברה כל

שהעמידה במקום רוח שאינה מצויה אבל הוא לא כבה צמיד בעצמו ממש אבל היכי דכבה בעצמו ממש הכ"ג דמברך גמי ואפילו נימא דכה"ג גמי אינו מברך כמ"ש הפמ"ג מ"מ נראה לדוקא כה"ג כיון דנשעת הדלקה בירך על ההדלקה ואח"כ כבה צמיד אמרינן דתו לא יברך אבל היכא שהדליק בלי ברכה ואח"כ כבה בחוץ זמן הדלקה הו"ל כמי שלא הדליק כלל ומברך וא"כ בטעה ולא בירך יכול לכבות הנרות וחוזר ומדליק בברכה וי"ל דתלוי במחלוקת אי בזה"ו בעי שיעורא של חצי שעה ועי' ב"ח סי' תרע"ב ובמג"א שם ובש"ג שבת הג"ל בשם הסמ"ג והתוס' ז"ל ובד"מ ועוד ול"ע.

שוב דקדקתי בדברי הרמב"ם פי"א מה' ברכות ה"ה שכחב העושה מצוה ולא בירך אם מצוה שעדיין עשייתה קיימת מברך אחר עשייה ואם דבר שעבר הוא אינו מברך כי"ד הרי שנחטטף בציצית או שלבש חפילין או ישב בסוכה ולא בירך חלה חוזר ומברך אחר שנחטטף אשר קדשנו במ"ו וכו' וכן כל כיוצא באלו (ה"ו) אבל אם שחט בלא ברכה אינו חוזר אחר שחיטה ומברך אקב"ו

עשיית המצוה לאחר ההדלקה ואין עליו שום חיוב של עשייה בקיום מצוה זו כה"ג שוב אינו מצדך.

ועיין ז"פ פי"א מהלכות ברכות הל' ח' דבמילה כיון שהוא גמר המצוה שייך בו למול דכבר עשה הדבר משא"כ צ"ד דמוטל עליהם החיוב שיהיה נימול אז צריך לצדך על המילה להדבר לא נגמר עדיין ע"ש, נראה להיכי להדבר נגמר מצדך בלמ"ד, והכ"נ להדליק נר חנוכה בלמ"ד כיון שהוא נגמר כולו.

ועיין יו"ד סימן י"ט ובש"ך שם סק"ג מה שהצריך בדברי א"ז והעלה כהרמב"ם שאם שחט ולא צדך אינו חוזר ומצדך ודלא כבב"ב אצרכהם שרצה לקיים דברי הא"ז, וכ"כ החז"ש והגרע"א שם ושאר אחרונים. אלא דמ"מ בלולב כתבו דמצדך כל זמן שעדיין לא גמר כל המצוה וכ"ש קודם נענועים אלא אפילו לאחר הנענועים כל זמן שעדיין בידו, עיין חוספות סוכה דאפילו קודם הושענות ועי' פמ"ג א"ח סימן רי"ד בא"א דמצוה שיש לה משך זמן יצרך עדיין וא"כ אפשר דה"ה נר חנוכה נמי הו"ל משך זמן עד חצי שעה.

אמנם נראה ללא דמי להחם איכא מצוה נענועים אצל הכה הוא כעין תנאי בהדלקה שצריך שמן ראוי להדליק חצי שעה, אצל אס כבחה מיד אין זקוק לה ולא דמי לנר שבת שהעיקר שיהיו דולקין בשבת ולכן י"ל דכיון שהדליק כבר עבר העשייה שלו ועכ"פ כיון דהוי ספק ברכה אין לצדך.

(ח"ו סי' פ"ט)

סימן קכג

בסתירת המחבר בקמן שהדליק נר חנוכה מקורא את המגילה

ז' מנחם אב התשל"ג בני

ובר"ת אשר הביא קושיית המג"א א"ח סי' תרפ"ט שהקשה בצק"ד סתירת המחבר דבהל' חנוכה בסימן תרע"ה כתב דקטן שהדליק נר חנוכה מותר ובמגילה סתם דקטן אינו קורא אפילו דיעבד וכתב ודוחק לחלק בין מגילה לנר חנוכה וכמ"ע י"א ראשונה לצדך דנר חנוכה וקריאת מגילה תרוייהו הוי מה"מ לפ"ד הט"א מגילה י"ט דמגילה ברה"ק נאמרה והח"ס א"ח סי' ר"ח דחנוכה נמי הוה מה"מ מק"ו

תרע"ז סק"ח אבל בקריאת המגילה ודאי מצוה להנכו ע"י ס"י חרפ"ט ס"א הכל חייבים בקריאתה וכו' ומחנכים את הקטנים לקרותה ח"פ והמחלוקת היא רק אי יכול להוציא אחרים וזה ענין אחר לגמרי ולא שייך לחיוב דקטן, גם מה שחפס דחנוכה וקריאת מגלה תרוייהו מה"ח הם חפס אפס קצוה וכל הפוסקים לא ס"ל הכי אלא דחנוכה דרבנן וגם מגילה והגם כי הוא מדברי קבלה והח"ס לא כתב מדין ק"ו אלא לישב לשיטתו ע"ש ח"ב.

וב"ש לפענ"ד פשוט דמה שכתב הרמ"א ס"י חרע"ה ס"ג לדידן דכל אחד מצני הבית מדליק בפ"ע קטן שהגיע לחינוך צריך להדליק ג"כ ודאי הוא מדין חינוך וכמ"ש הב"י בש"ע בסמוך בס"י חרע"ז ס"ב דקטן שהגיע לחינוך צריך להדליק והיינו מדין חינוך וכמו שהעמידו הפוסקים דמייירי שיש לו בית בפני עצמו הכ"נ ס"ל להרמ"א לדידן שכל אחד מצני הבית מדליק הו"ל כאילו יש לו בית בפני עצמו וכיון דכל אחד מדליק בפני עצמו.

והבג"א בסק"ח שם שכתב דאפשר אפילו לדידן שכל אחד

דעבדות לחרות אומרים שירה ממות לחיים לא כ"ש וא"כ אין חילוק ביניהם.

שוב יצא לחדש ולחלק דהא דקטן מחויב צנר חנוכה הוא מדין הידור ולא מדין חינוך והא ראי' מדכתב הרמ"א ולדידן דכל אחד מצני הבית מדליק בפני עצמו והיינו מדין הידור והא דכתב הרמ"א דקטן שהגיע לחינוך כוונתו לומר שעכ"פ הגיע לחינוך ולמעט פחות אבל לא לחייב מדין חינוך והאריך קצת בזה ולפי"ז יצא לחלק בין נר חנוכה שהוא מדין הידור יש חיוב על הקטן נמי דבהידור גם קטן מחויב ובין קריאת המגילה שהוא מה"ח בזה הקטן פטור דאין לחייבו בדבר שאין שייך בו.

ולפענ"ד לאחר הסליחה אזיל כאן בחר איפכא שהרי כתבו הפוסקים דחינוך לא שייך בדבר שהוא משום הידור כלל דלא חייבו הקטן לחנך אלא בעיקר המצוה ולא בהידור, אבל בעיקר המצוה ודאי יש חינוך דקטן ע"י מש"ז א"ח ס"י חרע"א מה שהקשה אמהב"ר דמחייב לקטן הא רק משום הידור ובהידור לא שייך חינוך כלל וע"י מחנה"ש ס"י

אבל היכי דההידור הוא חלק מקיום המצוה כה"ג ליכא למימר דקטן אינו מחויב בהידור דהרי עכ"פ הוא מחויב בחינוך עקר המצוה וא"א לקיימה צלי הידור. ומעתה צנר חנוכה לדידן דכל אחד מצני הבית מדליק צפני עצמו א"כ לא יקיים הקטן המצוה כלל כשלא ידליק דכיון דצדידן כל אחד מצני הבית מדליק א"כ ההידור נעשה חלק מקיום המצוה וגם אין כוונת המדליק להוציא צני הבית כיון שכל אחד מדליק צפני עצמו והו"ל הקטן כאלו יש לו בית צפני עצמו שכתב המחבר לקמן סי' תרע"ז ס"ב דקטן שהגיע לחינוך חייב להדליק ומוקי לה ביש לו בית צפני עצמו והכ"נ כיון דכל אחד לדידן מדליק לעצמו הו"ל קטן מחייב בצנר זה דעת רבינו הרמ"א ז"ל ודלא כמג"א דס"ל דאפילו לדידן קטן פטור.

ושפיר מיושבת קושית האחרונים דקטן פטור מהידור. דהיינו הידור בעצם המצוה כאחרוג אבל הידור לקיים המצוה חייב. ועי' ח"ס א"ח סי' י"ז וט"ו וכ"א וכ"ב וקמ"ג שהעלה ליטב קושית הדג"מ ודעימיהו דס"ל דקדוש היום על היין אינו אלא דרבנן דמדאורייתא כבר

מדליק קטנים פטורים (הגם שכ"כ גם המאירי והש"ג הביאו צמ"ב) חימה הוא שהרי להדיא כתב הרמ"א דלדידן קטן שהגיע לחינוך חייב להדליק וכבר הקשו כן האחרונים ז"ל עי' מחלה"ש שם דאפשר דס"ל להמג"א דהרמ"א כתב כן לדעת יש מי שאומר שכתב הצ"י דקטן שהגיע לחינוך מוציא אפילו גדול ומשוה קטן וגדול אבל להחולקין דאין קטן מוציא את הגדול אין חייב מהדרין על הקטן ואין זה במשמעות הרמ"א כלל.

אי שייך חינוך לקטן
בהידור מצוה לנ"ח

ומשנלפענ"ד ציטוט דברי הרמ"א שס"ל דקטן חייב בהגיע לחינוך מקושיית רבותינו הצדיקים דבהידור לא שייך חינוך צמרי אנפין חדא דס"ל להרמ"א ז"ל דמה דעל הידור לא שייך חינוך היינו היכא דיש לפנינו לקיים מצוה צלי הידור ויכול לקיימה ע"י הידור וכגון באחרוג שיש לפנינו אחרוג כשר שאינו הדר ויש לפנינו ג"כ אחרוג מהודר כה"ג ליכא חינוך צקטן לקנות לו אחרוג מהודר דוקא וסגי ליה באחרוג כשר אפילו אינו מהודר

אמנם המהדרין מן המהדרין דקיי"ל כב"ה דמוסיף והולך הרי זה הידור בגוף המצוה דהמהדרין אין מדליקין אלא נר אחד שהוא עיקר המצוה והמהדרין מן המהדרין מוסיפין בכל יום הידור על עיקר המצוה.

ואומר אני דמה שאמרו דליכא חינוך צהידור היינו צהידור בגוף המצוה אבל הידור בגוף האדם פשוט דשייך גם בקטן והטעם נראה לזה הוא כך דכל ענין החינוך הוא משום חנוך לנער ע"פ דרכו גם כי חקין לא יסור ממנה, והחינוך הוא העיקר שיתרגל עצמו לעשות מצות כשיגדל עי' טש"ע א"ח סי' שמ"ג אבל אביו מצווה לגעור בו ולהפרישו ועי' ב"י שם ועי' רמב"ם פ"ז מהל' מ"א הכ"ח אע"פ שאין צ"ד מצוין להפריש את הקטן מצוה על אביו לגעור בו כדי לחנכו בקדושה שנאמר חנוך לנער ע"פ דרכו וגו'.

והנה המחנך את בנו בגוף המצוה זה כבר די לו שלא יסור ממנו כשיזקין וההידור הוא מה שממילא יעשה כרצונו כשיגדיל דאין לזה דין מיוחד בגוף המצוה ולכן סגי ליה בחינוך בגוף המצוה ולא צעי חינוך צהידור המצוה אבל היכא דההידור

יבא בקידוש בחפלה והאיך מוציא בני ביתו ומי' הח"ס ז"ל דכיון שיודע שיש לו יין לסעודה לקדש ממילא מכיון עצמו שלא לצאת ידי קידוש לאורייחא בחפלה ושבו הוה הק' על הכוס לאורייחא וא"כ כ"ש צדידן דכל בני הבית מדליקין ודאי דהו"ל כאילו אינו מכיון להוציא אדם וממילא חייבין הקטנים והגם שהקשתי במקום אחר אצרי הח"ס אבל הכי עדיף מינה ודו"ק היטב.

שנית נלענ"ד לחדש דיש שני מיני הידור, א' הידור בגוף המצוה, והשנית הידור בגוף האדם, ואפרש שיחמי. דבגמ' אמרו ת"ר נר חנוכה איש וביתו והמהדרין נר לכל אחד ואחד והמהדרין מן המהדרין צ"ש אומרים וכו' והנה המהדרין שמדליקין נר לכל אחד ואחד אין זה הידור בגוף המצוה דבין המהדרין ובין המדליקין נר אחד לאיש וביתו המצוה היא רק בנר אחד וא"כ בקיום המצוה ליכא הידור בין איש וביתו ובין נר לכל אחד ואחד ולעולם אין מדליקין אלא נר אחד. אמנם ההידור הוא בגופים כלומר דמעיקר דינא סגי בנר לכל הבית והמהדרין מדליקין לכל אחד ואחד וההידור שכל גוף מקיים המצוה בעצמו,

המוס' חולין י"ב אהא דבעי ר' יוחנן קטן יש לו מחשבה או אין לו מחשבה ופריך ומיבעי ליה אי יש לו מעשה ומסיק כי קמבעיא ליה במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו ומשני דאיח ליה עכ"פ דברבנן לכ"ע, ועי' חוס' דככל הסוגיא פירש"י דמעשה עם הדבור חשיב מעשה ומחשבה גרידא היינו דבור בלא מעשה ומחשבתו ניכרת מתוך מעשיו היינו מעשה בלא דבור והמוס' הקשו עליו ופירשו דאמירתו לא מעלה ולא מוריד אלא מעשה גמור חשיב מעשה אע"פ שלא פירש ומעשה גרוע אינו מועיל אפילו עם דבור אבל מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו היינו שמוכיח קצת כגון עולה דקיימא דדרום ואתייה בצפון ושחטה קמבעיא ליה אי חשיב מעשה שכן נראה יותר שלכך נמכוין ומהני אע"פ שלא פירש או דילמא לאו מעשה גמור הוא שאני יכול לתלות משום דמקום הוא דלא איתרמי ליה ואפילו מעשה לא מהני ופשוט דמהני ע"ש י"ב ע"ב ד"ה ומיבעיא.

ולפ"ז אחי שפיר דברי הב"י דבחנוכה כיון דאיכא מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דודאי להדלקה קמכוין כיון דעושה מעשה ומכרך

הוא בגוף האדם שיהדר אחר מצות ודאי החיוב לחנכו בזה שיהיה האדם מהדר אחר מצות לקיימם ולכן שפיר מחויב בחנוך זה וממילא אחי שפיר דברי הרמ"א דודאי הידור בגוף המצוה פטור אבל הכא כיון דאנו נוהגין שכל אחד ואחד מדליק והוא הידור בקיום המצוה ובגוף האדם ולא הידור בגוף המצוה ס"ל להרמ"א דודאי כה"ג חיוב גם על הקטנים. והוא הידור על מצוה שלמה לקיים ולא על הידור מצוה וק"ל וברור לפענ"ד. ודברי המג"א ז"ע שלא הביא כלל דברי הרמ"א אם לא שנפרש כמחז"ה.

ובעיקר הסחירה אשר דברו מינה האחרונים ז"ל אין לנו לטחון קמחא עחינא ועי' חכמת שלמה להגרש"ק ב"ש ע"ס חרע"ה ס"ג מש"כ לחלק בין שליחות ומילי לא ממסרי לשליח ע"ש כי לפענ"ד דבריו הקדושים ז"ע דבירושלמי שהביאה העיטור כמיב שהנהיגו להיות קטן קורא את המגילה הביאו הר"ן ודאי קשה למה לא זכר כלל דין זה במגילה אלא בחנוכה.

ולפענ"ד הי' נראה לחלק קצת בין נר חנוכה למגילה לפמ"ש

כ"א ע"ב בסוגיא דחנוכה ד"ה
 והמהדרין שנראה לר"י דב"ש וב"ה
 לא קיימי אלא אהר איה ובימו שך
 יש יותר הידור לאיכא היכרא
 כשמוסיף והולך או מחסר שהוא
 כנגד ימים הנכנסים או היוצאים אבל
 אם עושה נר לכל אחד אפילו יוסיף
 מכאן והילך ליכא היכרא שיסברו
 שך יש בנ"א בביית והר"ן ז"ל הביא
 דברי התוס' וכחז שהרמז"ם פסק
 דעבדין תרתי כמהדרין וכמהדרין
 מן המהדרין.

ותבא מעכג"ק דמנ"ל לרבותינו
 התוס' ז"ל דמה שאמרו בגמ'
 טעמא דב"ש וב"ה כנגד הימים
 היוצאים והימים הנכנסים הכוונה
 בזה לפרסומי ימים הנכנסים
 והיוצאים דלמא כוונת הגמ' רק ליתן
 טעם למה נהרו ב"ה סדר זה של
 מוסיף והולך משום שכן הוא סדר
 ימין היוצאין ולב"ש איפכא והרי הא
 דאמר אידך טעמא דב"ש כנגד פרי
 החג ואטו צריכים לזכור ולהזכיר פרי
 החג בשעת קיום מצות נ"ח וצולאי
 פשוט שכוונת הגמ' כנגד פרי החג
 היינו שהוא טעם על התנא מה ראה
 לבחור סדר זה ונתן טעם לפי שכבר
 איכא סדר זה בפרי החג.

להדליק נר ומניח הנרות דהרי קיי"ל
 דצריך שיניחו הנרות אף להדלקה
 עושה מצוה ולכן שפיר בין להתוס'
 ובין לרש"י כה"ג הוה מחשבה
 ומעשה ושפיר ס"ל להב"י קטן יכול
 להוציא אבל קריאת מגילה שהוא רק
 דבור בלא מעשה וכה"ג ס"ל לרש"י
 דהוה מחשבה גרידא ואין להם
 מחשבה ואפילו להתוס' עכ"פ מעשה
 גמור לא מיחשב ושפיר לא מקרי
 מעשה ולכן במגילה לא מהני וזה
 לפענ"ד חלוק נכון בין מגילה לנר
 חנוכה. ועי' תוס' שם שהקשו
 דבירושלמי גבי חמשה לא יתרומו
 ואם תרמו אין תרומתם תרומה
 חש"ו וכו' ופרץ ויזיח מעשה שלהן
 על מחשבתן וכו' ע"ש מה שהקשו
 ותי', ולפימ"ש י"ל דהירושלמי
 לשיטתם דלא מחלקי בין נר חנוכה
 למגילה והש"ס דילן חולק ואתי
 שפיר הכל ודו"ק. (ח"ו סי' ז')

סימן קכד

בדברי התוס' דמהדרין לא קאי
 אלא אהר איש וביתו

ועתה אבא בס"ד להשמעע בדברי
 כג"ק בזה קושיא אשר שדר
 לן כג"ק שללע"ג דברי התוס' שבת

ורא"י לדבר מסנהדרין פ"ק לחשיב
 בעיבור שנה מחילין בג'
 ונו"נ בחמשה וגומרין בשבעה שהוא
 נגד ברכת כהנים וח"א כנגד ג'
 שומרי הסף וה' רואי פני המלך וו'
 רואי פני המלך וכן הוא במגילה
 כ"ד לענין מנין הקרואים שבב' וה'
 היו ג' וציו"ט ה' וציו"כ ו' ובשנה
 ז' חשיב כנגד מי ועוד מכמה
 מקומות שנותן טעם כנגד מי והכ"נ
 כן הוא אבל לא שצריכין בשעת
 המזלה להרהר ולדעת בשעת עשיית
 המזלה דבר זה דכנגד מי תקנו
 ומ"ש זו.

ולפום ריהטא נראה לפענ"ד ליישב
 קושיא שני' דאטו למ"ד
 טעמא דב"ש נגד פרי החג וכו'
 אטו צריך להזכיר לאחרים דין דפרי
 החג ולדידי העני דעת עוד הקשיטי
 דמאי קמ"ל בכלל ובמאי פליגי הני
 חרי טעמי אס הכוונה רק בשביל
 ימים הנכנסים והיוצאים סגי ליה
 בטעם אחד או של פרי החג או
 טעם ראשון.

עוד ראיתי מקשים דהרי"ף הביא
 טעמא דב"ש כנגד ימים
 הנכנסים וטעמיהו דב"ה כנגד ימים
 היוצאין אי נמי משום מעלין בקודש

ואי מורידין אמר רבה בבב"א א"ר
 יוחנן שני זקנים היו צלידן אחד עשה
 כדברי ב"ש ואחד עשה כב"ה זה
 נותן טעם לדבריו כנגד פרי החג וזה
 נותן טעם לדבריו משום מעלין
 בקודש ואין מורידין ולכאורה למה
 הביא כלל הא דרבב"א כיון דאין
 נפ"מ להלכה וגם לא הביא הטעם
 השני. וראיתי להפר"ח סי' חרע"א
 שכתב ד"ל דבהני טעמי חלוי
 מחלוקת המוס' והרמב"ם ז"ל
 דהר"י בחוס' ס"ל דטעמא משום
 ימים הנכנסים והיוצאים עיקר וטעם
 זה הו"ל לפרסם הימים וא"כ הכל
 חלוי בפרסום הימים ולכן בעינן
 היכר לידע ולהודיע כמה נכנסו
 וכמה יצאו וא"א רק כדעת הר"י
 אבל הרמב"ם ס"ל כטעם אידך של
 שני הזקנים שצלידן כנגד פרי החג
 ומעלין בקודש ולא מורידין ונמצא
 דאין הטעם בשביל היכר הימים
 ושפיר ס"ל דעבדינן חרמי כמהדרין
 וכמהדרין מן המהדרין.

וציפיתי לפיה וראיתי לרבינו הגדול
 הגר"א ז"ל בש"ע כאן
 ד"ה וי"א שג"כ כתב כהפר"ח וז"ל
 וי"א כ"כ הרמב"ם להלכה נראה
 שכן הוא דעת הרי"ף מדהביא
 מימרא דרבב"א אר"י וכו' שני זקנים

כו' כנגד פרי החג כו' דמעלין
 בקודש ואין וכו' ללהאי טעמא לא
 חיישינן להכירא דימיס הנכנסין או
 היוזמין שכתבו החוס' שם וכ"מ
 בגמ' שם חד אמר וכו' וחד אמר
 כו' דנ"מ זכה"ג וכנ"ל ומסקנא דז'
 זקנים כמ"ד מעלין בקודש כו'
 עכ"ל"ק. מפורש דס"ל דזהני טעמי
 פליגי אמוראי וזהו מחלוקת הר"י
 והרמב"ם והר"י"ף והרמב"ם פסקו
 כטעם דשני זקנים דמסקנא
 דשמעמחא הכי וכוונתו נראה כיון
 דרזנ"ח הביא מעשה רב משני זקנים
 הללו הללו עשו והללו עשו וע"כ
 להורות הלכה למעשה בא ולפ"ז הי'
 לכאורה מיושבת קושיית כ"ג דאטו
 לטעמא דפרי החג נמי צריך להזכיר
 טעם דפריס דאהכ"ג הני חרי טעמי
 נינהו וטעם זה אינו להזכיר כלל אלא
 טעם ראשון.

וכן הר"ן ועיין ז"י וב"ה. וראיתי
 להמאירי שהביא בסוגיין ח"ל
 והמהדרין ביותר יום ראשון מדליק
 אחד בין לא' בין למאה מכאן ואילך
 מוסיף והולך שמעלין בקודש ולא
 מורידין כמו שמבואר במנחות פ'
 שמי הלחם וכו' ושמא חאמר הרי
 הי' הידור גדול נר לכל אחד
 ובחוספת כל לילה ולילה מדע שגדולי
 המחצרים (הרמב"ם ז"ל) כחזרה
 כדצריך אבל לדעתנו אינו כן שמאחר
 שאמה מדליק לחשבון בני הבית אף
 הרואים יאמרו שכך וכך בני הבית יש
 שם ולא ירגישו בחוספת ומעמה אין
 הידור אלא בכך וכן המנהג עכ"ל.
 הנה לן דעת המאירי ז"ל שהביא
 טעם דמעלין בקודש שהוא מסקנא
 דשמעמחא וס"ל כשיטת ר"י בחוס'
 ודלא כרמב"ם ודלא כהפר"ח
 והגר"א ז"ל.

איברא דעכ"פ טעם ראשון כ"ע
 ס"ל דהו"ל בשביל להזכיר
 וטעמא דעני למה וכמ"ש כג"ק
 שליט"א גם בעיקר הדבר לכאורה
 צ"ע לפ"מ שפי' הפר"ח והגר"א
 ז"ל דזהא פליגי אמוראי ומסקנא
 דשמעמחא כרמב"ם א"כ למה פסקו
 החוס' כטעמא קמא וכן פסקו הטור
 והש"ע והריטב"א הביא ז' הדעות

עוד קשה בעיקר טעם דמעלין
 בקודש לחודיה ולא דעני טעם
 דימים תקשה אמאי לא ידליק בכל
 יום לפי רגונו רק ירבה בנרות למשל
 ביום ז' ידליק ג' נרות וביום ג' הי'
 נרות וביום ד' ז' נרות או הרבה
 יותר כיון דאין נפ"מ לזכרון הימים
 אלא לענין מצות מעלין בקודש א"כ
 אין נפ"מ כמה נרות ידליק אלא

טלית נאה לעולם ההידור הוא בחפץ המצוה והידור זה דאנן עסקינן בו אינו הידור בחפץ המצוה ואדרבה בש"ע ס' חרע"ב במג"א סק"ג הביא מחלוקת אי איכא הידור בנרות ארוכות ובשמן שידליק יותר ליכא הידור מצוה בין רב למעט אבל בנרות ארוכות איכא הידור להמג"א והד"מ חולק לכאורה גם בזה ובס' חרע"ג ס"א כל השמנים כשרים וכו' ומיהו שמן זית מצוה מן המובחר ולא כחב מדין הידור והנה אפילו גימא דעכ"פ איכא הידור לשמן זית ונרות ארוכות אבל זה הידור בעצם המצוה ומנ"ל הידור שחזן למצוה.

עוד יש לעיין דביום א' שמדליק רק אחד לב"ה ליכא הידור כלל ורק ביום שני מתחיל ההידור ואי איכא חיוב הידור למה לא יהדר גם ביום א' וידליק ביום א' שתי נרות אחת לשם מצוה ואחת משום הידור מצוה, וגם לב"ש כל הימים ליכא הידור ואדרבה פוחת והולך ואין זה הידור שבכל יום פוחת נר אחד וא"ת דזה הוא ההידור א"כ אין לך תמיהה גדולה מזו דלב"ה ההידור הוא שבכל יום מוסיף נר ולב"ש הוה הידור במה שפוחת נר בכל יום ומאי מהני

שיהי' עלי' מידי יום ביום, אלא דגם בעיקר הטעם דמעלין בקודש לא זכתי להבין כוונתם בזה דאטו מצוה היא להעלות בקודש ואטו במטרה צבית המקדש שהדליקו בכל יום נרות שבעה יש אחז מצוה של מעלין בקודש או בקריאת התורה שקורין ביום שני ג' וביום חמישי יקראו ד' משום מעלין בקודש ואפילו בו ביום למשל שקוראין בשחרית ובמנחה כגון בעת התענית וכי מעלין ואדרבה בשבת ויו"כ בשחרית קורין ו' או ז' ובמנחה ג' ולא אמרינן מעלין בקודש ופשוט דדין דמעלין בקודש ליכא אלא שאם רוצה לשנות דבר שבקדושה קי"ל דמעלין ואין מורידין בקודש אבל לכתחילה ליכא מצוה להעלות בקודש.

חילוק בין הידור בעצם המצוה להידור מחוץ למצוה

ואשר נלפענ"ד דלכאורה בעיקר הידור זה צ"ב מהו דבכל מקום שאמרו ז"ל הידור מצוה ההידור הוא בעצם המצוה ובחפץ המצוה כגון באחרון נאה ולולב נאה שצריך שהאחרון יהי' מהודר או הלולב וכן ס"ת נאה תפילין נאות

שנעשה בזה נס לישראל וכן עד לשמונה וממילא יתפרסם הנס, בכלל, שנעשה לישראל, ובימים, שהרבה ימים נעשה הנס לישראל.

ומדויק בזה לשון הלבוש ס"ב ח"ל נוהגין להדליק וכו' וכן בכל לילה כל אחד מוסיף והולך נר אחד עד שבאחרונה ידליק כל אחד ח' נרות כי זה הידור למצוה שבה ידעו ויזכירו הכל כמה ימים יאל בהתמדה ותוספת הנס וכשיזכירו ימי משך ותוספת הנס שהי' זמן רב יש בו פרסומא ניסא ושבת יוחר להש"י וכו' הגה דזיאר דהתוספת שבכל יום הוא הידור שבה ידעו ויזכירו התמדת ותוספת הנס כמה ימים הי' ובס"י תרע"ו ס"ה כתב עוד הלבוש ז"ל דלר"ך שיצרך על נר הנוסף תמיד שהוא מורה על הנס שהרי בתוספת הימים נתוסף הנס אבל אם הי' מתחיל בליל א' להדליק בצד שמאל או בנר השמאל וכו' וכן בכל הלילות כדי להפנות לימין נמצא אע"פ שהי' פונה דרך ימין מ"מ לא הי' מברך כל ימי חנוכה אלא על נר אחד ואין בזה כל כך פרסומי ניסא ע"ש מצואר עכ"פ דהגר הנוסף מפרסם יום חנוכה שאנו עומדין בו

ליה שהוא נותן טעם לדבריו כנגד ימים היוצאים אבל עמם ההידור ליכא בכל יום שפוחת והולך.

ולאחרונה עוד קשה אפילו נימא דההידור הוא משום להזכיר הימים שמוסיף והולך אבל אכתי תקשה הא גופא למה לא השוו חכמים במדותיהם ותקנו להדליק שמנה נרות בכל לילה וממילא נדע הנס ושהי' שמונה ימים אלא תקנו לנו להוסיף בכל לילה וליילה נר אחד.

ואשר נראה מזה בס"ד דבהדלקת נר חנוכה איכא ב' מצות א' מצות פרסומי ניסא שעשה הקב"ה לנו גם בצפך שמן ולזה תקנו להדליק נר אחד לכל אחד ואחד בכל שמונת הימים ודי בזה לפרסם הנס שהי' גם בכלל אמנם יש עוד מצוה לפרסם שבכל יום ויום נעשה גם חדש בשמן זה ולא שהנס נעשה בפעם אחת על כל שמונת הימים אלא שבכל לילה וליילה נתוסף גם חדש וזה ההתחדשות מן הנס המשיך לזמן שמונת הימים ולזה תקנו שבכל יום ויו כשיראו שהיום מדליקין חמש נרות ידעו כי כבר היו חמשה ימים

בסוגין שכבר עמד על מדוכה זו והקשה דטעמים אלו אין מספיקין אלא אי לפוחת והולך או מוסיף והולך אבל בעיקר הדבר צריך טעם לחילוק חכמים ולא השוו מדותיהם שדליקו בכל הלילות בשוה ומי נמי דודאי כן הי' מעיקר התקנה וטעם דמהדרין מן המהדרין כיון דבכל יום מתרבה הנס ומתרבה פרסום הנס וחיבת המקום ביותר לכך ראוי לעשות הידור מצוה לפי ערך פרסום הנס והאריך שם קצת והמעין בדבריו יראה דמתאימים לדברי הלבוש הנ"ל ומי' שם גם למ"ד כנגד פרי החג דודאי אין זה עיקר הטעם, ומיהו לדידן עכ"פ מיושבים כל הקושיות שהקשינו לעיל חדא למה ציוס אחד אינו מדליק צ' משום הידור דציוס אחד ממילא ניכר הנס שבלילה ראשונה וגם מה שההידור הוא כאן מחוץ למצוה דבאמת ההידור הוא מצוה בפני עצמה וקצת יש לדייק מלשון רש"י שפי' שבת הנ"ל המהדרין אחר המצות ולא במצות שההידור לעשות עוד מצוה וגם לצ"ש שפוחת והולך נמי הוה זה הידור שיודעים כמה ימים הי' הנס וגם כל הקושיות הנ"ל.

ושנעשה צו נס ומתפרסם שלא רק ללה אחד נעשה הנס אלא כל לילה ולילה.

ולפ"ו מובן שתקנו חז"ל להדליק בכל יום להוסיף נר אחד ולא תקנו שמנה נרות דאז לא יעלה המכוון דאכתי לא ידעו אם נעשה נס בכל יום או נעשה נס אחד על כל שמנה ימים ולכן מדליקין שמונה נרות וגם לא יוכלו לתקן שבכל יום ידליק רק שתי נרות ואחד יהי' לעיקר הנס והשני יהי' לתוספת הנר ולהראות שבכל יום הי' נס דכיון דיראו שתי נרות אכתי לא ידעו כמה ימים הי' הנס דהרואה לא ידע רק שגם היום נעשה נס ולא ידע כמה ימים נעשה הנס וליכא פרסומי ניסא כ"כ גם כי יחשוב כי הגר השני אינו אלא משום הידור בכלל ולא לשום מצוה שנעשה נס בכל יום אבל כיון שתקנו להוסיף בכל לילה נר אחד א"כ בכל לילה מראין צוה שנעשה נס מיוחד בכל לילה וגם כמה לילות נעשה הנס.

ובישיבוי מתבונן ראיתי לקדוש אחד מדבר ה"ה מרן הפנ"י ז"ל

שבח ולא בירך על נ"ח
אי מברך על ההידור

אפרסום שיך נרכה לפי דרכו
בקודש.

ולא אכחד מעטי דלפמ"ש בס"ד
הי' עלמה לן דין חדש דהכא
ההידור הוא מעיקר מצוה בפני
עצמה והי' אפשר לפשוט חקירת
האחרונים ז"ל צמי שהדליק נר
חנוכה ושכח ולא בירך ואכתי לא
הדליק כל הנרות של הידור אי יאי
לברך או כיון שכבר הדליק עיקר נר
חנוכה לא יברך. אמנם לפי הג"ל
כיון דנר ההידור נמי הו"ל מצוה
א"כ לכאורה למה לא יברך עליו
דעד שלא הדליק הנר הזה לא קיים
מצוה זו של כמה ימים ופרסום נס
של כמה ימים והוא מצוה בפני
עצמה ואין לזה דין הידור מצוה של
שאר מצוה דכיון שכבר קיים עיקר
המצוה אין ההידור חיוב בפני עצמו
וידוע חקירת האחרונים צמי שיש לו
אתרוג שאינו מהודר ובירך עליו אי
יחזור ויקח אח"כ אתרוג מהודר או
שימתין לכחילה ליקח המהודר אבל
החס ההידור הוא חלק מהמצוה
והתורה אמרה התנאה לפניו במצוה
כשתקיימה אבל הכא ההידור הוא
עצם מצוה וכנ"ל. ועיין צ"פ ה"ל
מגילה פ"א ה"ג דס"ל דגם

איברא דלכאורה דברי הג"פ הנ"ל
צ"ע מגמ' הג"ל שהרי
הג"פ ז"ל חידש דכיון דציוס הפורים
איכא מצוה חדשה של פרסום הנס,
ולכן שפיר חוזר ומברך שהחיינו
בשביל מצוה הפרסום ולפ"ו חקשה
מהא דאמרו ז"ל הרואה יום ראשון
מברך שמים ומכאן ואילך המדליק
מברך שמים והרואה אחת ופריך
מאי ממעט ממעט זמן ואימא
ממעט נס ניסא בכל יומא אימיה
ומעתה לדעת הג"פ דבשביל מצוה
פרסום חוזר ומברך שהחיינו א"כ
הכ"נ אמאי ממעט זמן כיון דבכל
יום איכא נס ופרסום הנס ואפרסום
מברך שהחיינו וא"כ מכאן ואילך נמי
לברך שמים וע"כ דעל פרסום לחוד
אין מברכין זמן כל שבירך פעם אחת
אעיקר מצוה החג ול"ע.

ולולי דמסתפינא הי' נלפענ"ד לתת
טעם בזה למה שאמרו ז"ל
דהרואה נר חנוכה מברך אמר רב
יהודה יום ראשון הרואה מברך ב'
ומדליק מברך ג' מכאן ואילך מדליק
מברך שמים ורואה מברך אחת

ולכאורה צ"ב טעמא דמילתא ולא
מזיו בשאר מצות אפילו משום
פרסומי כגון מגילה שהרואה יברך
או באכילת מצה ומאי ברכה שייך על
הרואה בחנוכה יותר מבשאר מצות
של פרסומי ניסא.

ולפ"ש י"ל כיון דבעיקר הדלקת
נר חנוכה תקנו נרות
נוספות ולא נתקנו אלא בשביל
הרואה שיכיר בניסא וידע איזה יום
הוא וכמה ימים התמיד הנס לישראל
א"כ כל התקנה היחה בשביל הרואה
ולכן מצרך ומה מדוייק בזה לשון
הגמ' אמר ר"י יום ראשון וכו' מאי
ממעט ממעט זמן ונימעוט נס נס
בכל יומי איתיה ופרש"י שהרי כל
שמנה הדליקו מן הפך ולכאורה מאי
ס"ד למעט ניסא ולפמ"ש אחי שפיר
דקס"ד דתקנו ההדלקה אחת על כל
שמנה ומשני לא אלא דנס בכל יומא
איתיה דזה הוא עיקר הטעם של
הרואה דמצרך שכן הי' התקון
להדליק בשביל הרואה שידע ימים
שנעשה בו נס.

ובמ"ש נלפענ"ד ליטב דברי הרמ"א
שפסק ס' תרע"ה ס"ג

לדידן קטן שהגיע לחינוך צריך
להדליק ג"כ וכ"כ המחבר ס' תרע"ז
דקטן שהגיע לינוך צריך
להדליק ולא חילק בין דידן ללא
והמג"א כתב דאפשר דמיירי בקטן
שיש לו בית ואפשר אפילו לדידן
דכ"א מדליק אפשר דקטנים פטורים
ועיין מהצ"ח דכיון דבגדול נמי
ליכא חיוב אלא הידור ונהי דמחויב
לחנכו דוקא בדבר שיש בו חיוב על
הגדול אבל בדבר שבגדול נמי ליכא
חיוב אלא הידור מצוה אינו מחויב
לחנך הקטן והטעם דעל הידור ליכא
חינוך והאריכו בזה רבותינו הנדיקים
האחרונים אבל לפמ"ש הידור של
הדלקת נר חנוכה אינו נכנס בגדר
של הידור מצוה דהכא ההידור הוא
עצם המצוה ולא סתם הידור וכה"ג
ודאי חיוב לחנוך גם בזה והא דכתב
הרמ"א ולדידן דלפי' החוס' אין
מדליק כל אחד אבל לדידן כתבו
האחרונים דאפילו לפר"י נמי מדליק
כל אחד ויוצא ידי מהדרין מן
המהדרין כיון דליכא הפירסום אלא
לצית ולכן שפיר כתב ולדידן דבזמן
הגמ' גם הגדולים לא הדליקו
במהדרין מן המהדרין משום היכרא
דיומא וי"ל.

מי שיש לו שמן על ב' נרות
ולחבירו אין בלום

ומבאן יש לי נמי קצת עיין ארבינו
המג"א סי' תרע"א סק"א
שכתב דמי שיש לו שמן על ב' נרות
ולחבירו אין לו כלום מוטב שיתן
לחבירו משהי' לו הידור מצוה ע"ש
ומנאחי לי און במהרי"ל סוף הל'
לולב שכתב וז"ל אדם אחד הי' לו
לולב והדס א' מיוחד לעצמו בכל
שנה ושנה פעם אחת שלחו לו אנשי
עיר אחרת שלא הי' להן לא אחרוג
ולא לולב ובקשו ממנו לשלוח להן את
שלו אמר מוטב שאני יוצא עם אותו
של קהל והרבים ג"כ יצאו ידי חובתן
בשלי הנה נראה לכאורה דבשביל
ההידור לא עכבו לעצמו אלא נתנו
שאתרים יצאו בו ג"כ וא"כ הכ"נ
כיון דליכא אלא הידור.

ופיהו לפמ"ש אינו ראוי די"ל דוקא
החס דההידור אינו אלא
שהוא הידור מצוה ואינו מצוה בפני
עצמה כה"ג ניחא ליה דיצאו רבים
בשלו ואפילו הוא לעצמו יצא בלא
ולא יהא הידור מצוה כ"כ, אבל בנר
חנוכה שההידור הוא מצוה בפני
עצמה א"כ כשישלח לאחר והוא
יקיים מצוה אבל הוא יחסר בזה

מצוה היינו מצוה ההידור, וכנראה
דהמג"א לשיטתיה דס"ל דהידור
דחנוכה נמי לא הוי אלא מדין שאר
הידור ולכן הקשה ארמ"א ז"ל דלמה
קטן חייב בחינוך דההידור ליכא
חינוך ולכן שפיר פסק הכ"נ דעל
הידור שפיר יתן לחבירו אבל לפי מה
שפסק הרמ"א דהכא ההידור הוא
עצם מצוה ז"ע אי יתן לחבירו
שיקיים עיקר מצוה והוא לא יקיים
הידור שהוא ג"כ עיקר מצוה וז"ע.
ועיין א"ר סי' תרנ"ח אות י"ב.
ומיהו עיין ר"ח ב"ק דף ט' ע"ב
שפי' דחנוכה נמי בכלל מהדר הוא
וי"ל עכ"פ לפי מה שביארנו בס"ד
מוצנים היטב דברי הר"י בתוס'
הג"ל מקושית הדרג"ק שליט"א
דמנ"ל דהתוספת הוא בשביל לדעת
כמה ימים הוא היום כנלפענ"ד
בס"ד.

וראיתי בחמד משה אות ב' שהקשה
לפי שיטת החוס' נמי אכתי
מה הועילו חכמים בחקנתן דמ"מ
הרואה יסבור שהוא מהמהדרין לבד
וכ"כ אנשים יש צבית וכן לעולם לא
יצא הספק מעיני הרואה בזה אם לא
למי שיודע מנין בני הבית או שרואה
בכל לילה וא"כ צין כך וצין כך לא
יהי' ספק בלבו ויצא לחדש דבר חדש

יבא משיח לדקנו בנ"א החומס מעין
הפתיחה דושג"ק בלב ונפש,

מנשה הקטן ; רחל לאה

(מ"ח ס"י רכ"ו)

סימן קבה

בענין המברך על המצוה

קודם הגיע זמן עשייתה

א' שמות התש"מ בנ"י יו"א.

בר"ת שמלא כדי מדמו להקשות עלי
דברינו ולישב מה דאיבעיא לן
המברך על מצוה קודם בוא זמן
חיובה אי הוה ברכה לזבלה (משנה
הלכות ח"ו ס"י ג') ומעכ"ג חמה
שלא הבאתי רא"י מהשתא שחל יום
ראשון דחנוכה בשבת, וברכו על
הדלקת הנרות לפני שקיעת החמה
שעדיין לא הגיע זמנו שהרי חכמים
תקנו הדלקת נר חנוכה בעשרים
וחמשה בכסלו, ואלו אנחנו הדלקנו
בעשרים וארבעה וברכנו לפני שהגיע
הזמן, והאריך בזה קצת כדרכה של
תורה דלפני שקיעת החמה אין
להדליק כמבואר בש"ע, ואין לומר
דשאי ע"ש דאי אפשר להדליק אחר

בכל הקוגיא דב"ש וב"ה לא ס"ל
בכלל דבעי בנר אחד.

ולפענ"ד דבריו ז"ע שם ופשוט
לדעת החוס' כיון דכל

המהדרין מן המהדרין הכי עושים
א"כ אין להקפיד שיש ככה בנ"א
בביתו ובשלמא אם עושים לפי בני
הבית וגם לפי המהדרין מן
המהדרין כדעת הרמב"ם א"כ אין
צידו לדעת כמה מבני בית יש לו
שיראה ד' נרות והיום יום שלישי לא
ידע אי יש לו ג' בנ"א ולא הדליק
אלא אחת או שהדליק כמהדרין מן
המהדרין ואין לו בנ"א בביתו אבל
לדעת החוס' לעולם לא מניין הב"ב
להמהדרין מן המהדרין שפיר ידע
דהוא מילתא דלא שכיחא שימצאו
דוקא ב"ב כדי הנרות שמדליק וז"ע.
שוב ראיתי בבתי כהונה ב' בית ועד
(דף 293 י"ד) שהרגיש בקושיא זו
ומ"י ג"כ באופן שכתבנו קצת ואין
הז"ג לעיין בדבריו הקדושים כעת.

ובזה הנני אסקופה הנדרסת בפני
לומדי תורה לשמה חלמיד
הרואה להתלמד ידי"ג קשור באהבתו
המתפלל לאריכת ימיו ושנותיו עדי

שעדיין יום כ"ד הוא ודאי לפני זמנו הוא אלא דבאמת לענין הדלקה לפענ"ד אין נפ"מ שהרי בעלמא הביא במכתבו היקר דהדמליק קודם שקיעת החמה אין נפ"מ ולעולם הו"ל קודם זמן הדלקה וא"כ השחא לא עדיף מכל שנה ושנה אלא לעולם ההדלקה הוא קודם זמן המזוה ואפ"ה מצרכין וא"כ רא"י ברורה דיכולין לצרך קודם זמן המזוה.

עיקר מצות הדלקת נ"ח

מסוף השקיעה

האמנם בעיקר ראיה מעכ"ג לפענ"ד לא קשה שהרי כחזר החה"ד סי' ק"ב דאע"ג דכחזר המרדכי דמזוה נר חנוכה מסוף שקיעת החמה ואילך והיינו לאח הכוכבים ולא קודם משום דשרגא בטיהרא מאי אהני ליה וא"כ עיקר מזוה נר חנוכה אינה בשעת הדלקה מצעוד יום אלא בשיהוי הדלקה שלאחר חשיכה היא קיום המזוה ולכך היינו יכולין לומר דאם כבחה קודם החחלת קיום המזוה זקוק לה אמנם מדמצרכין מצעוד יום אקב"ו להדליק נר חנוכה ואע"ג דאכתי ליכא מזוה ע"כ היינו טעמא משום דא"א בענין אחר חשיבא הכשר

כך לכן מדליקין לפני זה שהרי בר"ה שחל להיות בשבת אין חוקעין בשופר מחשש שמא יעבירו והלא דברים ק"ו ומה מזוה דאורייתא תקיעת שופר מצטלין מפני קדושת שבת מזוה דרבנן נ"ח לא כ"ש שלא ידליקו כיון שא"א בזמנה מפני חילול שבת וע"כ יש להוכיח ממנהג הדלקת נר חנוכה בע"ש שאפשר לצרך על המזוה קודם שהגיע זמנה עכ"ל בקיצור.

וראשונה נלפענ"ד לחזק קושיחו וראיחו מחנוכה של כל שנה ושנה שלעולם איכא שבת חנוכה ואנן מצרכין ע"ש קודם השקיעה וכיון שהמדליק קודם השקיעה לא ילא ידי מזוהו מ"ש השחא מכל השנים וצ"ל דמכ"ג שכל אח ידיו בקושיחו זאח דאפילו נימא בשאר השנים שחל שבת חנוכה באמצע חנוכה הנה ע"ש עכ"פ הוא כבר זמן חנוכה שהרי מיד בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה חמניא אינון בין הדליק ובין לא הדליק אבל השחא שיום שבת הוא כ"ה דכסלו א"כ ע"ש אכתי לפני זמנו הוא לגמרי וס"ל דאפילו נימא דבשאר שנים יכול לצרך ע"ש לפני השקיעה כיון דבמציאות כבר זמן חנוכה הוא אבל השחא

מצוה וחשיב קיום המצוה בהכשר
מצוה כמו במצוה עצמה ולכך
מזכירין עליה ולהכי נמי אי כבחה
אין זקוק לה שהרי כבר הוחלה
המצוה בהכשר.

והארץ להביא ראוי ע"ש והוצא
ברמ"א א"ח סי' תרע"ט
וז"ל ומזכר עליהם כמו בחול
ואעפ"י שמדליקין בעוד היום גדול,
וכתב המג"א סק"ב דכיון דא"א
בענין אחר הוא הכשר מצוה ודוקא
אחר פלג המנחה כמ"ש סי' תרע"ב
ב"ח ומ"א וא"ר ופר"ח וח"א כולם
כתבו דדוקא אחר פלג המנחה ואם
הקדים לזה צריך לכבחה ולחזור
ולהדליק בצרכה ע"ש.

נמצא לפ"ו אדרבה מדברי התה"ד
לכאורה ראוי צרורה לדברינו
דלא ילא בצרכתו קודם זמן המצוה
מדהקשה ז"ל מדמזכירין מצעוד יום
ואכתי ליכא מצוה ולכן דחק דאיכא
הכשר מצוה ואי נימא דקודם זמנו
מותר לזכר מאי ראוי מייתי לעולם
נימא דלא הוי מצוה וכבחה זקוק לה
בזין השמשות והא דמזכירין משום
דיולא בצרכתו אפילו קודם זמנה
אלא ע"כ דלא ילא כה"ג.

אלא דבעיקר דברי התה"ד אחת
היתה ושילחנה דנגמ' (יומא
מ"ט) צעי רב פפא חישב בתחית
גחלים מהו מכשירי מצוה כמצוה דמי
או לא תיקו ועיין רש"י שם ובתשובה
אחת הארכתי הרבה אי הכשר מצוה
הוא חלק מן המצוה או שהוא מצוה
בפני עצמה.

ופיהו לעיקר דינא ציינתי עוד
מדברי הריטב"א פסחים דף
ז' ע"ב שכתב בשם הרי"ט בטעם
שאמרו חז"ל לזכר על המצות עובר
לעשייתן כדי שיתקדש תחלה בצרכה
ויגלה ויודיע שהוא עושה אותה
מפני מצות השי"ת ועוד כי הצרכות
מעבודת הנפש וראוי להקדים עבודת
הנפש (למעלה) למצוה שהיא עבודת
הגוף עכ"ל ע"ש. והנראה דהצרכה
היא הנשמה של המצוה והפעולה
שהוא הקיום הוא הגוף אבל כי כן
פשוט דתרוייהו צריכין להיות בזמן
המצוה דהא גוף ונשמה תרוייהו
בזמן המצוה הוא דהוה ולא קודם.

ולאחר זמן העיר ה' עיני ומלאמי
לרבינו הגדול הב"ח בתשובה
סי' קכ"ה כתב להדיא שקודם זמן
המצוה א"א לזכר וכן מלאמי עוד

אבל להדליק ליכא שום חיוב אלא קודם השבת.

ובבר נשאלחי מחלמיד אחד צמי שנאנס ולא הדליק ע"ש ובש"ק הוצרך להדליק נר בשביל פק"נ אי יכול לסמוך אחר זה בשביל חנוכה ואי יוצא בו בשביל נר חנוכה כיון שהדליק בהיתר בשביל החולה שיש בו סכנה ואי יכול לזרז עליו ולפמ"ש כיון דעיקר תיקון הדלקה היחה ע"ש דוקא א"כ ליכא שום ענין במדליק בשבת ועיין שו"ת פני מנין סי' רכ"ז ול"ע. שוב נתיישבתי דהא מילתא במחלוקת שנויה, דהרמב"ן שבת כ"א ע"א ד"ה הא דאמרינן כח דס"ל לחלמודא דשבת שא"א להזקק לה לא חיישינן ומדליקין בכל השמנים ושבת למ"ד כבחה זקוק לה דינו שיהי' לחול למ"ד כבחה אין זקוק לה, ובח' - ח"ס חקר בזה אי בשבת יש דין זקוק לה רק שא"א והו"ל או שמעיקרא הכי תקנו ע"ש.

איברא דהא גזירה שמה יעבירנו בכלל א"א לומר בחנוכה שנגזור דא"כ לעולם א"א להיות שמונת ימי חנוכה דלעולם איכא שבת

בש"מ נוב"י חנינא יו"ד קוס"י קפ"ו ח"ל אבל ודאי א"א לזרז קודם הזמן ואיך יאמר ולונו ועדיין לא נטוה ע"ש נמצא דברי הל"ח שהניח בל"ע בזכרות י"א נפשטו לו בחשבה ודברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר עכ"פ לדין איפשט ספיקן דקודם זמן המצוה המזרז בדרך זרחה לנטלה וכשכא הזמן חוזר ומזרז לכ"ע. [ועיין עוד פסקי מהרא"י בכתביו סי' ר"ל (הוצא בש"ך יו"ד סי' ש"ה סק"י"ב) דין דהגיע יום ל"א בשבת ח"ל, ועוד קורא אני תגר על הזכרה לזרז אפי' הן בע"ש דאכתי לא מטא זמן חיובא, ועיין מ"ש הש"ך שם ודו"ק].

ובמה שכתבנו ממילא מיושבת נמי קושית מעכת"ר למה לא גזרו בהדלקת נרות משום שמה יעבירנו כמו שגזרו בשופר ולולב ומגילה אמנם לפי דעת הה"ד אחי שפיר דנאמח בשבת לא תקנו הדלקה כלל אלא תקנו שידליקו בע"ש בזמן שעדיין יום קודם השקיעה אלא לאחר פלג המנחה וליכא שום חיוב להדליק בשבת אלא שתקנו שיתן שמן שמוכל להדליק לאחר לאח הכוכבים

ככלל הא בלא"ה נריך לשרפו וקשה
 דהא נ"ח צעי משלו כמצואר צש"ע
 סי' תרע"ז ושמן שריפה אסור
 בהנאה ואיה"נ אין לו בעלים לשיטת
 כמה ראשונים ותי' דאינו אסור אלא
 בהנאה של כילוי. והקשה מעכ"ג
 דהיכן מצינו בנר חנוכה דצעי לכס
 ולא מצינו רק במצה או באתרוג אבל
 בנר חנוכה לא מצינו דבר כזה,
 ואמרתיו לו דבחדושי כתבתי מזה
 והבאתי ראי' לדברי מרן מר"ן
 פסקים דף ז' וחפשי באתחת
 הכתבים ומלאתי מה שכתבתי בזה
 ואעתיק דבריני.

אחד עכ"פ צימי חנוכה ואם נאמר
 דבשנת איכא למיגזר בשביל גזירה
 דשמא יעצירו א"כ לעולם לא אפשר
 לקיים מצות שמונת ימי חנוכה והאיך
 תקנו חז"ל שמונת ימי חנוכה ולא
 דמי לשופר שהשתא א"א לתקוע אבל
 בשנה אחרת יתקעו ולא נעקרה כל
 המצוה אבל היכא דנעקרה כל
 המצוה לא גזרו וכמ"ש המג"א בשם
 קושית הרמ"ע מפאנו למה לא גזרו
 בשופר ציו"ט משום כלי שיר דא"כ
 לעולם לא יקיימו מצות שופר.

(ח"ח סי' רכ"ז)

סימן קבו

ראיתי צשו"ת פני מצינ סי' רכ"ג
 שתמה אדברי רבינו כי לפי
 דבריו שמן שאול פסול לנר חנוכה
 עוד הקשה דכתשו' ש"א ופרמ"ג
 וד"ת פלפלו בשמן של ערלה ובשר
 בחלב אין מדליקין בהן ולא זכר אחד
 מהם דהוי אסיה"נ ול"ל בעלים. והוא
 כקושית כ"ג ידידי שליט"א וכחז
 הפנ"מ ז"ל דודאי אינו צעי שלו
 ויוצאין בשמן גזול והציא ראי' לנריך
 לתת פרוטה והרי הפקיעו חכמים
 קנין מעות ואף די"ל דבמצוה
 אוקמוהו אד"ת וכמ"ש רמ"א בח"מ
 סי' קצ"ט לענין יין קידוש אמנם
 יומר מסתבר דסתמא קאי ד"ז ע"ש

בענין שמן שריפה לנר חנוכה
 ואי בעי לבם בנ"ח

אור ליום ה' פ' ובני ישראל יולאים
 ביד כמה החש"מ צנ"י יו"א.

עיינתי בקושית מעכ"ג בדברי מרן
 הצית שערים ז"ל א"ח סי'
 סס"א שכתב בשמן שריפה שכתבו
 התוס' שנת דף נ"ה דשריפת
 תרומה טמאה היא מה"ת וא"כ לרב
 דס"ל (שנת כ"א) דפתילות ושמיים
 שאמרו חכמים אין מדליקין בשנת
 מדליקין בהן בחנוכה ושמן שריפה

ע"ש וכתב הא"ר דהטעם שהמדליק מחויב ליתן כשיעור חצי שעה ממונו ע' ס' תרע"ו לכך צריך להוסיף כאלו דאל"כ לא נתן הוא כדי חיובו. הנה מצואר מדברי הראשונים הר"ן והרשב"א והאגודה דנר חנוכה צעי משלו וממונו, אלא שהב"ח פי' טעם דאגודה משום חשדא אבל לדעת א"ר ושאר ראשונים נמצא מצואר דנר חנוכה צעי שלו.

והב"ח ס' תרע"ו כתב וז"ל ודוקא שאין עמיד להדליק ואין מדליקין עליו כתב הסמ"ג דר"ל אינו דאינו נשוי שמדליק אשמו עליו צביתו דאילו הי' נשוי אעפ"י שהולך צדך א"צ לצדך על הראייה כיון דאשמו מדלקת עליו חימה דמה שמדליקין עליו צביתו אינו בא אלא לפטור אותו מחיוב המוטל על ממונו להדליק גרות לפרסם הגם צבדים אבל ההודאה על הגם וצרכת שהחיינו הוא צחיוב על גופו ומזה לא נפטור כשמדליקין עליו. והב"י ס' הג"ל ז"ל אבל נוסחת הפוסקים הוא להדליק וכן נהגו ומאי דסגי ליה ע"י שליח י"ל דכיון דצריך לאישתתופי צפריטי הו"ל כאילו אינה יכולה להתקיים ע"י אחר וכן כתב הר"ן צפ"ק דפסחים ע"כ. ועיין

וקיים דאיה חכמים אמרו מצואר צאחרונים לצריך שיהי' שלו ולדעתו נכון דאינו דומה לאחרוג רק די שיהי' נקרא על שמו ע"כ ע"ש.

שמן שאול אי פסול

ובעניתי צתשובה אחת הראיתי לדעת דדבר זה מחלוקת הפוסקים דהר"ן פסחים דף ז' כתב וז"ל ומיהו איכא למידק בהאי כללא דהא הדלקת נר חנוכה שאפשר לעשותה ע"י שליח ואפ"ה מצרכין עליה להדליק ואיכא למימר דכיון דאמריין צפ' צמה מדליקין (כ"ג) צריך לאשתתופי צפרוטה כיון שאינו יוצא אלא צשל עצמו הרי אין מצוה זו יכולה לקיים אלא ע"י עצמו ולא ע"י אחר ע"ש. והרשב"א צתשובה ס' תקמ"ב כתב וז"ל גם מי שאוכל על שלחן צעה"ב אפילו שוכב צפני עצמו אינו צריך להדליק אבל מ"מ צריך להשתתף או שיקנה לו צעה"ב חלק צשמן ופתילו ולא דמי לאכסניא שמדליק צתוך ציתו דהתם כבר הדליקו עליו אבל זה צריך הוא להדלקה כאכסניא שאין לו צית צמקום אחר צצריך לאשתתופי צפריטי ע"כ, וצאגודה כתב צצריך צעה"ב להוסיף מה שיתן לצבירו

שאיין לו חולין מדליק בשמן שריפה
 שלא ברשות כהן וא"כ מצואר עכ"פ
 מדליק בשמן שריפה אפילו שלא
 ברשות כהן ונמצא מדליק בשמן
 שאינו שלו אם לא שנאמר דכה"ג
 אומדנא דמוכחא דכהן ניחא ליה
 דליעבד ישראל מצוה בשמן שריפה.

ועיין רמב"ם פ"ה מה' אישות דאם
 קידש אשה בדבר שאין צעה"צ
 מקפיד כגון חמרה או אגוז ה"ז
 מקודשת מספק והמל"מ והפרישה
 א"ע סי' כ"ח כתבו דהטעם דהוה
 קידושי ספק משום דלא שוה פרוטה
 ושמא שו"פ במדי הא אם הי' שו"פ
 היו קידושי ודאי נראה דכשידעינן
 בודאי שאין צעה"צ מקפיד אין צוה
 משום גזל ומותר לאדם ללקחו ועיין
 גוב"י מהדו"ק א"ע סי' כ"ח
 שמפרש שם הטעם דהוי כעין הפקר
 או מטעם שפי' באב"מ שהוא כעין
 מחנה ועכ"פ כה"ג בשמן שריפה
 שצריך להדליק נר חנוכה לא קפדי
 אינשי אפילו ביחיד, וכ"ש בשמן
 שריפה שנשמא שהוא רק גזל השבט
 כה"ג ודאי לא קפדי וניחא להו
 שיעבד ישראל מצוה בשמן שריפה.

ונראה לפענ"ד להוסיף בטעמא
 דאפילו נימא בסתם יחיד לא

מקראי קודש (גרנ"פ) דף נ' מה
 שכחצ צוה טעם דבעי לכס. ועיין
 רבינו ירוחם נתיב ס' ח"א אכסנאי
 שנחאכסן צניח בעל הבית צריך
 לפרוע שום דבר בשמן של חנוכה וכ'
 ע"ש וצ"ח. הנה מצואר עכ"פ
 דצריך להדליק בשמן משלו ואינו יוצא
 בשל אחרים, לדעת הני פוסקים.

איברא דבירושלמי שלהי תרומות
 כתבו ח"ל מה להדליק שמן
 שריפה בחנוכה אמרי דבי ר' ינאי
 מדליקין בשמן שריפה בחנוכה א"ר
 ניסן אנא לא חכים לאבא אומר הוה
 אמרו לי אבוך הוה אמר מי שאין לו
 שמן של חולין מדליקין שמן שריפה
 בחנוכה פי' ר' ניסא לא הכיר את
 אביו שמת קודם שנוולד או בילדות
 עד שלא הכירו ואמרו לו בשמו שהי'
 אומר שמי שאין לו שמן לנר חנוכה
 ידליק בשמן שריפה.

והרמב"ם פי"א דתרומות הי"ח
 כתב ח"ל בקרו של כהן
 כו' ומי שאין לו חולין להדליק נר
 חנוכה מדליק שמן שריפה שלא
 ברשות כהן ועיין רדב"ז וכ"מ שם
 ובמראה הפנים שם כתב דבישראל
 שלא ברשות כהן הוה בעי ופשט לן
 מדליקין ע"ש מצואר עכ"פ דמי

גזל נרות או שמן והדליק נ"ח
אי יצא

וראיתי לשו"מ מהדו"ג סי' שמ"ט
שעלה ונסתפק צמי שגזל
נרות ושמן לנ"ח אי יצא ידי חובתו
וכתב דע"י שנאסר בהנאה משום
דהוקצה לנ"ח חשוב שינוי מעשה
וקנאו בשינוי כמ"ש החוס' שבת נ"ח
בכפה שנתנה לספר דטהור מן
המדרס אע"פ שלא עשה שינוי
מעשה כיון דנאסר בהנאה חשוב
שינוי מעשה ובשו"מ מחזה אברהם
סי' קמ"ט האריך הרצה לחלוק עליו
וע"ש והציא שם ג"כ שיטת ספר
זכר יהוסף וא"ר והר"ן ועוד שצעי
לכם בנ"ח והוא ז"ל כתב שקשה
לומר דבר זה ובאימת כי דחיותו
לאחר בקשת סליחתו אינם דחיות
במה שהקשה למה סגי במשתתף
בפרוטה דליכא כשיעור ובעוה"י
בספר משנה הלכות ח"ו סי' קי"ח
ישבתי קושיות אלו למעין שם.

ואבתי פש לן מה שראיתי בשו"מ
בית יצחק יו"ד סי' קמ"ז
אות ט' שכתב והנה יש להסתפק
בגר חנוכה אי צעי לכם דהיינו שיהי'
לו דין ממון ובש"ס משמע דצעי
שיהא השמן שלו דאמרינן שם דצעי

אמרינן משום דשריפת תרומה
טמאה הו"ל מצוה ואסור לחטוף
ממנו מצוה שלו וודאי קפיד שלא
ישרפנו אחר אלא הוא ועיין בגמ'
ב"ק ע"א ע"ב וס"פ החובל שור
המועד העומד להריגה וצא א'
והרגו חייב לשלם עשרה זהובים
לבעלים דמצוה של בעלים הוא ועיין
מג"א סי' תרמ"ט סק"כ שכתב
דערלה מקרי לכס וכתב הח"ס גיטין
נ"ג צחי' דמהאי טעמא מקרי לכס
דמצוה בשריפה ואם צא אחר
ושרפה צריך לשלם לבעלים משו"ה
הוא לכס גם ביש"ש כתב דאסה"י
הוא שלו דחוי לקיים מצוה ובמקום
אחר הארכתי. ועיין שלהי תמורה
במשנה ובתמז"ס ה"ל מאכלות
אסורות פט"ז הכ"ז ובחוס' חולין
קט"ו ד"ה פן תקדש ועיין גינת
וורדים להפמ"ג באריכות מ"מ
נלפענ"ד לחדש דדוקא ביחיד יש
לומר דאפילו לענין שריפת תרומה
נמי מקפיד שרוצה בקיום המצוה
בעצמו אבל היכא דלא הוא רק גזל
השצט כה"ג כל השצט כולו ודאי לא
קפדי אם ישראל יקיים מצוה
בשריפת שמן תרומה ולא יהא גזל
גבי' וכעין שהיו מדליקין במבוואת
האפילות דמבואר בירושלמי שמותר
אפילו שישראל נמי נהנו וי"ל.

השערי אפרים ללא בעי דין ממון
אנן נדייק מהפוסקים הראשונים
שהבאנו לעיל דבעינן דין ממון וא"כ
עכ"פ דא הוא מחלוקת הפוסקים
לפ"ז אי בעי דין ממון.

וציפיתי ציפי לרבינו תוס' רי"ד
סוכה מ"א ע"ב שינא
לחדש בגזל הדם שאין בו ש"פ
אע"פ שאינו יכול להוציא צדיינים
ולאו בר השבה הוא מ"מ אינו יוצא
בו ידי חובתו כיון דלא קנאו דבמאי
קנאו ואע"פ שאינה חשובה גזילה
אצל הנגזל רחמנא קפיד עלה כיון
דלא הוי דידיה ופסלה משום גולה
ודומה למאי דאמרינן צ"נ נהרג על
פמשו"פ ולא ניתן להשבון אלמא
אע"ג דלגבי ישראל הנגזל לא חשיבא
גזילה לגבי צ"נ חשובה גזילה
להתחייב עליה הכ"נ אע"ג דלגבי
נגזל לא חשיבא גזילה אצל הצורה
חשובה גזילה כיון שלא קנאה בכלום
ולא קרינא ביה לכס ואינו יכול לקיים
בה המצוה הנה חידש התוס' רי"ד
ז"ל דפמשו"פ לא יצא ו ידי מצחו.

ולבאורה צ"ע שהרי בגמ' סנהדרין
נ"ט אמרו ז"ל הטעם
דלישראל ליכא איסור גזל משום
דישראל מחיל עיין רש"י שם וביד

להשתתף צפרוטה אמנם אין שום
פצרה דבעי נר חנוכה שיהא שיהא שיהא
פרוטה וכבר הראיתי בספרי לא"ח
סל"ט אות ג' דברי תוס' רי"ד
דערצה ל"ב שיהי' שו"פ וה"ה לענין
נר חנוכה ולענין לכס כיון דראינו
דלולב ציו"ט שני לא בעי לכס וה"ה
נר חנוכה, ובשערי אפרים נסתפק
באיסור"נ כגון צשר צחבל אי יוצא בו
נר חנוכה הואיל ומללה"נ ואי בעי
לכס וודאי אינו יוצא ומשמע
דפשיטא לי' דלא בעי דין ממון
והיחר אכילה ודאי לא בעי מדיוצא
בשמן שריפה לחד מ"ד כו' ע"ש.

והנה מה דפשיטא לי' להצ"צ כיון
דמספק לי' אי יוצא בצשר
צחלב ממילא פשיטא לי' דלא בעי
לכס ולפענ"ד אינו פשיטא כ"כ
אדרצה לפמ"ש בעצמו דלכס שפיר
הוה אפילו פחות משו"פ כמו
בערצה ולולב לדעת תוס' רי"ד א"כ
אסה"נ אף דל"ל דין ממון מ"מ
לכס מקרי וכמ"ש לעיל דדידיה הוי
לשרפו ולעשות מצותו א"כ אם לא
בעי דין ממון אפשר דליבעי דין
לכס, דלכס ודין ממון חרי מילי
נינהו. מיהו דין שו"פ יש להוכיח
משם דלא בעי דהרי איה"נ אין להם
דין ממון ומיהו אם הוכיח מדברי

סימן קבז

בענין מי שאין לו שמן
לא לנר שבת ולא לנר חנוכה
ביצד יעשה

ה' לסדר כולן שוין לטובה התש"מ
בניי יז"א.

מע"ב מח' האי לורב עוסק בחוקי
חוב ברכאי שמו מפאריס
בנש"ק כו' כש"ח הב' (כעמ הרב
הגאון המפורסם כו') כג"ת מוה"ר
ינחק דוד אלטר הי"ו בן מחותני
הרהגה"ק כו' מוהרפ"מ (שליט"א)
כ"ק אדמו"ר מרן מגור זוקלה"ה.

אחדשה"ט ושכ"ת צידידות נאמנה.

בדבר ספיקת מחותני מר אביו
הרהגה"ק כו' מוהרפ"מ
(שליט"א) כ"ק אדמו"ר מרן מגור
זוקלה"ה. בנ"ח דקיי"ל דמחוייב
לשאול ולמכור כסותו עליו ולקנות
נ"ח והנה קיי"ל דנ"ש קודם לנ"ח
עיין סי' חרע"ח וסי' רס"ג ומעשה
במי שאין לו לא לנ"ש ולא לנ"ח הנה
חייב לשאול עבור נר חנוכה או
למכור או כסותו אבל בע"ש הרי
נ"ש קודם ויטרוך להדליק נ"ש

רמ"ה דישראל רחמנים הם וכיון
דמחיל לגבי' הו"ל שלו ולכס והרי לא
גרע מדבר שאין בעה"צ מקפיד
שהבאנו לעיל דהו"ל שלו לקדש אשה
לדעת הרמב"ם וז"ל דגרע וגרע
דהתם כיון שאין בעה"צ מקפיד א"כ
בשעת לקיחה הי' מוחר לו ללקחו
כיון שהבעלים לא מקפידים כלל
וליכא איסור גזל אבל הכא כיון
דהבעלים מקפידים בשעת הגזילה
הגם ללאחר שגזל וגודע לבעלים
מוחלים לו משום דרחמנים הם אבל
מ"מ בשעת הגזילה גזל הוא ועושה
איסור גזל, וא"כ י"ל הגם דלענין
השבון ליכא דין השבה כיון דל"ל דין
ממון פמשו"פ המ"מ זה דוקא
לענין צין אדם לחבירו אבל לדין גזל
כלפי שמים הרי גזל ואצל הצורא
עשה איסור וצדין גזל הוא וכל זמן
שלא עשה שינוי הרי הוא כשאר גזל
ולא יכא צו ידי מלוומו ועיין ישוע"י
ה' סוכה סי' חרמ"ט וסי' תק"א.

אלין דברי רחומין מאוהבו הנאמן
דושכ"ג וכאש"ל וימחול נא על
אשר הטרחתיו לעיין בדברינו אלו
חלמיד הרוצה להתלמד עדי יבא ינון
ולו יקהת עמים בלב ונפש,

מנשה הקטן

(ח"ח סי' רכ"ט)

קודם ועל נ"ש אין צריך למכור
כסותו וכיצד יעשה בזה. והיא חקירה
מושכלת מאד ראוי למי שאמרה
וש"י.

בנ"ש. ובמ"ב נוטה לדעת האוסרין
והחולקין על המג"א הנ"ל ובעה"ש
כתב דבשעה"ד יש לסמוך אמג"א
ע"ש.

ומה שנלפענ"ד, לפמ"ש המג"א
א"ח סי' תרע"ח דבזמן הזה
שמדליקים צפנים אם אין לו נ"ש
ונ"ח יקנה נ"ח וידליק ואעפ"כ לא
ישב בחושך ואע"פ שאסור לאכול
לאורה כיון דא"א בענין אחר הו"ל
כשעת הסכנה דמניחו על שלחנו ודיו
אע"פ שע"כ משתמש בו כמ"ש
הר"ן ה"ג כן ע"ש. ולפ"ז בדין נמי
אפשר עכ"פ בזה"ו שידליק נר
חנוכה אע"פ שע"כ ישתמש גם
לאורה. אלא דבכ' נזירות שמשון
דחה דברי המג"א דהא הר"ן מנריך
ליה נר אחר כדקאמר רבא עלה
וצריך נר אחר להשתמש לאורה ע"ש.

והא דכתב המג"א סי' תרע"ג
סק"ב גם הסמ"ק דאפילו
לאכול אצלו אסור דאל"כ יקנה נ"ח
וידליקה בציחו ויהי' גם שלום בית
אע"כ כל תשמיש אסור ועיין פמ"ג
שהעיר בזה ועיין גם א"ר אמנם
המחה"ש סי' תרע"ג הרגיש
בסמירה זו וכתב דהמג"א בסי'
תרע"ג הביא ראייתו לפי זמן הש"ס
ולדין בזה"ו ס"ל כמ"ש בסי'
תרע"ח ע"ש ועיין גם במע"מ הנ"ל
וא"כ אחי שפיר עכ"פ לדין. ועיין
א"א (בוטשאטש) שהקשה אעיקר
דינא דגמ' דנ"ח ונ"ש נ"ש קודם
והלל אפילו להגמ' דוקא כשמניח
הנ"ח על שלחנו בעי נר אחר
להיכרא משמע דוקא אם מניח הנ"ח
על השלן ממש שאין שום היכר כלל
אם הוא נ"ח משא"כ כשיש היכר
קצת לא נחפרש שיחלקו רבא על רב
הונא ורב חסדא ויסבור אור
להשתמש לאורה וא"כ לא ילזיר נ"ח
ונ"ש נר ציחו קודם כ"א כשחל
חנוכה אחר שבת ע"ש ודו"ק.

(ח"ח סי' ר"ל)

אמנם במע"מ סי' תרע"ח תי'
למ"ש הר"ן שם דלא צריך נר
אחר אלא משום היכרא דהא ע"כ
משתמש לאור נר חנוכה אע"פ שיש
נר אחר אצלו ולעולם קעבר על הא
דאסור להשתמש לאורו אלא כיון
שא"א בע"א אין קפידא ה"ג הכא
אע"פ שאין נר אחר ע"ש. עכ"פ
לפ"ז יש ליטב דידליק בנ"ח ולא

ליישוב קושית הב"ח בנם חנוכה

בקושית הב"ח סי' תר"ע בצרייתא
שנת כ"א ע"ב מאי חנוכה
וכו' לשנה אחרת קבעום ועשאום
ימים טובים בהלל והודאה. וכתב
הרא"ם דלפי גי' זו קבעום קאי
אהדלקה ועשאום אהלל והודאה, אבל
לספרים שלא כתבו בהם אלא
וקבעום לבד קשיא מה שלא הוזכר
גם הדלקה שהוא העיקר עכ"ל
הב"ח. ומעב"ח האריך והרחיב
במילתא בטעמא והביא גם בשם מר
אביו ידידי הרה"ג שליט"א בדברים
נכוחים.

נס קבעוהו, א"כ אין הכוונה מה
ששאל מאי חנוכה לדעת ענין חנוכה
מה הוא דזה כבר ידוע על כל מנחת
חנוכה אלא כיון דחנוכה היו כמה
נסים על אחיה נס קבעוהו וצ"ב. עוד
יש לדייק דקאמר דת"ר בכ"ה בכסלו
יומי דחנוכה תמיא אינון דלא
למספד ודלא להתענות בהון, ויש
לדייק חדא) למה שבק ולהדליק בהון
נרות שהוא לכאורה עיקר הנס
ועיקר חסר מן הסיפור, והשנית)
דאי משום דלא למספד ולהתענות די
בכ"ה בכסלו לבד שנחו מן המלחמה
בכ"ה או בכ"ד ויתקנו יום כ"ה דלא
למספד ודלא להתענות בהון שמונה
ימי חנוכה מה שייכות להספד
ותענית.

ולפענ"ד נראה לפי מה שהקשתי
במקום אחר דפריך מאי
חנוכה דת"ר בכ"ה בכסלו יומי
דחנוכה תמיא אינון דלא למספד
בהון ודלא להתענות בהון והנה חפס
האי תנא ליטנא דתמיה דפריך מאי
חנוכה ומסיק דת"ר בכ"ה בכסלו
נמנא ידוע מאי חנוכה דאל"כ הי"ל
מאי חנוכה, ת"ר בכ"ה בכסלו או
הי"ל להתחיל ת"ר בכ"ה בכסלו
יומי דחנוכה תמיא אינון, ורש"י ז"ל
דייק בלשון הגמ' ולכן פי' על אחיה

ואשר נראה בזה דכבר הקשו
הפר"ח ועוד אמאי לא תקנו
שום דבר על נחון המלחמה ומי' כל
אחד לפי דרכו בקודש, ולפענ"ד תי'
זה בלשון הצרייתא והוא דשאלו מאי
חנוכה פי' דראינו שיש בחנוכה כמה
דברים איסור הספד ותענית, מנחת
הדלקת נרות שמונה ימים, הלל
והודי' שמונה ימים, והי' מתמה מתי
תקנו כל אלה ומה טעם להם ועל
איזה נס קבעוהו ומפרש שאלתו
דת"ר בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה

ולא להתענות ליכא טעמא רק ליום אחד וקא גם זה לא ראו לקבוע לדורות ולכן לא קבעוהו מיד לדורות אבל כשנכנסו צהיכל ומלאו פך אחד של שמן והדליקו ממנו שמונה ראו בזה גם לדורות שלאחר המלחמה לאחר שכבר נחו שוב נעשה להם הנס בשמן והמנורה שכל יום ויום נעשה שמן חדש ובכל יומא איכא ניסא.

וביון שראו כן שמלאו הפך ושהדליקו משמן שמונה ימים ונעשה גם לשמונה לשנה אחרת קבעום השמונה ימים בהדלקת נרות והלל והודאה כלומר דמתחלה לא קבעו שמונה ימים כלל ולא הדלקת נרות ולא הלל והודאה אלא שלא להספיד ולא להתענות שזה תקנו מיד, אבל הדלקת נרות עדיין לא הי' והלל והודאה מנין ושמחה מה זו עושה ולכן ליכא שמונת ימים ג"כ אבל לשנה אחרת שכבר נעשה גם בשמן והדלקת נרות שמונה ימים קבעום כלומר השמונה ימים שלחנוכה שהם מחמת הנס של השמן שדלק שמונה ימים בהלל והודאה שצימים אלו יאמרו גם הלל והודאה ולא רק בשלילות שלא להספיד ולהתענות, ולפ"ז אחי שפיר קבעום

תמיא אינון דלא למספד בהון ולא להתענות בהון וקשה ליה דודאי איסור הספד ותענית בחנוכה הוא מטעם שנחו בחנוכה מן המלחמה מה שהרגו בהם אוציהם, ובשביל זה תקנו דלא למספד ולא להתענות לפי שציוס שמת צו אציו ואמו מתענין בחנוכה תקנו שלא להתענות וזה הי' מיד שנחו והיה תקנה על נלחון.

אלא דלנכ זה שנחו מאוציהם ממלחמה הי' די ציוס אחד כמו שמינו בכמה מאורעות במגילת תענית שתקנו יום אחד וקשה למה כאן שמונה ימים ולכן מוסיף לפרש הקושיא דת"ר צכ"ה דכסלו יומי דחנוכה תמיא אינון דלא למספד וכו' ולמה שמונה ימים, ולכן מפרש ואזיל למה שמונה ימים שכשנכנסו יונים להיכל וטמאו כל השמיים שבהיכל וכו' דדקו ולא מצאו אל פך אחד של שמן וכו' והדליקו ממנו שמונה ימים, והנה הנס של שמן לא הי' עוד מציאות בשנה ראשונה לקבעו שהרי ציוס שנחו מאוציהם מיד תקנו שלא להספיד ולא להתענות ואז עדיין לא הי' גם אחר רק אחר שנחו ציוס כ"ה מצאו השמן ולכן אז מיד תקנו שלא להספיד ולא להתענות בהון וכיון דלא להספיד

לפי הגיר' דלא עשאום דקבעום קאי
 על השמונה ימים שהם בשביל הנרות
 ולא צריך להזכיר הנרות שזה עיקר
 הקבעום והיינו השמונה ימים שדלקו
 הנרות והבן. (מהד"מ ח"ג סי' ז"ו)

סימן קכח

לכבם בגדים בשעה שנרות
 חנוכה דולקין

מוצש"ק וישלח התשמ"ח בני"א
 י"ז"א

בדבר שאלמו ננשים שנהגות שלא
 לעשות מלאכה בכל נרות
 חנוכה עכ"פ בשעה שהן דולקין
 איזה מלאכות אמרו ואשמו אמרה לו
 שכניסה לאו בכלל המלאכות.

ולפענ"ד כבר אמרו ז"ל אין לאשה
 חכמה אלא בפלך,
 המלאכות כאן נראה שהוא כעין מה
 שנהגו בראש חודש שלא לעשות או
 בחוה"מ וכניסה בכלל מלאכות הוא
 ולא מצינו שכניסה לא תהא מלאכה
 בשום מקום, ושזו מלאחי בס' בן
 איש חי פ' וישב שהביא משולחן
 גבוה ראוי שיהיו נשים שלא לעשות
 כבוס ומעשה מחט וכן שאר מלאכות

ציום ראשון וציום אחרון של חנוכה
 וכ"ש בר"ח יע"ש ועיין קפ החיים
 סי' תר"ע וא"כ הרי מבואר כדברינו
 וכ"ש הוא מהתם דהתם לאו מנהגא
 הוא לכ"ע, ואדרבה בש"ע לא הזכירו
 כלל מיום ראשון ואחרון אלא פסקו
 בשעת הדלקה וא"כ ודאי מה
 שפסקו שנשים נהגו שלא לעשות
 מלאכה כבוס בכלל הוא ופשוט.
 (מהד"מ ח"ג סי' ז"ו)

סימן קכט

אי עדיף לקיים

מצוה אחת בהידור

או תרי מצות בלי הידור

מוצש"ק וישלח התשמ"ח בני"א
 י"ז"א

אחד שב"ת צידודות. בדבר השאלה
 עוד צמי שיש לפניו שתי
 מצות ויש לו מעות בצמנוס מה
 עדיף, או לקיים מצוה אחת בהידור
 ובכל פרטיה ולא יוכל לקיים המצוה
 השניה או שיקיים תרוייהו בלי
 הידור.

ולפענ"ד פשוט דיקיים צ' מצות בלי
 הידור, דהידור אינו מעכב

ואם אינו מקיים רק אחת חסר מנוה אחת לגמרי, וכבר דברו מזה הפוסקים, וגדולה מזו כתבו הפוסקים ז"ל דאפילו יכול הוא לעצמו לקיים המנוה עם כל ההידורים אלא שחסר לחצירו לקיים מנוה ואם יתן לחצירו לא יוכל לקיים לעצמו בהידור אפ"ה עדיף שיקיים המנוה כחיובו בלי הידור ויתן העודף לחצירו שיקיים הוא ג"כ עיקר המנוה עכ"פ, והטעם בזה דכל שחצירו לא קיים המנוה הרי הוא כאלו גם הוא לא קיים מטעם ערבות דישאל ערבים זה לזה ועיין רא"ש ברכות דף כ' נמצא דמה שנותן לחצירו לקיים עיקר המנוה הוה כאילו הוא בעצמו מקיים המנוה היינו עיקר המנוה וכ"ז שיש לו לקיים עיקר המנוה אין עליו מנוה להדר במקום שלאחר לא יהי על עיקר המנוה.

איברא דמבואר כן במג"א א"ח סי' תרע"א סק"א דאם יש לו שמן בצמצום ולחצירו אין לו כלל מוטב שיליק בכל לילה אחד ויתן גם לחצירו דהא מדינא א"צ אלא א' ע"כ ע"ש ועיין מחצה"ש שם. וכ"כ הא"ר והמ"צ ושאר אחרונים.

ודע דהמחצה"ש והאחרונים כתבו דוקא כשאין דר האחר עמו בזית דאל"כ יכול לזאת עמו ואז ההידור שלו עדיף ע"ש. ויש לעיין לפי מה שאין בני אשכנז קיי"ל עכשיו ונוהגין דכל אחד מדליק לעצמו ואפילו אין לו רק נר אחד והו"ל כאילו נפסק ההלכה דכל אחד ידליק לעצמו אי כה"ג נמי יחלק לו ולא יעשה הידור או דילמא כה"ג א"צ דסוף סוף מעיקר דינא אם אין לו יכול לזאת עם חצירו וכן נראה ודו"ק. (מהד"ח סי' נ"ח)

סימן קל

אשה אי חייבת בהלל בחנוכה

ג' לסדר יהי איש מצליח התשמ"ט
בני יצ"א

בענין חיוב אשה בהלל בחנוכה שחמה על הרמב"ם סוף פ"ג מהל' חנוכה שאם היה המקרא קטן או עבד או אשה עונה אחריהן מלה במלה והלא אשה חייבת בהלל ולמה לא תונית בקריאתה וכן הקשה בשד"ח מערכת ח' בשם הכהן מוילנא. והרבה לתמוה מאחר דנשים

נתחדש הנס ועל חדושו של נס אנו
גומרים את ההלל בכל יום.

ועוד טעם אחר כי חנוכה נקראת
על שם שנתחנך הבית והוכשר
לעבודה שהרי היונים טמאו את
ההיכל והמקדש וכל כליו וכשגברו
השמונאים טהרו את הכל ועשו
חנוכה כמו שעשה משה בתחילת
חינוכן לעבודה וכן עשה עזרא
כדכתיב ובהנוכת חומת ירושלים
בקשו את הלויים מכל מקומותם
להביאם לירושלים לעשות חנוכה
ושמחה ובהודות ובשיר מללתיים
בזבים ובנורות תודות זה קרבן שיר
זה הלל ואין קרבן בלא הלל והרי אנו
קורין בכל יום נשיאים וכל יום ויום
נשיא שלו חלוק משל חבירו אם כן
כל נשיא ונשיא צריך לגמור הלל על
קרבנותיו ואין ראוי לחדש קריאת
נשיא אחד בלא קריאת הלל ע"כ.

ולבאורה בטעמים אלו חלוי אי
נשים חייבות בהלל לטעם
שהוא בשביל הקרבנות ובשביל חנוכה
המוצא נשים פטורות וכן לטעם דכל
יום חלוק והוי כחג שחלוק
בקרבותיו אבל לטעם שבכל יום ויום
נתחדש הנס ועל חדוש הנס אנו
גומרים את ההלל בכל יום א"כ
לנשים נמי נתחדש הנס שהוא הנס

חייבות בהדלקת הנרות מ"ש הלל
והלא אף הן היו באותו הנס. וכתב
טעמא דמילתא כיון דהלל דח' ימי
חנוכה דומה להלל דסוכות וכיון
דפטורות מן הלל דסוכות פטורות
גם מזה וחפס לעצמו כב"ש דאמר
הטעם משום פרי החג לב"ה וכפי
שאין קי"ל דהטעם משום דמעלין
בקודש אין לו שייכות עם סוכות
ופרי החג.

והנראה לפענ"ד לדבר זה חלוי
בטעם אמירת ההלל וכמ"ש
הר"י שליט"א אלא דבס' שבולי
הלקט ענין ר"ח כתב למה גומרים
הלל בשבעת ימי חנוכה (ז"ל דעל
ראשון לא קשה ליה ולא ידענא למה
דאל"כ היל"ל שמונת ימי חנוכה)
שהרי הנס נתחדש בכל יום מלאתי
הטעם בשם רש"י ז"ל מתוך שהיא
חלוקה בנרותיה כל יום ויום חלוק
משלפניו הוי כחג שחלוק בקרבנותיו
ואחי ר' בנימין נר"ו פי' הטעם
שהרי הנס נתחדש בכל יום ויום
כשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל
השמיים שבמקדש וכשגברה מלכות
בית השמנאי מלאו פך קטן חתום
בחומתו של כה"ג שהי' ראוי להדליק
בו יום אחד ונעשה לכן נס להדליקו
ממנו שמונה ימים אם כן יום ויום

של שמן ועיין רש"י שבת כ"ג ע"א
ד"ה כל יומי איתיה שהרי כל שמונה
הדליקו מן הפך אבל זמן משהגיע
להתחלת זמן הגיענו ע"כ הנס בכל
יום נעשה נס חדש ע"י הפך שמן
א"כ גם נשים בכלל.

וראיתי קדוש אחד מדבר מרן
בני"ש א"ח סי' שנ"ט
שכתב דאפשר שלדעת החוס' סוכה
ל"ח ע"א ד"ה מי דהטעם דנשים
פטורות מהלל דסוכה וענרת לפי
שאינו אמור על הנס ובהלל לליל
פסח שנאמר על הנס שפיר חייבין
ולשיטתם כיון דהלל דחנוכה אמור
על הנס אפשר הכ"נ חייבין. ומיהו
לפמ"ש הרמב"ן ז"ל בהשגות על
סה"מ שורש א' ד"ה והפליאה דגוף
המזוה שיאמרו הלל ושירה על כל
זרה שלא תבא לשיגאלו הוא מה"ת
הל"מ או שהוא בכלל השמחה
שנצטוונו בה וזיוס שמחתכם וגו' רק
נוסח ההלל שיאמרו דוקא נוסח זה
הוא דרבנן ועיין תוס' פסחים ק"ח
ע"ב ד"ה היו שכתבו דדוקא במ"ע
דרבנן תקנו חז"ל לנשים אפי' מ"ע
שהו"ג אבל במ"ע דאורייתא שהו"ג
לא תקנו חכמים ע"ש.

ולפ"ז א"ש דדוקא נ"ח שהוא דרבנן
תקנו להדליק גם לנשים אבל
הלל שהוא מ"ע דאורייתא רק
שהנוסח הוא דרבנן שפיר נשים
פטורין דבמ"ע דאורייתא שפיר לא
תקנו רבנן לנשים במ"ע שהו"ג ולא
מהני מה שאף הן היו באותו הנס
ע"ש מה שהאריך ועיין בה"ג
בהקדמה שמונה מהתרי"ג מצות
שיקרא יחיד ההלל י"ח יום בשנה.

איברא דלפ"ז היה עלתה לן לדעת
הרמב"ם ושאר פוסקים
דהלל לא הוי אלא דרבנן בחנוכה
עכ"פ א"כ גם נשים חייבות באמירת
הלל ומדברי הרמב"ם לכאורה לא
משמע הכי וכמ"ש לעיל ולפמ"ש
אחי שפיר בס"ד ודו"ק.

לאחר זמן נזכרתי מש"כ במנחת
פחים א"ח סי' תרפ"ג ס"א
שכתב ובהלל דחנוכה גם נשים
חייבות כיון דאף הן היו באותו נס
וכ"נ מחוס' סוכה דף ל"ח ד"ה מי
שהיה וציינתי שם על הגליון עיין
תוס' פסחים ק"ח ע"ב שנראה נמי
דחייבין בהלל דחנוכה ודו"ק.

(מהד"ח ח"ג סי' צ"ט)

והנראה צוה להיונים ידעו שלגזור
 על ישראל שלא לקיים מצות
 לבד לא יועיל ולא יוכלו להם שהרי
 עם ישראל קדושים הם וימסרו
 נפשם וגופם כדי לקיים החורה כמו
 שהי' בכל דור ודור, וכמו שאחז"ל
 במס' סנהדרין (ע"ד ע"ב) אפי'
 אערקחא דמסאנא בשעת השמד
 אסור לשנות, וגם היונים ידעו מזה.
 ולכן החחכמו להעבירם על הדת
 באופן אחר והוא העיקר שרצו
 היונים להניחם לקיים קצת מצות אלא
 שצשעה קיום המצות או לימוד
 החורה פי' בעת שיהיו היהודים
 לומדים חורה יהי מעורב טוב ורע,
 שגם בדברים רוחניים יהי עושים
 אותם עם שינוים בדרך הגויים, וכן
 רואים שהסכימו להקריב קרבן
 החמיד ולא נטלו את הקרבנות אלא
 שדרשו מהם שיקריבו אחר קרבן
 החמיד דבר אחר ולא קרבן כשר
 וכיו"ב.

והנה ההמון עם לא ירדו כ"כ
 לכוונתם שזה הי' עיקר זממם
 באופן כזה להחריב כלל ישראל וכן
 לא הבינו ההמון על שום מה כל כך
 מלחמתם של מחתיהו וצניו, ומה
 איכפת להו אם יהי' הכל על נד

סימן קלא

מעם שתקנו

מהדרין מן המהדרין בג"ח

בהדלקת נר חנוכה מצינו דין חידוש
 של מהדרין ומהדרין מן
 המהדרין (שנת כ"א ע"ב), ויש
 להחזונן וכבר עמדו המפ' צוה מ"ש
 מצוה זו דהיא רק דרבנן ובשאר
 מצוות לא מצינו כזאת.

עוד מצינו במנורה וכן בג"ח
 דמצוה בשמן זית זך כחית
 למאור, ודרשו חז"ל דדוקא הטיפה
 ראשונה שאחרי הכתישה שאין זו
 מערובות שמרים זך ממש (ועיין
 רש"י פ' חלוה ד"ה כחית).

עוד יש להעיר בנס חנוכה כשנכנסו
 היונים להיכל וטמאו כל
 השמנים שבהיכל ופרצו ציה י"ג
 פרצות וכו' (עירובין ק"א). ולכאורה
 יש להבין, מה הי' כוונתם צוה
 שפרצו פרצות וטמאו כל השמנים
 ולא החריבו את הציהמ"ק או
 הציחיהו באש כמו שעשו אח"כ
 נבוכדנצר וחבריו וצ"ב, וגם למה
 דוקא י"ג פרצות.

ובלכת בדרך זה מאירים כספירים
 דברי הפייטן שדייק בלשונו:
 בני בינה ימי שמונה קבעו שיר
 ורננים, דלכאורה למה דוקא בני
 בינה. ולפי הג"ל מבואר דרק בני
 בינה הבינו זאת מה השמחה של
 בירור טמא מטהור, ודוקא ימי
 שמונה שגם ביום א' הי' נרמז
 להנמך ועוד יומת להראות שאין
 להשתמש בשמן טמא כלל להדלקת
 המנורה ונרמזה שהיא מרמז על
 חינוך בית ישראל ודו"ק.

גם צפוינו על הנסים סודר כשעמדה
 מלכות יון הרשעה על עמך
 ישראל להשכיחם תורמיתך ולהעבירם
 מחוקי רצונך וכו' נראה ללא היה
 כוונתם להחריב ביהמ"ק אלא
 להשכיחם תורה וחוקי רצונם של
 הקב"ה ולטמא המקדש והשמיים
 ולפרוץ פרצות זכרם הי' ובקדושתו
 ולכן עיקר הנס שעשו החשמונאים
 וטהרו את בית המקדש והדליקו
 נרות בחצרות בית המקדש להראות
 שצריך דוקא שמן זית זך בלי
 חערובות ורק אז אפשר לקיים תורה
 ומצות ולהשאר נאמן לה'.

וזה הי' עיקר מגמתם של חשמונאי
 ובניו ומה שמסרו נפשם עליו,

הכושר וטהרה או לא ואם יתערב
 בזה דבר ומנהג קל הלקוח מדרכי
 העכו"ם ודברים של היונים אדרבה
 עוד החשיבו מנהגיהם ואמרו יפת
 אלקים ליפת וישכון באהלי שם מצא
 ולמד בזממה"ז עד כמה ההמון וגם
 כמה ממה שנקראים רבנים מחשיבין
 ומעריצין מחוקי ומנהגי עכו"ם. אבל
 חשמונאי ובניו השכיחו והבינו שאם
 ללמוד תורה ולהקריב קרבנות ויהי'
 שלא בטהרה ממילא יחרב כלל ישראל
 וכמ"ש הפוסקים (ועיין בבב"ש)
 שחטובה הי' חינוך הבית והי' נריך
 להיות בטהרה דייקא.

ולפי הג"ל מבואר מה היה הנס
 ביום א' שהקשה הב"י (ובכזר
 מוצא במאירי ותוס' הרא"ש במס'
 שבת), והרבה פוסקים דלכאורה הי'
 יכולים להדליק בטומאה, דטומאה
 הותרה בצבור ולמה הוצרכו לנס
 (עיין רא"ם ומהרש"א שבת שם
 ושו"ת חכ"ז והפני"י ועוד). אבל לפי
 הג"ל הי' עיקרו של נס לברר
 הטומאה מהטהרה שהי' נקי וטהור
 בכל ההידורים ולהבדיל בין הטהור
 ובין הטמא. ומשו"ז הנריכו דוקא
 שמן טהור גם ביום א' דזה הי'
 עיקר כוונת מלחמתם של
 החשמונאים.

ומה מדויק בזה תיקון המצוה של הדלקת נרות עיקר הדלקה, למהדרין, ומהדרין מן המהדרין שיהיה דוקא בכל הידורים בלי שום מערובות ופסולת כי כן הי' עיקר הנס שהיה ההידור והדיוק באופן ההדלקה מגוף המצוה והנרות הללו קודש הם בקדושה גמורה ואין לנו רשות להשתמש בהם שום חשמיש של חולין וכ"ש שלא לפוסלם במערובות ולשנות כראוננו וכראון היונים והמתיונים אלא הכל בלתי לה' לבדו.

וידוע שזה ג"כ גורם החורבן בזמנינו שבכל אופנים רוצים לערב בהתורה הבתי ספר של לימודי עכו"ם ודעותיהם ומנהגיהם ר"ל וכיו"ב, וידוע שהנצי"ב סגר הישיבה בואלאזין בשביל שראו הממשלת ודון בפולין שילמדו חזי שעה שפת המדינה. ונראה דמה"ט תקנו דייקא נר חנוכה מפחה ביתו ולחוך להראות החילוק שאין אנחנו מתערבים עם העכו"ם ובדרכיהם, ומדליקים דוקא שמן זית וך שיהי' וך ממש בלי מערובות שמרים כלל. ועי"ז מדליקה עד שמהא שלהבת עולה יפה (עיין רש"י בהעלותך ובמ"ר) דבאופן זה ויכל להיות שלהבת עולה אם הוא וך

וכמו שמצינו בתורה הקדושה "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות י"ט:ו), ואת"כ צפ' קדושים (ויקרא כ"ב) "ואבדיל אתכם מכל העמים להיות לי", שזה כחנאי שאם רוצים להיות להשי"ת ממלכת כהנים וגוי קדוש אז צריך להיות ואבדיל אתם מכל העמים להיות לי, ואם לאו הרי הם של נבוכדנצר וחבריו כדרשת חז"ל עיין רש"י שם. ועיקר אמונתנו היא "אתה בחרתנו מכל העמים".

ובמ"ש נלפענ"ד לפרש מדרש תמוה שכתבו שהיונים אמרו "כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל". ולכאורה למה אמרו שאין לכם חלק באלקי ישראל, הי' להם לומר שאתם כופרין ח"ו או שאין לכם באלקי ישראל, ונ"ב הלשון חלק. ולפי האמור מובן שראו היונים לבטל היינו החלק באלקי ישראל בלי מערובות פסול בחוכה. וכוונתם כדי לערבב הטוב עם הרע, הטמא עם הטהור, ולא הי' איכפת להו אם יהיו מאמינים באלהי היונים וג"כ באלקי ישראל ולא ראו רק לבטל אלקי אחד ח"ו. ולפ"ז אחי שפיר למה דוקא שמן זית וך בלי מערובות ואפי' משהו לא של שמרים או פסולת.

עיקר הנס שהי' וכמ"ש בני צינה ימי
שמונה קצעו שיר ורננים.

סימן קלב

מי שאין לו שמן של חולין
מדליק בשמן שרפה

גרסינן בירושלמי פ"א דתרומות מי
שאיין לו שמן של חולין מדליק
בשמן שריפה בחנוכה. והקשו
המפרשים דנימא מצות מצטלות זו
אח זו שמן טמא מצותו בשריפה
ויבטל מצות הדלקת נר חנוכה,
ובפרט כי זו מצוה דאורייתא
והדלקת נר חנוכה מדרבנן. עוד
הקשו שהרי אין עושין מצות חבילות
חבילות, נואפשר דדוקא לכתחילה
אבל היכא דא"א באופן אחר מותר
ודו"ק].

ואשר נראה דיט לחקור בטעם
דעוסק במצוה פטור מן
המצוה, דהרמב"ן ז"ל שבת כ"א
כתב דכל שאדם משמש ממצוה זו
למצוה אחרת בחיוב מצוה הוא דמיחזי
כמאן דלא חביבא ליה הך מצוה
ועבד מצוה אחריתי וע"כ לא שרי
אלא להדליק מנר לנר דתרוייהו חדא
מצוה נינהו כלומר מצות נר חנוכה

ממש, וכמ"ש ר"ה הקב"ה לזכות את
ישראל לפיכך הרבה להם תורה
ומצוות וכו' - והיינו מלשון זך,
שהקב"ה ר"ה שישראל יהיו זכים
ומזוקקים שבעתים כשמן כחית
למאור.

ובזה מובן מפני מה נמנעו היונים
מלהחריב המקדש אלא פרצו
בו פרצות, כי צודן עשו זה
ומחשבתם היחה שרצו לערב בו בלתי
טהרה ולפרון בחומת קדושת ישראל,
וגם עשו י"ג פרצות כנגד י"ג מדות
ומכילין דרחמי שח"ו רצו לבטל
הארון, ונרמו זה במקרא כשמן
הטוב על הראש היורד על הזקן זקן
אהרן שירד ע"פ מדותיו, דמדת
אהרן הי' להגיד שצחו של אהרן שלא
שינה והיינו שמן הטוב י"ג מכילין
דרחמין הנרמזין בזקן אהרן ואפשר
רק בשמן הטוב, ואולי דזה הכונה
(כריתות דף ו') שהיו משה ואהרן
מנטערים שמא מעלו בשמן שני
טפים שירדו על זקן אהרן כי ח"ו
שמא שינוי והעידה התורה שלא
שינה.

ובשו"ז דוקא בזה תקנו מהדרין
ומהדרין מן המהדרין,
שדייקא הם המהדרין במצות הבינו

וכמו שבגר חנוכה המדליק מנר לנר
מכחיש נר אחד קצת הכ"ג מכחיש
המצוה הראשונה במקצת ע"י שיש לו
כוונה גם למצוה שניה ומפסיד
בכוונתו השניה למצוה הראשונה
ולשני' כיון דבכל מצוה ל"ל רק חצי
כוונה וא"א לכיון לשתי' בבת אחת,
והפסיד לראשונה או לשני' או
למרוייהו.

אם אפשר לבוין שתי בוונות
בפעולה אחת

ומקום הספק הוא אי דוקא בשתי
פעולות אמרינן אחד מכחיש
את חבירו או מבטל או דילמא הוא
הדין בשתי כוונות ופעולה אחת,
בקיצור אי שאני מדליק מנר לנר
שבפועל מכחיש ומצוה המצוה אבל
במכוין לשתי מצות אין הכונה לקיים
ב' מצות מצוה המצוה הראשונה
ואפשר לכיון לשתי'ם ביחד או
דילמא א"א לכיון שתי כוונות ביחד
דכל שמכוין למצוה אחת וחוזר ומכוין
לשני' הרי זה מבטל הראשונה, ולא
מיבעיא למ"ד מצות צריכות כוונה
א"כ כל מצוה צריכה כוונה שלה
לגמרי ומחייב לכיון לשם מצוה זו
וי"ל דהמכוון לשניים לא קיים כלום
אלא אפי' למ"ד מצות א"א כוונה

ומין במינו אינו בטל אבל שאר מצות
נראות כמבטלות זו את זו ומסתיע
הך סברא מדאמרינן בגמ' דמעכבא
וכו' ע"ש. אמנם הריטב"א סוכה
כ"ה פי' דכיון שהלך מעוסקו במצוה
שמחייב בה ומקיים מצוה אחרת אבד
תרוייהו, לראשונה לא קיים שהרי
הניחה באמצע לקיים השני' ומצוה
שניה לא קיים שהרי פטור הי'
ממנה בעוסקו במצוה הראשונה,
ונמצא מצות מבטלות זו את זו ולא
קיים כלום.

דין רמזות מבטלות זו את זו

ומעתה יש לחקור בעושה מצוה
אחת ומכוון בעשייתה לקיים
עוד מצוה אחרת בעשי' זו כלומר
העשי' אחת הוא לשתי המצות ואין
פעולה אחת אבל יש שתי כוונות
והכוונה אחרת בכל מצוה, כלומר
כוונת מצוה שמקיים אינה ככוונת
מצוה השני' ולמשל שריפת תרומה
טמאה שהוא מ"ע וצריך לכיון
למצותה אלא שמכוון גם למצוה שני'
כגון להדלקת נר חנוכה וכיו"ב, אי
נימא דהו"ל כדן שאין מדליקין מנר
לנר דהולך ממצוה למצוה ומצוה
מצוה ראשונה ומכחשה בכוונה
עכ"פ שהכוונה היא עיקר המצוה

מ"מ סחמן לשמן לא מהני אלא כשאינו מכויין באחרת אבל אם מכויין לאחרת הו"ל כהיפך כוונה לאותה מצוה וכמ"ש ריש זבחים דמינה מחריב זה והראשונה מתבטלת או שניהם מתבטלין.

וראיתי בילקוט שמעוני שמואל עה"פ וחנה היא מדברת על לבה, כחז טעם דנשים פטורות ממצות עשה שהו"ג דאנשים יש להם שני לזבות כמ"ש ומלאה את לזבו על לזבכם לזב אנוש יסעד אבל אנשים אין להם אלא לב אחד וחנה היא מדברת על לבה ולא על לזבה וכן במלאכים כתיב וסעדו לזבכם אחר תעבורו וזאנשים לחם לזב אנוש יסעד ולכן אין מלאך עושה שמי שליחות שאין לו אלא לב אחד, והסברתי הדברים במקום אחר שלפי שאשה משועבדת לזעלה בכל שעה ואין זיכוחה לקיים שמי דברים בפעם אחת שאין לה אלא לב אחד ולכן פטרתה התורה ממ"ע שהו"ג משעבודה לאציה שזשמים מפני השעבוד שנתן לה על זעלה ויכעין טעם זה כתבו החוס' בפטור נשים ממ"ע שהו"ג אבל באנשים שיש להם שני לזבות חייב בכל, שהרי אפשר בפעם אחת על כמה ענינים,

וכן שמי מצות נמי בכלל, אלא די"ל דהקב"ה דורש לזבות וזבחים המצוה צריך לכויין בכל לזבו וכמ"ש ומלאה את לזבו גאמן לפניך וכלל לזבך וכלל נפשו. ולפ"ז לכאורה מטיין הדברים דשמי כוונות אפשר לכויין באיש ולא באשה.

האיך אפשר לכויין בשש מצות הנוהגות בכל שעה בבת אחת

איברא דיש לעיין שהרי באמת יש מצות שנוהגות בכל שעה וכגון שש מצות שחשב החרדים וכיוצא בהם וא"כ היאך מקיימין מצות אחרות באותה שעה ומכויין למצוה אחרת שנמצא מסיח דעתו משש מצות האמורות וכן המניח תפילין ונוטל אחריו וכיוצא בו כמה מצות וא"כ ע"כ שאפשר לכויין בכמה מצות בשעה אחת ולא מתבטלות זו אחת זו ולא אמרין זכה"ג העוסק במצוה פטור מן המצוה ועיין תוס' שמחלקין בין אפשר לקיים שניהם ובין שא"א.

ובד דייקין נראה דבר זה לכאורה מחלוקת הראב"ד ורמב"ם פ"ז מהל' פרה אדומה ה"ג שכתב הממלא באחת ידו ועושה מלאכה

יכול לכיון צשריפת שמן לשחי מצות ולהראצ"ד כיון דאינו יכול לכיון א"כ ליכא להדליק והבן. ולפ"ז י"ל דבאמת זו מה שאמרו בירושלמי דכיון שיט כאן שחי מצות וי"ל דמבטלות זו את זו דא"א לכיון שחי כוונות צבת אחת ובפעולה אחת ולכן אין מדליקין וכדעת הראצ"ד אבל י"ל דדזיעבד הרי אן נמי עושין כמה מצות שא"א זולתם וכגון השש מצות וכיוצא בו שכיון שא"א צאופן אחר מותר לקיים הכ"ג דזיעבד מדליקין ויאל ידי חובתו, אלא דלפ"ז אשה שאין לה אלא לב אחד לא תוכל להדליק בשמן שריפה שא"א לה לכיון ב' דברים שאין לה אלא לב אחד.

אשה אי מדלקת בשמן שריפה

אלא די"ל דאשה נמי מצי להדליק לפמ"ש החוס' קידושין צשס ר' יוסף מא"י דאשה אינה מצויה על מ"ע דשריפת קדשים שהוא מ"ע שה"ג א"כ אינה מצויה להדליק שמן שריפה ואזלה הרי כשמדלקת לשם נר חנוכה הרי היא כמצותה וליכא שחי מצות ולא הוי חצילות חצילות.

צידו האחרת או הממלא לו ולאחר או שמילא לשנים כאחת שניהם פסולין שהמילוי מלאכה וגמאז כל מילוי משניהם כאלו עשה עמו מלאכה אחרת. וכחצ עליו הראצ"ד ז"ל א"א דעמי צכל אלו לאו משום מלאכה הוא נפסל אלא מפני היסח הדעת וכו' וכלל של דבר אין אדם יכול לכיון דעתו לב' דברים כאחד או לשני בני אדם כאחד נפרדים צמעשיהם וא"א צלא היסח הדעת כו' ע"ש.

והנראה דבר חדש מחלוקת הראשונים אי אדם אחד יכול לכיון לשני דברים כאחד וה"ה לשני מצות וכנ"ל ועיין רש"י (חולין דף ע' ע"ב וגיטין דף נ"ג) והרא"ש צה' למס' פרה פ"ט מ"ג דרש"י נמי מפרש מטעם היסח הדעת ועיין חוס' פקחים י"ח ע"א נפסלו המים משום מלאכה ובספרינו משנ"ה ח"ג ס"י רכ"ג הארכתי קצת צביאור סתירת רש"י הנ"ל ע"ש.

נחזור לדידן דא"כ לכאורה חקירתנו הוא מחלוקת הרמב"ם והראצ"ד ז"ל דאי נימא דאדם יכול לכיון לשחי דברים צבת אחת הכ"ג

סימן קלג

אי מותר להדליק בשמן שרו"ר
שורה עליו

ובדבר שאלתו שקנה שמן זית לחנוכה והניחו בטעות או בכיון תחת המטה שישיגם עליה ושוב עלה בדעתו אי יכול להדליק שמן זה לנר חנוכה, ומקום הספק כיון שהשמן אסור באכילה והו"ל בכלל ממשקה ישראל מן המותר לישראל וזה אסור באכילה משום רו"ר שעליו או שאעפ"כ לגבי מצוה ליכא איסור. וכעין שמצינו במים שלנו שקיי"ל במקום שיש שם מת שופכין המים ומ"מ מים שלנו א"צ לשפוך (ע"ן רמ"א א"ח ס"י תנ"ה ס"א), ואין לשפוך מים שלנו מכה מת או תקופה הנופלת ומ"מ לכתחילה טוב לשום בהם ברזל וכו' (מרדכי פ' כ"ש הג"מ פ"ה) ועיין מ"ב ואחרונים שאין לשפוך דשומר מצוה לא ידע דבר רע ונראה כמזלזל במצות ע"ש, גם צדיקים שלנו בליל שימורים ליל פסח כתבו מן האחרונים שמתרים לאכול דליל שימורים מן המזיקין הוא. אבל סתם מצוה אין בה טעם של משומר מן המזיקין.

ובישיבי מחזקין העיר עיני צשו"ח
דברי יציב יו"ד ס"י ל"א
אות ט"ו שכבר דן בזה אי מותר
להשתמש לדבר מצוה בדברים שרו"ר
שורה עליהם. והביא דברי השאלות
פ' וישלח ומצוה להניחה בטפה וכו'
ודברי הנוצ"י ת' א"ח ס"י ג' דדוקא
בתפילין צע"ן מן המותר בפ"ך
ובהגהות מהר"ח למדליקין בשמן
קיק והוא נחשב בין העופות טמאים
(חולין ס"ג ע"א) ודן נמי בספיקת
האחרונים בשמן שנחערב בו שומן
חזיר, והאריך קצת בפלפולא
דאורייתא.

ומיהו לפענ"ד יש קצת לחלק דלגבי
איסורים הרי קיי"ל יש ביטול
ולכן כשנחערב שומן טהור באינו
טהור נחבטל אבל רו"ר לא נחבטל
וכמ"ש מרן שם בתשובה אחרת,
ובאמת כי שאלה זו איכא נמי
בהדלקת נר שבת וי"ל קצת דבנר
שבת העיקר שיהי אור, וי"ל בנר
חנוכה דתלוי אי לאחר שכבחה מותר
השמן, דאי נימא שמוחר א"כ יש
לחוש שיכבה ויאכלנו ויש לגזור שלא
להדליק ואי השמן של נר חנוכה
שכבחה אסור א"כ ליכא למגזר שמה
יאכלנו. ועיין חוס' שבת מ"ד ד"ה
שבנר וכו' ואחר השבחה מותר אפי'

שרו"ר שורה עליו פסול למצוה א"כ
 צריך לשמרו שלא ישאר השמן מגולה
 בלי שומר ולכן כתב דבעי שיהא
 מזוזה מימן ונ"ח משמאל ובעה"ב
 וטלית מצויצת לשמור מן המזיקין
 ורו"ר, שאם ישאר ולא ישמור ישרה
 עליו רו"ר.

וי"ל כיון דאינו אלא לחצי שעה אינו
 שורה וחיישין לאחר זמן
 הדלקה, וכתב בטלית מצויצת
 לפמ"ש בסמ"ע ח"מ סי' ו' דצמקום
 נר דנין בלילה וממילא אין רו"ר
 שורה נמי אלא דא"כ יש נמי דין
 ציצית ואמר בעה"ב ציניהם עם טלית
 מצויצת. ולהלכה נראה דאם אין לו
 שמן אחר ידליק שמן זה ואם יש לו
 שמן אחר יהדר במצות שמקיימין בה
 למהדרין מן המהדרין.

לר' יהודה וכו' וקשה לר"י דמ"ש
 מנר חנוכה דחגי' כבה ליל ראשון
 מוסף עליו בליל ב' וכו' כבה ליל ח'
 עושה לו מדורה בפני עצמו מפני
 שהוקצה למצותו, ואומר ר"י דנ"ח
 עיקרו לא להנאחו בא אלא לפרסומי
 ניסא וכו'. ולפ"ז ליכא למיחש שמא
 יבא לאכלו.

ואי נימא דחוששין לשמן זה שלא
 להדליק בו נר חנוכה נראה
 לפענ"ד לומר טעם הגון מה דכתב
 השאלתות למ"ד נ"ח משמאל כי
 היכי דליהוי מזוזה מימן ונר חנוכה
 משמאל ובעה"ב בטלית מצויצת
 ציניהן, ותמהו כולם חדא על הטלית
 צויצת עיין העמק שאלה שם,
 וצמקום אחר הבאתי לענין אי מצוה
 ליטב על יד הגרות כל זמן הדלקה,
 ולהג"ל הי' אפשר לומר כיון דשמן

שו"ע או"ח הל' חנוכה

חנוכה לעולם אינו חל ביום ג'. חנוכה הוא י"ט מדצריהם להלל ולהודות ולומר צהם על הנסים צהודאה וצצרכת המזון אבל לא לאיסור מלאכה. נוהג שמונה ימים, ולא תקנו ט' ימים מספק כמו צשאר יו"ט שני של גליות ח' דדוקא צמועדים שהם דאורייתא תקנו ספיקא דיומא ולא ציו"ט דרצנן (מעג"צ וצגליון ש"ע ע"ש). נשים שנוהגות שלא לעשות מלאכה צשעת הדלקת נרות אין להחיר להם. ואפילו עד הצות נמי אין למחות ויש אומרים אפי' כל היום.

סי' תר"ע סע' א'

בב"ה בבבסליו ח' ימי חנוכה. והוסיף הרמ"א ז"ל מתחילים ח' ימי חנוכה. וי"ל צמאי פליגי. ונראה דצעטרת זקנים הציא שהקשה אצודרהם צשם צעל העיטור למה אין עושין ט' ימי חנוכה משום ספיקא דיומי ותי' דצדאורייתא החמירו ולא צדרצנן ומהר"א צחי' על הקמ"ג הקשה דהא מגילה דרצנן ולולי דלא יעצר כתיב היינו קוראים משום ספיקא דיומא וי"ל דלכן כתב המחבר צכ"ה צכסלו שמונת ימי חנוכה כלומר שימי חנוכה הם שמונה ולא ז' ולא ט'. והנה הפר"ח

ח' על הקושיא מה הי' הנס ציום ראשון דציום ראשון על נצחון המלחמה תקנו ולפ"ז השמונה ימי חנוכה הם חרי תקנות הראשון הוא צשביל הנצחון ושאר צבע ימים צשביל השמן וא"כ דצבע ימי חנוכה צשביל הנס מתחילין מכ"ו ולא מכ"ה ולזה הוסיף הרמ"א מתחילין כלומר דכל שמונה הם מנוה אחת וטעם אחד.

בב"ה בבבסליו ח' ימי חנוכה. והרמ"א הגיה (מתחילין) ח' ימי חנוכה וי"צ למה כתב המחבר כלשונו. איברא דצגמרא (שבת כ')

קושיה הב"י דאה"נ נס השמן לא
 הי' אלא ז' ימים ויום ראשון תקנו
 בשביל נכחון המלחמה ועיין ר"ן
 ופר"ח ולדעתם א"כ ימי חנוכה
 מתחילין בכ"ז וכ"ה הוא לזכרון נכחון
 המלחמה. אמנם הרמ"א ז"ל להוציא
 משיטה זו כתב בכ"ה בכסלו מתחילין
 שמונה ימי חנוכה כלומר בכ"ה נמי
 חלק משמונה הימים הוא דכל הימים
 הם זכר לפך שמן ולא בשביל נכחון
 המלחמה.

עוד י"ל דהבעל העיטור נמי חמה
 למה לא תקנו ט' ימים משום
 ספיקא דיומא וכתב ויש שחי'
 דבדרבנן לא תקנו משום ספיקא
 דיומא והקשו ממגילה ועיין עטרת
 זקנים על גליון הש"ע ומיהו ראיתי
 מי שחי' דאהכ"נ יום שמיני הו"ל
 משום ספיקא דיומא וזוה מיושב
 קושיה הב"י דאחיה נס הי' בראשון
 דחנוכה ולשיטה זו יומי דחנוכה לא
 הוא אלא ז' והשמיני משום ספיקא
 דיומא ולפ"ז אחי שפיר דברי חז"ל
 בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה תמניא
 אינון שלא תימא דיומי דחנוכה לא
 הוא אלא ז' קמ"ל דיומי דחנוכה
 תמניא אינון. וכבר הבאחי דברי
 בעה"ט בסמוך.

נמי איכא ת"ר בכ"ה בכסלו יומי
 דחנוכה שמונה והול"ל מתחילין
 שמונה ימי חנוכה.

ונראה דהב"י הקשה ביום ראשון לא
 הי' הנס כיון דהי' שמן ליום
 ראשון וחי' ג' תירושים א' תירץ
 דלאחר שנחנו כל השמן במנורה
 נעשה נס ונתמלא מיד באותו הלילה
 הפך עם שמן ובמאירי הביא חי' זה
 בשם י"מ והקשה עליו דא"כ ביום
 ח' לא הי' נס דביום ז' כבר הי' שמן
 ליום ח'. עוד חי' הב"י שחלקו השמן
 לשמונה חלקים ונעשה נס ודלק
 השמן כל הלילה כל שמונה ימים
 הגם שלא הי' רק חלק שמיני אלא
 דלפ"ז ז"ל דמיד בכ"ה בכסלו כבר
 ידעו משמונה הימים דאל"כ אמאי
 חלקו לשמונה הימים ועיין ר"ן דלילך
 לתקוע לקח שמונה ימים ולכן מיד
 חלקו לשמונה ימים ולפ"ז שפיר
 אמרו בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה
 תמניא אינון כלומר לתרץ קושיה
 הב"י דמיד אז כבר הי' ח' ימי
 חנוכה ואחי שפיר גירסת המחבר
 בכ"ה בכסלו שמונה ימי חנוכה שבא
 לישב שחירו' זה עיקר.

ולישב גירסת הרמ"א ז"ל נראה
 דק"ח מפרשים פי' לתרץ

בב"ה בבסליו ח' ימי חנוכה. האזדורהם הקשה בשם ספר העמים מדוע אין עושין ט' ימי חנוכה משום ספיקא דיומא ועיין עטרת זקנים על גליון הש"ע ובערבי נחל (ס"פ ויחי) הביא בשם תולדות יעקב יוסף פ' מקץ, לפי"מ שהקשה הנ"י דביום ראשון לא הי' נס שהרי הי' שמן ליום אחד ומי' דבאמת הי' ראוי לעשות רק ז' ימים חנוכה והא דקבעו שמונה משום ספיקא דיומא ואח"כ הקשה על עצמו ועי"ש מה שכתב הערבי נחל.

ולפענ"ד לאחר קידה א"א לומר שהוא משום ספיקא דיומא דא"כ בכל יום ויום הי' צריכין לקרא בקריה"ת משום ספיקא דיומא ביום ראשון וביום שני כמו בחוה"מ שיקראו שני נשיאים משום ספיקא דיומא בחוה"מ סוכות וגם בהדלקת הנרות הי' צריך בכל יום להוסיף אחת מחמת ספיקא דיומא וז"ע.

ונוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות. ובמג"א סק"ז כתב ובמקום שנהגו איסור כל היום אין להקל משום דברים המותרים וכו'. ותמוה שהרי

הנשים מעשה ידיהם לבעליהם והאיך יפסידו להם ועיין מג"ת. וי"ל דעיקר מעשה נשים הוא תשמישי הבית לתקן הסעודה וכיוצא בו ובחנוכה הרי לא תקנו סעודה אלא יו"ט בהלל והודאה וצריך להלל ולהודות כל היום להשי"ת וכיון דאין סעודה א"כ שפיר נהגו שלא לעשות מלאכה וליכא הפסד לבעלה.

עוד נראה טעם דוקא בעוד שהנרות דולקות לפמ"ש בחו"י א"ח סי' תרע"ב בספרו מקור חיים דמעיקר מצוה שיהא המדליק יושב חצי שעה אצל הנרות לראותם ולשמוח בהם א"כ הרי אז אשתו פטורה מלשמשו שהרי הוא יושב על יד הנרות ועוסק במצוה ושפיר נוהגות שלא לעשות מלאכה אז והבן.

ונוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות. ובמג"א סק"א דוקא נשים לפי שנעשה נס על ידיהם (מט"מ). וז"ע שהרי אכן מדליקין נרות על הנס שנעשה עם השמן ובגמ' אמרו מאי חנוכה וכו' שכשנכנסו יונים להיכל וטמאו כל השמיים וכו' דקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שלא הי'

בו להדליק אלא יום אחד נעשה בו
 גם והדליקו ממנו שמונה ימים לשנה
 אחרת קצעום ליו"ט צהלל והודאה
 על השמן וגשים עשו הנס ע"י חלב
 שהאכילה יהודית את האויב. א"כ
 מאי קאמר לפי שנעשה נס על
 ידיהם.

ונראה דהנה כבר הקשו למה לא
 עשו זכרון גם על נחון
 המלחמה ועיין ר"ן ופ"ח וי"ל
 דבאמת משום הא והא תקנו אלא
 באנשים שהי' נראה הנס של נחון
 קצת בדרך הטבע והנס של שמן כולו
 שלא בדרך הטבע ולכן קצעום על
 השמן אבל בנשים דהנחון במלחמה
 הי' כולו שלא בדרך הטבע דאיש
 דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש
 ולכן הם קבלו עליהם שלא לעשות
 מלאכה להראות על הנחון בלחי
 טבעי כלל אלא המלחמה להי' הוא
 איש מלחמה הי' שמו ומה"ט מסר
 הקב"ה שבא ע"י אשה להראות כי
 לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי שהי'
 אללם הנס שלא בדרך הטבע וכמ"ש
 במק"א.

ובמה שכתבנו יש לישב נמי מה
 שכתב הרמ"א בסמוך שם
 ק"צ י"א שיש לאכול גבינה בחנוכה

לפי שהנס נעשה בחלב שהאכילה
 יהודית את האויב (כל בו ור"ן)
 וז"ע כנ"ל שהרי חנן עושין זכר לנס
 המנורה והדלקת נרות ולפמ"ש אחי
 שפיר דבאמת אחרווייהו צעינן אלא
 דזכר זה של גבינה הוא יותר נוגע
 לנשים שלהם הי' זה הנס יותר, ועיין
 רש"י שבת מאי חנוכה על איה נס
 קצעוה דמשמע רק על נס אחד
 ולפמ"ש כוונתו שודאי היו שם הרבה
 נסים ועל יותר מאחד קצעוהו אלא
 עיקר קביעתו היתה על הנס של
 שמן.

ונוהגות הנשים שלא לעשות
 מלאכה בעוד שהנרות דולקות
 ויש מי שאומר שאין להקל להם.
 וז"ע והב"ח כתב וגם אם יש נשים
 שנוהגין איסור כל היום אין להקל.

ונראה לפמ"ש קמ"ז צי"ש א"ח
 סי' של"ד לישב סתירת
 התוס' הובא בנו"י ת' א"ח סי'
 קי"ב דבתוס' קידושין ל"א ע"א
 ד"ה לא מפקידנא דייקו דנשים
 מצרכוה על מ"ע שהז"ג אם עושין
 אותן, וראייתם מסומא דמבדך אפי'
 לר"י דפטור מכל המצות, וע"כ
 דס"ל דאפי' מדרבנן פטור והקשה

מז"ק פ"ו ד"ה וכן כתבו דקומא חייב במזות דרבנן אפי' לר"י, ותי' מרן ז"ל ד"ה ושוב לפמ"ש בזה"ד סי' ק"א שהביא ע"ז א"ת סי' חרע"ו באכסנאי שהוא נשוי ורוצה להדליק בצרכה חוץ לביתו דרשאי וגדול אחד חולק דהו"ל צרכה לצטלה, דכיון שפטור נקרא הדיוט אם יעשה, וזה"ד דחה דכיון דמצינו בגמ' מהדרין ומהדרין מן המהדרין אין זה כמוסיף על התלמוד.

ובק"ו צבי"ש הנ"ל מישב בזה קושי' המג"א דדבבר שלא מצינו חומרא בגמ' שהחמירו חכמים ועשו סייג וגדר לכ"ע אז פטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט אבל במקום שמצינו שהחמירו חכמים ועשו גדר וסייג לכל העולם כ"א יכול להחמיר על עצמו כפי רצונו ולא נקרא הדיוט, ולפ"ז א"ש דאף דקומא חייב מדרבנן ולא נשים מ"מ כיון שכבר מצינו לחכמים שהחמירו על מי שאינו חייב במזות מה"ת שיהי' חייב מדרבנן שוב אפי' נשים מחמירות על עצמן לא מקרי הדיוטות ויכולין וספיר הביא חוס' בקידושין ראי' מקומא לנשים ע"ש.

וי"ל הכא נמי אם לא מצינו בשום מקום איסור מלאכה בחנוכה

ולא החמירו בדבר האריך יחמירו לעצמן דהו"ל כמוסיף על התלמוד וכעין צודה דת לעצמו, או צודה איסור לעצמו, וקמ"ל די"א שלא למחות בזה. ואולי הטעם דבאמת גם הם חייבות להדליק אלא שיוצאות בהלקת הבעל והבעל חייב לעמוד אלל הנרות לכחחילה כל זמן הדלקתן וכיון שהבעל צריך לעמוד אלל הנרות ואינו עושה מלאכה הכ"נ הם יכולות שלא לעשות מלאכה ודו"ק.

סי' תר"ע סע' ב'

הג"ה י"א שיש לאכול גבינה בחנוכה לפי שהנם נעשה בחלב שהאכילה יהודית את האויב (בל בו וד"ן). ופי' היא היתה בת יוחנן כה"ג והיתה גזירה כל ארוסה תבעל לטפסר תחלה והאכילה לראש הצוררים גבינה לשכרותו וחמכה את ראשו וברחו כולם.

ולפענ"ד י"ל עוד לפמ"ש כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל, וראיתי בשפע חיים למו"ר הגה"ק יהי אור נר צ' מביא מספר מתחיהו שמסופר ששחטו כל בהמותיהם לפי שלא רצו לקיים גזירתם כתבו לכם על קרן

דשמואל אמר וכי נר קדושה יש בה וכו' ועיין צעה"מ דרב חולק על מאן דס"ל אסור להשחמש לאורה דמדע אפי' חשמיש דקדושה וס"ל דקדושה שרי והמלחמות חולק וס"ל דרב אסי אמר רב קמ"ל דאפי' חשמיש קל כהרצאח מעות אסור וכ"ש שאר חשמישין ולפמ"ש יש לומר דקמ"ל שלא לחוס על המעות שהמרצה ומונה המעות הוא שחם עליו והרי שם לא חסו על ממונם אלא שחטו כל בהמחם ולא חששו בשביל לקדש שם שמים והכ"י קאמר דאסור לרצוח מעות כנגד נר חנוכה.

השור שאין לכם חלק באלו ישראל, ע"ש דברים מחוקים וש"י. וי"ל דכיון ששחטו כל הבהמות שהיו להם לא הי' להם בכלל בשר ובהמות לשחוט ואכלו מאכלי חלב ומה"ט לא תקנו סעודה שהוא דוקא בבשר כמבואר בפוסקים לגבי סעודה מלוה כגון בריח מילה וכיוצא בו וסעודת שבת ויו"ט דבעי בשר דוקא וכן בסעודת פורים כחז הרמב"ם ז"ל בשר אבל בחנוכה לא תקנו ולפמ"ש אחי ספיר שגם זה ענין פרסומי ניסא להגיד מסירח נפשם ששחטו כל בהמחם.

ונראה דמה"ט אמר נמי וי"א לכאורה לפי הטעם שע"י גבינה נעשה הנס א"כ למה רק י"א ולא תהא גבינה קשה ממרור בפסח שאוכלין זכר לנס בפסח אלא כיון דשחטו כל בהמחם גם חלב לא הי' להם לכן קאמר רק וי"א שיש לאכול גבינה והיינו מאכלי חלב להראות שלא הי' להם עכ"פ בהמות ששחטום.

ואולי יש לפרש בזה מה שאמר (שם כ"ב ע"א) רב יהודה אמר רב אסי אמר רב אסור להרצוח מעות כנגד נר חנוכה כי אמריחה קמיה

דיבוי הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות וכו' (מהר"ם) הג"ה וי"א שיש קצת מצוה בדיבוי הסעודות וכו' ונוהגין לומר זמירות ותשבחות בסעודות שמרבים בהם ואז הוי סעודת מצוה (מנהגים). וביש"ש ז"ק פ"ס קל"ז דייק מלשון הרמב"ם פ"ג ה"ג שחפס לשון ימי שמחה ורצה לאשמעינן שיש כאן סעודת מלוה. וכחז המג"א זמירות וה"ה בנישואי בת ח"ח לע"ה אם אומרים שירות הוי סעודת מלוה (מרדכי פ"ד דפסחים) ול"ע מאי בעי המג"א בזה

כאן ועוד אחי לא קאמר וה"ה כל
סעודת הרשות אם אומרים שירות
ותשבותות הוי סעודת מלוא.

בתוס' (ס"ז) אם אומרים שירות
ותשבותות נעשה סעודה של מלוא.

ונלפענ"ד דולאי בסעודת הרשות לא
מנהי שירות ותשבותות
לעשותו סעודה של מלוא ואדרבה
הרי לאחר החורבן אסור לשיר שירים
עיין סי' תקס"א ס"ג ואפי' שיר
צפה על היין אסורה שנאמר בשיר
לא ישמו יין ומ"ש וכבר נהגו כל
ישראל לומר דברי תשבותות או שיר
של הודאות וזכרון חסדי הקב"ה על
היין כתב במג"א שם סק"א דלא
שרי אלא אותם השירים שנתקנו על
הסעודה כגון בשנת וכל הפיוטים
אחרים אסור ע"ש וא"כ בסעודת
הרשות אסור לשיר אבל בזמן שיש
כאן מלוא כגון הדלקת נ"ח דיש כאן
מלוא לפנינו וקצת מלוא להרבות
בסעודה כה"ג אם אומרים מזמורים
ושירות ותשבותות נעשה סעודה של
מלוא.

ובזה אמרתי לפרש בפרשת השבוע
וטבות טבת והכן כי אחי יאכלו
האנשים צלהרים וישמו וישכרו עמו
ובמדרש איחא סקעודת חנוכה הכין
להם וז"ב וי"ל דהרי רש"י כתב
שמיים שפרשו זה מזה לא שמו יין
וז"ע בשלמא יוסף שפיר שמה
שהכיר אותם שהם אחים שלו שמה
יין אבל הם שלא ידעו שיוסף אחיהם
למה שמו יין והלוא אחי צלמת
אחיהם הם ולהנ"ל י"ל דהם לא
אכלו בסעודת הרשות וכ"ש כשהיו
בארץ כנען אכלו על שלחן אביהם
וסעודה שח"ח שרוי בה הוי סעודת
מלוא, עיין ברכות ס"ד כל הנהגה
מסעודה שח"ח שרוי בה כאילו נהגה
מזיו השכינה. אבל כאן ראו שעשו
להם סעודה והי' סעודת חנוכה
וישכרו עמו שאמרו שיר על היין כדי
לעשותו סעודת מלוא.

וע"ז הוסיף המג"א דה"ה בת ת"ח
לע"ה דיש כאן מלוא שהרי
סוף סוף ענין הקידושין והנשואין
הם מלוא אלא שאין כאן סעודת
מלוא דהמשיא בתו לע"ה כאלו
כפתה לפני ארי (פסחים מ"ט ועיין

ובמש"ב נלפענ"ד לישיב נמי הפייט
לשבת חנוכה וי"א שהוא
מבעל א"ע ובשו"ת מהר"י ברונה
שדא ביה נרגא שכתב שם משתיית
יין וכיוצא בו דליכא בזה חיוב
בחנוכה ולפמ"ש י"ל דכיון דע"י

והנראה לאעיקר מצוה פריך דא"א
 שיחתייב ליתן עד שליש ממונו על
 מ"ע אחת וע"כ קאי אהידור מצוה
 שזריך לפזר עד שליש במצוה ומכאן
 ואילך משל הקב"ה ולכאורה מ"ש
 בהידור דיכול ליתן משל הקב"ה
 אפילו יותר משליש ועל עיקר מצוה
 פריך אלא מעתה ולא קאמר כ"ו
 דמכאן ואילך משל הקב"ה ועיין
 רש"י עד שליש משלו.

והנראה דהנה אמרו ז"ל (ע"ז ג')
 שכר מצוה צהאי עלמא
 ליכא א"כ אעיקר מצוה לעולם אין
 משלמין צהאי עלמא ולכן אעיקר
 מצוה א"א לומר שיצונו יותר מחומש
 שחייב ליתן עבור מ"ע דא"כ יצטרך
 לצריות והחורה לא חייבו לקיים
 מצוה באופן שיתן כל הונו רק שלא
 לעבור על לאו חייב לפזר אפילו כל
 ממונו אבל במ"ע לא אמרינן הכי
 והנה כ"ו בעיקר המצוה אבל בהידור
 מצוה שלא נחתייב בו קיי"ל דמצוה
 שמציא עצמו לידי חיוב שכר מצוה
 צהאי עלמא איכא (עיין מהרש"א
 סוטה י"ג ד"ה וכן). וא"כ בהידור
 מצוה עד שליש הוא מעיקר דינא
 אבל יותר משליש כיון דליכא חיוב
 אס מוסיף שכר מצוה צהאי עלמא
 נמי איכא ושפיר יחתייב עצמו

שירות ותשכחות נעשה סעודה של
 מצוה וא"כ יש לשחות יין בחנוכה
 דאין שיר אלא ביין ושפיר עשה
 הפייט לשחות יין ולאכול ברכורים
 וכיוצא בו ודו"ק.

סי' תרע"א סע' א-ב

ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה
 שואל או מוכר בסותו ולוקח
 שמן להדליק. כמה נרות מדליק
 בלילה הראשון מדליק אחד מכאן
 ואילך מוסיף והולך. ונ"ב כיון
 דמייירי מעניים ששואל או מוכר את
 כסותו וא"כ מייירי שאין לו אפילו על
 עיקר מצוה ואמאי פסק ותייבו
 ולמכור כסותו לא די בעיקר מצוה
 אלא צריך להיות מן המהדרין מן
 המהדרין שמכאן ואילך מוסיף והולך
 אחד בכל לילה.

ונראה דהנה בגמ' (ב"ק ע' ע"א)
 אמר רב הונא במצוה עד
 שליש ופריך מאי שליש אי לימא
 שליש ביתו אלא מעתה אי איתרמי
 ליה תלמא מצותא לחיוב כוליה ביתי
 אלא אמר ר' זירא בהידור מצוה עד
 שליש במצוה וכו' במערבא אמרי
 משמיה דר"ז עד שליש משלו מכאן
 ואילך משל הקב"ה ע"ש ובחוס',

כתב המג"א (סי' תרע"א) נ"ל
 דמי שאין לו שמן הרבה יתן
 באחד שמן כשיעור והמותר יחלק
 לכולם שאם יעשה לכולם בשוה
 לא ידליק אפי' אחד כשיעור.
 ומשמע דההידור לא נעי להיות כנר
 הדלקה, שדליק כשיעור אלא כמה
 שיש לו ידליק להידור וידליק אפי' כל
 שהוא. דאל"כ ידליק שמי נרות
 שלמות או ג' כפי שיש לו, וגם
 שמעיין דאינו יכול לעשות הידור כנר
 אחד אלא או ידליק כפי החשבון או
 לא יעשה הידור כלל והארכתי בזה
 בס"ד במקום אחר.

סי' תרע"א סעי' ז'

מצוה להניחו בטפח הסמוך
 לפתח משמאל כד שתהא מזווה
 מימין ונ"ח משמאל וכו' הג"ה
 ומיהו בזה"ז שכולו מדליקין
 בפנים ואין היכר לבני רה"ר כלל
 אין לחוש כ"כ אם אין מדליקין
 בטפח הסמוך לפתח ומ"מ המנהג
 להדליק בטפח הסמוך לפתח כמו
 בימיהם ואין לשנות וכו'. הנה
 פסק הרמ"א ז"ל בזה"ז כיון דאין
 היכר לבני רה"ר כלל מדליקין בטפח
 הסמוך לפתח ודי וכ"כ עוד בסעיף
 ח' לענין הדלקה בשני פתחים

בהידור אפי' יותר משליש שהרי
 יחזרו לו בחייו.

ומה מחקו בזה דברי רש"י ז"ל שפי'
 עד שליש משלו דהיינו אותו
 שליש שיוסיף בהידור מצוה משלו
 י"א שנפרעין לו בחייו כדאמרין
 (ע"ז ג') היום לעשותם למחר לקבל
 שכרם מכאן ואילך מה שיוסיף
 בהידור יותר על שליש יפרע לו
 הקב"ה בחייו ולכאורה מאי קמ"ל
 ולפמ"ש אחי שפיר דקמ"ל דלא הוי
 בכלל שכר מצוה בהאי עלמא אלא
 הוי שכר שהקרבן קיימת לו לעוה"ב
 ואוכל פירותיהן בעוה"ז.

ובזה אחי שפיר הסמוכין צריך לזרז
 מאד בהדלקת נרות חנוכה
 ואפילו עני המתפרנס מן הדקה
 שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן
 להדליק אלא כיון שהוא עני ושכר
 מצוה בהאי עלמא ליכא ולמה מוכר
 כסותו ולכן ממשיך ומסמיך כמה
 נרות מדליק וכו' מכאן ואילך מוסיף
 והולך אחד בכל לילה והיינו
 כהמהדרין מן המהדרין והרי להידור
 מצוה מכאן ואילך של הקב"ה ויפרע
 לו הקב"ה בחייו ולכן שפיר ידליק
 כהמהדרין מן המהדרין דוקא אפילו
 כשמוכר כסותו ודו"ק.

אלא דקשה ליה מחוס' שבת (כ"ה)
 ע"ב) ד"ה חובה שכתבו דנר
 שבת מצרכין עליו הגם שאם הדליק
 נר ע"ש ולא כצוהו ודלק יכול להניחה
 על השלחן לשם מצות שבת ולצדק
 עליו ולהדליק הרי נראה דאפי' היכא
 דלא צעי להדליק לשם שבת אפי"ה
 יכול לצדק עליו, וטרח החת"ם לישב.
 ומעכ"ת פשיטא ליה דלפי הנ"ל הני
 תרי מילי נינהו דבנר שבת אין
 המצוה הדלקתו אלא עיקרו של נר
 שלא ישב בשבת בחושך וזה כל נורת
 המצוה וכן שפיר מצדק על הנר
 הדלוק צעת שמניחו על השלחן לשם
 שבת קודש ולא הביין מה שהחת"ם
 טרח עצמו ליישב קושיא זו.

ולפענ"ד קושיית החת"ם ז"ל מדברי
 התוס' שהרי אגן מצרכין
 להדליק נר של שבת קודש כלומר
 שהדלקה עושה מצוה כמו שאמרו
 בגמ' שבת צנר חנוכה דאיבעיא להו
 הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה
 מצוה ופשטו מדמצדק להדליק ש"מ
 הדלקה עושה מצוה וא"כ בשבת נמי
 כיון דמצרכין להדליק נר של שבת
 משמע דהדלקה עושה מצוה ואפי"ה
 כתבו התוס' דבנר שבת אפי' הודלק
 מכצר שלא לשם שבת אם הניחו על

דצוה"ז שכולם מדליקין בפנים ממש
 ואין היכר לצני רה"ר כלל אפילו יש
 לבית או לחצר הרבה פתחים לארבע
 רוחות אין מדליקין אלא פעם אחת
 בפנים כנ"ל וכן המנהג פשוט ע"כ.

סי' תרע"א סעי' ח'

חצר שיש לו ב' פתחים מב'
 רוחות צריך להדליק בשתייהן
 מפני החשד. מה שהעיר בקושיית
 הפר"ח על הר"ן דס"ל דאין מצרכין
 על נר חנוכה כשמדליקין בפתח השני
 משום חשדא דהקשה מ"ש מנן
 פקועה דנמי שחיטתו משום חשד
 ומצרכין על שחיטתו, והחת"ם בתש'
 (סי' ע"א) דהגם דשניהם תקנו
 משום חשדא מ"מ לא ראו זה כראוי
 זה דבבן פקועה חייבו שחיטה נוסף
 ממה שנשחט צמעי האם שפיר
 מצדק אף דהאי שחיטה לא הוי אלא
 מדרבנן ומטעם חשד משא"כ בחנוכה
 דלא חייבו חז"ל להדליק על פתח שני
 אלא אם מניח שם נר דלוק מצע"י
 שלא לשם חנוכה נמי מהני וכל נר
 שהניחו שם מהני להוציא מידי חשדא
 וא"כ לא חייבו חכמים להדליק שם
 נר חנוכה אלא להראות שהדליק נר
 חנוכה בכלל.

מצרך ולא דמי לנר שנת שהוא המצוה עצמה אלא שלא הדליק כשמנאה ללוק מע"ש. וע"ש שהאריך וכחז כמה תירוטים אקושיא זו ודבריו כגחלי אש.

סי' תרע"ב סע' א'

מדליקין נר חנוכה אור לכ"ה בבסלו לאחר שתשקע החמה עם צאת הכוכבים. (עיין סי' תרע"ב ס"א) לא מאחרים ולא מקדימין, וי"א דבזה"ל שמדליקין צפנים א"ל לזוהר להדליק קודם שחלה רגל מן השוק. (הרמ"א) ובדיעבד מדליק כל הלילה. ומדליקין אחר תפילת ערבית. כל השמנים והפחילות כשרים לנ"ח ושמן זית מצוה מן המוצהר, ואם אין שמן זית שני לו שמן שאורו כלול וזך ונקי, ונוהגין בכמה מקומות להדליק צנר של שעה ואפי' צנר של פאראפין. נר חנוכה אסור להשתמש לאורו. ואפילו תשמיש של קדושה כגון ללמוד תורה לאור נר חנוכה אסור, ויש מחירין בתשמיש של קדושה. ונוהגין להדליק נר נוסף כדי שאם ישתמש לאורה יהי לאור הנוסף לדעת המחבר ומנהגיו להניח השמש שבו מדליק שאר נרות והכי עדיף ויש לעשותו יותר ארוך משאר

השלחן לשם מצוה שנת מצרך והא מצרך להדליק והרי לא הדליק וע"כ לדעת החוס' אפי' אינו מדליק ואין צריך להדלקה שכשר מה שהדליק צנר ואפי"ה מצרך א"כ הכ"נ צפחה שני לענין נר חנוכה.

ובעצם דברי הפר"ח הנ"ל האריך הרבה מרן בק"ו צבית שערס א"ה סי' ש"ס והביא מי' אחד צ"ס התצו"ש סי' י"ג אות ט' דשחיטת בן פקועה תקנת חכמים הוא שלא לאכול צפ"ק בלי שחיטה וכיון דאיכא תקנה חייב לצרך כעל כל תקנת דרבנן, משא"כ צפחה שני אחר שהדליק על פחה אחד אינו מתקנת חז"ל מצוה הדלקה אלא חששו שלא יחשדו אותו שלא הדליק נר חנוכה כלל וכל שאפשר לו לעשות שלא יחשדו אותו די צוה.

ולפענ"ד נסתפקתי אם יעמדו שני אנשים ויכריזו פלוני הדליק נר חנוכה מפחה הבית השני נמי יוצא או לא יוצא, ומיהו פשוט שאם אין לו אלא שמן לנר אחת ולא לשני פתחים ידליק על פחה אחד ולא יחוש שאין לו על פחה שני משום חשדא ולפ"ו מצוה דהאי משום אינו חלק מן המצוה ושפיר אינו

להדליק נר חנוכה. ביום ראשון מצרכין שלשה שעשה נסים ושהחיינו, ועל מצות דרבנן נמי אומרים אשר קדשנו, מלא חסור או שאל אביך ויגדך. אשה חייבת בהדלקת נרות כאנשים, וכן אלמנה, ומיהו הבחולות לא נהגו להדליק בבית אלא יולאות עם נר של בית, ואם היא שלא בביתה אז או שתשתתף בפרטה עם מי שמדליק. אין לה עם מי להשתתף חלליק לעצמה. הרואה נר חנוכה ואין לו להדליק וגם לא יהי לו נר להדליק מצרך שעשה נסים והשחיינו לילה ראשונה ושאר ימים שעשה נסים לבד. מעיקר דינא מי שהוא צריך ואשמו הדליקה עליו בביתו יאל. ומיהו נהגו להדליק גם במקום שהוא ומנהג יפה הוא.

סי' תרע"ב סע' ב'

שבת או הויד ולא הדליק עם שקה"ח מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק שהוא כמו הצי שעה שאז העם עוברים ושבים ואיבא פרסומי ניסא הלכך צריך ליתן בה שמן בזה השיעור וכו'. וכמה הרמ"א יש אומרים שצוה"ז שמדליקין בפנים אינו צריך לזהר

נרות. נר חנוכה אסור בהנאה. אם נחערב נר חנוכה בנרות חולין אפי' אחד באלף לא בטיל דהוה דבר שבמניין. והאי נחערב ר"ל לאחר שהולק שנעשה בו מעשה, דמקודם לכן לא נאסר בהזמנה לאו מילתא היא ונחערב עם נרות אחרות דולקות ולא ניכר אחיהו אסור להוציא נר ולהשתמש בו. וכן אם כבה לאחר הדלקה בחוץ חיי שעה ולא ניכר לא בטל אפי' באלף.

ובפ"ז כתב דאפילו להרמ"א דוקא כשנחערב בחוץ ימי חנוכה אבל נשאר לאחר חנוכה ונחערב ואפילו ביום השמיני בטל חשיבותו ודינו כיצב כיצב דבטל חד בתרי לכ"ע. (מ"ב) עש"ק מדליקין נר חנוכה מצעוד יום קודם הדלקת נר שבת. לא הדליק נר חנוכה ואשמו כבר הדליקה נר שבת, כל שלא שקעה החמה חייב להדליק. צריך ליתן שמן שידליק כשיעור חצי שעה בערך, וצריך ליתן השמן קודם שיצרך, ככמה אין זקוק לה. ואפי' בע"ש שהדליק מצעוד יום וככמה אין זקוק לה. והרונא להחמיר על עצמו ולחזור ולהדליק מע"ב ומיהו אין מצרכין עליו. הדלקה עושה מצוה ולא הנחה. מצרכין אשקב"ז

תרע"ג אם אין לו שמן רק פחות
מכשיעור דדליק עכ"פ ועיין עוד
ח"א כלל קנ"ד סכ"א. ועיין אר"י
סי' שכ"ב ושור"ת מהרש"ל סי' פ"ה
ולבוש סי' תרע"ב ס"ב. ונראה מיהו
דאם הדליק בפחות מכשיעור ואח"כ
נתן שיעור וחוזר ומדליק מ"מ לא
יברך ודלא כפר"ח דמנריך לחזור
ולברך וכבר תמה עליו במש"ז סי'
תרע"ב סק"ג ועיין דע"ת סי'
תרע"ב.

ולהלכה מי שאין לו שמן לשיעור
שדליק לא יבטל ולא ידליק
כלום אלא ידליק מה שיש לו עכ"פ
כי מקיים המצוה עכ"פ לשיטות אלו
ואפשר אליבא דכ"ע.

סי' תרע"ג סע' א'

הגה וכו' ונוהגין במדינות אלו
להדליק בנר של שעוה. ונעטרת
זקנים כתב אצל הגאון מהר"ל ז"ר
צלאל כ' בס' נר מצוה דף נ"ז ע"ג
ד' דמאחר שהננס נעשה ע"י שמן
נריך לקיים ג"כ המצוות ע"י נרות
של שמן אצל נרות של שעוה או
חלב לא מקרי נר רק אצוקה ופסול
לנר חנוכה כי נר ואצוקה תרי מילי
נינהו כדאמרין במדרש (עיין פסחים

להדליק קודם שיכלה רגל מן השוק
ע"כ. ולכאורה נראה לפ"ז דבזה"ז
אינו נריך גם ליתן שמן כשיעור
שהרי המחבר כתב הילכך נריך ליתן
בה שמן כזה השיעור כלומר שכיון
דמדליקין בשעה שהעם עוזרים
ושבין ואיכא פרסומי מה"ט נריך
ליתן כפי שיעור זה וממילא בבית
שאינו מדליק אלא בשביל עצמו
ופרסומי ניסא דביחו סגי בכל שהוא
ולא נריך שיעור. ועיין ביאור הגר"א
פ' הלכך שם לשיעור וכוונתו דהא
בהא תליא שוב ראיתי בש"ג שנת
כ"ב שכחב להדיא כן וז"ל לדברי
החוס' והסמ"ג לדידן שאנו מדליקין
בפנים אין נריך לדקדק ליתן שמן
בנר כדי שידליק שיעור כדי שחלה
רגלי דתרמודאי מן השוק, ורבינו
ומי"י כתבו שנריך לדקדק לתת שמן
לתוכו כשיעור זה ולזה נוטה דעת
הטור א"ח סי' תרע"ב ע"כ ע"ש.

הגה נראה דהא מחלוקת הפוסקים
ובש"ע לא פסקו כלום מזה.
ובד"מ הביא בשם קובץ דבזה"ז אין
שיעור לנ"ח ורבינו שמשון בהגהות
סמ"ק מנריך לעשות פחילות ארוכות
גם בזה"ז ועיין ארחות חיים סי'
ט"ו והמג"א סק"ג כתב דגם עכשיו
נריך ליתן כשיעור ועיין מש"ז סוס"י

היא כדי שישתמש לאורן ש"מ דאם
 הם ביחד מותר להשתמש אלנן
 (ד"מ) והב"ח חולק וס"ל דדוקא
 שמש שעומד למעלה מכל הנרות שרי
 דמשתמש לאור השמש משא"כ כאן
 עכ"ל והמג"א כתב ול"י דהדין עם
 רמ"א וכו"מ סי' רע"ו ס"ד ע"ש.

וקצת ז"ע שהרי רמ"א בעצמו שם
 נמי כתב שם לחלוק על הב"י
 דהמנהג להניח אלנן השמש אלא יש
 לעשותו יותר ארוך משאר נרות
 וזמג"א וה"ה אס מעמידו יותר
 גבוה וא"כ הרמ"א נמי מצריך
 שהשמש יובדל ויראה שמשתמשין
 לאור השמש, ועיין מחנה"ש שם
 דהקשה כן להמג"א ותי' דכאן מיירי
 שנתערבו ומדליקן לא לשם מצות נר
 חנוכה וז"ע דא"כ ליכא איסור ונטל
 עיין ע"ז שם.

ולפום ריהטא י"ל דהכא מיירי בנר
 חנוכה שהדליק ומד כצתה
 ואינו זקוק לה ואותו הנר אס נתערב
 בשאר נרות אסורים שאותו נר
 הוקצה למצותו לשיעור חצי שעה
 וכיון שכצתה נשאר האיסור על
 החלק שלא דלק דהגם שכתבו דכל
 שדלק חצי שעה מותר להשתמש שוב
 לאורה ומיהו שיעור חצי שעה הוקצה

ח' ע"א וק"ג ע"ב) דומין הנדיקים
 לפני הקב"ה כנר לפני האצוקה וכו'
 ע"ש.

ולפענ"ד ז"ע דהרי א"כ צדיקת
 חמץ האין מצאנו ידיו
 ורגלינו לצדוק בנר של שעה דבגמ'
 פסחים ז' ע"ב ת"ר אין צודקין לא
 לאור החמה ולא לאור הלבנה ולא
 לאור האצוקה אלא לאור הנר מפני
 שאור הנר יפה לצדיקה ולפי טעם
 המהר"ל זצ"ל א"כ הי' אסור לצדוק
 בנר של שעה שהוא אצוקה וז"ע,
 ועוד ז"ע מה שכתב דאיחא במדרש
 דומין נדיקים וכו' והוא גמ' פסחים
 ח' ע"א, ועיין שו"ת מוהר"י ברונא
 סי' ל"ט ותש' מהרש"ל סי' פ"ה
 ובס' האשכול ה"י חנוכה עמוד ר"א
 וז"ע.

הנה וכו' אם נתערב נר חנוכה
 האסור בהנאה בשאר נרות אפי'
 אחד באלף לא בטיל דהוי דבר
 של מנין (ת"ה סי' ק"ג) אלא
 ידליק מן התערובות כל כך
 שבודאי נר של היתר דולק עם
 נר של איסור מותר להשתמש
 אצלו. וזמג"א שם ס"ק י"א מותר
 להשתמש וכו' דהא הדלקת השמש

למזוהו עיין לעיל בסמוך לענין שמן
מש"כ ברמ"א ואפי' בליל שבת מותר
להדליק בשמנים ופחילות שאסור
להדליק בהם נר שבת, וכחז הרמ"א
אם אינו נותן נר רק כדי שיעור
מזוהו כלומר דאז אסור להשתמש
בשמן זה אפילו בחול ככל הוקצה
למזוהו והכ"נ לענין גרות כל
שהוקצה נר למזוהו וראוי להדליק חצי
שעה הוא בכלל הוקצה למזוהו
והשאר מותר ליהנות והבן.

איברא דלכאורה בעיקר היחר
השימוש קשה לי דנימא
דהו"ל קבוע כיון שהוא מדביק
הגרות במקום אחד וכל היכי שאחד
מהגרות שדבק והדליק יש בו איסור
הנאה אמאי מותר ליהנות נימא כל
קבוע כמחצה על מחצה דמי, ועיין
זבחים (דף ע"ג) זבועלי חיים
ניכשיניהו דנידא ונימא כל דפריש
מרובא פריש אבל כל זמן שהם
בקבועתם כמחצה על מחצה ואפי'
מדאורייתא אסור עיין בתוס' שם
ד"ה אלא אמר רבא לס"ד ואפי'
למסקנא מ"מ איסור דרבנן איכא
ואמר רבא אלא מעתה מגיסא
אסירא משום שמא יבאו י' כהנים
בבת אחת ואפי' לאחר שדחי לה
זב"א מי אפשר צדיקן הרי אפשר

ועוד צדיקן עכ"פ משום קבוע איכא
ואמר רבא השחא דאמרי רבנן לא
נקריב אי נקריב לא מרזי ע"ש ועיין
בש"מ שם בהשמטות וכי יש כח
בז"ד להפקיע דבר שמדאורייתא
אסור ומשני משום הפקר ז"ד ע"ש
באריכות וז"ע.

ואשר נראה בזה לפמ"ש המרדכי
הארוך בזה דקיי"ל בז"ד
דהולכין אחר הרוב והרי הז"ד
קבועין הן ובמקום אחד ובצית אחד
והמעוט והרוב קבועין יחד וכל קבוע
כמחצה על מחצה דמי והיאך הולכין
אחר הרוב בפקק ז"ד ומי המרדכי
דהגם דהדיינין הם קבועין אבל
הפקק הוא ע"פ הדיבור שלהם
והדיבור פרוש וכל דפרוש מרובא
פרוש, ואנן על הדיבור דנין ולא על
הקבועות, ויש להאריך ולפ"ז נראה
כאן גמי דהן אמת שהגרות הם
קבועין ומיהו אנן מהגרות לא נהנין
אלא מהשלבת והאור העולה ומאיר
ועיין שבת דף מ"ז ע"א הנח לנר
שמן ופחילה, הואיל ונעשה בסיס
לדבר האסור ופרש"י לשלבת ועיין
תוס' שם ד"ה הנח והאור הוא
פרוש וכל דפרוש מרובא פרוש
ושפיר מותר ליהנות מאור הגרות כל
שיש נר היחר אלא דלפ"ז הי' ז"ל

שכנתה אסור א"כ גרע הוא מן
המהדרין ועיין בית אפרים א"ח סי'
ק"ג.

רוב נרות מותרין ומיעוט ומוקלין
כדין פרוש ו"ל ודו"ק.

סי' תרע"ג סע' ב'

סי' תרע"ד סע' א'

מדליקין נר חנוכה מנר חנוכה
וכו' הגה ונהגו להחמיר בנרות
חנוכה שלא להרחיק אפי' מנר
לנר דעיקר מצותו אינו אלא נר
אחד וכו' (הגה' מרדכי ומרדכי).
וראינו שנסתפק שם מרן הח"ס אי
שאר נרות של מצוה יש בהם קדושה
לענין זה שאין מדליקין מנר לנר
והביא דברי המג"א רס"י תרע"ד
וכתב טעמא רבה לחלק בין נר
חנוכה לשאר נרות של מצוה ע"ש
מה שהאריך.

הדלקה עושה מצוה לפיכך אם
כתתה קודם שעבר זמנה אינו
זקוק לה. ומיהו רש"ל בתשובה ס'
פ"ה כתב הרובה לזכות במצוה יחזור
ודליק ללא גרע מן המהדרין. בא"ח
סי' תרע"ה במג"א כתב המרדכי
דנהגו להחמיר בנרות חנוכה וכ"כ
הגה"מ ו"ל כ' ר"ש אם כזה אחד
מהנרות אין להדליקה מהאחרים
דאין בהדלקה זו מצוה דק"ל ככתב
אין זקוק לה ע"כ.

ולפענ"ד גם כהא ז"ע מדברי
הגהמ"י הג"ל שכתב שם
ו"ל אמר אב"י כל מיני דמר עניד
כרז בר מהני חלמ וכו' ומסיק שם
דאפילו בקינסא שרי וכך כתב רבינו
ברוך בספר התרומה סי' רכ"ט
ובס"ה ללאו דוקא להדליק כהנר
חנוכה אלא אפילו להדליק נר של
שבת או נרות שבת הכנסת שגם
הם נרות של מצוה וז"ע בספרי
עכ"ל הרי דהניח דבר זה בספק אי
שאר נרות נמי הוה של מצוה.

ועיין הגה"מ פ"ד מהל' חנוכה אות
כ' בשם רבינו שמחה וראב"ה
שאם כזה הנר שמדליק זה הנרות
כלומר מה שאנו קורין השמש אין
להדליקו מן הנדלקות אלא ליקח נר
מן הנדלקין ומדליק בו כולן וכ"כ
ה"ה שם והמאירי ושאר פוסקים
אצל ככתבתי כחבו הפוסקים
בפשיטות דאין לחזור ולהדליק מן
הנדלקות וא"כ ק"ו הרש"ל ז"ל אית
ליה פירכא מש"כ ללא גרע מן
המהדרין דבמהדרין הוא קודם
שקיים המצוה ומותר להדליקו ולאחר

שוב הראה לי אחד מתלמידי הי"ו
 בחי' המאירי שכחב נמי מפורש
 דמדליקין מנר לנר היינו שמדליקין
 נר אחד משני שהוא מדליק את
 הראשונה ואח"כ מדליק את השניה
 ממנה במקומה והשלישית מן השניה
 וכן בכלן עכ"ל וזה דלא כח"ס ועיין
 לעיל מש"כ למ"ד דנריך במקומה
 אסור נמי להדליק מנר לנר אם לא
 ע"י פחילות ארוכות או ע"י קינסא
 ודלא כמאירי וז"ע.

ובעיקר דיוק הח"ס ז"ל צפרש"י
 שכחב ושחיהן של מצוה
 נראה דאדרבה צא להשמיענו דלא
 נימא כיון דנר שני לא הוה אלא מן
 המהדרין אח"כ לא הוה מצוה קמ"ל
 דשחיהן של מצוה ולא צא להוציא
 אלא קינס או השמש שאסור להדליק
 וכמ"ש רבינו שמחה וז"ש ולא
 בקינס היינו להוציא קינס. גם
 בסמוך לעיל פרש"י מנר לנר דחוכה
 דפירש טעמיה לקמיה הרי דאנר
 חוכה קאי וזה פשוט.

סי' תרע"ה סע' ב'

בם' מקראי קודש (הגרצ"ם) סי'
 ח' הקשה אמה שכ' מח' האדמו"ר
 מגור ז"ל להשוות הדלקת המנורה

להצטרה בשבת לענין מוסף שמן
 בנר מדברי הרא"ש (שבת פ"ג סי'
 ז') לענין הדלקת נר חנוכה שכחב
 דכיון דהדלקה עושה מצוה נריך
 שיהא השמן בנר כדי שיעור קודם
 הדלקה אבל אם נריך והדליק ואח"כ
 הוסיף שמן עד כדי שיעור לא יצא
 ידי חובו וכ"ה בש"ע (סי' תרע"ה
 ס"ג) ולדבריו הרי הוספה גופה
 הדלקה היא וכאלו הדליקו עכשיו
 שוב מצא להרא"ם הורו"ק ז"ל
 שהקשה כן על דברי הרא"ש דלמה
 לא תהי' ההוספה גופה הדלקה
 כדאימא בבב"א הג"ל. וכחב לחלק
 די"ל דוקא בשאין בשמן שהוסיף
 שיעור צפ"ע לא עדיף מהדלקה
 ראשונה דאינו יוצא ידי משום שלא
 הי' בו שמן כשיעור אבל אם יש בו
 בשמן שהוסיף שיעור צפ"ע אפשר
 שגם להרא"ש יוצא ידי חובתו אלא
 שמדברי האחרונים שכחבו שאין ענה
 רק לכבותה לא משמע כן וליין עוד
 לח"א כלל (קנ"ד סכ"ג).

ולפ"ע נ"ד דברי הרא"ש נכונים וגם
 דברי האדמו"ר מגור ז"ל
 נכונים והוא דיש לחלק בין היכא
 דההדלקה הימה מתחילה הדלקה
 כשרה וכתיקונה להיכא שמעולם לא
 הימה הדלקה כשרה וחילוק זה מצינו

לא היטה כשרה א"כ מה שהוסיף
 כעת שמן אף שהוא נחשב כהדלקה
 בפני עצמה דנותן שמן חייב משום
 מצעיר כגמ' ביצה כ"ז הג"ל מ"מ
 הרי עיקר ועצם ההדלקה לא היטה
 בכשרות וההוספה לא עדיפא מהעצם
 הגם שחייב משום הדלקה אבל לא
 פקע שם פסול מההדלקה הראשונה
 שהרי מכת האש הראשון הוא בא
 והבן.

סי' תרע"ז סע' א'

אכסנאי וכו' צריך לתת פרוטה
 לבעה"ב להשתתף עמו בשמן של
 נר חנוכה. אורח המשמתף צריך
 הצעה"ב להוסיף שמן ואפי' מעט
 סגי ועיין ב"ח וא"ר א"ח סי'
 תרע"ז ול"ע כיון דצעה"ב לעצמו
 נתן שמן שידליק חצי שעה א"כ מאי
 מהני הוספה זו דליוחר מחצי שעה
 ליכא מצוה שידליק וחצי שעה ממילא
 ידליק מעה"ב ול"ע.

האורח צריך נמי לשמוע הצרכות
 מצעה"ב, פרמ"ג, ואם לא
 שמע צריך לצדק על הראי'. וכחז
 בחידושי מהרנ"א דנאכסנאי
 המשמתף הוא כן אבל במדליקין עליו
 צניחו יותר יש מצוה שלא ישמע

בגמ' דף כ"ג ורבינו הצה"ג ה'ל'
 חנוכה (בפסק) דהיכא דלדליק לה
 קודם שקה"ח וכנחה קודם שקה"ח
 הדר מדליק לה משחשקע החמה
 משום דלדלקה בלא זמנה הרי שכיון
 שהדלק ולא היטה הדלקה כשרה
 חוזר ומדליק והכ"נ כיון דצשעה
 שהדליק לא ה"י צה כשיעור ואח"כ
 הוסיף שמן נמצא דצשעת ההדלקה
 לא ינא יד"ח אם לא ה"י מוסיף שמן
 אח"כ נמצא דההדלקה והברכה
 צשעת הדלקה לא היטה הדלקה
 כשרה א"כ מה שהוסיף אח"כ שמן
 עד כדי שיעור לא מהני מידי דהוי
 אהדליק קודם שקה"ח. אבל היכא
 דההדלקה היטה כהוגן שפיר מהני
 מה שאח"כ מוסיף וא"כ אחי שפיר
 דברי הרא"ש ודברי האדמו"ר מגור
 ז"ל. וקנח דמיון צתוקע צשופר
 והתחיל לתקוע קודם עה"ש והמשיך
 ותקע כשיעור לאחר עה"ש אפ"ה
 לא ינא דבעי התחלה וגמר צשעת
 החיוצ והבן.

ומה שכתב דאם יש צשמן שהוסיף
 שיעור צפ"ע אפשר שגם
 להרא"ש יונא צו יד"ח צאמת
 לפמ"ש גם זה אינו וצדקו צזה
 האחרונים ז"ל שלא חלקו בעיקר צזה
 כיון דצשעת הדלקה עצם ההדלקה

חייבים במזוזה אפי' נשים וענדים ומחנכים את הקטנים לעשות מזוזה לפתחיהם דהתם טעמא משום דהני נמי בעי חיי ועכ"פ בגמ' קממא אמרו הדליק חשו"ק לא עשה ול"כ.

ונראה דבאמת נר חנוכה יש בו שתי מצות ושתי תקנות א' חיוב על הבית וא' חיוב על הגברא ובגמ' מצות נר חנוכה איש וביתו והגם דביתו היינו אשמו וכמ"ש בגמ' (שבת קי"ח) אר' יוסי מעולם לא קראתי לאשתי אשתי וכו' אלא אשתי בייתי מ"מ גם אינו יולא מידי פשוטו וכולל גם ביתו וקיי"ל אפי' הוא במקום אחר ואשמו מדלקת עליו כמבואר בגמ' ובש"ע א"ח סי' תרע"ז ס"א ועיין ט"ו בשם רש"ל ובמ"ב אות ב' ומיהו יש עוד חיוב גברא ועיין ש"ע שם ס"ג י"א שאע"ג שמדליקין אליו בתוך ביתו אם הוא במקום שאין בו ישראל מדליק בצרכות כי חייב לראות הגרות, ומרן בני"ש האריך בזה ועיין בגמ' דף כ"ג ע"א הרואה נר חנוכה ובש"ע הנ"ל.

ולפ"ז נראה דאף דקיי"ל קטן פטור מנר חנוכה וכמ"ש השתא דקיי"ל הדלקה עושה מצוה הדליקו

הצרכות כדי שיהא יכול לברך על הראי' להזכיר ניסי השי"ת ולעיקר הדין כתב דנ"ל דאפילו במשחחף יהפוך פניו בשעת הדלקה ולא יראה אור הגרות ויכוין שלא לזאת בצרכות בעה"כ רק ברכת להדליק ואחר גמר ההדלקה יהפוך פניו ויברך גם חמן כלילה הא' וכמדומה שזה כבוד מצוה ואין זה חשש ספק ברכה ע"כ.

ולפ"ענ"ד הדבר לפלא ואדרבה ברוב עם הדרת מלך ואילו יתלה קצת במחלוקת תוס' ורמב"ם ובמנהג שכל אחד מדליק ומברך לעצמו וא"כ לדין דקיי"ל כרמב"ם דכל אחד מדליק ממילא עדיף הכי אלא דלפענ"ד הברכה אינה כבוד כשהוא לעצמה אלא כשעושה ומקיים מצוה תקנו עליה ברכה וי"ל דס"ל הרואה מברך היינו לעולם ואפי' יכול לשמוע מאחרים וז"ע.

סי' תרע"ז סעי' ב'

קטן שהגיע לחינוך צריך להדליק. קטן שיש לו בית צריך להדליק ועיין מג"א סק"ח, ולכאורה י"ל למה חייב להדליק כשיש לו בית והרי קטן פטור מכל המצות, ולא דמי למזוזה (יו"ד סי' רצ"א ס"ג) שכחבו הכל

הנר לחולין כ"ש הרואה דפחות
מינייה שאינו יכול לברך עליהם לאחר
שנעשו מצותן, וע"ד רמז ובי יש לך
דבר שנעשה מצותו ומועלין בו עיין
שלהי תמורה.

שוב העיר לי חתני כבני הרה"ג
שלשלת היוחסין כמוה"ר לבי
שליט"א משו"ת בנין שלמה מכק"ו
מו"ז דווילנא בא"ח סי' ס' שכבר
נסתפק בזה וכתב שם לענין ברכת
שהחיינו למי שאין לו שמן וסיים
ולפיכך נראה לי דאם רואה נר
חנוכה לאחר שדלק חצי שעה דכבר
נעשה מצותה אינו מברך דכיון דאם
רוצים הבעלים לכבות או להשתמש
לאו המנורה לאחר חצי שעה מותרים
לא נחשב הנר אז כנר מצוה כעין מי
שאינו מחייב בדבר ע"ש.

ולפענ"ד הגם שהדברים מטין
לדבריו מ"מ אכתי יש
לעיין לא מיבעיא להסוברים דזמן
הזה שכולם מדליקין בבית ויכול
להדליק כל הלילה וא"כ לעיקר דינא
כל הלילה זמן המצוה הוא ולדעת
קצתם מצוה להרבות בשמן שידליקו
הנרות לפרסומי ניסא לאחר חצי
שעה נמי והגם שבמקום אחר
חלקתי, מ"מ י"ל כיון דאכתי השעה

חשו"ק לא עשה ולא כלום מ"מ
היינו דוקא בשקטן שאין לו בית
דחיוב ביתו ליכא וגם חיוב גברא
ליכא שהרי קטן הוא אבל אם יש לו
בית הגם דאין לו חיוב גברא מ"מ
חיוב בית יש שם ושפיר פסק דקטן
שיש לו בית צריך להדליק נ"ח
מתקנת ביתו והנן.

סי' תרע"ו סעי' ג'

הרואה נר חנוכה לאחר שדלקו
חצי שעה אי מברך עליהן.
נסתפקתי במי שאינו מדליק והוא
בכלל הרואה נר חנוכה מברך (שבת
כ"ג ע"א ובטוש"ע א"ח סי' תרע"ו
ס"ג) אם ראה נרות חנוכה שהדליקו
לשם חנוכה ועבר זמן של חצי שעה
שדלקו אחר כך אי מברך עליהם,
ומקום הספק כיון שהני נרות נדלקו
לשם חנוכה הרי סוף סוף הם נרות
חנוכה והרואה שמברך עליהם ממילא
אין הנרות שלו אלא רואה ומ"ש
קודם ח"ש או לאחריו ואללו הם
כאלו הדליק עכשיו או דילמא כיון
דכבר עבר זמן שהדליקו הבעלים
וכבר מותר לו להמדליק להשתמש
בהם או לכבותם א"כ הרואה לא
יהא עדיף מן המדליק וכמו דלגבי
המדליק חלפה השעה ואזלה וינא

וי"ל דס"ל לרבינו הגם דעיקר מצות הדלקה הוא לאחר שקה"ח (ועיין ש"ע סי' תרע"ב סוף שקיעה ועיין תוס' מנחות כ' ע"ב ותוס' הרשב"א פסחים ז"ד ע"ב) מ"מ אם הקדים והדליק קודם השקיעה ודלק עד לאחר הזמן השיעור ילא ידי חובתו ומה שאמרו עששית שהיתה דולקת והולכת כו' מיירי שלא הדליק לשם מצוה כלל אלא לזכרו, ואולי מותר נמי לעשות כן לכחילה וכמ"ש הרשב"א והר"ן ז"ל שמותר להקדים וערב שבת יוכיח (ולס"ל כמה"ד) ואפשר דס"ל רק צדיענד אם הדליק ולא לכחילה ולשון והיכא דאדליק משמע דיענד.

ולפיכך כתב רק והיכא דאדליק לה קודם שקה"ח וכמה קודם שקה"ח שאם לא כמה הכ"נ דינא כזה, ודעת הרמב"ם פ"ד מהל' חנוכה ה"ה דלא מאחרין ולא מקדימין וצביאור הגר"א כתב דכ"נ דעת בה"ג ורשב"א ור"ן כתבו שמותר להקדים ע"ש. ולפענ"ד דברי רבינו בה"ג מטין יותר לדעת הרשב"א והר"ן ז"ל וכמ"ש ולפמ"ש דרק צדיענד ס"ל להכשיר א"כ אין ראי' ודו"ק וז"ע.

הוא חייבת בהדלקה ויש לפנינו נרות שנדלקו לשם פרסומי ניסא כל זמן שאדם מישראל רואה פרסום הנס בנרות אלו אכתי בכלל רואה הוא ונפרט לדעת התוס' שהנאמי צסמוך דעושה מצוה כמה פעמים כל זמן דאיכא חיובא והראשון נראה וז"ע.

סי' תרע"ח סע' א'

בלשון רבינו הגדול הבה"ג ז"ל שכתב (פסק) והיכא דאדליק לה קודם שקה"ח וכמה קודם שקה"ח הדר מדליק לה משתשקע חמה (ולשון הברייתא משתשקע החמה שבת כ"א ע"ב והר"מ גרם משקיעת החמה) משום דאדליק בלא זמנה. ומשמע דאם לא כמה אפילו הדליקה קודם שקה"ח נמי ילא ידי חובתו וא"צ לכבותו ולהדליק שנית, וז"ע כיון שנתן הטעם משום דאדליק שלא בזמנה א"כ לא ילא כלל וכמ"ש בגמ' כ"ג עששית שהיתה דולקת והולכת כל היום כולו למוז"ש מכבה ומדליקה וא"כ הכי נמי הו"ל למימר והיכא דאדליק לה קודם שקה"ח יכנה קודם שקה"ח ויחזור וידליק משתשקע החמה וז"ע.

סי' תרע"ט סעי' א'

בליקוטי מהרי"ל הל' חנוכה
 (שפיצר ירושלים תשמ"ט) בשבת
 מדליקין נר חנוכה ואח"כ רשבת
 וכו' ובשינויי נוסחאות שם כתב
 מהר"ם המדליק בנר של חרם
 צריך בכל לילה חדשים. ה"ה
 המדליק בקליפי אגוזים. ואותן
 שהן של ברזל או נחושת צריך
 לנקותם בכל לילה ברותחין.
 ולכאורה הוא פלא הנקיון ברותחין
 למה שהוא כעין גיעול.

קודם שדלק כל השיעור הרי הוקצה
 למנוחה וי"ל דהמהר"ם לשיטתיה
 דס"ל דשמן שהוקצה למנוחה אין לו
 דיטול לעולם, ונראה דהשמן בנר
 בשעה שדולק נעשית רוחה ועכ"פ
 שמן שהוא סביב הפמילה שהנר
 והשמן נעשין רותחין, וכל שנרתח
 בולע הגס שהשמן בחוץ הנר לא
 נרתח מ"מ החלק שע"י הפמילה
 ודאי נעשית רוחה ובלע קצת מן
 השמן לחוץ המנורה כדרך כל שאר
 איסורין וכיון שאינו בטל לכן נעיי
 לנקות ברותחין והבן כי קצתו.

סי' תרפ"א סעי' א'

ובאחד השיעורים אמרתי לישב קצת
 לפמ"ש בטו"ח ס' תרע"ז,
 הנוחר מן השמן ומן הפמילות כליל
 ראשון מוסיף עליו ומדליק כליל ב'
 וכו' ואם נתערב ממנו בשמן אחר
 ואין ששים לבטלו כתב הרב ר' מאיר
 מרוטונבורק שאין להוסיף עליו כדי
 לבטלו ולא דמי לעצים שנשרו מן
 הדקל לחוץ החנור ציו"ט שמרצה
 עליהם עצים מוכנים ומצטלן דשאני
 החס שאין נהנה עד אחר זיעורם
 וכו' ע"ש. ובצ"י הקשה דדברי הטור
 סותרים מסי' תרע"ב ע"ש מה שתי'
 בשם מה"ד ועיין צ"ח שם וד"מ.
 וצ"ל דדברי מהר"ם מרוטונבורק
 מיירי בהוקצה רק כשיעור וכנחה

במוצ"ש אין מבדילין בנר חנוכה
 שאין נהנים לאורו. משמע דס"ל
 דהלכתא נר חנוכה קודם הבדלה
 דאל"כ הרי זידו להבדיל ולצרך
 ולכבות שוב ידליק לשם חנוכה, וזה
 כדעת הרמ"א וכן הוצא בצ"י בשם
 מה"ד דנר חנוכה קודם וצ"ע שלא
 הביא בש"ע להדיא כן ונחלקו בזה
 האחרונים, ודעבד כמר עמיד ועבד
 כמר עמיד, ואנן מבדילין ואח"כ
 מדליקין.

ומיהו אם הדליק קודם הבדלה ואין
 לו נר הבדלה ולא יכול לכבות

נר חנוכה ימחין עד חצי שעה ואח"כ יכול להבדיל כי טוב מותר להשחמש לאורו.

בעל הנסים אומרים שמונת ימי חנוכה אלו, נראה לשון אלו דאיתו הזמן ממש שהי' אז הוא היום וזה בימים ההם בזמן הזה, ומה"ט אמרו בגמ' מאי חנוכה דח"ר בכ"ה

בכסלו שמונת ימי חנוכה חמניא אינון ובש"ע א"ח ס' תר"ע פתח המחבר בכ"ה בכסלו ח' ימי חנוכה ואסורים בהספד ותענית, והרמ"א הוסיף מחילין ח' ימי חנוכה אבל המחבר בכיון השמיט מחילין להורות כי בכ"ה הם ח' ימי חנוכה הראשונים והבן.

תפלות ופיוטים ודברי אגדה

- א -

מקלויזענבורג זללה"ה שמי' אקושיט
 הרא"ס שהרי כולם היו טמאי מחים
 והיאך הדליקו את המנורה, ומי'
 שנעשה להם נס להחשמונאים
 כשהרגו את היונים שלא יאזה חיותם
 עד שכבר פראו מהם הכהנים כעין
 שמצואר-בחר"י (במדבר כה:ח) זי"ב
 נסים שנעשו לפנחס דאחנטרו כד
 חיי' בגלל דלא יסחאב כהנא צאהלי
 דמיחא ע"ש.

ובזה אחי שפיר נמי וטימאז כל
 השמנים שזהיכל דלכאורה כיון
 שהיו שם הכהנים טהורים גם השמן
 לא נטמא ולהג"ל אחי שפיר
 דהכהנים מיד שעשעו גוססין ילאז
 מההיכל שלא ימיחו עליהם וטמאז
 אותם והיו נזהרים על הטומאה וכיון
 שהכהנים ילאז ומחו הגוססין וטמאז
 כל השמנים שזהיכל והבן.

- ב -

בימי מתתיהו וכו' ואח"כ באו
 בניד וכו' ושהרו את מקדשך
 והדליקו נרות בחצרות קדשך.
 ותמהו האחרונים מאי הדלקה שייך
 בחצרות קדש והא מנות הדלקה

בימי מתתיהו וכו' מסרת גבורים
 ביד חלשים ורבים ביד מעטים
 ושמאים ביד טהורים. ולכאורה כיון
 שטמאז כל השמנים שזהיכל מקממא
 נטמאז גם הכהנים צהיכל וא"כ מאי
 וטמאים ציד טהורים איכא.

וי"ל לפמ"ש בשמשון (נויר ד' ע"ב)
 דנויר שמשון מטמא למחים
 ופריך ומגלן דמטמאי למחים אילימא
 מדכתיב בלחי החמור הכיחי אלף
 איש דילמא גרווי גרי צהו ולא נגע
 צהו אלא מהכא ויך מהם שלשים
 איש ויקח את חליצתם דילמא
 אשלחינן צרישא והדר קטלינן ויך
 ויקח כחיב ודילמא גוססין שוינן אלא
 גמרא גמירי לה ועיין חוס' שם לאז
 דוקא גוססין כי נזיר אסור ליגע
 בגוסס אלא כלומר קרוב לגוססין.

ולפמ"ש דהחשמונאים נמי שהיו
 טהורים גוססין שוינהו
 להני יונים וילאז מן הבית מיד שלא
 יטמאז ואחי שפיר וטמאים ציד
 טהורים שלא רצו לטמאות עצמן.
 וכעין זה ראימי למו"ר הגה"ק

היתה בניית המקדש באל מועד ולא בחצר. ועיין לעיל מה שאמרתי לפרש לפי מה שראיתי בחורח משה ליישב קושיא אחרת, והוא דמה הואילו בשמן טהור שהרי לא הי' הכהן יכול לכנוס לביהמ"ק ולהדליק ועיין מהרש"א בח"א בשם מהר"ם ומה שמי' שם ומרן חי' דעשו פחילות ארוכות עד לחץ לעזרה ושם הי' מדליק והי' דולק והולך עד שבא להמנורה וזוה שפיר מובן הדליקו נרות בחצרות קדשך שהדלקה באמת הי' בחצר המקדש וכנ"ל.

אמנם נראה עוד בהקדס קושית הב"י למה קבעו ח' ימים חנוכה והלא ביום ראשון לא הי' נס שהרי הי' שמן להדליק יום אחד וחי' דחלקו השמן לח' ימים וא"כ ביום הראשון נמי הי' הנס שהרי לא הי' צו אלא להדליק חלק שמיני מיום ודלקה כל הלילה. והדברים תמוהים דא"כ אף ביום הראשון לא קיימו מצות הדלקה שהרי מצותו שידליק מערב עד בוקר ואם פחת שמן לא יא' והאיך הם חלקו השמן מה שהי' עכ"פ לקיים יום אחד כמצותו ולא נחנו רק מעט מזעיר, וכבר הקשו כן באחרונים.

והנראה כס"ד לומר דבר חדש בפי' להדליק יום אחד דיודע גירסת השאלמות שגרס ולא הי' צו להדליק אפילו יום אחד וזוה ראיתי לנדיקים אחרונים מיישבים קושית הב"י דגם ביום אחד הי' נס וזוה אני מוסיף לפרש גם גירסנו בגמ' כשיטת השאלמות ואומר דיודע שיטת הרמב"ם דהמנורה הי' זריכה לדלוק כל הלילה והיום ואפילו לדין עכ"פ זריכה לדלוק כל הלילה והם מלאו פך שמן שלא הי' צו להדליק אלא יום אחד כלומר כוונת יום היינו משך היום ולא הלילה דבימי חנוכה היום קצר מהלילה וכוונת לא היה צו להדליק אלא יום היינו ממש יום ולא לילה וא"כ לא הי' צפך זה שמן אף ליום אחד להדליק כלומר לילה אחת או לילה ויום אפילו לדין, או שלא הי' צו להדליק אלא יום אחד ולא לילה ויום, והוא כהשאלמות ולא יהיה חילוק בין גירסת השאלמות לדין להלכה אלא בלשון ולא בענין ודו"ק.

ובמש"ב נראה לישב עוד למה חלקו לשמנה חלקים לפי חי' אחד במאירי וב"י דנראה דכאן דלא הי' צפך שמן אף להדליק למע"ל

כשעמדה הול"ל כשמלכה. ונראה
דהנה אמרו רז"ל כל המינר לישראל
נעשה ראש ולבסוף הוא נופל ואמרו
(משלי ט"ו) לפני שבר גאון ואם
תראה שונא ישראל שמחגאה חדע
שכבר הוא לפני מפלחו (עיין מגילה
ט"ו ע"ב).

והנה זה ברשעים שנעשו גאים שלא
כדרך הטבע אבל לפעמים
כשהמלכות הרשעה עושה רשעות
ר"ל ואינה מחגאה, ואז לא נופלת
וזה ח"ו סכנה לעם ישראל וזה
שאמרו בימי מתתיהו ונביו כשעמדה
מלכות יון הרשעה על עמך ישראל
שהי' לו עמידה למלכות ולא היחה
לפני שבר גאון ואז רק ואחה ברחמך
הרבים שרק ברחמים הושיע ה' את
ישראל ומסרת גבורים ביד חלשים
וכי' חודים ביד עוסקי תורתך ולך
עשיה שם גדול וקדוש בעולמך שלא
יתחלל ש"ש ח"ו.

- ד -

א"י דהנה כתיב אם לא ביד חזקה
אמלך ודרשו ז"ל (סנהדרין
נ"ו) אמלך עליהם מלך קשה כהמן
וא"כ כשאין ישראל עושים רצונו של
מקום ח"ו אז הקב"ה מעמיד עליהם

כולו א"כ לא הי' שום מצוה להדליק
בניהמ"ק כיון שלא הי' להם שמן די
ליום עכ"פ. ולכן ההשמונאים שרצו
עכ"פ להראות איזה סימן חלקו
השמן לשמונה חלקים וליכא בזה
איסור כיון דממילא לא הי' שיעור
מלא ליום אחד כולו. אלא דלפ"ז לא
יכלו להדליק בניהמ"ק דכיון דליכא
מצוה אסור ליכנס בו לחנם ועיין
רמב"ן דאפילו ביאה ריקנית אסור
ולכן הדליקו נרות בחצר המקדש
ח"ש והדליקו נרות בחצרות קדשך
והקב"ה עשה להם נס שהדליק
שמונה ימים ואחי שפיר גם קושיהם
מהר"י דהיאך הי' מותר להם לחלק
ולמה הדליקו בחצרות קדשך וכנ"ל.
ומזה נראה מדויק נמי למה כבחה
אין זקוק לה שהרי אם היחה כבחה
להם אז לא היו חוזרין ומדליקין, כיון
דקיי"ל במנורה שאם מצאה שכבה
צריך להטיב ולשפוך השמן ולחזור
ולמלאות בשמן חדש, וכיון שלא הי'
יותר לכן שפיר חיקנו דומיא דמנורה
דכבחה אין זקוק לה לרמוז על הנס.

- ג -

כשעמדה מלכות יון הרשעה על
עמך ישראל להשביחם תורתך
וכו'. ובס' בני יששכר נתקשה לשון

מלך קשה כהמן שיחזירם למוטב אבל מלכות יון הרשעה שצא להשכיחם חורה ולהעבירם מחוקי רצונו היפך מרצון הקב"ה וא"כ הוא סימן שזה אינו בכלל אעמוד עליהם מלך קשה כהמן שנימא מן השמים המליכוהו על זה אלא פשוט שהוא מלכות רשעה שעמד מעצמה ובבחירתה לעשות רשעות ח"ו.

ו"ש כשעמדה מלכות יון הרשעה היינו שעמדה מעצמה ובבחירתה ולא שהמליכוהו מן השמים כשציל זה והראי שהרי עמדה על עמך ישראל להשכיחם חורתך ולהעבירם מחוקי רצונך וזה היפך ממה שאמרו אעמוד עליהם מלך שקשה שהוא צריך להחזירם למוטב ולכן ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם צעת צרחם רבת את ריבם וכו' ולך עשית חשועה גדולה כלומר לך כביכול שהם עמדו גם נגדך והעיקר להשכיחם חורתך ולישראל עמך עשית חשועה גדולה שכולם ידעו שהכל מאת ה'.

- ה -

והדליקו נרות בחצרות קדשך וכו'. וכבר תמיהו דמאי הדלקה שיך בחצרות קדשך הלא המנורה מונח בהיכל זכותל דרום תוך כ' אמה מקה"ק. ונראה דהרמב"ם פ"ט מביאת מקדש ה"ז כתב דהדלקת נרות כשרה צורים לפיכך אם הטיב הכהן את הנרות והוציא לחוץ מותר לזר להדליקן והראב"ד השיג עליו דלא הותר לכתחילה אלא שאם הדליקו צור צדיעבד כשרות ע"ש.

ולפ"ז י"ל כיון דטומאה דחוייה היא ציבור וכל מה שאפשר לעשות בטרהה עושין ולכן הוציאו המנורה והדליקוה בחצרות המקדש ואח"כ הכניסוה והעמידוה על מקומה וכ"ש אי נימא דבחוץ היו ישראלים טהורים להדליק ולא יכלו לכנוס לפנים להדליק מחמת טומאה ואפשר דכה"ג גם הראב"ד מודה כיון דאין לך דיעבד גדול מזה, דכהנים כולם טמאים היו.

אלא שהמנ"ח (מצוה צ"ח) תמה על דברת הרמב"ם דהא במקדש ודאי דהדלקה עושה מצוה ולא הנחה דאי לאו לא הי' דוחה שנת דאפשר לעשות קודם השנת להדליקה ובשנת יגביה ויניחיה. ומבואר להדיא ברש"י

בעל הנסים ואח"כ באו בניך לדברך ביתך ופינו את היכלך

זכמה שהנרות דולקין כהלכתן זכמי
 הוא דקיימא מצוה זה דהטבה
 ומצואר כן מהא דפסק הרמז"ס
 דהללקת נרות דוחה שבת וטומאה
 כקרצנות שקבוע להם זמן משום
 שנאמר זב תמיד משמע מזה
 דהללקה ענמה לאו קבוע לה זמן
 דאל"כ לא צריכין לקרא דתמיד
 לאורויי שדוחה את השבת ואת
 הטומאה דתיפוק לי' דכל דבר
 הקבוע לו זמן דוחה שבת וטומאה
 וממילא ניחא הא דכשר בהדליקן בזר
 ובחזן דכיון דענא מעשה ההללקה
 אינה מעכבת כלל ע"ש מה שהאריך.

שבת כ"ז ד"ה אי הדלקה עושה
 מצוה וכו' כדאשכחן במנורה ומצואר
 דאי הדלקה עושה מצוה הדלקה
 במקומה צעין א"כ כיון דמקום
 המנורה צהיכל האיך יכול להדליק
 בחוץ וכן מצא קושיא זו בס' מעשה
 רוקח הספרדי הל' חנוכה. עוד תמה
 מח"כ מפורש אמור יערוך אותם
 לפני ד' שלא יתקן מבחוץ ויכניס
 צפנים והביאה הרמז"ן עה"מ והאיך
 חלקו על הברייתא ע"ש. אבל באור
 שמה פי' הא דמ"כ שלא יתן מבחוץ
 הוא על ההטבה ונתינת שמן ופחילה
 דבעי כהונה ואינה כשרה רק צכהניס
 ע"ש.

וקצת שורש מצאתי לפירושו ז"ל
 בחנוך מצוה ז"ח שכתב
 משורש המצוה שזונו השי"ת להיות
 נר דלוק צבהמ"ק להגדלת הנרות
 וכו' ומדכתב שזונו השי"ת להיות נר
 דלוק ר"ל שזה עיקר הצווי שיהי'
 הנר דלוק ולא שידליקו. חה כסברת
 הגאון ז"ל. ועיין בספר המצות
 להרמז"ס מצוה כ"ה היא שנצטוו
 הכהנים להדליק הנרות תמיד לפני
 ה' וכו' וזאת היא מצוה הטבת הנרות
 וכו' ודו"ק וממילא אחי שפיר
 שהדליקו בחצרות קדשך. ומפי כ"ק
 אדמו"ר מרן בעל שפע חיים
 זוקלה"ה שמעתי פעם שאמר ע"פ

ותבט עיני לקדוש אחד מדבר
 צחידושי ר"ח הלוי שהקשה
 מדנפשי קושיית המנ"ח דמאחר
 דהללקת המנורה גאמרה דוקא
 צכהניס וע"י כהן מה"מ לאכשורי
 בחוץ ובזר ומי' לפמ"ש הרמז"ס
 פ"ג מהל' תמידין ומוספין דהללקת
 נרות הוא הטבתן נראה מוכח דס"ל
 דעיקר הדלקת הנרות אין המצוה
 בענא מעשה הדלקה כי אס דעיקר
 מצוה שיהיו הנרות דולקים תמיד
 וזוה שהנרות דולקים הוא יסוד קיום
 מצוה זו ועלה הוא דקאמר הרמז"ס
 דהללקת נרות הוא הטבתן ר"ל

מה שפי' החח"ס נחורת משה שעשו הפחילות ארוכים עד לחוץ ומסס הדליקו טהורים וזה והדליקו נרות בחלרות קדשך והבן.

וראיתי להרא"ס פ' חזוה שהביא רש"י דברי רז"ל דשיערו חכמים מצוה שמהא דולקת מערב ועד צקר חזי לוג ללילות טבת הארוכים והיינו חזי לוג לכל נר ונר וכתב אע"פ שאין שיעור אלא לפי הפחילות שאס הי' עבות לא יספיק אפילו לוג ואס היו דקות יספיק אפילו חזי חזיו י"ל שהיו לנרות בית קיבול לפחילות שא"א שיהי' עובי הפחילות אלא לפי השיעור הוא וע"פ השיעור ההוא שיערו חכמים חזי לוג. אבל בנרות חנוכה שאין שם גבול לפחילות לא נחנו שיעור בשמן כמו במנורה אלא בזמן בלבד משחשקע החמה עד שחלה רגל מן השוק. וא"כ הי"נ י"ל דלפי הפחילות הללו לא הי' צו להדליק אפילו יום אחד.

ברם לקושטא דמילתא א"א לומר כן חדא שהרי הכא הם עשו מנורה חדשה כמבואר בש"ס וא"כ הי' להם לעשות מקום הפחילה דקה לפי השמן בר מן דין דברי המזרחי

הנ"ל חמוהין מירושלמי שמפורש (שקלים פ"ה ה"א) בן צבי ממונה על הפקיע ובגמ' שם שהיה מזייג פחילות הי' ממונה על הפחילות שהי' מתקנס בכל יום ויום שידלקו מערב ועד צקר ובלילות הארוכים הי' מדקן ובלילות הקצרים הי' מעבן הכל לפי הלילה, ועיין חוס' מנחות פ"ט ע"א ד"ה ושיערו רבנן חזי לוג וכו' ובירושלמי אמרינן דבימות הקץ היו עושין פחילה גסה ובימות החורף פחילה דקה, ועיין גם ת"י יומא ע"ו ד"ה תן לה ובחוס' ריב"א כתב שבליילי חמוז היו עושין פחילות עבות ובלילי טבת בינונית וריב"א הביא רא"י מירושלמי ר' שמואל בר' יצחק וכו' א"ר יסא מן הדא לית שמע כלום בן ביבאי היה ממונה על הפקיע וממוז אח הפחילות וס"ל להאי אמורה דעל הפקיע לאו היינו נגדא כדקאמר לקמן דף כ"ג כו' ע"ש. ועיין שקלים הנ"ל בגהש"ס שזיין גם לריטב"א ודו"ק. עכ"פ הרי מפורש שלא הי' שיעור לעובי הפחילות אלא שהיו עבות או דקות לפי הצורך א"כ הי"נ יכול לעשותו כן וצ"ג. וקצת י"ל דמ"מ אחא שיעור הי' להם אלא ששינו מקץ לחורף. ועיין מג"א סי' תרע"ב סק"ג בשם שלטי גבורים שלמד שיעור חזי שעה

ובני הרה"ג ר' משה שליט"א העיר
 דאולי לאחר ששיערו חכמים
 דבעי חזי לוג לכל נר הו"ל שיעורי
 חכמים וכעין שאמרו לי לר"י כך
 שיערו חכמים מקוה מ"ס כשר מ"ס
 חסר קורטוב פסול וא"כ הכ"ג לא
 מהני פחות מזה למנורה אפי' אם
 ישנו הפחילות ויפה העיר וכן משמע
 לכאורה ממנחות פ"ח חזי לוג מה
 הי' משמש לשמן של מנורה ע"ש
 וא"כ הי' זה לכאורה תקנה לקדש
 השמן ולהכניסו במנורה ע"י חזי לוג
 דוקא וע"ש שכתו רבינו הקדוש לבנו
 נר ישראל כן הי' ע"ש, ועי' בספר
 מנחת ברוך אר"ח על חנוכה וי"ל.

- 1 -

יונים נקבצו עלי אוי בימי
 חשמנים ופרצו חומות מגדלי
 וטמאו כל השמנים ומנורת
 הקנקנים נעשה גם לשושנים בני
 בינה ימי שמונה קבעו בשיר
 ורננים. יש לדייק למה פרצו חומות
 מגדלי ולא שרפו המקדש כמו שעשה
 טיטוס היות בו אש ושרפו. צ', למה
 טמאו את השמנים אם רצו ולא אבדו
 את השמנים לשבור החציות או
 לשרפם, החציות עם השמנים לאבדם,

שריך הנר להיות דולק משמן
 שנמקדש שהי' שם חזי לוג שדולק
 י"ב שעות זלילות הארוכות ולפ"ז
 לחזי שעה זריך חלק כ"ד מזה וכו'
 ובאמת הכל לפי עובי הפחילה
 עכל"ק. ועיין מהחזה"ש דמשמע
 מש"ג דגם עובי הפחילה נלמד
 ממקדש. והמהחזה"ש זיין לחוס'
 מנחות פ"ט מ"ג דגם במקדש לא
 היו פחילות שוות, דזלילות הקצרים
 היו עושין עצות יותר והוא ירושלמי
 הנ"ל ולפ"ז הי' זריך להוסיף שמן
 רב ופחילה עבה וי"ע.

ולקושינתנו ז"ל כמש"כ כק"ז בגור
 ארי' אקושי' זו דפחילות
 וכחז דעשו מקום שיעור הפחילות
 עד שהם יפיע לאורה שאם הפחילות
 דקים יותר מדאי אינם מאירים ואם
 הם גסים יותר מדאי אינם מאירים
 ג"כ מפני עובי הפחילה שנעשה
 פחם ולפיכך הי' זריך פחילה זינונית
 כאשר הוא טוב לאור ולפי אותה
 הפחילה שיערו חכמים שהוא חזי לוג
 לכל נר וא"כ כיון שלא מצאו רק לוג
 אחד של שמן לפי גירסת השאלמות
 א"כ לא היחה רק לצי' נרות ונעשה
 בו נס והדליקו ממנה שבעת הנרות
 שמונה ימים.

ונראה לדרכה במיזד ובכוונה היה לטמאות השמיים. ג', ומנוחר הקנקנים והלא בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן ולא קנקנים הרבה. ד', בני צינה ימי שמונה למה צריך לזה בני צינה דוקא לקבוע שמונה ימים והלא כל ישראל ראו הנס.

ונראה דמשונה מעשה יון מכל מלכות רשע ומכל הגלויות שכוונתם הייתה להשכיחם תורת ה' ולהכניס ערצוביא זכרם ישראל ע"י חכמת יונית שלהם ואדרכה לא רצו להרגם וגם לא רצו לאבד אתם ואת שמנם כי לא זה הייתה מטרתם אלא כוונתם להכניס כלאים ולערב בתורת ה' חכמת חזונית עומאת ההשכלה עם שמן זית וזך שהוא התורה. והמערב חכמת חזונית עם תורת ה' גרע מכל ולכן לא רצו לשרוף המקדש אלא פרצו בו פרצות י"ג פרצות נגד י"ג היכלות דרחמין ובכל פירצה ופירצה להכניס קצת משלהם ולכן לא שפכו השמיים ולא שברו הקנקנים אלא עמאו כל השמיים שדיליקו בשמן עמא שלהם להכניס הטומאה במקדש וממילא ח"ו תפול החומה ומצואר במדרשים שהכניס חזיר להקריבו על המזבח אותו רשע והנה לא רצה להרס המזבח גם לא

למנעם מלהקריב קרבנות אלא שיקרבו גם את החזיר לו באותו המזבח.

וידוע דפעם גזרה מלכות על הישיבות שיכניסו בלימודם מלימודי חול שלהם וקראו אסיפה גדולה מכל חכמי הזמן ובתוכם היה הנציב הגאון מוואלאזשין ז"ל והרבה מהגאונים נטו להסכים מכח עת לעשות לה' דאל"כ ח"ו יבוטל התורה ועמד הגאון מוואלאזשין והניח המפתחות של הישיבה שלו על השלחן ואמר יקח מי שרוצה את המפתחות ויפתח הישיבה ויכניס לימודים מה שרוצה אבל הוא אינו רוצה להכניס לימודים אחרים וחכמת חוץ בישיבה חוץ מתורת ה'. ואמר לפ"מ שאיחא במדרש בשעה שנכנס הרשע בבית המקדש ילאו הכהנים על גג המקדש ומפתחות המקדש בידם ואמרו רבונו של עולם נחת לנו המפתחות לשמור המקדש ועתה נכנסו הגוים ואין ביכלתינו לעשות כרצונך ואין אנחנו רוצים ח"ו לשנות מאשר נפקדנו ממך הנה אנחנו זורקים המפתחות וחוזרים אותם אליך ועשה צהם כרצונך עם אתה רוצה ליחנם לאחרים שיעשו כרצון הגוים עשה כרצונך וידינו אל תהי בו

רצ ששת אשכחיה ההוא לדוקי אמר
 ליה חצבי לנהרי כגני לייא פרש"י
 חצבי הכדין השלמים הולכין לנהר
 לשאוב מים כגני לייא השזורים להיכן
 כלומר למה הולכין ואף אמה שאמה
 קומא ולא תראהו להיכן תילך ע"ש
 ומבואר דת"ח נקראין קנקנין ו"ש
 ומנוחר הקנקנים שהם חשמונאי
 ובניו ואולי עוד איזה ת"ח שלא שינוי
 כלל ולא נפלו תחת השפעת היונים
 נעשה גם לשושנים לכלל ישראל.

והנה רוב ההמון לא הבינו מה
 החסרון ללמוד חכמת יוגית
 ומה הרעש מזה ואדרבה יש יתרון
 ללמוד גם חכמות אחרות וע"ד
 שאמרו אם יאמרו לך חכמה יש
 באומות האמין ובסנהדרין היו לריכין
 לדעת שבעים לשון ולכן הם לא ראו
 כלל החסרון בזה וממילא לא ראו גם
 הנס הגדול הנעשה שם ואמרו ח"ו
 על הת"ח האמתים שהם לא רוצים
 להחקדם ויפת אלקים ליפת כחב
 וישכון באהלי שם וכיוצא בזה ולמדו
 את בנייהם מחכמת היונים ויתערבו
 בגוים וילמדו ממעשיהם.

ומעשה דמרים בת בילגה (סוכה
 שלהי פ' החלייל) שהמירה
 דתה והלכה ונשאח לקרדיוט אחד

ויאל אש מן השמים וקבלה את
 המפתחות והכ"נ אין אני רוצה
 לשנוח מהחפיקי שננטויתי ואם מי
 שהוא רוצה יכול לעשות כרצונו,
 והדבר עשה רושם נורא וסגר הגאון
 את הישיבה שלא להכניס ח"ו חכמת
 חילוניות בכרס ה' וה' הטוב יעשה
 כרצונו ודבר זה ידוע ומפורסם.

ולפ"ו נראה דזה שעשה הפייטן
 ומנוחר הקנקנים נעשה גם
 לששונים שהרי לא נשאר רק
 חשמונאי ובניו שלא שמעו למכות
 יון וחשמונאי הכניס בניו עמו בבית
 המדרש ולא למדס רק תורה יומס
 וליל צלי תערובות ולא נשאר רק
 מיעוטס והנה ח"ח נקרא קנקן
 ובאבות אל חסחכל בקנקן אלא במה
 שיש בו ובגמ' ב"מ עוד איסתירא
 בלגינא קיש קיש קריא ובגמ'
 סנהדרין למה ת"ח דומה בפני ע"ה
 כקיתון של זהב סיפר הימנו כקיתון
 של כסף נהנה הימנו כקיתון של
 חרס שכיון שנשבר שוב אין לו חקנה
 ובגמ' ברכות נ"ח לעולם ישחלל אדם
 לרוך לקראח מלכי ישראל ולא לקראח
 מלכי ישראל בלבד אלא אפילו לקראח
 מלכי עו"כ שאם יזכה יבחין רב ששת
 סגי נהור הוה הוה קאזלי כולי עלמא
 לקבולי אפי מלכא וקס אזל בדהייהו

לעשו כשביל הקבר ואמר ממון חו"ל
איננו כדאי לא"י, וכאן חס על פכים
קטנים.

ואמנם מבואר במדרש שבאותם
פכים הי' בהם שמן זית
וכמו שמנינו בעלי שטים שראה
ישראל יוצאים ממזרים ויבנו המשכן
ולכן לקח ארזים מכנען ונטען
במזרים וזוה עליהם כשיצאו ממזרים
ליקח עמהם וזוה בנו המשכן כן
ראה אבינו הזקן היונים שטמאו כל
השמנים שבהיכל וראה והחפלו על
נחון דחשמונאי ובניו ושיעשה גם
חנוכה והזמין להם שמן זית זך טהור
עם חותמו ואוחס הפכים ששכח הם
היו שהי' בהם השמן זית ולכן מסר
נפשו לחזור אחר הפכים קטנים וזה
הי' השמן שנשאר וטמנו בחותמו
שהוציא אמו או במקלו, כמבואר
בפענח רזא דבמקלו שהי' בידו הי'
טמון שמן זית.

אלא דביעקב כתיב פכים קטנים
לשון רבים שהי' יותר מאחד
אולי הזמין לשמונה ימים ולא נשאר
רק אחד שמאלו ונעשה בו גם
והדליקו ממנו שמונה ימים. חנוכה.
ולפ"ז מבואר שהרי ביעקב כתיב
פכים קטנים לשון רבים והם לא

ממלכי יוונים כשנכנסו יוונים להיכל
היתה מצעמט בסנדלה על גבי
המזבח ואמרה לוקם לוקם עד מחי
אחה מכלה ממוןן של ישראל ואי
אחה עומד להם בשעת הדחק, וכמו
שהוא בעוג"ה בזמן הזה על הרוב
אבל בני בינה הת"ח האמתים ידעו
והבינו שיש בזה ח"ו סכנה לכלל
ישראל יותר משריפת בית אלקינו
ולכן דוקא בני בינה, ימי שמונה
קבעו בשיר ורננים כי אלל בני בינה
השמחה נשתלמה כשנחבטלו היונים
וחזרה החורה ליושנה.

- 1 -

ומיותר קנקנים נעשה גם
לשושנים. לכאורה הול"ל ומנותר
הקנקן או מנותר הפך. ונראה
דאיתא במדרש דיעקב אבינו בשעה
שעבר מעבר יבק שכח פכים קטנים
ופגע בו שר של עשו, וכבר הקשו
שהרי חז"ל דת"ח אל ינא יחידי
בלילה וכ"ש יעקב אבינו ובגמ' אמרו
מכאן שצדיקים חביב עליהם ממונס
יותר מגופם וכל כך מפני שלא
פשטו ידיהם בגזל והוא ג"כ תמוה
דיעקב אבינו לא חס על ממונו
כשצריך וכמה בהמות ושאר רכושו
שלא מתנה לעשו ולבסוף נתן הכל

ונראה לפמ"ש בספר מקראי קודש
 (להגר"צ"פ) חנוכה סי' ז'
 לפמ"ש במדרש תנחומא פ' תלוה
 א"ר חנינא סגן הכהנים אני הייתי
 משמש בזית המקדש ומעשה ניסים
 הי' במנורה משהי' מדליקין אותה
 מראש השנה לא היתה מתכבה עד
 שנה אחרת ופעם אחת לא עשו
 הזימים שמן התחילו הכהנים לזכות
 ואמר ר' חנינא סה"ג אני הייתי
 בזית ומלאתי מנורה דלוקה ממה
 שהיחה דלוקה כל ימות השנה ראה
 מעשה ניסים לכך נאמר כחית למאור
 ולא למנחות ולמה כך אמר הקב"ה
 פעם אחת בשנה יהא מדליקין את
 המנורה.

ושאל הגאון רבי חיים סולובייצ'יק
 ז"ל (מזריסק) את האדמו"ר
 הגה"ק הרא"מ מגור (הוצא במכ"ע
 "הבאר" שנה ח' סי' כ"ה) הרי
 מצוה להטיב ולהדליק את הנרות בכל
 יום ומה מהני דולקת כל השנה
 ואמר לו האדמו"ר מרן מגור
 (שליט"א) ז"ל עפ"י דברי הגמ'
 (ביצה כ"ב) דנותן שמן חייב משום
 מצעיר א"כ הי' יכול להוסיף טפה
 אחת בכל לילה לקיים מצות הדלקה
 וגם נעשה גם שהי' דולק כל הלילה
 מאותה טפה ע"ש.

מלאו רק פך א' מהם, וז"ש ומנותר
 קנקנים היינו הפכים שלא נשאר רק
 אחד מכל הקנקנים האלו נעשה גם
 לשושנים וכנ"ל.

או יאמר דבא ליישב קושית הב"י
 למה קבעוהו שמנה ימים ולא ז'
 ומי' דגם היום ראשון נעשה גם
 שנשאר שמן מיד לאחר הדלקה ולא
 נשרף והדליקו ממנו למחר וזה
 שאמר ומנותר קנקנים נעשה גם
 לשושנים בני בינה ימי שמנה קבעו
 שיר ורננים היינו בני בינה שהבינו
 הנם שנשאר ביום ראשון במנורה לכן
 ימי שמנה קבעו שיר ורננים ופי'
 הקנקנים היינו הנרות שבמנורה
 ומנותר קנקנים שבחוכה נעשה גם
 לשושנים וכנ"ל.

- ח -

ומנותר קנקנים נעשה גם
 לשושנים. ז"ב לשון רבים קנקנים
 והלא לא הי' רק קנקן אחד. גם
 ז"ע לשון ומנותר שהרי הי' קנקן
 מלא ולא נותר בו כלל. ולפמ"ש לעיל
 בלשון השאילתות אחי ספיר דלא הי'
 הקנקן מלא רק חצי לוג בקנקן
 שמחזיק לוג.

ואבתי תקשה דאוחה טפה להוסיף
 בכל לילה מהיכן לקחו וגראה
 דחנן החס (צ"ה כ"ט) אומר אדם
 לחצרו מלא לי כלי זה אבל לא במדה
 וכו' אבא שאול אומר אף בחוה"מ
 עושה כן מפני ברורי המדות וחכ"א
 אף בחול עושה כן מפני מצוי
 המדות.

והנה בגמ' (שס) ח"ר הוא כנס
 שלש מאות גרבי י"ן מצורתי
 המדות וצורתי כנסו שלש מאות גרבי
 שמן ממצוי המדות. פי' כשהי'
 מוכרין שמן הי' להן מדות רבות
 ומציאין הלקוחות כליהן ומדדו לאיש
 ואיש כמדה לעצמו ומתמלות והולכות
 לחוך כליהן כל הלילה ע"ש וה"נ
 בפך שמן של חנוכה כשהוריקו ביום
 ראשון לחוך המנורה ונתמלה השמן
 אשר על הדפנות וחזר ונתמלה על
 קרקע הקנקן ולמחר מאוחו טפה
 בכל יום הוסיף על השמן וזה אחי
 שפיר ומותר הקנקנים כלומר ממה
 שנתמלה וניחחר נעשה הנס
 לשושנים שנעשה הנס שהי' דולק כל
 הלילה מאוחה טפה וק"ל.

ובמש"ב מיושבת נמי קושיא אחריתי
 מה שהקשו דהיאך שמן
 מעשה נסים כשר למנורה שהרי

אסור ליהנות ממעשה נסים כדאיחא
 בתענית כ"ד ולפמ"ש אחי שפיר
 דלענין מעשה נסים הרי הם נתנו
 שמן טבעי במנורה וזה הדליקו ומה
 שדלק כל הלילה זה כבר נעשה
 ממילא ואין זה בכלל אסור ליהנות
 ממעשה נסים דמעשה נסים לא
 משמע אלא נס שלא בדרך הטבע
 לגמרי ומה שנתרצה השמן לא מקרי
 אלא ברכת ה' וע"ז אדרבה לריך
 להחפלה כמ"ש כשנכנס למוד אח
 גורנו אומר יה"ר שתשלח ברכה
 בכרי הזה ובקרא יברך ה' וישמרך
 ודרשו יברך בממון שהממון מחברך
 ואמרו (תענית ח') אין הצרכה
 מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין
 וא"כ כה"ג לאו מעשה נסים הוא
 אלא ברכה שמוחר ליהנות ואדרבה
 טוביחא הוא ויעויין בית שערס
 לכק"ז א"ח סי' רל"ט שהציא קושיית
 המנחת כהן בחטים שירדו בעצים
 האיך לקחו למנחות לפי החוס' שפי'
 בנס וחי' דהא דאסור ליהנות
 ממעשה נסים היינו כשהנס נעשה
 לנו ובשכלנו וע"י פעולת אדם אבל
 בדבר שנעשה פלא לעולם דרך נסים
 ולא לנו ע"י חפלתנו מותר ליהנות
 ולפמ"ש לדידן בלאו הכי לא קשה
 והבן.

- ט -

שהגיעה אללו וכו' עמד בנו ופתח לו
 הדלת והניח לה חנן ושעורים ומים
 והיתה אוכלת ושומה לפיכך אמרו
 כשם שהנדיקים הראשונים היו
 חסידים כך צהמתן היו חסידיות
 ובגמ' חולין (ו' ע"ב) צהמורו של
 רפצ"י דרמי ליה אושפחא שערי
 לחמריה דרפצ"י והיו דמאי ולא אכל
 ואמר רפצ"י ענייה זו הולכת לעשות
 רצון קונה ואחס מאכילין אותה
 טבלים ופריך ומי מחייבא והתנן
 הלוקח לזרע ולצמחה וקמח לעורות
 ושמן לנר ושמן לסוף זו את הכלים
 פטור מהדמאי ע"ש ובחוס' שם
 ד"ה הא אתמר עלה הביאו ירושלמי
 דמאי ובמס' שקלים (ח' ע"ב ובב"ר
 פ' ס') לא משני מידי אלא השיב
 להם דמחמרא אנפשה, ואמר רפצ"י
 מה אעשה לעניה הזאת שהיא
 מחמרת על עצמה ע"ש.

ובתורה פ' חיי שרה ויפתח את
 הגמלים ובמ"ר הוצא
 ברש"י החיר זמס שלהם שהי' סוחס
 את פיהם שלא ירעו בדרך צדדות
 אחרים, והרמב"ן ז"ל תמה והביא
 מדרש ר' הונא ור' ירמיה שאיל לר'
 חייא צ"ר אבא לא היו גמליו של
 אברהם אבינו דומים לחמורו של
 רפצ"י וכו' וזו שאלה לסחור כי אי

במדרש רבה (ב' ה') וחשך על
 פני תהום זו מלכות יון
 שהחשוכה עיניהם של ישראל
 וכו' אומרת להם כתבו לכם על
 קרן השור שאין לכם חלק באלקי
 ישראל. וי"ל למה אמר להם דוקא
 על קרן השור אם רצה שיכפרו ח"ו
 צמורה הי"ל כתבו לכם על הקלף
 צספר וצדיו שאין לכם חלק באלקי
 ישראל, ואדרבה על הקלף הוא כתב
 שמתקיים ועל קרן השור מחר ימות,
 ואם חש שיסרפו הקלף הכ"נ ישחטו
 השור.

ואשר נראה לפמ"ש בצדר"ג פ"ח
 ה"ח, כשם שהנדיקים
 הראשונים היו חסידים כך צהמתן
 היו חסידות אמרו גמליו של אברהם
 אבינו לא נכנסו לבית שיש בו עו"כ
 שנאמר (צראשית כ"ד) ואנכי פניתי
 הבית ומקום לגמלים מלמד שלא
 נכנסו לבית לבן הארמי עד שפטו כל
 העו"כ מפניהם, מעשה צהמורו של
 רחצ"ד שגנבוהו לקטים וחבשו את
 החמור בצחר והניחו לו חנן ושעורים
 ומים ולא הי' אוכל וכו' עמדו ופתחו
 לו את הדלת והוציאה והיתה מושכת
 והולכת עד שהגיעה אלל רחצ"ד כיון

שעכשיו עברו מרשות אברהם לרשות יצחק משב אליעזר אולי יצחק אחתי אינו בגדר נדקת ות ידוע של אברהם ואחתי לא נתברר טבעם ברשות יצחק אם לא יאכלו משל אחרים כמו שעשו כשהיו ברשות אברהם אבינו.

ובעין זה אמרו בירושלמי מעשה בחסיד אחד שמכר בהמתו לעכו"ם וע"ש ביה"ש הפסיקה מלעבוד ונא העכו"ם וטען מקח טעות הלך החסיד למקום שהבהמה שם ולחש החסיד בלאון בהמתו שנשתנה מרשות לרשות וינאה לרשות עכו"ם ומוחרת מעכשיו במלאכה בשבת, והתחילה לעבוד וכשראה העכו"ם כן הלך ואתגיייר וינא ממנו ר' יוחנן וקראו לו יוחנן תוריתא על שם השור שגולד ע"י והבן, ויותר מבואר שם שהוא בעלמו נעשה אמורא ושמו ר' יוחנן תוריתא ולכן הי' חושש אליעזר דכיון שינאו הגמלים מרשות אברהם ליצחק בנו אולי נשתנה טבעם ג"כ לפי קדושת יצחק כמעשה דחסיד שאמר לבהמתו כבר ינאח מרשותי ולכן זמם אותם בהליכתו לבית לבן, או יאמר שחשב לפ"ד הרמב"ן לשיטתו דהאבות בחו"ל לא שמרו החורה וא"כ כשינא

אפשר שיהי' החסידות צביתו של רפז"י גדול יותר מצביתו של אברהם אבינו וכאשר תמורו של רפז"י לא צריך להשתמר מן הדברים האסורים לבעליו להאכילו כ"ש גמליו של אברהם אבינו ואין לזממם כי לא יאונה לנדיק כל און.

ואשר נראה בפ"ד בישוב קושית הרמב"ן על רש"י שהם דברי חו"ל וכנ"ל דהנה עה"פ וכל טוב אדוניו בידו פרש"י שטר מחנה כתב ליצחק על כל אשר לו כדי שיקפלו לשלוח בתם וכן מצינו בסמוך כשדיבר צבית בחואל וחלד שרה אשת אדני בן לאדני אחרי זקנתה ויחן לו את כל אשר לו ופרש"י שטר מחנה הראה להם, א"כ גם העבד והגמלים עברו מיד אברהם ליד יצחק ורשותו, וראי' שהרי בחזרתו כשינא יצחק לשות בשדה ורבקה שאלה מי האיש הזה ההולך לקראתינו ויאמר זה אדני ולכאורה הי"ל זה בן אדני אלא דעכשיו כבר יצחק הי' אדונו שהרי גם אוחו מסר אברהם ליצחק, ומעתה י"ל דודאי כל זמן שהיו הגמלים ברשות אברהם אבינו הי' בדוק בידי אליעזר שהגמלין חסידות היו ולא אכלו בשדות אחרים ולא זמם אותם בארץ כנען אבל כיון

שהם ח"ו אוכלים אבמה"ח ולכן אמר לו יעקב אבינו להבחין אם זה אמת או לא ורמו לו לך נא ראה את שלום אחיך ובמה תדע אם הם יראים ושלמים כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב א"ל ראה את שלום האלף ומהם תדע שלום אחיך שאם תראה האלף והם חסידיו תדע שגם אחיך נדיקים וחסידים הם ואם תראה שאין האלף בדרך תדע גם על אחיך ח"ו. וזוה יש לכין וישלחו מעמק חברון מעמקות של אברהם ויחזק שבהמתן היו חסידיות, ואולי רמו גם בזה לאילו של יחזק שרץ למסור נפשו במקום יחזק כי כמו שיחזק מסר נפשו להשרף לה' יח"ש כך האיל רץ במהירות.

ונראה לפרש מה שאמר הנביא (ישעי' א' ב') שמעו שמים וגו' בניס גידלתי ורוממתי והם פשעו כי ידע שור קונוה וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא החבונן הוי גוי חוטא עם כבד עון זרע מרעים בניס משחיתים ונ"ב מה זה הדמיון ומה שייכות ידע שור קונוה וחמור אבוס בעליו לבנים פושעים משחיתים ומה עושה לקונוה, אבל להנ"ל אחי שפיר שאמר להם הנביא שהקב"ה אמר עם כבד

לחרן ויאל לבית לבן בחו"ל חושב שבחו"ל לא ישמרו גם הבהמות ויאכלו מן הגזל ח"ו וכיון דספיקא דאורייתא ולכן זממם אליעזר משום זהירות שלא יאכלו בשדות של אחרים בכל אופן, אבל כשבאו אלל בית לבן ולא רצו ליכנס לבית לבן שיש שם עו"כ נחברר שכן נוהרים ממכשול והם חסידיות גם ברשות יחזק וגם בחו"ל ולכן מיד ויפתח את הגמלים כלומר אליעזר שמאז ויפתח את הגמלים והסיר את זממם שאין להם טוב, או שלבן הסיר זממם אחר שראה חסידיות שלהם שלא רצו ליכנס לבית ע"ז א"כ גם לא יאכלו משדות של אחרים ולכן ויפתח לא רק שהסיר זממם לשעה אלא ויפתח מהיום והלאה ולעולם שלא ילכו מזוממים, וזה הכוונה של השלה"ק מושל בכל אשר לו זה אברהם אבינו שמושל בכל אשר לו ואפילו בהמחיו.

ובזה אמרתי גם לפרש מה ששלח יעקב את יוסף לאמר לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום האלף והשיבני דבר וי"ל שהשוה שלום אחיך לשלום האלף ובכלל מה שלום שייך בלאף, וישלחו מעמק חברון, ונראה דיעקב אבינו ידע שיוסף עם האחים ה' להם דברי ריבות וטען

שהשחית דרכו על הארץ הי' בשביל
הזבלים ולכן אמר לו הקב"ה קח כל
בשר בא לפני וגו' כי השחית כל
בשר דרכו והשחתת הבהמה חלוי
זבלים, ובמס' תענית (כ"ד) זבחי
עווי דרז"ד שהביאו דובים על
קרניהם זבילה היפוך דרך הטבע
נמי בשביל האי טעמא והארכתי בזה
הרבה במקום אחר.

ולפ"ז י"ל כוונת היונים כי האדם
יראה לעינים וה' יראה ללבב
והמתיונים חששו שאולי מחמת זער
והכחות וזרות שיביאו עליהם יוציאו
מלשונם או יכתבו ח"ו שאין להם
חלק באלקי ישראל והגם שהוא בכלל
יהרג ולא יעבור מ"מ כבר כתב
הרמב"ם דאם ח"ו לא עמד בנסיון
מ"מ הו"ל דין אונס ואינו חייב
מיחה, וכ"ש לפמ"ש בגמ' כחובות
דף ל"ג ע"ב אלמלא נגדוה לחנניה
מישאל ועזרי' היו פלחו ללמלא ועיין
חוס' שם ומיהו זש"מ שם כתב לפי
מסקנת הגמ' שם דא"ל רב סמי
זריה דרב אסי לרב אשי וא"ל רב
סמא זריה דרב לרב אשי ולא שני לך
זין הכאה שיש לה קצבה להכאה
שאין לה קצבה ומשמע דלהמסקנא
הכ"נ זכהאה שאין לה קצבה ח"ו
הוי פלחו ללמלא ממש א"כ

עון וא"ת מי מודיע אמר ידע שור
קונהו וחמור אכוס בעליו ראה השור
היאך מתנהג ומדע הזבלים ולשון
ידע היא מלשון מודיע שהשור
והתנהגותו מודיע את קונהו מי
הוא, וחמור אכוס בעליו כחמורו של
רפז"י ורז"ד שלא רצו לאכול משל
אחרים ולא מן הדמאי. ישראל לא
ידע עמי לא התבונן דלזה צריך
להתבונן בהנהגת השור וידע מה
בלבו של זבלים ומעשיו, וזה שאמר
לאחר שאמר ידע שור קונהו וזוה
ידעיין כי גו חוטא הוא עם כזב עון
זרע מרעים זנים משחיתים שהרי
הבהמות נדמו להם.

ומה"ט יש ליתן טעם להזין הא
דכתיב דשור המועד שהמית
את האדם סקול יסקל השור וגם
בעליו יומת ולכאורה למה זה חייב
מיחה על האדם ששורו המית את
האדם ולהנ"ל אחי שפיר דכמו
שאמרו לדיקים הראשונים בהמתן
היו חסידיות הכ"נ להיפוך זה לעומת
זה רשעים ח"ו בהמתן יתהפכו
לרועץ וכמו שכתיב בדור המבול כי
השחית כל בשר דרכו על הארץ והגני
משחיתם את הארץ וכבר שאלו אם
האדם חטא בהמה מה חטאה
ולהנ"ל כי ההשחית של כל בשר

עשה סעודה והושיבה בראש המסובין להודיע שבדק המלך ולא מצא בדברים ממש כך בדק הקב"ה נמצא שלא עשו ישראל את העגל אלא הגרים שהיו ביניהם אלו ערב רב שנחגגירו בגאולה מצרים הם שאמרו אלה אלהיך ישראל לפיכך נעשה ראש לכל הקרבנות הזכיר מטרוניחא והכוונה על ישראל. וכחז רבינו בחיי פ' אמור וז"ל ואומר אני לפי הקבלה כי אחד מגדולי המלכות הוא אחד מטטרמולין של הקב"ה וכדי לפרסם שלא החילו ישראל בעבירה הוא לפיכך הקדים שור בראש הקרבנות וכו' עיי"ש.

ונמצא לדין דלפי שהקדים השור נחפרסם שבני ישראל לא חטאו במעשה העגל אלא הערב רב אבל ישראל מאמינים בני מאמינים באלקים לא אמרו אותו בעבירה שור אוכל עשב ח"ו ולזה אותו רשע צוה להם דייקא כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק דעיקר הוכחה מכה השור ולכן רצה בזה ח"ו להכחיש זה לעומת זה ומסרו נפשם עליה והבן.

- יא -

במה שאמרו היונים כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק

במחיונים נמי ולא ידעו אם באמת כפרו או לא אבל אם יכתבו על קרן השור ואם באמת הצעלים יהיו נדיקים ולא יכפרו אז השור לא יסבול ויקנף קרנו וכיוצא בו ולכן קאמר כתבו לכם אל קרן השור שאין לכם חלק שהשור מעיד עליכם אם אתם שומרי חרות ה' ולכן אמרו דוקא על קרן השור.

- י -

במדרש מלכות יון אמרה כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל. וז"ל למה דוקא על קרן השור וכעת נראה לפי המדרש בפ' אמור שור או כשב או עז כי יולד יבא שור ויכפר על חבנית שור שנאמר (תהלים ק"ו) וימירו את כבודם בחבנית שור וכן דרשו בחרומת המשכן שהזכיר זהב בראשונה זהב וכסף ונחשת יבא זהב שבתרומת המשכן ויכפר על זהב העגל זה שאמר הכחוש (הושע ז') ברעחם ישמחו מלך וכו' מפני מה רואה בשור לעשות ראש לכל הקרבנות אמר רבי לוי משל למטרוניחא שיצא עליה שם רע באחד מגדולי המלכות בדק המלך בדברים ולא מצא בהן ממש מה עשה המלך

באלקי ישראל (ירושלמי חגיגה).
 וז"ע למה דוקא על קרן השור.
 ועיין מהר"ל על המצות שהקשה כן
 וכחז שרזו היונים להזכיר מעשה
 העגל אלא דלפ"ז הו"ל לומר על
 עור השור ולמה על קרן דייקא.
 ולפענ"ד לפמ"ש חנה רמה קרני
 ודרשו רז"ל קרני ולא רמה פכי
 שאלו שמשחיהו צפך לא נמשחה
 מלכותו דוד שנמשח בקרן נמשכה
 מלכותו, א"כ מי שנמשח בקרן נמשך
 מלכותו ופך אינו נמשך דהפך נשבר
 כחיב.

ואמנם כבר כתבתי דמה"ט נודמן
 להם פך כדי שלא ימשך
 מלכותם שהרי כבר מלכות נטל דוד
 והאיך הסכימו חכמי הדור להעביר
 המלכות מדוד לכהנים וכתבתי
 לפמ"ש הראב"ד שמה"ט נעשו
 כהנים מלכים שהיו המינים אומרים
 כבר בא משיח צבית שני בימי
 השמונאי ואמר להו דמשיח יהי
 מזרע דוד וצבית שני כהנים היו
 ולפ"ז אלו הי' נמשכים בקרן הי'
 נמשך מלכותם ולכן הזמין להם
 הקצ"ה להגם פך של שמן שלא
 ימשך מלכותם.

וסייהו לדידן נראה דפעולת הקרן
 להמשיך הענין ולכן מלכות יון

שרזו שבנ"י ח"ו יכפרו בה' לעולם
 אמרו כתבו לכם על קרן השור כדי
 שימשך ח"ו המינות לעולם. וזוה יש
 לפרש לשון הפייט מלך זכור אחוז
 קרן לחוקעי לך היום בקרן נורא
 וקדוש. ולכאורה הרי צמסנה ר"ה
 כ"ו כל השופרות כשרים חוץ משל
 פרה מפני שהוא קרן ופרש"י אינו
 נקרא שופר וגבי יוה"כ שופר כחיב
 ועיין בגמ' שם וא"כ אדרבה קרן
 אינו מעליחא עיין גמר' ר"ה הג"ל
 שהוא משל פרה והול"ל מלך זכור
 אחוז בשופר, ולהג"ל אחי שפיר
 דלזכירה צריך להיות דבר שנמשך
 ולכן אמריין זכור אחוז קרן לחוקעי
 לך היום בקרן דשופר נמי איקרי
 קרן שיהי' לקיום וימשך מלכות
 שמים עלינו שאנן ממלכין ליה כלשון
 מלך זכור אחוז בקרן וק"ל.

- יב -

במדרש הרודאים נתנו ריח זה
 ראובן שהציל את יוסף מן הבור
 ועל שתחנו כל בגדים זה נר
 חנובה. וז"ב. ונראה לפמ"ש בגמ'
 עירובין כ"א מאי דכתיב והנה שני
 דודאי מאנים מועדים לפני היכל ה'
 (ירמי' כ"ד) הדוד האחד מאנים
 טובות מאד כחאני הבכורות אלו

ועל פתחנו כל מגדים זה נר
 חנוכה (ע"ן ילקוט ראובני פ'
 ויצא). וכבר פירשתי וכעת נראה
 דדרשו חז"ל על פתחינו כל מגדים
 בנות ישראל שמגידות פתחי נדה
 לבעליהן רמו מפני שגזרו יוונים על
 העבילה ואיתא בפיוט שהזמין להן
 הקב"ה מקוואות מים על ידי נס.
 וראיתי בת"מ להח"ס ז"ל שהקשה
 דמה שאשה נאמנת על הטרה כתבו
 התוס' הואיל שבידה לטבול ואמנם
 באותם הימים לא שייך זה דאם לא
 אירע להנמס לא הי' בידה לטבול וחי'
 ע"פ רמב"ן ריש גיטין כיון
 שהטומאה ע"פ עצמה מאמינים לה
 ג"כ על הטרה ע"ש.

עוד י"ל לפי הי"מ ברמב"ן (גיטין
 הנ"ל) שהאשה נאמנת בדבר
 מטעם שהדבר נוגע גם לה שגם
 היא נזהרת שלא לשמש בנידחה, וכיון
 שנאמנת לעצמה נאמנת גם לבעלה
 ונחלקו בזה הפוסקים ע"ן גיטין ב'
 שם בתוס' ובשמ"ק כתובות ע"ב
 ע"א.

ונראה דהנה הראשונים הקשו על
 ראובן שהעידה עליו המורה
 שהציל את יוסף מן הבור ומה הלאה
 הוא זו שזרקוהו לבור נחשים

לדיקים גמורים והדוד האחד תאנים
 רעות מאד אשר לא תאכלנה מרוע
 אלו רשעים גמורים ושמה תאמר
 אבד ספרם ובעל סיכויים ת"ל
 הדודאים נתנו ריח אלו ואלו עתידין
 שינתו ריח.

והנה באותו מעמד הי' כאלו ח"ו
 היו צמעל להרוג את יוסף רק
 ראובן הי' לדיק שאמר אל תשפכו
 דם ובחוכה נמי רובם הי' מתיונים
 ויאלו אחר הכרוז של מלכות יון כתבו
 לכם על קרן השור שאין לכם חלק
 באלקי ישראל רק חשמונאי ובניו
 מיעוטא דמיעוטא שהי' מחזיקין
 בחורה והקדושה ובזכות הני לדיקים
 עשה הקב"ה נס לכלל ישראל ולא
 אבד ספרם ח"ו אלא אדרבה מסרת
 רבים ביד מעטים וטמאים ביד
 טהורים וכו' חדים ביד עוסקי
 תורתך ח"ש הדודאים בלשון רבים
 והלא לא הי' רק יחיד וע"כ אלו
 ואלו עתידין שינתו ריחם וזה על
 פתחנו כל מגדים זה נר חנוכה
 שנעשה לכולם וק"ל.

במדרש הדודאים נתנו ריח זה
 ראובן שהציל את יוסף מן הבור

ועקרבים ועיין רמב"ן עה"ת שפי' דינא רבה ודינא זוטא איכא בינייהו. ואמרתי בס"ד דודאי לכתם בני"א אין זה הללה כיון דאדם איח ליה מולא (ב"ק ב' ע"ב) אבל אמרו ז"ל בגמ' שבה (קנ"ו) אין מול לישראל וכיון שהם למעלה מן המול א"כ גם הנס לגבם הוה דרך הטבע דדוקא מי שח"ו ע"פ דרך הטבע לגביה נס הוי שלא כדרך הטבע אבל ישראל הטבע משועבדת להם ונעשה הנס להם דרך שהטבע משועבדת להם. ולפ"ז שפיר הניל ראובן אח יוסף שאע"פ שהי' נחשים ועקרבים צבור מ"מ בטוח הי' שלא יזוקוהו וס"ל דישראל סומכין על הנס דהנס להם דרך הטבע הוא.

הוא דרך הנסי, וכה"ג סומכין על הנס. ועכ"פ אין מול לישראל.

נמצא שמעיין מיוסף ונס דחנוכה דלגבי ישראל שאין להם מול סומכין אפילו על הנס ולפ"ז גם בנשי ישראל מותרין לבעליהן שסמכו שבדאי זמין להן הקב"ה מקוואות על ידי נס, וכה"ג שוב אחי שפיר ח"י החוס' הואיל ובידה לטבול. אבל מנ"ל הא מראובן ומנר חנוכה וז"ש המדרש הדודאים נתנו ריח זה ראובן שהניל אח יוסף מן הצור ועל פתחיו כל מגדים שהנשים מגידות פתחי נדה לבעליהן וזה נר חנוכה היינו שמזה ומזה למדנו שמהימנן (ובפרט לא"ע שפי' מדודאי בנך שהם סגולה לבנים אחי שפיר מאד הדודאים נתנו ריח היינו שהו"ל בנים והבן).

והנה בחנוכה במעשה דחשמונאים נמי איכא להקשות כה"ג כיון דהחשמונאים היו מעטים והיונים היו רבים אמאי סמכו לילך ולהסתכן בעצמם ללחום אחס שינצחו הא אין סומכין על הנס ע"כ דס"ל נמי דאין זה לגביהם נס שהיו רשעים ציד צדיקים וזדים ציד עוסקי תורתך וזה הוא מדרך הטבע בעוסקי התורה וכמ"ש הבעל עקידה בכמה מקומות דיש שני דרכי ההנהגה וח"ה הדרך הטבע שלו הוא מה שאצל ההמון

וידוע קושית העולם למה תקנו בנר חנוכה מצוה להניחה מפתח ביתו ולחוך ואי משום פרסומא ניסא למה לא תקנו כן בקריאת מגילה ואכילת מצה שג"כ הם משום פרסומא ניסא שיצאו לקרוא ולאכול בחוץ. עוד יש לי לדייק צדין הדלקת הנרות נחתו חכמים שיעורים למטה משלשה פסולה משלשה ועד עשרה זו כמצוה מעשרה טפחים ועד

עשרים כשרה והניחה למעלה
מעשרים פסולה למה כל השיעורים
הללו דוקא.

ובדרך דרוש לדוע דחנוכה נקרא
מלשון חינוך והרגל וקאי על
דרכי החנוך (עיין מור וקציעה) וכבר
פרשו כעין זה עפ"י מוסר ונלך
בעקבותיהם. וכתב באזה"ח הקדוש
וברוקא ושאר פוסקים דעד שלש
שנים לא יחנכו הבנים ורמו לדבר
שלש שנים יהי' לכם ערלים והאדם
עץ השדה ומשום זה נהגו
במקומותינו שלא לגלח הבנים קודם
שלש שנים (ועיין במחזור ויטרי
באריכות ובמשנ"ה ח"ז סי' ב'),
ועיין שער הכוונות דרוש י"ב פס"ח
ועיין משנת חסידים מס' אייר פ"א
ושו"ת רדב"ז ח"ב סי' תרי"ח ולזה
תקנו לנו חז"ל הניחה למטה משלשה
טפחים לא ילא ידי חובתו כלומר
דפחות משלשה לא עשה ולא כלום
ואדרבה פסול דעיקר החינוך הוא
משלש שנים ועד עשר שנים ועיין
בש"ע או"ח סי' רמ"ג ואף שלענין
עונשין אינו מתחייב עד י"ג אבל
עיקר החינוך מה שהחינוק מקבל
הוא עד עשר כמוצן ולכן תקנו
משלשה ועד עשרה זה כמזאתה ר"ל
דזה עיקר מצות החינוך.

ותקנו עוד מעשרה ועד עשרים
אמות כשרה כלומר דאם לא
קיים מצות חינוך עד עשר שנים אז
אכתי צידו לתקן ולחנכו עד עשרים
וגם זה כשר הגם שאינו לכתחילה
שהגם שצכל שנה ושנה המצוה
נחלשת קצת אבל אכתי יוכל לנפות
לאיזה תוצאה ועכ"פ אכתי קיים
המצוה אבל הניחה למעלה מעשרים
פסולה ר"ל שאם לא חנכו עד
עשרים אז שוב פסולה כי אין לו שוב
חועלת כי צודאי בן עשרים שהוא
כבר בן אדם שלם בדרכיו ובמעלליו
ולא ישמע עוד וכעין מאמר המשנה
בן עשרים לרדוף ואחר הפרנסה עיין
רש"י קידושין ל"א ע"א ועיין מד"ש
על מס' אבות וממילא הניחה למעלה
מעשרים פסולה והבן.

והגה מן החיוב לחנך הבנים הוא
שכשיולא בחוץ יתנהג בדרכי
היהדות וכל דרכיך דעבו וכמו
דמרגלא בפומי' דאאמו"ר הקדוש
הי"ד לכו בנים שמעו לי ר"ל
כשאתם הולכים בחוץ אז שמעו לי
דלא די כשאתם שומעים לי צבתי
וכמו שעשו עשה לעצמו לדיק לאציו
ובחוץ הוא רשע אלא לכו בנים שמעו
לי ולכן תקנו ז"ל דמצוה להניחה על
פתח ביתו מבחוץ להראות דהחינוך

צריך להיות מבית ומבחוץ ולא כאותם שאומרים שהעיקר להיות יהודי בפנימיות ואף שבחוץ מתדמה לעכו"ם ח"ו במלבושיהם והתנהגותם ולזה תקנו ז"ל דהמזוה להניחה מפתח ביתו מבחוץ אלא שבשעת הסכנה מניחו על שלחנו ודיו וכמו שקיי"ל בש"ע דבשעת הסכנה מותר לומר לישנא דמשחמע צחרי אנפי צחוך והצן. (ועיין בהקדמה לח' י' בפרסומי ניסא המגיה).

- יד -

ושבוח טבח והבן כתבו דומיו דמיום דהח' של טב"ח עם תיבת והב"ן הם אותיות חנוכה. וכנראה שעשה להם סעודת חנוכה.

הרשות שלא קבעום למשחה ושמחה הג"ה ו"א שיש קצת מזוה צרובי הסעודות משום דאותן הימים היה חנוכה המזוה (מהר"א מפראג) והוא דאיחא במדרש דנכ"ה נכסלו נגמר מלאכת המשכן במדבר אלא דהמחין הקצ"ה בהקמתו עד ניסן שנולד בו יצחק ואמר הקצ"ה עלי לשלם לכסליו ושלם חנוכה בית חשמונאי. ונ"ע מאחר שהוא סעודת הרשות היאך הניחו להם להמשיך והי"ל אין להרבות בסעודות בחנוכה כיון דלא הוי מזוה הג"ה ו"א שיש קצת מזוה וכו' אבל לשון הרמ"א צרובי סעודה, ועיין רמב"ן עה"ט פ' קדושים יש נבל צרשות המורה והיאך הניחו להרבות בסעודה ומציא בש"ע אם לנס תקנו סעודה.

והרמב"ם ה"ל חנוכה ה"ל א' צבית שני וכו' הלכה ג' מפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת ימים האלו שהתחלתן כ"ה נכסלו ימי שמחה והלל וכו' ובספר מעשה רוקח על הרמב"ם שם מדקרי להו ימי שמחה משמע דס"ל דהסעודות צאלו ימים אינם רשות אלא מזוה דכיון שהתקינו אותן לימי שמחה ע"כ דבעי צשר ויין דאין שמחה אלא צבשר ויין.

ובמוד סי' תר"ע הציא ממהר"ם מרוטענבורג שריבוי הסעודות שמרבין בהם הן סעודת רשות שלא קבעו אלא להלל ולהודות ולא משחה ושמחה וכ"כ בתשצ"ן קטן סי' ק"ע והצ"י בשם המרדכי ר' פרק מקום שנהגו וז"ל וסעודת הרשות נראה דלא מיקרי אלא היכא דאיכא סעודה צלא מזוה כגון צשמחת מרעות או בחנוכה וכו' ובש"ע ס"צ שם ריבוי הסעודות שמרבין בהם הם סעודות

ועיין ב"ח ש"ע הנ"ל מה שמחלק בין חנוכה ופורים ולענין הלכה יראה לע"ד ללא כמהר"ם דמנהג זה שמרבים בסעודה כבר נהגו בו גדולי הדור הקדמונים ומהרש"ל כתב ג"כ דברמב"ם משמע דימי שמחה הן וכן כתב המרדכי הארוך ועיין רמב"ם פ"ז וז"ל מהר"ש מאוסטרריך דחנוכה יש לנהוג שמחה ומשחה וכן מוכח קצת ברמב"ם וכו' וטובה טבח והכין ח' דטבח עם והכין אומיות חנוכה ע"ש, והביאם בשפע חיים לכ"ק אדמו"ר מרן (שליט"א) זקוקלה"ה זי"ע יהי אור תשובה תשמ"ב. והאריך הרבה והביא עוד מדברי הרא"ש פ' ואלו מגלחין סי' פ"ז שימי חנוכה הם ימי שמחה שהרי אומרים בהלל זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו וכן בכלבו שהתקינו ימי משחה ושמחה. ע"ש דברים מתוקים מדבש כנתינתן מסיני.

ולולי דמסתפינא הינלפענ"ד שהרי בגמ' אמרו לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה מבואר ללא תקנו משחה ושמחה רק הלל והודאה והנה שבת ויו"ט איכא חיוב סעודה איברא דאפילו ביו"ט אמרו ז"ל סוכה (כ"ז

ע"א) ליל יו"ט ראשון של חג חייב בכזית פת דלפינן ט"ו ט"ו מחג הסוכות ושאר ימים אם ירצה יתענה עיין רש"י ובתוס' שם וברע"ב והחוי"ט שחייב לאכול מצד יו"ט והיאך יתענה והדברים ארוכים ומיהו עכ"פ יו"ט איכא חיוב סעודה שהרי אם שכת יעלה ויבא בצהמ"ז חזר אבל כל זה שבת ויו"ט שהם מה"ת ואסורים במלאכה אבל מה שקבעו חנוכה ימים טובים רק בהלל והודאה שצריך להיות בשמחה אבל לא קבעו באיסור מלאכה ולא תקנו סעודה אלא דכיון דתקנו ימים טובים בהלל ושמחה וא"א להיות בשמחה בלי סעודה ובשר ויין מרבים בסעודה כדי שנוכל לשמוח בחנוכה.

ולפ"ז נראה להסעודה בעצמה לא תקנו כלל אלא שקבעו חנוכה ימים טובים בהלל והודאה וכיון דלהלל צעו שמחה וכמ"ש הרמב"ם והרא"ש שהם ימי שמחה ואומרים נגילה ונשמחה בו א"כ ע"כ צעו רבוי בסעודה כדי לשמוח נמצא תרוייהו אמת דרבוי בסעודה רשות אבל צריך להרבות בסעודה כדי לשמוח בחנוכה וא"א לשמוח והוא בתענית כנלפענ"ד ליבש שיטת המהר"ם ב"ב וא"כ הוא נמי ס"ל

דבני רבוי בסעודה אלא לא הי'
החקן על הסעודה וכנ"ל.

א"י בלשון המחבר שריבוי הסעודה
שמרבין בחנוכה הן סעודת
רשות, ששמעתי ממחנתי בנש"ק
הרהגה"ש מוה"ר ישראל דאנזיגער
שליט"א בנו של הרהגה"ש כ"ק
אדמו"ר מאלכסנדר ז"צ בשם בעל
עקידת יצחק דסעודת הרשות תקנו
לחקן מה שאוכלים בסעודת רשות,
וביארתי הדברים בס"ד לפמ"ש רב
לא אכל בסעודת צח ת"ח לע"ה
דהו"ל סעודת הרשות ועיין סי'
תר"ע סק"ד שאם אומרים שירות
היה סעודת מצוה מרדכי פ"ד
דפסחים והאוכל סעודת הרשות סוף
בא לידי איסור ח"ו, וע"ז נוהגין
בסעודה שלישיית לומר לקיים שלש
סעודות נגד יעקב אב המון של
שבעים נפש בזכותו נצל ממלחמות
גוג ומגוג ובכח סגולת שלש סעודות
יחוקן אשר פגמנו בסעודות הרשות
ובמאכלות אסורות. דלכאורה מה
שייכות אהדדי סעודות הרשות
ומאכלות אסורות.

והנראה דכך דרכו של יצה"ר היום
אומר לו עשה כך ולמחר
אומר לו עשה כך עד שאומר לו לך

ועבוד ע"ז פי' דהיום אומר לו עשה
כך אינו אומר שיעשה איסור אלא
עשה כך אחי דבר שהוא רשות ולא
מצוה וכיון ששומע לו לדבר רשות
כבר ח"ו הוא נלכד וזה שאמר יחוקן
אשר פגמנו בסעודות הרשות
ומאכלות אסורות דמאכלות אסורות
היו פועל יוצא מסעודת הרשות,
וכבר אמר הרמב"ן יש נבל ברשות
התורה, וגם הרמב"ם כחז עה"פ
ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי
קדוש ואין לנו רשות.

ונראה דזה ביאור הפסוק (בראשית
ב') וינו ה' אלקים על האדם
לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל ומעץ
הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי
ביום אכלך ממנו מות תמות. ויש
לדייק כפל לשון אכל תאכל היל"ל
מכל עץ הגן אכל ומעץ הדעת טוב
ורע לא תאכל ממנו, ואשר נראה
דבאמת אמרו ז"ל (סנהדרין נ"ט
ע"ג) רבי יהודה בן תימא אומר
אדם הראשון (קודם החטא) מיסב
בגן עדן היה והיו מלאכי השרת
זולין לו בשר ומסניין לו יין הנץ בו
נחש ונתקנא בו ע"ש, הרי דקודם
החטא היו מלאכים מביאים לו
לאדה"ר בשר מטוגן ולא הי' נריך
לאכול מפרי עץ הגן לחיותו ולא

נגדו לתקן סעודת לאכול ושמו ותקנו
סעודת הרשות לתקן סעודות הרשות
ומאכלות אסורות זה לעומת זה
והבן.

- בו -

ושבוח טבח והבן בגמ' (חולין דף
צ"א) פרע להם בית השחיטה
והבן טול גיד הנשה בפניהם
ובמ"ד גה"נ נאמר לב"נ. וי"ל
למ"ד דהשנטיס יצאו מכלל ב"נ
(עיין רמב"ן עה"ת שמות כ"ד ו')
ויצא בן איש מצרי והוא בן אשה
ישראלית מחלוקת בעלי תוס'
והרמב"ן ז"ל (ועיין רא"ס שם
וציפ"ת פ' ויגש וצבית האורז אות
א') א"כ מאי מהני שפרע להם צית
השחיטה הא עכ"פ קי"ל שחיטת
עכו"ס אסור מה"ת.

וקצת הי' נראה לפמ"ש הכ"מ פ"ד
מהל' שחיטה הי"ב אמ"ש
הרמב"ם וגדר גדול גדרו וצפ"ב
מהל' שאה"ט הי' שכתב הרמב"ם
וקרוב צעיי שאף זה מדברי סופרים
ע"ש, ובהשגת הראב"ד ועוד קצת
מפרשים דשיטת הרמב"ם
דמדאורייתא מהני שחיטת עכו"ס כל
זמן שלא שחט לעז"ז וא"כ הי' אפשר

הניחיהו שם אלא לעבדו ולשמרו
ומיהו צדי שלא יהי' בכלל איסור
התירו לו לאכול אם ירצה כלומר
רשות וזה שאמר מכל עץ הגן אכל
מאכל אם תרצה ולכן אם הי' אומר
אכול הי' קאי על ויזו שנצטוו לאכול
ולכן כפל אכל מאכל כלומר אם
תרצה אכל מעץ הדעת לא מאכל וזה
ויזו שהציוו הייתה על לא מאכל מעץ
הדעת והשאר רשות וכיון שאכל מעץ
הגן שהוא רשות צא לידי איסור
וה"ש יתוקן אשר פגמתי בסעודת
הרשות ובמאכלות אסורות שע"י זה
צא לאכול מאכלות אסורות.

ומה"ש אומרים דוקא בסעודת
רעווא דרעוון שמזכירין
מלחמת גוג ומגוג וצוכות יעקב שלא
פגם בכל זה יתוקן עד אדה"ר
סעודת הרשות ומאכלות אסורות.

והנה איתא במדרש דהמשכן נגמר
כ"ה כסלו ועכב הקב"ה לחנכו
עד ר"ח ניסן שבו נולד יצחק ועיין
א"ר ומחנה"ש ומ"ב והמשכן הי'
לתקן החטא של מעשה העגל ולתקן
הפגם וכן צביון לא עשו אז סעודה
היפוך של וישב העם לאכול ושמו
ויקיימו לנחק ולתקן זה לא עשו
סעודה אז ומ"מ נתן הקב"ה חנוכה

לומר דלוהו לשחוט צפניהם והנה חועבת מצרים כל אוכלי לאן וכ"ש לשחוט צפניהם וכיון דשחט צפניהם ומודיע להם שעכ"פ אינו עובד ע"ז וממילא מה"מ שחיטתו כשרה, ומיהו כבר כחצתי צק"ד דבחוספתא והביאה הש"ך יו"ד סי' ז' וכן מצואר צרמז"ס גופי' במקום אחר (בהט"א) דשחיטת עכו"ם מדאורייתא פסולה וא"כ האיך סמך עצמו שיאכלו משחיטת ממונה על ביתו הא לא ידעו שהוא מנשה ולא יאכלו אותו הנשר. ועיין פר"ח יו"ד סי' ז'.

ומה שנראה קצת דבאמת לשחיטה לא האמינוהו אלא הם בעצמם שחטו ומה שאמר פרע להם בית השחיטה הוא רק שחשז לחתוך הורדין לאחר השחיטה או כמו שמיניו בכה"ג ציוה"כ שאחר מירק אחריו והכ"נ אמר שהם ישחטו ולכן לזה להכניסם הביתה והם ישחטו ומדויק בזה לשון רז"ל שאמרו והכן טול גיד הנשה צפניהם וצפרע בית השחיטה לא אמר שחוט לפניהם רק פרע להם בית השחיטה דעל השחיטה שלו לא הי' סומכין ודו"ק. שוב מצאתי במהרש"א בח"א שכתב קן והנאני.

ומה שנראה עוד לפמ"ש דבקטן מהני עומד ע"ג ומיהו בעכו"ם גדול לא מהני והפמ"ג הקשה מ"ש ובגמ' גיטין כ"ג ע"א קטן כותב גט וגדול עוע"ג מהני ובעכו"ם לא מהני גדול עומד ע"ג ומשני עכו"ם אדעתיה דנפשי' קעבדי והנה נראה דהא דעכו"ם אדעתיה דנפשי' קעבדי הוא רק כשהוא חפשי אבל עכו"ם שהוא עבד ואדונו ליהו לעשות אז אדעתיה דבעה"ב קעבדי וכבר הראתי לדבר סמוכין משו"מ נוצ"י והמ"ל כעין זה דלענין שליח לדבר עבירה בשכר ואין כאן מקומו להאריך ועיין חוס' רי"ד גיטין שם ע"ז די"מ דעבד ידי' נעשה שליח לקבל גט אשתו.

או יאמר לפמ"ש הרא"ש בחשוכה והובא בטויו"ד סי' רע"א ובא"ח סי' ל"ז ס"ט דקלפס שנעבדו ע"י כוחי להרמז"ם פסול ולהרא"ש כשר אם ישראל עומד ע"ג וסייעו קצת, ועיין צ"י שכ"כ רבינו ברוך ובעל העיטור ורב נטרונאי גאון וכן הוא מסקנת הרא"ש ז"ל. וכתב הרא"ש לחלק דמ"ש לענין כתיבת הגט דאמרינן חרש שוטה וקטן שכתב וישראל עומד ע"ג כשר ועכו"ם שכתב אפי' ישראל עומד ע"ג פסול.

שלוהו וכיון שלוהו המלך לעשות על דעתם ממילא מהני מה שהם עומדים על גביו ולפ"ז אחי שפיר שאמר לו לאשר על ביתו פרע להם בית השחיטה והם יראו וממילא יהי עכו"ם שחיטתו וישראל עומד על גביו ומהני שחיטה מה"ת.

- מז -

בהפטורה שבת חנוכה, רני ושמחי בת ציון וגו' ונחל ה' את יהודה חלקו על אדמת הקודש ובחד ה' עוד בירושלים. ויראני את יהושע הכה"ג וגו' והשמן עומד על ימינו לשטנו ויאמר ה' אל השמן יגער ה' כך השמן ויגער ה' כך הבוחר בירושלים הלא זה אוד מוצל מאש. ויהושע ה' לבוש בגדים צואים והוא עומד לפני המלאך ויען ויאמר אל העומדים לפניו הסירו הבגדים הצואים מאליו וגו'.

ביאור הענינים ולמה נחרו בהפטורה זו לשבת חנוכה נראה לפ"מ שדרשו חכ"ל ויהושע ה' לבוש בגדים צואים שנשאו בני נשים נכריות ומה"ט בשעה שנזרק לכבשן האש נחרו רגליו, והנה ראה

דאמרינן דעכו"ם אדעתיה דנפשיה קעביד ולענין מילה צפ' אין מעמידין דר"י צעי מילה לשמה ואפ"ה ימול ארמאי ולא אמרינן אדעתא דנפשיה קעביד וחי' דמילה כיון דברגע הוא עושה וישראל מזוהו ודאי יעשה אדעתיה דישראל מה שאומר לו משא"כ נכתיבת הגט שהוא דבר גדול אדעתיה דנפשי' קעביד ע"ש. והארכתי בזה בחשונה לענין עיבוד עורות ע"י עכו"ם וגם לענין גט מעושה ע"י עכו"ם בערכאות עיין קונט' גט מעושה (דף ג').

ולפ"ז י"ל דעכו"ם השוחט נמי שהוא רק רגע כמימרא נסקין חד וחלק ומזוהו ישראל ועומד ע"ג מהני מחשבת ישראל כיון דאמר לי לעשות אדעת ישראל ולא אמרינן אדעתיה דנפשי' קעביד וכ"ש דנשחיטה לא צעינן לשמה ושפיר מהני כה"ג שחיטה מדאורייתא ע"י עכו"ם.

ולפ"ז י"ל דיוסף צוה לאשר על ביתו שיחטט על דעת האנשים האלו שאתו יאכלו בנהרים וכיון דהמונה על בית יוסף ה' לפי דעתם עבד מלך ועושה ע"ד מה

הקב"ה לשלוח הגואל ולגאל את ישראל והי' עומד השטן לשטנו נגד ישראל וטען אם הכה"ג לבש בגדים צואים וכלם בגדו ח"ו באיזה זכות יגאלו ויגער ה' בך השטן הלא זה אוד מוצל מאש ועבר כל הצרות האלו והגלות גרם על כל הצרות שהבנים עשו מה שעשו וזוה להסיר הבגדים הצואים ולהלבישו מחלצות והעביר עונותיו וכפר לו ושם מצנפת טהור על ראשו וילבשוהו בגדים והזהירהו על העמיד והעיד בו אם בדרכי חלך וגו' ונחתי לך מהלכין בין העמדים האלה ע"ש כל העינין.

ומה נאמר עיינו ראו בעוני"ה במלחמת הנאצים ימ"ש כמה אודים שנשארו מן המלחמה אודים מוצלים מאש נפלו בפח ורשת המתיונים וההשכלה ולשמד בעוני"ה שחשבו ח"ו כלו כל הקיציין.

והנה ככל המראה הי' בימי חנוכה שירד עם ה' עד לדיוטא החתומה אפשר לא הי' כזה בכל הזמן עד שלא נשאר רק לכשנים עשר איש שהחזיקו במחתיהו ובניו וכל העם פונים אחר היונים ומתיונים ונושאים מהם נשים נכריות ובנות ישראל נשאו להם כמעשה

דמרים צח צילגה והיחה הצרה גדולה בישראל והדור החדש רובם ככולם נכנסו בהשכלה של המתיונים ושחקו על התורה ועל העבודה עד שלא התבטישה צח צילגה ליכנס אלל המוצח ולקחה את המנעל שלה ותפחה עליו לוקם לוקם עד מחי עתה מכלה ממונם של ישראל ואין אחה עומד להם צעת צרות והיה אז עת צרה ליעקב מהמתיונים כמו מהיונים עזמם ר"ל.

ובזה נראה לפרש מה שאמרו להם כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל (ירושלמי חגיגה ב' ה"ב מגילת תענית קו"פ ב' ויק"ר ט"ו ט' ת' חזריע י"א ועוד) וז"ב הכונה וכבר פי' לעיל.

האמנם נראה בהיותי במחנה בזכענוואלד תחת הרשעים ביו"כ נאספו כמה להתפלל נעילה בצד אחד בחשאי והרגיש בנו ראש המחנה (לאגער פירער ימ"ש) ואימה גדולה נפלה עלינו בינתיים בא וצעק מי הוא הש"ך ויזא לבס של כלנו ועמד אחד והפקיר עצמו ואמר אני הש"ך ובדרך צוז אמר לו הרשע למי אחה מתפלל והיכן הוא ה' אלקיך אם יש לך למה לא מושיעך

אלא כמו שעשה נסים לאבותינו
 בימים ההם שהיו רק מעטים
 הטוהורים ורבו הטמאים עליהם
 ורשעים רבים ונדיקים מעטים ומסר
 את כלם ביד עוסקי החורה כן יהיה
 בזמן הזה הגם שאינם ראויים
 ובעונ"ה הדור נהפך ויורד ירידה
 אחר ירידה ומחיונים והולכים אחר
 לימוד חכמות העכו"ם ובעונ"ה
 מתערבים מידי יום ביום ומתבללים
 בין האומות בנשאל נשים נכריות או
 נא לנו כי כך עלתה בימינו.

מ"מ הקב"ה הבחר בעם ישראל
 ביהודה וירושלים יחוס עלינו
 ויגער בשטן לכל ישינונו והלא אלו
 אודים מוללים מאש שהרגו מהם
 ששת מיליאנים יהודים ונשארו רק
 מעט מעט בועיר אנפין אפילו לא
 אחד בעיר ושנים במשפחה, בחנוכה
 קורין ההפטורה ומתפללין להסיר
 מעלינו הבגדים הזואים ולהלביש
 אותנו בגדי ישע מחלצות ונניף טהור
 על ראשינו כמו שעשה בימים הם כן
 יעשה בזמן הזה.

ואמר להסיר בגדים הזואים שהם
 בגדי פריצות רמו לההולכים
 אחר המאדעם פרוץ מרובה על
 העומד בחקות הגוים זרועות מגולות

ועוד חרופים וגדופים עפרא לפומי'
 דהאי רשע וזה שאמרו היונים
 והמחיונים כחבו על קרן השור שאין
 לכם חלק באלקי ישראל והוא אינו
 מושיע אתכם ח"ו וכיולא בו.

והעיר ה' את רוחו של הכה"ג
 מתחיהו ובניו ולחמו נגד
 המחיונים ונגד מלכות יון וברוב
 רחמיו עמד להם בעת נרתם ורצ את
 ריצם מסר גבורים ביד חלשים ורבים
 ביד מעטים וטמאים ביד טוהורים
 ורשעים ביד נדיקים וודים ביד
 עוסקי תורחין והסירו את הבגדים
 הזואים כי הכהנים הגדולים לקחו
 הממשלה והמלוכה בידם והחזירו את
 כל ישראל והדליקו נרות בחצרות
 קדשין וטיהרו את מקדשין שגרשו
 כל רוח טומאה והשכלה וגזרו על
 יומת עליהם ועל לשונם ועל יחוד
 עמהם כדי להרחיק את ישראל מן
 הגוים הרחקה גמורה.

ולבן בחנוכה שעשה ה' נסים האלו
 והראה לנו נס חנוכה ע"י
 השמן שנעשה נס שלא נשאר שמן
 רק כפה אחד והדליקו ממנו שמונה
 לחוק האמונה שאפילו לא הי' אלא
 נר אחד כיהושע כה"ג או מתחיהו
 ובניו לא נאבד ח"ו הבטחון בה' ית'

- יז -

שבו שברו לנו מעט אבל. כחז
 באהל מועד הוצא צננין דוד מקץ
 (אות כ"ג) רמו נאה שברו לנו רמו
 לנר חנוכה כי לנו בגימ' פ"ו ואס
 שוברים תיבת לנו המחצה הוא מ"ג
 וזש"א שברו לנו ויהי מספר מ"ג
 ומעט אוכל היינו אות הקטן מחיבת
 אוכל הוא א' וביחד הם מספר מ"ד
 כמספר הל"ו נרות עם ח' שמשים
 עכדפח"ת.

ונראה דבש"ע או"ח ס' תר"ע רבוי
 הסעודות שמרבים הם
 סעודת הרשות שלא קבעום למשחה
 ושמחה ע' מרדכי פסחים ס'
 תרמ"ה והרמ"א כתב י"א שיש קצת
 מצוה בריבוי הסעודות ועיין רשב"א
 בחש' ח"א ס' תרל"ט ועיין חו"י
 ס' קכ"ו ולהנ"ל י"ל דמרומו שברו
 לנו מעט אכל היינו שיש קצת ריבוי
 בסעודה והמחבר דייק אדרבה
 ממעט אכל וליכא ריבוי בסעודה
 אלא מיעוט באכל.

והנה החשמונאים תקנו שמונת ימי
 חנוכה דלא להתענות בהן
 היפוך מפורים דהתענית קודם
 פורים תענית אסתר ואדרבה לדעת

ופרוע ראש ועוד ח"ו יותר ולכן לזה
 להסיר הבגדים הנואים והמגואלים
 וללבוש בגדי ישע ישועת ה' ולכסות
 שערות ראש בצניף עהור על ראשי
 עם בני וצנות ישראל.

והנה בעל הנסים הוסיף ולך עשית
 שם גדול וקדוש בעולמך
 ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה
 ופורקן כהיום הזה.

נראה להעבירה החמורה ביותר הוא
 ח"ו חילול השם והמזוה
 הגדולה היא קידוש השם ולכן בעת
 צרה אמר לו משה להקב"ה הרי
 הקב"ה הוא שומר התורה וכמו
 שלבשר ודם אסור ח"ו לחלל כן
 הקב"ה ולכן טען למה יאמרו מצרים
 לאמר שיגרום לחילול השם וינחם ה'
 ויאמר סלחתי כדברך שלא יגרום
 לחילול השם וכמו כן יש מצות קידוש
 השם שהקב"ה מקדש שמו ברבים
 כשעושה דין לרשעים וזה שאמר ולך
 עשית שם גדול וקדוש בעולמך
 שנתקדש שמך ועשית קידוש השם
 שלא יאמרו הגוים איה נא אלהיהם
 ולכן מבקשים גם שיעשה בזמן הזה
 שיקדש שמו ברבים ויגאלנו במשיח
 נדקינו ויוליכנו קוממיות לארצנו
 בצ"א.

שאינו יכול לתקן וז"ש הילד איננו
ואנא אני בא ממעשה בלחה, דכיון
שאין עוד יוסף א"כ חלילה הו'
מעוות שאינו יכול לתקן וק"ל.

- יט -

ויאמר יהודה מה נאמר לאדוני
מה נדבר ומה נצטדק האלקים
מצא את עון עבדיך וגו' (מד:יז)
ובגמ' שבת ק"ה ע"א נצטדק
נוטריקון נבונים אנחנו צדיקים
אנחנו מהורים אנחנו רבים אנחנו
קדושים אנחנו. וי"ל לפי הנוטריקון
מאי דרשו נצטדקין ומה המשך
מש"כ האלקים מצא עון עבדיך
שהיא סמירה לכל הדרשה, ועוד איך
קורא עצמו לדיק וקדוש ונתון כדי
דיבור מודה על העון הנמצא בידו.

ונקדים בענינה דיומא מאי חנוכה
דת"ר בכ"ה נכסלו יומא
דחנוכה תמיא אינון כו' שכשנכנסו
יונים בהיכל טמאו כל השמיים ולא
מצאו אלא פך אחד של שמן ולא הי'
בו להדליק (אלא) יום אחד נעשה בו
נס והדליקו ממנו שמונה ימים לשנה
אחרת קבעום ועשאום י"ע בהלל
והודאה (שבת כ"א ע"ב) וכבר הלכו
בו נמושות וגם קושית הב"י

כמה ערב חנוכה אסור להתענות
(תענית ט"ו ע"ב ועין צעה"מ
מגילה דף ה' ע"ב וב"ח א"ח סי'
תרפ"ו ושו"ת הראנ"ח סי' כ')
וכ"ש חנוכה דלא להתענות והנה
כתיב בראש"ד בעל הקבלה דהאוכל
מאכל מבושם ומתאוה לו ימשוך ידיו
מהאוכל ויחשב לו כתענית ששיבר
בזה תאוותיו ולכן תקנו שלא
להתענות אבל גם שלא להרבות
בסעודה וזה מרומז בקרא שברו לנו
מעט אוכל שיסברו את היצ"ה"ר ע"י
למעט האכל.

- יח -

הילד איננו ואנא אני בא. ואיתא
במדרש במעשה בלחה. ונלענ"ד
דהנה איתא דכשחלל ראובן יצועי
אביו מנעו עי"ז מלהעמיד עוד שני
שצטים ואותן שני שצטים אח"כ
נחנס ליוסף כידוע. ועיין בצני יששכר
הל' חנוכה. והנה עד שהי' ראובן
רואה יוסף אצל אביו חשב שחטאו
אין כל כך גדול דסוף סוף יולדו
השני השצטים אם לא מיעקב יולדו
מיוסף ועכ"פ לא הוו מעוות שלא
יוכל לתקן אמנם מאחר שנמכר יוסף
א"כ לא יתקיימו הב' שצטים ע"י
יוסף וא"כ חלילה הי' חטאו עוות

מפורסמת דא"כ יום ראשון לא הי' נם והרבה דיו נשפכה כבר לי שב. ולדידי קשה עוד דאפי' נניח שהי' הנם כל שמונה מ"מ אחאי תקנו להדליק כל הדורות וכל ישראל והרי גדולה מזו מצינו במדרש תנחומא פ' תצוה וז"ל א"ר חנינא סגן הכהנים אני הייתי משמש בבית המקדש ומעשה נסים היה במנורה משהיו מדליקין אותה מראש השנה לא הייתה מתכבה עד שנה אחרת עכ"ל ע"ש ובמס' יומא ל"ט ע"א אמרו חז"ל מ" שנה שמש שמעון היה נר מערבי דולק ופי' רבותינו ז"ל שלא כבר כל מ' שנה וא"כ מלומדים היו בנסים כאלו וגדולים מנס חנוכה ולא עשו זכר לאלו ומה ראו לעשות זכר לנס חנוכה יותר מאלו.

ואשר נראה לפ"מ דראיתי במקראי קודש (עניני חנוכה סי' ז') להגרז"פ ז"ל שהביא שהקשה הגר"ח הלוי את האדמו"ר רא"מ מגור ז"ל על דברת התנחומא הנ"ל שהדליקו המנורה מר"ה ודלק כל השנה והלא מצוה להטיב והדליק הנרות בכל יום ותי' האדמו"ר מגור זוקלה"ה ע"פ הגמ' (ביצה כ"ב) דנותן שמן חייב משום מצעיר ועיין רא"ש שם א"כ הי' יכול להוסיף טיפה אחת שמן בכל לילה לקיים מצות הדלקה וגם נעשה נס שהי' דולק כל הלילה מאותה טיפה. והנה שיטת רש"י והר"ן (שבת כ"ב ע"ב) שאע"פ שהיתה דולקת מכבה ומטיב ומדליק בתחילה כדי לקיים מצות הדלקה בכל ערב, אבל הרמב"ם פ"ג מחו"מ משמע דס"ל דדוקא נר שכבה מדשנו ומדליקו מחדש אבל אם לא כבה א"צ לכבותו ולהחזיר ולהדליקו ותקשה הא מצוה להדליק ע"כ ז"ל כנ"ל שמוסיף טיפת שמן חדש בכל ערב לקיים מצות הדלקה.

ובזה י"ל לנס חנוכה נמי די"ל דבנס חנוכה נמי נעשה נס והדליקו ממנו שמונה כלומר שנתנו כל השמן שבפך שמאלו ליל ראשון והדליקו ערב חנוכה ונעשה בו נס שלא כבחה

ונראה בהקדם מש"כ בחי' הרי"ם צביאור שם החודש טבת הבעל"ט שזמנו קבוע להתחיל לעולם באמצע ימי חנוכה וביאר כי טבת מלשון הטבת הנרות ע"ש וג"ז ז"ע למה נקרא הטבת הנרות ולא דישון הנרות, ולהרמב"ם ז"ל (פ"ג מתמידין ומוספין הי"ב) שהדלקת הנרות היא הטבתם הי"ל לקראתו הדלקת הנרות ומהו לשון הטבת בנרות.

רק כרגע אלא שנעשה צו נס ולכן
עבדין כותיהו שאם כנתה אין זקוק
לה להראות על הטיפה והבן).

ובמש"ב מה מדויק לשון הפייטן
ומנוחר הקנקנים נעשה נס
לשושנים כו' ולכאורה היל"ל ומנוחר
קנקן ולפמ"ש פי' ממה שנוחר
מדובק בקנקן לאחר שנתן השמן
במנורה מנוחר זה נעשה עיקר הנס
שבאותן טיפות קיימו מצות הדלקה
כל שמונה, והי' הנס שלק כל
הלילה, ויחבאר גם לשון בני צינה
ימי שמונה קצעו וכו' דלפי דרכנו
יתורץ הקושיא הנ"ל דליל ראשונה
נמי הי' נס דהא עסקין שלק
שלשה ימים רזופים בלי הפסק והרי
לא הי' בה שיעור אלא יום אחד
כלומר עד הצוקר ומה שלא כנתה
לאחר שלק השיעור ציום ראשון
בצוקר כבר ראו הנס ציום ראשון
ו"ש בני צינה ימי שמונה קצעו
שהם הבינו שגם ציום הראשון הי' נס
שלא כנתה משעת הדלקה ליל
ראשון עד סוף שמונה. ומדויק נמי
לשון קצעו בשיר ורננים דלכאורה
היל"ל קצעו הדלקת נרות בשיר
ורננים ועיקר חסר ולפמ"ש אחי
שפיר דבאמת שם הדלק לא היחה
אלא אחת ורק בכל יום הוסיפו

עד לאחר שמונה ימים, אלא דא"כ
חקשה שהרי עכ"פ הצריכו להוסיף
טיפה אחת ומאין להם שהרי טמאו
כל השמנים ואין להם להוסיף
והנראה לפמ"ש בגמ' (צינה כ"ט
ע"א) מעשה באבא שאלו בן בטנית
שהי' ממלא מדותיו מעיו"ט ונותן
ללקוחות ציו"ט וכו' וחכ"א אף בחול
עושה כן מפני מצוי המדות, פי' מה
שנדבק בדופני הכלי מתמזגות
והולכות כל הלילה ואמרו שם בגמ'
שחבריו כנסו שלש מאות גרבי שמן
ממצוי המדות ופרש"י דשמן יש מצוי
מפני שמודבק בשולי המדה
ובדפנותיה וכן מצינו גם במס' צ"ב
פ"ו ע"ש.

וא"ב י"ל בנס חנוכה נמי לאחר
שנתנו כל השמן שבפך לחוך
המנורה הניחו הפך להתמזגות
ונשאר כמה טיפות שנתמזגו
מהדפנות שנדבקו בהן ומאותן
הטיפות הוסיפו בכל לילה טיפה
אחת לקיים מצות הדלקה ונעשה נס
ודלקה כל הלילה וכל היום לדעת
הרמב"ם מכח אותה הטיפה, וכדברי
האדמו"ר מגור זוקלה"ה. (ונראה
דמה"ט נמי כנתה אין זקוק לה
שהרי עצם ההדלקה היחה מטיפה
שלא הי' יכולה לדלוק לפי המציאות

טיפה ולא הי' אלא שיר ורננים כי זה הי'ה עיקר הנס שלא הדליקו רק פעם אחת.

ומעתה יזכר הי'טב לשון הטבת נרות שפי' הרמב"ם דכלא כבו הנרות אין צריך לדשון דליכא כבוי ליכא דשון ולכבות לא צריך ואדרבה כבוד ונס הוא שדולק כל הזמן ומה שצריך להוסיף טיפה לקיים מצות הדלקה חוהו הטבת הנרות דמה שמוסיף קצת שמן הלהב עולה יותר וחוהו הטבת הנרות שגורם טבה באיכות הדלקת הנרות ע"י חוספות הטיפה של שמן ועיין חוס' זילנה (כ"ב ע"א) ד"ה והמסתפק והנן.

ובמ"ש ארווחנא נמי כזה לפרש פי' חדש בדברי רש"י בהעלותן את הנרות ויעש כן אהרן ופרש"י להגיד שזכו של אהרן שלא שינה ומקשים העולם מהיכי מימי שינה מציווי השי"ת ומהרבותא ושזכו לאהרן שלא שינה, ולפי דרכנו י"ל שלא שינה מלשון עבר ושנה או שנה בספק טומאה נגע ספק ספק לא נגע דאמר לי' שנה חוה שזכו של אהרן הדליק עוד המנורה בחייו שדלק כל ימי חייו וכמעשה דר"ח סגן הכהנים ולא הי' צריך אלא

להוסיף טיפה בכל ערב כדי לקיים מצות הדלקה, ואולי דהוה הטעם דס"ל הרמב"ם ז"ל דהמנורה מצוה להדליק גם ביום ואם מצא כבתה חוזר ומדליק ולהג"ל י"ל כיון דהמנורה שהדליק אהרן דלקה ביום ובלילה ממילא מצוה כן לעולם ואולי דעת הרמב"ם דגם בצוקר כשנכנס אהרן וראה נרות דולקין הוסיף טיפה לקיים מצות הדלקה ביום או דכיון דמצאו דלוק די כזה.

באופן אחר נראה דהנה בזמן שהיו בני ישראל במדריגה גבוהה והכירו באמונה שלמה שהשי"ת עשה עושה ויעשה לכל המעשים וידעו שעם ישראל בארץ ישראל ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה מראשית השנה ועד אחרית שנה לא זה חידוש בהם על הנהגה שלא כדרך הטבע כי בישראל כל דרך החיים שלו שלא כדרך הטבע אלא נסי וכמ"ש הרמב"ן סוף פ' בא עה"ת שכל שאינו מאמין שכל הנעשה באדם בין פרטי ובין בכלל הוא דרך נס ואין בו טבע כלל אין לו חלק בתורת ה' ע"ש, ולכן בזמן שמעון הצדיק ושאר כהנים גדולים לא הי' זה חידוש אלא שהמנורה דלקה מ' שנה בלי להדליק והרי אפי' ברחצ"ד כשזאת

הם לחמו והבינו יותר והשני התרשל וכיוצא בו אבל בשמן שלא הי' רק להדליק לילה אחת ודלק שמונה ימים וראו כלם שזה גם מפורסם היפוך הטבע שאין בעולם שמן של חצי לוג שידליק שמונה ימים ולכן לשנה אחרת קבעו י"ט צהלל והודאה כדי לפרסמי ניסא להתודע ולהגלות כי הוא מלך על כל הארץ ובו ית"ש ההנהגה טבעית וניסח אחת הוא כי הוא העושה והמחזיק הטבע והנס כי הכל אחד הוא. וי"ל צוה נוסח הברכה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה שמימים ההם נלמד לדעת שיש הנהגה שלא כדרך הטבע וגם בזמן הזה הקב"ה בורא ומנהיג לכל הבוראים והוא לבדו עשה ועושה ובידו לעשות לנו נסים כמו שעשה לאבותינו והזמן מעורר הכונה והבן.

ובזה יש ליישב מה שתקנו להדליק מפתח ביתו מבחוץ וגם למה דקיי"ל ככתה אין זקוק לה ולכאורה אם מניחו מפתח ביתו ששם הרוח מצוי הי' עכ"פ לצוות שאם כוונה זקוק לה והי' פרסומי ניסא ולהג"ל אחי שפיר שבאו חז"ל להורות מה שצריך ללמוד מן ההדלק זו שיש הנהגה למעלה מן הטבע ואינו תלוי כלל בידי אדם ובמנהג העולם אלא

צמו ואמרה החליף לה חומץ בשמן והדליקה מחומץ נר שבת והשיב לה מה איכפת לך מי שאמר לשמן ודליק הוא יאמר לחומץ וידליק ודלקו הנרות עד לאחר הבדלה צמוצאי שבת והרי אין לך גם גדול אבל צאמת ר"ח צ"ד הסביר שאין זה אלא גם אלא מי שאמר לשמן וידליק הוא יאמר לחומץ וידליק אלא דזה כל זמן שאדוק בה' ובחורחו אז ההנהגה הנסית הוא דרך הטבע אצלנו וכ"כ הבעל עקידה דבצדיקים דרך הנס הוא דרך הטבע שלהם.

אבל בימי השמונאים שגברה מלכות יון הרשעה ונחרבו המחיונים והכניסו ספיקות בצמונה וצוהשגחת הבורא ואמרו להם כתבו לכן על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל ולמה דוקא על קרן השור לומר שרוב חבואה בכה השור ולא ח"ו מצרכת הוא היפוך מהאמת כי מאת ה' הכל ולא מכה ובחורה כי תאמר כחי ועולם ידיד וזכרת כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל וכן הקב"ה הוא נותן בשור ואין שור פועל כלום אבל עכ"פ היונים ראו ח"ו להכניס מינות ואפיקורסות בצמונה ולהאמין שהכל ע"פ הטבע והראו להם דוקא ע"י שמן שבמלחמה אחתי י"ל שאעפ"כ

ולכן צעכו"ם שמתנהגים בדרך הטבע אין להם תשובה וישראל הקדושים מהני תשובה וחו לשון הטובה הנרמו בחודש טבת שזמנה בחנוכה. ומסתיים בואת חנוכה חאת מצואר בספרי אגדה בגימ' כוס קול ממון והיינו תשובה תפלה ולדקה ואחי ספיר הכל בס"ד.

- ב -

חנוכה הוא מצות זקנים חנוכה ר"ת נם חשמונאי ובניו כל התורה. בגמ' עירובין כ' הוי זהיר בדברי סופרים שדברי תורה עשה ול"ת וכל העובר על דברי חכמים חייב מיטה, וחנוכה היא מצוה יחידה שאין לה מקרא בתורה אלא כולה אמונת חכמים, לשנה אחרת קבעום ועשאוים י"ט בהלל והודאה ומי שאינו מאמין בהם אינו מאמין בכל התורה, ולכן הנס שהפח הי' מונח בחותמו של כה"ג ר"ת כל התורה נדרשת דבר גדול וקטן לשמור, וזו השמירה של כה"ג בקדושה וטהרה.

בדברות קודש (למח' פני מנחם זולקלה"ה) חותם ר"ת משפטי תעשו ואת חקותי תשמרו ע"ש, נראה דמה"ט מצאו מונח

האדם יעשה מה שנצטווה וכמו כאן פעולת הדלקה ומאי דניחא קמי' דקצ"ה יעשה שאם יהי' רצונו ית' שיליק אז ידליק ולא יכבו אותה אפי' כל רוחות שבעולם ואם להיפוך ממילא לא ידליק כי הכל מפי העליון הן הטבע הן הנסי.

ומעתה נבא ליטב מה שהתחלנו בו להקשות אדרשת חז"ל בנוטריקון דמה נלמדק וי"ל דהכוונה דאע"פ שאנחנו לדיקים קדושים וטהורים צעינונו אפ"ה אלקים מלא עון עבדיך כי לפעמים אדם חושב שהוא לדיק ויש לו עון שרק הקצ"ה יודע אלקים מלא את עון עבדיך וזה כשיכיר האדם שהכל משמים ויש אלקים שופטים בארץ רואה השגחה פרטית בכל זעד ושעל ועי"ז בא לפשפש ולמשמש במעשיו בחתך שאת ועו וכמ"ש לא באת לידו וכו' וזהו מה מה שאמר ר"ח טבת מלשון הטובה כי חנוכה היא זמן תשובה כדאיחא בספ"ה"ק שאז נחברר ענין ההנהגה שלא כדרך הטבע והשגחה פרטית המעורר לאדם להיטיב דרכיו ע"י תשובה ותשובה נמי הוא דבר שלא כדרך הטבע דשאלו לחכמה ולנבואה נפש החוטאת במה והשיב חמות ובדרך הטבע אין לו תקנה

השמנים, דארף מען אלץ זוכען אולי יחוס ה' ויראה בצערן של ישראל וימלאו פח אחד של שמן ומאז נעשה נס להתנוסס נס בכל יומא איתיה שמשיך הנר חנוכה מאז ועד עתה ומאיר לעולם באור הגנוז שכיין שירדו האורות לריך אר״ינכאפען, ונראה דזה שאמר אכסנאי לריך להשתחף בפרוטה, אויך מיטכאפען זיך לקבל השפעות, וכדי שלא יהי נהמי דכסיפא לריך להשתחף בפרוטה או כפי שכתב האר״י הקדוש דמזות לריך לקיים בממונו ולא בכדי.

- בא -

והנה מצות חנוכה הוא מצוה שאין לו מקור בתורה ולבאורה בולה הוא מדברי סופרים. וי"ל למה לא סמכו אותה חז"ל על קרא ובאמת כי הרמב"ן ז"ל מצא לה סמוכין מן דברי חז"ל שלך גדול משלהם ולעיל הבאתי גם מהרוקח כן אבל בחז"ל לא הביאו, גם יש לתמוה חמיהת האחרונים שעל כל מצוה ואפילו דרבנן תקנו חז"ל מסכת ורבינו הקדוש סודר משניות כגון עירובין מגילה וכיוצא בו ולמה לא עשו עכ"פ מסכת גם מעניני חנוכה,

בחוממו של כה"ג כי חוממו של כה"ג אין להרהר אחריו, שמה נטמא בהיסט וכיוצא בו כי אין לשום נכרא להזיק אין להרהר אחר חוממו של כה"ג ודאי טהור. וכמו דמבואר שלא יכלו לטמא הק"ק עד פה תבא ס'האט א גבול הוא ולא יעבור, וכמו שאין המזיק שולט בדבר החתום אפ געזיגעלט מיט'ן חותם פון כה"ג, ולכן כל המקיים דברי חכמים נקרא קדוש (יבמות כ') ולכן וטמאים ציד טהורים ורשעים ציד לדיקים וזדים ציד עוסקי תורתך ולך עשיית שם גדול וקדוש בעולמך, ששמרו מצות דרבנן נקרא קדוש בעולמך עולם התורה, ומה"ט אומר הנרות הללו קודש הם כל המקיים דברי חכמים נקרא קדוש והנרות קודש יותר מנר שבת דהוה מצוה עיין מג"א מדליקין מנר לנר אם גם נר שבת וצו"ת מהרש"ל ועוד, וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה כר"ע שאמר מוטב שאמות מיתה עצמי ולא יעבור על דברי חכמיו דברי חכמים כל העובר על דברי חכמים חייב מיתה, ואולי זה נמי עיקר הנס דמה"ט טומאה הותרה בציבור ומדרבנן יש להדר בטהרה ולכן לא הדליקו בשמן טמא, אלא בדיקו מען האט געזוכט מ'דארף זוכען אפילו טימאו כל

וראימי בזה תירוטים מבהלים ולא מתקבלים על הדעת.

ואשר נלפענ"ד דחכמנו ז"ל במצוה זו בכיון לא רצו להעלותה על הכתב רק שמהי מצוה מדברי סופרים מסורה מפה אל פה על ידי גדולי ישראל והטעם דכל עיקר הנס שנעשה בזמן הזה היחה ע"י גדולי החורה שבזמן הזה לא היחה הסכנה על כלל ישראל מידי עשו אלא הסכנה היחה שהיונים רצו להחליש הקול יעקב ע"י זלוול בגדולי ישראל ולהכחיש כח גדולי החורה אצל ההמון עם כלל ישראל ועי"ז להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצוניך, וממילא בכח זה הכניסו אותם בחכמת היונית שהיחה נגד גזירת חז"ל שגזרו על חכמת עכו"ם והם רצו להכחיש כח הזה והחורה אמרה ויאמינו בה' ובמשה עבדו כלומר כל זמן שמאמינים במשה עבדו סימן שיש אמונה בה' ומי שח"י מכחיש במשה עבדו אז אין אמונה בה' כי מנ"ל אמונה בה' אם לא שקבלה ממשה עבדו, וזה שאמרו להם כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל, וזה מריס בה בלגה (שלהי מסכ' סוכה) שנשאה לקרדיוט ובחוצפתה לקחה הסנדל

שעל רגלה והכחה על המוצח בציון לוקם לוקם עד מחי עתה מכלה ממונס של ישראל ואי אחת עומד להם בשעת לרחה.

ומזבח כוונחה היחה על גדולי ישראל שכלל ישראל מחזיקים אותם ומפרנסים ושמעה זאת מצית אביה כמ"ש שם בגמ' שאלמלא שמעה כן מצית אביה ולכן קנסו כל המשפחה ולכן כשקמו חשמנאי ובניו לא הי' מי שיצא עמהם לא כן בזמן מרדכי ואסתר שכנס את כל הקהל אצל בזמן החשמונאים העם צעט צרבותיו ולא רצו לשמוע לחשמנאי ולא נשאר רק הוא ובניו ובמסירת נפשם יצאו ולחמו נגד המחיונים ונגד מלכות יון יחד שהיחה מלחמה חזקה משחי אופנים להלחם עם מלכות יון וגם עם המחיונים ועי"ז חקנו בעל הנסים כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצוניך ולא לאבדם אלא להשכיחם החורה ואתה עמדת להם בעת לרחה רבת את ריבם וכו' מסרת גבורים ציד חלשים הם חיל יון ורבים ציד מעטים וטמאים ציד טהורים ורשעים ציד צדיקים וזדים ציד עוסקי תורתך וכולל רשעים וטמאים וזדים שהם

להראות כחס עד עולם להעמיד
התורה על תילה ולהציל כלל ישראל
מלהשכיח התורה.

ובאמת כי זה הי' לעולם רצון
הרשעים להכחיש כח גדולי
התורה וזה הי' גם דרך
הקומאניסטים וכל האיסטים
והרעפארמער ושאר רשעים שרצו
ח"ו להחריב עם ותורת ישראל ע"י
שיחלישו כח התורה וגדולה ויעדיפו
שופטי המדינה על שופטי ודייני
ישראל וכעין שעינינו רואות במדינה
זו שאנחנו רואים שאין שופט צדק
ואיש כל הישר צעינו יעשה ואינם
רוצים לקבל על עצמם גדולי התורה
י"ר שנוכה לציאת משיח נדקינו
בצ"א.

- ב ב -

חנוכה מלשון חינוך, שהוא חינוך
והרגל לנאולה עתידה. נראה די
ללמוד מנרות חנוכה דרך החינוך
לבנים, דמדליק אחד ומניחו דולק
ועומד ומביט בו כל זמן החיוב.
למחרתו שוב מדליק אותו הנר
ומוסיף אחת ויושב או עומד ורואה
עד שידליק חצי שעה למחרתו שוב
מדליק הנר הראשון והשני ומוסיף

מבני ישראל ונמסרו ביד חשמונאי
ובניו וטיהרו את היכל ה' והכניסו
טהרה וקדושה בכל ההיכל ובכלל
ישראל בלי שום תערובות.

ואולי מהאי טעמא נעשה הנס ע"י
כהנים מגר מתקוממיו כי כיון
שהיתה הסכנה להשכיחם תורתך
ועליהם ללחום על זה כי שפתי כהן
ישמרו דעת תורה יבקשו מפיהו כי
מלאך ה' צבאו הוא (מלאכי ב' ד')
והיינו הכהנים שעליהם ללמד תורה
לכל ישראל ולכן נעשה הנס על ידם
ועי"י אולי שהחזיקו המלכות בידם
מה שמצינו טענות נגדם כי נראה
שראו שהנשיאים או המלכים או
הזניחו התורה ולומדי התורה והקל
בעיניהם ועי"י נתגלגל מה שנתגלגל
על המדרדרות הזה שנחיוונו ח"ו
רוב מבני ישראל ולכן החזיקו
המלכות בידם שיוכלו לענוש העוברים
על דתם.

עב"פ לכן בשנה אחרת כשקבעו
שמונת ימי חנוכה אלו להודות
ולהלל קבעו זה בכה החכמים ולא
רצו להסמך על קראי אלא להראות
כח החכמים להעם כי כפי אשר
יאמרו לך תעשה ונשארה מצוה זו
דוקא בע"פ ע"פ כח החכמים

- בג -

ענין גם חנוכה

הקשו המפורשים למה תקנו בנרות
הלא עיקר הגם הי' ניצוח
המלחמה. עוד יש לדייק למה נעשה
הגם באמת דוקא שמאלו פך קטן של
שמן וכבר דברו מזה המפורשים.
ונראה דהנה כחיד (שמאל צ' א')

רמה קרני צד' ואמר בגמ' (הוריות
י"ב ע"א) רמה קרני ולא רמה פכי
שאל שנמשך צפך לא נתקיימה
מלכותו דוד שנשמח בקרן נמשכה
מלכותו.

והנראה דיש חילוק בין קרן לפך
דהקרן הוא לשון הוקרה
וחזוק בצחינת ומגביה קרנו למעלה
שהוא רם ולמעלה מהראש וזה מורה
לבדלות ולהמשכת המלכות לעולם
אבל הפך הוא קטן ואינו אלא לפי
שעה, הפח נשבר ואנחנו נמלטנו.
והנה צבית שני לאחר הגם היו
המלכים מצני חשמונאים שהם היו
כהנים וכבר הביטח הקב"ה המלוכה
לדוד ולזרעו אחריו ולכן הראה

עוד אחת כן בכל יום ויום מדליק של
אחמול ומוסיף והולך עד שמנה
וקיי"ל הלכה כב"ה דמוסיף והולך,
כן בעניני חינוך הבנים צריך ללמוד
בכל יום שחוזר על מה ששנה אחמול
ומוסיף והולך דבר חדש ואם עושה
כן אז יצליח, וכיון דילמדו תורה
יגאלו כמ"ש בזה"ק דלא יגאלו
ישראל אלא בשביל תנויי.

ונראה זה מבואר בגמ' (קידושין ל')

ר' חייא בר אבא אשכחיה
לרבינ"ל דשדי דיסנא ארישיה וקא
ממטי לינוקא לבי כנישתא א"ל מאי
כולי האי א"ל מי זוטר מאי דכתיב
והודעתם לבניך וסמוך ליה יום אשר
עמדת לפני ה' אל' בחורב מכאן
ואילך ר' חייא בר אבא לא טעים
אומנא עד דמקרי לינוקא ומוספיה.
ופרש"י עד דמקרי לינוקא ומוספיה,
מהדר לו מה שקרא אחמול ומלמדו
עוד פסוק יוחר, והנה זה החינוך
אינו מסתפק בשל אחמול ואינו דולג
של אחמול ורק לומד חדש אלא
מוסיף והולך מהדר וחוזר מה
שקרא אחמול ומלמדו עוד פסוק
חדש וק"ל.

ישראל כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל. וממילא מחקיים מלכותו. ועיין בספר מגן אבות לחנוכה להגאון רש"י מקאפוטט.

- בר -

הדוקח סי' רב"ה כתב סמך הכתוב שמן גרות לסוכות מה סוכות ח' ימים אף חנוכה ח' ימים ע"ש. נמצא דח' ימי חנוכה הם דוגמא לסוכות, וזוה יש להבין מה שהעולם קורין יום שמיני זאת חנוכה ול"ב. אמנם כיון דחנוכה דומה לסוכות והרי סוכות רק ז' ימים והשמיני רגל בפני עצמו שמיני עצרת א"כ בחנוכה נמי נימא רק ז' ימים והשמיני אינו מחנוכה אלא כדעת העיטור הובא באבודרהם דשמיני משום ספיקא דיומא ולכן שלא נטעה קורין לו זאת חנוכה.

והנה ידוע דכל ימי חשרי מחפליים על ממלכת ה' ומלכות שמים ושמיני עצרת הוא נבחינת שאל מה דבעית ואתן לך כמצואר צוה"ק וידוע מה שמוצא בספה"ק דגמר החותם הוי בחנוכה כי החשמונאים המשיכו נבחינת חג הסוכות והמשך ימים הקדושים עד אחר חנוכה.

הקצ"ה הגם דוקא ע"י פך קטן להורות דרמה קרנו ולא רמה פכו ולא נמסכה מלכותם לעולם והבן.

ולזה אפשר שמקנו הגם דוקא על הגרות ולא משום ניחון המלחמה לכיון שנעשה הגם צפך קטן א"כ ידעו שלא יומשך מלכותם וממילא ידעו דהניחו לא יהי לעולם כיון דהפך מורה למעט המלכות שלא יתקיים. ולכן רמזו בהא שחקנו הגם בנרות. ובהא נראה לענ"ד לומר הא דכתיב ויחר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר וצגמ' חולין (פ' גיה"נ) דרשו ששכח פכים קטנים וחרז אחריהם וזא שרו של עשו להלחם עמו ולכאורה הי' נבחינת מלך שהרי אברהם הי' אב המון גוים וירשו יצחק ואח"כ יעקב ומלכותו לעד קיימת והי' השר של עשו נכנע לפניו אבל כשחזר יעקב על פכים קטנים ששכח אז מיד זא שרו של עשו להאבק עמו כיון שהפך מורה על המלוכה רק לפי שעה כמו בשמואל חשב שכבר זא העת ולכן ויגע צפך ירך יעקב שעכ"פ לא יתקיים מלכותו צנניו (ובעונ"ה הוא זולע על ירכו שבאמת צניו ירדו למצרים וד' הטוב יכפר) אבל וירא כי לא יכול לו והודה שיקרא שמו

בשקיעת חמה בשיעור ידוע ולגמור מהלל ה' מזכר שחיס חוזה אחת תדליק ותוסיף מאורס אסור משמיסם, נשים שכנים ידליקו או ישחטפו, ימים שמונה רזופים אחות לזכור (מחזור מעג"ל).

- ב -

שעם למנהג הדריידל. נראה דחנוכה העיקר תקנו בשביל החורה שנלחו החשמונאים להעמיד דת על חילה שהיונים בקשו להשכיחם חורתיך ולהעבירם מחוקי רזוניך ולכס הקצ"ה עשה נס גדול לעצמו כביכול וכמ"ש ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך שזה הלל החורה ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופרקן כהיום הזה היינו השעבוד הגשמי ולכן קרי ליה פרקן.

והנה בשמחת תורה כשמסיימין החורה עושין הקפות וסובבנים הצימה ז' פעמים נגד שבעה ימי השבוע ומכריזין בפומבי שאין סיוס לתורה אלא סובב סובב הולך מיד שמסיימין מחילין דאפי' רגע אחת אין לנטל, וכיון דהיונים רזו ח"ו לנטל ואמרו כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלק' ישראל

ולפ"ז נראה דהנה אמרו חז"ל מזונותיו של אדם קלובין מר"ה עד יוה"כ חוץ מהולאת שבת ויו"ט ור"ח ומלמדי תינוקות וזה בר"ה ובשמיני עזרת מתפללין בבחינת שאל מה דבעי והכל על דל החוק הקבוע אבל בחנוכה זאת חנוכה הוא זמן שאל מה דבעי אפילו לסעודת הרשות ולא דוקא לשבוי"ט ודבר שנקדושה כי עמך ישראל זריבין פרנסה ולא ה"י אפשר עד שבת היונים ומתיוונים והטו את לב ישראל אחרי ההבל ולכן תקנו סעודת הרשות כי עניות מעבירות על דעת קונו ולכן אמרו זאת חנוכה להחפול על פרנסה אפילו לסעודת הרשות ושעכ"פ יהיה ע"פ החורה ולכן קבועו בש"ע ריבוי סעודות עכ"פ הגם שהוי סעודת הרשות כיון שקבעוהו בהלכה נמצא יכול להרבות ולא יבא ח"ו למאכלות אסורות. ולכן כדעת בעל עקידת יצחק תקנו סעודות רשות לתקן מאכלות של רשות.

- ב -

זאת חנכת המזבח ביום המשח אתו סאת נשיאי ישראל. ראשי תיבות, "זרע אמונים תקנו ח' נרות כהלכה חקף הפתח משמאל"ל זמנס

- כז -

התורה ניתנה בלשה"ק
ואין להעתיקו בשאר לשונות

ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך
(פ' וישלח) ופרש"י ואלכה לנגדך
בשזה לך טובה זו אעשה לך
שאארך ימי מהלכתי ללכת לאמ
כאשר אתה צריך וזהו לנגדך
בשזה לך. ונ"ע שהרי מלת נגד
הוא היפך משזה לך והוא לשון
מנגד. ורא"י לדברי עזר כנגדו ועיין
חגיגה ה' ע"ב.

ונלענ"ד דהנה בימי חנוכה מלכות
חשמונאי העיקר שרצו
העכו"ם לעקור התורה ולא להזיק
גופי ישראל ואמרו כחצו לכם על
קרן השור שאין לכם חלק באלקי
ישראל והצרות לא עשו רק לשומרי
התורה והם הסכימו אפילו למזבח
רק לטמאות השמן שצו חז"ה
מטרתם ח"ו ואמנם כבר מילתי
אמורה בס"ד דדרך ישראל הוא
היפך משל עכו"ם ולא דרכם דרכינו

וכשהקב"ה הושיען רמוז בדריילל
שקובץ ואינו מפסיק לומר שאין
לתורה קץ או סוף.

ומרמזים דככל המצנים להסתובב
עם התורה ולפעמים זוכה
ונופל לג' כלומר שאפי' עושה כל
ההשתדלות מ"מ אינו אלא גמולת
חסדים שהקב"ה גומל לאיש חסד
שזכה ללמוד תורה ולזכות לכמה
של תורה ולהיות כלו תורה ואו הכל
שלו כי כל העולם לא נברא אלא
להיות זוחא לזה, ובלאו הכי אין
אדם זוכה לכמה של תורה,
ולפעמים זוכה ונופל' זה' כלומר
חז"י, תורה עם דרך ארץ, ולפעמים
ש' שצריך השתדלות יותר ומיהו הכל
בדרך גם כי אלמלא הקב"ה עזרו
לא הי' יכול לו ולכן לפעמים נופל
על הנ' כלומר שהכל בנס מן
השמים, ועיין רמב"ן סוף פ' בא
עה"ת שמי שאינו מאמין שכל
פעולות האדם הן ברבים והן ביחיד
הם נסי שמים ואין צו דרך הטבע
כלל וכלל, אין לו חלק בתורת משה
רצינו ע"ה אלא הכל בדרך נס.

כי זה לעומת זה עשה חלקים וכל מה שטוב לעשו רע ליעקב ומה שטוב ליעקב רע לעשו, וכלשון חז"ל (פסחים מ"ב) אמלאה החרבה לא נחמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים.

והנה זכאן בא עשו בטענה ליעקב אלכה לנגדך בשוב לך היינו שולך בדרך אחד בחכמות העמים יחד עם חכמת התורה והמלצה ואי אפשר לשניהם להיות יחד וא"א לילד להיות חכם ולשלם בחכמת התורה והקדושה ובאותו זמן גם ללמוד לשונות העמים וחכמות חיצוניות, כ"כ רבינו הרא"ש בתשו' ובמכתב חי' הרי"מ ז"ל. ולכן מה שילך בשוב עם עשו באמת הוא לנגדך והו כוונת הקרא וכאן כתבו הלשון נגדך לומר דהשוואות עם עשו הוא לנגדך אף שהוא אומר שזהו בשוב לך אבל זה הוא העיקר לנגדך.

ובבאן יש תוכחת מגולה אהני אינשי מבני עמינו בעוני"ה אשר רק רוצים לחיות יחד עם העכו"ם באהבה ואהיה המתקראים עלמם קאנסעררוואטיווע או רעפארס, ואפי' כמה משומרי תורה שחוששים מאד לכבוד הגוים בעוני"ה.

ואפשר דזה הי' טענת עשו שהרי באמת אין כ"כ חילוק בין ישראל ולהבדיל העכו"ם אלא יום אחד והיינו ישראל שומרים השבת והם שעושים יום ראשון ויעץ עשו לעשות שבת אחד בשוב ואז יהי הכל כקדר וכן לנו יש ר"ה וגם להם החוג שלהם וכו' וטען להשוות הימים טובים ביום אחד והשיב לו יעקב אבינו אדני יודע כי הילדים רכים וגו' ודפקוס יום אחד היינו שנדבקים אחרי היום האחד חלילה ודפקוס יום אחד אז חלילה ומתו כל הצאן דרשעים בחייהן קרויין מחים ולכן יעבור נא אדני לפני עבדו היינו שיום השביחה לך יהי' ביום ראשון כמקדם ואני אמתהלה לאטי ויהיו לפני כמו שהי' עד שאבוא לאדני שעירה ואז יהי' ד' למלך על כל הארץ והארכתי בזה בדרך מוסר לפי הצורך.

ולפי שהעיקר מתחיל בעת שמתחילים לדבר בלשונות עכו"ם כי נפש האומה שורה בלשון ועם ישראל יש להם שפה קדושה והיונים וביומר עוד המחיונים לחנו על ישראל ללמוד לשונם והקולטור שלהם ובס"ד כתבתי חיבור שלם שנו חכמים (בלשון המשנה) נגד

לשון משובש מלה"ק קרוב ללשון ארמי, או שהוא ג"כ מקודש מפני שנחנה מסיני והו"ל כלשון הקודש, וגם נקראת חרגום ולא ארמי. ורצית לדעת מקור לזה. והגם כי אין הז"ג מ"מ כיון ששמעתי גם מאחרים טענה זו. גם כי קצת חפילות כקדיש ויקוס פורקן חקנו ללשון ארמי, ומלד שני גינו את לשון ארמי ולכן אמרתי להאריך קצת בזה ואולי גם יהי לתועלת לאחרים.

דע כי לשון הארמית שהשתמשו בו חז"ל וגם אבותינו ורבותינו הצאים אחריהם וגם אנחנו ללשון הגמ' והזה"ק אינו לשון עכו"ם שדברו הגוים בצבל ולמדו מהם בני"ל לדבר ולכתוב ללשון הגוים ח"ו, והרי מקרא מלא במגילה באגרות ששלח ואל היהודים ככתבם וכלשונם, והי' לשון זה שהוא כתב ולשון שלהם, אלא הוא לשון מיוחד מקודש פחות בדרגה מלשה"ק, ובשו"ת הרמ"א סי' קכ"ו עד ל"א בחלקו בזה שני גדולי הדור הגאון מוהר"י מיניץ עם הגאון מוהר"מ איסרליש (רבינו הרמ"א ז"ל) שדנו לי שב מה שהקשו לדעת הרמב"ם שכתב גט שהי' מקצתו ללשון אחד ומקצתו ללשון אחר פסול א"כ גיטין שלנו שמקצתו

המחוינים בזמנינו שממשיכים בדרך חשך ואפילה להעתיק התורה ללשון עמים נא לפנות לשם רק לפי שנשאלתי על הגמ' והש"ס שלנו שנכתב ללשון ארמי וא"כ אדרבה עד שנביא רא"י מלשון המשנה נביא רא"י מלשון הגמ'. ומינה רצו ללמוד לתרגם ללשון עמים לכן הנני להציג פה תשובה אחת מה שכתבי לש"ב על ששאל אותי אחר שהוצאתי לאור את ספרי שני חכמים ללשון המשנה. ותשובה זו קנתה מקומה (בספרי שו"ת משנה הלכות מהד"ת ח"ג יו"ד סי' קמ"ז).

והנני מעתיק משם, מש"כ בדבר הש"ס בבלי שנכתב ללשון ארמי, ואני הוצאתי חיבור "ללשון המשנה" לבאר חומר האיסור לבני ונות ישראל לדבר בלשונות עמים וק"ו שלא להעתיק התורה מלשון הקודש לכתב ולשון אחר וללמדה בלשוניהם, ויש שואלים מ"ש ארמית שהתירו לכתוב משום שבבבל דברו בלשון זה משאר לשונות בזמנינו, והתורה בשבעים לשון נאמרה כמ"ש באר היטב בשבעים לשון.

והשבתתי לך שלשון ארמית שבגמ' אינו לשון עכו"ם אלא הוא

ובסי' ק"ל הביא הרמ"א ז"ל בסופו
 אמרו בז"ר א"ר שמואל בר
 נחמני אל תהי לשון ארמית קלה
 בעיניך שמלינו בתורה ונביאים
 וכחובים שהקב"ה חלק לו כבוד,
 בתורה יגר שהדומא, נביאים כדנא
 תמרון להון, בכחובים וידכרו
 הכשדים למלך ארמית עכ"ל
 הבראשית רבה, והביאו המדקדק
 הגדול ר' אלי' מדקדק בראש ספרו
 המתורגמן וכתיב חה לפי שהוא קרוב
 ללשון קדש מכל שאר לשונות, וכ"כ
 החכם ר"א בן עזרא לשון ארמית
 הוא לשון הקדש שנשתמש עכ"ל. הרי
 שכתב בדברי מעלתך. וכן יש לדקדק
 מדברי הב"ר שאם ניתן מסיני כמו
 שהוא דתעי היל"ל שהקב"ה חלק לו
 כבוד ונתנו בסיני, ושם דייק הרמ"א
 ממדרש כשיטתו ע"ש, עכ"פ נראה
 דעת הא"ע ור' אלי' מדקדק
 והמהר"י מינ"ץ ועוד דארמית הוא
 לשה"ק משושב ודעת הרמ"א שהוא
 לשון הקודש ממש שניתן מסיני.
 וקראו הרמ"א נמי לשה"ק.

ובמה שכתבנו נלפענ"ד לישב פרש"י
 בראשית (ל"ב כ"א) כי אמר
 אכפרה פניו ופרש"י ונראה בעיני
 שכל כפרה שאכל עון וחטא ואכל
 פנים כלן לשון קנוח והעברה הן

בלשון הקודש ומקלחן בלשון ארמי
 היאך מלינו ידינו ורגלינו להכשיר
 גיטין כאלו, והשיב מהר"י מינ"ץ כי
 הארמית לא יחשב לשון אחר כי הוא
 לשון הקודש משושב ושגם הארמי
 משתמש בהרבה מקומות בלשון
 הקודש והוא במאמר הכח"י מאמר
 ב' ס"ח.

והרמ"א ז"ל השיב לו דתרגום
 אונקלוס הוא שניתן מסיני
 והוא הלשון שניתן בו ג"כ התורה
 ובסי' קכ"ח כתב ח"ל ועוד איך
 נחשוב על הלשון שניתן בסיני שהוא
 לשון קודש משושב ואם הכח"י
 דחה מתנגדו בקש משום זה לא
 נאמר שהתורה שלנו לא תהא כשיח
 שלו, ולכן העלה רבינו הרמ"א ז"ל
 שלשון ארמית הוא לשון הקודש כיון
 שניתן מסיני נמצא לדעת מהר"י
 מינ"ץ לשון ארמית הוא לשה"ק
 משושב ולדעת הרמ"א ארמית הוא
 לשון הקודש שניתן בתרגום תורה
 מסיני אבל לתרוייהו לשון התרגום
 הוא לשון של קדושה ומקום
 המחלוקת עיין בשו"ת הרמ"א הג"ל
 משא ומתן מהגאון מוה"ר שמואל
 יהודא מינ"ץ להרמ"א ומהרמ"א
 אליו ע"ש באריכות גדולה דברים
 נפלאים כגחלי אש.

דג שבמקומות אספניא ובלשה"ק שיבוטא, ובעל הג"ה שם זיין דמנ"ל שהוא בלה"ק שיבוטא, ועיין רמ"א א"ח סי' תל"ד ס"ב ברמ"א לענין כל חמירא אם אמרו בלשון הקודש כולל חמץ ושארז וכחב בח"י שם סק"י"א בשם גיסו דהרמ"א קורא לשון הש"ס בשם לשון הקודש והביא כן משם חידושי אגודה א"כ כל חמירא שהוא לשון הש"ס הוא לשון הקודש דנתן בסיני לענין קריאת הפרשיות ע"ש.

איברא דמלאחי גם להרמב"ן ז"ל פ' וישב (בראשית ל"ט כ') ויתנהו אל בית הסהר ובעלי הלשון יפרשו סהר כיפה עגולה מלשון אגן הסהר ולפי דעתי שהוא הצור בית בנוי וכו' והוא מלשון סיהרא בארמית כאשר אמר נהר חעשה לחבה מלשון נהרים, ובסמוך עוד שם (מ' כ"א) כי עוב פחר והגאון רב סעדי' פי' סלי לחם לבן כלחם המלך מלשון ולא עתה פניו יחורו מן הארמית שחאמר ללבן חור והוא הנכון וכו' ולשון רבותינו במשנה פתין גריצין וחירי ואמר בירושלמי רבנן שמעין לה מן הדא והנה שלשה סלי חורי על ראשי ע"כ ע"ש. ובפ' יתרו אנשי חיל כתב הרמב"ן ז"ל

ולשון ארמי הוא והרבה בגמ' וכפר ידיה בעי לכפורי ידיה בזהוא גברא וגם בלשון המקרא נקראים המזרקים של קדש כפורי זהב על שם שהכהן מקנה ידיו בהן בשפת המזרק ע"כ. והרמב"ן ז"ל תמה עליו ח"ל ולשון קנוח בכפור איננו לשון קדש רק לשון ארמית וכן כפורי זהב שם המזרקים בצבל כי לעולם לא חבא כפרה בחטא אבל יאמר לכפר על נפשותיכם ונסלח לו לכפר עליו על נפשו ויאמר הכפרה בעד חטאתכם וכולן מלשון ונתנו איש כופר נפשו שהוא פדיון ובאמת כי הרי גם רש"י כתב שהוא לשון ארמית ול"ע מאי קא מתמה עליו הרמב"ן ז"ל שהוא לשון ארמית ומיהו הא גופא הוא תמיה עלומה דמאי שייטא לרש"י לפרש לשון ארמי בחורה, ומנינו עוד כעין זה בפרש"י בכמה מקומות על החורה.

ועיין רש"י מגילה י"ח ע"ב ד"ה סמא זרניך בלשון הקודש ובלע"ז וכו' ותמהו דהיכן מנינו זרניך בלשון הקודש, ולפמ"ש אחי שפיר דרש"י ללשון ארמי נמי לשון הקודש קרי ליה, וכן מנינו בעל הערוך כמה מילין הקבועות במשנה ובברייתא קראן לשה"ק עיין ערך אספין כתב

ועל דעת רבותינו הם לורות אדם מלשון ארמית שחאמר לעלם רביא, וכו' ע"ש, ועיין מסכת תמיד (פ"א מ"א) וצבית הנילוך היו עליות והרוצים שומרים שם, פי' רוצים קרי להו לכהנים ילדים כדמחרגם ילד רביא שלא הגיעו עדיין לעבודה פחות מ"ג שנה הרי מפורש דהתורה משתמשת בלשון דומה לארמית ולדעת הפוסקים שהארמית זה הוא לשון הקודש משושנת אחי שפיר מאד והבן.

וטעם אנשי חיל וכו' ויש מפרשים אנשי חיל אנשי כח וזריזות וכן אשת חיל וכו' וכן וצרב חילו לא ימלט מלשון הארמי שיאמר צרב לאל ידי אית חילא צידי וכו' ע"ש, והנה שגם הרמב"ן ז"ל הסתייע מלשון תורה לארמי, וצרב"ן עוד פי' משפטים אלהים לא תקלל אמר אונקלוס על עדיין שלא יקלל אומו כאשר יחייבנו צדין. לא תקיל ל' קללה הוא בארמית מיקל הוא וכו' וכן הרבה בירושלמי ע"ש. וכן להיפוך והבן.

וקצת אמרתי בזה לפרש הא דאמרו (סנהדרין ל"ח) אדם הראשון בלשון ארמי סיפר שנאמר ולי מה יקרו רעיך א-ל, ולפום ריהטא לפלא שהרי העולם נברא בלשה"ק ואכתי לא הי' להם שאר לשונות בכלל עד דור הפלגה וכל העולם בלשון הקודש דבר וגם אדם הראשון קרא שמות בלשון הקודש (עיין בראשית ב' כ"ג) לזאת יקרא אשה כי מאיז לקחה זאת, וברש"י לשון נופל על לשון מכאן שנברא העולם בלה"ק (ב"ר) ובפ' נח (י"א א') ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים ופרש"י שפה אחת בלשון הקודש ובת"י ב"ע ובת' ירושלמי והוה כל ארעא לישן חד וממלל חד ועיטא חדא בלישן

וברגע חשבתי מדברי רז"ל על הכתוב (שמות כ"ה י"ח) ועשית שנים כרבים זהב וגו' (ובגמ' חגיגה י"ג ע"ב) מאי כרוב אמר רבי אצוהו כרביא שכן צבבל קורין לינוקא רביא א"ל רב פפא לאציי אלא מעתה דכתיב פני האחד פני הכרוב ופני השני פני אדם והשלישי פני אריה והרביעי פני נשר היינו פני כרוב היינו פני אדם אפי רבצרי ואפי זוטרי פי' אחד הוא אלא שזה פנים גדול וזה קטן, ובא"ע עה"ת אמרו קדמונינו כי לורת כרובים כשני נערים ופירושו כרביא בלשון ארמי והכ"ף משרת ונכון דברו שהיו כורת ילדים אס היא קבלה. והרמב"ן ז"ל עה"פ ואל הארן וכו'

כחצ אחר להחיר להשתמש בו בדברי
חול וכו' ע"ש, וא"כ אפשר דאדם
הראשון נמי חש לזה ולכן שיבש
לשה"ק לדברי חול והבן.

ובבוזרי (מאמר ב' סי' ס"ח) הביא
שאברהם הי' מדבר ארמית
באור כשדים שהי' לו ולזרעו אחריו
העברית בלשון הקודש והארמית לשון
חול. כלומר דכשדבר דבר שבקדושה
דבר בלשון הקודש וכשדבר דבר של
חול סיפר בלשון ארמית, וי"צ למה
דבר בלשון ארמית ולהני"ל אחי שפיר
דארמית הוה שבוש מלשון הקודש
כדי שיוכל להשתמש לדברי חול, אבל
אין זה לשון העמים שהרי מצינו
שהאבות נזקקו שלא לדבר בלשון
העמים וכמו שמצינו ציעקב שהקפיד
אפילו על יגר שהדומה, וקרא לו
גלעד, אלא בכיון שבשו לשון קודש
לדבר דברי חול.

ונראה לפרש דהוא על דרך שאמרו
צירושלמי (ברכות פ"א ה"ב)
דרשב"י אמר אלו הוינא קאים על
טורא דסיני בשעתא דאמתיבתא תורה
לישראל הוינא מחבטי קומי רחמנא
דיחברי לבר נש חרין פומין חד דהוי
לעי באורייתא וחד דעבד ליה כל
לורכיה, חזר ומר ומה אין חד הוא

קודשא הוה ממליין דאיחבריא ציה
עלמא מן שריא. וא"כ אדם הראשון
דבר בלשה"ק ואבתי לא הי' לשון
ארמי כלל רק לאחר דור הפלגה,
אבל אם נימא דארמית הוא לשה"ק
משבוש אחי שפיר שאמר ולי מה
יקרו רעיך אל-ל ששיבש הלשון קודש
במקצת, והיה זה מטעם שלא רצה
להשתמש בלשון הקודש לדברי חול
וכמו שמצינו בדורות אחרונים שמקנו
כחצ רש"י וכן הספרדים העלו
לעצמן לאדינא שלא ישתמשו בלשון
הקודש וגם לא לשון עמים.

ויו"ל הרמב"ם בנש' פאר הדור (סי'
ז') ומן הראוי לך שחדע כי
הכתיבה הזאת הנקראת כחצ אשורית
כיון שנתנה בה תורה ובה נכתבו
הלווחות הברית הרי מגונה מאד
להשתמש בה רק בכחצי קדש ומימי
קדם היו ישראל נזקקין בואת והיו
כחציהן וחיבורי חכמותיהן וכחצי חול
שלהם בכחצ עברי לכן תמצא חרות
על שקלי הקדש דברים של חול
כחוצים בכחצ עברי ולא נמצא מעולם
אות אחת מזה כחצ אשורית בדבר
שנמצא בשארית ישראל לא במטבע
ולא באבן אלא הכל בכחצ עברי ועל
כן שינו הספרדים כתיבתם ושמו
אותותם אותיות אחרות עד שנעשה

משחמש בארמית גם יעקב אבינו וכשהי' צבית לבן והי' רריך לדבר דברי חולין מסתמא דבר ארמית הנ"ל כאברהם זקנו אבל עכשיו בא לבן וקרא להגל שהוא נעשה חלק מן המורה וקראו יגר שהדומא ובמורה לא רצה להכניס ארמית שזה רק לדברי חול ולא למורה שהוא קדושה וקרא לו גלעד והבן. ועיין ספרי ה' מסיני בא ובמס' מגילה י"ט לא מאסתים. ועיין רמב"ן ריש פ' כי תשא.

ובעין זה כתב הריטב"א אהא דאמרו דכתב אשורית העלו מבבל ותמה וכי אפשר שהמורה נתנה בלשון וכתב אחר ולא אשורית ומי' דהמורה נתנה בלשה"ק וכתב אשורית ולית מאן דפליג הרי מ"ס אז מחזיקים הי"ג ס"ת בקדושה גדולה ולא הרהבזו לעיין בהם רק לפעמים לקריאת המורה ועשו להם ספרים אחרים בכתב ליבונאי ללמוד בהם עד שנשחכה לגמרי הבלשון הקודש וכתב אשורית ובא עזרא והעלה מאשור שנשאר שם והנהיג שילמדו וידברו בלשון הקודש וכתבו ספרי קודש כולם בלשה"ק והארכתי בזה במקום אחר. ועיין שו"ת בית

לית עלמא יכיל קאים ציה מן דילטורא דיליה אילו הוו חרין על אחת כמה וכמה ע"ש. פי' רשב"י הי' ס"ל דבאותו פה שלומד מורה אפי' תפלה לא הי' לו להתפלל אלא שיהי' הפה רק לדברי מורה כולה אלא שראה חיקון בזה להשמר דאפי' אין לו רק פה אחד וחייב ללמוד בו מורה בכל שעה ואעפ"כ הוא מדבר בו לה"ר וק"ו אלו הי' לו פה לדבר דברי חול אעכ"ו, ונראה דמה"ט עכ"פ הגם שלא נראו לו פה אחר לדבר דברי חול מ"מ לא רצו שבאותו פה ובאותו לשון ידבר חול וקודש בערבוזיא ולכן שבשו הבלשון הקודש ללשון ארמי ודברו בו לשון חול ושבו השחמשו בו לתרגם להמוני בלשון שדברו בו שהי' ג"כ לשון הקודש משובש והבן. וא"כ יש לן מקור נאמן לרבינו הרמב"ם מדברי רשב"י הנ"ל.

ובזה נראה לפעני"ד לישב דלא תקשה שיעקב הקפיד וקרא לו גלעד ולא יגר שהדומא דלכאורה כיון דאברהם דבר בלשון ארמית אמאי קפיד יעקב אבינו לקראו גלעד וגם לבן שוב חזר וקראו גלעד ועיין רמב"ן וספורנו עה"ת שם ולפמ"ש אחי שפיר מאד לדבר חול הי'

אפרים (א"ח סי' ע') וש"מ תשובה
מאהבה (ח"א סי' קל"ח). גם רבינו
הגדול הרדב"ז ז"ל האריך הרבה
לפרש דברי חז"ל בזה.

ולמדנו בדרך אגב מדברי הרמב"ם
ז"ל דפשיטא ליה דכתבי
קודש אין כותבין רק בכחב אשורית
שבה נתנה תורה ובה נכתבו הלוחות
הברית ומגונה מאד להשתמש בלשון
זה רק בכתבי הקודש ומימי קדם
היו בני ישראל נוהגין בואת, ולא
נמצא מעולם אות אחת בשארית
ישראל בכחב אשורית, ופלא שאפי'
במלכי ישראל שלא היו הגויים צבית
שני מ"מ לא השתמשו בלשון הקודש
לדבר חול, ופשוט דכ"ש הוא להיפוך
ללא לכתוב כתבי קדש רק בכחב
אשורית שהוא הכחב שנתן בה תורה
ובה נכתבו הלוחות הברית ומגונה
הוא לכתוב התורה בכחב אחר.
ומה"ט לא מצינו בשארית ישראל
כתוב בכחב עמים דברי תורה, ואפי'
כמה דברים שכתבו לתרגם כפי'
מ"מ הכחב הי' כתב קדש ולא כתב
עמים.

נחזור לדיקון עכ"פ מבואר בין
לשיטת הרמ"א שארמית
מסיני נתנה והוא לשון שהקב"ה נתן

בו התורה ונקראת לשון הקודש ולכן
כתבו חכמינו ז"ל הש"ס בלשון תורה
שניתן מסיני ולא רצו בלשון הקודש
ממש מפני שהוא תורה שבע"פ, ובין
לדעת א"ע ודעימיה דארמית שבגמ'
הוא לשון הקודש משום שפיר כתבו
בו התורה וזה יש להבין קצת שהרי
תורה שבע"פ לא ניתן לכתוב בכלל
ולכן חששו ומ"מ לא רצו לכתוב
בלשון הקודש ממש כמו תורה
שבכתב ולכן עכ"פ לא כתבו רק
בלשון הקודש משום שזה הוא ארמית
ונמצא לענין כתיבה לא היו כתיבה
תמה ועדיין תורה שבע"פ הוא
ומ"מ לא נשארה בלי כתיבה מחמת
עט לעשות לה'.

אבל כיון שזיררנו בעזהי"ת החילוק
בין לשון ארמית שהוא ג"כ
לשה"ק אלא משום או מפני שנתן
בסיני אס כן די לנו בזה שהחירו
לכתוב בלשון ארמית שהוא ג"כ
לשה"ק להעתיק ולתרגם אבל
להעתיק ללשון אחר מעולם לא
החירו, ואדרבה בכל דור ודור עמדו
אנשים שרצו להעתיק התורה ללשונות
העמים והכו על קדקדם כדמצינו
אפי' בזרנו עם הש"ס שהדפיסו
הנקרא סאנסינא שאסרוס כל חכמי
ישראל ולא מצינו העמקת הש"ס

ללשון אחר עד היום שזעוני"ה מקילין לעצמן ואין מי שישב עליהם. וכבר כתבו בחש' גאוני בתראי דאפילו מה שמנינו קצת מן הראשונים שכתבו פירושיהם בלשון ערבי מ"מ הכתב והאותיות ה' כתב אשורית ומעולם לא כתבו בכתב לשון עמים ח"ו והיינו לשון שלהם וגופים שלנו ועיין ט"א מס' מגילה והארכתי בזה במקום אחר.

ומעתה נראה עוד דהנה בגמ' שנת (ק"ד ע"א) אמרי ליה רבנן לריב"ל אחו דרדקי האידנא לבי מדרשא ואמרי מילי דאפילו בימי יהושע בן נון לא איתמר כותמיהו אל"ף ביי"ת אלף בינה גימ"ל דל"ת גמול דלים מ"ט פשוטה כרעיה דגימ"ל לגבי דל"ת שכן דרכו של גומל חסד לרוץ אחר דלים ומ"ט פשוטה כרעיה דדל"ת לגביה גימ"ל דליציה ליה נפשיה ומ"ט מהדר אפיה דדל"ת מגימ"ל דליתן ליה בנענא כי היכי דלא ליכספ מיניה ה"ו זה שמו של הקב"ה ז"ח ט"י כ"ל ואם אמה עושה כן הקב"ה זן אותך ותן אותך ומטיב לך ונותן לך ירושה וקושר לך כתר לעוה"ב מ"ס פתוחה מ"ס סתומה מאמר פתוח מאמר סתום נו"ן כפוף נו"ן פשוטה

נאמן כפוף נאמן פשוט, סמ"ך עי"ן סמוך עניים ל"א סימנין עשה בחורה וקנה אותה, פ' כפופה פ' פשוטה, פה פתוח פה סתום, דל"י כפופה ולד"י פשוטה, לדיק כפוף לדיק פשוט, היינו נאמן כפוף נאמן פשוט, הוסיף לך הכתוב כפיפה על כפיפתו מכאן שנחנה החורה במנוד ראש קו"ף קדוש רי"ש רשע, מ"ט מהדר אפיה דקו"ף מרי"ש אמר הקב"ה אין אני יכול להסתכל ברשע ומ"ט מהדרה חגיה דקו"ף לגביה רי"ש אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו כתר כמותי, ומ"ט כרעיה דקו"ף חלוי' דאי הדר ביה ליעיל וליעול בהך מסייע לי לר"ל וכו' שי"ן שקר ח"ו אמת וכו'.

ושוב דרש בא"ח ז"ש, ועוד דרש אח"ס בט"ע גי"ף אני חס עליהם מפני שזעטו בגי"ף דכ"ץ דכ"ס הם כניס הם לדיקים הם חלק אין לך חלק בהן אמר גיהנם לפניו רבש"ע מרי זניני מזרעו של שח א"ל ז"ס גי"ן ד"ת להיכן אוליכן לגן הדם ה"ע ו"ף אמר גיהנם לפני הקב"ה רשז"ע עיף אנכי ז"ץ ח"ק הללו זרעו של יצחק ט"ר י"ש כ"ח טר יש לי כימות של עו"כ שאני נותן לך ע"ש באריכות.

ופרש"י אמר ליה אח"ס בט"ע
 גי"ף. אלפא ביתא היא אלל
 א"ת ב"ש וכולן סדורות בספר יצירה
 ע"ש. והנה כל הני דרשות אשר
 שבחו רבנן לריב"ל שדרשו הני
 דרדקי מא"ב שאפילו בימי יהושע בן
 נון לא איתמר ולא שמעו דרשות
 כוותיהו והוא בכלל כל מה שמלמיד
 ומיק עתיד לחדש ומקום הניחו להם
 להחגדר והכל לא דרשו אלא מאל"ף
 ביי"ת שלמדו בדרך אבותינו וקבלתם
 אל"ף ביי"ת גימ"ל כלשונו וכדברינו
 וכולן סדורות בספר יצירה ואם היו
 משנים האלף בית בין בקריאה ובין
 בלימוד כגון א ב ג ד ו ז ח ט י
 ביי"ת גימ"ל דל"ת, לא היו יכולין
 לדרוש כהאי דרשה וכ"ש איי בי סי
 די, וכ"ש הלשון כולו ובמקום ללמוד
 בלשה"ק היו לומדים בכתב הגויס
 שלהם ובלשון הטמאה שלהם ללכך
 נקרא לשוננו לשון הקודש ולשונוח
 עמים לשון טמא דזה לעומת זה
 עשה אלקים והבדילנו מן התועים
 כשאמר ואחס מהיו לי ממלכת כהנים
 וגוי קדוש ויוסף הנדיק אמר כי פי
 המדבר אליכם בלשון הקודש ולא
 אמר אפי' בלשון עברי אלא בלשון
 הקודש.

וחז"ל גזרו על לשונם של עמים
 כולם (עיין ירושלמי פ"ק
 דשבת) מי"ח דבר שגזרו על לשונם,
 ומפרש הקרבן עדה שלא ירגיל אדם
 עצמו ובניו לדבר בלשון עכו"ם.
 ובתדב"א סוף פכ"ג וכשהיו ישראל
 במצרים נחקצו כולם וישבו יחד
 משום שהיו כולם באגודה אחת
 וכרתו ברית יחד שיעשו גמ"ח זה
 עם זה וישמרו בלבבם ברית אברהם
 יצחק ויעקב ולעבוד את אביהם
 שבשמים לבדו, ושלא יניחו לשון ברית
 יעקב אביהם, ושלא ילמדו לשון
מצרים מפני דרכי ע"ז, ואפילו על
 אויר ארץ העמים גזרו טומאה.
 ובשלה"ק (מס' פסחים דרוש ג')
 ורוממו מכל לשון ללשון הקודש,
 ואין לך כל אומה מע' אומות שלא
 נחערבו בלשונם איזה חיבות מלשון
 קודש [כי זה ממשיך החיות לכל
 האומה] אמנם ישראל זכו ללשון
 קודש כולו וזה ורוממו מכל לשון
 ע"ש. ואם הי' לימוד התורה
 בלשונוח עמים הרי כל הדרשות אלו
 הכל בטל ומבוטל ח"ו ויאבדו אלף
 ואלפי אלפים מהמצטלים אפילו קוצו
 של יו"ד ואפילו י' שלקח הקב"ה
 משרה קבלה לפניו על שלקחה עד

שנתנה ליהושע בן נון כמבואר זה בדברי חז"ל.

ובוהר הקדוש (פ' אחרי ע"ג ע"א) את משפטי מעשו ואת חקתי תשמרו ללכת בהם וגו' ר' אבה אמר זכאה חולקא דישראל דקב"ה אתרעי בהו מכל עמין עכו"ם ובגין רחימותא דיליה עלייהו יהיב להון נימוסין דקשוט, וכו' ובגין כך כל אינון דלא רשימין ברשימו קדישא בבשריהון לאו אינון דיליה וכו' ואסיר לאודעא להו מלי דאורייתא בגין דאורייתא כלא שמה דקב"ה וכל את דאורייתא מתקשרא בשמה קדישא וכל מאן דלא אתרשים ברשימא קדישא בבשריה אסור לאודעא ליה מלה דאורייתא וכ"ש לאשתדלא ביה וכו'.

ובל מאן דלא אתגור ויהיבן ליה אפי' אות זעירא דאורייתא כאילו חרב עלמא ומשקר בשמה דקב"ה דכלא בהאי תליא ודא ברא אתקשר דכתיב אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי ת"ח כתיב ואת המורה אשר שם משה לפני בני ישראל לפני בני ישראל שם אבל לשאר עמין לא שם בג"כ דבר אל בני ישראל וכן כלהו

ינוחן אבהן דעלמא אינון הלל ושמיא דהכי אמרו לאונקלוס ולא אודעו ליה מלה דאורייתא עד דאתגור.

ות"ח מלה קדמאה דאורייתא דיהבין לינוקי אל"ף בית דא מלה דלא יכלין בני עלמא לאדבוקא בסוכלתנו ולסלקא ליה ברעותא וכ"ש לממלא בפומיהון. ואפי' מלאכי עלאי ועלאי דעלאי לא יכלין לאדבוקא בגין דאינון סתימין דשמה קדישא ואלף וארבע מאה וחמש רבבן דעלמין כלהו תליין בקולא דאלף ושבעין ותריין שמהן קדישין גליפין באתו רשימין דקיימו בהו עלאי ותתאי שמיא וארעא וכרוסייא יקרא דמלכא תליין מסטרא חדא לסטרא חדא, דפשיטותא דאלף קיומא דעלמין כלהו וסמכין דעלאין ותתאין ברזא דחכמתא ושצילין סתימין ונהרין עמיקין ועשר אמירן כלהו נפקין מההוא קולא תתאה דתחות אלף מכאן ולהלאה שארי לאתפשטא אלף בבית. ע"ש בצאריכות כי לא רציתי להעתיק יומר. וידוע דכל התורה כולה הוא שמות של הקב"ה כמובא מרב האי גאון וברמב"ן בהקדמה עה"ת וברש"י פי' דשם ע"ב ילא מן הפסוק ויסעו כידוע.

שקודם קבל עליו ומל עצמו, ועיין גם בע"ת עה"ת פ' משפטים עה"פ לפנייהם ולא לפני עכו"ם ומביא מעשה באונקלס הגר בן אחותו של אדרינוס קיסר בקש להחגייר והיה מחיירא מדודו והלך ובקש מדודו ענה מה יעשה לעשות סחורה ולבסוף הלך לארץ ישראל ובקש מהחכמים ללמוד תורה וקדם שימול אמרו לו אין דברי תורה מחיימין אלא בנמול הלך ומל ולמד תורה הרבה וכו' ובה אצל אדרינוס והכה אותו על לחייו ואמר לו למה עשית כן אמר לו שביקשתי ללמוד תורה א"ל היה לך ללמוד תורה ולא למול א"ל אין יכולת ללמוד תורה בלא מילה שנאמר מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי ומשפטים ב"ל ידעום ב"ל אין יכולין ללמוד תורה שמתחלת בב' ומסיימת בל' לעיני כל ישראל.

וידוע כמה לחמו רבותינו על הדרך המשכילים שהתחילו ללמוד עם הילדים אל"ף בית על דרך המתקדמין רק לקרא חיצות שלמות בלי נקודות כגון אה בא גה דה הא וא ולא למדו אל"ף ביי"ת גימ"ל וגם לנקודות בלשון שקבלנו מאבותינו שכלם סודות נפלאות בקבלה למשה

והנה מצוה קדושת הא"ב והרזין והסודות הקשורים בו, וכיון שכל התורה הוא שמות של הקב"ה המעתיק התורה ללשון אחר חוץ ממה שא"ל להעתיק כראוי ולתרגם וכ"ש שחייב אדם לומר בלשון רבו אלא הרי עוד כאלו מוחק כל השמות האלו ועכ"פ גורם למחיקת כל השמות וציון התורה. והאיסור הגדול להודיען לב"נ עד שלא מל, והמוסר להם דברי תורה אוי לו ואוי לנפשו והרי אפי"ן רק קוצא דאלף אחת אלף וארבע מאה וחמש רבבות עולמות חליין בקוצא של אלף וע"ב שמות קדושים וכסא הכבוד חלוי בה ועשרת הדברות ועוד יוצאין מקוצא תתאה שתחת האלף ומי זה אשר לא חש לנפשיה ומשנה ללשון עכו"ם ומחריב עולמות ומוחק כל השמות ועשרת הדברות החלויים באלו, ואם כן בקוצא של אלף כ"ש כל הא"ב עם אותיות מנלפ"ך.

ועיין ס"ח (סי' רל"ה) שלא ילמד אדם לגלח אותיות התורה ולכאורה אינו מובן וטעמא בעי ולהנ"ל אחי שפיר דאסור ללמד גוי אפילו אות אחת מאותיות התורה וכמ"ש בזה"ק דהלל ושמאי לא למדו את אונקלס הגר אלף בית עד

הכא שאם בלה הטלית מחיך את הזהב ונמצא מאבד את הכתב צידים, ותשובה זו הובאה בצ"י (יו"ד סי' רפ"ג) ועיין רמ"א שם וי"א שאין לכתוב דברים של חול בכתב אשורית שכותבין בו המורה, ועיין רבינו ירוחם ח"צ נ"ב ומן הראוי לך שחדע כי הכתיבה הזאת הנקראת כתב אשורית כיון שנתנה בו תורה ובו נכתבו לוחות הברית כי הוא מגונה להשתמש בו רק כחצי קודש ומימי קדם ישראל נזהרים בזאת וכו' והר" יוסף [טוב עלם] מנע לכתוב הגט בכתב אשורית כס"ת ואמר להם איך נשתמש בזה מכתב אלקים ויבא לזלזל אבל נכתוב בכתיבה אחרת הנקרא בלשון ערבי מדבדב וכל אשר יעשה כזה הוא בכלל מכבדי המורה ע"ש.

תמצית הדברים לאותיות המורה הם מלאים שמות קשורים בקצ"ה ואורייתא וישראל זה עם זה ואפי' רק אות אחת של אלף וארבע מאה וחמש רבבן עולמות תלויין בקוצא דאלף וע"כ שמות קדישין של הקצ"ה וכו' הכל יוצאין מקוצא תמאה תחת האלף והמחליף אות אל"ף זה ח"ו באות של לשון אחר הרי מחריב את כל הנ"ל ח"ו ומבטל

מסיני, והיאך הרהיבו בנפשם לבוא אנשים ולשנות את כל המורה מנתינתה מסיני ולהעתיקה בחיק אשה זרה ונכרי' חוץ ממה שאין צידם וצידינו כעת לתרגם כראוי אפי' דבר אחד וכ"ש שגורמים לחורבן הנ"ל ולכל העולם אוי להם ואוי לנפשם והיראים עומדים ושמים ועכ"פ שותקים ושתיקה מה זו עושה והלא גורם שמורת ה' ח"ו תבער באש ההשכלה תחת המסוה של הפרו תורתך וכן מקיימין בעלמאן במלא המובן בעו"ה. ואיה הגר"ע איגר והכת דיליה שפסק ליהרג ואל יעבור ללמוד לשונות עכו"ם והח"ס ומחנה חיים והנצי"ב והאור שמח והבעל חפץ חיים שמסרו נפשם שלא ללמוד לשונות עכו"ם בחדרים כידוע אבל עכ"פ לא עלתה על דעתם לשנות המורה וכ"ש היום שאפילו להמשכיל מענדעלסאן שר"י לא עלתה על דעתו שיעלה לו קן.

ובשו"ת הרדב"ז בישנות (סי' מ"ד) כתב ומה שנראה דאפילו דברים של חול אסור לרקוס אותם בכתב אשורי שהרי הכתב בעלמאן יש בו קדושה רבה ותלויין בו ובנורות האותיות כמה סודות עמוקים אסור להשתמש בו בדברים של חול כ"ש

ר' יוסף שאל נאטאנואהן. ופלא על
הבאר שבע (סי' י"ד) ושו"ח דבר
שמואל (סי' ע"ה) ובשמים ראש (סי'
שכ"ו) שחמהו למה השמיט הרמב"ם
הא הלכא דגוי שלמד חורה חייב
מיטה ואשתמיטתיה מינייהו
שהרמב"ם הביא הלכה זו בפ"י מהל'
מלכים ה"ט עכו"ם שעסק בחורה
חייב מיטה ובחש' הרמב"ם (ירושלים
תרצ"ד סי' שס"ד) אם מאמר ר"י
גוי שעסק בחורה חייב מיטה היא
הלכה, משונה היא הלכה בלא ספק
ע"ש ופלא ועיין ספרינו משנ"ה
(ח"ה סי' עק"ב).

וגראה לפרש הא דמרגלא בפומי'
דאבי (ברכות י"ז ע"א)
לעולם יהא אדם ערום ביראה מענה
רך משיב חמה ומרבה שלום עם
אחיו ועם קרוביו ועם כל אדם
ואפילו עם נכרי בשוק אמרו עליו על
ר' יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם
שלום מעולם ואפי' נכרי בשוק. ויש
לדייק מאחר שאמר מרבה שלום עם
כל אדם א"כ גם נכרי בכלל ולמה
חוזר ואפילו עם נכרי בשוק, שנית יש
לדייק דמאחר דמזוה להרבות שלום
אפילו עם נכרי א"כ למה צ"ן עליו
בשוק ולא קאמר סתם ואפי' עם
נכרי, וכן ר' יוחנן בן זכאי דייקו

כל הקדושה וכל הסודות העמוקים
והשמות התלויים באותיות החורה
ובקדושתה ומוחק את כל השמות
ח"ו בזה והמעתיקין חושבין שעושין
טובות והן מהרסין ומחריבין את
העולם כולו ח"ו, וכבר הבאחי בשם
גאוני בתראי דאפי' אותן שעשו פי'
בלשון אחר מ"מ מעולם לא כתבו
בכתב שלהם אלא הכל בגופין שלנו
וכמ"ש זה הע"א ושאר פוסקים
והאוסרין בדור הקודם שאסרו
להעתיק לאידיש דייטש נמי הי'
בגופין של חורה בכתב אשורית
בלה"ק אבל אפילו לא עלה על דעת
בכתב עממין ח"ו אלא שהעתיקו
ללשון אחר וע"ז הראישו עולמות
שלא להעתיק אבל בכתב עממין לית
מאן דכר שמיהא שאסור לחלל החורה
בכתב עמא ומסאב כמבואר בזוה"ק.

ובתשובה אחת הבאחי דעת הריא"ז
(ש"ג פ"ק דע"ז סי' ב')
דישראל המלמד חורה לנכרי עובר
על לפני עור ועיין ט"א (חגיגה י"ג
ע"א ד"ה אין מוסרין) ומג"א (א"ח
סי' של"ד סק"ו) ובאמת כי בחוס'
(ב"ק ל"ח ע"א) משמע לכא'
דאפי' חורה שבכתב אסור ועיין
שו"ת מהרי"א (א"ח סי' ד')
ובהגהת בנו שם ובהסכמה מהגאון

שאררו עליו שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפי' נכרי בשוק.

ונראה דלכאורה הרי כתיב ומשנאיך ה' אשנא והלא אח עשו יעקב ואהב אח יעקב ואח עשו שנאחי וגם יש לאו דלא תחנם, עיין (ע"ו דף כ' וגיטין דף ס"ב ע"א מחלוקת רש"י ותוס') ואיך ירבה שלום אדרבה יתרחק מהם ואיזה יראה הוא לעשות שלום עם כל הגויס, אבל נראה דדוקא דייק אבי אס נכרי בשוק וזה יהא ערוס ביראה ופרש"י להערים בכל מיני ערמה ליראת ה' שבאמת יש כאן ערמה שמראה לו שלום בשוק אבל צדיק אין שלום לרשעים אמר ה' וכ"ש לימן להם התורה ולהעתיקה ויראו אח כל הערמה וכנ"ל וגורמים רעה לעלמן ולכל העולם המעתיקים כל התורה.

ודע דהראב"ד בש"מ (ברכות דף י"ג ע"א ד"ה לימא קסבר רבי) כתב דהלומד תורה בשאר לשון אינו יוצא צו והגית צו יומס ולילה, ח"ל הא דדייקין מרבנן על התורה אס נאמרה בכל לשון אס לא, לא על הכתיבה שכתב משה נאמרה שהכל יודעים שלא נכתב בספר אלא בלשון הקדש ולא נכתבו שאר לשונות אלא

על האזנים שבגלגל כדכתיב צאר היטב אלא על התלמוד שלמדו הקב"ה למשה ומשה למד אוחה לישראל לפי שהיו צהן גרים משאר לשונות אס היה מלמדה לכל אחד ואחד בלשונו וכן כל אחד ואחד יוצא ידי שינון בלשונו או שמא לכולם שונה בלשון הקודש ואין אדם יוצא ידי והגית צו אלא בלשון הקודש, וכיון דלחכמים לא בכל לשון נאמרה א"כ לא יצא ידי והגית צו יומס ולילה בלשון אחר חוץ מלשון הקודש וזה דבר חדש ע"ש.

ומדברי הראב"ד למדתי לכאורה דעכו"ס הלומד צו מצות שלו נמי אינו לומד בלשון הקודש אלא בלשונו והיינו כל אחד כפי לשונו שקבל התורה ילמוד צה וכיון דהעכו"ס קבלו על האזנים בשבעים לשון הם ילמדו כפי לשונם ומה"ט מובן שאסור ללמדס אל"ף צי"ת כמבואר בזוה"ק שאס חייבים ללמוד צו מצות שלהם למה לא נלמדס א' צ' שיוכלו ללמוד ז' מצות שלהם ולהנ"ל אחי שפיר מאד שהס אסורים ללמוד בלשונינו לשון הקודש אלא בלשונם שנחנה להם תורה והס בכלל גזל אפילו על הא"ב. חו נקודה יקרה.

אמנם ישראל הם בפנימיות ישראל
כולם קדושים ע"כ להם לשון הקדש
כולו ע"כ.

ולפענ"ד פשוט דגר הבא להגיר
ויאמר שמקבל כל התורה
אבל לא ללמוד בלשון הקודש רק
בלשון אחר שאין מקבלין אותו ואם
גיירו אותו אין זה גירות שהרי קיי"ל
(בכורות ל' ע"ב) עובד כוכבים שנא
לקבל דברי תורה חוץ מדבר אחד אין
מקבלין אותו ר' יוסי בר' יהודה
אומר אפי' דקדוק אחד מדברי
סופרים וכ"ש שלא ירצה ללמוד לשון
הקודש שהוא מצוה אם לא ירצה
ללמוד לשון הקודש אינו גר כלל.
ומעשה יהיה יציב בארעא וגירא
בשמי שמיא ישראל בעל תשובה לא
יאמין בקדושת לשון הקודש
ובמעלתו וילמוד רק בענגליש יקרא
בעל תשובה וצדיק וגר אם לא יאמין
במצות לימוד לשון הקודש ובקדושת
לא יוכל להגיר וזה ברור. ומיהו
עיין ח"ס בתורת משה פ' ויגש
עה"פ כי פי המדבר שאינו מתקיים
באדם שאינו משמר עצמו בקדושה
וטהרה והלואי שלא נהי' ח"ו מאותם
שלה"ק בורה מהם ולכן מעתיקין
הכל ללשונות הטמאים כי בעונו"ה
הלשון הקודש בורה מהם.

בר מן דין הלא איכא מצוה ללמוד
לשון הקודש כדי ללמוד תורה
בלשון הקודש וכמ"ש הרמב"ם
(פיה"מ למס' אבות פ"ב מ"א) יש
מצות קלות ומצות חמורות מצוה
קלה ללמוד לשה"ק, וראיתי שחמהו
מנ"ל להרמב"ם שיש מצוה ללמוד
לשון הקודש ובאמת כי הוא פלא
הרי הוא בספרי עקב עה"פ לדבר
בס מכאן אמרו כשהתינוק מתחיל
לדבר אביו מדבר עמו לשון הקודש
ומלמדו תורה ואם אין מדבר עמו
לשון הקדש ואינו מלמדו תורה ראוי
לו כאילו קוברו שנאמר ולמדתם
אותם את בניכם לדבר בס וגו' למען
ירבו ימיכם וימי בניכם אם למדתם
אותם את בניכם ירבו ימיכם וימי
בניכם ואם לאו יקצרו ימיכם שכן
דברי תורה נדרשים מכלל לאו אחת
שומע הן ומכלל הן לאו ע"ש.

ובשל"ה (מס' פסחים דרוש ג')
ורוממו מכל לשון
התרוממות שלנו מכל לשון לה"ק
ואין לך כל לשון שאין מעורב בו
אחה חיצות מלה"ק כמו ט"ט
בכפי שמים וכי' אמנם ישראל זכו
ללה"ק כולו והענין כי האומות אף
שהם מסטרא דמאבא מ"מ יש להם
בשרשם אחה אחיה למעלה בקדושה

ודע דבפ' השבוע ויבא יעקב שלם ופרש"י ויבא שלם מפדן ארס מלבן ומעשו שמדווגו לו בדרכך, כאדם האומר לחבירו יבא פלוני מבין שיני אריות ובא שלם ועיין רמב"ן, ולכאורה מעשו שיבא שלם מובן שהרי כתיב ויאבק איש עמו אבל מלבן לא מצינו כלל שעשה לו אלא אדרבה אמר אלקי אביכם אמש אמר אלי אל תדבר עם יעקב מטוב ועד רע, והנראה להמפרשים דרשו של"ס שם לשון מלבוש שלא שינה את לשונו ולא שינה מלבושו ולא את שמו והנה לא מצינו בלשון אלא בפ' ויבא (ל"א מ"ז) ויקרא לו לבן יגר שהדומה ויעקב קרא לו גלעד, ופי' הרמב"ן גלעד בלשון הקודש והספורנו נחן טעם מחלקותן שלא רצה יעקב לשנות את לשונו ושוב ויאמר לבן הגל הזה עד, כתב הספורנו נכנע [לבן] לקראו בלשונו של יעקב ואמר שיהיה עד על מה שיאמר עמה הנה הי' זה מחלוקת ביניהם שלבן רצה להכניס לשון ארמי בתורה ויעקב לא רצה לשנות שלא שינו את לשונם וכנע לבן ואילו הי' הלליח מי יודע כמה הי' מחריב וזה שאמר שלם שלא שינו את לשונו ויבא מבין שיני אריות עשו בהאבקו עמו שרו ולבן בלשונו וזה אפי' על לשון ארמי הגם

שג"כ ניחנה מסיני או לשה"ק משובש.

ובטענת המעתיקים כהיום כי עת לעשות לה' כדי להחזיר בעלי תשובה צריך להעתיק שלא תשחכת תורה ללשוניהם ג"כ ואני מלאמי לרבינו יהודה בר יקר רבו של הרמב"ן שכתב מפורש היפוך טענתם זה והוא בתמים דעים (סי' קפ"ד) שכתב רבינו יהודה בר יקר ז"ל דמה שמצינו בגמ' דאמר רב שאין מלאכי השרת מכירין לשון ארמי אינו נכון לפרש כמשמעו שאין מכירין אותו כלל שהרי מכירין שאר לשונות שרחוקין הן מלשה"ק כ"ש שמכירין לשון ארמי ולכך יש לומר הטעם שאין מלאכי השרת מכירין לשון הארמי כדי שלא יניחו המחפלים בלשון הקודש אם יתירוהו להחפלה בו וגם ירבו עמי הארץ בישראל שלא ישיחו ללמוד מאחר שיוכלו להחפלה בלשונם ורובה לומר שאין מלה"ש משגיחין בו באדם שהחפלה בלשון ארמי להביא חפלתו לפני המקום ע"ש הנה אדרבה ביאר לן רבינו יהודה שדוקא מלאכים אין רצונם לקבל לשון ארמית שלא יעזבו לשון הקודש וירבו ע"ה וכ"ש הוא לענין העמקת הש"ס וכיוצא בו ללשון

בלימוד התורה רק בלשה"ק. ז)
 עכו"ם זו' מצות שלהם לא ילמדו
 רק בלשוניהם ולא בלשה"ק. ח)
 המעתיקים שהעתיקו לפעמים פי'
 בלשון אחר אעפ"כ לא שינוי את
 הכתב אלא כתבו ככתב ונגופים שלנו
 ולא כתב עמים. ט) אין להעתיק
 תפילות או תורה ללשון אחר כדי
 שלא תשחכת תורה ולשון הקודש
 מישראל. י) צורות האותיות של
 התורה יש בהן סודות עמוקים
 ושמות ועולמות תלויים בהם והמשנה
 ח"ו מבטל ומוחק את השמות
 ומחריב עולמות כולם. יא) גר שלא
 יקבל עליו ללמוד לשה"ק אינו גר.
 יב) לדעת הזוהר אסור ללמוד עם
 עכו"ם אפי' אל"ף ביי"ת קודם
 שימול אפי' רוצה להתגייר. יג)
 המלמד תורה עם העכו"ם עובר על
 לפני"ע.

עמים שישכחו את לשון הקודש
 לגמרי ח"ו ועיקר המצוה ללמוד
 לשה"ק ובלשון הקודש כי הוא קודש
 בפני עצמו והבן את זה.

תבנא לדידן: א) מצוה ללמוד לשון
 הקודש. ב) מצוה ללמוד
 התורה דוקא בלשון הקודש ולא
 בשאר לשונות. ג) אסור להעתיק
 התורה מלשון קודש ללשון אחר וכתב
 אחר לכ"ע. ד) מה שחכמי הש"ס
 כתבו הש"ס בלשון ארמי וכתב
 אשורית או מטעם שזה הלשון הוא
 לשה"ק משובש או מטעם שארמית
 ניתנה מסיני, ולא רצו לכתב בלשה"ק
 מפני שהוא תורה שבע"פ או מפני
 שרוב ההמון דברו בלשון החול שלא
 השתמשו בלשה"ק רק לדבר
 שנקדושה. ה) אסור ללמוד תורה
 עם עכו"ם ואפילו אל"ף בית אסור
 ללמדם. ו) לדעת הראב"ד אין יוצאין

מגילת אנטיוכוס

(נעתק ממחזור מעגלי צדק לר' בנימין ב"ר מאיר הלוי מנירנבערג)

ויהי בימי אנטיוכוס מלך יון מלך גדול וחזק היה ותקיף בממשלתו וכל המלכים ישמעו לו: והוא כבש מדינות רבות ומלכים חזקים והחריב טירותם והיכליהם שרף באש ואנשיהם בבית האסורים אסר: והוא בנה מדינה גדולה על חוף הים להיות לו לבית מלכות ויקרא לה מדינת אנטוכיא על שמו: וגם בגריס משנהו בנה מדינה אחרת לנגדה ויקרא לה בגריס על שמו וכן שמותן עד היום הזה: בשנת עשרים ושלוש שנים למלכו הוא שנת מאתים ושלוש עשרה שנים לבנין בית האלהים שם פניו לעלות לירושלם: ויען ויאמר לשריו הלא ידעתם כי יש עם היהודים אשר בירושלם כינינו לאלהינו אינם מקרבין ודתינו אינם עושים ודתי המלך עוזבים לעשות דתם: וגם הם מיחלים ליום שברון המלכים והשלטונים ואומרים מתי ימלוך עלינו מלכנו ונשלוט בים וביבשה וכל העולם ינתן בידינו: אין כבוד למלכות להניח אלה על פני האדמה: עתה בואו ונעלה עליהם ונכטל מהם הברית אשר כרת להם שבת ראש חדש ומילה: וייטב הדבר בעיני שריו ובעיני כל חילו: באותה שעה קם אנטיוכוס המלך וישלח את ניקנור משנהו בחיל גדול ועם רב ויבא לעיר יהודה לירושלם: ויהרוג בה הרג רב ויבן כמה בבית המקדש במקום אשר אמר אלהי ישראל לעבדיו הנביאים שם אשכן שכינתי לעולם: במקום ההוא שחטו את החזיר ויביאו את דמו לעזרת הקדש: ובהיות זה כאשר שמע יוחנן בן מתתיהו כהן גדול כי זה המעשה נעשה נמלא קצף וחמה וזיו פניו נשתנה ויועץ בלבו מה שיוכל לעשות על זה: ואז יוחנן בן מתתיה עשה לו חרב שתי זרתות ארכה זורת אחת רחבה תחת בגדיו עטופה: ויבא לירושלם ויעמד בשער המלך ויקרא לשוערים ויאמר להם אני יוחנן בן מתתיה באתי לבא לפני ניקנור: ואז באו השוערים והשומרים ויאמרו לו הכהן גדול מהיהודים עומד בפתח ויען ניקנור ויאמר להם בוא יבא: ואז יוחנן הובא לפני ניקנור ויען ניקנור ויאמר ליוחנן אתה הוא אחד מן המורדים אשר מרדו במלך ואינם רוצים לשלום מלכותו: ויען יוחנן לפני ניקנור ויאמר אדני אני הוא עתה באתי לפניך אשר תרצה אעשה: ויען ניקנור ויאמר ליוחנן אם כרצוני אתה עושה קח חזיר ושחטהו על הבמה תלבש בגדי מלכות ותרכב על סוס המלך וכאחד מאוהבי המלך תהיה וכאשר שמע יוחנן השיבו דבר אדני

אני ירא מבני ישראל פן ישמעו כי עשיתי כן ויסקלוני באבנים: עתה יצא כל איש מלפניך פן יודיעון אז ניקנור הוציא כל איש מלפניו: נשא יוחנן בן מתתיה עיניו לשמים ותקן תפלתו לפני אלהיו ויאמר אלהי ואלהי אבותי אברהם יצחק ויעקב: וכן אמר אל תתנני נא ביד הערל הזה כי אם יהרגני ילך וישתבח בבית דגון אלהיו ויאמר אלהי נתנו בידי: באותה שעה פסע עליו שלש פסיעות ויתקע החרב בלבו וישלך אותו חלל בעזרת הקדש: לפני אלהי השמים ענה יוחנן ויאמר אלהי לא תשים עלי חטא כי הרגתי בקדש עתה כן תתן את כל העמים אשר באו עמו להצר ליהודה ולירושלם אז יצא יוחנן בן מתתיה ביום ההוא וילחם בעמים ויהרג בהם הרג רב: מספר ההרוגים אשר הרג ביום ההוא שבע מאות אלף ושנים ושבעים אלף אשר היו הורגים אלה לאלה: בשוכו בנה עמוד על שמו ויקרא לו מכבי ממת החזקים: ויהי כאשר שמע אנטיוכוס המלך כי נהרג ניקנור משנהו צר לו מאד וישלח להביא לו בגריס הרשע המטעה את עמו: ויען אנטיוכוס ויאמר לבגריס הלא ידעת אם לא שמעת אשר עשו לי בני ישראל הרגו חיילי ויבוזו מחנותי ושרי: עתה על ממוניכם אתם בוטחים או בתיכם לכם הם בואו ונעלה עליהם ונבטל מהם הברית אשר כרת להם אלהי השמים שבת ראש חדש ומילה: אז בגריס הרשע וכל מחנותיו בא לירושלם ויהרג בהם הרג רב ויגזור בה גזרה גמורה על שבת ראש חדש ומילה: בהיות זה כאשר היה דבר המלך נחפז מצאו איש אשר מל בנו הביאו האיש ואשתו ויתלו אותם כנגד הילד: וגם אשה אשר ילדה בן אחרי מות בעלה ותמל אותו לשמנה ימים ותעל על חומת ירושלם ובנה מהול בידה: ותען ותאמר לך אומרים בגריס הרשע ברית אבותינו לא נבטל ממנו שבת ראש חדש ומילה ומבני בנינו לא יוסר: ותפיל בנה לארץ ותפול אחריו וימותו שניהם כאחד ורכים מבני ישראל אשר היו עושים כן בימים ההם ולא שנו ברית אבותם: בזמן ההוא אמרו בני ישראל אלה לאלה באו ונלך ונשבות במערה פן נחלל את יום השבת וילשינו אותם לפני בגריס: אז בגריס הרשע שלח אנשים חלוצים ויבאו וישבו על פי המערה ויאמרו עליהם יהודים צאו אלינו ואכלו מלחמנו ושתו מיינינו ומעשינו תהיו עושים: ויענו בני ישראל ויאמרו אלה לאלה ה' זוכרים אנחנו אשר צונו על הר סיני ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך וביום השביעי תשבות עתה טוב לנו אשר נמות במערה מאשר נחלל את יום השבת: בהיות זה כאשר לא יצאו אליהם הביאו עצים וישרפו על פי המערה

וימתו כאלף איש ואשה: אחרי כן יצאו בני מתתיה יוחנן וארבעה אחיו וילחמו בעמים ויהרגו בהם הרג רב כי בטחו באלהי השמים: אז בגריס הרשע נכנס בספינה אחת וינס אל אנטיוכוס המלך ועמו אנשים פליטי חרב: ויען בגריס ויאמר לאנטיוכוס המלך אתה המלך שמת צווי לבטל מן היהודים שבת ראש חדש ומילה מרמה גדולה ומרד בתוכה: אשר אם ילכו כל העמים והאמות והלשונות לא יכלו לחמשה בני מתתיהו מאריות הם חזקים ומנשרים הם קלים ומדוכים הם ממהרים: עתה המלך עצתי תיטב עליך ולא תלחם באנשים מעט כי אם תלחם בהם ותבוש בעיני כל המלכים: לכן כתוב ושלח ספרים בכל מדינות מלכותך ויבאו שרי החילות ולא ישאר מהם אחד וגם פילים מלובשים שריונים עמהם באו: שנית קם בגריס הרשע ויבא לירושלם בקע החומה וינתק המבוא וישבר במקדש שלש עשרה פרצות וגם מן האבנים שבר עד אשר היו כעפר: ויחשוב בלבו ויאמר הפעם הזאת לא יוכלו לי כי רב חילי ועוז ידי ואלהי השמים לא חשב כן: וכשמוע חמשה בני מתתיה קמו ויבאו למצפה גלעד אשר היה שם פליטה לבית ישראל בימי שמואל הנביא: צום גזרו וישבו על האפר לבקש רחמים מלפני אלהי השמים: אז נפל בלבם עצה טובה יהודה הבכור שמעון השני שלישי יוחנן הרביעי יונתן חמישי אלעזר: ברך אותם אביהם וכן אמר יהודה בני אודה ממך כיהודה בן יעקב אשר היה נמשל כאריה: שמעון בני אודה ממך כשמעון בן יעקב אשר הרג יושבי שכם: יונתן בני אודה ממך כיונתן בן שאול אשר הרג עם פלשתים: אלעזר בני אודה ממך כפינחס בן אלעזר אשר קנא לאלהיו והציל את בני ישראל: על זה יצאו חמשה בני מתתיה ביום הזה וילחמו בעמים ויהרגו בהם הרג רב ויהרג מהם יהודה: באותה שעה כאשר ראו בני מתתיה כי נהרג יהודה שבו ויבאו אל אביהם ויאמר להם למה שבתם: ויענו ויאמרו אשר נהרג יהודה אחינו אשר היה חשוב ככלנו: ויען מתתיה אביהם ויאמר אליהם אני אצא עמכם ואלחם בעמים פן יאבדו בית ישראל ואתם נבהלתם על אחיכם: ויצא מתתיה ביום הזה עם בניו וילחמו בעמים: ואלהי השמים נתן כל גבורי העמים בידם ויהרגו בהם הרג רב כל אוחזי חרב וכל מושכי קשת שרי החיל והסגנים לא נותר בהם שריד וינסו שאר העמים למדינות הים: ואלעזר היה מתעסק להמית הפילים ויטבע בפרש הפילים וכאשר שבו בקשוהו ואחר כן מצאוהו אשר טבע בפרש הפילים: וישמחו בני ישראל כי נתנו בידם שונאיהם מהם שרפו באש ומהם רקדו כחרב

ומהם תלו על העץ: ובגריס הרשע המטעה את עמו שרפו אותו בית ישראל באש: ואז אנטיוכוס המלך כאשר שמע אשר נהרגו בגריס הרשע וכל שרי החיל אשר עמו נכנס בספינה וינס למדינות הים ויהי כל מקום אשר היה בא שמה מורדין וקוראים אותו הבורח: אחרי כן באו בני חשמונאי לבית המקדש ויבנו השערים הנשברים ויסגרו הפרצות ויטהרו את העזרה מן ההרוגים ומן הטמאות: ויבקשו שמן זית זך להדליק המנורה ולא מצאו כי אם צלוחית אחת אשר היתה חתומה בטבעת הכהן הגדול וידעו כי היה טהור: כשיעור הדלקת יום אחד היה בה ואלהי השמים אשר שכן שמו שם נתן ברכה והדליקו ממנה שמונה ימים: על כן קימו בני חשמונאי קיום וחזקו אסר ובני ישראל עמהם כאחד: לעשות שמונה ימים האלה ימי משתה ושמחה כימי מועדים הכתובים בתורה ולהדליק בהם נרות להודיע אשר עשה להם אלהי השמים נצוחים: ובהם אין לספור ולא צום ותענית זולתי אשר יש עליו מלפני זה ויתפלל לפני אדון: אך חשמונאי ובניו ואחיהם לא גזרו בהם לבטל עבודת מלאכה ומן העת ההיא לא היה שם למלכות יון: ויקבלו המלכות בני חשמונאי ובני בניהם מהעת הזאת ועד חרבן בית האלהים מאתים ושש שנים: על כן בני ישראל מהיום ההוא בכל גלותם שומרים הימים האלה ויקראו להם ימי שמחה בעשרים וחמשה לחדש כסלו: ועד העולם לא יסורו מהם אשר היו בכית מקדשים הכהנים והלויים וחכמיהם אשר קיימו עליהם ועל בני בניהם עד עולם:

מפתח ענינים

מבטלות זו את זו. כשיטת הירושלמי דמצות מבטלות זו את זו דוקא בכעין ביטול חד בתרי. טעם דמצות מבטלות זא"ז כעין מש"כ בריטב"א לענין עוסק במצוה פטור מן המצוה דכשהולך ומקיים מצוה אחרת אבד תרווייהו. בהא דקיי"ל ביטול ברוב אי האיסור נתבטל ונתהפך להיות היתר גמור או דביטול ברוב הוא מטעם ספק.

סימן ו. עוד בדין שמן שריפה לנ"ח ובענין אי בעי לכוס בנ"ח. בקושית הבית שערים דאיך מדליקין בשמן שריפה דהא כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין. אי יוצא נ"ח בשמן גזול. ביאור דין דהמשתתף בהדלקת חבירו צריך להשתתף בפרוטה. אי מדליק בשמן שריפה שלא ברשות כהן. המדליק בשמן של הפקר אי יוצא בו יד"ח. חילוק בין הדלקה בשמן שריפה בבתי מדרשות ובמבואות אפילין שהוא לצורך רבים לבין הדלקת שמן שריפה לנ"ח שהוא לפרסומי ניסא חשיב כלצורך רבים.

סימן ז. במש"כ רש"י בהא דככתה זקוק לה שמא יפשע וכו' ואטו ברשיעי עסקינן. בפלוגתת הרמב"ם והרמב"ן בכל מצות דרבנן אי איכא

סימן א. פתילות ושמינים שאין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן במקדש. בקושית הפנ"י והרעק"א דהא במקדש אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד.

סימן ב. פתילות ושמינים שאין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן במקדש. בהפלוגתא אי שריפת תרומת טמאה הוא מן התורה.

סימן ג. בדין שמן שריפה לנר חנוכה. בענין מצללה"נ ובענין גזל השבט. בענין נחא לאינש דליעבד מצוה בממוניה. בהטעם דלכתחלה אסור להדליק בשמן שריפה. במש"כ הפנ"י דהירושלמי שהתיר להדליק נ"ח בשמן שריפה מיירי בתרומה שנפלה לו מבית אבי אמו כהן.

סימן ד. עוד בדין שמן שריפה לנר חנוכה. בקושית המפרשים דנימא מצות מבטלות זו את זו. בטעם דעוסק במצוה פטור מן המצוה. במש"כ בילקוט בהטעם דנשים פטורות ממ"ע שהז"ג. חקירה אי יכול אדם לכוין בקיום שני מצות בבת אחת. אשה אי יכולה להדליק בשמן שריפה.

סימן ה. עוד בענין שמן שריפה לנר חנוכה. בהקושיא דנימא מצות

לא תעשה ולא תסור, במש"כ המל"מ
 ולא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא
 כשאנו מסתפקין אעיקרא דדינא אם
 נעשה לו דבר המתירו או לא. למ"ד
 ככתה זקוק לה אי כשחזור ומדליקה
 מברך שנית. טעם נחמד במש"כ
 השאלות להניח נ"ח בפתח מצד
 שמאל כדי שתהא מזוזה מימין ונ"ח
 כשמאל ובעה"ב בטלית מצויצת
 באמצע.

סימן ח. עוד בפירש"י במש"כ למ"ד
 ככתה זקוק לה שמא יפשע וכו' ואטו
 ברשיעי עסקינן. במש"כ בשפע חיים
 דאפילו למ"ד ככתה זקוק לה היינו
 דוקא בככתה ע"י פשיעתו. למ"ד
 ככתה זקוק לה צריך לכתחלה לתקנה
 יפה שאם תכבה הגם שיחזור
 וידליקנה הרי חיסר קצת מצוה באותו
 רגע שככתה.

סימן ט. ישוב לקושית העצי חיים
 למ"ד ככתה זקוק לה האיך מברכין
 על הדלקת נ"ח ולא חיישינן שמא
 תכבה. חילוק בין נ"ח לספירת זבה
 דבנ"ח הרי יכול לתקן ולחזור
 ולהדליקה. עוד ישוב לקושיא הנ"ל
 דכל דבר מוקמינן אחזקתו שלא
 ישתנה ממה שהוא עכשיו. למ"ד
 בירושלמי דאין מברכין על מצות
 דרבנן י"ל הנ"ח שמרומז בדאורייתא
 מברכין.

סימן י. במה שהקשו בתוס' מנ"ל
 דמותו להשתמש לאורה דלמא הא
 דאין מדליקין בשבת משום דקסבר
 ככתה זקוק לה ואין יכול להדליק
 בשבת. אי אינו אלא ספק שמא יכבה
 הא ספיקא דרבנן לקולא. במש"כ
 האחרונים דלענין מצוה צריך לקיים
 ודאי ולא ספק. ברברי הריטב"א דכל
 שהוא ראוי בשעת ברכה ואח"כ
 נתברר שלא היה מצוה ליכא בזה
 משום ברכה לבטלה. במ"ש הפוסקים
 דבהמה או עוף שנמצא בה ריעותא
 קודם שחיטה ישחוט בלא ברכה
 וכשימצא כשר יברך, למה בנ"ח
 בספק שידלוק לא ניחוש משום ברכה
 לבטלה. במש"כ האחרונים דהיכא
 דאיכא לברורי מבררינן ולא סמכינן
 על הרוב זה רק היכא שיש חזקה
 מנגדת לרוב.

סימן יא. בהא דאמרוה קמיה דאביי
 משמיה דר' ירמיה ולא קיבלה
 ומשמיה דר' יוחנן וקיבלה. בגמרא
 ע"ז דר' ירמיה זבן פת עכו"ם וכו'.

סימן יב. עוד בהא דאמרוה משמיה
 דר' ירמיה ולא קיבלה ומשמיה דר'
 יוחנן וקיבלה. כיון דקיי"ל דככתה אין
 זקוק לה וכשהדליק ודלק אפילו ברגע
 וככתה מיד יצא ידי חובתו, א"כ למה
 בעינן שיעור שמן שידליק חצי שעה.
 כיון דקיי"ל הדלקה עושה מצוה

וככתה אין זקוק לה ומיר שהדליק קיים המצוה אמאי אסור להשתמש לאורה הרי קיי"ל כל שנעשה מצותו אין מועלין בו. הא דבעינן שיעור הוא דין בהשמן כלומר דהשמן שצריך להדליק רגע אחת צריך שההדלקה תהא משמן שיכול לדלוק חצי שעה. במש"כ הרש"ש דהא דבעינן שיתן שמן כשיעור שיהא נראה כמדליק בעין יפה. כיון דשיעור דשמן דאסור בהנאה הוא טיפה אמאי לא נימא דיתבטל בשאר השמן. בקושי הגר"י ענגיל איך מהני ביטול להקדש הא בביטול בעי ידיעת בעלים. במש"כ בשו"ת בית יצחק דלא שייך מוקצה גבי הקדש דמוקצה תליא בבעלים והקדש אין לה בעלים.

סימן יג. עוד בהא דאמרוהו משמיה דר' ירמיה ולא קיבלה ומשמיה דר' יוחנן וקיבלה. בפלוגתא אי יש דיחוי בדמים. חילוק בין היכא דהדיחוי בא מאליו בין דיחוי הבא בידיים.

סימן יד. עוד בהא דאמרוהו משמיה דר' ירמיה ולא קיבלה ומשמיה דר' יוחנן וקיבלה. בהא דס"ל רב אין מדליקין מנר לנר מטעם ביוזי מצוה או אכחושי מצוה, ולכאורה הרי אינו מתכוין לבזות המצוה אלא אדרבה להוסיף על המצוה ולהדליק עוד נר וצ"ל רב לטעמיה דדבר שאין מתכוין אסור.

סימן טו. עוד בהא דאמרוהו משמיה דר' ירמיה ולא קיבלה ומשמיה דר' יוחנן וקיבלה. בענין נר שככתה נידשן השמן נידשנה הפתילה. בחנוכה שתקנו דומיא דמנורה היה ראוי להיות הדין דככתה זקוק לה לדשנה ולזרוק הפתילה ולחזור ולמלאותה ולהדליקה מחדש שידליק משך זמן ההדלקה.

סימן טז. עוד בהא דאמרוהו משמיה דר' ירמיה ולא קיבלה ומשמיה דר' יוחנן וביטלה. במה שנחלקו האחרונים אי המדליק צריך לישב אצל הנרות חצי שעה במשך זמן ההדלקה.

סימן יז. עוד בהא דאמרוהו משמיה דר' ירמיה ולא קיבלה ומשמיה דר' יוחנן וקיבלה. בסוגיא דמנחות (נ"ב ע"א) שלימה שחרית ושלימה בין הערבים או דלמא שלימה שחרית וביטלה בין הערבים.

סימן יח. נר חנוכה שככתה קודם שדלקה כשיעור דקיי"ל אין זקוק לה אי יכול לעשותו שמש ולהדליק בו נרות האחרונים. נ"ח שנתערב בנרות של חול אי בטלי. בזמה"ז דליכא פרסומי ניסא רק לב"ב אי צריך להדליק שיעור חצי שעה.

סימן יט. עוד בהא דאמרוהו קמיה דר' ירמיה ולא קיבלה ומשמיה דר'

יוחנן וקיבלה. ביאור הא דאמרו אם הרב רומה למלאך ה' תורה יבקשו מפיהו וכו'. כמה שאמרו תינוק במעי אמו נר רולק על ראשו וכא מלאך ולמדו כל התורה כולה.

סימן ב. עור כהא דאמרוה משמיה רד' ירמיה ולא קיבלה ומשמיה רד' יוחנן וקיבלה. כיון דקיי"ל הרלקה עושה מצוה וככתה אין זקוק לה אמאי אסור להשתמש לאורה לאחר שדלק זמן כל שהוא. מגיהי הספרים שבירושלים היו נוטלין שכר מתרומת הלשכה, אי הוי מרין הפקר כ"ד או מרין לב כ"ד מתנה עליהם.

סימן בא. ביאור מה שאמרו בגמ' דאי לא ארליק מרליק וא"נ לשיעורה. ביאור רברי הבה"ג. כהזיר ולא הרליק משתשקע החמה אי מרליק אח"כ בתוך שיעור חצי שעה או דוקא בשכח או נאנס.

סימן בב. כמה שכתב הר"מ בשם הגהת הסמ"ק רגם עכשיו היה עושה פתילות ארוכות וכו'. במש"כ המג"א לחלק בין נרות של שעה ראיכא מצוה לעשותם גדולות ובין נרות של שמן דליכא מצוה להרבות עליו. אם דולק יותר מכשיעור אי איכה מצוה. חילוק בין מדליק יותר מכשיעור לבין מאריך בתקיעות. כמה שרכים נוהגים לשום שמן הרבה ער שיהא רולקים

ער חצי הלילה, י"ל כיון רבומה"ז יכול להרליק כל הלילה א"כ כל הלילה הוי שעת מצוה. ישוב שיטת הר"ף שכתב ולאחר זמן הרלקה מותר להשתמש לאורה. בנר חנוכה שיש אצלו נר שבת אי חוששין לשמא יטה.

סימן בג. בענין ער רכליא רגלי דתרמוראי.

סימן בד. עור בענין ער רכליא רגלי דתרמוראי.

סימן כה. ישוב כמה שלא נזכר בשו"ע רק רין דמהררין מן המהררין ולא רין רנר איש וביתו. בחירושו של הגר"ז בציצין שאינן מעכבין המילה. חילוק בין ההירור של ציצין שאין מעכבין לבין הירור דמהררין מן המהררין בני"ח. חינוך קטן כהדלקת ג"ח אף דבהירור לא שייך חינוך. חילוק ב' סוגי הירור, הירור בגוף המצוה והירור מחוץ למצוה. ביאור פלוגתת הרמב"ם והרמ"א בציצין שאין מעכבין.

סימן כו. כמה שאמרו והמהררין מן המהררין בש"א וכו' וב"ה יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסף והולך, שני זקנים היו בצירין אחד עשה כב"ש ואחר עשה כרכרי כ"ה. במש"כ הריטב"א ראע"ג דאמרו

דהעושה כרברי ב"ש לא עשה כלום אלא חייב מיתה, שאני הכא דאין מחלוקת אלא להידור מצוה בעלמא. ביאור ענין מהדרין מן המהדרין.

סימן כז. בהטעם דבחנוכה תיקנו מהדרין מן המהדרין.

סימן כח. ופליגי בה תרי אמוראי ח"א טעמא דב"ש כנגד פרי החג וטעמא דב"ה דמעלין בקודש ואין מורדין. ביאור פלוגתתם ע"פ מה שאמרו זקני ע"ה כל זמן שמזקינים דעתן מטרת זקני ת"ח כ"מ שמזקינים דעתן מתישבת.

סימן כט. כמה דאמר לשון מעלין בקודש, והרי בגמ' אמרו וכי נר חנוכה קרושה אית בה, וכן מה שאנו אומרים הנרות הללו קודש הם.

סימן ל. כמה שהשיג הרמב"ם על הבה"ג שמנה חנוכה בין תרי"ג מצות. ריוק לשון בכ"ה בכסליו יומא דחנוכה אינון, דהול"ל בכ"ה בכסליו חנוכה שמונה ימים.

סימן לא. כמה דאמר בגמ' מאי חנוכה, והרי כבר נשנה בגמ' שם מתחלה דיני חנוכה. עיקר הנס ביומי חנוכה היה להציל התורה והמצות. עיקר גזירת היונים על תורה שבע"פ.

סימן לב. במש"כ הרמב"ן דהחשמונאים נעשו שנטלו מלכות לעצמם. במש"כ היערות רבש דהכהנים מצד האם היו משבט יהודה. אפשר להעביר מלכות יהודה לשעה.

סימן לג. חנוכה קבעו לדורות שנמשך אורה כבימים ההם בזמן הזה.

סימן לד. תקנת הלל והוראה ודלא להתענות בהון ולא למספר בהון. איסור הספר ותענית לזכר נצחון המלחמה.

סימן לה. חנוכה הוא כמו כל ימים טובים קבועים התלוי בזמן וקבעו דלא למספר ודלא להתענות בהם ובנוסף יש מצוה דהרלקת הנרות. ישוב קושית הב"י.

סימן לו. קושיא למה היה צורך בהנס ולא היה אפשר להקריש השמן שנטמא ולפשר ולהדליק בו שאז פרחה לה טומאה ונעשה השמן טהור. לא אמרו דפרחה לה טומאה אם נקדש אלא היכא דנשתנה ממשקה לאוכל.

סימן לז. חנוכה תקנו שמונה ימים זכר לנס דבכל יומא איתיה כמבואר בגמ' וזה שאלת המקשן מאי חנוכה דת"ר וכו'.

סימן לח. ביאור קושית הגמ' מאי חנוכה רת"ד וכו'.

סימן לט. כמש"כ הרוקח רחנוכה נרמזה בתורה אצל המועדים. ביאור שאלת הגמ' היכן ציונו וכו'. בחקירה או מצות נר חנוכה חרא מצוה כל ח' ימים או בכל יום מצוה בפנ"ע. ביאור רברי הגמ' שני זקנים היו בצירן אחר עשה כב"ש ואחר עשה כרברי ב"ה. כמש"כ במאירי במי שאין לו להרליק ואינו במקום שאפשר לו לראות שמברך שעשה נסים בכל הלילות.

סימן מ. בענין אסתר סוף הניסים. מרברי התוס' נראה רחנוכה נמי ניתן לכתוב מררבנן עכ"פ. קריאת ההלל בחנוכה הוא ג"כ במקום קריאת מגילה.

סימן מא. ישוב לקושית הב"י מה נס היה ביום ראשון. פך אחר שמצאו היה מספיק רק לאחר משבעה קני המנורה. אי יש קיום מצוה בחצי שיעור. בהטעם דאין מצות הרלקת ג"ח מערב ער בוקר רומיא רמנורה.

סימן מב. בקושית הקרמונים מה נס היה ביום ראשון. ישוב לקושית הרה"ק מבעלזא דכיון שנתמלא המנורה שמן ע"פ נס מחדש אותו השמן לא נתקרב בכלי שרת. כמש"כ הרמב"ם דכל כלי השרת אין מקרשין

אלא מלאים. ישוב לקושית הרא"ם על תי' הב"י שחלקו השמן לשבעה נרות רא"כ אפילו מצוה אחת לא קיימו. ישוב לקושית התוס' למה בעי שמן המנורה לקרב בכלי שרת.

סימן מג. בקושית הב"י רהא ביום ראשון לא נעשה בו נס. כמש"כ הר"ן שהיו צריכים לנס ח' ימים כדי להביא השמן מהלך ר' ימים ור' ימים בחזרה. עור בישוב קושית הב"י לפי מה רמשע בר"ף שהרליקו בפך. ישוב לקושית הרא"ם האין הרליקו במנורה הא הכהנים היו טמאי מתיים. הכהנים לקחו פך של חרס שאינו מטמא ונעשה בה נס שנעשה כעין מנורה. בטעם רכבתה אין זקוק לה.

סימן מד. בפירש"י מאי חנוכה על איזה נס קבועה. בהטעם שקבעו חנוכה ח' ימים ולא ז' ימים.

סימן מה. כמש"כ הר"ן רהיו צריכין לנס שמונה ימים שהיו צריכין להביא השמן מתקוע מהלך ר' ימים ומהלך ר' ימים חזרה. בהקנשיא דהא א' מהח' ימים היה שבת ומכשירי מצוה אין דוחין שבת וא"כ היה צריך להיות תשע ימים. כמש"כ בכנין אריאל רע"י מהירות הליכה מרויחין חומש זמן. עור ישוב שהעמיר כמה אנשים זה בתוך תחום זה ועשו עירוב.

בחותרם בקרקע שלא הסיטו הכלי. וי"ל דלאחר שנעשה בו נס ידעו שהוא שמן טהור, ובוה מיושב קושית הב"י. כמה שהקשו האחרונים דשמן שבא ע"י נס אינו כשר למנורה. דוחה תי' הגר"ח שהנס לא היה בכמות בתוספת שמן אלא בעצמות כח השמן באיכות. במש"כ החי' הרי"ם לחלק בין היכא שהנס נעשה לגמרי יש מאין ובין שנעשה ע"י תוספת על שמן טבעי. שמן שנתרבה ע"י נס חייב במעשר. ישוב לקושית הב"י דהנס היה על עצם מציאות הפך עם מעט שמן כדי שלא יפסל מטעם שמן נסי מה שנתרבה.

סימן סט. כמה שתי' הב"י שחלקו השמן לשמונה חלקים, והקשו שהרי המצוה ליתן לה כמדתה שתהא דולקת מערב עד בוקר. במש"כ המג"א דמי שאין לו שמן הרבה יתן באחד שמן כשיעור והמותר יחלק לשאר נרות. במקדש עיקר הדלקת המנורה הוא נר המערבי. ישוב לקושית הב"י. בנוסח הפייטן ומותר קנקני"ם נעשה נס לשובשים.

סימן נ. ישוב לקושית הרה"ק מבעלזא על תי' הב"י דהשמן נתרבה במנורה דהא בעי השמן להתקדש בכלי שרת קודם שניתן למנורה. בהקושיא דשמן שע"י נס אינו כשר למנורה. ישוב החי' הרי"ם דכשניתוסף

סימן מו. עוד בקושית הראשונים דביום ראשון לא נעשה בו נס. במש"כ התוס' אם כבר גזרו על הנכרים להיות כזבים צ"ל שהיה מונח בחותרם בקרקע שלא הסיטו הכלי. כיון דלא הוי ספק שמא הסיטו א"כ הו"ל ספק טומאה ברה"ר וספיקו טהור. בגי' הרי"ף ולא היה בה להדליק נעשה בה נס. בתי' הגאון מאוסטראוצא לקושית הב"י דכשהריקו השמן מהפך לא נתמצה כל השמן ונחסר מעט שמן מהדלקת כל הלילה. ישוב קושית המהרש"א שהרי המנורה שהיתה בהיכל נמי נטמאה. במש"כ בשו"ע מילא קערה שמן והקיפה פתילות אם כפה עליה כלי כל פתילה עולה בשביל נר אחד. מי שמדליק בנר של חרס וכבתה בתוך הזמן של חצי שעה אי יכול לחזור ולהדליק באותו הנר של חרס. בלשון הפייטן ומותר קנקנים וכו'.

סימן מז. במש"כ התוס' שהיה הפך מונח בחותרם בקרקע שלא הסיטו הכלי. במש"כ הש"ך עה"ת דהפך שמצאו היה הפך של שמן המשחה שעשה משה רבינו. כשגנזו השמן המשחה חלקוהו לג' או ד' חלקים ונתנהו בפכים קטנים ובכל אחד היה בו להדליק יום אחד או פחות מזה.

סימן מח. במש"כ התוס' שאם כבר גזרו על נכרים כזבים צ"ל שהיה מונח

ונתרכה ע"י נס כשר. במנורת החשמונאים שעשו ע"י עץ המנורה עצמה היתה כלי שרת.

סימן נא. בקושית הפנ"י למה הוצרכו לנס הא טומאה הותרה בציבור. מו"מ בהקושיא למ"ד משקין בית מדבחיא דכן ממש איך נטמא השמן. בענין אין שבות במקדש לענין גזירה לטומאה דרבנן. ישוב לקושית הפנ"י הנ"ל דמה שאמרו טומאה הותרה בציבור היינו בטומאת מת אבל טומאת זב לא הותרה.

סימן נב. במש"כ התוס' דאם כבר גזרו על הנכרים להיות כזבים צ"ל שהיה מונח בחותם בקרקע שלא הסיטו הכלי. בקושית המפרשים דלמה הוצרכו לנס הא טומאה הותרה בציבור. במש"כ הרא"ם לתרץ דדוקא הדלקת הנרות דוחה הטומאה אבל שמן שהוא ממכשירי הדלקה לא הורחה. ביאור דברי הרא"ם דשמן הוי מכשירי הדלקה עפ"ד התוס' לענין מוקצה דנר שמן ופתילה המה טפלים להשלהבת והשלהבת הוא המוקצה. כמחלוקת הבעה"מ והרמב"ן בקדושת כתיבת ס"ת אי הדיו והקלף הוי עצם קדושה או דאינס אלא תשמישי קדושה.

סימן נג. כמה נטמאו השמנים והרי ספק אם כבר גזרו על הנכרים להיות

כזבים וספיקא דרבנן לקולא. קברי עכו"ם אינם מטמאים, אי זהו דוקא כאהל אבל כמגע מת מטמא. השמן נטמא מטומאת מת של חללי ישראל שנפלו במלחמה. תמיה על הרא"ם דאע"ג דעכו"ם לא מטמא בגדיהם מטמאים, הא כיון דהטומאה מספק לוקמי אחזקת טהרה ועזרה רה"ר וספק טומאה ברה"ר טהור. תמיה על הגאון מאסטרואוצא שכתב דההיכל הוא רה"י. בהטעם דספק טומאה ברה"ר טהור. אף דספק טומאה ברה"ר טהור מ"מ מידי ספק לא יצא ולגבי קיום מצות בעי ודאי ולא ספק וכמו"כ בשמן להדלקה. עוד כעין הנ"ל דגבי מצוה איכא חזקת חיוב וצריך שמן זית טהור ודאי לקיים המצוה.

סימן נד. כמה שתי המאירי והב"י שחילקו השמן לשמנה לילות, דייקו מכאן דחצי שיעור לענין מצות נמי חשיב מצוה. לפי גירסת השאלות ולא היה בו להדליק אפילו יום אחד אתי כפשוטו דגם כיום ראשון נעשה נס.

סימן נה. בגירסת הרי"ף בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה חתום ומונח בחותמו של כה"ג. הפך היה כולו טמון ומונח בתוך חותמו של כה"ג והו"ל החותם כעין תיק להפך שמונח בו ולא עלתה על דעת היוונים שמונח בו שמן.

סימן נו. לפי מה שאמרו בגמרא ע"ז בחרס הדריינא שהיו עושין חרס ביין ובלע הרבה יין וכו', וי"ל דהכ"ג הפך אחד של שמן היה מובלע בו שמן הרבה בחרס ואותו השמן לא נטמא כיון שלא היה בעין. ישוב קושית המהרש"א דכיון שהיו פכים טמאים האיך הדליקו המנורה, ולהג"ל אתי שפיר דהם לקחו שמן הבלוע בשברי כלי חרס שאינו מקבל טומאה. ישוב נוסח הפייטן ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים.

סימן נז. במש"כ הרא"ם בביאורו דהואיל ששקצו היונים את המצבה והקריבו עליו לע"ז א"א שלא הכניסו לשם תקרובת ע"ז שמתמא באהל כמת. כמה שתמה הח"ס על הרא"ם דתקרובת ע"ז אינו אלא מדרבנן ומסתבר דלענין הקרבה במקדש לא גזרו. תמיהה על הח"ס מדברי התוס' שכתבו דאם כבר גזרו על הנכרים להיות כזבים צ"ל שהיה מונח בחותם הקרקע שלא הסיטו.

סימן נח. כמה שפירש"י בחותמו של כה"ג, בהצנע וחתום בטבעתו והכירו שלא נגעו בו. כמה שהקשה במעשה רוקח מנ"ל לרש"י שהיה בהצנע ושהיה בחותמו של כה"ג. לפמש"כ הפייטן לשבת חנוכה נראה דהשמן שמצאו היה טמון בשיתין שהיה חתום לידע שהוא שמן מוצנע ולא שהשליכו

אותו. ישוב בהג"ל קושית התוס' דאם כבר גזרו על העכו"ם להיות כזבים וכו'.

סימן נט. טעם דשמן זית מצוה מן המוכתר כיון שהיונים רצו להשכיחם תורתך ושמן זית מועיל לשכחה. במש"כ הר"ן שהיו צריכים להביא זיתים מתקוע והיה מהלך הדרך וחזרה שמונת ימים. הטעם שלא גידלו זיתים סמוך לירושלים כיון דזיתים קשה לשכחה. במש"כ בשם האר"י דמה שאמרו שהאוכל זיתים משכח לימוד של שבעים שנה אין זה אלא בע"ה, ומי שאוכל אותם בכוונה אדרבה מועיל לו לזכרון. ישוב מנהג העולם שאם משימים שמן בזיתלים דאין קפידא לאכלם שאז אינו קשה לשכחה. במש"כ בתורה ארץ זית שמן. דבר פלא מהס"ח דמי שהוא פנוי ובטל מדברי תורה מוטב לו שלא יהא נזהר מדברים המשכחים כדי שתשתכח דברים בטלים שעוסק בהם. במש"כ בהתעוררות תשובה שהאוכל דברים המשכחים עובר על הפסוק רק השמר לך פן תשכח.

סימן ס. בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן. במש"כ הראש יוסף דמיד שהצניע הכה"ג הפך אחד באו הרומים ולא היה יכול להצניע יותר. נראה דרדאי הצניע הכה"ג יותר מפך אחד אבל בדקו ולא מצאו אלא פך

אבינו. בפירש"י ד"ה כחותמו, בהצנע וחתום בטבעתו והכיר שלא נגעו בה. ישוב קושית התוס' אם גזרו על העכו"ם להיות כזבים. ישוב גירסת השאלתות, ולא היה בו להדליק אפילו יום אחד. ישוב נוסח הפייטן ומנותר קנקני"ם נעשה נס לשושנים, היינו מהפכים קטנים שטמן יעקב לא נשאר רק אחד. דיוק לשון הגמרא בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה.

סימן סד. דיוק בלשון הגמ' בדקו ולא מצאו. ישוב נוסח הפייטן ומנותר ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים.

סימן סה. למה לא תיקנו להדליק נר חנוכה כל הלילה דומיא דנס חנוכה שהמנורה דלקה כל הלילה. בהטעם דככתה אין זקוק לה. לפי מה דקיי"ל ככתה אין זקוק לה למה צריך ליתן שמן שידלק כשיעור חצי שעה. לדעת הפוסקים שנעשה הנס שדלק כל שמונה ימים רצופים למה לא תיקנו להדליק נר גדול שידלק שמונה ימים ולכרך רק בליל ראשון. בקושית המפרשים לשיטה זו שהיתה דולקת כל שמונה האיך קיימו מצות הטבה בכל יום. בדברי המדרש דמעשה ניסים היה במנורה שדלק מראש השנה עד שנה אחרת. במש"כ הגאון מאסטראווצא דהברלת הנס בחנוכה מבכל יום שהיה דולק בשני שיעורי ביהש"מ בערב ובוקר. בשיעור בין

אחד שהשאר נטמאו או ששברום האויבים, וכוה א"ש נוסח הפייטן ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים.

סימן סא. כמה שמביא הש"ך עה"ת דאותו שמן שמצאו היה משמן המשחה. גמרא כריתות דניסים הרבה נעשה בשמן המשחה. ישוב לתי' הב"י שחלקו השמן, והקשו והלא צריך ליתן שמן כמידתה שידלוק כל הלילה.

סימן סב. בקושית הרא"ם האיך הדליקו במנורה טמאה. בתי' הגאון מאסטראווצא דהמנורה היתה כלי עץ העשוי לנחת. ישוב סתירת הראב"ד אי מנורה הוי כלי העשוי לנחת. מנורה של עץ שעשו חשמונאים כיון שנעשה רק לשעה לא הוי כלי העשוי לנחת. הנס היה בפך עצמו שנתפרד והיה לז' נרות דוגמת נרות המנורה. החשמונאים ראו ברוח קדשם איזה שמנים נטמאו ואיזהו טהור. דקדוק לשון "פך אחד שהיה מונח" שראו שכל השמנים היו מטולטלים ממקומם חוץ מאותו הפך שהיה מונח. מהר"ם מרוטנברג דנר של חרס שהדליק בו לילה אחת נעשה ישן, אף שהדליקו בפך של חרס חפו את הקנקנים בעץ שיהא מכוסה, או שנעשה נס ונתחדש הפך בכל יום.

סימן סג. הפך של חנוכה היה מהפכים קטנים שחזרו אחריהם יעקב

השמשות. ישוב גירסת השאלות ולא היה בו להדליק אפילו יום אחד היינו עם שיעור ביהש"מ. ישוב גירסת השאלות עם גירסת הש"ס שלא היה בו להדליק אלא יום אחד.

מצאו אלא פך אחד של שמן והול"ל בדרקו ומצאו פך אחד של שמן. הכהנים אחר שברקו ולא מצאו חזרו וברקו שוב ושוב עד שריחם עליהם הקב"ה ומצאו פך אחד של שמן.

סימן סו. כסתירת דברי השאלות אי היה בו להדליק ליום אחד. בישוב השאלת שלום דכשנשפך השמן מן הפך אל המנורה נחסר מהשמן שנשאר בלוע. ישוב וכיאור רחב דברי השאלות, ומה כתב דהוה ביה שיעורא יומא חד הכוונה לנר אחד משבעת הנרות.

סימן ע. בתי"ב הכ"ח לקושית התוס' דאף שגזרו על העכו"ם להיות כזבים הכא היה פי הפך צר שאינו ראוי לנגיעה רכיון דאינו ראוי לנגיעה אינו מטמא בהיסט. בתמיהת הנוכ"י דהא ראוי לנגיעה ע"י הורקה מהכלי. תמיה ע"ד הגאון מאסטרטאווצא דהפך היה לו דין ספק טומאה ברה"י רספיקו טמא, מגמרא פסחים דעזרה רה"ר הוא וספיקו טהור. בקושית כ"ק אדמו"ר מצאנו שהרי הרגו שם אנשים מישראל ומת מטמא באהל.

סימן סז. עוד בגירסת השאלות ולא היה בו להדליק אפילו יום אחד. בקושית האחרונים דהרי המנורה נטמאה שאפילו עשו מנורה חדשה מכלי עץ הרי הכהנים היו טמאים וטמאו השמן בהדלקתן. לשיטת ר"ת דמשקין פחות מכשיעור אין מקבלין טומאה י"ל דלכן לא מצאו אלא פך אחד של שמן שלא היה בו להדליק אפילו יום אחד. ישוב כהטעם רכבתה אין זקוק לה וכהטעם שתיקנו להדליק שיעור חצי שעה ולא כל הלילה דומיא דמנורה.

סימן עא. בקושית המאירי והב"י מה נס היה כיום ראשון. כיון שהנס נעשה בהפך היה זה הפך פך של נס, וזה היה גם כיום הראשון.

סימן עב. בגירסת הרי"ף ונעשה בה נס.

סימן עג. בקושית הקובץ על הרמב"ם דלמה היו צריכין לנס והרי היו יכולים להטיף ע"י צרצור טפין טפין שמן טמא לתוך השמן טהור וקמא קמא בטל. גם לדעת הראב"ד דאין מבטיל איסור לכתחלה

סימן סח. עוד בגירסת השאלות ולא היה בו להדליק אפילו יום אחד.

סימן סט. כהא דאמר בדרקו ולא

הרי אינו ממשקה ישראל מן המותר לישראל. ישוב לקושיא הנ"ל שההדלקה היה באופן טבעי מהפך שמצאו אלא שנעשה נס שלא נחסר ממנו כלום.

סימן עז. בגמרא והבור ריק אין בו מים מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו. בהקושיא א"כ מה זה שמעיד התורה על ראובן שאמר השליכו אותו אל הבור הזה להצילו ולהשיכו אל אביו, והא קיי"ל נפל לבור נחשים ועקרבים מעידים עליו שמת.

סימן עח. בסמיכות ב' מאמרי ר' כהנא והבור ריק אין בו מים וכו', נר חנוכה שהניחה למעלה מכ' אמה פסולה כסוכה וכמבוי. נר חנוכה למעלה מ' אמה פסול משום דלא שלטא בה עינא, והבור שהשליכו יוסף לתוכו היה עמוק יותר מכ' אמה דלא שלטא בה עינא ולא ראו הנחשים ועקרבים, ולזה אמר להם ראובן השליכו אותו אל הבור כדי להצילו.

סימן עט. במש"כ בשאלות נ"ח מצוה להניחה בצד שמאל כדי שתהא מזוזה בימין ונ"ח משמאל ובעל הבית בטלית מצויצת באמצע. טעם דכל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו כי דרך הנאות הוא דרך הממוצע. ביאור מאמרם אם יאמרו לך על ימין שהוא שמאל וכל שכן על ימין שהוא ימין.

מדאורייתא, זה לא שייך לענין ביטול בשמן טמא בהטהור. תי' לקושית הקובץ דביטול לא מהני רק לסלק האיסור או הפסול אבל לא יכול לפעול שיקנה המבוטל שם חדש של שמן זית טהור. דחיה להנ"ל דבכל טפה וטפה נתערב משמן טהור ומה שדולק הוא השמן טהור והשמן המתבטל לא הוי אלא כמסייע. העלה לחדש בין ביטול איסור בהיתר דצריך שיתהפך האיסור להיתר בין ביטול שמן טמא בטהור דלא הוי הביטול אלא סילוק הטומאה.

סימן עד. בהקושיא אמאי לא נפסל השמן בהיסח הדעת. תי' הגה"ק בעל פני מנחם ע"פ שיטת התוס' חגיגה דכל שנאבד לא שייך היסוד הדעת לפסול. ישוב לקושיא הנ"ל דהשמן שנמצא כפך לא נתקדש והיה שמן חולין ואין כאן פסול.

סימן עה. בחקירה אי שבעת הנרות או הדלקתן מעכבין זה את זה. דוחה מה שרצו לפשוט מהא דהזקקו לנס חנוכה ולא הדליקו לילה ראשונה רק נר אחד וכן בשאר הלילות, שהרי כיון שהיו צריכין לחינוך המנורה הרי משנה מפורשת דמעכבין זא"ז.

סימן עו. בקושית האחרונים בהדלקת המנורה דהיה בשמן נס, וקיי"ל דאסור להנות ממעשה ניסים איך הדליקו בו

סימן פ. כדרכי השאלתות והיכא מנח לה חד אמר מימין וחד אמר משמאל וכו' הילכתא מאי ת"ש כבר אמרה תורה ושמרתם מצותי ועשיתם אותם ובאו חכמים ודרשו וחקרו ועשו סייג לתורה. מפרש בהקדם מאמרם כל מי שיש לו תפילין כראשו ובזרועו וציצית בכגרו ומזוזה בפתחו אינו בא לידי חטא שנאמר חונה מלאך ה' סביב ליראיו. אין לך סייג גדול ממי שהוא מסוכב במצות.

סימן פא. אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה ומפרש בה טעמא כדי שלא יהיו מצות כזויות עליו. להרצות מעות הוא תשמיש בזוי ע"ד המבואר בגמרא ע"ז דהמטבעות שיש עליהן צורות הן מבוזין.

סימן פב. תמיהה מדרכי הגה"מ על הח"ס שכתב בחי' דאין להדליק נרות מהדרין מנר החיוב.

סימן פג. בענין הדלקה עושה מצוה. ישוב וביאור דברי הבה"ג. העלה דתרווייהו בעינן הנחה והדלקה. אשה מרלקת אף להוציא אנשים.

סימן פד. הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה. כמה שתלה חיוב הדלקת נשים כדין הדלקה עושה מצוה.

סימן פה. הדלקה עושה מצוה או הנחה, תלוי בטעם תקנת הדלקת נר חנוכה. קטן קטן שהגיע לחינוך אי מוציא אחרים. החילוק כדין זה בין הדלקת נ"ח לקריאת המגילה.

סימן פו. הדלקה עושה מצוה דהוא העיקר אבל גם הנחה בעינן. נשים אי חייבות כנ"ח תלוי בטעם תקנת הדלקת נ"ח. ביאור פירש"י, מאי חנוכה, על איזה נס קבעוהו.

סימן פז. בהטעם שנשים אינם מדליקות בעצמן וכדין מהדרין מן המהדרין. כמה שתירצו משום ראשיתו כגופו תקשי מכתולות שאין מדליקות בעצמן. כחנוכה תיקנו הדלקת הנרות משום נס השמן והלל משום נס נצחון המלחמה. לפמש"כ הבה"ג דנשים פטורות מקריאת המגילה ואינן חייבות אלא כשמיעה, כמ"כ כנ"ח הנשים חייבות כראיית נרות חנוכה אבל אין חייבות בהדלקתן. והטעם דנשים אינן חייבות כהלל כיון שתיקנוה לזכר נצחון המלחמה.

סימן פח. ביאור קושית הכ"ח שהקשה מ"ש דאניסא מברך כל יומא ושהחיינו אינו מברך אלא חד יומא. על נס לא נתקן ברכת שהחיינו.

סימן פט. ביאור מה שאמרו בגמרא נס בכל יומי איתה.

סימן צ. כמה שהקשה בגמ' על ברכת נר תנוכה והיכן ציונו ולא הקשו כן בשאר מצות דרבנן שמברכין עליהן.

סימן צא. כמה שהקשה הש"ס וכי מצוה דרבנן בעי ברכה והתנן הרמאי וכו', ואטו לא ידעו דמברכין אמצוה דרבנן. בשיטת האו"י? הדיכא ששכח לברך קודם המצוה מברך אח"כ. בפלוגתת הראשונים בנולד מהול וצריך להטיף ממנו דם ברית אי מברכין. נולד מהול אי הוי ספיקא דאורייתא או דאינו אלא מדרבנן. ג' שיטות במצוה שחיובה מתורת ספק אי מברכין עליה. בפלוגתת הרמב"ם והרמב"ן אי בכל מצוה דרבנן יש ל"ת דלא תסור. ביאור דברי הגמרא והיכן ציונו רב אויא אומר מלא תסור ורי נחמיה אומר שאל אביך ויגדך וגו' דתלוי בפלוגתת הרמב"ם והרמב"ן.

סימן צב. בהקושיא אמאי מקשה דוקא גבי תנוכה והיכן ציונו. בשיטת הבה"ג דהדלקת נ"ח דאורייתא.

סימן צג. בדין מילא קערה שמן והקיפה פתילות כפה עליה כלי עולר לכמה בני אדם. כמה שהעלה הגר"ש סלאנט שזה דוקא כשהדליקו כולם כאחד. בהפלוגתא אם אפשר לצמצם. העלה דכשבא השני והדליק פתילה שלו הרי הוא כאילו כבה הנר של

הראשון לאחר הדלקה ולקת לעצמו קצת מהשמן שהדליק.

סימן צד. במש"כ הר"ן כהא דנר חנוכה עדיף מקידוש היום אע"ג דקידוש היום דאורייתא מ"מ אפשר לקרש בפת. כמה שהקשו דמדאורייתא בדיבור פה יצא וכבר יצא ידי קידוש בתפלה. כיון דנר חנוכה כולו מדרבנן אמאי נדחה קידוש על היין שעיקרו מדאורייתא. מיישב לשיטת הבה"ג דחנוכה דאורייתא. ביאור דברי הגמרא מאי חנוכה וכו'. ביאור דברי הרמב"ם שכתב נר חנוכה וקידוש היום הואיל ושניהם מדברי סופרים מוטב להקדים נר חנוכה וכו'.

סימן צה. במש"כ באליה רבה דנר שבת עדיף רק מנ"ת לתור או מקידוש היום לחוד ולא כשיכול לקנות בדמי נר ביתו או לקידוש ולנר חנוכה.

סימן צו. כמה שכתבו התוס' דאיבעיא מהו להזכיר של חנוכה בכרהמ"ז, דכתפלה פשיטא ליה דמזכיר משום דתפלה בציבור הוא ואיכא פרסומי ניסא.

סימן צז. קושיא כמה דאמר רב ששת בתפלה מה תפלה בהוראה אף ברכת המזון בהוראה. מקשה כהא דאיבעיא מהו להזכיר של חנוכה בכרהמ"ז כיון דמדרבנן הוא לא מדכרינן וכו'. כמה

סימן קג. קטן אי יכול להרליק נר חנוכה בבית הכנסת. בישיבה שיש שם ב' בנינים באחד אוכליח הבחורים וישנים והשני הבית המדרש ללמוד ולהתפלל אלא שבש"ק אוכלים הבחורים בבית המדרש כאיזה מקום ידליקו נר חנוכה.

סימן קד. ט"ו שאלות בעניני חנוכה.

סימן קה. אי שייך ביטול באיסור טומאה א"כ למה היו צריכין לנס חנוכה. מו"מ אי יש ביטול בטומאה.

סימן קו. בקושית האחרונים איך מועיל שליחות בהדלקת נר חנוכה הא הוי מצוה שבגופו. במש"כ הקצה"ח ליישב קושית התוס' רי"ד למה לא מהני שליחות בדבר שבגופו. ברין שליח לקבלה בגט. ישוב הקושיא בגט שכתבו על איסוה"נ אמאי כשר והא אינו שלו. ביאור דברי הרא"ש דדברך שהוא ממילא לא שייך שליחות. ישוב לקושית הכפ"ת אמאי צריך קרא ולקחתם שתהא לקיחה לכל אחד ואחד הא הוי רבד שבגופו ולא מהני שליחות.

סימן קז. כמה שרצו לחדש דבזה"ז צריך להרבות שמן לנר חנוכה שידלוק עד חצות. דיוק לשון הרמב"ם עד שתכלה רגל מן השוק. המרבה שמן אי איכא פרסומי ניסא טובא.

שכתב הבה"ג טעם לחלק דתלה שהוא חובה חייב להזכיר אבל סעודה שהוא רשות לא חייבו חכמים. טעם תדש לחלק בין ברכהמ"ז לתפלה כיון דברכהמ"ז דאורייתא יהא נדון הזכרת על הניסים כהפסק. כמה שנחלקו הפוסקים כמי שהזכיר יעלה ויבוא בתפלה כשאינו יו"ט ולא ר"ח. ישוב לתמיהת האבנ"ז על הפוסקים דאם שכח לומר על הניסים בברכהמ"ז כל זמן שלא אמר השם אפילו אמר ברוך אתה אכתי יכול לומר על הנסים ותמה דהא הוי הפסק השתי תיבות.

שו"ת ובירורי הלכות בעניני חנוכה

סימן צח. בענין אי יש חיוב לשבת על יד הנרות חנוכה חצי שעה.

סימן צט. מי שהוא לכדו בבית האסורים אי מקיים מצות הדלקה ופרסומי ניסא בהדלקה כל שהוא.

סימן ק. בת ישראל שהלכו ההורים לאר"י וציוו לה שלא תדליק נרות בבית.

סימן קא. הדלקת נר חנוכה בחדר המדרגות.

סימן קב. ביאור דברי מהרי"ל שכתב ומדליקין לילה ראשונה שני נרות ומוסיפין בכל לילה נר אחד וכו'.

סימן קח. להזכיר של חנוכה בכרכת מעין שלש.

סימן קיד. בדין פחות מכן כ' ונשים בתפילת המוספין.

סימן קט. עוד בדין אי מזכירין חנוכה ופורים בכרכה מעין ג'. מחלוקת הרמב"ם והסמ"ג אי לומר נודה לך בכרכת מעין שלש.

סימן קטז. המדליק נר חנוכה בשמן של הפקר ולא נתכוין לזכות בו אם יצא ידי חובתו. נר חנוכה אי בעי לכם. ביאור מה שאמרו עד שתכלה רגלי דתרמודאי. נר חנוכה אי הוי חובת הגוף או חובת הבית. טעם דישראל יכול להדליק בשמן שריפה בלא רשות כהן.

סימן קי. בבתי כנסיות נכון לסדר המנורה בדרום והנרות בין מזרח למערב.

סימן קיז. בן א"י שהולך לחו"ל ואשתו מדלקת עליו נר חנוכה אי י"ח אף שבמקומו לא הוי עדיין שקיעת החמה.

סימן קיא. חזן בית הכנסת שקידש ובירך שהחיינו בכיהכ"נ אי חוזר ואומר שהחיינו בביתו.

סימן קיח. העומד בליל ג' של חנוכה ויש לו רק שתי נרות כיצד יעשה.

סימן קיב. ביאור דברי הירושלמי דמדליקין בשמן שריפה בדליכא שמן של חולין. בשיטת בעה"מ דמצות דרבנן ליהנות ניתנו. הנאה מנר חנוכה לאחר השיעור. הנודר הנאה משופר. כנר חנוכה אי שייך הנאת הגוף בהדי מצוה.

סימן קיח. בדברי הרמב"ם דהאב מדליק נר חנוכה לכל בני הבית אפילו למהדרין מן המהדרין. הידור של נ"ח שונה מהידור דאתרוג או מילה. כמחלוקת הרמב"ם והרמ"א בציצין שאינן מעכבין את המילה.

סימן קיג. בדין הנאה של כילוי בתרומה. הדלקת נר חנוכה בשמן שריפה אסור מה"ת או מדרבנן. ביאור שיטת מהרי"ט דבקריאת שם על תרו"מ לא מהני עד שיפריש ממש. טבל איסורו משום דמעורב בו תרומה ומעשר. כחידושו של הבית שערים דדבר הנאסר מחמת איסור טבל לא שייך ביה חתיכה עצמה נעשית נכילה. טבל אי חייב עליו מיתה.

סימן קיט. מי שנוסע במכונית כיצד ידליק נר חנוכה. היושב בספינה מאי מברך.

סימן קכ. מי שהלך לבית חבירו והדליק שם נרות חייב לחזור לביתו ולהדליק.

לא לנר שכת ולא לנר חנוכה כיצד יעשה. בדין שואל או מוכר כסותו לקנות נ"ח. ישוב קושית הב"ח במה שאמרו לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה אמאי לא הוזכר הדלקת נ"ח שהוא העיקר. ישוב לקושית הפר"ח אמאי לא תיקנו שום דבר לזכר נצחון המלחמה.

סימן קכח. לככס בגדים בשעה שנרות חנוכה דולקין.

סימן קכט. אי עדיף לקיים מצוה אחת בהידור או תרי מצות בלי הידור.

סימן קל. אשה אי חייבת בהלל בחנוכה.

סימן קלא. טעם שתיקנו מהדרין מן המהדרין בנר חנוכה.

סימן קלב. מי שאין לו שמן של חולין מדליק בשמן שריפה. בדין מצות מבטלות זו את זו. אם אפשר לכיין שתי כוונות בפעולה אחת. האיך אפשר לכיין בשש מצות הנוהגות בכל שעה כבת אחת. אשה אי מדלקת בשמן שריפה.

סימן קלג. אי מותר להדליק בשמן שרוח רעה שורה עליו.

סימן קכא. טעם שמרכיבים צדקה בחנוכה.

סימן קכב. ביאור רברי הרעק"א בשכח לברך על נר חנוכה מברך כל זמן שהנרות דולקים. הדליק בלא ברכה אי צריך לכבות ולחזור ולהדליק.

סימן קכג. בסתירת המחבר בקטן שהדליק נר חנוכה מקורא את המגילה. אי שייך חינוך לקטן בהידור מצוה לנר חנוכה.

סימן קכד. בדברי התוס' דמהדרין לא קאי אלא אנר איש וביתו. חילוק בין הידור בעצם המצוה להידור מחוץ למצוה. שכח ולא בירך על נ"ח אי מברך על ההידור. מי שיש לו שמן בשביל ב' נרות ולחבירו אין כלום.

סימן קכה. בענין המברך על המצוה קודם זמן עשייתה. עיקר מצות הדלקת נר חנוכה מסוף השקיעה.

סימן קכו. בענין שמן שריפה לנר חנוכה ואי בעי לכם בנ"ח. שמן שאול אי פסול. גזל נרות או שמן והדליק נ"ח אי יצא.

סימן קכז. בענין מי שאין לו שמן

תפג	שמנה	מפתח	ימי
כד		טעמא	אבות
מג		כאיסורי הנאה	אבות בחו"ל אי שמרו התורה תיד
מג		בהקדש	
כד		כרוב - גדרו	אין
		כרוב לא מועיל שיקנה המבוטל	אין השלכה פחות מכ' אמה
קפח		שם חרש	קצו, קצז
		שמן זית טמא בשמן זית טהור	אין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו
רסו		כאיסור טומאה	מב, נה
רצג		בנולד האיסור בתערוכות	אין מבטלין איסור לכתחלה
	בין השמשות		לענין ביטול טומאה בהיתר
		שיעורו	אין מזל לישראל
קעו			אין עושין מצות חבילות חבילות כ
	כל תוסף		אין שבות במקדש
סה		בחנוכה	אכסנאי
	בית המקדש		בהטעם שצריך להשתתף בפרוטה כו
רזח		אי הוי מ"ע שהז"ג	אלמלא
	בעלי חיים		אלמלא נגרוה לחנניה מישאל ועזרי' וכו'
מה		נרחים	תטז
	ברכה		אם אפשר לצמצם
שנב		על המצוה קודם זמן עשייתה	רכא אי ס"ל אפשר לצמצם
		שכח לברך על המצוה אי	
שלח		מברך אח"כ	אמן
		על המצוה כל זמן שעשייתה	ענייתה במקום שאסור להפסיק רמד
שלז		קיימת	אסתר
		לבטלה היכא שנתברר אח"כ	קה
לז		שלא עשה מצוה	
		בברכת מעין שלש אי לומר נודה	ביטול
רמג		לך	אי אולינן בתר שמא או בתר

תפר	ימי	מפתח	שמנה
גזירת י"ח דברים	גזירה	קמח	העושה כדברי ב"ש נגד ב"ה
מי"ח גזירות שלא לדבר בלשון עמים		תנג	כשפלוגתתם בהידור מצוה
גזל השבט	גזל	יג, כז	בציצין שאינן מעכבין המילה
			גבי חינוך קטן
			עג, עד, שכו, שלט, שמ
			שיטת רש"י דהדר באתרוג הוא
			שכב מה"ת
גט	גט		היסח הדעת
קטן כותב גט וגדול עומד ע"ג תכו			בעבודת פרה אדומה
גט שכתבו על איסורי הנאה רסח			פוסל בקדשים
שליחות לבטלה בגט רסז, רסח			הלל
גרים	גרים		בחנוכה אי נשים חייבות
אין מקבלים גרים מן התרמודים סט			בהטעם שאין מברכין שהחיינו
גר שנתגייר בתוך ימי חנוכה קג			על קריאת ההלל ברי"ח
דבר שאין מתכוין	דבר שאין מתכוין		הפקד
מז, מח			הפקד ב"ד הפקר במעלת הקדש נח
דברי סופרים	דברי סופרים		הקדש
להרמב"ם כל מה שנלמד מי"ג			אי שייך בו מוקצה
מדות נקרא כן קב, רלח			יש שאלה להקדש דוקא קודם
דרך הממוצע	דרך הממוצע		שבא ליד גזבר
דרך הנאות קצח			התראת ספק
הידור מצוה	הידור מצוה		זיתים
חילוק בין הידור בגוף המצוה			קשה לשכחה ראה קשה לשכחה
לבין הידור מבחוץ שכב, שמו			זמן
אי עדיף לקיים מצוה אחת בהידור			לזמן מועט לא חיישינן לתקלה
או תרי מצות בלא הידור שסב			מציאות הזמן אינו מפורד ואינו

תפה	שמנה	מפתח	ימי
	כשכח לכרך על נ"ח מכרך כל	סג	מוכדל זה מזה
שלד	זמן שהנרות דולקין		
שלא	בענין ברכת הרואה שכח, שכט, שלא		חזקה
	ברכת הרואה בנרות שכבר דלקו	לח	חזקה דאיכא לכרווי מכררינן
שצז	חצי שעה	קנג	חזקת חיוב לגבי מצוה
שעה	אשה אי מדלקת בשמן שריפה שעה		
שנט	גזל נרות או שמן אי יצא		חנוכה
	הדלקה עושה מצוה או הנחה רד-ריד		כשיטת הבה"ג דחנוכה דאורייתא
רמט	הדלקת נ"ח בחדר המדרגות	פב, פג, רלב	פב, פג, רלב
	הדליק בלא ברכה אי צריך לכבות	תכג	חנוכה הן ימי שמחה
שלו	ולחזור ולהדליק		הטעם שבחנוכה גומרין ההלל
שיב	המדליק נ"ח בשמן של הפקר	עא, קד	כל שמונה
	המרכה שמן אי איכא פרסומי		מדוע אין עושין חנוכה ט' ימים
רעד	ניסא טובא	שפ	משום ספיקא דיומא
רפט	הנאה מנ"ח לאחר השיעור	שלג	טעם שמרכים בצדקה בחנוכה
	העומד כליל ג' של חנוכה ויש		הזכרת על הניסים בתפלה
שכ	לו רק שתי נרות	רמג, רמב	ובכרה מ"ז
	הנוסע במכונית כיצד ידליק		להזכיר של חנוכה בכרכת מעין
שכח	נר חנוכה	ערה, רעז	שלש
שצח	זמן הדלקת נ"ח		טעם שנהגו לומר תורה ופלפולים
	חזן כיהכ"נ שקידש ובירך שהחיינו	פז	בחנוכה
שפה	אי חוזר ואומר שהחיינו בביתו	תמא	כהטעם שנקרא זאת חנוכה
	טעם שתיקנו מהדרין מן המהדרין	תמב	טעם למנהג הדריידל
שסט			כשעת הדלקת הנרות יורד אור
	לככס בגדים בשעה שהנרות	נא	הגנוז
שסה	דולקין		כזה"ז שמדליקין בפנים אי צריך ליתן
כה	נ"ח בשמן של כשר וחלב		שמן שידלוך כשיעור חצי שעה שכ
כה	נ"ח בשמן של ערלה		בן א"י שהולך לחו"ל ואשתו מדלקת
	נ"ח בשמן שריפה אסור מה"ת		עליו אי יצא י"ח אף שבמקומו לא
רצב	או מדרכנן	שיח	הוי עדיין שקיה"ח
	שמן שריפה לנ"ח		כרכה על נ"ח כשמדליק בפתח
שעב	יב, טז, כ, כד, רפז, שנו, שעב	שפז	השני משום חסדא

חצי שיעור

במצות

קטז, קיח, קפג

כהן

מאימתי כשר לעבודה שח

חשמונאים

אי חטאו כשלקחו מלוכה לעצמם פח

כל

כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין כה

חתיכה נעשית נבילה

איסור טבל ש

כל המקיים דברי חכמים נקרא קדוש תלז

כל מצוה שעשייתה גמר מצותה

טבל

מברכין עליה לב

כל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא

אי חייב עליו מיתה רצו, רצו

הדיוט שפב

בדעת רש"י דאיסור טבל משום

כל השופרות כשרים חוץ משל

תרומה שמעורב בו רצב, רחצ

פרה תיח

איסור הנאה של כילוי בטבל

כלי שרת

אין מקדשין אלא מלאים קיד

ותרומה רחצ

טומאה באוכל ומשקה אי שיעורו

כתב אשורית

אין לכתוב בהם דברים של חול תנו

בכ"ש או בכביצה וברביעית קפא

משקה טמא שקרש וחזר ונימוח

אי נעשה טהור צו

כלי עץ העשוי לנחת אין מקבל

טומאה קסה, קסו

בהטעם שהאשה נאמנת על טהרתה

לא תסור

במצות דרכנן לא, רכו

חט

לא תשא

בברכה לבטלה לג

יבמה

שרקקה דם חליצתה כשרה רצד

לב בית דין

מתנה עליהם נט

יו"ט

יחיד עושה לעצמו יו"ט כשנעשה

לו נס קו

למני עור

בישראל המלמד תורה לנכרי תנז

מי שהזכיר יעלה ויבוא בתפלה

כשאינו יו"ט ולא ר"ח רמג

מעין

מעין דמטהר בכ"ש ושפך מים
 שאובים לתוכו קפט
 הטובל במעין אפילו רבו השאובין
 עלתה לו טבילה שיד, שטו

מצה

שנתערב בה חמץ כב, קנג

מצוה

בדברי החרדים בשש מצות
 הנהגות בכל שעה יח, שעד
 מצהב"ע יג, יד
 מצהב"ע בנ"ח בשמן גזול כד
 מצות מבטלות זו את זו טז, כ, שעב
 מצללה"ע בהנאת הגוף בהדי
 מצוה רפח
 בנר חנוכה אי שייך הנאת הגוף
 בהדי מצוה רצא
 מצללה"ע במצות דרבנן יב, רפז
 מ"ע שהז"ג - הטעם דנשים
 פטורות שעד
 נשים מברכות אמ"ע שהז"ג שפא
 העושה מצוה אחת ומכוין בעשייתה
 לקיים עוד מצוה יז, שעג

מנורה

הדלקה בזר אי כשר לכתחלה
 ריז, תד
 הדלקת ז' נרות במנורה אי מעכבין
 זה את זה קו, קצב
 הדלקה עושה מצוה או הנחה

לשונות

לשונות העמים מעורב בהם
 תיבות מלה"ק תנט
 לשון ארמי הוא לשון משובש
 מלשון הקודש תמה
 בלה"ק ניתנה התורה ואין
 להעתיקו לשאר לשונות תמג

מוספין

בפחות מבן כ' ובנשים שו

מבעיר

נותן שמן בנר חייב משום מבעיר
 תיא, תלב

מכבה

המסתפק משמן שבנר חייב
 משום מכבה רכט

מיל

שיעורו קעו

מילה

סכנה היא אלא שהמצוה מגינה
 ומצלי שכז
 בפלוגתא אי חוזר בחול על ציצין
 שאינן מעכבין המילה עג, עה
 נולד מהול אי מברכין עליו רכד

מלכות

מלכות יהודה אפשר להעביר
 לשעה פט

תפט	שמנה	מפתח	ימי
קמה	עכו"ם מת אי מטמא במגע	רכד	ספיקא דאורייתא אי מברכין
תכו	שחיטת עכו"ם מה"ת פסולה	לב	ספק דרבנן להקל
	עקירה והנחה		ספק דרבנן להקל לענין קיום מצוה
	עקירה והנחה בהוצאה איזהו	לז	
ריג	העיקר	קנב	גדר ספק טומאה ברה"ר וברה"י
		קפב	חילוק ברין ספק טומאה ברה"ר
		קנא	ספק טומאה דרבנן ברה"י
	פת עכו"ם		
לט			ספירת זכה
		לב	הטעם שאין מברכין
	צדיקים		
	כשם שהצדיקים הראשונים היו		ספר תורה
תיג	חסירים כך בהמתן חסירות		הדיו והקלף דכתיבת ס"ת אי הוי עצם
			קרושה או תשמישי קרושה
			קמו
	צדקה		
שלג	טעם שמרכים בצדקה בחנוכה		ערות
			ערות ע"א במקום דאיתחזק איסורא
	ציצית		שא
לח	בדיקתו קודם שמכרך		
			עבודה זרה
	קטן		מטמא כמת באהל
רנז	אי יכול להדליק נ"ח בכיהכ"נ	קנז	
רנח	בחינוך הידור מצוה		עזרה
	שהגיע לחינוך בקריאת המגילה		רה"י לשבת ורה"ר לטומאה קבד, קנ
רט	להוציא אחרים		
קג	שהגדיל תוך ימי חנוכה		עוסק במצוה
			טעם שפטור מן המצוה יז, שעב
	קידוש		בדרכי הריטב"א דעוסק במצוה ועושה
	על היין או על הפת אי הוי מה"ת		מצוה אחרת אין לו שכר קיום מז
רלא	רל, רלא		
	קידוש מה"ת בדכרים בלכד רל, רלא		עכו"ם
כא	קידוש על יין שרף	תכו	ארעתא דנפשיה קעכיר

קשה לשכחה

האוכל דברים המשכחים עובר

על רק השמר לך פן תשכח קסב
זיתים קשים לשכחה קנט

רשות היחיד ורשה"ד

ספק טומאה בהן ראה אות ס'

שליחות

במצוה שבגופו רסז
דבר שהוא ממילא לא שייך
ביה שליחות רסט

שמן המשחה

שעשה משה נגנו לעתיד לבוא קל

שמן זית

מועיל לשכחה קס

שמן שריפה

לנ"ח ראה נר חנוכה
מדליקין בשמן שריפה בבתי
כנסיות ובתי מדרשות יד

תורה שבע"פ

עיקר גזירת היונים על תורה שבע"פ
פו

האוכל מאכל מבושם ומושך ידו

מהאוכל נחשב כתענית תלא

תרומה

מצות הפרשה ומצות נתינה יג
מצות הפרשת תרומה כשאינו
רוצה לאכול שה
תרומה איתא בשאלה והוי דשיל"מ

שב קריאת שם על תרו"מ קודם הפרשה
רצז הנאה של כלוי בתרומה רצב
איסור הנאה של כלוי בתרומה

אינו אלא מדרבנן כח
שריפת תרומה טמאה אי הוי
מדאורייתא יא, טז
תרומה טמאה כהן נהנה ממנה
בשעת כיעורה ט
תרומה טמאה אסור להפסידו או
להביאו לבית הפסול יד

תקיעות

המאריך בתקיעות יותר מכשיעור
אין בזה חילול יו"ט סג

תפלה קודם הדלקת נר חנוכה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה. הריני מוכן ומזומן לקיים מצות הדלקת נר חנוכה כמו שתקנו לנו רז"ל. ויהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתעלה עלינו כאילו נתכוין בכל הכוונות הראויות לכוון. ויעלה לפניך מצות הדלקת נר חנוכה שלנו עם מצות הדלקת נר חנוכה של בניך היודעים והמכוונים בכל הכוונות הראויות לכוין. ובכח סגולת מצות הדלקת נר חנוכה. תזכנו לנו ולזרענו לנר מצוה ותורה אור. ויאירו ויושלמו רמ"ח אברי נפש רוח ונשמה. ותבנה בית המקדש במהרה בימינו. ושם נדליק המנודה ע"י כהניך הקדושים. וכשם שעשית נסים לאבותינו. כן עתה הושיענו וקבצנו והצילנו מן הגוים. להודות לשמך. להשתבח כהלתך. אם לא בזכות. תעזור לנו ברחמים. ובדחמך הרבים תחפוץ בנו ותדצנו: ויהי נועם וגו'.

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה וכו' בשם כל ישראל הריני בא לקיים מצות הדלקת נר חנוכה לתקן את שורשה במקום עליון. ויהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שיהיה עתה עת רצון לפניך להיות עולה מצות הדלקת נר חנוכה כאלו השגתי כל הסודות הנוראים אשר הם חתומים בה ותעלה לפניך עם כונת מעשה מצוה זאת הנעשית על ידי בני ידידיך המכוונים כל שמותיך הקדושים הראויים לבא בהדלקה זו המעלים יחוד וזיוג מדות הקדושות העליונות ולהאיר בשכינת עוזך המאורות הגדולים ומשם יושפע שפע לי אני עבדך (פכ"פ) לאור באור החיים כי אתה תאיר נרי יי אלהי יגיה חשכי: שלח אורך ואמתך המה ינחוני ליראה ולאהבה את שמך וללמוד וללמד את תורתך הקדושה תורה שבכתב ותורה שבעל פה

בהתמדה גדולה ולכבוד שמך יתברך ויתעלה: ובכח סגולת
נר חנוכה תחכמנו באור תורתך אנו זורעינו זרע זרעינו
ויקויים בי מקרא שכתוב לא ימושו מפיו זרעך ומפי
זרע זרעך אמר יי מעתה ועד עולם ויהיו זרעי זרעי
(וזכני להוליד בנים זכרים) תלמידי חכמים וחסידים
אהובים למעלה ונחמדים למטה ותחזק את לבכם לתורה
ועבודה הכל כרצונך הטוב ואזכה לראות בנים ובני בנים
עוסקים בתורה ומצות באמת. גל עינינו ונביטה נפלאות
מתורתך הקדושה לכוין לאמתה של תורה וסודותיה.
ובזכות מתתיהו כהן גדול ובניו הראנו נפלאות ובאורך
נראה אור וטהר את לבבנו לעבודתך והרחיקנו ממדות
רעות ומחשבות זרות וכו' ותחזינה עינינו בשוכך לציון
ברחמים בהעלותך את הנרות ושם נעבדך ביראה כימי
עולם וכשנים קדמוניות: יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי
לפניך יי צורי וגואלי: ואני תפלתי לך יי עת רצון אלהים
ברב חסדך ענני באמת ישעך: ויהי נועם יי אלהינו עלינו
ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו:

מסידור שערי שמים להיעב"ץ

כוונת השם בברכה א'. הויה אהיה במילוי יודין. להדליק עולה ע"צ ס"ג
מ"ה, ע"י המשכת ג"א שמות הללו היא דולקת ומאירה, ונעשית נה, שכולל
ג' יחודים הויה אדני הויה אלהים הויה אהיה. ועוד האריך נכתבי אר"י
ומפקת מועט תפקת. מנוכה לפי המקורה הוא סוד כ"ו ס"ג ולהמ"ק הוא
ביסוד, עיין פ"ג דהלל.

בברכה ב' תבוינ. י"צ הויה (מילוי ס"ג) ואלהים.

בברכה ג' תבוינ. לשם הויה דאלפין ואדני.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר חֲנֻכָּה:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁעָשָׂה נִסִּים
לְאַבוֹתֵינוּ בְּיָמֵים הָהֵם בְּזִמְנֵי הַזֶּה:

בליל ראשון מברך גם ברכה זו.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחֲיֵינוּ
וְקִיָּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזִמְנֵי הַזֶּה:

אחר הדלקת הנר הראשון, מתחיל לומר „הנרות הללו“ וכך

הַנְּרוֹת הַלְלוּ אֵנוּ מְדַלְּקִים, עַל הַנִּסִּים, וְעַל הַנִּפְלְאוֹת, וְעַל
הַתְּשׁוּעוֹת, וְעַל הַנְּחֻמוֹת, וְעַל הַמְּלַחְמוֹת, שֶׁעָשִׂיתָ
לְאַבוֹתֵינוּ בְּיָמֵים הָהֵם בְּזִמְנֵי הַזֶּה, עַל יְדֵי כַּהֲנֵי הַקְּדוֹשִׁים. וְכָל
מִצְוַת שְׂמוֹנֵת יְמֵי חֲנֻכָּה, הַנְּרוֹת הַלְלוּ קִדְּשָׁהּ, וְאִין לָנוּ רְשׁוּת
לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם, אֲלֵא לְרְאוּתָם בְּלֶבֶד, כְּדֵי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל
לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל, עַל נִסֶּיךָ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְעַל יְשׁוּעָתֶךָ:

וַיְהִי נַעַם אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יְדִינוּ
כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יְדִינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

יֵשֵׁב בְּסֵתֶר עֲלִינוּ, בְּצַל שְׂדֵי יִתְלוֹנָנוּ: אָמֵר לִי מַחְסֵי
וּמִצְוֹדָתִי, אֱלֹהֵי אֲבֹתָנוּ: כִּי הוּא יִצִּילֵךְ מִפֶּחַ
יְקוֹשׁ, מִדְּבַר הַיּוֹת: בְּאַבְרָתוֹ יִסָּךְ לָךְ וְתַחַת כַּנְּפוֹי
תַּחְסֶה, צָנָה וְסַחְרָה אִמְתּוֹ: לֹא תִירָא מִפֶּחַד לִילָה,

מחץ יעוף יומם: מדבר באפל יהלך, מקטב ישוד
צְהָרִים: יפל מצדד אלף ורכבה מימינה, אליה לא
יגש: רק בעיניה תביט, ושלמת רשעים תראה: כי
אתה יי מחסי, עליון שמת מעונה: לא תאנה אליה
רעה, ונגע לא יקרב פאהלה: כי מלאכיו יצוה לה,
לשמרה בכל דרכיה: על כפים ישאונה, פן תגף
באבו רגלה: על שחל ופתן תדרה, תרמס כפיר
ותנין: כי בי חשק ואפלטתה, אשגבהו כי ידע שמי:
יקראני ואענהו, עמו אנכי בצרה, אחלצהו ואכבדהו:
ארף ימים אשביעהו, ואראהו בישועתי:

סהדלקת נ"ח בע"ש, אומרים רק פעם אחת יהי נועם וכו', וא"א השאר.

למנצח בנגינת מזמור שיר: אלהים יחננו ויברכנו, יאר פניו אתנו
סלה: לדעת בארץ דרכה, בכל גוים ישועתה: יודח עמים
אלהים, יודח עמים כלם: ישמחו וירננו לאמים כי תשפוט עמים
מישר, ולאמים בארץ תנחם סלה: יודח עמים אלהים, יודח עמים
כלם: ארץ נתנה יכולה, יברכנו אלהים אלהינו: יברכנו אלהים,
וייראו אותו כל אפסי ארץ:

(אב"ג ית"ז):	אנא בכח גדלת ימינה תתיר צרורה
(קר"ע שט"ו):	קבל רנת עמה שגבנו טהרנו נורא
(נג"ד יכ"ש):	נא גבור דורשי יחודה כבבת שמרם
(בס"ר צת"ג):	ברכם טהרם רחמי צדקתה תמיד גמלם
(חק"ב טנ"ע):	חסין קדוש ברוב טובה נהל עדתה

יחיד גאה לעמך פנה זוכרי קדשתך (יג'ל סו"ק):
שועתנו קבל ושמע צעקתנו יודע תעלמות (שק"ו צי"ח):
ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

מזמור שיר חנכת הבית לדוד: ארוממך יי כי דליתני,
ולא שמחת איבי לי: יי אלהי שועתי אליה
ותרפאני: יי העלית מן שאול נפשי, חיייתי מירדי
בור: זמרו ליי חסידיו, והודו לזכר קדשו: כי רגע
באפו, חיים ברצונו, בערב יליו בכי, ולבקר רנה: ואני
אמרתי בשלוי, כל אמוט לעולם: יי ברצונך העמדתה
להררי עז, הסתרת פניך הייתי נבהל: אליה יי אקרא,
ואל אדני אתחנן: מה בצע בדמי, ברדתי אל שחת,
היודה עפר, היגיד אמתך: שמע יי וחנני, יי היה עזר
לי: הפכת מספדי למחול לי, פתחת שקי ותאזרני
שמחה: למען יזמרה כבוד ולא ידם, יי אלהי לעולם
אודה:

שיר המעלות לדוד, הנה מה טוב ומה נעים, שבת
אחים גם יחד: כשמן הטוב על הראש ירד
על הזקן, זקן אהרן שירד על פי מדותיו: כטל
חרמון שירד על הררי ציון, כי שם צנה יי את
הברכה, חיים עד העולם:

רָנוּ צְדִיקִים בַּיַּי, לְיִשְׂרָאֵל נְאוּה תְהִלָּה: הוֹדוּ לַיַּי בְּכִנּוּר, בְּנִבְל
 עָשׂוֹר זָמְרוּ לוֹ: שִׁירוּ לוֹ שִׁיר חֲדָשׁ, הִיטִיבוּ נְגִן בְּתִרְעוּעָה:
 כִּי יִשָּׂר דְּבַר יַי, וְכָל מַעֲשָׂהוּ בְּאִמוּנָה: אַהֲב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט, חֶסֶד
 יַי מְלֵאָה הָאָרֶץ: בְּדַבַּר יַי שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ, וּבְרוּחַ פִּיּוֹ כָּל צְבָאָם:
 כִּנּוּס כְּנֹד מִי הַיָּם, נָתַן בְּאוֹצְרוֹת תְּהוֹמוֹת: יִירָאוּ מִיַּי כָּל הָאָרֶץ,
 מִמֶּנּוּ יִגְוֹרוּ כָּל יֹשְׁבֵי תְבֵל: כִּי הוּא אָמַר וַיְהִי, הוּא צִוָּה וַיַּעֲמֵד:
 יַי הִפִּיר עֲצַת גּוֹיִם, הֵנִיא מַחֲשָׁבוֹת עַמִּים: עֲצַת יַי לְעוֹלָם
 תַּעֲמֵד, מַחֲשָׁבוֹת לְבוֹ לְדָר וְדָר: אֲשֶׁרֵי הַגּוֹי אֲשֶׁר יַי אֵל הָיָה,
 הָעַם כָּחַר לְנַחֲלָה לוֹ: מִשָּׁמַיִם הִבִּיט יַי, רָאָה אֶת כָּל בְּנֵי הָאָדָם:
 מִמֶּכּוֹן שְׁבָתוֹ הִשְׁגִּית, אֵל כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ: הֵיבֵר יַחַד לְבָם,
 הִמְבִּיֵן אֵל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם: אֵינן הַמֶּלֶךְ נוֹשֵׁעַ בְּרַב חַיִּל, גְּבוּר לֹא
 יִנְצֵל בְּרַב כֹּחַ: שָׁקַר הַסּוֹס לְתִשׁוּעָה, וּבְרַב חַיִּלוֹ לֹא יִמְלֹט: הִנֵּה
 עֵין יַי אֵל יִרְאִיו, לְמִיחֲלִים לְחֶסֶדּוֹ: לְהַצִּיל מִמּוֹת נַפְשָׁם,
 וּלְחַיּוֹתָם בְּרָעַב: נִפְשָׁנוּ חִכְתָּה לַיַּי, עֲזָרְנוּ וּמִגִּנּוּ הוּא: כִּי בּוֹ
 יִשְׂמַח לְבָנוּ, כִּי בְשֵׁם קֹדֶשׁוֹ בְּטַחְנוּ: יְהִי חֶסֶדְךָ יַי עָלֵינוּ, כֹּאֲשֶׁר
 יַחֲלֵנוּ לָךְ:

מַעֲזוֹ צוּר יִשׁוּעָתִי, לָךְ נְאוּה לְשַׁבַּח. תַּכּוֹן בֵּית תַּפְלָתִי,
 וְשֵׁם תּוֹדָה נִזְכַּח. לַעֲת תְּכִין מִטְבַּח, מִצָּר הַמִּנְבַּח.
 אֲז אֲגַמּוֹר בְּשִׁיר מִזְמוֹר, חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ:

רַעוֹת שְׁבַעָה נִפְשֵׁי, בְּיָגוֹן כַּחֲסֵי כְּלָה. חֲנִי מָרְרוּ בְּקוֹשֵׁי,
 בְּשַׁעֲבוּד מַלְכוּת עֲגָלָה. וּבְכִידוֹ הַגְּדוּלָּה, הוֹצִיא
 אֶת הַסִּגְלָה. חֵיל פְּרַעָה וְכָל זִרְעוֹ, יִרְדּוּ כֹּאֲבָן בְּמִצּוּלָה:

דבִּיר קִדְשׁוֹ הִבִּיאֲנִי, וְגַם שֵׁם לֹא שָׁקַטְתִּי. וְכֹא נֹגֵשׁ
וְהִגְלֵנִי, כִּי זָרִים עֲבַדְתִּי. וַיִּזַּן רַעַל מִסִּכְתִּי, כַּמַּעַט
שֶׁעֲבַרְתִּי. קֶץ כָּבֵל, זֶרְקָבֵל, לְקֶץ שְׁבָעִים נוֹשַׁעְתִּי:
כָּרוֹת קוֹמַת בְּרוּשׁ, בְּקֶשׁ אֲגִי בֶן הַמִּדְתָּא. וְנִהְיֶתָה לּוֹ
לִפְח וּלְמוֹקֶשׁ, וּגְאֹתוֹ נִשְׁבַּתָּה. רֹאשׁ יְמֵינִי
נִשְׂאֵת, וְאוֹיֵב שְׁמוֹ מְחִית. רוֹב כְּנִי וְקִנְיָנִי, עַל הָעֵץ
תְּלִית:

יּוֹנִים נִקְבְּצוּ עָלַי, אֲזִי בִימֵי חֲשֻׁמָּנִים. וּפְרָצוּ חוֹמוֹת
מִגְדָּלִי, וְטָמְאוּ כָּל הַשָּׁמַיִם. וּמִנּוֹתֵר קִנְיָנִים,
נַעֲשֶׂה גַם לְשׁוֹשְׁנִים. בְּנֵי בֵּינָה, יְמֵי שְׁמוֹנָה, קִבְּעוּ שִׁיר
וּרְנָנִים:

חֲשׂוֹף זְרוּעַ קִדְשִׁי. וְקָרַב קֶץ הַיְשׁוּעָה. נִקּוּם נִקְמַת
דָּם עֲבָדֶיךָ, מֵאִמָּה הִרְשָׁעָה. כִּי אָרְכָה לָנוּ
הַשָּׁעָה, וְאִין קֶץ לִימֵי הַרְעָה. דַּחַה אֲדַמּוֹן, בְּצַל
צִלְמוֹן, הֶקֶם לָנוּ רוּעָה שְׁבָעָה.

בְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ (° ר"ח כ"ג. י"ח
 נמכור נפשו על
 ק"ט לשריפס סר
 ר"ט וס"י ר"ק :
 שְׁבַרְאֵנוּ לְכַבוֹדוֹ, וְהַבְדִּילֵנוּ מִן הַתּוֹעִים,
 וְנָתַן לָנוּ תּוֹרַת אֱמֶת, וְחַיֵּי עוֹלָם נִטְעַן
 בְּתוֹכֵנוּ, הוּא יִפְתַּח לָבֵנוּ בְּתוֹרָתוֹ, וְיִשֶׁם בְּלִבֵּנוּ
 אֱהָבָתוֹ וְיִרְאָתוֹ, וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ וְלַעֲבֹדוֹ בְּלִבְבִּי
 שְׁלָם לְמַעַן לֹא נִינַע לְרִיק וְלֹא נִלָּד לְכַהֲלָהּ : יְהִי
 רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁנִּשְׁמָר
 חֻקְךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְנִזְכָּה וְנַחֲמָה וְנִרְאָה,
 וְנִירָשׁ מִזְכָּה וּבְרָכָה, לְשָׁנֵי יְמוֹת הַמְּשִׁיחַ,
 וְלַחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא : לְמַעַן יִזְמְרֶךָ
 כְּבוֹד וְלֹא יִדָּם, יְהוָה אֱלֹהֵי לְעוֹלָם אוֹדְךָ : בְּרוּךְ
 הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בִּיהוָה, וְהָיָה יְהוָה מְבַטְחוֹ :
 בְּטַחוֹ בִּיהוָה עֲדֵי עַד, כִּי בֵּיתָ יְהוָה צוּר עוֹלָמִים :
 וַיִּבְטַחוּ בְךָ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ, כִּי לֹא עֹבֶרֶת דַּרְשֵׁיךָ יְהוָה :
 יְהוָה הַפֶּקֶן, לְמַעַן צְדָקָה, יִגְדִיל תּוֹרָה וַיֵּאדִיר :

(° תיבת ונראה ליתא
 כאכילדרכס ונסר
 ססרדי ונא כסרי ככנת
 חכדיים רק ככוסת
 אכנוי :

פיוטים ממחזור מעגלי צדק

תפלת של שבת חנוכה

ובער שבת מלגלוק כל אחד בכישרון ששבת תחלתו ואחר כך פלגות . וכמוצא שבת כרון לסכודל תחלת
 ולומר ויחדות של מנצח שבת ואחר כך לסגולת כרית של ימנח . ככל פנח שיערך כרית סתמן כחמכה אחר
 פילמד ככל שנת וכל שעה אומר על סמכה ואחר כך מודד למקום שפסח ואחר ועל הכל של אלהינו וכו' ו
 כל ימי סמכה אין למעשה פזנה ולא למכרז ולא אל יחד אשם . ובכל חס מכרכים לעמוד אף ססל .
 עומרים אופי בני דלוג . ואחר סלל אחר חכי קדים ומתוירים אף וקורין ג' אכזים יום ראשון מתחיל
 ויום שני כנת מפנה . לפי שסמכה אל למאכת סמכה כ' כחשון כן עמכדכ ג' קדים מנייהלל אשרי וכל לנתן :
 יום שני מני מני כנת שמי מ' אלקס ארת אל כחל! כן נוצר כ' אילאכ כן קלון ג' קדים מנייהלל וכו' .
 חס פליש מתחיל לנתן ספשי מלאה קסרת אל אילאכ כן קלון כ' כן פדאלר ג' קדים מנייהלל וכו' :
 חס רכיש מתחיל כנת סרכיש מלאה קסרת אל אילאכ כן פדאלר כ' כן פדאלר ג' קדים מנייהלל וכו' :
 כסמכה ועשרים כמלנו ערך יסויכן סתגלס שכתב כרך עז ירמיו :

יום קמשי מתחיל כנת סחמיש מלאה קסרת אל אילאכ כן פדאלר ג' קדים מנייהלל וכו' :
 חס פדאלר רחש רחש שבת יש פכים שאין ראש חשט שכתב רחש אחר וסוף ככתב כס אף סן
 כפשוטה סן כמשכרת וכן כמנת ח' מעיכרת ויש פכים מראש חשט שכתב סוף ימיס והוא כמנת כס ל' כ
 סוף סן כמנטה סן כמשכרת וכן כמנת ח' פשוטה ואין ראש חשט שכתב חל בימי ס' וכחשט שכתב חיל
 סתקופה ולספסום קתמן ער תוך חשט שכתב . בהפלה ראש חשט ומכרי ועלס ויכא כרש ועל
 סמכה כככל פלר ימי סמכה . ומכרכין לעמוד אף ססלל עומרים ססלל כלי דלוג . ואומר קדים פלם
 ולחילין פם ספרי יחדס כרל אנה קורין כצישת פנחש ג' ומתחיל ודכר . ס' א' משה לחקר נו את בני ישראל
 רכישת סתמן א' מלח קסמיד וכמכה כ' יפשה וכמכונ ג' ולרכיש קרין כפסר יחדס סכי כפדר נפול ומתחיל
 וכנת ספשי . ער אלספ כן דשאל . קדים מנייהלל אשרי וכל לנתן . קדים מנייהלל מנפך ככל פלר
 ראש חשט ומכרי על סמכה כמוראס . כנת סרוק ח' סלכ איות פכאל פסון וקרא ל' כעש כצישת ראש חשט
 כרלש חשט ומכרה ואחר חס לא יחש הספר יחדס פמי טכחן לא סימך ג' רכיש לקחת סחמיש ככל סמכה
 דסל ארזינן אין משניחין כחמה ושויס כ' ערך כמור חס לא קרא אין למש . אכל פכשית ספסר יחדס
 פמי הוא מכחן קרל ער אחר וקרא ככל סמכה . ולא יחדו וקרא סרכיש סקרא ככר מ' א' כמלח כן אלא
 כסקרא כן כקוס לני עכלו . חס פכיש . חס כן הוא ראש חשט אומתלל וקרא כנת סמכה איתמן
 רק ספר כיש אכיו קרל ביום הששי רק כנת סכיש ער כנת ספמי . חס אכיו ראש חשט ומתלל ככל
 פלר ימיס אכוס וקראן סלסס כפרת נפול ומתחילין ביום סכיש מלאה קסרת ראשון כן עמכדכ פמי כן
 פם נור פלישי קדים מנייהלל וכו' :

שחרית של שבת חנוכה

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם יוצר אור ובורא חשך עושה שלום ובורא את חבל אור ועלם באוצר חיים אורות באופל אצורה

אודך מי אגפת . התחיל כחוליה לט פעל ודי יסודה
 מכי כמשה כנס וביהודס כתיב סמח אורה את ס'
 כעלשלת לטוב . דכתיב יחדס ורזח קשלים ומקרת מיון
 ועלשלים קכר יקמן . ככתיב אודס השון קרין כנתס
 אודס דכתיב חס יחדו כותלע נוצר . ולא ארדס לטון
 יחדס ויש יחדס אודס כרלת חלמן ארדה ער בית
 אלהים סחיל סמעות וסכלך ממש מעט ול' אפיה
 כתיב חס סקר ו' א' אצבכ לספר מעט פפט . אכס
 חלמן אכחז חרכ . רוכה לומר לסט או אכחז כחלף
 ח' כצין ורזחה לומר כתיב או סכתב כחלף אלק כסות
 כחכת . כנת סתנוס ומשח וכנס . כהקדיוני סלמיני
 כמ' חלמ קדסון דיסודל לסרכס לאכר כמ כחשכס
 דלרכס ויש אומר לטון וסכר דרך רכינת כמ מרכסי
 א

כמ

יצר של שבת וחנוכה

רבה לומר שרוב • סוף פירוש קבץ • כנראה קראים
 שה' למעשה מירוש גבולי כעיר קדושים עם לספס
 טמאטני סעודתך • כבוד קפורה וחוקים • להם כחמלל •
 סימנים כמו יגאל כהממה פיהם חוסה על הדם •
 לסתפת לעול סוכה סכר פסח סמחים בגדוהיו והגיס
 לסגלים חקת • שרצים חומדים להכנס כנתיבך •
 ממזאמת ען קרא הארץ עמאלס ען לפי שהיא כורתת כל
 ען • סדקיר כמו מקרות חרב ורוב לומר סוכה ופודס
 כדקיר כארב את סמנים • לאל' כורנו פס ער נבא •
 להקמיל לכבודת •

צולעת ונחלאת • תלעולמים
 הוצח ברבת חלאת: ואביעה עוד
 מקרה שכעת • ותיקים אחים
 המים דעה • וקלם באט בשוא
 נטעה: ועל לא אכלו מזבח
 וידקו בעושה רתכל בבח
 ושפס נבל באבדיות רוח:
 ומחבר נחולשת באור ריתח

ויפ' שח הראשון נתחנתה • ועור ראשו חסף בתותה: זמם להרוג ששרת
 אחיו • ד' יתיר בעברות שחיו • זכחם כבבש אלוף פוחיו: זמם אפתח
 השביעי קטנים • והב אעשירך אליונים • זמנתו בלי למשנת קונם: זנח
 העלם הטוב לבחר • זעק הרגני למח תאחר • זנחתי להשתחות לאל אחר:
 חס וחסר מו של רשע • חק מכותיו בלי פשע • חסן הילד אל סוכלם טועשע:
 חזות חזותם משפטי בניה חממה נפשה על נעיה חלפה חוטב רוחה לקוניה:
 חמסי אם נבר מלעבור • חסידים אלו ותינתם זכור • חנון כרוני בלחד זכור:
 טפ'ש עוד מדון מנדרר • טעשפי אשר לא יסרה טאמי יוני החי יקרא: טיבם
 זכר שמי יהודי • טבוה וקרוץ כמו גרי • שרית ובקורת להכבד בשלרי:
 טהר טבילות מקה והדיל • טסו קדושים • מנשיהם לתבדיל • שורחם סקרת
 גם לתבדיל: • חיד ונשא שוכן שמים • ימן לכלם מקוואת מים • עון חסדיו
 כחידיו פעמים: • יסוף ידו לתעב הכזן • ירדות בית לאיש בזמן • ישכנת
 אז תחלה החנאן: • יתר זאת נתקעה לגודש • ירחים ארבעים וארבע חדש •
 יהודה הסיע כהן הקדש: • בנתמלא ספק ושדי חנו • כנס לחשמונאי בת יחנן •
 כנסים לחופה במשהח להתרונן: • כל עריה פרחה הבלה • פוס מונח לקראי
 הלולה • ככשו פניהם מהביט צלה: • כבד שצף האח לעומה • כפירים קראים
 פוז לחטעמת • בנגדם אך עכדת בקדישת ערומה: • למו הטיבת יפת יפיעת:
 לי חיד תיסרוני ברמת • לערל וטאא תשגילוני הלילה ערית: • לבשה רוח אז
 קוונה • לבו מלא נבורה ועודה • לחש וקנא קנאה כבדה: • לקט הדס וכל
 מיני בשמים • לחמן כמו בגיל הויטמים • להתעות עול חקו משלמים: • מרחוק
 בטקפם ממרים ומחננים • מלל אה שורים המטה ינים • העתה יכנסו כנממי
 ערונים: • מטרמי ומחטור חצה הנים • מתתתו ואחיו פנימרת חכנים: • מצבי
 יהידה נבורה השנים: • ממאסת כל עז הדקיר המנה • מעכו למרים ברה
 חממה • מצעם וכלם מונד לא ליפורני • נסע ויאסוף האזנו להקמיל • נח קרוב
 מציון

יצר של שבת וחגות

מציון מל' נע לבבי כעור וברמל: נדכו העם לשב למהללים: נאמרים

למהללים פלאן וקמולל לון ותבל • כפולגם כחלם
 ויש למרסם כפולגם חנס לומר כפולגם
 כירש • אכיר מס פד • נכרו קסס וכו' נכא סטר דיסל
 ולמד למך מלמד פנכרו קסס סימורו כשל טפל ויסיך
 ככיר חנס לומר ככירם אם • פסס ספס כמו כפולגם •
 לקייסו לקושו ככילו ימו • למל אפסס גפלו • ספירל
 פונול מסו פנזום ספויסיס ופולקיס • סככתי סגיני
 עליו מלגון סכ • פניתי מוכר • כבופר כחוקס רלסס
 פכלס כפריס • לדיכ כמו לרלסס למון עכפן ורלסס •
 פחך ומיד קבלו פירטו פנחיו כולסמלל כלס • כסר
 מרס פירטו פירל • פריס מפפתי כחורי מפפתי •
 נרסס נרסס • נרו פניס נכר פנמכס סניס וכו' •
 נהל כסום פיון למון פלאן סוסיס פוויכיס פו איס אר
 לזט רשעו ירסס • קפתי ככפ • לפגסס לפגום
 מפפתי • לפיכ פולל פל פירל • כקכס פלס סול
 סכר ספון סמכר פלס כפולג • ורל לסי סככ
 מיכ על ישראל • רפס סול רלס כלס למד סול רלס
 פל מלך כפנוס • רלסס כמ פל נולל ורל • כפתי
 סלר כמו כיר פד פל • לככר לפר לככר • כפתי
 סופיה רלס • פקח סקח

בצום וכו' כלם: נחמדים כפזו תנו
 כפל פולס: נפא למלך הנמנו
 אכיר: נריב יען דוסס ואפוזר •
 נצרו חקסם ויצוה כפיר: סמן
 כהאזין עליו העיר: סח לחוקיע
 כפרו לתכיר: סוד כפולג פער
 חעיר: שפסטר חקריה כפולג •
 סיפוי כראש ורר ארתיל: סתרון
 משנאי חמר השחיל: סככתי
 כלי'לח היא יחודית: סדה ברך
 ופעמח ערית סותרה לעמח ויען
 לפירתי: עיר ורשכיר כפולג
 כחוקיה: עלתרה וחולך עזר
 שפחתי על "השליכה יתבתה:
 עכרר כראש כחוקיה האויב •

עליונותו להפג חמילתו לרוב: על ראשו נבולו לחיוב: עדי יופיה חגידו
 למלך עלמח אין כפחה כפלך: ערכת עליו ולהביאה הלך: פן פרח דרבה
 השמיעני: פצתה כמפפחת נביאים אני: פותרים עליך מלכי וקציני: פתע
 פתאום כבא עת סוד: פנוזי יתצו העיר כפטר: פסעתי לכשרך לכל פתיר:
 פוררר כרוכך ככא חמך: פקוד חקוד אמך: פרתים מפפתי ופרתיה
 ככיתך: פפפכל שאלתך אמלא: פכונני אם פעש מלכה: פפפאי בית
 אביך אעלה: פרתה לו איני פתורה: פו להעביר קול חגיר: פורה כפניע
 כעלמה חמפפתי: פהל כפוס כפון ומכורפר: פכאו כמפפתי שמיס חשכר •
 פזארו לצוד פתח ופפכה: פפתי אז פפתי חרדמת: קראלו חפפתי
 לפונמה: קדקדו חפכוב וכפון נרמח: קכחש ופני לדרכס: קלורתל מעל
 מלכס: קכחש ורדזו לאתלי סכס: קרזאת ואת "פפפתי" קפפתי ופפתי
 כראש שיכולת: קחתו חכפיתו לחשיב חחלרת: ראותו ולא חפפתי לה •
 רצו לאיש אשר כפפתי חלח: רחש הוא ראשו כאלה: רמס חפפתי נרלו
 סכפתי: רחפו חפפתי ופפתי: רודף ומפפתי ספפתי למחות: רדקדו חגיר
 כל חלילה: רנו העיט לטרא עלילה: רחמס ופפתי כפפתי חחלרת: שר
 כקדקדו חפפתי אוד: שאנו כקול חפפתי: שמע ישראל "לכבוד: שרדס

אצד של שבת ותוסת

לשמעם דמילת התמן שקדו להקין המלך ולכמן: שמהו גרמ מושבב בארמון: שאונם נבעותה ברה חתם שחרו ונהרו בפרד אבתם שוביהם

עמם מרכם כמו אכזת טרנ לפתחם לתימם כמ
 ופלה חן ככלו קחמו לטן רואים אריחיש
 לאכור כרית טולם טרנס איתן וליחתי - טוכן טכום -
 קולמו מלפון קלחים - בעבעט ארבע ככסת ישראל -
 קעניך קעניך עניך - כו ננח לך כמלוכט - סקוון
 כנרטיט - בל כרית לל סקתת מלסנלס - סדרדס
 לפון דרור :

רדמוס והטום לפלחם: תיטום ודרטם חילי תילים תודות ושיר סיטו סגולים תוקף הנם קבעו מסבילים: תחמו הלל לגבור כל שבעת תוכן נר רת להעלות כרנתה תמיד בכל שנת ושנת:

תאמו תיטם שבת וראש חודש ותוסת תפאר מענינם מענתה ודכרה העידך נצח יחיד כי לב המלוכה: חדידך וידידך סלה פקודך כל נקמיות שגבור לבדוך טשבי הדרימ קדוש:

ואמרים הכל יחד וכו' לאל יאר שנת הו' פנ לפסק ארמם נחלים כולפתם ממנו ולא פתחיל פני ופס:

שגי ימים נכחיים בנן נעל יחידו לראש

קרתים ואפרתים שתי עשות יכתירו ועל מצדה הסהורה כמו נרות יחידו הן במצעה אל מול פני המטרה יארו: לכן אפרת ציץ נכרת אשר הוח בציץ טבל לכן הוסיפה אשר הוסיח כמו אנה בל חובל זכר מראו אשר ראוי זכרש קעור כבל כב זכרתם הושיעם אמ על די

פני ויטם פרום מך סמטיו וכטן מלמל פכרש פלחמו - בגן בעל ככסת ישראל - תסירו מירח ככרה - לראש קסיתם כנו קסת ספחם ככרמם לים - אפרתים פתחיו כן זור קרו אסרת דכטיב וזור כן אים אפרת - וכן מטיח כן אפרים קרו אפרתי על פסק ארים - פתי עגרות כתר כהנס וכתר מלכות פכרית - על מנרס סטהרס א ככסת ישראל כרליח כמטיקת צין נכרת נור סמלוכט - אפר אפח כמ ופס ארם - אור קד אס וכו' ריחיו ופנס סמרת טכ תומר - פנת יכל על פס וקולתס דרור - אים ציד עמו אים ארע ניד - סמטכס ימים רכים לישראל ללל מך - מעלמת כמו וקבם כנטיף ותימלף - קילל וחיט דנרסו קתיל כשלי פירמס ולכס קר מלפון ננטס וקלל - כבן דודס כרפוח ספוח כן דול ככקדס סת סכלל דכקוב וטול ארמכי פס יכס פניס מלמט סכלילוי פניס וליס סרזכים פשכדים כו ככרן :

זורובל זכור דעם הושיעם תם תקרא שנת זבל ושים אתם מקום אבותם יחזת מושלים בכל תבל ומעל די איש ציד טבעתם יסרה: חן ממלכה מבושכת לעיר ציון הטיבנה ונת בנותה נחכ עבודה לבית אמה תביאנה והעפירה ותגביה בעיר ציון הקימנה וכמננות מעולות בראש ארון השמינה והתמיד אי תעמיד ותמנה תרמורה ותקדח אשר לקח ולא ראיתיו עד הנת ותנורת במנורות בני איתן יבערה: חן הנכחה ותמננת אשר תמיד לב תייליל סכוד ירה בן דודה ותקרא שמו תכליל ותכניס לן פושם הושיעם פחד תכליל ותולכים ותמלכס פוד ציון ותכליל ותקישר אוי אשר עלינגל נסמליל וסם ארמכי

ז צד של שבת והטבת

כב

וזחביו שפד ועזובי חזן שקרה שוא ואילי ואם פרוכים יהיו ברוכים וכל האהם יבירו: הן בבית אל מול פני המעדה יארו: אורח על ציון תאר וזמנת כלט סתרה לאור: ברוך אתה יי צד המאורות: אהבה רבת וכולי חלת

אין שר הליף אין צד חלק סקחה כרוך סוף רוסף לומר כמאמר יתברך כל גולף כל צד מתחיל באבר אחד ונאמר ומתקן אכל סקחה כרוך סוף צד גורם כלם כאחד ומתן כס רוח אטמה וקחת ויתבנה ודעת: לכפול חילו מוקף שרונה ומלק כח סוף מלמון חיל: אית לן: לכפול חיות מוקף פירוט לרשע ספקם מוליא חתית ממוט: אילף למד: מעט פרוח מלק שריא כסוכה פסיו במקדש סכמי לתלוט: גבר הקדוש כרוך סוף מרוב אלף כמו סוף ורכים כד הקדוש נמנו פחות כר מלמון כרו לוי ודח פחות ונמוני כמו יותר נוסף: שלם עתה קרקר פלם עפרים גדות סכרו קרקר מלמון עסקה: ילית ברכות סקר רלוח פל ישרל פלאחר כהם שניך ברכות סקר מלמון וכלם סקקרים כסקירה אחת: כשימו גדול חסך פניכיהם וקקרים: כשרים סוד כליעל על פס ועל עסק יצרימו סוד וכליעל זה סוד משמך גומך נכרים פויכמל סחמיך: סן ועל סקקרים ססול סולת סככים ויפלק לן: מסך סקר רעל פון כופ סקקקס: סמך וקרעל למדל חיסם וסרעל מלמון ירעלס מודד פל פס מי מודד כעלם סיס: קרכן תמיד מועל פסיו רגול לסל מועל ככל סיס תמיד: סמך סכרת: סמך קו מרן על פס סכמו סמיס סיס קלים לגמר גורות פורריו גלות לחוב: אחד אנכעקן גורו לחיקך כל אנכע סוכיכ כחכס בישראל סחול עם פוחם כלו ככית לך: סכול ספולת סרן נטעא ככלס וחכלה בישראל סעבודס ורס פליס סחיל כוספולת סרן רעל לסמך ולסרבות בתוך ישראל סרררל נכעל: פטיס סלסך ססרן רעל לסרבות כס פטיק וספסי: דסס ססרן לך סתמלל סררן ויסס: ססו סרנולי לך סלכות סן מוסלה למרנול חלק: סכקן מלמון כוקס ותכולקס: וסמלן מלמון מ' יוקס: חלק חרף: יקרו ככסכני עלק כערס כרעסס כגיסכס פולמך כוללללס פסיו כמס אומורות סכ סכ: כרמר רוב וילק כין ישראל לגביסס סכ פסיוס: עקור מתן סלק רעל לעקור ססג פולמך עלט תן חלק לככסעס לכמסעס פסיו חוקים כוס ססמכיו פנירס לסמחך כית סחול: ככויס ספסיס פלס פיוס קולס סס סחויס כמיס פפריס סל לט ויכיס כעלע כיתס אכל עיש מרוב גורוח סגרו סר ישראל כוסרס סחולמו למסך ככויס כוללס וסו סס פולמך כוסרס עיוני כלב: לכאי סן מתלעפסי לכיא ומקלשט לכיא סיה לסס תכולת קדס ולע ישראל סחלמר עלו קדס

אין צד חלק מבגדת כל גולף לבושל חיל חלק לבושל חית שולף פער שקד לסלף עם דת אילף מעט פרוח חלק גפר מרוב אילף: גמצי שחוח פרו שלט עשרת קרקר ראות כריכות סקר בעיני נפש נקר: דבר שם יקר: כל הסוכר וזקר ואו לחוב והפקר: כרוך פפור בעיקר: הערים סוד בליעל לחונן יעל מסוד סף רעל חיסו חכרר ותדעל: ועוד חוסוף מעל לאל מודד שעל ביסל עוד מרעל קררן תמיד סועל: ורע קדש חררן חכמו קלי מרן גזור אצפע קרן פותב כתיבת מרן: חפול סמאט סרן פן נעול חררן שיתוק איסוף חררן וסרס ספס ארן: ססו חרנולי ליק וסורי חכק וסמלק בנזעל צפור חלק: נזלי בתר וסמלק: יקרו כתיב חבי עלק חדרר ריב וחלק עקור ממון חלק חנומטרה חלק: פנוס ספני מלע והסרה חניני כעל לבא שן וסחלע: תבואות קדש ילע: ליאר הכני צלע גמז ש מרנו גלע: פשר קדש קלע: מעם סשול חולע

שבת שני של חנוכה

כג

זכרנו קדש כח לאמר עומרי' סתגלו ונשטרין לכתפ' נלמס : ומד וסגו ואמר על הש'מן כשכ' חמסס
אכלו משמנים וסולת רבונה תודים ובני יגת : שבת וחנוכה :
חא האי בית פור : המבור החבור : לשבור בית פור : לצורך חנוכה :

ב רבירים אנוסים בשפודים צלויים וכליל לאישים אחר מן המנויים האי
ר' שב ושמן צלי אשומצות עטו ואמרו אמן ואכלו בדיעות האי האי :
ה קולות יחרלון במסוד המים בבית היון נלון בכל יום פעמים האי האי :
מ קולות מים רבים תצלה אנכם וכל משרתם ענבים לא ימשו
מפכם : האי האי למטה אין אמרים צדקתך

שבת ראש חדש חנוכה

אמר מצר של פכת וחמכה ולאן לך אלום : טהא של פכת ורלש חרם : וכפמינע לאור חדש ואמר פני
ודים : ונולת אין צור חלף : ומתפללי' סתגלו ככל פאר טכקת ומוכד יעלס ויכא ברנכ ועל כנסים ככודלס -
ומכרכים לעמוד את סתלל : ונמרים סתלל : קרים שלם : ומציון ש'לס סמרי ירם כולא זכ : קורין סתס
אלים כסדר הסכות ומתקין סמלר אלסס סרפיות לפכיע קירין כספר : קרם סריס מעביון רלס קרם
כפניס ומקדיל וכיום סמכ עני יעסס וכסכו : קרם סני : למסמיר קרל כספר ירה שלסיות כרסע נסל
ומקדיל כיום כסעו ער כיום כסכיע : ומסמיר רני ומסמיר : יקום סמקו וכ' : ומתלל מוסף ככל פאר טכת
וקלס חרם ומוכד על סתס : וכקדושה ואמר אלסכס יריסוטול כתב כסדר של פכת ורלש חרם :

חנוכה המזבח

יה פמיני של טכס קוראים חמכת סמוכ לפי סכו קורין חוכת המזבח : אס שול כול קרין שלס
כסדר נסל ומתקילין כיום ססמיני ער כיום סתמיני א' - כיום סתמיני ער כיום עשית עשר כ' - כיום עשית
עשר ער סכף ספרסס ג' קרם סניסלנו וכ' ולס כול טכת אומר יגד וס :

אודך פי עניתיני חייתיני ולא כליתיני איבי לא שמחת עלי ומשאולי
העליתיני ארומקד יי פי דליתני בנת מצחוק לחק דבר מכון
כסרם תבאנה חדשות אמרת כיון ועודרת בניך ציון על בניוון נאחני בראש
וסחומר ולבנת פיכות ואון גס פי מין מצולה מועלי און מבור שאון ומסמט
תיון סטרה ותנחוק ושם מעו לשמור נתנני חלק שכעת ושמונה הלל
לגבור למצח על השמינית מבור קדוש :
דברת מלכות שלי שית חלם חמדות בפירושים דמות נטר ארבע פנים
להרשים וראני יי ארבעה תרשים : הראת שנית צפיר גדל ועצם
להתאייסח : הקרן הגדולה ורחות ארבע תחתיה לקיימה : צפונה ונגברת
נקדשת וסח : וזח החילים לעשורת כמטלם בעלי מדני : חצו חקוק בקרן
השור ובברית אמרני אין להם חלק פי :

שבת שני של חמשה

וְ מִלֵּךְ עַוְמוֹ מִשְׁשׁוֹק שֶׁשֶׁבַד וְיָחַד לְמִשְׁנֵהוּ גִּזְרֵתוֹ עַל עַמִּי מִשְׁדָּה וְכֵס אֶת
 עֵינָיו וְלֹא חָרַץ וְחָרַץ חֶדֶשׁ וְשֵׁנֵת חֶשֶׁב לְהַפִּיר חוּמַי וְאֲשֶׁם חֶק
 וְעֵבֹד קוֹל תָּם בְּמַכְתָּב רִשָּׁם וְאִמַּר חֶסֶד כִּי לֹא לְחֹזֵק בָּשָׂם : מִכְּסִי הוֹפֵה
 וּבְרִית נִעְדָה וְתָרַגוּ קוֹסְטֵרִי מְהוּרִים טִקְדוּ בְּתַתְּאִסָּף עִם בְּשִׁטָּם לְחֻשְׁתָּנִי
 קוֹל רִחִים וְאִרְנִי : יַעֲצוּ לְבַטֵּל מִבִּילֵת עִם כּוֹזִי וּמִשְׁוֹתָי : וְכֹזֵי לְעִשׂוֹת נִבְלָה
 וְרִשְׁתָּ טָרָם תִּנְשָׂא : לְשֹׁכֵב אֶת בֵּית יַעֲקֹב וְכֹן לֹא יַעֲשֶׂה : בְּנֵם אֶלְעֹזֵר תַּחֲבֹת
 סָגִינִים וְהוֹרִים : בְּנֵם אִשִּׁי הַמָּקוֹם לְמִשְׁתַּחֲוֹת שְׂמִינִים מוֹבְחָרִים : כִּי בֵן יַעֲשֶׂה
 תְּבַחְוִים : לִמֵּת חוֹן לְעֵינֵי חֲקָרָאִים רֹאשׁ קָרְעָה : לִינֵה מִסְכַּח בְּדַמְעָה : עַל
 אֲדוּת הַרְעָה : וּבְתוֹנֵת הַפְּסִים אֲשֶׁר עָלִיתָ קָרְעָה : מִלֵּל יִדְוָה אִיחָה חֵמֶל לִמֵּת
 תִּכְבִּי : מִחַ לֵךְ אִימֵחַ כֶּשֶׁפִּי וְהַשְׁתַּחֲוֹת וְתִשְׁתַּכְּבִי : וְתִאמְרִי לֹא אֲרִנִי אֲשֶׁר
 קִשְׁתָּ רִחַח אֲבִי : נָבֵל פִּן יַחְעוֹלֵל בִּי כִּיִּם הוֹפְתִי : נִגְזַתִּי מִחֲלֵלֵת אֶת אֲבִי
 וּבִצְרָרִית לְשִׁרְתִּי : וְאֲנִי אֵנֶה אֲלֵיךְ אֶת חֲרַפְתִּי : שִׁחַת כִּרְתִּי נֶפֶשׁ בְּכִי
 וּבְתוֹנֵנִים יַעֲקֹב שָׁם אִיחָה לְלֵבִי וְיִחַד תִּדְוָה מִעֲקָה וְיִפֵּר וְיִחַדְרֵה וְיִאמַר
 צְדָקָה : עֲצַח חֲבוּ לָכֶם בְּקִנְיַת עֲשֵׂה טְרָאִים : עֲמִדוּ הַשְּׂרִים מִשְׁחֵי בְּנֵי חֶסֶם
 יִרְאִים וְיִחַדְדוּ וְיִקְוּוּ : בְּלֵ תִקְרָאִים : פִּצּוּ חוֹק וְנִתְחַקֵּר : בְּעַד עֲדַתְנִי פִן
 תִּתְחַלְּלֵה בְּתוֹתִי : וְיִתְעַרְבוּ בְּנֵי מִשְׁחַחֲוֹתֵנִי : וְיִאמְרוּ הַכּוֹזֵסִי יַעֲשֶׂה אֶת
 אֲדוּתִי : צָבָא פִתַח אֲרַמֹן מְעוֹרֵר נָבֵל וְכֹלִי : צַחֵל לְקִרְאָתְכֶם וְאִמַּר בָּא
 לְבִרְכָה אֵלֵי : וְקִרְאָה הוֹצִיאָה בְּלֵ אִישׁ מַעֲלִי : קִפְצוּ יִדְוָה וְאִזְוּ בְּמִרְמֵה כְּבִיאִים
 לְחִיּוֹתֵנִי : קִרְבֵּי וְלִקַּח אֲשֶׁרֶה הַעֲמִדָה לְפָנָיו לְשִׁטָּה : וְיִתְקַעֵה בְּבִטָּה : רֹאשׁוֹ
 כִּרְתִּי אֶלְעֹזֵר וְיִשְׁלַךְ הוֹצֵחַ לְטוֹף : רֹאשׁ עֲבָדָיו בִּי מֵת אֲדוּתְכֶם וְיַעֲשֶׂה לְחֵדוֹף
 וְיִקַּח אֶת אִחָיו עִטֵּי וְיִרְדּוּף : שְׂדֵרוֹם וּפְנוֹם וּפְתוֹם וּמִתְחַתֵּם הַחֲדִידוֹ וְהַרְגִּיּוֹ
 שְׁלֹשׁ חֲדוּדִים בְּשׁוֹנֵאִיחָם אֲשֶׁר אֲתֵם בּוֹ : בָּא עַל הַתְּלִילִים וּכְוֹזֵ : חֶקָה
 הַמֶּלֶךְ וְרִכְבֵּי פִרְדוֹ חֶשֶׁב וְהַמְּסוּדֵר : תְּשׁוּעַת חַן בָּא בְּשִׁרְיָו וְיִקוֹב חוֹדֵר : וּפְלוֹ
 רֹכְבֵי אֲחֹדֵר : מִכְּתָב וְנִשְׁפָּר עֲצַמֹת פִּתְחֵי יִצְאָה : מִדּוֹ עֲבָדָיו וְלֵאִיפְרָסֵם
 תִּמְסוּהוּ רִצּוֹ : וְשֹׁכֵב בְּבֹשֶׁת פְּנִים אֶל אֶרְצוֹ : גִּלְחָמִים כְּאֲנִשְׁכִּיא עֵד גְּדוּלְתָהּ
 בְּעַם וְהוֹחִים : נִצְחָה בְּנִים יִצְאִים לְצָבָא בּוֹשֵׁר בְּחַיִּים : וְיִשְׁמְעוּ אֶת קוֹל
 אֱלֹהִים : חֵלֶת יִשְׁכַּחַת יַחַד הַקֹּעֵה לְחֻשְׁתָּי וְלְחֻשְׁתָּי : וְרִכְבֵּי יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב
 קִרְבֵּי בֵּית שְׁעֵרִי : עַל כּוֹן קִרְבֵּי שֵׁם חֲעֵרִי : מֵאֵז בְּבִטָּה קִצְיִי בָּשָׂם : יִמִּי
 מִסְּעוֹת שֵׁם קִרְאָה אֲחִידָה מִגְּדֵל נִשְׂאָה : וְיַחַד כְּלוֹף בְּהוֹדָה וְעִקְרוֹן פּוֹכּוֹ :
 בְּתוֹלָה צוֹר וְצִדְדוֹן וְעֵד רִחְתָּם : וְשֹׁכֵבִים לְפָנָיו : יִלְמְדוּ תוֹרָתָם : בְּתַצְרִיחָם
 וּבְשִׁרְחָתָם : רֹזִינִים עֲשׂוּ בְּשׁוֹנֵאִיחָם בְּרִצּוֹנָם בְּמִשְׁפַּט אֲרוֹנִים : רְדוּ בְּנֵי שְׁחָתָם
 וְעַבְדוֹם וְעַט מְדִינִים וְכִדְנִים : וּבְנֵי יוֹן אֲלִישָׁח וְחֲרִישָׁשׁ פְּתִים וְדוֹדָנִים : בְּעֵבֹד

בבשר אינם לימים שנים מאה ושמונים להשמונים ונתנו לאוצר המלאכה
 ונחב דרמנים וידדות כמלכת נהנים ונאו קדוש הכובר ישבו מאה ושלוש
 למי שלוח בר מתח ישיבו מלכי שבא וסכא אשר: מה שיש חילוי חמשים
 עד חג שלו: סגבא המלכה בא בעשרים וחמשה בנסלו וילכל לא לחם
 שמיים וסבי לב: כל אבני מזבח אשר בפתוס עינים ותנזום במדרחית צפונת
 לשבת תונים ולקרו אבנים אחרות והביאו אל החת האבנים יחד ליום
 נאקפו לשיר ולשבח ישרים כשרתים בא להקריב ולזבח את קרבנם
 לחטפת המזבח: רצו הנדול מאחזי מחז קמיו בכליו: רצת כפועל מלא
 ידיו כדת נליון לחם ויו והוא כהן לאל עליון חיל פראים כבא לחלל בית
 הער: חיל סורג היה נטבהו עשרה כמשער פרצו ועבירו שער ידיו כחוקו
 של שח עשר בדין לנדש: עופו הקנו למספרם שהתואר לחרש
 והשתחו ליה בחר הקדש: האויב וכל חילו עת כהור נבחה הרצים יצא
 לבשר גבולים ישועה צמחה להביאם לירושלם לעשות חטפה בשארה:
 והגבו וכבדו את היכל להעלות נרות פאוכן כהפשו ומצא בשמים פד שיש
 גממן להסמן: כי אם אסור שכן: ויהרו מצא לימים שמר קבע לשקדו
 קבעו לכן הימים האלה לרדות עניו להזכיר נבדות ולהודות וללל ליה

כאשר נקב לכוונת כהניך פסור ופית • מנחת חידק ורננו כהללקס פסן ופית •
 מומור פיר מנחת כניס • קחם • ככל יונק:

המורים סכרנות של קריק פועה ופלט ככל פאר פכית ומזכירין על כניסם ומצדיק לגמור את סכלל
 ונמורים סכלל ואמרים קדים פלם • ומתוילין פניו פשרי קודם כראסונה קרין פכעה יאפוס
 כסדר פכעות • קדים אי ולמפסיר קדאי כסר פורה פניו ומתחיל כיום פפמיני עד סוף כסדר ומפסיר
 ויעם מירס כהלכיס • יקום שרן וכו' • ואמרים על כניסם כחלט ונמורים פתלט ככל פאר פכית •
 למניה אין אומרים נדקין • כפכ ריל גא פמס ריאק פמס אחת ביתס חתונס כסכת פל פנוכ כחוכח ויארת
 כזיאל יונר ומארות פל סנכה וואפן פל חתונה גס כרות מילס פויקס כסכת וכ • ואמרו וזלת פל כרית פילס
 ולא הפסירו אלא ויעם מירס עד כאן לפונו ומכוננו ככל כו כלי נוחל לומר חנר פל ממכה וואר כן אמרים
 פמס גס כן מונר פל כפולין ומתחילין סדרי מופיכ כיתס יסודו וכי עד סוף כולת • וזלת חוכ ואלכ אמרים
 גס כן קנת פל כפולין • ומתחילין כראות חתן וכו' עד סוף כולת • ומפסירין כפסר תוכס • ואלכ מפסירין
 ג'כ מתקנת ספסרס פל כפולין ומתחילין כו יבעל כחור כקלס • וכן כברית מילס לומר חנר פל סנכה ואלכ
 לומר מקנת חנר פל כרית מילס ומתחיל פסכיו קבלי קתן וכו' עד סוף כיונר לומר פניו ויקום וואפן פל כרית
 מילס • וזלת • סנכה ולא לומר מקנת וזלת פל כרית מילס ומתחיל פמס מילס כסכת וכו':

על הנסים ועל הורקן ועל תבורות ועל השועות ועל המלחמות
 טעמית לאבותי בימים ההם בזמן הזה בימי מצותיך בן יותן כהן
 גדול חסמא ונביז כשעברה עליהם כלכותיך הרשע על עמך ישראל
 להשכיחם סחורתך ולהעבירם מדקי רצונך ואתה ברחמיך הרבים עמדת
 להם

